Luda yã takada kũ Bisã yão

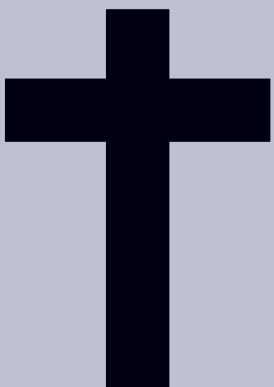

Portions of the Holy Bible in the Busa language of Nigeria

Luda yã takada kũ Bisã yão
Portions of the Holy Bible in the Busa language of Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bisã (Busa)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8631d380-7d17-5581-abf9-174814e8ccc3

Contents

MATIU 1
MAAKU 48
LUKU 77
YUHANA 128
ZĨRINƆ 163
ROMUDENƆ 207
1 KƆRINTIDENƆ 228
2 KƆRINTIDENƆ 246
GALATIANƆ 258
ƐFESUDENƆ 265
FILIPIDENƆ 272
KƆLƆSEDENƆ 277
1 TƐSALONIKADENƆ 282
2 TƐSALONIKADENƆ 286
1 TIMƆTI 289
2 TIMƆTI 295
TITU 299
FILIMƆ 302
EBERUNƆ 304
YAMISI 319
1 PITA 324
2 PITA 330
1 YUHANA 334
2 YUHANA 339
3 YUHANA 340
Yudu 341
ZIA YÃ 343

MATIU

Baaru nna kũ Matiu kɛ̀ɛ
Yesu Kirisi inaa 1:1-2:23
Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa 3:1-3:12
Yesu da'itɛkɛnaa 3:13-4:11
Yesu yãdannɛna Galili 4:12-18:35
Zaa Galili arị Yurusalɛmu 19:1-20:34
Yesu kunna Yurusalɛmu 21:1-26:13
Yesu gana kũ a vunaao 26:14-28:20

Yesu Kirisi buri bozirɛ
(Luk 3:23-38)

1 Ibrahĩ kũ Daudao buri Yesu Kirisi bozirɛn dí:
2 Ibrahĩ Isaaku ì,
Isaaku Yakubu ì,
Yakubu Yuda ì kũ a vỳninɔ kũ a dakũnanɔ,
3 Yuda Pɛrɛzi kũ Zɛrao ì kũ a nɔ Tamao,
Pɛrɛzi Ɛzɛrɔnu ì,
Ɛzɛrɔnu Ramu ì,
4 Ramu Aminadabu ì,
Aminadabu Nasõ ì,
Nasõ Salamɔ ì,
5 Salamɔ Bɔaza ì kũ a nɔ Rahabuo.
Bɔaza Ɔbɛdi ì kũ a nɔ Rutuo,
Ɔbɛdi Yɛsɛ ì,
6 akũ Yɛsɛ kína Dauda ì.

Akũ Dauda Sulemanu ì kũ Uria nanɔo, 7 Sulemanu Reoboamu ì,
Reoboamu Abia ì,
Abia Asa ì,
8 Asa Yosafata ì,
Yosafata Yehoramu ì,
Yehoramu Uzia ì,
9 Uzia Yotamu ì,
Yotamu Aza ì,
Aza Ɛzɛkaya ì,
10 Ɛzɛkaya Manase ì,
Manase Amɔ ì,
Amɔ Yosia ì,
11 Yosia Yoyakini ì kũ a dakũnanɔ gɔrɔ kũ ò gbɛ̃nɔ kùkũ ò tà kũńwo Babilɔnu.

12 Tana kũ gbɛ̃nɔ Babilɔnu gbɛran Yoyakini Sealatiɛli ì,
Sealatiɛli Zɛrubabɛli ì,
13 Zɛrubabɛli Abiudu ì,
Abiudu Ɛliakimu ì,

Ɛliakimu Azɔ ì,
14 Azɔ Zadɔki ì,
Zadɔki Akimu ì,
Akimu Ɛliudu ì,
15 Ɛliudu Ɛlɛaza ì,
Ɛlɛaza Matã ì,
Matã Yakubu ì,
16 Yakubu Mariama zã Yusufu ì,
akũ Mariama Yesu kũ òdi pinɛ Arumasihu ì.

17 Zaa Ibrahĩ gɔrɔa ari à gèɛ pé Daudaa, de kũ a néo kun gɛ̃ro donsarimɛ. Zaa Dauda gɔrɔa ari gɔrɔ kũ ò tà kũ gbɛ̃nɔo Babilɔnu, de kũ a néo kun gɛ̃ro donsarimɛ. Zaa tana kũ gbɛ̃nɔo Babilɔnu ari à gèɛ pé Arumasihua, de kũ a néo kun gɛ̃ro donsarimɛ.

Yesu Kirisi inaa
(Luk 2:1-7)

18 Deran ò Yesu Kirisi ì nàn dí: A da Mariama kun Yusufu nɔkpamma ũmɛ. Ari àgɔ̃ gé zã kɛ, à nɔ̀ sì kũ Luda Nini gbãnao. 19 A gɔ̃kpamma Yusufu bi gbɛ̃ manamɛ, à ye à wé'i daaro, akũ à zɛ̀o kũ áni bo a yãn asiri gũn. 20 Gɔrɔ kũ àtɛn laasun lé yã pìia, Dikiri malaika bò à sùa nana gũn à pìnɛ: Dauda buri Yusufu, ǹsun bídi kɛ n nɔkpamma Mariama sɛna yã musuro, zaakũ nɔ̀ kũ à sinaa bò Luda Nini kĩnaamɛ. 21 Ani né i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ĩni tɔ́ kpánɛ Yesu, zaakũ ani a gbɛ̃nɔ bo ń durunnanɔ gũn. 22 Abirekũ kɛ̀ pínki, de yã kũ Dikiri dà annabii gãi kɛ, à pì:
23 Nɔkpare lési mé ani nɔ̀ sí
à né i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
oni tɔ́ kpánɛ Imanuɛli.
Tɔ́ pìi pì, Luda kú kũoo.
24 Kũ Yusufu vù, à kɛ̀ lákũ Dikiri malaika dìtɛnɛ nà, à a nɔ pìi sè. 25 Ama adi a dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũro ari à gèɛ à négɔ̃gbɛ̃ pìi ì. Akũ à tɔ́ kpànɛ Yesu.

2

Susunɛyãdɔ̃rinɔ suna Yesu gwa

1 Ò Yesu ì Bɛtilihamu Yudea bùsun kína Hɛrɔdu gɔrɔa. Akũ susunɛyãdɔ̃rinɔ bò ifãboki kpa, ò sù Yurusalɛmu, 2 ò gbɛ̃nɔ là ò pì: Né kũ ò ì Yudanɔ kína ũ kú máa? O a susunɛ è ifãboki kpa, akũ o su kútɛnɛ. 3 Kũ kína Hɛrɔdu yã pìi mà, à bídi kɛ̀ kũ Yurusalɛmudenɔ ń pínki. 4 À Yuda sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kàkara ń pínki, akũ à ń lá gu kũ oni Arumasihu in. 5 Ò wèa ò pì: Bɛtilihamumɛ zaa Yudea bùsun. Zaakũ lákũ annabii kɛ̀ nàn dí:
6 Bɛtilihamu kũ à kú Yudanɔ bùsun,
ń kĩana Yuda wɛ̃tɛnɔiro fá.

Zaakũ n gũnn kína ni bon,
kũ ani do ma gbɛ̃ Isarailanɔnɛ arɛ.
7 Akũ Hɛrɔdu susunɛyãdɔ̃rinɔ sìsi asiri gũn, à susunɛ pì bogɔrɔ sãnsãn gbèkaḿma. 8 Akũ à ń gbarɛ Bɛtilihamu à pì: À gɛ́ à né pì baaru gbɛkagbɛka kũ laakariio. Tó a a è, à su à omɛnɛ, makũ se, mani gɛ́ kútɛnɛ.

9 Kũ ò kína yã̀ mà, akũ ò dà zɛ́n. Akũ susunɛ kũ ò è ifãboki kpa yã̀ pìi dòńnɛ arɛ dɔ ari à gèɛ à zè né pì kúkila. 10 Kũ ò susunɛ pìi è, ń pɔ kè nna manamana. 11 Ò gɛ̃̀ kpɛ́n, ò né pìi è kũ a da Mariamao, akũ ò kùtɛ ò donyĩ kènɛ. Akũ ò ń aruzɛkɛ àkpatinɔ wɛ̃̀wɛ̃, ò a gbà wura kũ turaretitio kũ lí'ɔ gbĩ nnannao. 12 Luda òńnɛ nana gũn kũ òsun bɔtɛ Hɛrɔdu kĩnaaro, akũ ò tà ń bùsun kũ zé pãndeo.

Gɛna kũ Yesuo Misila

13 Ń tanaa gbɛra Dikiri malaikaa bò à sù Yusufua nana gũn à pì: Ǹ futɛ ǹ né pì sé kũ a dao, ǹ bàa lé ǹ gé kũńwo Misila, ĩnigɔ̃ kú gwe ari mà su mà yã̀ onnɛ dɔ, zaakũ Hɛrɔdu ni né pì wɛtɛ à dɛmɛ.

14 Akũ Yusufu fùtɛ gwãani, à né pìi sè kũ a dao, à gèɛ kũńwo Misila. 15 À kú gwe ari Hɛrɔdu gèɛ à gào. Abirekũ kè, de yã̀ kũ Dikirii ò annabii gãi kɛ yãimɛ, à pì:
Ma a né gbèsɛ Misila.

Négɔ̃gbɛ̃nɔ dɛdɛnaa

16 Kũ Hɛrɔdu è susunɛyãdɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ kèarɛ, akũ a pɔ fɛ̃̀ manamana. À susunɛ bogɔrɔ taka dɔ̃ yã̀ kũ à gbèka susunɛyãdɔ̃rii pìnɔa yãi, akũ à gbɛ̃nɔ zǏ ò négɔ̃gbɛ̃ kũ ò kà wɛ̀ pla ke kũ ò kl̀ainɔ dèdɛ Bɛtilihamu kũ a buranɔ pínki. 17 Yã̀ kũ annabi Ilimia òo kè sà, à pì:

18 Ò wiki gbãna mà Rama,
òtɛn ɔ́ɔ dɔ, òtɛn wiki pɛ́.
Rahila tɛni a nénɔ ɔ́ɔ dɔ,
à gì ò a nèsɛ kpátɛi,
zaakũ ò kun doro.

Suna kũ Misilao

19 Kũ Hɛrɔdu gà, akũ Dikiri malaika bò à sù Yusufua Misila nana gũn 20 à pì: Ǹ futɛ ǹ né pì sé kũ a dao, ǹ tá kũńwo Isarailanɔ bùsun, zaakũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛtɛ ò né pì dɛnɔ gàga.

21 Akũ à fùtɛ à né pìi sè kũ a dao, à tà kũńwo Isarailanɔ bùsun. 22 Kũ à mà Akɛlau mé àtɛn kí ble Yudea a de Hɛrɔdu gɛ̃nɛ ũ, vutɛna gwe vĩna a kù. Luda yã̀ ònɛ nana gũn, akũ à tà Galili bùsun, 23 à gèɛ à vùtɛ wɛ̃tɛ kũ òdi pi Nazɛra gũn. Lɛn yã̀ kũ annabinɔ òo pàpa, kũ ò pì: Oni a sísi Nazɛra gbɛ̃.

3

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Maa 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28)

1 Abire gbɛra Yahaya Da'itɛkɛrii sù Yudea gbárannan, àtɛn
waazi kɛ 2 à pì: À nèsɛ litɛ, kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni.
3 A yãn annabi Isaya ò yã à pì:
À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan,
àtɛn pi à zé kɛkɛ Dikirinɛ,
à zé térerenɔ poronɛ súsu.

4 Yahaya dìgɔ̃ pɔ́kasa kũ ò tầ kũ lakumi kãonɔ dana, àdi bára
asa dɔ a pi. Kwa kũ zɔ́'iomɛ a pɔ́ble ũ. 5 Òdigɔ̃ bɔtɛ Yurusalɛmu
kũ Yudea bùsu gu sĩnda pínkio kũ Yoda dɔ̀rɔɔiio ògɔ̃ su a kĩnaa.
6 Òdi ń durunnanɔ o gupuraa, akũ àdi ń da'itɛ kɛ Yodan.

7 Kũ Yahaya è Farisinɔ kũ Sadusinɔ tɛn su a kĩnaa dasi ò da'itɛ
kɛ, akũ à pìńnɛ: Bisãsiri pitikonɔ! Dí mé à lé dàáwa à bàa sí pɔfɛ̃
kũ Luda ni kipaḿmanɛɛ? 8 À nèsɛlitɛna yã kɛ, onigɔ̃ dɔ̃ kũ a litɛ.
9 Kũ Ibrahĩ de á dizi ũ, àsungɔ̃ da kũ abirekũ mé ani á boro.
Matɛn oárɛ, Luda ni fɔ̃ à gbè dínɔ kɛ Ibrahĩ burinɔ ũ. 10 Kpásа
ditɛna línɔi kɔ̀. Luda ni lí kũ àdi né mana iro zɔ̃ à zu té gũn.
11 Matɛni á da'itɛ kɛ á nèsɛlitɛna sèeda ũmɛ, ama gbɛ̃ke ni su
ma gbɛra a gbãna demala, mádi ká mà a kyate sétɛnɛro. Àkũ
mé ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio kũ téo. 12 À gbaka kũna a ɔĩ
ésegbɛ̃kia. Tó à fầ, ani a pɔ́blewɛ ká a dɔ̃n, ani a sàko ká té kũ
àdi garo gũn.

Yesu da'itɛkɛnaa
(Maa 1:9-11, Luk 3:21-22)

13 Akũ Yesu bò Galili bùsun, à sù Yahaya kĩnaa Yodai de à a
da'itɛ kɛ. 14 Yahaya ye à gí à pì: Makũ kũ má de ǹ ma da'itɛ kɛn n
su ma kĩnaa yá? 15 Akũ Yesu wèa à pì: Àgɔ̃ de lɛ gĩa, zaakũ à kɔ̃ sì
kũoo lɛ yã sĩnda pínki kɛna a zéa yãi. Akũ à wè. 16 Kũ Yesu da'itɛ
kè, à bikǔ gɔ̃̀nɔ. Zĩ birea ludambɛ wɛ̃̀kɔ̃a, akũ à è Luda Nini tɛn
su lán potɛ̃nɛ bà à dìawa. 17 Akũ ò kòtoo mà bona ludambɛ à pì:
Ma né mèn do légelege yenyĩden dí, kũ ma pɔ nnaa manamana.

4

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Maa 1:12-13, Luk 4:1-13)

1 Akũ Luda Nini gèɛ kũ Yesuo gbárannan de Ibilisi a yɔ̃ à gwa.
2 Yesu lé yì̀ fãnantɛ̃ kũ gwãanio ari gɔrɔ bupla. Kũ nà tɛni a dɛ,
3 akũ gbɛ̃kɛkɛrii pìi nài à pì: Tó Luda Néme n ũ, ǹ pi gbè dínɔ li
burodi ũ. 4 Yesu wèa à pì: À kú Luda yãn ò pì:
Pɔ́blen bisãsiri nigɔ̃ kúo adoro,
sé yã kũ Luda tɛn o pínki.

5 Akũ Ibilisi a sɛ̀ à gɛ̀ɛo Luda wɛ̃tɛn, à a zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛa
6 à pì: Tó Luda Néme n ũ, ǹ ɔ gbare n zĩdai la, zaakũ à kɛ̃na Luda
yãn ò pì:
Ani n yã o a malaikanɔnɛ.
Oni n sɛ́ ń ɔĩ de ǹsun gɛ̃ sí gbɛ̀ɛaro yãi.
7 Yesu wèa à pì: Ò kɛ̃ dɔ ò pì,
ǹsun Dikiri n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
8 Akũ Ibilisi a sɛ̀ à gɛ̀ɛo dɔ kpi lei manamana musu, à
andunia kpatanɔ mɔ̀nɛ pínki kũ ń aruzɛkɛnɔ 9 à pì: Mani n
gba adinɔ pínki, tó n kutɛ n donyĩ kɛmɛnɛ. 10 Akũ Yesu pìnɛ:
Ǹ gomala Setan! Zaakũ ò kɛ̃ Luda yãn ò pì:
Ǹ donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ
ǹgɔ̃ doi ado.
11 Akũ Ibilisi a tò gwe sà, akũ malaikanɔ sù ò kpài.

Yesu nana a zĩa zaa Galili
(Maa 1:14-15, Luk 4:14-15)

12 Kũ Yesu mà ò Yahaya kǔ ò dà kpésiran, akũ à tà Galili.
13 Adi vutɛ Nazɛra doro, à gɛ̀ɛ à vùtɛ sɛ̀bɛɛ sarɛ Kapɛnamu,
Zɛbuluni burinɔ kũ Nafatali burinɔ bùsun, 14 de yã kũ annabi
Isaya ò kɛ yãi à pì:
15 Zɛbuluni burinɔ kũ Nafatali burinɔ bùsu,
zaa ísira kpa ari Yoda bara,
Galili bùsu kũ buri pãndenɔ kun pìi,
16 ń gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔ gupura zɔ̃kɔ̃ɔ è,
gu dɔ̀ bùsu kũ à kú ga léi pì denɔnɛ sà.
17 Zaa gɔrɔ kǔa Yesu nà waazikɛnaaa à pì: À nɛ̀sɛ litɛ, kpata
kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni.

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Maa 1:16-20, Luk 5:1-11)

18 Kũ Yesu tɛn do Galili sɛ̀bɛɛi, à gbɛ̃nɔn planɔ è, vǐni kũ
dakũnao, Simɔ kũ òdi pi Pita kũ a dakũna Anduruo. Òtɛn táaru
kpá sɛ̀bɛɛ pìn, zaakũ sɔrɔkɔnɔmɛ. 19 Akũ Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à
témai, mani á kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ. 20 Zaa gwe gɔ̃nɔ ò ń táarunɔ
tòn, ò bò ò tèi. 21 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ, à gbɛ̃nɔn pla pãndenɔ è, vǐni
kũ dakũnao dɔ, Zebedi né Yamisi kũ a dakũna Yuhanao. Ò kú
gó'itɛ gũn kũ ń de Zebedio, òtɛni ń táarunɔ kɛkɛ. Yesu ń sísi,
22 akũ ò ń de tò gó gũn gwe gɔ̃nɔ, ò bò ò tèi.

Yesu yãdannɛnaa
(Luk 6:17-19)

23 Yesu dìgɔ̃ kure Galili bùsun, àdi yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ
gũn, àdi kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kpá, àdi gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a
kũ gyã buri sĩnda pínkio. 24 A tɔ́ dà Siria bùsula pínki, akũ òdigɔ̃
sunɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn gyã buri sĩnda pínki kũ wãwão kɛnɔ kũ

tãnadenɔ kũ létɛlɛtɛgyãdenɔ kũ ɛrɛnɔ, akũ àdi ń werekɔ̃a. 25 Ò
bò Galili kũ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsuuo kũ Yurusalɛmuo kũ Yudeao
kũ Yoda barao dasidasi ò tɛ̀i.

5

Arubarikadenɔmɛ Yesu ìbanɔ ũ
(Luk 6:20-23)

1 Kũ Yesu pari pìnɔ è, à dìdi sǐsĭia. Kũ à vùtɛ, a ìbanɔ sù a kĩ̃naa,
2 akũ à nà yãdannɛnaaa à pì:
3 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ ò ń kĩ̃ana dɔ̃nɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩ̃naa de ń pɔ́ ũ.
4 Arubarikadenɔmɛ pɔsiradenɔ ũ,
zaakũ Luda ni ń laakari kpátɛńnɛ.
5 Arubarikadenɔmɛ zĭ̃dabusarinɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mé onigɔ̃ andunia vĩ̃.
6 Arubarikadenɔmɛ yãzɛde nidɛrinɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mé oni kã̃.
7 Arubarikadenɔmɛ wɛ̃ndadɔ̃nnɛrinɔ ũ,
zaakũ Luda ni ń wɛ̃nda dɔ̃.
8 Arubarikadenɔmɛ nèsɛpuradenɔ ũ,
zaakũ mɔ́kɔ̃nɔ mé oni wɛ́ si Ludalɛ.
9 Arubarikadenɔmɛ ibɛrɛmidɛrinɔ ũ,
zaakũ oni ń sísi Luda nɛ́nɔ.
10 Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ òdi wari dɔḿma ń yãmanakɛna
yãinɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩ̃naa de ń pɔ́ ũ.
11 Arubarikadenɔmɛ á ũ,
tó ò á sɔ̃sɔ̃, tó ò wari dɔ̀áwa,
tó ò yã vãni sĩ̃nda pínki dìáwa ma yãi.
12 À pɔnna kɛ à yáa dɔ, zaakũ á láada zɔ̃kɔ̃ ludambɛ. Lɛn ò wari
dɔ̀ annabi kũ ò kú á ãnɔa lɛ.

Yesu ìbanɔmɛ wisi ũ kũ gupurao
(Maa 9:50, Luk 14:34-35)

13 Ákɔ̃nɔ mé á wisi ũ anduniaɛ. Tó wisi i nna tà, deran oni
kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À àre ke vĩ doro, séde ò kótɛ gbɛ̃nɔ táa oa.
14 Ákɔ̃nɔ mé á gupura ũ anduniaɛ. Wɛ̃tɛ kũ ò kàtɛ sǐsĭi musu
dì fɔ̃ àgɔ̃ utɛnaro. 15 Òdi fitila na ò gbaka kútɛaro. Òdi a di a
dibɔɔ musumɛ, de à gu pu gbɛ̃ kũ ò kú ɔnnnɔnɛ. 16 À gu pu
gbɛ̃nɔnɛ lɛ, de ò á yãmanakɛnanɔ e ò á De kũ à kú musu tɔ́ kpá.

Musa doka bɔkɔtɛnaa

17 Àsungɔ̃ da ma su Musa doka kũ annabinɔ yãnɔ gboronlo.
Mádi su gbororo, ma su de mà papamɛ. 18 Yãpuran matɛn oárɛ,
ludambɛ kũ zĩ̃tɛo ni gɛ̃tɛ, ama doka pì wãnzãn fítinle ke a pɔ́
kete ke ni gɛ̃tɛro, yã sĩ̃nda pínki ni kɛ. 19 Abire yãi tó gbɛ̃ gì yã
kũ ò dìtɛ pìnɔ dokei, bee a kũ à kl̃ańyĩ̃, tó àdi da gbɛ̃nɔnɛ ò kɛ

lɛ, ade nigɔ̃ kĩaɲyĩ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ témɛ. Tó gbɛ̃ kũna, tó àdi daɲnɛ lɛ sɔ̃, ade nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ té. 20 Matɛn oárɛ, tó á yãmanakɛna de ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ pólaro, áni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo.

Pɔfɛ̃naa

21 A mà ò pì yãdenɔnɛ òsun gbɛ̃ dɛro. Gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ dèɛ, oni yãkpatɛ kɛ kãao. 22 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à pɔ fɛ̃̀ a gbɛ̃dakeii kà ò yãkpatɛ kɛ kãao. Gbɛ̃ kũ à a gbɛ̃dake sɔ̀sɔ̃ɔ kà ò gé kãao gbãnadenɔ kĩnaa. Gbɛ̃ kũ à pì a gbɛ̃dakenɛ mìsaride sɔ̃ kà à gɛ̃ tén gyãwãnn. 23 Tó n su ǹ Luda gba pó a gbagbakia, tó n dɔn gwe kũ n gbɛ̃dake n yã kũna, 24 ǹ n gba tó sa'oki arɛ gwe, ǹ gé ǹ kútɛ kɛ n adenɛ gĩa, gbasa ǹ su ǹ sa o sà. 25 Tó n ibɛrɛ tɛn gé kũnwo yãkpatɛkɛkia, ǹ kɛ likalika ǹ kɛ kãao nna zaa zén, de àsun n kpá yãkpatɛkɛriaro yãi. Tó ńdi kɛ lɛro, yãkpatɛkɛri pì ni n kpá dogariia, dogari ni n da kpésiran. 26 Yãpuran matɛn onnɛ, ĩni bo gwero ari ǹ gé fĩna boo pínki. Bee kɔbɔ ni gɔ̃ tényĩro.

Zinakɛnaa

27 A mà ò pì, àsun zina kɛro. 28 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, tó gbɛ̃ nɔgbɛ̃ gwà kũ laasun pãndeo, ade zina kɛ̀ kãaon gwe kɔ̀. 29 Tó n ɔpla wé dì tó ǹ fu, ǹ a bo ǹ zukũna. N kurana n mègu kei mana de ò n mègu sĩnda pínki zu ténla. 30 Tó n ɔpla dì tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. N kurana n mègu kei mana de n mègu sĩnda pínki tana ténla.

Yìgidɛnaa

(Mat 19:9, Maa 10:11-12, Luk 16:18)

31 Ò pì dɔ, tó gbɛ̃ tɛn gí a nanɔi, à yìgidɛtakada kpáa. 32 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à gì a nanɔi, tó adi kɛ à gɔ̃pose kɛ̀nlo, a zã pì mé àdi tó à gɔ̃ zinakɛri ũ. Gbɛ̃ kũ à nɔ kũ ò gìii sè sɔ̃, à zina kɛ̀n gwe.

Ladanaa

33 A mà ò pì yãdenɔnɛ dɔ, ò yã kũ ò sì kũ Dikirio papa, òsun fuaro. 34 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, àsun la da sero. Àsun la da kũ ludambɛoro, zaakũ Luda kíblegbaamɛ, 35 ke andunia, zaakũ Luda tìntimmmɛ, ke Yurusalɛmu, zaakũ Kína zɔ̃kɔ̃ wɛ̃tɛmɛ. 36 Ǹsun la da kũ n mìioro, zaakũ ĩni fɔ̃ ǹ n mìkã̀ mèn do pura kũ ke ǹ a sira kũro. 37 Àgɔ̃ pi ee ke oi. Yã kũ à de abirekũla bò yã vãni gũmmɛ.

Fĩnabonaa

(Luk 6:29-30)

38 A mà ò pì, ò wé fĩna bo kũ wéo, saka kũ sakaao. 39 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, àsun fĩna bo gbɛ̃ kũ à vãni kèárɛaro. Tó gbɛ̃ n sãn kɛ̀ n ɔpla gasuua, ǹ a do dɔnɛ dɔ. 40 Tó gbɛ̃ ye à n uta lokomma yãkpatɛ kɛ kũnwo, ǹ n uta zɔ̃kɔ̃ tónɛ dɔ. 41 Tó gbɛ̃ gã nàmma ǹ

aso sɛ́arɛ kiloo do, ǹ gɛ́onɛ kiloo pla. 42 Tó gbɛ̃ pɔ́ wɛ́ kɛ̀mma, ǹ kpáa. Ǹsun gbɛ̃ kũ à ye à pɔ sãkãmma tɛ̃ro.

Yena ibɛrɛɛi
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 A mà ò pì, àgɔ̃ ye á gbɛ̃dakei, à zã á ibɛrɛgu. 44 Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à adua kɛ gbɛ̃ kũ òdi wɛ́ tãáwanɔnɛ, 45 de à gɔ̃ á De kũ à kú musu néno ũ yãpura. Zaakũ àdi ifãntɛ̃ bo gbɛ̃ vãninɔnɛ kũ gbɛ̃ mananɔ ń pínki, àdi legũ ma taarisaridenɔnɛ kũ taaridenɔ ń pínki. 46 Tó gbɛ̃ kũ ò yeáinɔn á yeńyĩ, áni láada ke le Luda kĩnaa yá? Bee bɛ'ɔgɔsirinɔ dì kɛ lɛroo? 47 Tó á gbɛ̃nɔn adì fɔ kpákpaḿma ńtɛ̃nɛ, bɔ́ á deo gbɛ̃ pãndenɔlaa? Bee kifirinɔ dì kɛ lɛroo? 48 Abire yãi àgɔ̃ kun papana, lán á De kũ à kú musu kun papana nà.

6

Gbadanaa

1 À laakari kɛ á donyĩyãkɛna gupuraai. Àsun kɛ bisãsiri wɛ́ yãiro. Tó átɛn kɛ lɛ, áni láada le á De kũ à kú musu kĩnaaro. 2 Tó ntɛn gba da takasidenɔnɛ, ǹsun a kpàkpa kɛ lán manafikidenɔ bàro. Òdi kɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kũ gãnulɛanɔ de gbɛ̃nɔ ń tó nna sí yãimɛ. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn gwe kɔ̀! 3 Mɔkɔ̃n, tó ntɛn gba da takasidenɔnɛ, ǹsun tó n ɔzɛ dɔ̃ lán n ɔpla tɛn kɛ nàro. 4 Ǹ tó n gbadana kɛ asiriyã ũ, n De kũ à asiriyã dɔ̃ ni a fĩna bonnɛ.

Aduakɛnaa
(Luk 11:2-4)

5 Tó átɛn adua kɛ, àsungɔ̃ de lán manafikidenɔ bàro. Òdigɔ̃ ye ò adua kɛ zɛna aduakɛkpɛn kũ zérankpakɔ̃anɔ de gbɛ̃nɔ ń e yãi. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn gwe kɔ̀! 6 Mɔkɔ̃n, tó ntɛn adua kɛ, ǹ gɛ̃ n kpé gũn, ǹ gbà tata, ǹ wɛ́ kɛ n De kũ à kú gwe asiri gũnwa, n De kũ à asiriyã dɔ̃ ni sí kũnwo. 7 Tó átɛn adua kɛ, àsun yã bɔtɛ dasi lán kifirinɔ bàro. Òdigɔ̃ da ń yãbɔtɛna dasi gũn Luda ni sí kũńwo. 8 Àsungɔ̃ de lán ń bàro, zaakũ á De pɔ́ kũ á a ni vĩ dɔ̃ ari àgɔ̃ gé gbɛkaa. 9 Àgɔ̃ adua kɛ lán dí bà:

Ó De kũ à kú musu,
ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tɔ́ adona,
10 Ǹ tó kpata kũ à bò n kĩnaa bo gupuraa,
ò n pɔyenyĩna kɛ andunia gũn,
lákũ òdi kɛ zaa musu nà.
11 Ǹ ó gba ú kũ óni ble gbãra.
12 Ǹ ó taarinɔ kɛ̃wá,
lákũ odì kɛ̃ gbɛ̃ kũ ò taari kèwɛrɛnɔnɛ nà.
13 Ǹsun tó ò fu yɔ̃ogwanaaaro,

ǹ ó sí a vãnia.
14 Tó a gbɛ̃nɔ taari kɛ̀ńnɛ, á De kũ à kú musu ni á pɔ́ kɛ̃árɛ se.
15 Tó adi gbɛ̃nɔ taarinɔ kɛ̃ńnɛ sɔ̃ro, á De ni á taarinɔ kɛ̃árɛro.

Léyĩnaa

16 Tó á léyĩna sɔ̃, àsun ãn sisi lán manafikidenɔ bàrɔ. Òdi ń ãn yãkatɛ de gbɛ̃nɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ ò léyĩna yãi. Yãpuran matɛn oárɛ, ò ń láada lèn gwe kɔ̀! 17 Mɔkɔ̃n, tó ń léyĩna, ǹ ãn pípi, ǹ nísi mámamma, 18 de gbɛ̃nɔ súnn dɔ̃ ń léyĩnarɔ, sé n De kũ à kú asiri gũn baasiro. N De kũ à asiriyã dɔ̃ ni a fĩna bonnɛ.

Aruzɛkɛ yã
(Luk 11:33-36, 12:33-34, 16:13)

19 Àsun aruzɛkɛ kakaraái andunia gũn laro, gu kũ kɔ̀kɔnɔ dì pɔ́ yakan, pónɔ dì dãa kpán akũsɔ̃ kpãninɔ dì gu fɔ̃ ò pónɔ sétɛn. 20 À á aruzɛkɛ kakara ludambɛ, gu kũ kɔ̀kɔnɔ dì pɔ́ yakanlo, pónɔ dì dãa kpánlo akũsɔ̃ kpãninɔ dì gu fɔ̃ ò pónɔ sétɛnlo. 21 Zaakũ gu kũ n aruzɛkɛ kún, gwen n laakarii dìgɔ̃ kún se.
22 Wémɛ mè fitila ũ. Tó n wɛ́ aafia, n mè pínki nigɔ̃ gupura ũ. 23 Tó n wɛ́ manaro sɔ̃, n mè pínki nigɔ̃ gusira ũ. Tó gupura kũ ń kũna de gusira ũ, gusira pì zɔ̃kɔ̃. 24 Gbɛ̃ke dì fɔ̃ à zɔ̀ ble dikiri mèn planɛro, zaakũ ani zã gbɛ̃ don àgɔ̃ ye gbɛ̃ doi, kesɔ̃ ani na gbɛ̃ doa à gbɛ̃ do gya bo. Áni fɔ̃ àgɔ̃ zɔ̀ ble Ludanɛ kũ ɔgɔo lɛɛlɛro.

Ludanaanikɛnaa
(Luk 12:22-31)

25 Abire yãi matɛn oárɛ, àsun á wɛ̃̀ndi damu kɛ à pi bɔ́n óni ble ke bɔ́n óni miro. Àsun mè damu kɛ à pi bɔ́n óni daro. Wɛ̃̀ndi de pɔ́blelaroo? Mè de pɔ́kasalaroo? 26 À gwa bãnɔa. Òdi pɔ́ tɔ̃ro, òdi pɔ́ kɛ̃ro, òdi pɔ́ ká dɔ̃̀ɔ gũnlo, ama á De kũ à kú musu dì pɔ́ble kpáḿma. Á bɛ̀ɛrɛ vĩ manamana de bãnɔlaroo? 27 Á té, dí mɛ́ ani fɔ̃ à a wɛ̃̀ndi gbàna kara, bee gɔrɔ do, a damukɛnaa gũnn?

28 Bɔ́yãin adì pɔ́kasa damu kɛɛ? À lávunɔ gwa sɛ̃̀n lákũ ò de nà. Òdi zĩ kɛro, òdi buu tãro, 29 ama matɛn oárɛ, bee Sulemanu kũ a aruzɛkɛo, adi uta da a mana kà ń ke ũro. 30 Sɛ̀la kũ à kun gbãra ani té kũ zia, lákũ Luda dì pɔ́ nai lɛ nà, ákɔ̃nɔ ludanaanikĩanadenɔ, oni á pɔ́ o dɔ yá? 31 Abire yãi àsun pɔ́ke damu kɛ à pi bɔ́n óni ble ke bɔ́n óni mi ke bɔ́n óni daro. 32 Kifirinɔn pɔ́ pìnɔ pínki yã dì dońnɛ arɛ. Zaakũ á De kũ à kú musu dɔ̃ kũ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sì kãáo, 33 à tó kpata kũ à bò a kĩnaa kũ a yãzɛdeo doárɛ arɛ gĩa, ani á pɔ́ pìnɔ karaárɛ pínki. 34 Abire yãi àsun zia damu kɛro, zaakũ zia a zĩda yã dɔ̃. Gɔrɔ sĩnda pínki yã'ũmmanaa mɔ̀a.

7

Kɔ̃ taari'enaa
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Àsun gbɛ̃ taari ero, Luda ni á taari e sero. 2 Zaakũ lákũ ndì
gbɛ̃ taari e nà, lɛn Luda ni n taari e lɛ. Zaka kũ n yɔ̃ońnɛ ani
yɔ̃onnɛ. 3 Bóyãi ntɛn sɛ̀buru kũ à da n gbɛ̃dake wén ei, akũsɔ̃
ntɛn límukutu kũ à da n wén yã daroo? 4 Kũ límukutu da n wén,
à kɛ̀ dera ĩni pi n gbɛ̃dakenɛ à tó ǹ sɛ̀buru kũ à da a wén bonɛɛ?
5 Manafikide! Ǹ límukutu kũ à da n wén bo gĩa, gbasa ǹ gu e
swáswa de ǹ le ǹ sɛ̀buru kũ à da n gbɛ̃dake wén bonɛ.
6 Àsun Luda pɔ́ kpá kifirinɔaro,
de òsun ɛra ò á kari kɛro yãi.
Àsun á gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ zu alɛdɛnɔnɛro,
de òsun táa o'oaro yãi.

Wɛ́kɛnaa
(Luk 11:9-13)

7 À wɛ́ kɛ, Luda ni kpááwa. À wɛtɛ, áni le. À gbà lɛ́, Luda ni
wɛ̃árɛ. 8 Zaakũ gbɛ̃ kũ à wɛ́ kɛ̀ɛn òdi kpáa, gbɛ̃ kũ à wɛ̀tɛ sɔ̃ àdi
le, gbɛ̃ kũ à gbàa lɛ̀ɛn oni wɛ̃nɛ. 9 Á té, dí mɛ́ ani gbɛ̀ kpá a néa,
tó à burodi wɛ́ kɛ̀aa? 10 Tó à kpɔ̀ wɛ́ kɛ̀a sɔ̃, ani mlɛ̃ sɛ́ à kpáa yá?
11 Bee kũ á vãnikɛo, á pɔ́ mana kpana á nénɔa dɔ̃. Oni á De kũ
à kú musu pɔ́ mana kpana gbɛ̃ kũ ò wɛ́ kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔ yá?

12 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lákũ á ye ò kɛárɛ nà. Musa doka kũ annabinɔ
yãnɔ mìin gwe.

Zɛ́lɛ kpakoto
(Luk 13:24)

13 À zɛ́lɛ kpakoto sɛ́. Zɛ́ kũ a lɛ́ yàasa akũ à mèporoki vĩ dì gɛ́
kũńwo kakatɛnaa gũmmɛ. Abirekũn pari tɛn sɛ́. 14 Zɛ́ kũ àdi gɛ́
kũńwo wɛ̀ndii gũn lɛ́ kpakoto à nakɔ̃ana, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ ò lè ò
sɛ́nɔn dasiro.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaaa
(Luk 6:43-44, 13:25-27)

15 À laakari kɛ annabi ɛ́kɛnɔi. Òdi su á kĩnaa kũ sã bárao dana,
ama lɛwanna nàdɛrinɔmɛ ń ũ. 16 Áni ń dɔ̃ ń yãkɛnaaa. Òdi
geepi bo lɛ̀ líaro. Òdi kaka e babare láaro. 17 Lí mana dì né nna
i, lí vãni dì né gina i. 18 Lí mana dì fɔ̃ à né ginaa ìro, lí vãni dì
fɔ̃ à né nna ìro. 19 Òdi lí kũ àdi né mana iro zɔ̃ ò zu té gũmmɛ.
20 Lɛmɛ áni ń dɔ̃ ń yãkɛnaaa lɛ.

21 Adi kɛ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ ma sísi Dikiri, Dikiri, mɛ́ ani gɛ̃ kpata
kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo, sé gbɛ̃ kũ àdi ma De kũ à kú musu
pɔyenyĩna kɛɛ. 22 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ pari ni pimɛnɛ: Dikiri,
Dikiri, o Luda yã òńnɛ kũ n tóo bi! O tãnanɔ gòḿma kũ n tóo

bi! O daboyãnɔ kɛ̀ dasi kũ n tɔ́o bi! 23 Mani piɲ́nɛ súsu: Má á dɔ̃ zikiro. À gomala yãvãnikɛrinɔ!

Kpɛ́bori gbɛ̃nɔn planɔ
(Luk 6:47-49)

24 Abire yãi gbɛ̃ kũ à ma yã díno mà, akũ à zĩ kèa de lán gbɛ̃ laakaride kũ à a kpɛ́ bò gbèɛa bàmɛ. 25 Kũ legũ mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpɛ́ pìia, akũ adi lɛ́tɛro, kũ ò a ɛ̃ pètɛ gbèɛa yãi. 26 Gbɛ̃ kũ à ma yã díno mà, akũ adi zĩ kɛaro de lán mìsaride kũ à a kpɛ́ bò bùsu'atɛ̃a bàmɛ. 27 Kũ legũ mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpɛ́ pìia, akũ à gbòro à lètɛ gbìrim.

Yesu ikoo

28 Kũ Yesu yã birenɔ ò à làka, a yãdannɛnaa bò pari sarɛ, 29 zaakũ adi yã daɲ́nɛ lán ludayãdannɛrinɔ bàro, à dàɲ́nɛ kũ ikoomɛ.

8

Kusu werekɔ̃anaa
(Maa 1:40-45, Luk 5:12-16)

1 Kũ Yesu kìpa sĩsĩia, pari téi. 2 Akũ kusu ke sù à kùtɛ a arɛ à pì: Dikiri, tó ń yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa. 3 Yesu ɔ bò à nàa à pì: Má yei. Ǹ gɔ̃ swáswa. Zaa gwe gɔ̃nɔ a kusu làka. 4 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gé ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.

Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ zĩkɛri werekɔ̃anaa
(Luk 7:1-10)

5 Kũ Yesu tɛn gɛ̃ Kapɛnamu, akũ Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ sù a kĩnaa, a wé kèa 6 à pì: Dikiri, ma zĩkɛri wútɛna bɛ, à kɔ̃̀nɔ kṵ̀, mè tɛn ũa manamana. 7 Akũ Yesu pìnɛ: Mani gé mà a werekɔ̃a. 8 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Dikiri, mádi ká ǹ gé ma bɛaro. Ǹ yã o dé, ma zĩkɛri ni werekɔ̃a. 9 Zaakũ makũ se, ò iko vĩ ma musumɛ, akũ má iko vĩ sozanɔa. Madì o ń gbɛ̃ donɛ à gé, àdi gé. Madì o a pãndenɛ à mɔ́, àdi su. Madì o ma zĩkɛriinɛ à adikũ kɛ, akũ àdi kɛ.

10 Kũ Yesu yã pìi mà, à bò a sarɛ, akũ à pì gbɛ̃ kũ ò téinɔnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, mádi le gbɛ̃ke ma náani kè lɛ Isarailanɔ téro. 11 Matɛn oárɛ, gbɛ̃nɔ ni bo ifãboki kpa kũ ifãlɛtɛ kpao dasidasi oni su pɔ́ble kũ Ibrahĩo kũ Isaakuo kũ Yakubuo kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 12 Gbɛ̃ kũ ò de yã ògɔ̃ kú kpataa pìi gũnnɔ sɔ̃, oni ń zu bàai gusira gũmmɛ. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 13 Akũ Yesu pì sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìinɛ: Ǹ tá bɛ. À kɛnnɛ lákũ n ma náani kè nà. Akũ a zĩkɛrii pì gbãna kṵ̀ gɔrɔ kùa gɔ̃̀nɔ.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana dasidasi
(Maa 1:29-34, Luk 4:38-41)

14 Yesu gèɛ Pita bɛa, akũ à è a nanɔ da wútɛna, àtɛn mèwãna
kɛ. 15 Kũ à ɔ nà a ɔa, akũ a mè yĩda kὺ, akũ à fùtɛ à póble kènɛ.
16 Kũ ɔkɔsi kè, akũ ò sùnɛ kũ tãnadenɔ dasidasi, akũ à tãna
pìnɔ gòḿma kũ yã'onaao, à gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki. 17 Lɛn yã
kũ annabi Isaya òo kè lɛ à pì:
À ó gbãnasarikɛ sè,
à ó gyãnɔ kɛ̃wá.

Gbɛ̃ kũ ò ye ò té Yesuinɔ
(Luk 9:57-62)

18 Kũ Yesu è pari kàkaraai, akũ à pì a ìbanɔnɛ: Ò bikũ sèbɛɛ
bara. 19 Akũ ludayãdannɛri ke sù à pì Yesunɛ: Dannɛri, gu kũ
ntɛn gén sĩnda pínki manigɔ̃ ténvĩ. 20 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃gbonnɔ ń tò
vĩ, bãnɔn ń sà vĩ, Bisãsiri Né sɔ̃ à ĩampaki vĩro.
21 Akũ ìba pãnde pìnɛ: Dikiri, ǹ tó ari ma de kpágui gĩa. 22 Akũ
Yesu pìnɛ: Ǹ témai. Ǹ tó gènɔ ń gènɔ vĩ.

Yesu zàga'ĩa zɛnaa
(Maa 4:35-41, Luk 8:22-25)

23 Yesu gɛ̃ gó'itɛ gũn, akũ a ìbanɔ tèi ò dà zén. 24 Kãnto zàga'ĩa
gbãna kàka sèbɛla, í tɛn vĩvĩ àtɛn káka ń gón. Yesu tɛn i o, 25 akũ
a ìbanɔ nài, ò a vù ò pì: Dikiri, ǹ ó sura ba, ótɛn kakatɛmɛ. 26 Akũ
à pìńnɛ: Ludanaanikĩanadenɔ! À kè dera á vĩna vĩ lɛɛ? Akũ à fùtɛ
à gì ĩanɛ kũ ío, akũ gu kè kítikiti. 27 Yã pìi bò gbɛ̃ pìnɔ sarɛ ò pì:
Gbɛ̃ kpate taka burin dí? Bee ĩa kũ ío dì a yã mamɛ.

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Maa 5:1-20, Luk 8:26-39)

28 Kũ Yesu bikὺ bara dire Gadara bùsun, tãnade gbɛ̃nɔn pla
kenɔ bò miranɔ té, ò sù ò dàalɛ. Ò pãsĩ manamana, gbɛ̃ke dì fɔ̃
à bɔtɛ gwero. 29 Ò wiki lè ò pì: Bón ó vĩ kɔ̃ ɔĩ, Luda Né? N su
wé tãwá la ari a gɔrɔ gɔ̃ kán yá? 30 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú kũńwo
zà dire, òtɛn pó ble. 31 Akũ tãna pìnɔ kútɛ kè Yesunɛ ò pì: Tó
n pèwá, ǹ ó gbarɛ alɛdɛ kpàsa dire gũn. 32 Akũ Yesu pìńnɛ: À
gé. Akũ ò gòḿma ò gɛ̃ alɛdɛnɔ gũn. Akũ alɛdɛ kpàsaa pìi wì kũ
bàao pínki, ò sòro sὶsĩgororooa, ò sì sèbɛn, akũ ò gàga í gũn gwe.
33 Akũ alɛdɛdãrinɔ bàa lè ò gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, ò yã pìnɔ bàbańnɛ kũ yã
kũ à tãnadenɔ lèeo pínki. 34 Akũ wɛ̃tɛdenɔ bɔtɛ ò gèɛ da Yesulɛ
ń pínki. Kũ ò a è, ò kútɛ kènɛ kũ à bońnɛ ń bùsun.

9

Kɔ̃̀nɔde werekɔ̃anaa
(Maa 2:1-12, Luk 5:17-26)

1 Yesu gɛ̃ gó gũn, à èra à sèbɛ bikὺ à kà a bɛ wɛ̃tɛa. 2 Akũ
gbɛ̃kenɔ mɔ̀nɛ kũ kɔ̃̀nɔdeo wútɛna gyãresɛbɔn. Kũ Yesu è ò a

náani vĩ, akũ à pì kɔ̃nɔde pìinɛ: Ma gbɛ̃, ǹ laakari kpátɛ! N durunnanɔ kɛ̃mma. 3 Ludayãdannɛri kenɔ kú gwe, akũ ò ò ń nèsɛɛ gũn ò pì: Gbɛ̃ bire tɛn dɔkɛ kũ Ludaoomɛ. 4 Yesu ń laasun dɔ̃, akũ à ń lá à pì: Bóyãi átɛn laasun vãni lé á nèsɛɛ gũnn? 5 Tó ma pì, a durunnanɔ kɛ̀a, ke tó ma pì à futɛ à táa o, a kpate mé à aragaa? 6 Ma ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri Né durunnanɔ kɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à pì kɔ̃nɔde pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ n wútɛbɔ sé ǹ tá bɛ. 7 Akũ à fùtɛ à tà bɛ. 8 Kũ pari è lɛ, vĩna ń kũ, ò Luda kũ à iko bire taka kpà bisãsirinɔa tɔ́ bò.

Matiu sisinaa
(Maa 2:13-17, Luk 5:27-32)

9 Yesu bò gwe, àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à gbɛ̃ kũ òdi pi Matiu è vutɛna a bɛ'ɔgɔsikpɛn. À pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ témai. Akũ à fùtɛ à tèi. 10 Kũ Yesu tɛn pɔ́ ble a bɛa, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔn kú gwe dasi, òtɛn pɔ́ ble kãao kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. 11 Kũ Farisinɔ è lɛ, akũ ò a ìbanɔ là ò pì: Bóyãi á dikiri tɛn pɔ́ ble kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? 12 Kũ Yesu yã pìi mà à pì: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita yãoro, sé gyãre. 13 À gɛ́ à laasun lé yã kũ à kɛ̃na Luda yãn bire mìia ò pì: Kɔ̃ wɛ̃ndagwanaan má yei, adi kɛ sa'onaanlo. Mádi su gbɛ̃ mananɔ sísiro, sé kifirinɔ.

Léyĩnaa
(Maa 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Akũ Yahaya Da'itɛkɛri ìbanɔ sù ò Yesu là ò pì: À kɛ̀ dera ókɔ̃nɔ kũ Farisinɔ odì lé yĩ, akũ n ìbanɔ dì yĩ sɔ̃roo? 15 Akũ Yesu yã lèkɔ̃ańnɛ à pì: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ ni pɔsira kɛ gɔrɔ kũ à kú kũńwo nɔsɛ gũn yá? Oi, ama a gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛrii pì bo ń té, gbasa ò lé yĩ sà. 16 Gbɛ̃ke dì uta zĩ nambata na kũ pólɛ dufuoro, zaakũ a dufu ni sɔ̃kũn à kɛ̃kɔ̃rɛ, uta zĩ fɔ̃na ni kara. 17 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ, tùru ni pũtãmɛ, wɛ̃ pì ni kɔ́tɛ, tùru ni wíwi. Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru dufu gũmmɛ, onigɔ̃ mana ń pínki.

Nénɔkpare vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Maa 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã birenɔ ońnɛ, gbãnade ke sù à kùtɛ a arɛ à pì: Ma nénɔgbɛ̃ gà tera dí. Ǹ mɔ́ ǹ ɔ naa, anigɔ̃ kú wɛ̃ndiio. 19 Akũ Yesu fùtɛ à tèi kũ a ìbanɔ.

20 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, aru dì bɔtɛa à kà wɛ̀ kuri awɛɛpla. À sù à ɔ nà Yesu uta léa a kpɛ kpa. 21 Zaakũ à pì: Bee tó ma ɔ nà a utaa dé, mani werekɔ̃a. 22 Yesu lìtɛ à a è, akũ à pì: Ǹ n laakari kpátɛ, nɔgbɛ̃! Ma náani kũ n kɛ̀ mé à n werekɔ̃a. Gwe gɔ̃nɔ nɔgbɛ̃ pì wèrekɔ̃a.

23 Kũ Yesu kà gbãnade pì bɛa, à è òtɛn kutɛ pé, pari kĩni dɔ. 24 Akũ Yesu pì: À á zĩda gá. Né pì dí garo, àtɛn i omɛ. Akũ òtɛn a

lalandi kɛ. 25 Kũ ò pɛ̀ gbɛ̃nɔa ò bɔ̀tɛ bàai, akũ Yesu gɛ̃ kpɛ́n, à nɛ́ pìi kù a ɔa, akũ à fùtɛ. 26 Akũ yã̀ pì baaruu dà bùsuu pìla pínki.

Vì̀nanɔ werekɔ̃anaa

27 Kũ Yesu bò gwe, vì̀na gbɛ̃nɔn planɔn téi kũ wikio òtɛn pi: Ǹ ó wɛ̃nda gwa, Dauda buri! 28 Kũ Yesu kà bɛ, vĩna pìnɔ nài, akũ à ń lá à pì: Á ma náani vĩ kũ mani fɔ̃ mà yã̀ pì kɛárɛ yá? Ò wèa ò pì: Lɛmɛ, Dikiri. 29 Akũ à ɔ nà ń wɛ́a à pì: Àgɔ̃ deárɛ lákũ a ma náani kɛ̀ nà. 30 Akũ ń wɛ́ gu è. Yesu kpɛ̀kɛ̃ńyĩ à pì: Àsun o gbɛ̃ke maro. 31 Bee kũ abireo ò gɛ̀ɛ ò a baaruu dàgula bùsuu pìn pínki.

Nɛ́nɛnatɛnade werekɔ̃anaa

32 Gɔrɔ kũ vì̀nanɔ tɛn bɔtɛ, ò sù Yesunɛ kũ tãnade kũ a nɛ́nɛ natɛnaao. 33 Kũ Yesu tãna pìi gòa, akũ à yã̀ ò. Yã̀ pìi bò pari sarɛ ò pì: Ódi yã̀ bire taka e Isarailanɔ bùsun yãro. 34 Akũ Farisinɔ pì: Àdi tãna goḿma kũ tãnanɔ kína gbãnaomɛ.

Yesu wɛ̃ndadɔ̃na gbɛ̃nɔnɛ

35 Yesu gɛ̀ɛ wɛ̃tɛnɔa kũ lakutunɔ pínki, à yã̀ dàńnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, à kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru nna kpàńnɛ, à gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki kũ gbãnasaridenɔ ń pínki. 36 Kũ à pari è, akũ ò kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakũ ò kú bídin, ò lìkara lán sã̀ kũ ò dàri vĩronɔ bà. 37 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Pɔ́kɛ̃na zɔ̃kɔ̃, ama zĩkɛrinɔn dasiro. 38 À wɛ́ kɛ Buradea de à zĩkɛrinɔ gbarɛ ò a pɔ́nɔ kɛ̃.

10

Yesu zì̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Maa 3:13-19, Luk 6:12-16)

1 Yesu a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsi, akũ à ń gba iko ò tãnanɔ goḿma, ò gyãrenɔ werekɔ̃a kũ gbãnasaridenɔ ń pínki. 2 Zì̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ tónɔn dí: Gbɛ̃ káaku Simɔ kũ òdi pinɛ Pita kũ a dakũna Anduruo, Zebedi nɛ́ Yamisi kũ a dakũna Yuhanao, 3 Filipi, Batɔlɔmiu, Tomasi, bɛ'ɔgɔsiri Matiu, Alafeu nɛ́ Yamisi, Tadeu, 4 Simɔ Kokaride kũ Yudasi Isikariɔti kũ à bò a kpɛo.

Yesu zì̀rinɔ zĩnaa
(Maa 6:7-13, Luk 9:1-6)

5 Kũ Yesu tɛn gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ zĩ, à pìńnɛ: Àsun gɛ́ buri pãndenɔ kĩnaaro. Àsun gɛ̃ Samaria wɛ̃tɛnɔ gũnlo. 6 À gɛ́ Isaraila kũ ò sà̰tɛ lán sã̀ bànɔ kĩnaa. 7 À gɛ́ àgɔ̃ waazi kɛ àgɔ̃ géo à pi: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni! 8 À gyãrenɔ werekɔ̃a, à gɛ̀nɔ vu bona gan, à kusunɔ werekɔ̃a swáswa, à tãnanɔ goḿma.

Lákũ a lè pókekpanaa sari nà, à kɛ́ńnɛ pókesinaa sari. 9 Àsun ɔgɔ da á bɔ̀kɔnlo. 10 Àsun bɔ̀kɔlokona séro ke uta plade ke kyate ke gòo, zaakũ zĩkɛrii kà à a póble le. 11 Wẽtɛ kũ áni kán sĩnda pínki ke lakutu, à gbɛ̃ mana wɛtɛ à kipaa, àgɔ̃ kú gwe ari à gé gɛ̃o zéla. 12 Tó a gɛ̃ ɔnn, à fɔɔ nna kpáḿma. 13 Tó ɔndenɔ kà, á fɔɔ nna ni gɔ̃ńnɛ. Tó odi ká sɔ̃ro, á fɔɔ nna ni ɛra à sukpaáwa. 14 Gu kũ odi gbãnakɛ kpáái ke odi sã kpá á yãiro, à bo ɔn ke lakutu pìi gũn à lukutɛ̃ warawara á gbánɔa. 15 Yãpuran matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ wétãmmana kũ Sɔdɔmu kũ Gɔmɔradenɔ ni le nigɔ̃ sà̰na de wẽtɛ pì denɔ póla.

Yã kũ ani Yesu ìbanɔ le onnɛnaa
(Maa 13:9-13, Luk 21:12-17)

16 Matɛni á zĩ lán sãnɔ bà lɛwannanɔ témɛ. Àgɔ̃ laakari vĩ lán mlɛ̃̀nɔ bà, àgɔ̃ de yãkekɛrisaridenɔ ũ lán potɛ̃nɛnɔ bà. 17 À laakari kɛ bisãsirinɔi, zaakũ oni á kũkũ ò á na yãkpatɛkɛrinɔnɛ ń ɔ̃i, oni á gbɛ̃gbɛ̃ ń aduakɛkpɛnɔ gũn. 18 Oni gé kãáo bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínanɔ kĩnaa ma yãi. Ánigɔ̃ deńnɛ ma sèedadenɔ ũ kũ buri pãndenɔ. 19 Tó ò á kpáḿma, àsun yã kũ áni o damu kɛro ke yã kũ áni liḿma. Zĩ kʊ̀a Luda mé ani yã kũ áni o da á lén. 20 Adi kɛ ákɔ̃nɔ mé áni yã oro, á De Nini mé ani yã da á lén.

21 Vì̀ni kũ dakũnanɔ ni kɔ̃ kpáḿma ò dɛ. Denɔ ni bo ń nénɔ kpɛ. Nénɔ ni bo ń denɔ kũ ń danɔ kpɛ ò ń dɛ. 22 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu ma yãi, ama gbɛ̃ kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ léa ni surabana le. 23 Tó òtɛn wé tãáwa wẽtɛ ken, à bàa lé à tá a pãnden. Yãpuran matɛn oárɛ, áni gé Isarailanɔ bùsu wẽtɛnɔ gũn à láka pínkiro, Bisãsiri Né ni gĩnakɛ à su. 24 Ìbaa dìgɔ̃ de a dannɛrilaro. Zì̀rii dìgɔ̃ de a dikirilaro. 25 Tó ìba a yãdannɛri lenaa lè ke tó zì̀ri a dikiri lenaa lè, abirekũ mɔ̀ lɛ. Tó ò tó kpà ɔn bedenɛ Bɛlɛzɛbubu, tó kũ a vãni de abirekũlan oni kpá a ɔndenɔnɛ.

Zɛna kũ Yesuo gbɛ̃nɔ arɛ
(Luk 12:2-9)

26 Àsun vĩna kɛ́ńnɛro. Póke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro. Asiriyã ke kun kũ oni gí dɔ̃iro. 27 À yã kũ matɛn oárɛ gusiran o gupuraa. À yã kũ átɛn ma á sã gũn kpàkpa kɛ gãnulɛa. 28 Gbɛ̃ kũ òdi mè kakatɛ, ama òdi fɔ̃ ò nini dèronɔ, àsun vĩna kɛ́ńnɛro. À vĩna kɛ Ludanɛ, kũ ani fɔ̃ à nini kũ mèɛo kakatɛ té gũn pínki. 29 Òdi bãntoro mèn pla yía kɔbɔ donloo? Ama ń ke dì létɛ zĩtɛ á De yãdɔ̃naa sariro. 30 Bee á mìkãnɔ, à a lé dɔ̃. 31 Abire yãi àsun vĩna kɛro. Á bèɛrɛ de bãntoro dasinɔla.

32 Gbɛ̃ kũ à zè kũmao gbɛ̃nɔ arɛ, mani zɛ kãao ma De kũ à kú musu arɛ. 33 Gbɛ̃ kũ à ledi kpàmai gbɛ̃nɔ arɛ sɔ̃, mani ledi kpái ma De kũ à kú musu arɛ.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

34 Ásungɔ̃ da ma su de gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ kɔ̃o andunia gũnnlo.
Mádi su de gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ kɔ̃o yãinlo, sé futɛna kũ kɔ̃o. 35 Ma
sumɛ, de gɔ̃gbɛ̃ bo a de kpɛ, nɔgbɛ̃ bo a da kpɛ, nɔzãre bo a zã
da kpɛ. 36 Gbɛ̃ bedenɔ ni gɔ̃ a ibɛrɛnɔ ũ. 37 Gbɛ̃ kũ à ye a de ke
a dai demala dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. Gbɛ̃ kũ à ye a négɔ̃gbɛ̃
ke a nɔgbɛ̃i demala dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro. 38 Gbɛ̃ kũ adi a
lígbãndurukpana sé àgɔ̃ téomairo, ade dí ká àgɔ̃ de ma ìba ũro.
39 Gbɛ̃ kũ à a wɛ̃ndi kũna, ade ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃ndiii
ma yãi sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃ndi vĩ.

Láada yã
40 Gbɛ̃ kũ à á sí ma simɛ. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kũ à ma zĩ
sìmɛ. 41 Gbɛ̃ kũ à annabii sì a annabikɛ yãi ni annabi láada le.
Gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ mana sì a manakɛ yãi ni gbɛ̃ mana láada le. 42 Bee
í yĩdan, gbɛ̃ kũ à né díno doke gbà ma ìbakɛ yãi, yãpuran matɛn
oárɛ, ade ni kura a láadairo.

11

Yahaya Da'itɛkɛri zɛ̀rinɔ
(Luk 7:18-35)

1 Kũ Yesu yã birenɔ dà a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ à làka,
à bò gwe, à gɛ̀ɛ waazi kɛ ń wɛ̃tɛnɔ gũn, àtɛn yã dańnɛ.

2 Zaa kpésiran Yahaya Kirisi yãkɛnanɔ mà, akũ à a ìba kenɔ zɛ̀
3 ò a la, àkũ mé à gbɛ̃ kũ ani su ũ yá, ke ògɔ̃ wé dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ?
4 Akũ Yesu wèḿma à pì: À gé yã kũ átɛn ma átɛn e gbã Yahayanɛ
à pi, 5 vɛ̀nanɔ tɛn gu e, ɛrɛnɔ tɛn táa o, kusunɔ tɛn werekɔ̃a,
sãtonɔ tɛn yã ma, gɛ̀nɔ tɛn vu, takasidenɔ tɛn baaru nna waazi
ma. 6 Arubarikademɛ gbɛ̃ kũ àdi fu ma yãaro ũ.

7 Kũ Yaaya zɛ̀rinɔ tà, Yesu Yahaya yã ò parinɛ à pì: Bɔ́n a gɛ
gwa gbárannan? Kàpa kũ ĩa tɛn yĩgãn yá? 8 Bɔ́n a gɛ gwa sàa?
Gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa zãnɛ danan yá? Pɔ́kasamanadarinɔ dìgɔ̃ kú
kínabɛamɛ. 9 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Annabiin yá? Lɛmɛ! Matɛn
oárɛ, à de annabila se. 10 Zaakũ Yahayan ò a yã kɛ̃ Luda yãn ò
pì: Mani ma zɛ̀ri gbarɛ n ã de à zé kɛkɛnnɛ.
11 Yãpuran matɛn oárɛ, nɔgbɛ̃ né'inaa gũn gbɛ̃ke dí bo à kà
Yahaya Da'itɛkɛri ũro. Bee kũ abireo gbɛ̃ kũ à de gbɛ̃ kpɛde
ũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn deala. 12 Zaa gɔrɔ kũ Yahaya
Da'itɛkɛrii nà waazikɛnaaa ari suna gbàa, òtɛn kɔ̃dɛ kɛ ò gɛ̃
kpataa pìn, akũ kùgbãnadenɔ tɛn gɛ̃n. 13 Musa kũ annabinɔ
pínki gĩnakɛ ò a yã ò ari à gɛ̀ɛ pé Yahayaa. 14 Tó áni fɔ̃ à sí, Yahaya
pì mé à Iliasu kũ ò pì ani su ũ. 15 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

16 Bɔ́n mani gbãragbɛ̃nɔ lɛkɔ̃aoo? Ò de lán né kũ ò kú ɛtɛ
gũnnɔ bà òtɛn lé zukɔ̃i 17 òtɛn pi:
O kutɛɛ pèárɛ, ádi ũ wãro,
o wɛ̃nda lèɛ sìárɛ, ádi ɔ́ɔ dɔro.
18 Zaakũ Yahaya sù, adi burodi sóro, adi wɛ̃ miro, akũ ò pì
tãnademɛ. 19 Kũ Bisãsiri Né sù, àdi pó ble, àdi í mi, akũ ò pì:
Guturu wɛ̃miriimɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔ gbɛ̃nnamɛ! Ama
òdi ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃ a yãkɛnaaamɛ.

Yesu zukakana wɛ̃tɛ kenɔ denɔi
(Luk 10:13-15)

20 Akũ Yesu fùtɛ à zuka kà wɛ̃tɛ kũ à a daboyã paride kènnɔ
gbɛ̃nɔi, kũ odi ń nèsɛ litɛro yãi à pì: 21 Waiyoo Kɔrazĩdenɔ!
Waiyoo Bɛtɛsaidadenɔ! Tó ma daboyã kũ ma kè á ténɔ kè Taya
kũ Sidɔ̃o yã, de wɛ̃tɛpidenɔ pókasanɔ dàdańla, ò vùtɛ tuburaa
à gìi kè nèsɛlitɛna sèeda ũ. 22 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ
á wétãmmana nigɔ̃ de Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔ póla. 23 Ákɔ̃nɔ
Kapɛnamudenɔ sɔ̃ áni gbã à zɔ̃ Ludaan yá? Oni ɔ zɔ̃ái ari
gyãwãnn. Zaakũ tó ò daboyã kũ ma kèárɛnɔ kè Sɔdɔmu yã,
de à kun ari kũ a gbãrao. 24 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ á
wétãmmana nigɔ̃ de Sɔdɔmudenɔ póla.

Kámmabona Yesu kĩnaa
(Luk 10:21-22)

25 Zĩ kùa Yesu pì: Baa, musu kũ zĩtɛo Dikiri, ma n sáabu
kè, kũ n yã birenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ, akũ n boo
kyódɔ̃risarinɔnɛ. 26 Lɛmɛ, Baa, zaakũ n pɔyenyĩnaamɛ. 27 Ma
De pó sĩnda pínki nàmɛnɛ ma ɔĩ. Gbɛ̃ke Luda Né dɔ̃ro, tó adi kɛ
De Luda baasiro. Gbɛ̃ke De Luda dɔ̃ro, tó adi kɛ a Né kũ gbɛ̃ kũ
Né pì ye à a mɔńnɛnɔ baasiro.

28 À mó ma kĩnaa ákɔ̃nɔ kũ á aso sɛna a kpasanɔ pínki, mani
á gba zɛ́ à kámma bo. 29 À ma gbãngo sɛ́ à yã dada ma kĩnaa,
á laakari ni kpátɛ, zaakũ má busɛ akũsɔ̃ ma nèsɛ yĩda. 30 Ma
gbãngo sɛna zĩ'ũro, ma aso tìkisiro.

12

Kámmabogɔrɔ yã
(Maa 2:23-3:6, Luk 6:1-11)

1 Gɔrɔ birea Yesu tɛn pã buranɔla kámmabogɔrɔ zĩ. Nà tɛni
a ìbanɔ dɛ, akũ ò póblewɛ wòro, òtɛn só. 2 Kũ Farisinɔ è lɛ,
akũ ò pìnɛ: Ǹ n ìbanɔ gwa, òtɛn yã kũ òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro
kɛ. 3 Akũ Yesu pìńnɛ: Adi kyó kɛ a è lákũ Dauda kè nà kũ a
gbɛ̃nɔ gɔrɔ kũ nà tɛni ń dɛroo? 4 À gɛ̃ Luda ɔnn, àpii kũ a gbɛ̃nɔ
burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sò, burodi kũ ò a sona zé vĩro, sé
sa'orinɔ. 5 Kũ sa'ori kũ ò kú Luda ɔnn kámmabogɔrɔ zĩnɔ dì gɔrɔ
pì yã daro, akũsɔ̃ adi kɛńnɛ taari ũro, ádi a kyó kɛ a è Luda

yãnloo? 6 Matɛn oárɛ: Pɔ́ kũ à zɔ̃kɔ̃ de Luda ɔnla kú la. 7 Tó á yã díkĩna mì dɔ̃, kũ kɔ̃wɛ̃ndagwanaan má yei, adi kɛ sa'onaanlo, de ádi taarisariden taari lero. 8 Zaakũ Bisãsiri Né mé à iko vĩ kámmabogɔrɔa.

9 Kũ Yesu bò gwe, akũ à gɛ̃ ń aduakɛkpɛn. 10 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe, a ɔ do íbana. Gbɛ̃kenɔ tɛn zé wɛtɛ ò yã dí Yesua, akũ ò a là ò pì: Gbɛ̃ werekɔ̃ana kámmabogɔrɔ zĩ zé vĩ yá? 11 Akũ à wèḿma à pì: Tó á gbɛ̃ke sã vĩ à zu wèɛn kámmabogɔrɔ zĩ, à gí gé à boii? 12 Bisãsiri de sãla zà. Abire yãi yãmanakɛna kámmabogɔrɔ zĩ zé vĩ. 13 Akũ Yesu pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro, akũ à kè a gbèn swáswa lán a do bà. 14 Akũ Farisinɔ bòtɛ ò gèɛ ò yã gɔ̃gɔ̃ deran ò kɛ nà ò Yesu dɛ.

Zĩkɛri kũ Luda sèɛ

15 Yesu dɔ̃, akũ à gò gwe. Pari bò ò tèi, akũ à ń gyãrenɔ wèrekɔ̃a ń pínki, 16 à gìńnɛ ò o gbɛ̃ kũ á de a ũ. 17 Lɛn Luda yã kũ annabi Isaya òo kè lɛ, à pì:

18 Ma zĩkɛri kũ ma sèɛn dí,
ma yenyĩde kũ a yã dì kámagu.
Mani ma Nini di a musu,
ani yãzɛde da burinɔnɛ.
19 Ani lékpakɔ̃a kɛro, ani pataḿmaro,
gbɛ̃ke ni a zuka ma dɔ batunlo.
20 Ani kàpa kũ à kpana zén éro,
ani fitila wé'ipakɛna dɛro,
ari à tó yãzɛde zì ble.
21 Buri sĩnda pínki tãmaa nigɔ̃ dɔa.

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Maa 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Akũ ò sù Yesunɛ kũ tãnade vì̀na kũ a néné natɛnaao. Yesu a wèrekɔ̃a, àtɛn yã o sà, àtɛn gu e. 23 Akũ yã pìi bò gbɛ̃nɔ sarɛ ń pínki ò pì: Dauda buri pìin díroo? 24 Kũ Farisinɔ mà, akũ ò pì: Gbɛ̃ díkĩna ni fɔ̃ à tãna goḿmaro sé kũ tãnanɔ kína Bɛlɛzɛbubu gbãnao. 25 Yesu ń laasun dɔ̃, akũ à pì: Kpata kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o ni kakatɛ. Wɛ̃tɛ ke ɔn kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o ni gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ. 26 Tó Setan tɛni a zĩda go gbɛ̃nɔa, à ibɛrɛɛ sè kũ a zĩdaon gwe. A kpata ni gì kɛ deramɛɛ? 27 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãnan madìgɔ̃ tãnanɔ goomńma sɔ̃, á gbɛ̃nɔ dì ń go kũ dí gbãnaomɛɛ? Lɛn á zĩda gbɛ̃nɔ á ékɛ bò lɛ. 28 Tó Luda Nini gbãnan matɛn tãna goomńma, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ Luda kàa sù à á lén gwe.

29 Deran gbɛ̃ ni kɛ nà à gɛ̃ gɔ̃sa gbãna kpén à a pónɔ sétɛɛ? Séto à a yì̀ gĩa, gbasa à a kpé wara. 30 Gbɛ̃ kũ à de ma gbɛ̃ ũro bi ma ibɛrɛɛmɛ. Gbɛ̃ kũ àtɛn pó kakara kũmaoro tɛn fãkɔ̃amɛ. 31 Abire yãi matɛn oárɛ, Luda ni gbɛ̃nɔ durunnanɔ kɛ̃ḿma kũ a tó vãni kũ òdi sísinɔ pínki, ama ani gbɛ̃ kũ à a Nini tó vãni sì

kɛ̃ro. 32 Tó gbɛ̃ Bisãsiri Né tɔ́ vãni bò, Luda ni kɛ̃a, ama tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ vãni bò, ani ade kɛ̃ andunia tera díkĩna gũnlo ke a kũ àtɛn su.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaaa
(Luk 6:43-45)

33 Tó lí mana, a né nigɔ̃ manamɛ. Tó lí vãni sɔ̃, a né nigɔ̃ vãnimɛ. Zaakũ línɛn òdi lí dɔ̃a. 34 Bisãsiri pitikonɔ! Kũ á vãni, à kè dera áni fɔ̃ à yã mana oo? Zaakũ yã kũ à swɛ̀ɛ pàn lé dì o. 35 Gbɛ̃ mana dì a mana bo a mana kũ à katɛna a gũmmmɛ. Gbɛ̃ vãni sɔ̃ àdi a vãni bo a vãni kũ à katɛna a gũmmmɛ. 36 Matɛn oárɛ, yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gbɛ̃nɔ ni ń fayasariyã kũ ò ò baba Ludanɛ pínki. 37 Zaakũ yã kũ n ò mé ani yã nna kpámma kesɔ̃ à yã danla.

Sèedagbɛkana Yesua
(Maa 8:11-12, Luk 11:29-32)

38 Akũ ludayãdannɛrinɔ kũ Farisi kenɔo pì Yesunɛ: Dannɛri, ó ye ǹ sèeda ke kɛ ò e. 39 Akũ Yesu wèḿma à pì: Gbãragbɛ̃ vãni ludanaanikɛrisarinɔ mé òdi sèeda gbɛkama, ama mani sèeda ke kɛńnɛro, sé annabi Inusa pɔ́. 40 Lákũ Inusa kè kpɔ̀ gbɛ̃ntɛ̃ gbɛrɛ gũn nà fãnantɛ̃ kũ gwãanio ari gɔrɔ aakɔ̃, lɛn Bisãsiri Né ni kɛ lɛ zĩtɛn fãnantɛ̃ aakɔ̃ gwãani aakɔ̃. 41 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Ninɛvadenɔ ni futɛ ò yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ kũ ò Inusa waazi mà, ò ń nèsɛɛ lìtɛ, akũ gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ de Inusala kú la. 42 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gènɔmidɔki kpa saraunia ni futɛ à yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ à bò zaa andunia léa à sù Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, akũ gbɛ̃ kũ à de Sulemanula kú la sà.

Tãna ɛrana a bɛ zĩa
(Luk 11:24-26)

43 Tó ò tãna gò gbɛ̃a, àdigɔ̃ likara zɔ̃ gukorin àgɔ̃ vutɛki wɛtɛ. Tó adi lero, 44 akũ àdi pi: Mani ɛra mà tá ma bɛ zĩamɛ. Tó à kà gwe, àdi le à da pã, à warana swáswa zéazɛa. 45 Akũ àdi gé à à tãna kũ ń pãsĩ dealanɔ sétɛ mèn suppla à su kũńwo òdi gɛ̃ ò vutɛn. Lɛmɛ ade gwena kpɛde vãni dìgɔ̃ de a káakupɔla. Gó dokɔ̃nɔ pì mé ani gbãragbɛ̃ vãninɔ bikũ sɔ̃.

Yesu danɛnɔ
(Maa 3:31-35, Luk 8:19-21)

46 Kũ Yesu tɛn yã o gbɛ̃nɔnɛ, akũ a da kũ a dakũnanɔ kà, ò zɛ̀ bàai, ò ye ò yã o kãao. 47 Akũ ò pìnɛ: N da kũ n dakũnanɔ zɛna bàai, ò ye ò yã o kũnwo. 48 Akũ à wèa à pì: Dín ma da ũu? Dín ma dakũnanɔ ũu? 49 Akũ à ɔ dɔ̀ a ìbanɔa à pì: Ma da kũ ma dakũnanɔn dí. 50 Zaakũ gbɛ̃ kũ àdi ma De kũ à kú musu pɔyenyĩna kɛn ma dakũna kũ ma dãreo kũ ma dao ũ.

13

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Maa 4:1-20, Luk 8:4-15)

1 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Yesu bò bɛ à gèɛ à vùtɛ sèbɛ léa. 2 Ò kàkarai
dasidasi, akũ à gɛ̃̀ à vùtɛ gó'itɛn, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ sl̀sĩia ń pínki. 3 Akũ
à yã̀ lèkɔ̃ańnɛ dasi à pì: Búbari ke mé à bò à gèɛ pɔ́wɛ fã. 4 Lákũ
àtɛn fã nà, akũ a kenɔ lètɛ zé gũn, bãnɔ sù ò blè. 5 A kenɔ lètɛ gbè
sàraa musu, gu kũ à bùsu vĩ zɔ̃kɔ̃ro, akũ ò bɔ̀tɛ gɔ̃̀nɔ, kũ bùsuu
gègete gwero yãi. 6 Kũ ifãntɛ̃ fùtɛ, akũ ò té kṳ̀ ò gàga, kũ ò zĩni
vĩro yãi. 7 A kenɔ lètɛ lèɛ gũn, akũ lèɛ fùtɛ à nàkaraḿma. 8 A kenɔ
sɔ̃ ò lètɛ zĩtɛ mana gũn, ò fùtɛ ò né ì, a kenɔ wɛ́ basɔsɔɔro, a kenɔ
baaakɔ̃kɔ̃, a kenɔ baraakurikuri. 9 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã pì ma.

10 Akũ Yesu ìbanɔ nài, ò a là ò pì: Bɔ́yãi ntɛn yã ońnɛ kũ
yãlɛkɔ̃anaao? 11 Akũ à wèḿma à pì: Luda á gbá zɛ́ à kpata kũ
à bò a kĩnaa asirinɔ dɔ̃, ama adi ń gba zéro. 12 Zaakũ gbɛ̃ kũ à
pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ ari àgɔ̃ dasi. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ke vĩro sɔ̃, bee
a fíti kũ à vĩn Luda ni síamɛ. 13 Abire yãin matɛn yã ońnɛ kũ
yãlɛkɔ̃anaao, de ò gu gwa pɔ́ke'enaa sari, òdi sã kpá yãmanaa
sari, a dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari.
14 Luda yã kũ annabi Isaya òo kèḿma à pì:
onigɔ̃ sã kpá yãkemanaa sari,
onigɔ̃ gu gwa pɔ́ke'enaa sari.
15 Ò nèsɛ vĩro de òsun ɔ̃ndɔ̃ kũro yãi,
ń sã gbãna de òsun yã maro yãi,
ń wɛ́ kukurɛna de òsun gu ero yãi,
zaakũ ò ye ò arɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
16 Arubarikadenɔmɛ á ũ kũ á wɛ́ tɛn gu e akũsɔ̃ á sã tɛn yã ma.
17 Yãpuran matɛn oárɛ, annabinɔ kũ gbɛ̃ mananɔn kun yã dasi,
ò ye ò pɔ́ kũ átɛn enɔ e, odi ero, ò ye ò yã kũ átɛn manɔ ma, odi
maro.

18 À pɔ́wɛfãri yã mì dɔ̃ sà. 19 Tó gbɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa
yã mà akũ adi dɔ̃ro, Setan dì su à pɔ́ kũ ò tɔ̃̀ a swɛ̃̀ɛ gũn pì síamɛ.
Pɔ́wɛ kũ à lètɛ zé gũn mìin gwe. 20 Pɔ́wɛ kũ à lètɛ gbè sàraaa sɔ̃,
abirekũmɛ gbɛ̃ kũ à yã mà à sì gɔ̃̀nɔ kũ pɔnnao ũ. 21 Zaakũ à
zĩni vĩro, àdi kɛ gɔrɔ plaro. Tó yã'ũmmana a lè ke tó ò wɛ́ tãa yã
pì yãi, àdi fumɛ gɔ̃̀nɔ. 22 Pɔ́wɛ kũ à lètɛ lèɛ gũn de lán gbɛ̃ kũ à
yã mà à sì bà, ama andunia yã damukɛna kũ yena aruzɛkɛiio
dì nakaraa, akũ àdi gɔ̃ àree sari. 23 Pɔ́wɛ kũ à lètɛ zĩtɛ mana gũn
de lán gbɛ̃ kũ à yã pìi mà à a dɔ̀rɔ dɔ̃ bà. Àdi kɛ karana pɔ́ ũ, ń
kenɔ basɔsɔɔro, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ baraakurikuri.

Yãlɛkɔ̃ana kũ fɔ̃nɔo

24 Yesu yã pãnde lèkɔ̃ańnɛ à pì: Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa
de nàn dí: Gbɛ̃ke ése mana tɔ̃̀ a bura. 25 Gɔrɔ kũ òtɛn i o, akũ a

ibɛrɛɛ sù à fɔ̃nɔ wɛ́ fà ése pìn, akũ à gɛ̃ zɛ́la. 26 Kũ ése nɔ̀ɔ sì,
àtɛn pia, akũ fɔ̃nɔ pìi bò gupuraa. 27 Akũ burade zĩkɛrinɔ sù ò
pìnɛ: Dikiri, pɔ́wɛ manan n tɔ̃ n buranloo? Fɔ̃nɔ gèɛ à bò máa?
28 Akũ à pìńnɛ: Ibɛrɛ mɛ́ à abirekũ kè. Akũ zĩkɛrinɔ pìnɛ: Ń ye ò
gɛ́ wotowoton yá? 29 Akũ à pì: Oi! Tó átɛn wotowoto, áni woto
kũ éseomɛ. 30 À tó ò futɛ lɛɛlɛ ari pɔ́kɛ̃gɔrɔ. Mani o pɔ́kɛ̃rinɔnɛ ò
fɔ̃nɔ pì kɛ̃ gĩa, ò a bàka yĩ té pɔ́ ũ, gbasa ò ése kɛ̃ ò ká ma dɔ̃n.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wɛ́o
(Maa 4:30-32, Luk 13:18-19)

31 Yesu yã pãnde lèkɔ̃ańnɛ à pì: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de
lán musadi wɛ́ kũ gbɛ̃ sè à tɔ̃ a buraa bàmɛ. 32 A wɛ́ kete de
pɔ́wɛnɔla pínki, ama tó à fùtɛ, àdi kɛ zɔ̃kɔ̃ de dò pɔ́nɔla pínki.
Àdi lí kɛ ari bãnɔ dì su ò didi a gằnɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ lùbɛnɛɛo
(Luk 13:20-21)

33 Yesu yã pãnde lèkɔ̃ańnɛ à pì: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de
lán lùbɛnɛ kũ nɔgbɛ̃ sè à kà flawa zaka lɛ́ aakɔ̃ gũn à yằkatɛ pínki
bà.

Pɔ́ kũ à tò Yesu yã lèkɔ̃ańnɛ
(Maa 4:33-34)

34 Yesu yã birenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao. Adi yãke ońnɛ
yãlɛkɔ̃anaa sariro, 35 de yã kũ annabii ò kɛ yãi, zaakũ à pì:
Mani lɛ́ wɛ̃ mà yãlɛkɔ̃ana ońnɛ,
mani yã kũ à utɛna zaa anduniakatɛna gɔrɔ ońnɛ.

Fɔ̃nɔ yã̀ bɔkɔtɛnaa

36 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ tò gwe à tà bɛ. A ìbanɔ nài ò pì: Ǹ bura
fɔ̃nɔ yã bɔkɔtɛ kɛwɛrɛ. 37 Akũ à pìńnɛ: Pɔ́wɛmanatɔ̃ri bi Bisãsiri
Néмɛ. 38 Bura bi anduniamɛ. Pɔ́wɛ mana bi kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gbɛ̃nɔmɛ. Fɔ̃nɔ bi Setan gbɛ̃nɔmɛ. 39 Ibɛrɛ kũ à
ń tɔ̃ bi Ibilisimɛ. Pɔ́kɛ̃na bi andunialakagɔrɔmɛ. Pɔ́kɛ̃rinɔ
bi malaikanɔmɛ. 40 Lákũ òdi fɔ̃nɔ kɛ̃ ò ká tén nà, lɛn ani kɛ
lɛ andunialakagɔrɔa. 41 Bisãsiri Né ni a malaikanɔ gbarɛ ò
gbɛ̃kɛkɛrinɔ kũ yãvãnikɛrinɔ bɔtɛ a kpata gbɛ̃nɔ té ń pínki, 42 ò ń
ká té pãsĩ gũn. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 43 Akũ gbɛ̃ mananɔ
nigɔ̃ té kɛ lán ifãntɛ̃ bà kpata kũ à bò ń De kĩnaa gũn. Gbɛ̃ kũ à
sã vĩ à yã pì ma.

Yãlɛkɔ̃ana kũ aruzɛkɛo

44 Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán aruzɛkɛ kũ à utɛna zĩtɛ
gũn bàmɛ. Kũ gbɛ̃ke bòa, à kèkɛ à ùtɛ, akũ pɔnna gũnn à tà à pɔ́
kũ à vĩnɔ yìa pínki, akũ à zĩtɛ pìi lù.

Yãlɛkɔ̃ana kũ gbè bèɛrɛdeo

45 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ. Lagatari mɛ́
àtɛn òso mananɔ wɛtɛ. 46 Kũ à òso ɔgɔde lè, akũ à tà à pɔ́ kũ à
vĩnɔ yìa pínki, akũ à òsoo pìi lùo.

Yãlɛkɔ̃ana kũ táaruo

47 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí dɔ. Ò táaru kpà
sèbɛn, à kpɔ̀ buri sĩnda pínki kὺ. 48 Kũ à pà, ò gàtɛ ò bikὺo bara,
akũ ò vùtɛ ò a mananɔ plɛ̀plɛ ò kà tãnkon, ò a vãninɔ kòtɛ.
49 Lɛn anigɔ̃ de lɛ andunialakagɔrɔ. Malaikanɔ ni su gbɛ̃ vãninɔ
sétɛ ò ń bo gbɛ̃ mananɔ té, 50 oni ń ká té pãsĩ gũn. Gwen oni ɔ́ɔ
dɔn ò ɔ di ń mìia. 51 Akũ Yesu ń lá à pì: A yã birenɔ mìi dɔ̃ sà
pínki yá? Ò wèa ò pì: Ee! 52 Akũ à pìńnɛ: Tó yãdannɛri kpata
kũ à bò Luda kĩnaa yã dàda, anigɔ̃ de lán bede kũ àdi pɔ́ dufu
kũ a zĩo bo a laasii gũn bàmɛ.

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Maa 6:1-6, Luk 4:16-30)

53 Kũ Yesu yã birenɔ lèkɔ̃ańnɛ à làka, à bò gwe, 54 à gὲɛ a
bɛ wɛ̃tɛn, akũ èe yã daańnɛ ń aduakɛkpɛn. A yã bò ń sarɛ ò
pì: Mákpan gɔ̃gbɛ̃ pì ɔ̃ndɔ̃ kũ daboyã birenɔ lènn? 55 Lí'ari nén
díroo? A da tɔ́n Mariamaroo? A dakũnanɔn Yamisi kũ Yusufuo
kũ Simɔo kũ Yudao ũroo? 56 A dãrenɔ kú kũoo laroo? À yã
birenɔ lè mámɛ pínkii? 57 Akũ ò gìi. Yesu pìńnɛ: Annabii dìgɔ̃
bὲɛrɛɛ sariro, sé a bɛ wɛ̃tɛn kũ a ɔnnwo. 58 Adi daboyã kɛ gwe
dasiro, kũ òtɛni a náani kɛro yãi.

14

Yahaya Da'itɛkɛri ganaa
(Maa 6:14-29, Luk 9:7-9)

1 Gɔrɔ kὺa bùsuu pì kína Hɛrɔdu Yesu baaruu mà. 2 Akũ à pì a
ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ pì bi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ. À vù bona gan. Abire
yãin à gbãna lè àtɛn daboyãnɔ kɛ. 3 Zaakũ Hɛrɔdu Yahaya kὺ
yã, à mɔ̀ɔ kàa, à a dà kpésiran a vὶni Filipi nanɔ Hɛrɔdia yãi.
4 Zaakũ Yahaya dìgɔ̃ pinɛ: N Hɛrɔdia kũna nɔ ũ zé vĩro. 5 Hɛrɔdu
ye à a dɛ, ama àtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ, zaakũ ò a annabikɛ sì.

6 Hɛrɔdu igɔrɔ làa kɔ̃kɔ̃ zĩ Hɛrɔdia nénɔkpare ũ wὰ gbɛ̃ kũ ò
sù gwenɔnɛ, akũ à kὲ Hɛrɔdunɛ nna manamana. 7 Akũ à lé sὲ à
pì: Ma la dà kũ mani n gba pɔ́ kũ n a wé kèma pínki. 8 Akũ a da
yã kàkanɛ à pi: Ǹ ma gba Yahaya Da'itɛkɛrii mì dana tiree gũn
la tera. 9 Akũ kína pɔ yàka, ama kũ à la dà nibɔnɔ wára yãin à pì
ò kpáa. 10 Akũ à gbɛ̃ zǐ ò Yahaya mìi zɔ̃ kpésiran. 11 Kũ ò sù kũ
a mìio dana tiree gũn, ò kpà né pìia, akũ à gὲɛo a danɛ. 12 Akũ
Yahaya ìbanɔ sù ò a gὲɛ sὲ ò vὶ, akũ ò gὲɛ ò ò Yesunɛ.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Maa 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-15)

13 Kũ Yesu yã pìi mà, akũ a gɛ̀ gó'itɛ gũn, àtɛn gɛ́ gusarɛ de àgɔ̃
kú ado. Kũ gbɛ̃nɔ mà, ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo dasi ò pètɛi gèsɛ. 14 Kũ
Yesu bò gó gũn, à gbɛ̃nɔ è dasidasi, akũ ò kènɛ wɛ̃nda, akũ à
ń gyãrenɔ gbà aafia. 15 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, a ìbanɔ nài ò pì: Gu díkĩna
bi sɛ̀ntɛpɔrɔtumɛ, akũsɔ̃ gu tɛn si. Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò tá lakutunɔ
gũn, ò pɔ́ble wɛtɛ ò lú. 16 Akũ Yesu wèḿma à pì: Adi kɛ tilasi ò
táro. À pɔ́ kpáḿma ò ble. 17 Akũ ò pìnɛ: Burodi mèn sɔɔro kũ
kpɔ̀ mèn plaon ó vĩ la. 18 Yesu pìńnɛ: À mɔ́omɛnɛ la. 19 À ò gbɛ̃
pìnɔnɛ ò vutɛ sɛ̃ɛa, akũ à burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ mèn pla pìio
sè, à a wɛ́ sè musu, à arubarikaa dàn. Akũ à burodii pìi lìlikɔ̃rɛ à
kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Ò pɔ́ blè ò kǎ ń pínki. Akũ ò
a kpara kũ ò gɔ̃nɔ sètɛ tãnko mèn kuri awɛɛpla pà. 21 Gɔ̃gbɛ̃ kũ
ò pɔ́ blènɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka, nɔgbɛ̃nɔ kũ nénɔ baasi.

Yesu táa'ona sèbɛla
(Maa 6:45-56, Yuh 6:16-25)

22 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃nɔ ò gɛ̃ gó'itɛn, ò donɛ arɛ gɛna sèbɛɛ
bara dire ari àgɔ̃ pari gbarɛ. 23 Ń gbarɛnaa gbɛra, à dìdi sĩsĩi
musu à adua kɛ ado. Gu tɛn si, à kú gwe ado. 24 Gó'itɛ pìi kà
zǎ kũ í léao, akũ í tɛni góro pì yĩpayĩpa kũ zàga'ĩa kàkańyĩ yãi.
25 Gudɔo Yesu gèɛ ń kĩnaa, àtɛn táa o íla. 26 Kũ ò a è àtɛn táa o íla,
akũ swɛ̃ɛ kɛ̃ńgu ò pì: Gyãwãndemɛ! Ò wiki lɛ̀ kũ vĩnao, 27 akũ
Yesu pìńnɛ gɔ̃nɔ: À á laakari kpátɛ, makũmɛ! Àsun tó vĩna á
kũro. 28 Akũ Pita pìnɛ: Dikiri, tó mɔkɔ̃mmɛ, ǹ tó mà táa o íla
mà su n kĩnaa. 29 Akũ Yesu pì: Ǹ mɔ́! Akũ Pita bò gó gũn, àtɛn
táa o íla, àtɛn gɛ́ a kĩnaa. 30 Kũ à è ĩa tɛn káka, akũ vĩna a kǔ. Àtɛn
vlɛ̃, akũ à wiki lɛ̀ à pì: Dikiri, ǹ ma sura ba. 31 Gwe gɔ̃nɔ Yesu
ɔ bò à a kǔ, akũ à pìnɛ: Ludanaanikĩanade! Bɔ́yãi n sikaa kèɛ?
32 Kũ ò gɛ̀ gó gũn, ĩa zè. 33 Akũ gbɛ̃ kũ ò kú gó gũnnɔ donyĩ kènɛ
ò pì: Luda Néménɛ n ũ yãpura.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti

34 Kũ ò bikǔ bara, ò kà Gɛnɛsarɛti bùsun. 35 Gwedenɔ Yesu
dɔ̃, akũ ò a baaruu dàgula bùsuu pìn gu sĩnda pínki, akũ ò mɔ̀nɛ
kũ gyãrenɔ ń pínki. 36 Ò wɛ́ kèa de ò ɔ na bee a uta léa. Akũ gbɛ̃
kũ ò ɔ nàanɔ wèrekɔ̃a ń pínki.

15

Futɛokarayã
(Maa 7:1-13)

1 Farisinɔ kũ ludayãdannɛri kenɔ bò Yurusalɛmu ò sù Yesu
kĩnaa, akũ ò a là ò pì: 2 Bɔ́yãi n ìbanɔ dìgɔ̃ ó dizinɔ futɛokarayã

kũnaroo? Òdi ɔ pípi gbasa ò pɔ́ blero. 3 Akũ Yesu wèḿma à
pì: Bɔ́yãin adì pã kpá Luda yãditɛnanɔa de àgɔ̃ a futɛokarayã
kũnaa? 4 Zaakũ Luda pì, à á de kũ á dao bèɛrɛ dɔ̃. À pì dɔ, gbɛ̃
kũ à a de ke a da kpe bò, ò ade dɛ. 5 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ adì pi, tó gbɛ̃ pì a
de ke a danɛ, pɔ́ kũ á vĩ à ń kpe tao gɔ̃ Luda pɔ́ ũ, 6 àton a de kpe
taoro. Lɛmɛ adì Luda yã̀ kɛ pã̀ lɛ, de àgɔ̃ á futɛokarayã kũna
yãi. 7 Á manafikidenɔ! Isaya annabikɛyã̀ ò á yã̀ musu swáswa
à pì:
8 Buri bire dì bèɛrɛ limɛnɛ kũ léomɛ,
ń swɛ̀ dɔmaro.
9 Òdigɔ̃ donyĩ kɛmɛnɛ pãmɛ,
bisãsiri yãzɛkpatɛn òdi dańnɛ.

Yã̀ kũ àdi tó ò gɔ̃ gbãsĩ
(Maa 7:14-23)

10 Akũ Yesu pari sìsiai à pì: À sã̀ kpá à yã̀ ma. 11 Adi kɛ pɔ́ kũ
àdi gɛ̃ lén mé àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro. Yã̀ kũ àdi bo lén mé àdi tó
gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 12 Akũ a ìbanɔ nài ò pì: Ń dɔ̃ kũ Farisinɔ yã̀ pìi mà
à ń zɔ̃ ń swɛ̀ɛaroo? 13 Yesu wèḿma à pì: Pɔ́ kũ ma De kũ à kú
musu dí tɔ̃ro oni wutɛmɛ. 14 À ń tó gwe. Vỳna don'arɛdenɔmɛ!
Tó vỳnaa gò kũna vỳnaanɛ, ń pla ń pínki ni zu wɛ̀ɛmmɛ. 15 Pita
pìnɛ: Ǹ yã̀ pì bɔkɔtɛwɛrɛ. 16 Akũ Yesu pì: Á laasun kpé yĩda se
yá? 17 Á dɔ̃ kũ pɔ́ kũ à gɛ̀ lén dì tá gbɛrɛn gbasa a bo mè gũnloo?
18 Yã̀ kũ àdi bo lén sɔ̃ àdi bo swɛ̀ɛ gũmmɛ. Àkũ mé àdi tó gbɛ̃ gɔ̃
gbãsĩ. 19 Zaakũ zaa swɛ̀ɛ gũnn laasun vãni dì bon: Gbɛ̃dɛnaa,
zinakɛnaa, pãpãkɛnaa, kpãni'onaa, ékɛtona kũ gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naao.
20 Yã̀ birenɔ mé àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. Pɔ́blena ɔpipisari dì tó gbɛ̃
gɔ̃ gbãsĩro.

Nɔgbɛ̃ zɪ̀tɔ wékɛnaa
(Maa 7:24-30)

21 Akũ Yesu bò gwe, à gèɛ Taya kũ Sidõo bùsun. 22 Kanaa
nɔgbɛ̃ ke kú bùsuu pìn, à sù à wiki lèa à pì: Dikiri, Dauda Buri,
ǹ ma wɛ̃nda gwa. Tãna tɛn wé tã ma nénɔkparea manamana.
23 Akũ Yesu dí wearo. A ìbanɔ nài, ò wé kèa ò pì: Ǹ pé nɔgbɛ̃ pìia,
zaakũ àdigɔ̃ téwái kũ wikiomɛ. 24 Yesu wèḿma à pì: Isarailanɔ
sãtɛna lán sãnɔ bàmɛ. Ń kĩnaan Luda ma zĩn ado. 25 Akũ nɔgbɛ̃
pìi sù à donyĩ kènɛ à pì: Dikiri, ǹ kpámai. 26 Yesu pìnɛ: À
mana ò nénɔ póble sé ò zu gbɛ̃danɔnɛro. 27 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pì:
Yãpuramɛ Dikiri! Ama bee gbɛ̃danɔ dì póble bùru kũ ò lètɛ ń
dikiri teburuu zĩtɛnɔ sésɛ. 28 Akũ Yesu wèa à pì: Nɔgbɛ̃, ń ma
náani vĩ zɔ̃kɔ̃. À kɛnnɛ lákũ ń yei nà. Akũ a nénɔkpare pìi aafiaa
lè gɔrɔ birea gɔ̃nɔ.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃anaa

29 Yesu bò gwe à gὲε àtɛn do Galili sὲbɛɛi, akũ à bikὺ à
vùtɛ sὶsĩia. 30 Ò sùnɛ kũ ɛrɛnɔ kũ vὶnanɔ kụ̃ kɔ̃nɔdenɔ kũ sãto
kpáturukunɔ kũ gyãre pãndenɔ dasidasi. Ò ń kátɛ a arɛ, akũ à
ń wérekɔ̃a. 31 Kũ gbɛ̃nɔ è sãto kpáturukunɔ tɛn yã o, kɔ̃nɔdenɔ
tɛn gɔ̃ swáswa, ɛrɛnɔ tɛn táa o, vὶnanɔ tɛn gu e, yã pìi bò ń sarɛ,
akũ ò Isarailanɔ Luda sáabu kpà.

Yesu pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa
(Maa 8:1-10)

32 Yesu a ìbanɔ sìsiai à pìńnɛ: Gbɛ̃ dínɔ kὲmɛnɛ wɛ̃nda, zaakũ
ò gĩnakɛ ò kú kũmao gɔrɔ aakɔ̃, akũ ò pɔ́ke vĩ ò blero. Má ye mà
ń gbarɛ kũ nàaoro, de gu sún limḿma zénlo yãi. 33 Akũ a ìbanɔ
a là ò pì: Mákpan óni pɔ́ble len sɛ̃ntɛpɔrɔtu la, à pari dí taka
kãa? 34 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi mὲn ũgban á vĩi? Ò pì: Mὲn
supplamɛ kũ kpɔ̀ kete kenɔ. 35 Akũ à pì pari vutɛ zĩtɛ. 36 Akũ à
burodi mὲn suppla pìnɔ sὲ kũ kpɔ̀nɔ, à sáabu kὲ, akũ à lìlikɔ̃rɛ à
kpà a ìbanɔa, ò kpà gbɛ̃nɔa. 37 Gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́ blὲ ò kὰ. Ò a
kpara kũ à gɔ̃nɔ sὲtɛ ari tãnko mὲn suppla pà. 38 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò pɔ́
blὲnɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃, nɔgbɛ̃nɔ kũ nénɔ baasi. 39 Kũ Yesu
gbɛ̃nɔ gbàrɛ, akũ à gɛ̃ gó'itɛ gũn, à gὲε Magadã bùsun.

16

Farisinɔ manafiki
(Maa 8:11-21, Luk 12:54-56)

1 Farisinɔ kũ Sadusinɔ sù Yesu kĩnaa de ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a
gbὲka à sὲeda ke kɛńnɛ kũ Luda gbãnao ò e. 2 Akũ Yesu wὲḿma
à pì: Tó ifãntɛ̃ gɛ̃ kpén adì pi, ludambɛ ni kɛ̃kɔ̃a, zaakũ à tɛ̃ra
kὺ. 3 Tó kɔnkɔmɛ adì pi, legũ ni ma gbãra, zaakũ ludambɛ de
tɛ̃ɛ gɛ̃nɛgɛ̃nɛ. Á ludambɛ wé dɔ̃kɔ̃nɛ, ama ádi fɔ̃ à gɔrɔ díkĩna
sὲeda dɔ̃ro. 4 Gbãragbɛ̃ vãni ludanaanikɛrisarinɔ mé òdi sὲedaa
gbɛkama, ama mani sὲeda ke kɛńnɛro, sé Inusa pɔ́. Akũ à ń tó
gwe à tà.

5 Kũ a ìbanɔ bikὺ bara gwe, burodi zàna yã sǎ́ngu. 6 Akũ Yesu
pìńnɛ: Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃! À laakari kɛ Farisinɔ kũ Sadusinɔ
lùbɛnɛɛi. 7 Akũ òtɛn pikɔ̃nɛ: Kũ ódi burodi sέro yãin à ò lɛ.
8 Yesu dɔ̃ḿma, akũ à ń lá à pì: Ludanaanikĩanadenɔ, bɔ́yãin átɛn
pikɔ̃nɛ kũ á burodi vĩro yãimɛɛ? 9 Ari tera adi dɔ̃roo? Burodi
mὲn sɔɔro kũ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa yã dí dɔ́guroo? Á
sὲtɛ tãnko mὲn ũgbamɛɛ? 10 Burodi mὲn suppla kũ ma kpà
gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa sɔ̃, a sὲtɛ tãnko mὲn ũgbamɛɛ? 11 Bɔ́yãin
adi dɔ̃ kũ burodi yãn mádi oárɛroroo? À laakari kɛ Farisinɔ kũ

Sadusinɔ lùbɛnɛɛi! 12 Akũ ò dɔ̃ sà adi kɛ lùbɛnɛɛn àtɛn ońnɛ ò laakari kɛiro, Farisinɔ kũ Sadusinɔ yãdannɛnaamɛ.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Maa 8:27-33, Luk 9:18-22)

13 Kũ Yesu kà Sizaria Filipi bùsun, akũ à a ìbanɔ là à pì: Dín gbɛ̃nɔ tɛn pi Bisãsiri Né de a ũu? 14 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ Ilimia ke annabi yãnɔ dokemɛ n ũ. 15 Yesu pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? 16 Simɔ Pita wèa à pì: Arumasihumɛ n ũ, Luda Wɛ̃ndide Né. 17 Akũ Yesu pìnɛ: Arubarikademɛ n ũ, Inusa né Simɔ! Zaakũ adi kɛ bisãsiri mé à yã bire dànnɛro, ma De kũ à kú musumɛ. 18 Matɛn onnɛ: Pitamɛ n ũ, gbèsi pìn mani ma sɔsi kátɛa, gyãwãn gbãna ni zì blearo. 19 Mani kpata kũ à bò Luda kĩnaa mònɛnɔ kpámma. Pɔ́ kũ n yì̀ zĩtɛ yĩna musu. Pɔ́ kũ n pòro zĩtɛ porona musu. 20 Akũ Yesu a ìbanɔ sã fĩńnɛ de òsun o gbɛ̃kenɛ kũ Arumasihun a ũro.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 8:31-38, Luk 9:22-26)

21 Zaa gɔrɔ kùa Yesu tɛni a Yurusalɛmu gɛna bɔkɔtɛ a ìbanɔnɛ à pì, séde à wétãmma le manamana gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ɔĩ̃, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ áni vu. 22 Akũ Pita gèɛ kãao kpado, àtɛn gínɛ à pì: Kai Dikiri! Abirekũ ni n lero! 23 Akũ Yesu lìtɛ à pì Pitanɛ: Ǹ gomɛnɛ gwe Setan! Ń ye ǹ zé zɔ̃mɛnɛmɛ. N laasun bi Luda pónlo, bisãsiri pómɛ.

24 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̀ndiii, à a lígbãndurukpana sé à téomai. 25 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̀ndiii ma yãi sɔ̃, ade mé anigɔ̃ wɛ̀ndi vĩ. 26 Tó gbɛ̃ gɔ̃ à andunia vĩ pínki, tó à kùra a wɛ̀ndiii, bó àreen ani lee? Bón gbɛ̃ ni le à a wɛ̀ndi lilin kɛoo? 27 Zaakũ Bisãsiri Né ni ɛra à su a De gakuri gũn kũ a malaikanɔ, ani fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.

28 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú gu dín oni garo ari ò Bisãsiri Né e, àtɛn su kína ũ.

17

Yesu linaa
(Maa 8:34-9:13, Luk 9:23-36)

1 Gɔrɔ suddo gbɛra Yesu Pita kũ Yamisio kũ a dakũna Yuhanao sètɛ à gèɛ kũńwo kpi leia ńtɛ̃nɛ. 2 Akũ à lì ń wára. A ãn tɛn té kɛ lán ifãntɛ̃ bà, a pókasanɔ gɔ̃ pú táitai lán legũpinaa bà. 3 Akũ Musa kũ Iliasuo bò ò sùḿma, òtɛn yã o kũ Yesuo. 4 Akũ Pita pì Yesunɛ: Dikiri, à mana kũ ó kú la. Tó ń yei, mani kuta dɔ mèn aakɔ̃, n pɔ́ mèn do, Musa pɔ́ mèn do, Iliasu pɔ́ mèn do.

5 Gɔrɔ kũ àtɛn yã o, ludambɛ luku tɛ́kɛnaa dàńla, akũ ò kòtoo
mà a gũn à pì: Àkũmɛ ma Nɛ́ mèn do lɛ́gelege yenyĩde ũ, a yã
dì kámagu. À a yã ma. 6 Kũ a ìbaa pìnɔ kòtoo pìi mà, vĩna ń kũ
manamana, ò wùtɛ ń gbɛrɛa. 7 Akũ Yesu nàńyĩ, à ɔ nàḿma à pì:
À futɛ, àsun vĩna kɛro. 8 Kũ ò wɛ́ sè musu, odi gbɛ̃ke ero, sé Yesu
ado.

9 Kũ òtɛn kipa kpi pìia, Yesu dìtɛńnɛ à pì: Àsun wɛ́gupu kũ a
è yã o gbɛ̃ke maro ari Bisãsiri Nɛ́ vu bona gan. 10 Akũ a ìbanɔ a
là ò pì: Bɔ́yãin ludayãdannɛrinɔ dì pi Iliasu mɛ́ ani su káakuu?
11 Akũ à wèḿma à pì: Iliasu ni su yãpuramɛ, ani yã sĩnda pínki
kɛkɛ a gbèn. 12 Ama matɛn oárɛ, Iliasu sù kɔ̀, akũ odi a dõro,
akũ ò ń pɔyeinaa kènɛ. Lɛn ò wɛ́ tã Bisãsiri Néa lɛ dɔ. 13 Akũ a
ìbanɔ dɔ̀ kũ Yahaya Da'itɛkɛri à téa.

Yesu nɛ́gõgbɛ̃ tãnade werekõanaa
(Maa 9:14-29, Luk 9:37-42)

14 Kũ ò kà pari gũn, gõgbɛ̃ ke sù à kùtɛ Yesunɛ 15 à pì:
Dikiri, ǹ ma nɛ́ wɛ̃nda gwa, zaakũ gasindademɛ. Àdi wari
kɛ manamana, àdigõ létɛ tén ke ín baala'i. 16 Ma su kãao n
ìbanɔnɛ, odi fõ ò a wèrekõaro. 17 Akũ Yesu pì: Gbãragbɛ̃ yakana
ludanaanikɛrisarinɔ! Manigõ kú kãáo ari bɔrɛmɛɛ? Manigõ
mɛna kãáo ari bɔrɛmɛɛ? À mɔmɛnɛ kũ né pìio la. 18 Yesu gì
tãnanɛ, akũ à gò né pìia, à wèrekõa gwe gɔ̃nɔ.

19 Abire gbɛra Yesu ìbanɔ nài ńtɛ̃nɛ, ò a là ò pì: À kɛ̀ dera ódi
fõ o pé tãna pìia à bòroo? 20 À wèḿma à pì: Kũ á Luda náani vĩ
zõkõro yãimɛ. Yãpuran matɛn oárɛ: Tó á Luda náani vĩ fíti lán
ɛfɔ wɛ́ bà, áni o kpi díkĩnanɛ à go la à gɛ́ zãa, ani kɛ lɛ. Yãke ni á
furo. 21 Tãna dí taka dì sí boro, sé kũ aduakɛnaao kũ lɛ́yĩnaao.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 9:30-32, Luk 9:43-45)

22 Gɔrɔ kũ à kú kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ Galili, à pìńnɛ: Oni Bisãsiri Nɛ́
nańnɛ ń ɔĩ, 23 oni a dɛ, a gɔrɔ aakõde zĩ ani vu. Akũ ń pɔ yàka
manamana.

Luda ɔn ɔgɔ fĩnabonaa

24 Kũ ò kà Kapɛnamu, Luda ɔn ɔgɔsirinɔ sù ò Pita là ò pì:
Á dannɛrii dì Luda ɔn ɔgɔ kpároo? 25 Pita wèḿma à pì: Àdi
kpá. Kũ Pita tɛn gɛ̃ bɛ, Yesu gĩnakɛ à pìnɛ gɔ̃nɔ: Simɔ, dínɔn
andunia dí kínanɔ dì bɛ'ɔgɔ ke ɛtɛ'ɔgɔ síḿmaa? Ń nénɔn yá ke gbɛ̃
pãndenɔmɛ? N yã pìi è deraa? 26 Pita pì: Gbɛ̃ pãndenɔmɛ. Yesu
pìnɛ: Tó lɛmɛ, ń nénɔ bàka kunlo. 27 Ama de ó yã sún ũḿmaro
yãi, ǹ gɛ́ ǹ daburu da sèbɛɛ gũn. Kpɔ̀ kũ ĩni kũ káaku, ǹ a lé wɛ̃,
ĩni ɔgɔ le a gũn. Ǹ abirekũ sɛ́ ǹ kpáḿma, makũ kũ mɔkõnwo pɔ́
ũ.

18

Tɛna Yesui lán né bà
(Maa 9:33-48, Luk 9:46-48, 15:3-7)

1 Zĩ kǔa Yesu ìbanɔ sù ò a là ò pì: Dí mɛ́ à deńla kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ tɛ́ɛ? 2 Akũ Yesu né fíti ke sìsi à a zɛ̀ ń arɛ 3 à pì:
Yãpuran matɛn oárɛ, tó ádi nèsɛ litɛ a gɔ̃ lán né fíti bàro, áni gɛ̃
kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo. 4 Gbɛ̃ kũ à a zĩda bùsa à gɔ̃ lán
né fíti díkĩna bà, ade mɛ́ à deńla kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔ
gũn. 5 Gbɛ̃ kũ à né bire taka sì ma ìbakɛ yãi, makũmɛ à ma si.

Yã kũ àdi tó ò sãtɛ
6 Tó gbɛ̃ tò né kũ à ma náani vĩ díkĩnanɔ do sɛ̀tɛ, anigɔ̃
sɛ̀na adenɛ ò wísilɔgbɛ gbɛ̃ntɛ̃ dɔ a wakalɛ ò a zu sèbɛ lòkoton.
7 Waiyoo andunia, kũ yã kũ àdi tó ò sãtɛ kú a gũn yãi. Séde
yã kũ àdi tó ò sãtɛ gɔ̃ kun, ama waiyoo gbɛ̃ kũ sãtɛna yã pìi bò
a kĩnaa. 8 Tó n ɔ ke n gbá mɛ́ àdi tó ǹ sãtɛ, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. À
sɛ̀nannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃ndii gũn kũ ɔ kusuo ke ɛrɛ ũ de n gɔ̃ ɔ mèn pla
ke gbá mèn pla vĩla ò n zu té kũ àdi garo gũn. 9 Tó n wɛ́ mɛ́ àdi
tó ǹ sãtɛ, ǹ bo ǹ zukũna. À sɛ̀nannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃ndii gũn kũ wɛ́ doo
de n gɔ̃ wɛ́ mèn pla vĩla ò n zu té gũn gyãwãnn.

Yãlɛkɔ̃ana kũ sã sãtɛnaao
10-11 À laakari kɛ dɔkɛna kũ né díkĩnanɔ dooi, zaakũ matɛn
oárɛ, ń malaikanɔn kú musu, ò kú kɔ̃ wén kũ ma De kũ à kú
gweo baala'i. 12 Átɛn da deramɛɛ? Tó gbɛ̃ sã vĩ mèn basɔɔro, tó
a do sɛ̀tɛ, ani a mèn basɔɔro donsari tó sĩsĩgɛrɛɛi gwe, à gɛ́ à a
sã kũ à sɛ̀tɛ pì wɛtɛroo? 13 Yãpuran matɛn oárɛ, tó à bòa, a pɔ
nigɔ̃ nnaa de a mèn basɔɔro donsari kũ odi sãtɛronɔla. 14 Lɛn
á De kũ à kú musu ye né dínɔ doke sãtɛ sɔ̃ro lɛ.

Sùrukɛna kũ kɔ̃o
15 Tó n gbɛ̃dake taari kɛ̀, ǹ gɛ́ ǹ a le ndo, ǹ yã pì bonɛ gupuraa.
Tó à n yã mà, n n gbɛ̃ pìi milɛ blè. 16 Tó adi n yã ma sɔ̃ro, ǹ gbɛ̃
mèn doke gbɛ̃nɔn pla sé ǹ namma, de à yã pì sí sèedade gbɛ̃nɔn
pla ke aakɔ̃ musu. 17 Tó à gì ń yã mai, ǹ yã pì o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Tó
à gì à sɔsi gbɛ̃ pìnɔ yã mai dɔ, ǹ a ditɛ kifiri ke gbɛ̃ zĩtɔ ũ.

18 Yãpuran matɛn oárɛ, pɔ́ kũ a yì̀ zĩtɛ yĩna musu, pɔ́ kũ a pòro
zĩtɛ porona musu. 19 Matɛn oárɛ dɔ, tó á gbɛ̃nɔn planɔ lé kè
dokɔ̃nɔ zĩtɛ la, yã kũ a a wé kè ma De kũ à kú musua pínki, ani
kɛárɛ. 20 Zaakũ gu kũ gbɛ̃nɔn pla ke gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kɔ̃ kàkaran
kũ ma tɔ́o, má kú ń té.

21 Abire gbɛra Pita sù à Yesu là à pì: Dikiri, gɛ̀n ũgban mà
sùru kɛ kũ ma gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ taari kɛmɛnɛoo? Gɛ̀n supplan yá?
22 Yesu wèa à pì: Matɛn onnɛ, adi kɛ gɛ̀n supplanlo, gɛ̀n suppla
lɛu baaakɔ̃ akurimɛ.

23 Abire yãi kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán dí bà. Kína ke mé
à ye à a ɔgɔ yã gɔ̃gɔ̃ kũ a ìbanɔ. 24 Kũ à nà ɔgɔ pì yãa, akũ ò sùnɛ
kũ gbɛ̃ kũ à a fĩna sɛna miliɔ̃ wàa kuriio. 25 Kũ à ɔgɔ vĩ à fĩnaa
pì boro, akũ a dikiri pì ò a yía kũ a nanɔo kũ a nénɔ kũ pɔ́ kũ à
vĩnɔ pínki gbasa ò a kɛ̃. 26 Akũ ìbaa pìi wùtɛ a dikiri arɛ, à kútɛ
kènɛ à pì: Ǹ mɛna kɛ kũmao, mani n fĩna bonnɛ pínki. 27 Akũ
a dikiri a wɛ̃nda gwà a a gbàrɛ, à fĩnaa pìi tònɛ. 28 Kũ ìbaa pìi
bò dé, à dàkarɛ kũ a ìba dake kũ a fĩna dɔa andurufu ɔgɔ mèn
basɔɔroo. Akũ à a kù, àtɛn ɔ tɔ̃ a kòtooa à pì: Ǹ ma fĩna bomɛnɛ.
29 A gbɛ̃dake pìi wùtɛ a arɛ, à kútɛ kènɛ à pì: Ǹ mɛnamɛnɛ, mani
n fĩna bonnɛ. 30 Ama adi wero. À tò ò a dà kpésiran ari à a fĩna
bonɛ. 31 Kũ a ìba kparanɔ è lɛ, ń pɔ yàka manamana, akũ ò gèɛ
ò yã kũ à kèɛ pìi gbà ń dikiriinɛ pínki. 32 Akũ dikiri pì a sìsi à pì:
Ìba pãsĩ! Ma n fĩnaa tònnɛ pínki, kũ n kútɛ kèmɛnɛ yãi. 33 Lákũ
ma sùruu kè kũnwo nà, de n sùru kè kũ n gbɛ̃dakeo lɛ se. 34 A
dikirii pì pɔ fɛ̃̀, à tò ò a dà kpésiran, òg̃ wé tãa ari à gé à fĩnaa
pì boo pínki. 35 Akũ Yesu èra à pì: Tó á baadi dì sùru kɛ kũ a
gbɛ̃dakeo kũ nèsɛɛo mèn doro, lɛn ma De kũ à kú musu ni kɛárɛ
lɛ se.

19

Yìgidɛna yã
(Maa 10:1-12)

1 Kũ Yesu yã birenɔ ò à làka, à bò Galili, à gèɛ Yudea bùsu
kpado Yoda bara. 2 Pari téi, akũ à ń gyãnɔ wèrekɔ̃amma gwe.
3 Farisi kenɔ sù ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a là ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ zé vĩ à yìgi dɛ
yã sĩnda pínki yãin yá? 4 À wèmma à pì: Kũ Luda ń ké gɔ̃gbɛ̃ kũ
nɔgbɛ̃o ũ zaa káaku, ádi a kyó kɛ a màroo? 5 Luda pì, abire yãin
gɔ̃gbɛ̃ ni a de kũ a dao tó, ò nakɔ̃a kũ a nanɔo, ń gbɛ̃nɔn pla ni
gɔ̃ mè do ũ. 6 Ò kun pla doro, sé do. Abire yãi gbɛ̃ kũ Luda ń
nákɔ̃anɔ, bisãsiri súnn ń kɛ̃kɔ̃aro. 7 Akũ Farisinɔ a là ò pì: Bóyãi
Musa dìtɛ gɔ̃gbɛ̃ yìgidɛtakada kpá a nanɔa à a gbarɛoo? 8 Yesu
wèmma à pì: Á sãgbãna yãin Musa á gbá zé à á nɔnɔ gbarɛ, ama
à de lɛ zaa káakuro. 9 Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à yìgii dè kũ a nanɔo,
tó adi kɛ à gɔ̃pose kènlo, tó à nɔ pãnde sè, ade zina kèn gwe.

10 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Tó lɛn gɔ̃gbɛ̃ yã de lɛ kũ a nanɔo, à mana ò
nɔ séro. 11 Akũ Yesu pìmmɛ: Adi kɛ gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki mé ani yã pì
fɔ̃ro, sé gbɛ̃ kũ Luda ń gbá a zénɔ. 12 Zaakũ gbɛ̃kenɔ dì nɔ séro,
kũ ò ń í lɛ yãi, gbɛ̃kenɔ dìgɔ̃ kun lɛ kũ ò ń fɛ̀rɛɛ kè yãi, gbɛ̃kenɔ ń
zĩda kù lɛ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yãi. Gbɛ̃ kũ ani yã pì fɔ̃ à fɔ̃.

Arubarikadana nénɔgu
(Maa 10:13-16, Luk 18:15-17)

13 Òdi su Yesunɛ kũ nɛ́nɔ de à ɔ naḿma à adua kɛńnɛ, akũ a
ìbanɔ gìńnɛ. 14 Akũ Yesu pì: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kĩnaa. Àsun gíńnɛro,
zaakũ ń takanɔ pɔ́mɛ kpata kũ à bò Luda kĩnaa ũ. 15 Kũ à ɔ
nànaḿma, akũ à bò gwe.

Aruzɛkɛde
(Maa 10:17-31, Luk 18:18-30)

16 Akũ gɔ̃gbɛ̃ ke sù Yesu kĩnaa, à a là à pì: Dannɛri, bɔ́ manan
mani kɛ mà wɛ̀ndi kũ àdi lákaro lee? 17 À wèa à pì: À kɛ̀ dera
ntɛni ma la manakɛna yãii? Luda ado mɛ́ à mana. Tó ń ye
ǹ gɛ̃ wɛ̀ndii pìi gũn, ǹgɔ̃ a yãditɛnanɔ kũna. 18 Akũ à a là à
pì: A kpatemɛɛ? Akũ Yesu pì: Ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun zina kɛro,
ǹsun kpãni oro, ǹsun yã di n gbɛ̃dakearo, 19 ǹgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ lí n de kũ
n daoonɛ, ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̀ndii bà. 20 Kɛfɛnna
pìi pìnɛ: Má yã birenɔ kũna pínki. A kpate mɛ́ à gɔ̀mɛnɛ dɔɔ?
21 Yesu pìnɛ: Tó ń ye ǹgɔ̃ papana, ǹ gɛ́ ǹ n pɔ́nɔ yía pínki, ǹ a ɔgɔ
kpá takasidenɔa, ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mai, ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. 22 Kũ
kɛfɛnna pì yã pìi mà, à tà kũ pɔsirao, kũ à aruzɛkɛnɔ vĩ dasi yãi.

23 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, à zĩ'ũ
aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 24 Matɛn oárɛ
dɔ, lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à
bò Luda kĩnaa gũnla. 25 Kũ a ìbanɔ yã pìi mà, akũ à bò ń sarɛ
manamana ò pì: Tó lɛmɛ, dí mɛ́ ani fɔ̃ à surabana lee? 26 Akũ
Yesu ń gwá tíii, à pìńnɛ: Bisãsiri ni fɔ̃ro. Luda kĩnaa bee pɔ́ sĩnda
pínki dì sí kɛ.

27 Akũ Pita wèa à pì: O pɔ́ sĩnda pínki tò o tɛnyĩ. Bɔ́ mɛ́ ani
gɔ̃wɛrɛ sàa? 28 Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ: Tó Bisãsiri
Nɛ́ vùtɛ a kíblegba gakuridea andunia dufu gũn, ákɔ̃nɔ kũ á
témainɔ áni vutɛ kíblegba mèn kuri awɛɛplanɔa, àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃
Isaraila buri mèn kuri awɛɛplanɔnɛ. 29 Gbɛ̃ kũ à a bɛ ke a vǐninɔ
tò ke a dakũnanɔ ke a de ke a da ke a nénɔ ke a buranɔ ma
yãi, ade ni ɛra à abire taka le lɛu basɔɔro, akũsɔ̃ ani wɛ̀ndi kũ
àdi lákaro le. 30 Ama gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ dasi, gbɛ̃
kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ dasi.

20

Yãlɛkɔ̃ana kũ zamalingakɛrinɔ

1 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de nàn dí: Ɔmbede ke mɛ́ à
bò kɔnkɔkɔnkɔ, à gèɛ zamalingakɛrinɔ wɛtɛ ò zĩ kɛarɛ a bura.
2 Ń yã kɔ̃ sè à fĩna bońnɛ andurufu ɔgɔ mèn dodo. Akũ à ń
gbárɛ a bura. 3 À bò dɔ mɔ̀ kɛ̃ndo, akũ à gbɛ̃ pãndenɔ lè ɛtɛ gũn
katɛna pã. 4 À pìńnɛ: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à gɛ́ à zĩ kɛ ma bura, mani fĩna
boárɛ a zɛ́a. 5 Akũ ò gèɛ. À èra à bò dɔ ifãntɛ̃ mìdangura, akũ à
èra à bò ifãntɛ̃ ura kipana, à ò gbɛ̃ pãndenɔnɛ lɛ dɔ. 6 Kũ à bò

ɔkɔsi, à gbɛ̃ pãndenɔ lè katɛna, akũ à ń lá à pì: Bóyãi á katɛna la pã zaa kɔnkɔɔ? 7 Ò wèa ò pì: Kũ òdi zĩ dawɛrɛro yãimɛ. À pìńnɛ: À gɛ́ à zĩ kɛ ma bura se. 8 Ifãntɛ̃ gɛ̃na kpénn burade pìi pì a zamalingakɛrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɛ: Ǹ zamalingakɛrinɔ sísi ǹ fĩna bońnɛ. Ǹ naa gbɛ̃ kpɛdenɔa ari à gɛ́ mì dɛ gbɛ̃ káakunɔa. 9 Akũ ɔkɔsidenɔ sù, ò andurufu ɔgɔ lè mèn dodo. 10 Kũ gbɛ̃ káakunɔ sù, òtɛn da ń ɔgɔ nigɔ̃ de gbɛ̃ kpɛdenɔ pólamɛ, akũ andurufu ɔgɔ mèn don ò lè ń pínki. 11 Kũ ò ń ɔgɔ sì, akũ ò léfɔtɔ kà bede pìii 12 ò pì: Awa don gbɛ̃ kpɛdenɔ zĩ kɛ̀, akũ n ń kɛ́ sára kũ ókɔ̃nɔ kũ o zĩ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ ifãntɛ̃ gbãna gũnwoo yá? 13 Akũ à wè ń gbɛ̃ do pìia à pì: Ma gbɛ̃, mádi n blero. O kɔ̃ yã mà andurufu ɔgɔ mèn do musunloo? 14 Ǹ n pó sí ǹ tá. Má ye mà kpá gbɛ̃ kpɛde díkĩnaa lán n pó bàmɛ. 15 Má zɛ́ vĩ mà kɛ kũ ma ɔgɔo lákũ má yei nàroo? Ntɛn wɛ́ boboi kũ má gbɛ̃kɛ vĩ yãin yá? 16 Lɛn gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Maa 10:32-34, Luk 18:31-34)

17 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn gɛ́ Yurusalɛmu, à a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sètɛ ńdona, à yã òńnɛ zén à pì: 18 Ótɛn gɛ́ Yurusalɛmumɛ. Gwen oni Bisãsiri Né kpá sa'orikinɔa kũ ludayãdannɛrinɔ, oni yã daala à ga, 19 oni a kpá buri pãnde gbɛ̃nɔa. Oni a fobo, oni a gbɛ̃ kũ flãao, oni a pá lía ò a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu.

Yamisi kũ Yuhanao wɛ́kɛnaa
(Maa 10:35-45)

20 Akũ Zebedi nénɔ da sù Yesu kĩnaa kũ a nénɔ. À ye à wɛ́ kɛa, akũ à kùtɛnɛ. 21 Akũ à a là à pì: Bón ń yeii? À wèa à pì: Ǹ tó ma né gbɛ̃nɔn pla dínɔ vutɛ kũnwo n kpatan, gbɛ̃ do n ɔplai, gbɛ̃ do ɔzɛi. 22 Akũ Yesu pì né pìnɔnɛ: Á yã kũ átɛni a wɛ́ kɛma dɔ̃ro. Toko'i kũ mani mi, áni fɔ̃ à mi yá? Ò wèa ò pì: Óni fɔ̃. 23 Yesu pìńnɛ: Toko'i kũ mani mi, áni mi fá, ama vutɛna ma ɔplai ke ma ɔzɛi bi ma yãnlo. Gbɛ̃ kũ ma De kèkɛńnɛnɔ pómɛ. 24 Kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri kparanɔ yã pìi mà, ń pɔ fɛ̀ vǐni kũ dakũnaoo pìii. 25 Akũ Yesu ń kákara à pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ buri pãnde kínanɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi iko mɔńnɛ, 26 ama à de lɛ á kĩnaaro. Á té gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, sé ade kɛ á zǐri ũ. 27 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé ade kɛ á zɔ̀ ũ. 28 Zaakũ Bisãsiri Né dí su de ò zĩ kɛnɛro, à sù de à zĩ kɛńnɛmɛ, à a zĩda wɛ̃̀ndi kpá de à gbɛ̃nɔ bo dasi yãi.

Vǐna barakɛrinɔ werekɔ̃anaa
(Maa 10:46-52, Luk 18:35-43)

29 Gɔrɔ kũ òtɛn bo Yɛriko, pari tɛ́ Yesui. 30 Vȉna gbɛ̃nɔn planɔ
vutɛna zɛ́ léa, ò mà Yesu mɛ́ àtɛn gɛ̃tɛ, akũ òtɛn lɛ́ gbãna zu ò pì:
Dikiri, Dauda Buri, ǹ ó wɛ̃nda gwa! 31 Ò gìńnɛ ò pì ò yĩtɛ, akũ
ò lɛ́ gbãna zunaa kàra òtɛn pì: Dikiri, Dauda Buri, ǹ ó wɛ̃nda
gwa! 32 Akũ Yesu zɛ̀ à ń sísi, à ń lá à pì: Bɔ́n á ye mà kɛárɛɛ? 33 Ò
wèa ò pì: Dikiri, ó ye ó wɛ́ gu emɛ. 34 Yesu ń wɛ̃nda gwà, à ɔ nà
ń wɛ́a. Gwe gɔ̃nɔ ń wɛ́ gu è, akũ ò tèi.

21

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Maa 11:1-26, Luk 19:28-48, Yuh 12:12-22)

1 Kũ ò kà kãni kũ Yurusalɛmuo, ò kà Bɛtɛfage lakutu kũ à
kú Kùkpɛ sȉsĩgɛrɛɛi, akũ Yesu a ìba zȉ gbɛ̃nɔn pla 2 à pìńnɛ: À gɛ́
lakutu kũ à kátɛ á arɛ dire gũn. Tó a gɛ̃ gɔ̃nɔ, áni zaaki e kũ a
nɛ́o bàdɔna gwe. À poro à suomɛnɛ. 3 Tó ò á lá ò pì, à kɛ̀ deraa,
à pi Dikiri mɛ́ à yei, ani ɛra à suo tera. 4 À kɛ̀ lɛ de yã kũ annabii
ò kɛ yãimɛ à pì:

5 À o Zaiɔ̃denɔnɛ
ń kína mɛ́ àtɛn su ń kĩnaa.
À busɛ à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛ.

6 Ìbaa pìnɔ gɛ̀ɛ ò kɛ̀ lán Yesu òńnɛ nà. 7 Ò sù kũ zaaki pìio kũ
a nɛ́o, ò ń utanɔ kpàtɛḿma, akũ Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ
kpátɛ zén dasidasi, gbɛ̃kenɔ tɛn lá zɔ̃, òtɛn kpátɛ zén dɔ. 9 Gbɛ̃
kũ ò té arɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò té kpɛnɔ tɛn wiki lɛ́ òtɛn pi:

Ǹ gbãna kɛ, Dauda buri!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ!
Ò gbãnakɛ kpái ari ludambɛ.

10 Kũ Yesu gɛ̃̀ Yurusalɛmu, wɛ̃tɛ lòko, gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn pi:
Dín gbɛ̃ bire ũu? 11 Pari pì: Annabi Yesumɛ. À bò Nazɛra, Galili
bùsun.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Maa 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22)

12 Yesu gɛ̃̀ Luda ɔnn, à pɛ̀ lagayarinɔ kũ lagalurinɔa à ń bɔ́tɛ
ń pínki. A ɔgɔlilinkɛrinɔ teburunɔ kũ potɛ̃nɛyarinɔ gbànɔ yȉpa
à kɔ̀tɛńnɛ. 13 À pìńnɛ: Ò kɛ̃̀ Luda yãn, ma kpɛ́ nigɔ̃ de aduakɛkpɛ
ũ, akũ a kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ũ.

14 Vȉnanɔ kũ ɛrɛnɔ sù a kĩnaa Luda ɔnn gwe, akũ à ń wérekɔ̃a.
15 Kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ yãbonsarɛ kũ àtɛn kɛnɔ
è, akũsɔ̃ ò mà nénɔ tɛn wiki dɔa Luda ɔnn òtɛn pi, ǹ gbãna kɛ,
Dauda Buri, akũ ń pɔ fɛ̃̀. 16 Ò pìnɛ: N mà lákũ òtɛn o nà yá? Yesu
wèḿma à pì: Lɛmɛ! Kũ Luda dà né fítinɔnɛ kũ nékpãntɛ̃nɔ ò a
sáabu kpá, ádi a kyó kɛ a màroo? 17 Akũ à bò wɛ̃tɛ pìn à ń tón, à
gɛ̀ɛ à ì Bɛtani.

Yesu kaka lí kanaa
(Maa 11:12-14, 20-24)

18 Kũ gu dɔ̀ kɔnkɔkɔnkɔ, à èra àtɛn su wɛ̃tɛn, akũ nà tɛni a dɛ.
19 À kaka lí è zé léa, akũ à nài adi póke learo, sé a lánɔ. Akũ à
pì lí pìinɛ: Ĩni né i ziki doro. Gwe gɔ̃̀nɔ lí pìi kori kɛ̀ à gà. 20 Kũ
a ìbanɔ è, akũ à bò ń sarɛ ò pì: À kɛ̀ dera kaka lí pìi kori kɛ̀ lɛ
gɔ̃̀nɔgɔ̃nɔɔ? 21 Yesu wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, tó á Luda
náani vĩ sikaa sari, adi kɛ kaka lí pì yãn áni kɛ adoro. Tó a ò kpi
díné à futɛ à a zĩda sé à zu sèbɛn, ani kɛ lɛ. 22 Tó á Luda náani vĩ,
yã kũ a a wé kèa aduakɛnaa gũn píŋki, áni le.

Yesu gbɛkana a ikooi
(Maa 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Yesu gɛ̃̀ Luda ɔnn, àtɛn yã daḿnɛ. Akũ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ sù ò a là ò pì: Iko kpaten ntɛn yã díno kɛoo? Dí mé
à n gba ikoo pìi? 24 Akũ Yesu wèḿma à pì: Makũ sɔ̃, yã mèn
don mani gbɛkaáwa. Tó a òmɛnɛ, mani iko kũ matɛn yã díno
kɛo oárɛ. 25 Dí ikoon Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kèoo? À bò Luda
kĩnaan yáa, ke bisãsiri kĩnaamɛ? Akũ ò yã gɔ̃̀gɔ̃ ò pì: Tó o pì
Luda kĩnaamɛ, ani ó la, bóyãin ódi Yahaya yã síroo. 26 Tó o
pì bisãsiri kĩnaamɛ sɔ̃, ó gbɛ̃nɔ vĩna vĩ, zaakũ gbɛ̃ sĩnda píŋki
Yahaya annabikɛ sì. 27 Akũ ò wè Yesua ò pì: Ó dɔ̃ro. Akũ Yesu
pìḿnɛ: Ɛ̃hɛ̃ makũ se, mani iko kũ matɛn yã díno kɛo oárɛro.

Négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ

28 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃ke négɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gbɛ̃nɔn pla. Akũ à pì
Woruné: Ǹ gé ǹ zĩ kɛ bura gbãra. 29 Woru pì: Mani géro. Akũ
à a nèsɛɛ lìtɛ zã à gèɛ. 30 Mare pìi gèɛ à pì Sabinɛ lɛ dɔ. Sabi pì:
Tɔ̀. Akũ adi géro. 31 A è deraa? Gbɛ̃nɔn pla pìno gũn, ń dí mé
à a de pɔyeinaa kèɛ? Ò pì: Worumɛ. Akũ Yesu pìḿnɛ: Yãpuran
matɛn oárɛ, bɛ'ɔgɔsirino kũ karuano ni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda
kĩnaa gũn á ã. 32 Zaakũ Yahaya sù, à zé súsu mɔ̀árɛ, ádi a yã síro.
Bɛ'ɔgɔsirino kũ karuano mé ò a yã sì. Bee kũ abirekũ enaao ádi
á nèsɛ litɛ zã a a yã sìro.

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Maa 12:1-12, Luk 20:9-18)

33 À yã pãnde ma dɔ. Burade ke mé à kun, à geepi líkpɛ bà à
karaa lìkai, à wèɛ yɔ̃̀ a gũn geepi'ifɛ̃ki ũ à búdãkpãgbaa dɔ̀. Akũ
à bú pìi nà arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ, akũ à fùtɛ kũ táo. 34 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ
kà, akũ à a zĩrino zĩ arukɛrii pìnɔa, de ò a geepi né sí. 35 Akũ
arukɛrii pìno a zĩrino kũkũ, ò ń gbɛ̃ do gbɛ̃̀, ò ń gbɛ̃ do dɛ̀, ò ń gbɛ̃
do pàpa kũ gbèɛo ò a dè. 36 Akũ à èra à zĩri pãndeno zĩḿma, ń
dasi de gbɛ̃ káakunɔla, akũ ò kèńnɛ lɛ dɔ. 37 Kpɛkpɛ à a né zĩḿma
à pì: Oni ma né yã da. 38 Kũ arukɛrii pìno né pìi è, ò pìkɔ̃nɛ:

Túbibleriin dí. À tó ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃ ó pɔ́ ũ. 39 Akũ ò a kὺ ò
bò kãao bura gũn, ò a dὲ. 40 Tɔ̀! Tó burade pìi sù, bɔ́n ani kɛ
arukɛrii pìnɔnɛɛ? 41 Ò wèa ò pì: Ani gbɛ̃ pãsĩ pìnɔ dɛdɛ pãsĩpãsĩ,
ani bura pì na arukɛri pãnde kũ oni a baka kpáa a gɔrɔanɔnɛ
ń ɔĩ. 42 Akũ Yesu pìńnɛ: Ádi Luda yã dí kyó kɛroo?
Gbὲ kũ kpéborinɔ pã kpài
mé à gɔ̀ kpé kusuru gbὲ mìde ũ.
Dikiri mé à abirekũ kὲ
akũ à kὲwɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
43-44 Abire yãi matɛn oárɛ: Luda ni á bo kpata kũ à bò a kĩnaa
gũn, ani gbɛ̃ kũ oni a baka kpáanɔ kán.
45 Kũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ Yesu yãlɛkɔ̃anaa pìnɔ mà, ò dɔ̃ kũ
ń yãn àtɛn o. 46 Akũ ò zé wὲtɛ ò a kũ, ama ò vĩna kὲ parinɛ, kũ
ò a dìtɛ annabi ũ yãi.

22

Nɔsɛ pɔnnakɛnaa
(Luk 14:15-24)

1 Yesu èra à yã̃ lὲkɔ̃ańnɛ à pì: 2 Lákũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa
de nàn dí dɔ. Kína ke mé àtɛn nɔsɛ pɔnna kɛ a néńɛ, 3 akũ à a
zĩrinɔ zĩ̀ ò o gbɛ̃ kũ à ń sísi ò mɔ́ pɔ́ blenɔnɛ ò mɔ́, ama ò ye ò
suro. 4 Akũ à èra à zĩri pãndenɔ zĩ̀ à pìńnɛ: À gé à o gbɛ̃ kũ ma
ń sísinɔnɛ ma sorumii mà, ma zùsanɔ kũ pɔ́kãde mὲkpananɔ dὲ
ma kὲkɛ kɔ̀. Ò mɔ́ nɔsɛpɔblekia. 5 Akũ odi laakari dɔ yã̃ pìiaro,
ń baadi gὲɛ a bɔkɔtɛ kὲ. Gbɛ̃kenɔ gὲɛ ń bura, gbɛ̃kenɔ gὲɛ laga
tá. 6 Gbɛ̃ kparanɔ zĩrii pìnɔ kὺkũ, ò wé'i dàḿma, ò ń dɛdɛ. 7 Akũ
kína pì pɔ fɛ̃̀, à a sozanɔ gbàrɛ, ò gὲɛ ò gbɛ̃dɛrii pìnɔ dὲdɛ, akũ ò
té sɔ̀ ń wɛ̃tɛa. 8 Akũ kína pìi pì a zĩrinɔnɛ: Nɔsɛpɔble mà, ama
gbɛ̃ kũ ma ń sísinɔ dí kɔ̃ síoro. 9 À gé zérankpakɔ̃anɔ gũn, à gbɛ̃
kũ a lè sĩnda píŋki sísi nɔsɛpɔblea. 10 Akũ zĩrii pìnɔ fùtɛ ò gὲɛ
zénɔ gũn, ò gbɛ̃ kũ ò ń lénɔ kàkara, gbɛ̃ vãninɔ kũ gbɛ̃ mananɔ ń
píŋki. Lɛn nɔsɛ pɔnnakɛrinɔ gu pà lɛ.

11 Kũ kína pìi gɛ̃̀ à pɔnnakɛrii pìnɔ gwa, à gɔ̃gbɛ̃ ke è gwe, à
nɔsɛ pɔnna uta danaro, 12 akũ à pìnɛ: Ma gbɛ̃, à kὲ dera n gɛ̃ la
nɔsɛ pɔnna uta danaa sarii? Akũ à yĩtɛna kítikiti. 13 Akũ kína pì
a dogarinɔnɛ: À a ɔnɔ yĩ kũ a gbánɔ, à a zu bàai gusiran. Gwen
oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia. 14 Zaakũ gbɛ̃ kũ Luda ń sísinɔn dasi,
ama gbɛ̃ kũ à ń sénɔn dasiro.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Maa 12:13-17, Luk 20:20-26)

15 Abire gbɛran Farisinɔ bò ò gὲɛ ò yã̃ gɔ̃̀gɔ̃ lákũ oni kɛ nà ò
Yesu kũ a yã'onaa gũn. 16 Akũ ò ń ìbanɔ zĩa kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ ò
pì: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ yãpurademɛ n ũ. Ndì Luda zé dańnɛ

súsu, ndì gbɛ̃ wɛ́ gwaro, ndì gbɛ̃ gwena gwaro. 17 Lákũ̀ n è nà
ǹ owɛrɛ. À zɛ́ vĩ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa yá, ke à zɛ́ vĩro? 18 Yesu ń
nèsɛ vãni dɔ̃ḿma, akũ̀ à pì: Manafikidenɔ! Bɔ́yãi átɛni ma yɔ̃
à gwaa? 19 À ɔgɔ kũ̀ òdi bɛ'ɔgɔ kpáo mɔmɛnɛ. Akũ̀ ò ɔgɔ pì do
kpàa. 20 Akũ̀ à ń lá à pì: Dí mì wãnzãn dí kũ̀ a tɔ́oo? 21 Ò wèa ò
pì: Siza pómɛ. Akũ̀ à pìńnɛ: Ɛhɛ̃ à pɔ́ kũ̀ à de Siza pɔ́ ũ̀ kpá Sizaa,
á pɔ́ kũ̀ à de Luda pɔ́ ũ̀ kpá Ludaa. 22 Kũ̀ ò yã pìi mà, à bò ń sarɛ,
akũ̀ ò tà ò a tò gwe.

Gènɔ vuna yã
(Maa 12:18-27, Luk 20:27-40)

23 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Sadusi kũ̀ òdi pi gènɔ dì ga à vuronɔ sù
Yesu kĩnaa., akũ̀ ò a gbèka ò pì: 24 Dannɛri, Musa òwɛrɛ tó gɔ̃gbɛ̃
gà nɛ́'isari, a dakũna a vǐni gyaanɔ sɛ́ de à nɛ́ buri dato a vǐninɛ.
25 Tɔ̀. Dedokɔ̃nɔdenɔn kú ó té yã gbɛ̃nɔn suppla. Woru nɔ sè,
akũ̀ à gà à nɔ pìi tò nɛ́'isari, akũ̀ gyaanɔ gɔ̀ Sabinɛ. 26 À kè Sabinɛ
lɛ dɔ kũ̀ Biɔo ari à gèɛ pé ń suppladea. 27 Ń́ pínki gbɛran nɔ pìi
gà se. 28 Tɔ̀! Gènɔ vuna gɔrɔ zĩ ń gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ té dí mé
anigɔ̃ nɔ pì vĩi? Zaakũ̀ ń pínki ò a dɔ̀ nɔ ũ̀. 29 Akũ̀ Yesu wèḿma
à pì: A sãtɛ á Luda takada kũ̀ a gbãnao dɔ̃naa sari yãi. 30 Tó
gènɔ vù, ò nɔ séro, ò zã̀ kɛro, onigɔ̃ kun lán malaikanɔn kun nà
ludambɛmɛ. 31 Gènɔ vuna yã musu ádi yã kũ̀ Luda òárɛ kyó
kɛroo? À pì 32 akãamɛ Ibrahĩ kũ̀ Isaakuo kũ̀ Yakubuo Luda ũ̀.
Luda dì kɛ gènɔ Luda ũ̀ro, gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ. 33 Kũ̀ gbɛ̃nɔ yã
pìi mà, a yãdannɛnaa bò ń sarɛ.

Dokayã kũ̀ à deńla
(Maa 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kũ̀ Farisinɔ mà Yesu Sadusinɔ fù, ò kɔ̃ kàkara. 35 Akũ̀ ń
dokadɔ̃rinɔ do a yɔ̃̀ à gwa, à a là à pì: 36 Dannɛri, dokayã
kpate mɛ́ à de a kparanɔlaa? 37 Yesu wèa à pì: Ǹgɔ̃ ye Dikiri n
Ludai kũ̀ nèsɛ mèn doo kũ̀ n ninio pínki kũ̀ n laasunnwo pínki.
38 Dokayã kũ̀ à bèɛrɛ vĩ de a kparanɔlan gwe. 39 A plade kũ̀
à bòkɔ̃aon dí: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̃ndii bà. 40 Musa
doka pínki kũ̀ annabinɔ yãoo lokona dokayã mèn pla dínɔamɛ.

Arumasihu buri yã
(Maa 12:35-37, Luk 20:41-44)

41 Lákũ̀ Farisinɔ kakarana nà, Yesu ń lá à pì: 42 A è dera
Arumasihu yã musuu? Dí burin a ũu? Ò wèa ò pì: Dauda
burimɛ. 43 Akũ̀ Yesu pìńnɛ: À kè dera Luda Nini dìdi Daudaa,
akũ̀ Dauda Arumasihu sìsi Dikirii? À pì,
44 Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kátɛnɛ a gbá gbáru.

45 Kũ Dauda pìnɛ Dikiri, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ? 46 Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à wèaro. Zaa gɔrɔ birea gbɛ̃ke dí sù à yãke laa doro.

23

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Maa 12:38-39, Luk 11:43, 46, 20:45-46)

1 Abire gbɛra Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ kũ a ìbanɔ 2 à pì: Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ mɛ́ ò gɔ̃ Musa gɛ̃nɛ ũ. 3 Abire yãi à yã kũ òdi oárɛnɔ kɛ pínki àgɔ̃ kũna. Ama àsun ń yãkɛna kɛro, zaakũ òdi yã kũ òdi o kɛro. 4 Òdi aso tìkisi yĩyĩ ò di gbɛ̃nɔnɛ ń gằn akũsɔ̃ bee ɔnɛ do òdigɔ̃ ye ò káiro. 5 Òdi ń yã sĩnda pínki kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãimɛ. Lɛn òdi Luda yã ɛzɛba gbɛ̃ntɛ̃ da lɛ, òdi bùsubusu gbãna da ń pɔ́kasanɔi. 6 Òdigɔ̃ ye ò vutɛ pɔnna pɔ́ble vutɛki mananɔn kũ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔo. 7 Òdigɔ̃ ye ògɔ̃ fɔ kpákpaḿma ɛtɛnɔa, ògɔ̃ ń sísi Rabi. 8 Àsun tó ò á sísi Rabio, zaakũ á pínki vỳninɔ kũ dakũnanɔmɛ á ũ, á Dannɛri mèn domɛ. 9 Àsun gbɛ̃ke sísi á de zĩtɛ laro, zaakũ á De mèn domɛ, àkũ mɛ́ à kú musu. 10 Àsun tó ò á sísi Arɛdero, zaakũ á Arɛde mèn domɛ, àkũ mɛ́ à Arumasihu ũ. 11 Á zỳrin gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ á té. 12 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda kara, Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa, Luda ni a kara.

Yesu kpãkɛ̃na ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔi
(Luk 11:37-42, 44, 52)

13 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì kpata kũ à bò Luda kĩnaa zɛ́ tata gbɛ̃nɔnɛ. Adì gɛ̃ a gũnlo, akũsɔ̃ adì we gbɛ̃ kũ ò ye ò gɛ̃ a gũnnɔ gɛ̃n sero.

14 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì adua gbàna kɛ de gbɛ̃nɔ á e yãi, akũ adì gyaanɔnɔ kpɛ́ síḿma. Abire yãi á wɛ́tãmma nigɔ̃ pãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́la.

15 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì kure zĩtɛ kũ ísirao ìba mèn do lena yãi. Tó a a lè sɔ̃, adì a kɛ tɛ́ pɔ́ ũ deála lɛu pla.

16 Waiyoo ákɔ̃nɔ vỳna don'arɛdenɔ! Adì pi, tó ò pì ò sì kũ Luda kpɛ́o, à yãke vĩro, ama tó ò pì ò sì kũ Luda kpɛ́ wuraao, abirekũ mɛ́ à yã vĩ. 17 Vỳna yɔ̃nkɔnɔ! A kpate mɛ́ à zɔ̃kɔ̃ɔ? Wuraan yá, ke Luda kpɛ́ kũ àdi tó wura gɔ̃ a pɔ́ ũ? 18 Adì pi dɔ, tó ò la dà kũ sa'okio, a yãke vĩro, ama tó ò la dà kũ sa'obɔ kũ à kú gweo, abirekũ mɛ́ à yã vĩ. 19 Vỳnanɔ! A kpate mɛ́ à zɔ̃kɔ̃ɔ? Sa'obɔɔn yá, ke sa'oki kũ àdi tó sa'obɔ gɔ̃ Luda pɔ́ ũ? 20 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ sa'okio la dà kũ pɔ́ kũ à kú gwenɔo pínkimɛ dɔ. 21 Gbɛ̃ kũ à la dà kũ Luda kpɛ́o la dà kũ Luda kũ à kú a gũnwomɛ dɔ. 22 Gbɛ̃

kũ à la dà kũ ludambɛo la dà kũ Luda kíblegbaao kũ Luda kũ à vutɛnaaaomɛ.
23 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì tofenɔ tɔkɔtɛdo kũ kpè'akão kũ dǎ láo kuride kpá Ludaa, akũ adì dokayã tìkisinɔ tón, yãzɛde kũ sùruuo kũ náanio. Yã birenɔ mɛ́ à de ògɔ̃ kũna a kpara tonaa sari. 24 Vǐna don'arɛdenɔ! Adì mósɔ né bo á póminan, akũ adì lakumi mɔ́.
25 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì tokonɔ kpɛ gbãsĩ bo kũ tanɔ, ama wãkũ kũ zĩdakũnadɔ̃nasario mɛ́ à á nèsɛɛ pà. 26 Mɔkɔ̃n Farisi vǐna! Ǹ gbãsĩ bo toko gũnnɛ gĩa, a kpɛ ni gɔ̃ gbãsĩ sari.
27 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Á de lán mira kũ ò gbè pura lèanɔ bàmɛ. Ń kpɛ mana wɛ́nɛ, ama gèwanɔ kũ gbãsĩ pínkio mé à ń gũn pà. 28 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se dɔ, á kunna mana gbɛ̃nɔ wɛ́nɛ, ama manafiki kũ yã vãnio mé à á gũn pà.
29 Waiyoo ákɔ̃nɔ yãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ! Manafikidenɔ! Adì pó bo annabinɔ miranɔa, adì zã ble Luda gbɛ̃nɔ póa 30 adì pi: Tó ó kun yã ó dizinɔ gɔrɔa, ó bàka nigɔ̃ kú kũńwo annabinɔ dɛdɛnaa gũnlo. 31 Lɛmɛ a sì kũ gbɛ̃ kũ ò annabinɔ dèdɛnɔ burinɔn á ũ. 32 À ania kɛ, à á dizinɔ tàragaa ba à a mì dɛ sà! 33 Mlɛ̃nɔ! Bisãsiri pitikonɔ! Áni kɛ dera à bo té yã kũ à danaála gũnn? 34 Abire yãi mani annabinɔ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ yãdannɛrinɔ zĩáwa. Áni ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, áni ń gbɛ̃kenɔ pá lía, áni ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃ kũ flǎao á aduakɛkpɛnɔ gũn, áni pɛ́ḿma wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo. 35 Lɛmɛ Luda gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛnɔ yã ni wí á musu lɛ, sɛna zaa gbɛ̃ mana Habila dɛnaaa ari à gèɛ pé Bɛrɛkia né Zakari kũ a a dè Luda kpé kũ sa'okio daguraa. 36 Yãpuran matɛn oárɛ, yã birenɔ pínki ni wí gbãragbɛ̃nɔ musumɛ.

Yurusalɛmu yã
(Luk 13:34-35)
37 Yurusalɛmudenɔ, Yurusalɛmudenɔ! Adì annabinɔ dɛdɛ, adì gbɛ̃ kũ Luda ń zĩáwanɔ papa kũ gbèɛo à ń dɛdɛ. Madìgɔ̃ ye mà á kakaramai gɛ̀n baaakɔ̃, lán ko dì a dèmbɛrɛ kú a nénɔla nà, ama ádi weiro. 38 Luda ni á kpé tóárɛ bɛzĩ ũmɛ sà. 39 Matɛn oárɛ, áni ma e doro ari à pi, arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.

24

Yurusalɛmu yakana kũ andunia lákagɔrɔ sèedanɔ
(Maa 13:1-20, Luk 21:5-24)
1 Yesu bò Luda ɔnn àtɛn tá, akũ a ìbanɔ nàai ò lézuki kènɛ a kpénɔa. 2 Akũ Yesu pìńnɛ: A abirekũ è pínki yá? Yãpuran matɛn oárɛ, oni gbè ke tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ.

3 Gɔrɔ kũ Yesu vutɛna Kùkpɛ sÌsĩgɛrɛɛi, a ìbanɔ sù a kĩnaa
gusarɛ, ò a là ò pì: Ǹ owɛrɛ, bɔrɛn yã dínɔ ni kɛɛ? Bɔ́ mé anigɔ̃
de n suna kũ andunialakagɔrɔo sèeda ũu? 4 Yesu wèḿma à pì:
À laakari kɛ, àsun tó ò á sãtɛro. 5 Zaakũ oni su dasi kũ ma
tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń ũ, oni gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 6 Áni zǐnɔ
baaru ma kũ a òpiio. Àsun bídi kɛro. Sé abirekũnɔ kɛ, ama gɔrɔ
lakana kpé. 7 Buri kũ burio ni futɛ kũ kɔ̃o, lɛmɛ dɔ bùsu kũ
bùsuuo. Nà kũ zĩtɛ yĩgãyĩgãnaao nigɔ̃ kú gukenɔn. 8 Yã birenɔ
pínki nɔ̀wãwã naana ũ. 9 Abire gbɛra oni á kũkũ ò á kpáḿma,
ò wé tãáwa ò á dɛ, buri sĩnda pínki ni zãágu ma yãi. 10 Gbɛ̃nɔ ni
fuma dasi, ò bo kɔ̃ kpɛ, oni zãkɔ̃n. 11 Annabi ékɛnɔ ni su dasi
ò gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 12 Yã vãni ni kɔ̃, gbɛ̃nɔ yenyĩ ni busa dasi.
13 Gbɛ̃ kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ léa mé ani surabana le. 14 Oni
kpata kũ à bò Luda kĩnaa pì baaru kpá andunia gu sĩnda pínkia
sèeda ũ buri sĩnda pínkinɛ, gbasa pó pínki ni láka.

15 Tó a tɛ̃ guyakari kũ annabi Daniɛli a yã òo è Luda ɔnn,
kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, 16 gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ bàa sí ò mì pé kpinɔa.
17 Gbɛ̃ kũ à kú a kpé musu súṅ kipa à gɛ̃ kpé gũn à pɔ́ke
sé à booro. 18 Gbɛ̃ kũ à kú bura súṅ ɛra bɛ à a uta séro.
19 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ néranden gɔrɔ birea. 20 À adua kɛ
de bàasinaa pì súṅ kɛ bunsirɛ ke kámmabogɔrɔ zĩro. 21 Zaakũ
gɔrɔ pì wétãmma nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃. Zaa gɔrɔ kũ Luda andunia kɛ̀ ari
gbãra, a taka dí kɛro, akũsɔ̃ ani kɛ zikiro. 22 Tó Luda dí gɔrɔ
pìnɔ lagoro, de gbɛ̃ke ni boro. Ama ani gɔrɔ pìnɔ lago a gbɛ̃ kũ
à ń sénɔ yãimɛ.

Bisãsiri Né sunaa
(Maa 13:21-37, Luk 17:20-37, 21:25-33)

23 Gɔrɔ birea tó gbɛ̃ke pìárɛ, à Arumasihu gwa la kesɔ̃ à
Arumasihu gwa zãa, àsun síro. 24 Zaakũ Arumasihu ékɛnɔ kũ
annabi ékɛnɔ ni su ò sèeda zɔ̃kɔ̃nɔ kũ daboyãnɔ kɛ, de ò gbɛ̃ kũ
Luda ń sénɔ sãtɛo se, tó ani sí kɛ. 25 À ma, ma gĩnakɛ ma òárɛ
zaa káaku kɔ̀. 26 Tó ò pìárɛ à gwa, à kú sɛ̃n, àsun géro. Ke tó ò
pìárɛ à gwa, à kú kpénɛ gũn, àsun síro. 27 Zaakũ lákũ legũ dì pí à
ludambɛ pura kũ zaa ifãboki kpa ari a létɛ kpa nà, lɛn Bisãsiri
Né suna nigɔ̃ de lɛ. 28 Gu kũ gɛ̀ kúṅ, gwen yumburukunɔ ni kɔ̃
kakaran.

29 Gɔrɔ pìnɔ wétãmma gbɛra gɔ̃̀nɔ ifãntɛ̃ ni sira kũ, mɔvura
ni í kɛro, susunɛnɔ ni wowo ludambɛ, gbãna kũ ò kú musunɔ
ni dege. 30 Bisãsiri Né sèeda gbasa à bo ludambɛ, buri kũ
ò kú andunia gũnnɔ ni ń zĩda kɛ̃kɛ̃ ń pínki, oni Bisãsiri Né
suna e ludambɛ lukun kũ gbãnao kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔo. 31 Ani a
malaikanɔ zĩ kũ kãkãki'ũ gbãnao, oni a gbɛ̃ kũ à ń sénɔ kakara
andunia kusuru siikɔ̃a zaa ludambɛ lé díkũ kũ a lé direkũo.

32 À yã dada kaka lía. Tó a gằnɔ í kpàkpa, àtɛn lá bɔ̀tɔ kú, á dɔ̃ guwãnagɔrɔ kà kãni. 33 Lɛmɛ sɔ̃, tó a yã pìnɔ è pínki lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a sunaa kà kãni, à kú kpélɛlɛa. 34 Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gé kɛo pínki. 35 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro.

36 Gbɛ̃ke a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro, bee malaika kũ ò kú musunɔ ke Luda Né, sé De Luda. 37 Lákũ à de nà Nuhu gɔrɔ, lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Né sugɔrɔa. 38 Gɔrɔ kũ í dí da andunialaro, òtɛn pó ble òtɛn í mi, òtɛn nɔ sé òtɛn zã kɛ ari Nuhu gɛ̀ɛ à gɛ̃ gó'itɛ gũn. 39 Odi dɔ̃ro, akũ í sù à ń sétɛ ń pínki. Lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri Né sugɔrɔa. 40 Gɔrɔ birea gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ kú bura, oni gbɛ̃ do sé ò gbɛ̃ do tón. 41 Nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ pó lólɔ gbèn, oni gbɛ̃ do sé ò gbɛ̃ do tón. 42 Abire yãi á wé gɔ̃ dɔ, zaakũ á dɔ̃ gɔrɔ kũ á Dikiri ni suro. 43 Àgɔ̃ adikĩna dɔ̃. Tó bede gɔrɔ zaka kũ kpãni ni suawa dɔ̃ yã, de á wé gɔ̃ dɔ, ani tó à a kpé fɔ̃ro. 44 Abire yãi ákɔ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú kũ soruo, zaakũ Bisãsiri Né ni su gɔrɔ zaka kũ á wé dɔiroamɛ.

Zĩkɛri náanide laakaride
(Luk 12:41-48)

45 Dímɛ zĩkɛri náanide laakaride kũ a dikiri a zĩkɛrinɔ nànɛ a ɔĩ de à póble kpáḿma a gɔrɔa ũu? 46 Arubarikaden zĩkɛri kũ a dikiri a lè àtɛn kɛ lɛ a sugɔrɔa ũ. 47 Yãpuran matɛn oárɛ, ani a aruzɛkɛ sĩnda pínki nanɛ a ɔĩmɛ. 48 Ama tó zĩkɛrii pì pãsĩ, akũ à pì a nèsɛɛ gũn a dikiri tɛn gì kɛ, 49 akũ à nà a zĩkɛri dakenɔ gbɛ̃gbɛ̃naaa, àtɛn pó ble àtɛn í mi kũ wɛ̃dɛrinɔ, 50 a dikiri ni su gɔrɔ kũ a wé dɔiroamɛ, gɔrɔ zaka kũ à dɔ̃roa, 51 ani a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ, à a baka da kũ manafikidenɔ. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia.

25

Nɔkpare gbɛ̃nɔn kurinɔ

1 Gɔrɔ birea kpata kũ à bò Luda kĩnaa nigɔ̃ de lán nɔkpare gbɛ̃nɔn kuri kũ ò ń fitilanɔ sè ò bòo, òtɛn gé da nɔsɛrilɛ bàmɛ. 2 Ń gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ bi yɔ̃nkɔnɔmɛ. Ń gbɛ̃nɔn sɔɔronɔ sɔ̃ laakaridenɔmɛ. 3 A yɔ̃nkɔnɔ ń fitilanɔ sè nísi zànaa sari, 4 a laakaridenɔ sɔ̃ ò ń fitilanɔ sè kũ nísi zànaao. 5 Nɔsɛri dí su likalikaro, akũ i ń sé ń pínki, òtɛn i o. 6 Lizãndo ò wiki lè: Nɔsɛri tɛn su! À futɛ à gé daalɛ. 7 Akũ nɔkpare pìnɔ vù ń pínki, ò ń fitilanɔ kèkɛ. 8 Akũ yɔ̃nkɔnɔ pì laakaridenɔnɛ: À ó gba nísi fíti sàee! Ó fitila tɛn ga bi! 9 Akũ laakaride pìnɔ wèḿma ò pì: Ani mówá kãáo pínkiro. À gé à á pó lú a yìarinɔ kĩnaa. 10 Kũ ò gèɛ lú, akũ nɔsɛrii kà. Gbɛ̃ kũ ń soru kènɔ gɛ̃ kãao nɔsɛ gũn, akũ ò gbàa tàta. 11 Kũ à kè saa nɔkpare kpara pìnɔ sù, òtɛn lé zu: Dikiri, Dikiri! Ǹ zɛ wɛ̃wɛrɛ! 12 Akũ à wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, má á dɔ̃ro. 13 Abire yãi á wé gɔ̃ dɔ, zaakũ á a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro.

Ɔgɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Luk 19:11-27)

14 Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán gbɛ̃ kũ àtɛn gé wɛ̃tɛaa bà,
akũ à a zĩkɛrinɔ sìsi, à a aruzɛkɛ nàńnɛ ń ɔĩ. 15 À ɔgɔda kɛ̀ ń gbɛ̃
donɛ sɔ̃̀nɔ sɔɔro, gbɛ̃ plade sɔ̃̀nɔ pla, gbɛ̃ aakɔ̃de sɔ̃̀nɔ do, ń baadi
gbãna lén, akũ à gɛ̀ɛ wɛ̃tɛa. 16 Sɔ̃̀nɔsɔɔrode gɛ̀ɛ à laga tà kũ ɔgɔ
pìio gɔ̃̀nɔ, akũ à àree lè sɔ̃̀nɔ sɔɔro. 17 Sɔ̃̀nɔplade kɛ̀ lɛ dɔ, akũ à
àree lè sɔ̃̀nɔ pla. 18 Sɔ̃̀nɔdode sɔ̃ à gɛ̀ɛ à wɛ̀ɛ yɔ̀, akũ à a dikiri
ɔgɔ pìi ùtɛn. 19 Gɔrɔ pla gbɛra zĩkɛrii pìnɔ dikirii sù, akũ àtɛni a
ɔgɔ yã gɔ̃gɔ̃ kũńwo. 20 Sɔ̃̀nɔsɔɔrode sù kũ sɔ̃̀nɔ sɔɔro pãnde kũ à
lèeo à pì: Dikiri, ǹ sɔ̃̀nɔ sɔɔro kũ n kpàma gwa, à àree kàramɛnɛ
sɔ̃̀nɔ sɔɔro dɔ. 21 Akũ a dikirii pìnɛ: N kɛ̀ zĩkɛri mana náanide!
Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, mani a zɔ̃kɔ̃ nannɛ n ɔĩ sà. Ǹ gɛ̃ ma
pɔnnakɛnaa gũn. 22 Sɔ̃̀nɔplade sù dɔ à pì: Dikiri, ǹ sɔ̃̀nɔ pla kũ
n kpàma gwa, à àree kàramɛnɛ sɔ̃̀nɔ pla dɔ. 23 Akũ a dikirii pìnɛ:
N kɛ̀ zĩkɛri mana náanide! Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, mani a
zɔ̃kɔ̃ nannɛ n ɔĩ sà. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛnaa gũn. 24 Akũ sɔ̃̀nɔdode
sù sà à pì: Dikiri, má dɔ̃ kũ n yãnɔn zĩ'ũ. Ndì pɔ́ kɛ̃ gu kũ ńdi
tɔ̃nlo. Ndì pɔ́ kakara gu kũ ńdi gbɛ̃nlo. 25 Akũ vĩna ma kũ, ma
gɛ ma n ɔgɔ ùtɛ wɛ̀ɛn. N pɔ́n dí. 26 Akũ a dikirii pìnɛ: Zĩkɛri vãni
ma'ãde! Ǹ dɔ̃ kũ madì pɔ́ kɛ̃ gu kũ mádi tɔ̃nlo, madì pɔ́ kakara
gu kũ mádi gbɛ̃nloo? 27 À mana yã n ɔgɔda kɛ̀o gbɛ̃kenɛ, de tó
ma su, mà a pɔ́ sí kũ a ío. 28 À sɔ̃̀nɔ do pì sía à kpá sɔ̃̀nɔsɔɔrodea.
29 Zaakũ gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ ari àgɔ̃ din. Gbɛ̃ kũ à
vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ à vĩ Luda ni síamɛ. 30 Zĩkɛri pã dí sɔ̃, à a zu
bàai gusiran. Gwen oni ɔ́ɔ dɔn ò ɔ di ń mìia.

Ziakpɛ zĩ yãkpatɛkɛnaa

31 Tó Bisãsiri Né sù a gakuri gũn kũ a malaikanɔ ń pínki, ani
vutɛ a kíblegba gakuridea. 32 Andunia burinɔ ni kakara a arɛ ń
pínki, ani ń kɛ̃kɔ̃a, lákũ pɔ́dãrii dì sãnɔ kɛ̃kɔ̃a kũ blènɔ nà. 33 Ani
sãnɔ kpá a ɔplai, blènɔ sɔ̃ ɔzɛi. 34 Abire gbɛra Kína pì ni pi gbɛ̃
kũ ò kú a ɔplainɔnɛ: Ákɔ̃nɔ kũ ma De arubarikaa dàáguno, à mɔ́
à kpata kũ à a soru kɛ̀árɛ zaa anduniakatɛna gɔrɔ ble. 35 Zaakũ
kũ nà tɛni ma dɛ, a pɔ́ble kpàma. Kũ ími tɛni ma dɛ, a í kpàma.
Kũ má kun nibɔ ũ, a ma si. 36 Kũ má kun punsi, a asiri tàmɛnɛ.
Kũ matɛn gyã kɛ, a ma gwa. Kũ ò ma da kpésiran, a su wé
kpàtɛmai.

37 Gbɛ̃ mananɔ ni pinɛ: Dikiri, bɔrɛn o è nà tɛni n dɛ o pɔ́ble
kpàmma ke ími tɛni n dɛ, o í kpàmmaa? 38 Bɔrɛn o n e nibɔ ũ o
n si, ke ń kun punsi o asiri tànnɛɛ? 39 Bɔrɛn o n e ntɛn gyã kɛ,
ke ò n da kpésiran o gɛ wé kpàtɛnyĩi? 40 Kína pì ni wemma à

pi: Yãpuran matɛn oárɛ, yã kũ a kè gbɛ̃ kĩanaanɛ ma gbɛ̃ díno tɛ́, makũmɛ a kèmɛnɛ.
41 Abire gbɛra ani pi gbɛ̃ kũ ò kú a ɔzɛinɔnɛ: À gomɛnɛ gwe ákɔ̃no kũ Luda lɛ́ kèárɛnɔ! À tá tɛ́ kũ àdi garo kũ Luda kèkɛ Ibilisinɛ kũ a ìbano gũn. 42 Zaakũ nà tɛni ma dɛ, ádi pɔ́ble kpámaro. Ími tɛni ma dɛ, ádi í kpámaro. 43 Má de nibɔɔ ũ, ádi ma síro. Má kun punsi, ádi asiri támɛnɛro. Matɛn gyã kɛ ke ò ma da kpésiran, ádi su à wɛ́ kpátɛmairo. 44 Oni gbasa ò a la ò pi: Dikiri, bɔrɛn o n e kũ nàao ke ímio ke nibɔ ũ ke punsi ke gyãre ke purusuna ũ, akũ ódi kpányĩroo? 45 Kína ni weḿma à pi: Yãpuran matɛn oárɛ, lákũ ádi kɛ gbɛ̃ kũ à kĩanaanɛ gbɛ̃ díno tɛ́ro nà, makũmɛ ádi kɛmɛnɛro. 46 Gbɛ̃ birenɔ ni tá wɛ́tãmma kũ àdi lákaro gũmmɛ, gbɛ̃ mananɔ sɔ̃ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro gũn.

26

Lɛ́kpakũsũna Yesuii
(Maa 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53)

1 Kũ Yesu yã birenɔ ò pínki à làka, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 2 Á dɔ̃ kũ Vĩnla dikpɛ gɔ̃ gɔrɔ pla, oni Bisãsiri Né kpáḿma ò a pá lía.
3 Abire gbɛra sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara sa'oriki zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pi Kayafa bɛa. 4 Ò yã gɔ̃gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃o lákũ oni Yesu kũ ò a dɛ nà 5 ò pì: Òsun kɛ dikpɛ zĩro, de gbɛ̃nɔ sún zuka káro yãi.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu mìia
(Maa 14:3-9, Yuh 12:1-8)

6-7 Kũ Yesu kú Bɛtani, Simɔ Kusu bɛa, àtɛn pɔ́ ble gɛngɛsɛkɛna, akũ nɔgbɛ̃ ke nài, à lo fítinna kũ nísi gbĩ nna ɔgɔde kú a gũn kũna, akũ à kù Yesu mìia. 8 Kũ a ìbanɔ è lɛ, akũ ń pɔ fùtɛ ò pì: Bón pɔ́ lalasekɛna dí ũu? 9 De ò nísi pì yìa yã kũ ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔo ò kpà takasidenɔa. 10 Yesu dɔ̃ḿma, akũ à pìńnɛ: Bóyãi átɛn wari dɔ nɔgbɛ̃ pìiaa? À zĩ mana kèmɛnɛmɛ. 11 Takasidenɔn kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki, makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínkiro. 12 Kũ à nísi pìi kù ma mèɛa, à kè lɛ de à ma gè kɛomɛ. 13 Yãpuran matɛn oárɛ, gu kũ òtɛni ma baaru nna waazi kɛn andunia gũn pínki, onigɔ̃ yã kũ nɔgbɛ̃ pìi kè o a dɔngu yãi.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Maa 14:10-11, Luk 22:3-6)

14 Abire gbɛra gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ òdi pinɛ Yudasi Isikariɔti gèɛ sa'orikinɔ kĩnaa 15 à pì: Tó ma Yesu kpàáwa, bón á ye à kpámaa? Akũ ò andurufu ɔgɔ mèn baraakurii nàro ò kpàa. 16 Zaa gɔrɔ birean àtɛn zé wɛtɛ à Yesu kpáḿma.

Vĩnla pɔ́blenaa
(Maa 14:12-21, Luk 22:7-14, Yuh 13:21-38)

17 Burodi Futɛnasari dikpɛ gɔrɔ káaku zĩ Yesu ìbanɔ sù ò a
là ò pì: Mán ń ye ò gé kɛkɛnnɛ ǹ Vĩnla pɔ́ blenn? 18 À wèḿma
à pì: À gé wɛ̃tɛn gɔ̃gbɛ̃ ke kĩnaa à pinɛ, Dannɛri pì a gɔrɔ kà
kãni. A bɛan áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔ. 19 Yesu ìbanɔ kɛ̀ lákũ à
dàńńɛ nà, ò Vĩnla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ. 20 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, Yesu gɛngɛsɛkɛna
teburuui kũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ. 21 Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble
à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mèn do ni ma kpáḿma. 22 Ń
nèsɛɛ yàka manamana, akũ òtɛni a la dodo: Asa makũmɛroo,
Dikiri? 23 Yesu wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ ótɛn ɔ kakara ta gũn lɛɛlɛ
mé ani ma kpáḿma. 24 Bisãsiri Né ni kpágui lákũ à kɛ̃na a yã
musu nà, ama waiyoo gbɛ̃ kũ ani Bisãsiri Né kpáḿma pìi. Ani
kɛ sẫna adenɛ tó odi a i yãro. 25 Akũ Yudasi kũ ani a kpáḿma
pì pì: Asa makũmɛroo, Rabi? Yesu pìnɛ: Mɔkɔ̃mmɛ n ò gwe.

Dikiri pɔ́ble
(Maa 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

26 Kũ òtɛn pɔ́ ble, Yesu burodii sɛ̀, à arubarikaa dàn, akũ
à lìkɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa à pì: À sí à só, ma mèɛn dí. 27 Akũ
à toko sɛ̀ dɔ à arubarikaa dàn, à kpàḿma à pì: À mi á píŋki.
28 Ma arun dí, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃ dasinɔ aru ũ, kũ ani
bɔtɛma ń durunnanɔ kɛ̃mmana yãi. 29 Matɛn oárɛ, zaa gbãra
mani geepi'i dí mi doro ari kpata kũ à bò ma De kĩnaa gé boo
gupuraa, gbasa mà a dufu mi kãáo sà. 30 Kũ ò lèɛ sì, akũ ò bɔ̀tɛ
ò gèɛ Kùkpɛ sĩ̀sĩ̃gɛrɛɛi.

Yesu gĩ̃nakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Maa 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38)

31 Akũ Yesu pìńnɛ: Á píŋki áni fuma gwãaniala, zaakũ ò kɛ̃̀
Luda yãn ò pì: Mani sãdãri lé, sãnɔ ni fãkɔ̃a. 32 Ama ma vunaa
gbɛra mani doárɛ arɛ gɛna Galili. 33 Akũ Pita pìnɛ: Bee tó ò
fùmma ń píŋki, mani fumma zikiro. 34 Akũ Yesu pìnɛ: Yãpuran
matɛn onnɛ, gwãaniala ari ko gɔ̃ gé lé zu, ĩni ledi kpámai gɛ̃̀n
aakɔ̃. 35 Pita pìnɛ: Bee tó mani sù mà ga kũnwo, mani ledi
kpányĩ zikiro. Akũ a ìbanɔ ò lɛ se ń píŋki.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Maa 14:32-42, Luk 22:39-46)

36 Akũ Yesu kũ a ìbanɔ kà gu kũ òdi pi Gɛtɛsɛmani, akũ à
pìńnɛ: À vutɛ la ari mà gé adua kɛ zã̀ dire. 37 À Pita kũ Zebedi né
gbɛ̃nɔn planɔ sè à gèɛ kũńwo. A pɔ sira kù̀ à nèsɛyɔkɔ sì. 38 Akũ
à pìńnɛ: Ma pɔ sira kù̀ manamana ari ga lɛ́i. À zɛ la à itɛ̃ kɛ
kũmao. 39 Kũ à gèɛ arɛ fíti, akũ à kùtɛ zĩtɛ à adua kɛ̀ à pì: Baa,
tó ani sí kɛ, ǹ tó toko'i díkĩna gɛ̃tɛmala. Ama adi kɛ lákũ má yei
nàro, séde lákũ ń yei nà. 40 Akũ a èra à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o.
Akũ à pì Pitanɛ: Lɛn yá? Ádi fɔ̃ a itɛ̃ kɛ̀ kũmao bee awa doroo?

41 À itɛ̃ kɛ àgɔ̃ adua kɛ de àsun fu yɔ̃ogwanaaaro yãi. Nini yei,
ama mèɛ busɛ. 42 À kɛ̀ḿma a gɛ̃n plade, à adua kɛ̀ à pì: Baa, tó
toko díkĩna ni gɛ̃tɛmala a í minaa sariro, ǹ tó n pɔyenyĩna kɛ.
43 Kũ à èra à sù à ń lé, òtɛn i o dɔ, zaakũ òtɛn idekũ dɛdɛ. 44 Akũ
à ń tón dɔ, à gèɛ à wɛ́ kɛ̀ a gɛ̃n aakɔ̃de, à yã dokɔ̃nɔ pìi ò dɔ. 45 Akũ
à èra à sù a ìbanɔ kĩnaa à pìńnɛ: Átɛn i o, átɛn kámma bo ari teran
yá? À gwa! Gɔrɔ kà kãni. Ò Bisãsiri Né kpà durunnakɛrinɔa.
46 À futɛ ò tá. Gbɛ̃ kũ à ma nańnɛ ń ɔĩ tɛn su.

Yesu kũnaa
(Maa 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12)

47 Kũ à kpé àtɛn yã pì o, akũ Yudasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛplanɔ doke sù kũ pario, ò fɛ̃nɛdanɔ kũna kũ gònɔ, ò bò
sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa. 48 Bonkpɛde pì sɔ̃, à sèedaa
òńnɛ à pì: Gbɛ̃ kũ mani lé péa, àkũmɛ gwe. À a kũ. 49 Akũ à mìi
dɔ̀ Yesua gɔ̃̀nɔ à pì: Fɔɔ, Rabi! Akũ à lé pèa. 50 Yesu pìnɛ: Ma gbɛ̃,
ǹ n kɛna kɛ! Akũ ò sù ò ɔ pètɛ Yesua ò a kù̀. 51 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ do
a fɛ̃nɛda wòto, à sa'oriki zɔ̃kɔ̃ zĩrii lèo à a sã gò. 52 Akũ Yesu pìnɛ:
Ǹ n fɛ̃nɛda sɔtɔ a plɛn. Zaakũ gbɛ̃ kũ à zè kũ fɛ̃nɛdao, fɛ̃nɛda mé
ani a dɛ. 53 Tó má ye ma De malaika zĩ̀karinɔ gbarɛmɛnɛ gɔ̃̀nɔ
de gà̀ kuri awɛɛplanɔla, ń dɔ̃ mani fua mà a wɛ́ kɛan yá? 54 Tó
ma kɛ̀ lɛ sɔ̃, deran yã kũ ò kɛ̀ Luda yãn ò pì ani kɛ lɛ ni kɛɛ?
55 Akũ Yesu pì parinɛ: Kpãni wédewɛn ma ũ kũ a su à ma kũ
kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔo yá? Madìgɔ̃ vutɛ Luda ɔnn lákũ gu dìgɔ̃
dɔ nà madìgɔ̃ yã daárɛ, ádi ma kũro. 56 Ama yã pìi kɛ̀ pínki, de
yã kũ annabinɔ kɛ̀ Luda yãn kɛ yãi. Akũ a ìbanɔ bàa lɛ̀ ń pínki ò
a tòn.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Maa 14:53-65, Luk 22:54-55, 63-71, Yuh 18:13-14, 19-24)

57 Gbɛ̃ kũ ò Yesu kù̀nɔ gèɛ kãao sa'oriki zɔ̃kɔ̃ Kayafa bɛa.
Ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kakarana gwe. 58 Pita té a kpɛ
zà̀ dire ari sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi bɛa. À gɛ̃̀ ɔnn, à vùtɛ kũ dogarinɔ
de à yã pìi mìdɛna e. 59 Sa'orikinɔ kũ Yuda yãkpatɛkɛrinɔ ń
pínki tɛn sèeda wɛtɛ Yesua ò a dɛ. 60 Bee kũ gbɛ̃nɔ sù ò ékɛyãnɔ
dìdia dasi, adi kɛro. Kpɛkpɛ gbɛ̃nɔn pla kenɔ sù 61 ò pì: Gbɛ̃
pìi pì, áni fɔ̃ à Luda kpé wí, áni ɛra à bo gɔrɔ aakɔ̃ dagura
sé! 62 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ fùtɛ à zè à pì Yesunɛ: Ń yãke vĩ ǹ
weḿmaroo? Yã kũ òtɛn didimma dí de deraa? 63 Yesu yĩtɛ
kpɛ̃n, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Ma nannɛ Luda Wɛ̃̀ndidei, ǹ
owɛrɛ tó Luda Né Arumasihumɛ n ũ. 64 Yesu wèa à pì: Lɛn n
ò lɛ. Makũ sɔ̃, matɛn oárɛ, zaa gbãra áni Bisãsiri Né e vutɛna
Gbãnasĩ̀ndapinkide ɔplai, akũsɔ̃ áni a suna e ludambɛ lukun.
65 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì a utanɔ gà à kɛ̀ à pì: A dɔkɛ̀ kũ Ludao! À

kɛ̀ dera ótɛn sèedade pãnde kenɔ wɛtɛ dɔɔ? A mà lákũ à dɔkɛ̀ kũ Ludao nà. 66 Yã̀ kpaten a zɛo teraa? Akũ ò wèa ò pì: A taari kà ò a dɛ. 67 Akũ ò lɛ́'i sù a ãnnwa, ò a lɛ̀lɛ kũ okũo. Gbɛ̃kenɔ a sãn kɛ̀kɛ 68 ò pì: Arumasihu, ǹ annabikɛyã̀ o ǹ gbɛ̃ kũ à n lɛ owɛrɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Maa 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18, 25-27)

69 Pita vutɛna ɔnn, akũ zɔ̀nɔkpare ke sù à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃ ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ Galili gbɛ̃ Yesu pìiomɛ. 70 Akũ à ledi kpà ǹ pínki wára à pì: Mádi yã̀ kũ ntɛn o dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 71 Akũ à fùtɛ à gɛ̃ gãnun. Nɔgbɛ̃ pãnde a è, akũ à pì gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔnɛ: Gbɛ̃ díkĩna lɛɛlɛ kũ Yesu Nazɛraomɛ. 72 Pita èra à ledi kpà à la dà à pì: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. 73 Kũ à kɛ̀ saa fíti, gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔ nà Pitai ò pì: Yãpuramɛ, ǹ gbɛ̃ domɛ n ũ, zaakũ ó n dɔ̃ n yã'onaaamɛ. 74 Akũ à fùtɛ à a zĩda kà à la dà à pì: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. Zaa gwe gɔ̃nɔn ko lɛ́ zù. 75 Akũ yã̀ kũ Yesu òo dɔ̀ Pitagu kũ à pì, ari ko gɔ̃ gɛ́ lɛ́ zu, ani ledi kpáai gɛ̃n aakɔ̃. Akũ Pita bò bàai à pɔsira ɔ́ɔ dɔ̀.

27

Yudasi ganaa
(Zĩr 1:18-19)

1 Kũ gu dɔ̀ kɔnkɔkɔnkɔ sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ǹ pínki yã̀ gɔ̃gɔ̃ Yesui de ò a dɛ. 2 Ò a yì̀, akũ ò gèɛ ò a nà bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Pilatinɛ a ɔ̃i.

3 Kũ Yudasi kũ à bò a kpɛ è yã̀ dàala, à gɔ̃ díndɔ̃mɛnɛ gũn, akũ à gèɛ andurufu ɔgɔ mèn baraakurii pì ɛra sa'orikinɔnɛ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ 4 à pìńnɛ: Ma durunna kɛ̀, ma taarisaride kpà gai. Akũ ò pìnɛ: Ó bàka ũgbaa? N yãn gwe. 5 Akũ Yudasi ɔgɔ pìi zù Luda kpɛ́n, akũ à tà à gèɛ à a zĩda lòko. 6 Akũ sa'orikinɔ ɔgɔ pìi sètɛ ò pì: Ɔgɔ pì kana Luda kpɛ́ ɔgɔdaki gũn zɛ́ vĩ̃ro, zaakũ gbɛ̃dɛ'ɔgɔmɛ. 7 Kũ ò yã̀ gɔ̃gɔ̃, akũ ò orobori gbɪ̀dãki lù kũ ɔgɔ pìio nibɔnɔ vĩ̃ki ũ. 8 Abire yãi ari kũ a gbãrao òdi pi zĩtɛ pìinɛ Zĩtɛ Arude. 9 Akũ yã̀ kũ annabi Ilimia òo kɛ̀ à pì: Ò andurufu ɔgɔ mèn baraakurii pìi sètɛ, ɔgɔ kũ Isarailanɔ zèo ò kpà a yã̀ musu pìi, 10 akũ ò orobori gbɪ̀dãki lùo, lákũ Dikiri dìtɛmɛnɛ nà.

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Maa 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38)

11 Yesu zɛna bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ arɛ. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ kína ũ yá? Yesu wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. 12 Gɔrɔ kũ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛn yã̀ didia, adi yãke weḿmaro. 13 Akũ Pilati pìnɛ: Ńdi yã̀ dasi kũ òtɛn didimma maroo? 14 Ama Yesu dí yãke o yã̀ pìnɔ doke musuro, akũ yã̀ pìi bò bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi sarɛ manamana.

Yãdana Yesula
(Maa 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39-19:16)

15 Vĩnla dikpɛ zĩ pínki bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi dì purusunanɔ do kũ
gbɛ̃nɔn yei gbarɛńnɛ. 16 Gɔrɔ kůa sɔ̃ purusuna tɔ́de kú gwe òdi
pi Baraba. 17 Kũ pari kàkara, akũ Pilati ń lá à pì: Dín á ye mà
gbarɛáreɛ? Baraban yá, ke Yesu kũ òdi pi Arumasihu? 18 Zaakũ
à dɔ̃ kũ nèsɛgɔ̃ba vĩna kũ Yesuo yãin ò a kpàawa.

19 Gɔrɔ kũ Pilati vutɛna a gbȉgbaaa, a nanɔ gbɛ̃ zȉa à pì: Ǹsun
yãke kɛ gbɛ̃ mana pìinɛro, zaakũ nana kũ ma ò a yã musu gĩa
gwãani wari dòma manamana.

20 Sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ nàkara gbɛ̃nɔa ò Baraba gbɛka, ò
pi ò Yesu dɛ. 21 Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi ń lá à pì: Gbɛ̃nɔn pla pìnɔ
gũn, dín á ye mà gbarɛáreɛ? Akũ ò pì, Barabamɛ. 22 Akũ Pilati
ń lá à pì: Bɔ́n mani kɛ kũ Yesu kũ òdi pi Arumasihuoo? Gbɛ̃
sĩnda pínki pì: Ǹ a pá lía. 23 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́ dàan à kèɛ? Akũ
ò wiki lɛ̀ ò kàra ò pì: Ǹ a pá lía. 24 Kũ Pilati è áni fɔ̃ à yãke kɛro,
zuka tɛn kara, akũ à í dǎ, à a ɔ pìpi gbɛ̃nɔ wára à pì: Ma ɔ bɔ̀tɛ
gbɛ̃ pì gana yãn. Á yãmɛ. 25 Akũ gbɛ̃ pìnɔ pì: A dɛna yã wí ó
musu kũ ó nɛ́nɔ. 26 Akũ à Baraba gbàrɛńnɛ, à pì ò Yesu gbɛ̃ kũ
flǎao ò a pá lía.

Sozanɔ Yesu fobonaa
(Maa 15:16-20, Yuh 19:2-3)

27 Akũ Pilati sozanɔ gɛ̃̀ kũ Yesuo bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa, akũ ò
ń gǎ kàkara pínki ò lìkai. 28 Ò a pɔ́nɔ bɔ̀tɛa ò arukĩmba tɛ̃ra dànɛ,
29 akũ ò lɛ̀ fùraa tǎ̀ ò kùnɛ, ò leba nànɛ a ɔplan gò ũ. Akũ òtɛn
kútɛkutɛnɛ, òtɛni a fobo òtɛn pi: Fɔɔ, Yudanɔ kína! 30 Ò lé'i sùa,
ò leba pìi sɛ̀ ò a lèo a mìia. 31 Kũ ò a fobò ò làka, akũ ò arukĩmba
pìi gòala ò a zĩda pɔ́kasanɔ dànɛ, akũ òtɛn gɛ́ a pá lía.

Yesu pana lía
(Maa 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27)

32 Kũ ò bɔ̀tɛ òtɛn gɛ́, ò dàkarɛ kũ Sirɛni gbɛ̃ kũ òdi pi Simɔo,
akũ ò gã nàa à Yesu lígbãndurukpana sɛ́. 33 Akũ ò kà gu kũ òdi
pi Gɔgɔta kũ à pì mìtokoki. 34 Akũ ò sèwɛ̃ kũ ò yǎkatɛ kũ ɛzɛo
dɔ̀nɛ à mi. Kũ à í kɛ̀, akũ à gì mii. 35 Kũ ò a pà lía, akũ ò kàpaa
kpà ò a pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ. 36 Akũ ò vùtɛ òtɛni a dãkpã gwe.
37 Ò yã kũ ò dìaa kɛ̃̀ ò nà a mìla ò pì:

Yudanɔ kína Yesun dí.

38 Akũ ò kpãni wédewɛnɔ pà lía a sarɛ gbɛ̃nɔn pla, gbɛ̃ do a
ɔplai, gbɛ̃ do a ɔzɛi. 39 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ zéla gwenɔ tɛni ń mì
kɛ dékũdekũ, òtɛni a sɔ̃sɔ̃ 40 ò pì: Mɔkɔ̃n kũ n pì ĩni Luda kpé
wí ǹ ɛra ǹ bo gɔrɔ aakɔ̃ daguran gweroo? Tó mɔkɔ̃mmɛ Luda
Né ũ, ǹ n zĩda sura ba ǹ kipa lía. 41 Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kũ

ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛni a fobo lɛ ò pì: 42 À gbɛ̃ pãndenɔ sura bà, ama ani fɔ̃ à a zĩda sura baro. Isarailanɔ kínanloo? À kipa lía tera, óni a náani kɛ. 43 À Luda náani vĩ. Tó Luda yei, à a bo sà, zaakũ à pì akãamɛ Luda Né ũ. 44 Bee kpãni kũ ò ń pá lía lɛɛlɛnɔ tɛni a sɔ̃sɔ̃ lɛ dɔ.

Yesu ganaa
(Maa 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30)

45 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃. 46 Fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃n Yesu wiki lɛ̀ gbãnagbãna à pì: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Abirekũ pì, ma Luda, ma Luda, à kɛ̀ dera n ma tonn? 47 Kũ gbɛ̃ kũ ò zɛna gwe kenɔ yã pìi mà, akũ ò pì: Dake tɛn Iliasu sísi. 48 Zaa gwe gɔ̀nɔ ń gbɛ̃ do bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à sako sɛ̀ à dà sèwɛ̃ kpâkpãa gũn, à fĩfĩ lebaa, akũ à dɔ̀ Yesunɛ à mi. 49 Akũ gbɛ̃ kparanɔ pì: À zɛ gĩa ò gwa tó Iliasu ni su à a sura ba. 50 Yesu èra à wiki gbãna lɛ̀ dɔ, akũ à a wɛ̀ndii gbàrɛ.

51 Akũ Luda kpé lábure kɛ̀kɔ̃a pla bona musu suna zĩtɛ. Zĩtɛ yĩgãyĩgã, gbɛ̀nɔ pàrapara, 52 miranɔ wɛ̀wɛ̃, akũ Luda gbɛ̃nɔ fùtɛ bona gan dasi. 53 Yesu vuna gan gbɛra ò bɔ̀tɛ miran, ò gɛ̀ Luda wɛ̃tɛn, gbɛ̃nɔ ń é dasi. 54 Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ a gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu dãkpãnɔ zĩtɛ yĩgãyĩgãnaa pìi è kũ yã kũ ò kènɔ pínki, vĩna ń kũ manamana ò pì: Yãpuramɛ Luda Nén gbɛ̃ dí ũ. 55 Nɔgbɛ̃nɔn kú gwe dasi, òtɛn gu gwa zǎ dire. Ò té Yesui bona Galilimɛ, òdigɔ̃ póble kɛnɛ. 56 Ń tén Mariama Magadalɛni kun kũ Mariamao Yamisi kũ Yusufuo da kũ Zebedi nénɔ dao.

Yesu vĩnaa
(Maa 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42)

57 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, Arimatea gbɛ̃ ɔgɔde kũ òdi pinɛ Yusufu sù. Yesu ìbaamɛ dɔ. 58 À gɛ̀ɛ à Yesu gɛ̀ɛ gbèka Pilatia, akũ Pilati pì ò kpáa. 59 Kũ Yusufu gɛ̀ɛ pìi sɛ̀, a táaru biza dufu fĩfĩa, 60 à a dà a zĩda gbèwɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn. Akũ à gbè gbɛ̃ntɛ̃ɛ gbigiri kɛ̀ à tà wɛ̀ɛ pìlɛ à tà. 61 Mariama Magadalɛni kũ Mariama pãnde pìio vutɛna gwe, ò arɛdɔna miraa.

62 Kũ gɔrɔ lìtɛ, kámmabogɔrɔ zĩ kà, akũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ gɛ̀ɛ Pilati kĩnaa lɛɛlɛ 63 ò pì: Yã kũ gbɛ̃kɛkɛrii pìi ò a bɛ̃nɛ zĩ dɔógu à pì, gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra áni vu. 64 Ǹ tó ògɔ̃ mira pì dãkpã ari a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ. Tó lɛnlo, a ìbanɔ ni su ò a gè sé kpãni, oni o gbɛ̃nɔnɛ à fùtɛ bona gan. Ɛkɛ kpɛ bire nigɔ̃ de a káakupɔla. 65 Akũ Pilati pìńnɛ: À sozanɔ sí à gé à mira pì dãkpã lákũ áni fɔ̃ nà. 66 Akũ ò gɛ̀ɛ ò sèedaa kɛ̀ miragbɛɛa, ò sozanɔ tò gwe ògɔ̃ dãkpã.

28

Yesu vunaa
(Maa 16:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10)

1 Kámmabogɔrɔ gbɛra azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ Mariama
Magadalɛni kũ Mariama pãnde pìio bò ò gèɛ mira gwa. 2 Akũ
zĩtɛ yĩgãyĩgã gbãnagbãna, zaakũ Dikiri malaika ke bò musu, à
sù à gbèɛ pì gbigiri kɛ̀ à gò mira léa, akũ à vùtɛa. 3 A ãn de lán
legũpinaa bà, a uta de pú táitai lán buu bà. 4 Vĩna gudãkpãrinɔ
kù, òtɛn lukaluka, akũ ò gɔ̃ sàii. 5 Akũ malaika pìi pì nɔgbɛ̃
pìnɔnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. Má dɔ̃ kũ Yesu kũ ò pà líaan átɛn
wɛtɛ. 6 À kú laro, à fùtɛ lákũ à ò nà. À mɔ́ à gu kũ ò a wùtɛn gwa,
7 á gɛ́ à o a ìbanɔnɛ likalika à fùtɛ bona gan. Ani doŕnɛ arɛ gɛna
Galili. Gwen áni a en. Ma òárɛn gwe.

8 Akũ ò bò miran likalika kũ vĩnao, ama ń pɔ nna zɔ̃kɔ̃. Ò
bàa lɛ̀ òtɛn gɛ́ a baaru kpá a ìbanɔnɛ. 9 Akũ Yesu dàŕlɛ gɔ̃nɔ, à fɔ
kpàḿma. Kũ ò nài, ò donyĩ kènɛ, akũ ò ɔ nà a gèsɛkpɛa. 10 Akũ
Yesu pìŕnɛ: Àsun tó vĩna á kũro. À gɛ́ à o ma gbɛ̃nɔnɛ ò gɛ́ Galili.
Gwen oni ma en.

Soza gudãkpãrinɔ yãgbãnnɛnaa

11 Kũ nɔgbɛ̃nɔ tà, akũ soza gudãkpãri kenɔ gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, ò yã
kũ ò kènɔ ò sa'orikinɔnɛ pínki. 12 Akũ sa'oriki pìnɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
sìsi, ò yã gɔ̃gɔ̃, akũ ò ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ɔ kpà sozaa pìnɔa gusarɛ 13 ò pì: À
pi a ìbanɔ mɛ́ ò sù gwãani, ò a gèɛ sɛ̀ kpãni gɔrɔ kũ átɛn i o. 14 Tó
bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã pìi mà, óni kútɛ kɛ́nɛ, áni bo yãketen. 15 Sozanɔ
ɔgɔ pìi sì, akũ ò kɛ̀ lákũ ò dàŕnɛ nà. Akũ yã pìi gɔ̃ Yudanɔnɛ
baaru ũ ari kũ a gbãrao.

Yesu zĩ nana a ìbanɔnɛ ń ɔĩ
(Maa 16:9-20, Luk 24:36-53, Yuh 20:11-23, Zĩr 1:6-8)

16 Yesu ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ gèɛ Galili kpi kũ à a ki
gɔ̃gɔ̃ŕnɛ yã musu. 17 Kũ ò a è, ò donyĩ kènɛ, ama ń gbɛ̃kenɔ
tɛn sika kɛ. 18 Akũ Yesu nàŕyĩ à pìŕnɛ: Luda musu kũ zĩtɛo iko
pínki kpàma. 19 Abire yãi à gɛ́ à buri sĩnda pínki kɛ ma ìbanɔ ũ,
à ń da'itɛ kɛ kũ De Luda tɔ́o kũ a Né tɔ́o kũ a Nini tɔ́o, 20 à yã kũ
má dìtɛárɛnɔ daŕnɛ ògɔ̃ kũna pínki. À ma, manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ
sĩnda pínki ari andunia gɛ́ lákao.

MAAKU

Baaru nna kũ Maaku kɛ̀ɛ
Yesu da'itɛkɛnaa 1:1-1:13
Yesu yãdannɛna Galili 1:14-9:50
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 10:1-10:52
Yesu kunna Yurusalɛmu 11:1-14:9
Yesu gana kũ a vunaao 14:10-16:20

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Mat 3:1-17, Luk 3:1-22, Yuh 1:19-28)

1 Luda Né Yesu Kirisi baarun dí. 2 À nàa lákũ à kú annabi
Isaya takada gũn nà à pì:

Mani ma zǐri gbarɛ n ã
à zé kɛkɛnnɛ.

3 À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan àtɛn pì:

À zé kɛkɛ Dikirinɛ,
à zé kotinanɔ poronɛ súsu.

4 Lɛn Yahaya Da'itɛkɛri sù gbárannan lɛ, àtɛn waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ
à pì ò nèsɛ litɛ ò da'itɛ kɛ, Luda ni ń durunnanɔ kɛ̃ḿma.
5 Yudea bùsudenɔ kũ Yurusalɛmudenɔ gèɛ a kĩnaa ń pínki. Òdi ń
durunnanɔ o gupuraa, akũ àdi ń da'itɛ kɛ Yodai. 6 Yahaya dìgɔ̃
pókasa kũ ò tà kũ lakumi kãonɔ dana, àdi bára asa dɔ a pi. Kwa
kũ zɔ́'ioomɛ a póble ũ. 7 À waazi kè à pì: Gbɛ̃ke ni su ma gbɛra a
gbãna demala. Mádi ká mà kútɛ mà a kyate bobonɛro, 8 madì
á da'itɛ kɛ kũ íomɛ, àkũ mé ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio.

Yesu da'itɛkɛna
(Mat 3:13-4:11, Luk 3:21-22)

9 Gɔrɔ birea Yesu bò Nazɛra, Galili bùsun, à sù, akũ Yahaya
a da'itɛ kè Yodai. 10 Kũ Yesu bikũ gɔ̃nɔ, à è ludambɛ tɛn wɛ̃kɔ̃a,
Luda Nini tɛn suawa lán potɛ̃nɛ bà. 11 Akũ à kòtoo mà bona
ludambɛ à pì: Mɔkɔ̃mɛ ma né mèn do légelege yenyĩde ũ, kũ ma
pɔ nnammã manamana.

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Mat 4:1-11, Luk 4:1-13)

12 Akũ Luda Nini a gbàrɛ gbárannan gɔ̃nɔ, 13 akũ à kú gwe
kũ nɔbɔsɛ̃ntɛnɔ ari gɔrɔ bupla, Setan tɛni a yɔ̃ à gwa. Akũ
malaikanɔ sù ò kpài.

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Mat 4:18-22, Luk 5:1-11)

14 Yahaya kũnaa gbɛran Yesu tà Galili, àtɛn baaru nna kũ à
bò Luda kĩnaa kpá 15 à pì: A gɔrɔ kà, kpata kũ à bò Luda kĩnaa
kà kãni. À nèsɛ litɛ à baaru nna pì sí.

16 Kũ Yesu tɛn do Galili sɛ̀bɛɛi, à Simɔ kũ a dakũna Anduruoo
è, òtɛn birigi kpá sɛ̀bɛɛ pìn, zaakũ sɔrɔkɔnɔmɛ. 17 Akũ Yesu
pìńnɛ: À mɔ́ à témai, mani á kɛ gbɛ̃wɛtɛrinɔ ũ. 18 Zaa gwe gɔ̃nɔ
ò ń biriginɔ tòn ò bò ò tɛ̀i. 19 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ fíti, à Zebedi né Yamisi
è kũ a dakũna Yuhanao. Ò kú gó'itɛ gũn, òtɛni ń biriginɔ kɛkɛ.
20 À ń sísi gɔ̃nɔ, akũ ò ń de Zebedi kũ zamalingakɛrinɔ tò gó gũn
gwe ò bò ò tɛ̀i.

Yesu tãnade werekɔ̃ana Kapɛnamu
(Luk 4:31-37)

21 Ò gɛ̀ɛ Kapɛnamu. Kũ kámmabogɔrɔ kà, Yesu gɛ̀ɛ ad-
uakɛkpɛn, àtɛn yã dańnɛ. 22 A yãdannɛnaa bò ń sarɛ, zaakũ
àdi dańnɛ kũ ikooomɛ, adi kɛ lán ludayãdannɛrinɔ pó bànlo.

23 Gɔrɔ birea gɔ̃gbɛ̃ tãnade ke kú aduakɛkpɛn gwe. À wiki lɛ̀
à pì: 24 Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔ̃ii, Yesu Nazɛra? N su ǹ ó kakatɛn yá? Má dɔ̃
gbɛ̃ kũ ń de a ũ, mɔkɔ̃mmɛ Luda gbɛ̃ kũ à kú adona ũ. 25 Akũ
Yesu gì tãna pìinɛ à pì: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gbɛ̃ pìia. 26 Akũ tãna pì a
yỳgãyĩgã à wiki gbãna lɛ̀, akũ à gòa. 27 Bídi gbɛ̃nɔ kỳ́ ń pínki,
òtɛn kɔ̃ lala: Bɔ́ taka buri yãn díi? Yãdannɛna dufun yá? Àdi
yã dańnɛ kũ ikooo fá! Bee kũ tãnanɔ, tó à yã dìtɛńnɛ, òdi a yã
mamɛ. 28 Akũ kãnto a tɔ́ dà Galili bùsula pínki.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana dasi
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

29 Kũ Yesu bò aduakɛkpɛn, akũ à tà Simɔ kũ Anduruo
bɛa gɔ̃nɔ kũ Yamisio kũ Yuhanao. 30 Simɔ nanɔ da wútɛna,
mɛ̀wãna a kỳ́, akũ ò a yã ò Yesunɛ gɔ̃nɔ. 31 À gɛ̀ɛ a kĩnaa à a
kỳ́ a ɔa à a fùtɛ. Akũ a sikonnaa pìi wèrea ari à póble kɛ̀ńnɛ.

32 Kũ ɔkɔsi kɛ̀, ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpén, ò sùnɛ kũ gyãrenɔ kũ
tãnadenɔ ń pínki. 33 Wɛ̃tɛdenɔ kàkara a kpé kpélɛlɛa ń pínki. 34 À
gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɔ̃a dasi kũ gyã buri sĩnda pínkio, à tãnanɔ gò gbɛ̃nɔa
dasidasi. Àdi tãnanɔ gba zé ò yã oro, zaakũ ò dɔ̃ gbɛ̃ kũ à de a
ũ.

Yesu waazikɛna zaa Galili
(Luk 4:42-44)

35 Kɔnkɔkɔnkɔ Yesu fùtɛ à bò à gɛ̀ɛ sɛ̃̀n gusarɛ, àtɛn adua kɛ
gwe. 36 Akũ Simɔ kũ a gbɛ̃nɔ pètɛi. 37 Kũ ò bòa, ò pìnɛ: Gbɛ̃ sĩnda
pínki tɛni n gbɛka. 38 Akũ à pìńnɛ: Ò gé gu pãndea lakutu kũ à
kú ó sarɛnɔ gũn, mani waazi kɛ gwe dɔ, zaakũ abire yãin ma
su. 39 Lɛmɛ àdigɔ̃ kure Galili bùsu gu sĩnda pínkia lɛ, àdigɔ̃ waazi
kɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn àdigɔ̃ tãnanɔ gogoḿma.

Kusude werekɔ̃anaa
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

40 Akũ kusude ke sù a kĩnaa à kùtɛ à wɛ́ kɛ̀a à pì: Tó ń yei, ĩni
fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa. 41 À kɛ̀ Yesunɛ wɛ̃nda, akũ à ɔ bò à
kɛ̀a à pì: Má yei, ǹ gɔ̃ swáswa. 42 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a kusu làka à gɔ̃̀
swáswa. 43 Akũ Yesu a gbàrɛ gɔ̃̀nɔ à gìnɛ à pì: 44 Ǹsun o gbɛ̃ke
maro. Ǹ gɛ́ ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n
werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ. 45 Kũ à bò, à gɛ̀ɛ àtɛn yã pì o'ońnɛ.
Yã pìi dàgula, akũ Yesu dì fɔ̃ à gɛ̃ wɛ̃tɛn gupuraa doro. Àdigɔ̃ kú
sɛ̃̀n gusarɛmɛ, akũ òdigɔ̃ bo gu sĩnda pínkia ògɔ̃ su a kĩnaa.

2

Gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkuna werekɔ̃anaa
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

1 Gɔrɔ pla gbɛra Yesu èra à tà Kapɛnamu. Kũ ò mà à kú bɛ,
2 akũ ò kàkarai dasidasi, gɛ̃ki kun doro bee kpélɛlɛa, àtɛn Luda
yã ońnɛ. 3 Akũ ò sùnɛ kũ gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaao, gbɛ̃nɔn siikɔ̃ mé ò a
sɛna. 4 Kũ odi le ò nà kãao Yesuiro pari yãi, akũ ò dìdi kãao kpɛ́
musu, ò kpɛ́ fɔ̃ gu kũ Yesu kunwa. Kũ ò fɔ̃, akũ ò gyãre pìi kìpa
kũ a wútɛbɔɔo. 5 Kũ Yesu è ò a náani vĩ, à pì gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaa
pìinɛ: Ma gbɛ̃, n durunnanɔ kɛ̃̀mma. 6 Ludayãdannɛri kenɔ
vutɛna gwe òtɛn o ń nèsɛɛ gũn: 7 Bɔ́yãi gbɛ̃ dí tɛn o lɛɛ? Àtɛn
dɔkɛ kũ Ludaomɛ! Dí mé ani fɔ̃ à durunnanɔ kɛ̃ḿma, tó adi kɛ
Luda ado baasiroo? 8 Gwe gɔ̃̀nɔ Yesu dɔ̃̀ a nèsɛɛ gũn laasun kũ
òtɛn lɛ́, akũ à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛn laasun bire taka lɛ́ á nèsɛɛ
gũnn? 9 Tó ma pì gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaa pìinɛ a durunnanɔ kɛ̀a, ke tó
ma pì à futɛ à a wútɛbɔ sé à táa o, a kpate mé à aragaa? 10 Ma
ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri Né durunnanɔ kɛ̃mmana iko vĩ zĩtɛ
lamɛ. Akũ à ò gbɛ̃ kɔ̃̀nɔkunaa pìinɛ à pì: 11 Ma ònnɛ ǹ futɛ ǹ n
wútɛbɔ sé ǹ tá bɛ. 12 Akũ à fùtɛ gɔ̃̀nɔ à a wútɛbɔɔ pìi sɛ̀ à bòo
gbɛ̃nɔ wára ń pínki. Yã pìi bò ń sarɛ, akũ ò Luda tó bò ò pì: Ódi
yã dí taka e yãro.

Yesu Levi sisinaa
(Mat 9:9-17, Luk 5:27-39)

13 Yesu èra à bò à gɛ̀ɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. Òtɛn su a kĩnaa dasidasi, akũ
àtɛn yã dańnɛ. 14 Gɔrɔ kũ àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à Alafeu né Levi è
vutɛna a bɛ'ɔgɔsikin. À pìnɛ: Ǹ mó ǹ témai. Akũ à fùtɛ à tèi.
15 Zĩkea kũ Yesu tɛn pɔ́ ble Levi pì bɛa, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔ
tɛn pɔ́ ble kãao dasi kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. Zaakũ gbɛ̃ bire takanɔn téi
dasi. 16 Farisi kũ òdi Luda yã dańnɛnɔn kú gwe. Kũ ò è Yesu
tɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔ, akũ ò a ìbanɔ là ò pì:
Bɔ́yãin àtɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? 17 Kũ Yesu
yã pìi mà, à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita yãoro, sé
gyãre. Mádi su gbɛ̃ mananɔ sísiro, sé kifirinɔ.

Léyĩnaa
(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

18 Yahaya Da'itɛkɛri ìbanɔ kũ Farisinɔ tɛn lé yĩ, akũ ò sù ò Yesu là ò pì: Yahaya ìbanɔ kũ Farisi ìbanɔ dì lé yĩ, akũ n ìbanɔ dì yĩ sero bi? 19 Akũ Yesu pìńnɛ: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ ni lé yĩ gɔrɔ kũ à kú kũńwo nɔsɛ gũn yá? Oi! Gɔrɔ kũ nɔsɛri kú kũńwo, oni lé yĩro. 20 A gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛri bo ń té. Gɔrɔ birean oni lé yĩ sà. 21 Òdi pólɛ dufu nambata di uta zĩlaro. Tó ò kɛ̀ lɛ, a dufu ni sɔ̃kũn oni kɛ̃kɔ̃a, uta zĩ fɔ̃na ni kara. 22 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ, wɛ̃ pì ni tùru pũtã, wɛ̃ kũ tùruuo ni yaka ń pínki. Oi, òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru dufu gũmmɛ.

Kámmabogɔrɔ yã
(Mat 12:1-21, Luk 6:1-11)

23 Kámmabogɔrɔ zĩ kea Yesu tɛn pã buranɔla. Lákũ àtɛn gé nà a ìbanɔ póblewɛ wòro òtɛn só. 24 Akũ Farisinɔ pìnɛ: Ǹ gwa! Bóyãin òtɛn yã kũ òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro kɛɛ? 25 Akũ Yesu wèńma à pì: Àdi a kyó kɛ ziki a è lákũ Dauda kɛ̀ gɔrɔ kũ àpii kũ a gbɛ̃nɔ tɛn takasi kɛ, kũ nà tɛni ń dɛroo? 26 Sa'oriki Abiata gɔrɔa à gɛ̃ Luda ɔnn, à burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sò, kũ gbɛ̃ke a sona zé vĩro, sé sa'orinɔ, akũ à kpà a gbɛ̃nɔa. 27 Yesu èra à pìńnɛ dɔ: Luda kámmabogɔrɔ dìtɛ bisãsiri aafia yãimɛ. Adi kɛ kámmabogɔrɔn à bisãsiri kɛ̀iro. 28 Abire yãi Bisãsiri Né iko vĩ kámmabogɔrɔa se.

3

1 Yesu èra à gèɛ aduakɛkpɛn. Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe a ɔ do íbana. 2 Gbɛ̃kenɔ tɛn Yesu tàasi ká, tó ani a werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ, de ò yã le ò dia. 3 Akũ Yesu pì gbɛ̃ kũ a ɔ íbanaa pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ zàa gũn. 4 Akũ à ń lá à pì: Kámmabogɔrɔ zĩ à zé vĩ ò a mana kɛn yá, ke a vãni? Ò gbɛ̃ mì sín yá, ke ò dɛmɛ? Akũ odi yãke oro. 5 Yesu ń gwá pɔfɛ̃o à lìkai, zaakũ a pɔ yàka ń sãgbãna yãi. Akũ à pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro, akũ a ɔ pìi kɛ̀ a gbèn. 6 Akũ Farisinɔ bòtɛ ò gèɛ ò yã gɔ̃gɔ̃ kũ kína Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ gɔ̃̀nɔ, deran oni kɛ nà ò Yesu dɛ.

Dasi kɔ̃kakarana sèbɛ léa

7 Yesu kũ a ìbanɔ ń zĩda gàńnɛ gwe ò gèɛ sèbɛ léa. Akũ pari bò Galili ò tèi. 8 Gbɛ̃kenɔ bò Yudea dɔ kũ Yurusalɛmuo kũ Ɛdɔmu bùsuuo kũ Yoda barao kũ Tayao kũ Sidɔ̃ ò sù a kĩnaa dasidasi, kũ ò yã kũ àtɛn kɛnɔ baaruu mà yãi. 9 Pari yãi Yesu ò a ìbanɔnɛ ò gó'itɛ soru kɛarɛ, de òsun nakaraawaro yãi. 10 Zaakũ Yesu gbɛ̃nɔ wèrekɔ̃a dasi yãi, akũ gyãrenɔ tɛn nakaraa dasi de ò le ò ɔ naa. 11 Tãnadenɔ sɔ̃, tó ò a wé è, òdi su ò wútɛ a arɛmɛ, òdi wiki lé ò pi: Mɔkɔ̃mmɛ Luda Né ũ. 12 Akũ Yesu dì gíńnɛ ò o gbɛ̃ kũ á de a ũ.

Yesu zɩ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

13 Kũ Yesu dìdi kpia, à gbɛ̃ kũ à yeinɔ sìsiai, akũ ò sù a
kĩnaa. 14 Akũ à gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ dìtɛ ògɔ̃ kú kãao, de
àgɔ̃ ń zĩ waazi kɛ, 15 ògɔ̃ iko vĩ ò tãnanɔ goḿma. À tɔ́ kpàńnɛ
zɩ̀rinɔ. 16 Ń tɔ́n dí: Simɔ kũ à tɔ́ kpànɛ Pita. 17 Zebedi né
Yamisi kũ a dakũna Yuhanao. À tɔ́ kpàńnɛ Bɔanɛgɛ. Tɔ́ bire pì
surapatammarinɔ. 18 Abire gbɛra Anduru, Filipi, Batɔlɔmiu,
Matiu, Tomasi, Alafeu né Yamisi, Tadeu, Simɔ Kokaride 19 kũ
Yudasi Isikariɔti kũ à bò a kpɛo.

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23)

20 Kũ Yesu tà bɛ, akũ gbɛ̃nɔ èra ò kàkara dɔ dasi, akũ Yesu kũ
a ìbanɔ dí zɛ́ le ò pɔ́ blè sero. 21 Kũ a bedenɔ yã pìi mà, ò dà zɛ́n
ò a gbɛsɛ, zaakũ òtɛn pi ĩa kàamɛ.

22 Ludayãdannɛri kũ ò bò Yurusalɛmu ò sùnɔ pì: À
Bɛlɛzɛbubu vĩ, tãnanɔ kína pì gbãnan àdi tãna goḿma. 23 Akũ
Yesu ń sísiai à yãlɛkɔ̃ana òńnɛ à pì: Setan ni fɔ̃ à a zĩda goḿma
yá? 24 Tó kpata gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o, kpata pì ni gì kɛ yá? 25 Tó
bɛ kɛ̀kɔ̃a lɛu pla, akũ ibɛrɛ kú ń dagura, bɛ pì ni gì kɛ yá? 26 Tó
Setan ibɛrɛɛ sè kũ a zĩda gbɛ̃nɔ ò kɛ̀kɔ̃a, ani gì kɛro, ani mì dɛmɛ.
27 Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gɛ̃ gɔ̃sa gbãna kpén à a pɔ́nɔ sétɛro, séto à a yɩ̀
gĩa, gbasa à a kpé wara.

28 Yãpuran matɛn oárɛ, Luda ni gbɛ̃nɔ durunnanɔ kɛ̃ḿma kũ
a tɔ́ vãni kũ òdi sísinɔ pínki, 29 ama tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ vãni sìsi,
ani kɛ̃aro, zaakũ ade durunna kũ àdi sí kɛ̃ḿmaro kèmɛ. 30 Yesu
ò lɛ kũ ò pì à tãna vĩ yãimɛ.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

31 Kũ a da kũ a dakũnanɔ kà, ò zè bàai, akũ ò gbɛ̃ zɩ̀ ò a sísi.
32 Gbɛ̃nɔn vutɛna ò likai dasi, akũ ò pìnɛ: Ǹ gwa! N da kũ n
dakũnanɔ zɛ bàai òtɛni n gbɛka. 33 Akũ à wèḿma à pì: Dín ma
da kũ ma dakũnanɔ ũu? 34 Akũ à gbɛ̃ kũ ò vutɛnaainɔ gwà à
pì: Ma da kũ ma dakũnanɔn dí. 35 Gbɛ̃ kũ àdi Luda pɔyenyĩna
kɛmɛ ma dakũna kũ ma dãreo kũ ma dao ũ.

4

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)

1 Yesu èra àtɛn yã dańnɛ sèbɛɛ sarɛ. Ò kàkarai dasidasi, akũ
à gɛ̃ à vùtɛ gó'itɛn íla, gbɛ̃nɔ gɔ̃ katɛna sɩ̀sĩ bara sèbɛ léa ń pínki.
2 À yã dàńnɛ kũ yãlɛkɔ̃ananɔ dasi. Lákũ àtɛn dańnɛ nà à pì: 3 À
sã kpá! Búbari ke mé à kun à bò à gèɛ pɔ́wɛ fã. 4 Lákũ àtɛn fã

nà, akũ a kenɔ lètɛ zé gũn, bãnɔ sù ò blè. 5 A kenɔ lètɛ gbɛ̀ sàraa
musu, gu kũ à bùsu vĩ dasiro, akũ ò bùtɛ gɔ̃̀nɔ, kũ bùsuu gègete
gwero yãi. 6 Kũ ifãntɛ̃ fùtɛ, akũ ò té kὺ ò gàga, kũ ò zĩni vĩro yãi.
7 A kenɔ lètɛ lènɔ gũn, akũ lèɛ fùtɛ à nàkaraḿma odi né iro. 8 A
kenɔ sɔ̃ ò lètɛ zĩtɛ mana gũn. Ò bùtɛ ò fùtɛ ò né ì, a kenɔ karanaa
kɛ̀ baraakurikuri, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro. 9 Akũ Yesu
pì: Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.

10 Kũ Yesu gòńnɛ gwe à kú ado, akũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ
kũ gbɛ̃ kũ ò kúinɔ sù ò yã pìnɔ mìi gbɛ̀kaa. 11 Akũ à pìńnɛ: Luda
kpata kũ à bò a kĩnaa asiri kpàáwa àgɔ̃ dɔ̃, ama madì yã sĩnda
pínki o gbɛ̃ kparanɔnɛ kũ yãlɛkɔ̃ananɔmɛ,
12 de òg̃ gwagwa pɔ́ke'enaa sari,
ògɔ̃ sã kpákpa a dɔ̀rɔ dɔ̃naa sari,
de òsun arɛ dɔ Ludaa,
à ń durunnanɔ kɛ̃ḿmaro yãi.
13 Akũ Yesu ń lá à pì: Á yã pì dɔ̃roo? Deran áni yãlɛkɔ̃ana ke
dɔ̃ɔ? 14 À ma! Búbari pìi Luda yãn àtɛn fã. 15 Gbɛ̃̌kenɔ de lán zé
gũn pɔ́wɛ bà, gu kũ ò Luda yã fǎn. Tó ò mà, akũ Setan dì su à
Luda yã kũ ò fǎ ń té pì síḿma gɔ̃̀nɔ. 16 Gbɛ̃̌kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ à
lètɛ gbɛ̀ sàraa musu bà. Tó ò Luda yã mà, òdi sí gɔ̃̀nɔ kũ pɔnnao.
17 Zaakũ ò zĩni vĩro, òdi kɛ gɔrɔ plaro. Tó yà'ũmmana ń lé ke tó
ò wé tǎḿma yã pì yãi, òdi fumɛ gɔ̃̀nɔ. 18 Gbɛ̃̌kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ
à lètɛ lènɔ gũn bà. Ò Luda yã mà, 19 ama andunia yã damukɛna
kũ yena aruzɛkɛiio kũ pɔ́ kparanɔ nidɛnao dì nakaraḿma, akũ
yã pìi dì gɔ̃ àree sari. 20 Gbɛ̃̌kenɔ de lán pɔ́wɛ kũ ò lètɛ zĩtɛ
manaanɔ bà. Òdi Luda yã ma ò sí, akũ òdi kɛ karana pɔ́ ũ, ń
kenɔ baraakurikuri, kenɔ baaakɔ̃kɔ̃, kenɔ basɔsɔɔro.

Yãlɛkɔ̃ana kũ fitilao
(Luk 8:16-18)

21 Yesu pìńnɛ: Òdi fitila na ò gbaka kútɛa ke ò ditɛ gádo gbáru
yá? fitiladibɔɔ musun òdi dinloo? 22 Asiri ke kun kũ oni gí
boaairo. Pɔ́ke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro. 23 Gbɛ̃ kũ à sã
vĩ à yã pì ma.

24 À pìńnɛ dɔ: À laakari kɛ yã kũ átɛn maa. Zaka kũ adì
yɔ̃̀ońnɛn Luda ni yɔ̃oárɛ ani ɛra à karaárɛ dɔ. 25 Gbɛ̃ kũ à pɔ́
vĩ Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ke vĩro sɔ̃, bee a fítinna kũ à vĩ
Luda ni sía.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛbutɛnaao

26 À pì dɔ: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa de lán pɔ́wɛ kũ gbɛ̃ fǎ
bura bà. 27 Gwãani kũ fãnantɛ̃o bee tó àtɛn i o ke à bɛ̃nɛ, pɔ́wɛ
pìi dì butɛ à zɔ̃kɔ̃ kũ, gbɛ̃ pìi dìgɔ̃ dɔ̃ lákũ àdi kɛ nàro. 28 Zĩtɛ mé

àdi pɔ́blewɛ i a zĩda. Àdi kà pá gĩa gbasa à nɔ̀ sí, a gbɛran àdi pia.
29 Tó à mà, akũ òdi kɛ̃ kũ kòmao, zaakũ a kɛ̃gɔrɔ mɛ́ à kà.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wɛ́o
(Mat 13:31-32, 34, Luk 13:18-19)

30 À pì dɔ: Bɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa bòkɔ̃aoo? Bɔ́n óni le
ò lɛkɔ̃aoo? 31 À de lán musadi wɛ́ bà, kũ a wɛ́ kete de pɔ́wɛ kũ
òdi tɔ̃nɔla pínki, 32 ama tó ò tɔ̃, àdi butɛ à zɔ̃kɔ̃ kũ de dò pɔ́nɔla
pínki. Àdi ɔnɛ gègetenɔ kɛ ari bãnɔ dì su ò didi a lá uran.
33 Yesu Luda yã òńnɛ dasi kũ yãlɛkɔ̃ana bire takanɔ ń mana
lén. 34 Adi yãke ońnɛ yãlɛkɔ̃anaa sariro. Tó à kú kũ a ìbanɔ
ńtɛ̃nɛ, akũ àdi yã sĩnda pínki bɔkɔtɛńnɛ.

Yesu zàga'ĩa zɛnaa
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Kũ ɔkɔsi tɛn kɛ, à pì a ìbanɔnɛ: Ò bikũ bara. 36 Lákũ Yesu
kú gó gũn nà, akũ ò gɛ̃ kãao lɛɛlɛ ò dà zén lɛ ò pari tò gwe. Gó
pãndenɔ gèɛ kũńwo. 37 Akũ zàga'ĩa gbãna fùtɛ. Í tɛn gó yĩpayĩpa
àtɛn ká a gũn ari à ye à pa. 38 Yesu kú gó kpɛ kpa, àtɛn i o a mì
di mìbɔkɔɔa. Akũ a ìbanɔ a vù ò pìnɛ: Dannɛri! Kũ ótɛn kákatɛ,
ńdi bídi kɛroo? 39 Akũ à fùtɛ à pàta ĩaa à pì ínɛ: Ǹ yĩtɛ! Ǹ zɛ tɛɛnɛ!
Akũ ĩa kpàtɛ, gu yì kítikiti. 40 Akũ à ń lá à pì: À kɛ̀ dera á sika vĩ
lɛɛ? Ase á ma náani vĩro ari tera yá? 41 Akũ ò gɔ̃ bídi gũn òtɛn
kɔ̃ lala ò pì: Dín gbɛ̃ dí ũ séɛ? Bee ĩa kũ ío dì a yã mamɛ.

5

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

1 Ò kà Gadara bùsun sɛ̀bɛɛ bara. 2 Kũ Yesu bò gó gũn gɔ̃nɔ,
tãnade ke bò gèvĩkia à sù à dàalɛ. 3 Àdigɔ̃ kú gbèwɛɛ kũ à de
mira ũnɔ gũn. Bee mɔ̀kakɔ̃anaa dì fɔ̃ à a yì doro. 4 Zaakũ òdi
a yĩ kũ mɔ̀kakɔ̃anaaomɛ òdi a da lín baala'i, ama àdi mɔ̀ɔ pìnɔ
kɛ̃kɛ̃ àdi lí pìnɔ gborogboro. Gbɛ̃ke dì a gbãna fɔ̃ro. 5 Gwãani
kũ fãnantɛ̃o pínki àdigɔ̃ kure gèvĩkin kũ sɨ̀sĩgɛrɛnɔo, àdigɔ̃ wiki
lé àdigɔ̃ a zĩda líli kũ gbèɛo.
6 Kũ à Yesu è zãa, akũ à bàa lɛ̀ à sù à kùtɛ a arɛ. 7-8 Kũ Yesu pì
tãna pì goa, akũ à wiki gbãna lɛ̀ à pì: Yesu, Luda Musude Né,
bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩi? Ma nannɛ Ludai, ǹsun wé tãmaro. 9 Akũ Yesu a
là à pì: N tɔ́n deraa? Akũ à wèa à pì: Ma tɔ́n Dasi, zaakũ ó dasi.
10 Akũ ò kútɛ kè Yesunɛ manamana ò pì àsun péńma bùsuu pìi
gũnlo.
11 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú gwe, òtɛn pɔ́ ble sɨ̀sĩgɛrɛɛi. 12 Akũ tãna
pìnɔ wé kè Yesua ò pì: Ǹ ó gbarɛ alɛdɛnɔ té ò diḿma. 13 Yesu ń
gbá zé, akũ tãna pìnɔ gòa ò dì alɛdɛɛ pìnɔa. Akũ alɛdɛ kpàsa kũ à

kà wàa kuri taka pìnɔ bò kũ bàao ò sòro sÌsĨgɛrɛɛi ò sì sèbɛn, akũ ò gàga gwe. 14 Akũ alɛdɛdãrinɔ bàa lè ò gèɛ yã̀ pì bàbaǹnɛ wɛ̃tɛ gũn kũ buranɔ. Akũ gbɛ̃nɔ bɔ̀tɛ ò gèɛ yã̀ kũ à kèɛ pì gwa. 15 Kũ ò sù Yesu kĨ̃naa, ò gɔ̃gbɛ̃ kũ tãna kú a gũn dasi yã̀ pìi è vutɛna gwe, à uta dana à bǎnn pìi wèrea, akũ vĨ̃na ń kũ. 16 Gbɛ̃ kũ ò yã̀ pìi è kũ wɛ́onɔ yã̀ kũ à tãnade pì lèe òńnɛ kũ alɛdɛnɔ yão. 17 Akũ ò kútɛ kè Yesunɛ kũ à boǹnɛ ń bùsun.

18 Kũ Yesu tɛn gɛ̃ gó'itɛn, gɔ̃gbɛ̃ kũ à tãnanɔ vĨ yã̀ pì wɛ́ kèa de à le à tá kãao. 19 Yesu dí wero à pìnɛ: Ǹ tá n bɛa n gbɛ̃nɔ kĨ̃naa, ǹ yã̀ kũ Dikiri kènnɛ oǹnɛ pínki, dera à n wɛ̃nda bò nà. 20 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi tà, àtɛn yã̀ kũ Yesu kènɛ kpàkpa kɛ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsun, akũ yã̀ pìi bò gbɛ̃ sĨ̃nda pínki sarɛ.

Yairu nɛ́ vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

21 Yesu èra à bikǔ̃ sèbɛɛ bara kũ góo, akũ pari kàkarai sèbɛ léa. 22 Aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pinɛ Yairu sù gwe. Kũ à Yesu è, à wùtɛ a kùaa a gbá sarɛ, 23 akũ à kútɛ kènɛ manamana à pì: Ma nénɔgbɛ̃ kú ga léi. Ǹ mɔ́ ǹ ɔ naa de à gbãna kũ àgɔ̃ kú wɛ̃̀ndiio. 24 Akũ Yesu dà zén kãao. Pari téi òtɛn nakaraa.

25 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe aru dì bɔtɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. 26 Ɛzɛdenɔ a kè takaside ũ manamana, à a ɔgɔ dè pínki. Adi aafia lero, àdi kɛkɛ àgɔ̃ karamɛ. 27 Kũ à Yesu baaruu mà, akũ à nà Yesui pari gũn kpɛ kpa. Akũ à ɔ nà a utaa, 28 zaakũ à pì: Bee tó ma ɔ nà a utaa dé, mani werekɔ̃a. 29 Akũ a arubɔtɛnaa pìi zè gɔ̃̀nɔ. À dɔ̃̀ a mèɛ gũn a werekɔ̃a kũ a gyã̀ pìio. 30 Zaa gwe gɔ̃̀nɔ Yesu dɔ̃̀ a mèɛ gũn gbãna ke bò a gũn, akũ à lìtɛ pari gũn à pì: Dí mɛ́ à ɔ nà ma utaaa? 31 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: N è lákũ gbɛ̃nɔ tɛn nakaramma nà, akũ n pì dí mɛ́ à ɔ nàmma yá? 32 Akũ Yesu gbɛ̃nɔ gwà à lìkai de à gbɛ̃ kũ à yã̀ pìi kè e. 33 Vĩna nɔgbɛ̃ pìi kǔ̃ àtɛn lukaluka, zaakũ à dɔ̃ yã̀ kũ à a lè a mèɛ gũn, akũ à sù à wùtɛ a kùaa a gbá sarɛ à a yãpura òne pínki. 34 Akũ Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ma náani kũ n kè mɛ́ à n werekɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia, n gyã̀ pìi kɛ̃̀mman gwe.

35 Kũ Yesu kpɛ́ àtɛn yã̀ o, ò bò aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa ò sù ò ònɛ: N nɛ́ pìi kè sari, ǹsun wari dɔ dannɛriia doro. 36 Yesu dí sã̄ kpá ń yãiro, ben à pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìinɛ: Ǹsun tó swɛ̃̀ kɛ̃nguro, ǹ ma náani kɛ dé. 37 Adi we gbɛ̃ke gɛ́ zɛarɛro, sé Pita kũ Yamisio kũ Yamisi dakũna Yuhanao. 38 Kũ ò kà gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛa, Yesu è òtɛn ɔ́ɔ dɔ òtɛn wiki gbãna lé òtɛn ń zĨda kɛ̃kɛ̃ manamana. 39 Kũ à gɛ̃̀ kpén, à ń lá à pì: Bɔ́yãi átɛni á zĨda kɛ̃kɛ̃ átɛn ɔ́ɔ dɔɔ? Né pì dí garo, àtɛn i omɛ. 40 Kũ òtɛni a lalandi kɛ, akũ à pɛḿma ò bɔ̀tɛ bàai ń pínki. Sé né pì de kũ a dao kũ a ìba kũ ò kú kãaonɔ, mɔ́kɔ̃nɔmɛ à ń sé à gɛ̃̀ kũńwo gu kũ né pì kunwa. 41 Akũ à né pì

ɔ kŭ à pìnɛ: Talita kum! Yã pìi pì, nénɔkpare, ǹ futɛ. 42 Zaa gwe gɔ̃nɔ né pìi fùtɛ à táa ò. Né pì sɔ̃ à kà wɛ̃ kuri awɛɛpla. Yã pìi bò ń sarɛ manamana. 43 Akŭ Yesu gìńnɛ sãnsãn òsun o gbɛ̃ke maro. Akŭ à pì ò pɔ́ble kpáa à ble.

6

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

1 Yesu bò gwe à gɛ̀ɛ a bɛ wɛ̃tɛn, a ìbanɔn téi. 2 Kŭ kámmabogɔrɔ kà, akŭ àtɛn yã dańnɛ aduakɛkpɛn. Akŭ pari kŭ ò a yã mànɔ bídi kɛ̀ ò pì: Mákpan gɔ̃gbɛ̃ pì yã dínɔ lènn? Ɔndɔ̃ kpaten ò kpàa, akŭ àtɛn daboyã dí takanɔ kɛɛ? 3 Àkŭmɛ lí'ari ŭroo? Mariama nénloo? Yamisi kŭ Yusufuo kŭ Yudao kŭ Simɔnɔ vĩnin gweroo? A dãrenɔ mé ò kú kŭoo laroo? Akŭ ò gìi. 4 Akŭ Yesu pìńnɛ: Annabii dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛɛ sariro, sé a bɛ wɛ̃tɛn kŭ a danɛnɔ kĩnaao kŭ a ɔnnwo baasiro. 5 Yesu dí fɔ̃ à daboyã ke kɛ̀ gwero, sé gyãre kŭ à ɔ nàḿma à ń wérekɔ̃a kenɔ baasiro. 6 Kŭ odi a náani kɛro, ń yã bò a sarɛ manamana.

Yesu zɛ̀rinɔ zĩnaa
(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Akŭ à gɛ̀ɛ lakutu kŭ lakutuo, àtɛn yã dańnɛ. 7 Akŭ à a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsiai, akŭ à ń zĩ gbɛ̃nɔn plapla, à ń gbá iko ò tãnanɔ goḿma. 8 À pìńnɛ: Àsun pɔ́ke sé à gɛ́oro, zàna ke bɔ̀kɔlokona ke ɔgɔ, sé gòo. 9 À kyate kpá, ama àsun uta da mèn plaro. 10 Bɛ kŭ a kipan, àgɔ̃ kú gwe ari à gɛ́ boo wɛ̃tɛ pìi gŭn. 11 Gu kŭ odi gbãnakɛ kpáái ke odi sã kpá á yãiro, tó átɛn tá, à lukutɛ̃ warawara á gbánɔa ń tona kŭ Ludao sèeda ŭ. 12 Akŭ ò dà zén ò nèsɛlitɛna waazi kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ 13 ò tãnanɔ gòḿma dasi, ò nísi màma gyãrenɔa dasi ò ń wérekɔ̃a.

Yahaya Da'itɛkɛri ganaa
(Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Kí Hɛrɔdu yã pìnɔ mà, zaakŭ Yesu tɔ́ kà gu sĩnda pínkia. Gbɛ̃kenɔ tɛn pi Yahaya Da'itɛkɛri mé à fùtɛ bona gan, abire yãin à gbãna lè àtɛn daboyãnɔ kɛ. 15 Gbɛ̃kenɔ pì Iliasumɛ, gbɛ̃kenɔ pì annabiimɛ lán annabi yãnɔ doke bà. 16 Kŭ Hɛrɔdu mà à pì: Yahaya kŭ ma a mìi zɔ̃ mé à vù bona gan.

17-18 Zaakŭ Hɛrɔdu dokɔ̃nɔ pì mé à a vĩni Filipi nɔ Hɛrɔdia sìa à sè. Kŭ Yahaya dìgɔ̃ onɛ a vĩni nɔ sinaa manaro, akŭ Hɛrɔdu tò ò Yahaya kŭ ò mɔ̀ɔ kàa ò a dà kpésiran. 19 Hɛrɔdia sɔ̃ à Yahaya pɛ̃tɛ̃ kŭnamɛ à ye à a dɛ, ama adi zé lero, 20 zaakŭ Hɛrɔdu dɔ̃ kŭ Yahaya bi Luda gbɛ̃ súsumɛ, akŭ àdi vĩna kɛnɛ àdi tó ò wari dɔaro. Tó à gɛ̀ɛ à a yã ma, laasun dì gɛ̃mmɛ. Bee kŭ abireo àdigɔ̃ ye a fàaibonaai.

21 Hɛrɔdia zɛ́ è Hɛrɔdu ina gɔrɔ kɔ̃kɔ̃ zĩ. Hɛrɔdu gbãnadenɔ kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ Galili gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ kàkara pɔ́blekia. 22 Akũ Hɛrɔdia nɛ́nɔkpare gɛ̃ à ũ wà. À kɛ̀ Hɛrɔdunɛ nna kũ a nibɔnɔ ń pínki, akũ kína pì né pìinɛ: Pɔ́ kũ ń yei ǹ a wɛ́ kɛma, mani n gba. 23 Akũ à èra à pìnɛ: Ma la dànnɛ pɔ́ kũ n a wɛ́ kɛ̀ma pínki, mani n gbamɛ, bee ma kpata kpaatɛ. 24 Akũ nɛ́nɔkpare pìi bò à gɛ̀ɛ à a da là à pì: Bɔ́n mani wɛ́ kɛaa? Akũ a da pìnɛ, Yahaya Da'itɛkɛrii mìi. 25 Gwe gɔ̃nɔ à èra à sù likalika à gɛ̀ɛ à ò kínanɛ: Má yei ǹ ma gba Yahaya Da'itɛkɛrii mì dana tiree gũn la tera.

26 Akũ kína pɔ yàka manamana, ama kũ à la dà nibɔnɔ wára yãin adi fɔ̃ à gì doro. 27 Akũ kína pì a dogari ke zǐ gɔ̃nɔ, à pìnɛ à gɛ́ à a mì zɔ̃ à mɔ́o. Akũ à gɛ̀ɛ à a mìi zɔ̀ kpésiran 28 à dà tiree gũn à sù à kpà né pìia, akũ à kpà a daa. 29 Kũ Yahaya ìbanɔ yã pìi mà, akũ ò sù ò a gɛ̀ɛ sɛ̀ ò vǐ.

Pɔ́blekpana gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Luk 10:9-17, Yuh 6:1-15)

30 Yesu zǐrii pìnɔ sù a kĩnaa, akũ ò yã kũ ò kènɔ kũ yã kũ ò dàńnɛnɔ ònɛ pínki. 31 Òtɛn gɛ́ òtɛn su, akũ Yesu kũ a zǐrinɔ dí zɛ́ le ò pɔ́ blè sero pari yãi. Akũ à pìńnɛ: À mɔ́ ò gɛ́ gusarɛ ó tɛ̃nɛ ò kámma bo fíti. 32 Akũ ò dà zɛ́n gó'itɛ gũn òtɛn gɛ́ gusarɛ ńtɛ̃nɛ. 33 Kũ gbɛ̃nɔ ń gɛnaa è, ò ń dɔ̃, akũ ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo dasi ò bàa lɛ̀ gɛ̀sɛ ò kà gwe ń ã. 34 Kũ Yesu bò gó gũn, à gbɛ̃nɔ è dasidasi, akũ ò kènɛ wɛ̃nda, zaakũ ò de lán sã kũ ò dǎri vĩronɔ bàmɛ. Akũ àtɛn yã dańnɛ manamana.

35 Kũ ifãntɛ̃ bùsa, akũ a ìbanɔ nài ò pì: Gu dí bi sɛ̃ntɛpɔrɔtumɛ, akũsɔ̃ gu tɛn si. 36 Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò tá bura kũ lakutu kũ ò kú kãninɔa, ò pɔ́ wɛtɛ ò lú ò ble. 37 Akũ Yesu wèḿma à pì: À pɔ́ kpáḿma ò ble. Akũ ò pìnɛ: Ḿ ye ò gɛ́ burodi lú andurufu ɔgɔ wàa do ò kpáḿma ò blen yá? 38 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi mèn ũgban á vĩi? À gɛ́ gwa. Kũ ò kà, ò pì: Burodi kun mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ɔo mèn pla.

39 Akũ à pìńnɛ: À gbɛ̃nɔ vutɛvutɛ sɛ̀la bɔ̀tɔɔa gǎagãa. 40 Akũ ò vùtɛvutɛ gǎ kũ gǎao, gǎ kenɔ gbɛ̃nɔn basɔɔro, gǎ kenɔ gbɛ̃nɔn bupla akuri. 41 Akũ Yesu burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ɔo mèn pla pìioo sɛ̀ à wɛ́ sɛ̀ musu à arubarikaa dàn. Akũ à burodii pìi è'ɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. Akũ à kpɔ̀ mèn pla pìnɔ kpàatɛtɛńnɛ ń pínki. 42 Ò pɔ́ blè ò kǎ ń pínki. 43 Akũ ò burodi kpara kũ kpɔ̀ kpara kũ à gɔ̃nɔ sètɛ tãnko mèn kuri awɛɛpla pà. 44 Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò pɔ́ blènɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro.

Yesu táa'ona sèbɛla
(Mat 14:22-36, Yuh 6:16-21)

45 Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃nɔ ò gɛ̃ gó'itɛn, de ò donɛ arɛ gɛna
Bɛtɛsaida ari àgɔ̃ pari gbarɛ. 46 Kũ à lé zàḿma, akũ à dìdi kpi
musu à gèɛ adua kɛ. 47 Kũ ɔkɔsi kè gó'itɛ kú sèbɛɛ dagura, Yesu
sɔ̃ à kú í bara ado. 48 Akũ à è gófĩna tɛn wari dɔḿma, kũ ĩa
gbãna tɛn kákańyĩ yãi. Gudɔnaao à gèɛ ń kĩnaa àtɛn táa o íla,
akũ à kè deran á ye à gɛ̃tɛḿma bà. 49 Kũ ò a è àtɛn táa o íla,
òtɛn da gyãwãndemɛ, akũ ò wiki lè. 50 Zaakũ ò a è ń pínki, akũ
swɛ̃̀ɛ kɛ̃́ńgu. Akũ Yesu pìńnɛ gɔ̃nɔ: À á laakari kpátɛ, makũmɛ.
Àsun tó vĩna á kũro. 51 Kũ à gɛ̃̀ gó gũn, akũ ĩa zè, akũ yã pìi bò
ń sarɛ manamana, 52 zaakũ ń wé dí kɛ̃ burodi yãaro kũ laasun
kɛ̀laḿma yãi.

Yesu gyãrenɔ werekɔ̃ana zaa Gɛnɛsarɛti
(Mat 14:34-36)

53 Kũ ò bikɛ̀ bara, ò kà Gɛnɛsarɛti, akũ ò ń gó bàa dɔ̀ gwe.
54 Kũ ò bɔ̀tɛ gó gũn, ò Yesu dɔ̃̀ gɔ̃nɔ, 55 akũ ò bàa lè ò gèɛ bùsuu pì
lakutu pínkin, ò gyãrenɔ sètɛ kũ wútɛbɔnɔ, gu kũ ò mà à kunwa
pínki òdigɔ̃ su kũńwo a kĩnaa. 56 Gu kũ à gèɛn pínki, lakutunɔ ke
wɛ̃tɛnɔ ke buranɔ, òdigɔ̃ sunɛ kũ gyãrenɔ ari ò ń kátɛ ɛtɛnɔn,
akũ òdi wé kɛa de ò ɔ na bee a uta léa. Akũ gbɛ̃ kũ ò ɔ nàanɔ
wèrekɔ̃a ń pínki.

7

Futɛokarayã
(Mat 15:1-9)

1 Farisinɔ kũ ludayãdannɛri kũ ò bò Yurusalɛmu kenɔ sù
Yesu kĩnaa, 2 akũ ò è a ìba kenɔ tɛn pɔ́ ble ɔpipinaa sari. 3 Zaakũ
Farisinɔ kũ Yudanɔ ń pínki ń dizinɔ futɛokarayã kũnamɛ, òdi
pɔ́ ble ɔpipina a zéa sariro. 4 Tó ò bò ɛtɛn ò sù, òdi pɔ́ ble zú'onaa
sariro. Ò futɛokarayã pãndenɔ kũna dasi. Lɛmɛ òdi tokonɔ kũ
lonɔ kũ butanɔ pípi lɛ. 5 Akũ Farisinɔ kũ ludayãdannɛrii pìnɔ
Yesu là ò pì: Bɔ́yãi n ìbanɔ dìgɔ̃ ó dizinɔ futɛokarayã kũnaroo?
Òdi pɔ́ ble ɔpipinaa sari. 6 Yesu wèḿma à pì: Isaya annabikɛyã
ò á manafikidenɔ yã musu swáswa lákũ à kɛ̃ Luda yãn nà à pì:
Buri bire dì bèɛrɛ limɛnɛ kũ léomɛ,
ń swɛ̃̀ kúmaro.
7 Òdigɔ̃ donyĩ kɛmɛnɛ pãmɛ,
bisãsiri yãzɛkpatɛn òdi dańnɛ.
8 A pã kpà Luda yãdannɛnaai, akũ á bisãsiri futɛokarayã
kũna. 9 Akũ à pìńnɛ dɔ: A pã Luda yãnɛ de à le àgɔ̃ á
futɛokarayã kũna manan yá? 10 Musa pì, àgɔ̃ á de kũ á dao
bèɛrɛ dɔ̃. À pì dɔ, gbɛ̃ kũ à a de ke a da kpe bò, ò ade dɛ. 11 Ákɔ̃nɔ
sɔ̃, adì pi tó gbɛ̃ pì a de ke a danɛ, pɔ́ kũ á vĩ à ń kpe tao bi
Kɔɔbãmɛ, 12 à zé vĩ à a de kũ a dao kpe tao doro. Kɔɔbãmɛ pɔ́

kũ òdi kpá Ludaa ũ. 13 Lɛmɛ adì Luda yã kɛ pã lɛ á futɛokarayã kũ adì daŕnɛ yãi. Yã bire takanɔn adì kɛ dasi.

Yã kũ àdi tó ògɔ̃ gbãsĩ
(Mat 15:10-20)

14 Akũ Yesu èra à pari sìsiai à pì: À sã kpá à ma yã ma á pínki. 15 Póke kun kũ àdi gɛ̃ gbɛ̃ gũn kũ àdi a gbã́ léro. Pɔ́ kũ àdi bo gbɛ̃ gũn mɛ́ àdi tó àgɔ̃ gbãsĩ. 16 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã pì ma. 17 Kũ à pari tò gwe à tà bɛ, akũ a ìbanɔ a là yã pìi mìii. 18 À pìŕnɛ: Á laasun kpɛ́ yĩda se yá? Kũ póke kun kũ àdi gɛ̃ gbɛ̃ gũn à tó àgɔ̃ gbãsĩro, á dɔ̃roo? 19 Pɔ́ pìi dì gɛ̃ a swɛ̃̀ɛ gũnlo, sé a gbɛrɛn, gbasa à bo mèn. Lɛn Yesu póble sĩnda pínki kɛ̀ blena pɔ́ ũ lɛ tɛ̃̀ɛ sari. 20 Akũ à pì: Yã kũ àdi bo gbɛ̃ gũn mɛ́ àdi tó àgɔ̃ gbãsĩ. 21 Zaakũ zaa bisãsiri swɛ̃̀ɛ gũn laasun vãni dì bon: Pãpãkɛnaa, kpãni'onaa, gbɛ̃dɛnaa, zinakɛnaa, 22 wãkũu, nèsɛvãni, manafiki, wé'isariyã, sãnkara, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naa, karambaani kũ mìsariyão. 23 Yã vãni pìnɔ dì bo swɛ̃̀ɛ gũn pínki, àkũ mé àdi tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ.

Nɔgbɛ̃ zɩ̀tɔ Yesu náanikɛnaa
(Mat 15:21-28)

24 Yesu bò gwe à gèɛ Taya bùsun, akũ à kìpa bɛ kea. À ye ò a dɔ̃ro, ama adi le à a zĩda ùtɛro. 25 Nɔgbɛ̃ kũ a nénɔkpare tãna vĩ Yesu baaruu mà, akũ à sù à wùtɛ a arɛ gɔ̃nɔ. 26 Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ Giriki gbɛ̃mɛ ò a ì Siria Fenisia bùsun. À wé kɛ̀ Yesua de à tãna goarɛ a néa. 27 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ tó ò póble kpá nénɔa gĩa, zaakũ à mana ò nénɔ póble sé ò zu gbɛ̃danɔnɛro. 28 Akũ nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Dikiri, bee gbɛ̃da kũ òdi wútɛńyĩnɔ dì nénɔ póble bùru sésɛ. 29 Yesu pìnɛ: Kũ n yãwenama mana yãi, ǹ tá, n né tãna gòa. 30 Kũ à kà bɛ, à a né lè wútɛna pèɛa, tãna pìi gòa.

Sãto werekɔ̃anaa

31 Akũ Yesu fùtɛ Taya bùsun à gèɛ Sidɔ̃, akũ à bɔ̀tɛ kũ Wɛ̃tɛmɛnkuri bùsuuo ari à gèɛ à kà Galili sèbɛɛi. 32 Akũ ò sùnɛ kũ sãto bebekariio, ò wé kèa de à ɔ naa. 33 Yesu bò pari gũn kũ sãto pìio à a ɔnɛterere pèpɛ a sãn. Kũ à lé'i sù, akũ à ɔ nà sãto pì nénɛa. 34 À wé sè musu à wesa kàkara à bò, akũ à pìnɛ: Ɛfata. Yã pìi pì ǹ wɛ̃. 35 Zaa gwe gɔ̃nɔ gɔ̃gbɛ̃ pì sã wɛ̃̀ a nénɛ fùtɛ, akũ à yã ò swáswa. 36 Yesu pìŕnɛ òsun o gbɛ̃ke maro, ama lákũ àtɛn gíŕnɛ nà, lɛmɛ òtɛni a kpàkpa kɛńnɛ lɛ. 37 Yã pìi bò ń sarɛ manamana à gɛ̃̀ onala, akũ ò pì: A yã sĩnda pínki kɛnaa dìgɔ̃ manamɛ. Àdi tó bee sãtonɔ yã ma, akũ àdi tó bebekarinɔ yã o.

8

Póblekpana gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa
(Mat 15:32-39)

1 Gɔrɔ kǔnɔ gũn dɔ gbɛ̃nɔ kàkarai dasi. Ò pɔ́ble vĩ ò blero, akũ
Yesu a ìbanɔ sìsiai à pìńnɛ: 2 Gbɛ̃ dínɔ kèmɛnɛ wɛ̃nda, zaakũ ò
gĩnakɛ ò kú kũmao gɔrɔ aakɔ̃, akũ ò pɔ́ke vĩ kũ ò blero. 3 Tó ma
ń gbárɛ ò tá bɛ kũ nàao, gu ni limma zé gũn, zaakũ ń gbɛ̃kenɔ
boki zǎ. 4 Akũ a ìbanɔ a là ò pì: Mákpan óni pɔ́ble len sɛ̀ntɛpɔrɔtu
la kũ ani gbɛ̃ pìnɔ kãa? 5 Akũ Yesu ń lá à pì: Burodi mèn ũgban
á vĩi? Ò pì: Mèn supplamɛ. 6 Akũ à pì pari vutɛ zĩtɛ. Akũ à
burodi mèn suppla pìnɔ sè à sáabu kè, ben à ɛ̀'ɛ à kpà a ìbanɔa
ò kpaatɛtɛ parinɛ, akũ ò kpàatɛtɛńnɛ. 7 Ò kpɔ̀ fítinnanɔ vĩ fíti dɔ.
Kũ à arubarikaa dàn, à pìńnɛ ò ɛra ò abirekũ kpaatɛtɛńnɛ dɔ.
8 Akũ ò blè ò kǎ, akũ ò a kpara kũ ò gɔ̃nɔ sètɛ tãnko mèn suppla.
9 Gbɛ̃ pìnɔ kà kãni dúbu siikɔ̃. Kũ Yesu ń gbárɛ, 10 akũ à gɛ̃ gó'itɛ
gũn kũ a ìbanɔ, ò gèɛ Dalamanuta bùsun.

Farisinɔ sèedagbɛkanaa
(Mat 16:1-12)

11 Akũ Farisinɔ sù òtɛn lékpakɔ̃a kpá kãao òtɛn lí kpátɛa, òtɛn
wɛtɛ à sèeda ke kɛńnɛ kũ Luda gbãnao. 12 Akũ à wesa bò à pì:
Bɔ́yãi gbãragbɛ̃nɔ dì sèeda gbɛkamaa? Yãpuran matɛn oárɛ,
mani sèeda ke kɛńnɛro. 13 Akũ à ń tó gwe à èra à gɛ̃ gó'itɛ gũn à
tà bara.

14 A ìbanɔ sǎn ò burodi zàna sé. Burodi mèn do mé à gɔ̃ńnɛ gó
gũn. 15 Akũ Yesu lé dàmma à pì: Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃. À laakari
kɛ Farisinɔ kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ lùbɛnɛɛi. 16 Akũ òtɛn pikɔ̃nɛ: Kũ
ó burodi vĩro yã mé à tò à ò lɛ. 17 Yesu dɔ̃mma, akũ à ń lá à pì:
Bɔ́yãi átɛn pi kũ á burodi vĩro yãii? Ari tera á wé dí kɛ̃ à dɔ̃roo?
Á laasun vĩroo? 18 Á wé vĩ à gu eoroo? Á sã vĩ à yã maoroo?
Yãke dì dɔ́águroo? 19 Kũ ma burodi mèn sɔɔro ɛ̀'ɛ ma kpà gbɛ̃nɔn
dúbu sɔɔronɔa, a a kpara sètɛ tãnko mèn ũgbamɛɛ? Ò wèa ò pì:
Mèn kuri awɛɛplamɛ. 20 Akũ à èra à ń lá à pì: Kũ ma burodi
mèn suppla ɛ̀'ɛ ma kpà gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔa, a a kusu sètɛ sù
mèn ũgbaa? Ò wèa ò pì: Mèn suppla. 21 Akũ à pìńnɛ: Ari tera á
dɔ̃roo?

Bɛtɛsaida vǐna wéwɛ̃naa

22 Kũ ò kà Bɛtɛsaida, akũ ò sùnɛ kũ vǐnaao ò wé kèa à ɔ naa.
23 Akũ à vǐnaa pìi kǔ a ɔa à bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ. À lé'i kà a wéa
à ɔ nàa, akũ à a là à pì: Ntɛni gu e yá? 24 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pì a wé sè
musu à pì: Matɛn gbɛ̃nɔ e lán línɔ bà òtɛn táa o. 25 Akũ Yesu èra
à ɔ nà a wéa dɔ. Kũ gɔ̃gbɛ̃ pì wé kè biribiri, akũ a wé wɛ̃ àtɛn pɔ́
sĩnda pínki e sà swáswa. 26 Akũ Yesu a gbàrɛ à tá bɛ à pì: Ǹsun
bɔtɛ lakutu gũnlo.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Mat 16:13-23, Luk 9:18-22)

27 Kũ Yesu tɛn gɛ́ kũ a ìbanɔ Sizaria Filipi lakutunɔ gũn, akũ
à a ìbanɔ là zɛ́ gũn à pì: Dín gbɛ̃nɔ dì pi má de a ũu? 28 Ò wèa
ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu,
gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ annabi yãnɔ dokemɛ n ũ. 29 Akũ à ń lá à pì:
Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? Pita wèa à pì: Arumasihumɛ n
ũ. 30 Akũ Yesu ń sã ɱ̀ńnɛ de òsun yã pì o gbɛ̃ke maro.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Akũ à nà yãdannɛnaaa à pì: Séde Bisãsiri Né wétãmma le
manamana, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ni
gíi, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ. 32 À yã pìi òńnɛ swáswa,
akũ Pita gèɛ kãao kpado, àtɛn gínɛ. 33 Kũ Yesu lìtɛ à a ìbanɔ gwà,
akũ à pàta Pitaa à pì: Ǹ gomɛnɛ gwe Setan! N laasun bi Luda
pónlo, bisãsiri pómɛ.

34 Abire gbɛra Yesu pari sìsiai kũ a ìbanɔ à pìńnɛ: Tó gbɛ̃ ye
à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̀ndiii à a lígbãndurukpana sé
à téomai. 35 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ
à gì a wɛ̀ndiii ma yãi kũ ma baaru yão sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̀ndi vĩ.
36 Tó gbɛ̃ gɔ̃ andunia vĩ pínki, tó à kùra a wɛ̀ndiii, bó àreen à vĩi?
37 Bón bisãsiri ni le à a wɛ̀ndi lilin kɛoo? 38 Tó gbɛ̃ makũ kũ
ma yãnɔ wé'i dè gbãragbɛ̃ durunnade ludanaanikɛrisarinɔ té,
Bisãsiri Né ni ade wé'i dɛ gɔrɔ kũ ani su a De gakuri gũn kũ a
malaikanɔ.

9

1 Akũ à pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú la kũ oni garo
ari ò kína kũ Luda kà e, àtɛn su kũ gbãnao.

Yesu linaa
(Mat 16:24-17:13, Luk 9:23-36)

2 Gɔrɔ suddo gbɛra Yesu Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao sè à dìdi
kũńwo kpi leia ńtɛ̃nɛ. Akũ à lì ń wára, 3 a pókasanɔ tɛn té kɛ púu
táitai. Gbɛ̃ke kú andunia gũn kũ ani fɔ̃ à a pura kũ lɛro. 4 Akũ
Iliasu kũ Musao bò ò sùɱ́ma, òtɛn yã o kũ Yesuo. 5 Akũ Pita
pì Yesunɛ: Dannɛri, à mana kũ ó kú la. Ò kuta dɔ mèn aakɔ̃,
n pó mèn do, Musa pó mèn do, Iliasu pó mèn do. 6 À dɔ̃ yã kũ
átɛn oro, zaakũ vĩna ń kũ manamana. 7 Ludambɛ luku kìpa à
dàńla, akũ ò kòtoo mà a gũn à pì: Àkũmɛ ma Né mèn do légelege
yenyĩde ũ. À a yã ma. 8 Kãnto kũ ò gu gwàgwa, odi gbɛ̃ke e doro,
sé Yesu ado.

9 Kũ òtɛn kipa kpi pìia, akũ Yesu pìńnɛ òsun yã kũ ò èe pì o
gbɛ̃ke maro ari Bisãsiri Né vuna gan. 10 Ò yã pì kũna, ama òtɛn
kɔ̃ lala òtɛn pi: Vuna gan yã bire de deramɛɛ? 11 Akũ ò a là ò pì:
Bó yã mé à tò ludayãdannɛrinɔ dì pi Iliasu mé ani su káakuu?

12 À wèḿma à pì: Iliasu ni su káaku yãpuramɛ, ani yã sĩnda pínki
kɛkɛ a gbèn, ama à kɛ̀ dera ò kɛ̃ Luda yãn ò pì, Bisãsiri Né ni
wétãmma le manamana ari ò gíii? 13 Ama matɛn oárɛ Iliasu sù
kɔ̀, akũ ò kènɛ ń pɔyeinaaamɛ, lákũ ò a yã ò Luda yãn nà.

Yesu négɔ̃gbɛ̃ tãnade werekɔ̃anaa
(Mat 17:14-21, Luk 9:37-42)

14 Kũ ò sù ń gbɛ̃ kparanɔ kĩnaa, ò è pari likaḿyĩ, lu-
dayãdannɛrinɔ tɛn lékpakɔ̃a kɛ kũḿwo. 15 Kũ pari Yesu è, a yã
bò ń sarɛ, akũ ò bàa lɛ̀ ò gèɛ ò fɔ kpàa gɔ̃nɔ ń pínki. 16 Akũ à a
ìbanɔ là à pì: Bó lékpakɔ̃an átɛn kɛ kũḿwo lɛɛ? 17 Akũ gɔ̃gbɛ̃ ke
wèa zàa gũn à pì: Dannɛri, ma sunnɛ kũ ma néomɛ, tãna mé à
a néné nàtɛ. 18 Tó à dìdia, àdi a pãtɛ zĩtɛ, àdigɔ̃ lé'ifuta bɔtɛ, àdigɔ̃
saka só, àdi gbãgbã sɔ̀rɔrɔ. Ma pì n ìbanɔnɛ ò pé tãna pìia à bo,
akũ ò fùa. 19 Akũ Yesu pìḿnɛ: Gbãragbɛ̃ ludanaanikɛrisarinɔ!
Manigɔ̃ kú kãáo ari bɔrɛmɛɛ? Manigɔ̃ mɛna kãáo ari bɔrɛmɛɛ?
À mómɛnɛ kũ né pìio la.

20 Kũ ò sùnɛ kãao, kũ tãna pì Yesu è gɔ̃nɔ, akũ à né pìi yỳgãyĩgã
à a pãtɛ zĩtɛ bèn. Akũ àtɛn gbigiri kɛ àtɛn lé'ifuta bɔtɛ. 21 Yesu
né pì de là à pì: Zaa bɔrɛmɛ à kúo lɛɛ? À wèa à pì: Zaa a né fíti
zĩmɛ. 22 Àdigɔ̃ a zu té kũ ío gũn baala'i, àdigɔ̃ ye à a dɛ. Tó ĩni
fɔ̃ ǹ póke kɛ ǹ ó wɛ̃nda gwa, ǹ kpáwái. 23 Yesu pìnɛ: N pì, tó
mani fɔ̃ yá? Bee pó sĩnda pínki dì sí kɛ gbɛ̃ kũ à ma náani vĩnɛ.
24 Akũ né pì de wiki lɛ̀ gɔ̃nɔ à pì: Má n náani vĩ. Ǹ n náani kũ
àtɛn kĩama karamɛnɛ. 25 Kũ Yesu è zà tɛn nakaraḿma, à gì tãna
pìinɛ à pì: Tãna sãto kpáturuku, ma ònnɛ ǹ go né pìia. Ǹsun gɛ̃ a
gũn doro. 26 Akũ tãna pì wiki lɛ̀ à a yỳgã pãsĩpãsĩ, akũ à gòa. Né
pìi gɔ̃ wútɛna lán gèɛ bà ari gbɛ̃ daside pì à gàmɛ. 27 Akũ Yesu a
kǔ a ɔa à a fùtɛ à zè.

28 Kũ Yesu gɛ̃ ɔnn, akũ a ìbanɔ a gbèka gusarɛ ò pì: À kɛ̀ dera
ódi fɔ̃ ò pé tãna pìia à boroo? 29 Akũ à wèḿma à pì: Adi taka dì
sí boro, sé kũ aduakɛnaao.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 17:22-23, Luk 43-45)

30 Kũ ò bò gwe, akũ ò pǎ Galilinɛ. Yesu ye ògɔ̃ a kúki dɔ̃ro,
31 zaakũ àtɛn yã da a ìbanɔnɛmɛ. À pìḿnɛ: Oni Bisãsiri Né na
gbɛ̃nɔnɛ ń ɔĩ̃ ò a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ. 32 Odi a yã pìi dɔ̀rɔ
dɔ̃ro, akũ vĩna ń kũ ò yã pì gbɛkaa.

Tɛna Yesui lán né fíti bà
(Mat 18:1-9, Luk 9:46-50)

33 Akũ ò kà Kapɛnamu. Gɔrɔ kũ à kú bɛ, à a ìbanɔ là à pì:
Bó lékpakɔ̃an átɛn kɛ zé gũnn? 34 Akũ ò yĩtɛna, zaakũ òtɛn
lékpakɔ̃a kɛ zé gũn deńla yã musumɛ. 35 Akũ à vùtɛ à gbɛ̃nɔn

kuri awɛɛpla pìnɔ sìsiai à pì: Tó gbɛ̃ ye à kɛ gbɛ̃ káaku ũ, ade gɔ̃ gbɛ̃ kpɛde ũ, àgɔ̃ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ zĩri ũ. 36 À né fíti sè à a zè ń arɛ, akũ à a sè à a kpà a kùla à pìńnɛ: 37 Gbɛ̃ kũ à né dínɔ do sì ma ìbakɛ yãi, makũmɛ à sì. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, makũmɛ à sì madoro, gbɛ̃ kũ à ma zĩn à sì.

Gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ kpá kũooro bi ó gbɛ̃mɛ
(Luk 9:49-50)

38 Akũ Yuhana pìnɛ: Dannɛri, o gbɛ̃ke è, àtɛn tãnanɔ goḿma kũ n tɔ́o, akũ o ginɛ, zaakũ ó gbɛ̃nlo. 39 Akũ Yesu pì: Àsun gínɛro, zaakũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à daboyã kɛ kũ ma tɔ́o à ɛra à ma tɔ́ vãni sí doro. 40 Gbɛ̃ kũ adi ibɛrɛ kpá kũooro bi ó baakpɛmɛ. 41 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à á gba ímina kũ á kun Kirisi pɔ́ ũ yãi, ade ni kura a láadairo.

42 Tó gbɛ̃ tò né kũ ò ma náani vĩ dínɔ doke sàtɛ, anigɔ̃ sàna adenɛ ò wísilɔgbɛ zɔ̃kɔ̃ dɔ a wakalɛ ò a zu sèbɛɛ gũn. 43-44 Tó n ɔ mé àdi tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. À sànannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃ndii gũn kũ ɔ kusuo de n gɔ̃ kũ ɔ mèn plaola ǹ gɛ̃ té kũ àdi garo gũn gyãwãn. 45-46 Tó n gbá mé àdi tó ǹ sãtɛ, ǹ zɔ̃ ǹ zukũna. À sànannɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃ndii gũn ɛrɛ ũ de n gɔ̃ kũ gbá mèn plaola ò n zu tén. 47 Tó n wé mé àdi tó ǹ fu, ǹ bo. À sànannɛ ǹ gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn kũ wé doo de n gɔ̃ kũ wé mèn plaola ò n zu tén, 48 gu kũ ń kòkɔbirii dì lákaro, té pìi dì garo.

49 Té ni mè ũ gbɛ̃ sĩnda pínkia lákũ òdi pɔ́ kɛkɛ kũ wisio nà. 50 Wisi bi pɔ́ manamɛ, ama tó a nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À tó wisi gɔ̃ kú á gũn, ánigɔ̃ nna kũ kɔ̃o.

10

Yìgidɛna yã
(Mat 19:1-12)

1 Akũ Yesu bò gwe à gèɛ Yudea bùsun ari Yoda bara. Pari èra ò kàkarai gwe, akũ à yã dàńnɛ lákũ àdi kɛ nà. 2 Farisi kenɔ sù ò a yɔ̃ ò gwa, akũ ò a là ò pì: Gɔ̃gbɛ̃ zé vĩ à yìgi dɛ yá? 3 À wèḿma à pì: Musa dàárɛ deraa? 4 Ò pì: Musa gɔ̃gbɛ̃ gbà zé à yìgidɛtakada kɛ̃ à a nanɔ gbarɛo. 5 Akũ Yesu pìńnɛ: Á sãgbãna yã mé à tò Musa doka birekũ dàárɛ. 6 Zaa káaku kũ Luda andunia kè, à gɔ̃gbɛ̃ kè kũ nɔgbɛ̃omɛ. 7 Abire yãi gɔ̃gbɛ̃ ni a de kũ a dao tó, ò nakɔ̃a kũ a nanɔo, 8 ń gbɛ̃nɔn pla oni gɔ̃ mè do ũ. Ò kun pla doro, sé do. 9 A yã mé à tò gbɛ̃ kũ Luda ń nakɔ̃anɔ, bisãsiri sún ń kɛ̃kɔ̃aro. 10 Kũ Yesu tà bɛ, a ìbanɔ a là yã pìi mìii. 11 Akũ à pìńnɛ: Gbɛ̃ kũ à yìgii dè kũ a nanɔo à nɔ pãnde sè, ade zina kè a nɔ káakunɛ. 12 Nɔgbɛ̃ kũ à yìgii dè kũ a zão à gɔ̃ pãnde sè sɔ̃, à zina kèɛn gwe.

Yesu arubarikadana nénɔn
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Òtɛn su Yesunɛ kũ nénɔ de à ɔ naḿma, akũ a ìbanɔ gìńnɛ.
14 Kũ Yesu è lɛ, à pɔ fɛ̃ à pìńnɛ: À tó nénɔ mɔ́ ma kĩnaa, àsun
gíńnɛro, zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa mé à ń takanɔ pɔ́ ũ.
15 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ adi kpata kũ à bò Luda kĩnaa sí
lán né fíti bàro ni gɛ̃nlo. 16 Akũ à nénɔ sɛ̀ à ń kpákpa a kùla, à ɔ
nànaḿma à arubarikaa dàńgu.

Aruzɛkɛde
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Kũ Yesu dà zén àtɛn gɛ́, akũ gɔ̃gbɛ̃ ke bàa lɛ̀ à sù à kùtɛ a arɛ
à a là à pì: Dannɛri mana, deran mani kɛ nà mà wɛ̃ndi kũ àdi
lákaro lee? 18 Akũ Yesu pìnɛ: À kɛ̀ dera n pì má manaa? Gbɛ̃ke
manaro, sé Luda ado. 19 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun zina
kɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun yã di n gbɛ̃dakearo, ǹsun gbɛ̃ blero,
ǹgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ lí n de kũ n daoonɛ. 20 Akũ à pì: Dannɛri, zaa ma
né fiti gɔrɔan má yã birenɔ kũna píŋki. 21 Akũ Yesu a gwà kũ
yenyĩ wéo à pìnɛ: Yã mèn do mé à gɔ̃nnɛ. Ǹ gɛ́ ǹ pɔ́ kũ ń vĩnɔ
yía píŋki ǹ a ɔgɔ kpá takasidenɔa, ǹ mɔ́ ǹ témai, ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ
vĩ ludambɛ. 22 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pì ãnn sìsi yã pì yãi, à tà kũ pɔsirao
kũ à aruzɛkɛnɔ vĩ zɔ̃kɔ̃ yãi. 23 Akũ Yesu a ìbanɔ gwàgwa à pìńnɛ:
À zĩ'ũ manamana aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa
gũn. 24 A yã pìi bò a ìbanɔ sarɛ, akũ Yesu èra à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ,
à zĩ'ũ gbɛ̃nɛ manamana à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn!
25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à
bò Luda kĩnaa gũnla. 26 Akũ yã pìi bò a ìbanɔ sarɛ manamana, ò
pìkɔ̃nɛ: Dí mé ani fɔ̃ à surabana lee? 27 Yesu ń gwá à pì: Bisãsiri
ni fɔ̃ro, sé Luda. Luda kĩnaa bee pɔ́ sĩnda píŋki dì sí kɛ.

28 Akũ Pita pìnɛ: O bee pɔ́ sĩnda píŋki tò o tɛnyĩ. 29 Yesu
pì: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à a bɛ tò ke a vǐninɔ ke a
dakũnanɔ ke a da ke a de ke a nénɔ ke a bura ma yãi kũ
ma baarukpannɛna yão, 30 ade ni ɛra à bɛnɔ kũ vǐninɔ kũ
dakũnanɔ kũ danɔ kũ nénɔ kũ buranɔ e lɛu basɔɔro andunia dí
gũn, ama kũ wétãmmaomɛ, ani wɛ̃ndi kũ àdi lákaro le andunia
kũ àtɛn su gũn. 31 Gbɛ̃ káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ dasi, gbɛ̃
kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Ò èra ò dà zén òtɛn gé Yurusalɛmu. Yesu do a ìbanɔnɛ arɛ,
akũ yã pìi bò ń sarɛ, vĩna gbɛ̃ kũ ò té a kpɛnɔ kǔ. Akũ Yesu a
gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sètɛ ń dona, à èra à yã kũ oni kɛarɛ òńnɛ
dɔ 33 à pì: À ma! Ótɛn gé Yurusalɛmumɛ. Oni Bisãsiri Né kpá
sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔa, oni yã daala à ga, oni a kpá
kifirinɔa. 34 Oni a lalandi kɛ oni lé'i káa oni a gbɛ̃ kũ flãao oni
a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ.

Yamisi kũ Yuhanao wɛ́kɛnaa
(Mat 20:20-28)

35 Akũ Zebedi nɛ́nɔ Yamisi kũ Yuhanao nà Yesui ò pìnɛ: Dannɛri, ó ye ǹ yã̀ kũ ótɛn wɛ́ kɛmma kɛwɛrɛ. 36 Akũ à ń lá à pì: Bɔ́n á ye mà kɛárɛɛ? 37 Ò wèa ò pì: Ǹ tó ò vutɛ kũnwo n kpata gũn, gbɛ̃ do n ɔplai gbɛ̃ do ɔzɛi. 38 Yesu pìńnɛ: Á yã̀ kũ átɛni a wɛ́ kɛma dɔ̃ro. Toko'i kũ mani mi, áni fɔ̃ à mi yá? Wɛ́tãmma kũ mani gɛ̃n áni fɔ̃ à gɛ̃ a gũn yá? 39 Ò wèa ò pì: Óni fɔ̃. Akũ Yesu pìńnɛ: Toko'i kũ mani mi áni mi, wɛ́tãmma kũ mani gɛ̃n áni gɛ̃n, 40 ama vutɛna ma ɔplai ke ma ɔzɛi bi ma yãnlo. Gbɛ̃ kũ Luda kɛ̀kɛńnɛnɔ pɔ́mɛ.

41 Kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri kparanɔ yã̀ pìi mà, ń pɔ fɛ̃ Yamisi kũ Yuhanaooi. 42 Akũ Yesu ń kákara à pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń gwa buri pãnde kínanɔ ũnɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi iko mɔńnɛ, 43 ama à de lɛ á kĩnaaro. Á té gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, sé ade kɛ á zǐri ũ. 44 Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ à ye à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé ade kɛ á sĩnda pínki zɔ̀ ũ. 45 Zaakũ Bisãsiri Né dí su de ò zĩ kɛnɛro, à sù de à zĩ kɛńnɛmɛ à a zĩda wɛ̃ndi kpá de à gbɛ̃nɔ bo dasi yãi.

Batimɛu wɛ́wɛ̃naa
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Ò kà Yɛriko. Kũ Yesu tɛn bo gwe kũ a ìbanɔ kũ pario, vǐna Timɛu né Batimɛu vutɛna zé léa, àtɛn bara kɛ. 47 Kũ à mà ò pì Yesu Nazɛra mé àtɛn gɛ̃tɛ, akũ à nà lé gbãna zunaa à pì: Yesu, Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa! 48 Akũ pari tɛn gínɛ òtɛn pi à yĩtɛ. Akũ a lé gbãna zunaa kàra àtɛn pi: Dauda Buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 49 Yesu zè à pì: À a sísi. Akũ ò vǐnaa pìi sìsi ò pìnɛ: Ǹ laakari kpátɛ ǹ futɛ. Àtɛni n sísi. 50 Akũ vǐnaa pì a uta bò à vǐ à fùtɛ à sù Yesu kĩnaa. 51 Akũ Yesu a là à pì: Bɔ́n ń ye mà kɛnnɛɛ? Vǐnaa pìi wèa à pì: Rabi, má ye ma wɛ́ gu emɛ. 52 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gɛ́, ma náani kũ n kɛ̀ mé à n werekɔ̃a. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ a wɛ́ gu è, akũ à dà kãao zén.

11

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19)

1 Kũ ò kà kãni kũ Yurusalɛmuo, ò kà Bɛtefage kũ Bɛtani kũ à kú Kùkpɛ sǐsĩgɛrɛɛiio, akũ Yesu a ìbanɔ zǐ gbɛ̃nɔn pla 2 à pìńnɛ: À gɛ́ lakutu kũ à kátɛ á arɛ dire gũn. Tó a gɛ̃ gɔ̃̀nɔ, áni zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃ke dí dia zikiro. À poro à suo. 3 Tó ò á lá ò pì, bɔ́n átɛn kɛ gwe, à pi Dikiri mé à yei, ani ɛra à suo tera. 4 Akũ ò gɛ̀ɛ ò zaaki è bàdɔna kpélɛlɛ bàai. Kũ òtɛn poro, 5 akũ gbɛ̃ kũ ò zɛ gwenɔ ń lá ò pì: Bɔ́n átɛn kɛ kũ zaaki pìio kũ átɛn

poroo? 6 ò wèḿma lákũ Yesu òńnɛ nà, akũ ò ń tó ò táo. 7 Ò sù kũ zaaki pìio Yesunɛ, ò ń utanɔ kpàtɛa, akũ Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ kpátɛ zé gũn dasi, gbɛ̃kenɔ tɛn lánɔ zɔ̃ sɛ̃n òtɛn kpátɛ dɔ. 9 Gbɛ̃ kũ ò té arɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ò té kpɛnɔ tɛn wiki lé òtɛn pi:

Ǹ gbãna kɛ!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.
10 Luda arubarika da ó dizi Dauda kpata kũ àtɛn bo gupuraan.
Ò gbãnakɛ kpái ari ludambɛ.
11 Kũ Yesu kà Yurusalɛmu, à gɛ̃ Luda ɔnn, akũ à pɔ́ sĩnda pínki gwà à lìkai. Kũ ifãntɛ̃ tɛn gɛ̃ kpén yãi, akũ à bò à gèɛ Bɛtani kũ a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ.

Yesu láaribona kaka lía kũ a kunna Luda ɔnnwo
(Mat 21:12-22, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22)

12 Kũ gu dɔ̀, ò bò Bɛtani, akũ nà tɛn Yesu dɛ. 13 À kaka lí è zã̀ dire a lá kù. Akũ à gèɛ gwa ke tó à né vĩ. Kũ à kà gwe, adi póke lero, sé a lánɔ, zaakũ kaka gɔrɔ dí ká kɔ̀ro. 14 Akũ à pì lí pìinɛ: Gbɛ̃ke ni n né ble ziki doro. A ìbanɔ yã pìi mà.

15 Kũ ò kà Yurusalɛmu, Yesu gɛ̃ Luda ɔnn, akũ à pè ɛtɛblerinɔa kũ lagatarinɔ à ń bɔ́tɛ. À ɔgɔlilinkɛrinɔ teburunɔ kũ potɛ̃nɛyarinɔ gbànɔ yỳ̀pa à kɔ̀teńnɛ. 16 Adi we gbɛ̃ke a aso sè à gɛ̃̀tɛo Luda ɔnnlo. 17 Akũ à yã dà gbɛ̃nɔnɛ à pì: Ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì: Ma kpé nigɔ̃ de aduakɛkpɛ ũ buri sĩnda pínkinɛ, akũ a kè gbɛ̃blerinɔ tò ũ. 18 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ yã pìi mà, akũ òtɛn zé wɛtɛ ò a dɛ. Òtɛn vĩna kɛnɛ, zaakũ a yãdannɛnaa bò gbɛ̃ sĩnda pínki sarɛ. 19 Kũ ɔkɔsi kè, akũ Yesu kũ a ìbanɔ bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ pìi gũn.

20 Kũ gu dɔ̀, òtɛn gɛ̃tɛ, akũ ò kaka lí pìi è à kori kè kũ a zĩnio. 21 Akũ à yã dɔ̀ Pitan, akũ à pì Yesunɛ: Rabi, ǹ kaka lí kũ n láari bòa gwa, à kori kù̀. 22 Yesu wèḿma à bè: Àgɔ̃ Luda náani vĩ. 23 Yãpuran matɛn oárɛ, tó gbɛ̃ ò kpi díné à futɛ à a zĩda sé à zu sèbɛn, tó ádi sika kɛ a nèsɛɛ gũnlo, tó à náani vĩ kũ yã kũ à òo pì ni kɛ, ani kɛnɛmɛ. 24 Abire yãi matɛn oárɛ, tó átɛn adua kɛ, yã kũ a a wé kè pínki, à ditɛ à gĩnakɛ a lè kɔ̀, áni le sɔ̃. 25 Tó a futɛ átɛn adua kɛ, tó á nèsɛ vãni kũna kũ gbɛ̃keo, à kɛ̃nɛ, de á De kũ à kú musu á durunnanɔ kɛ̃árɛ dɔ. 26 Tó ádi gbɛ̃nɔ kɛ̃ sɔ̃ro, á De kũ à kú musu ni á durunnanɔ kɛ̃árɛ sero.

Yesu gbɛkana a ikooi
(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)

27 Akũ ò kà Yurusalɛmu. Lákũ Yesu tɛn kure Luda ɔnn nà, sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù 28 ò a la ò pì: Iko kpaten ntɛn yã dínɔ kɛoo? Dí mé à n gba yã pì kɛna ikoo? 29 Akũ Yesu wèḿma à pì: Yã mèn don mani gbɛkaáwa. À wema, mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛ. 30 À omɛnɛ. Yahaya gbɛ̃nɔ

da'itɛkɛnaa bò Luda kĩnaan yá, ke bisãsiri kĩnaamɛ? 31 Akũ ò yã
gɔ̃gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda kĩnaamɛ, ani ó lá bɔ́yãin ódi Yahaya yã
síroo? 32 Tó o pì bisãsiri kĩnaamɛ sɔ̃, tɔ̀! Ò gbɛ̃nɔ vĩna vĩ, zaakũ
gbɛ̃ sĩnda pínki Yahaya annabikɛ sì. 33 Akũ ò wè Yesua ò pì: Ó
dɔ̃ro. Akũ Yesu pìńnɛ: Ɛhɛ̃ makũ se, mani iko kũ matɛn yã dínɔ
kɛo oárɛro.

12

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-18)

1 Akũ Yesu fùtɛ àtɛn yãlɛkɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mé à geepi líkpɛ
bà à karaa lìkai, à wèɛɛ yɔ̃ geepi'ifɛ̃ki ũ à búdãkpãgbaa kè, akũ
à bú pìi nà arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ, akũ à fùtɛ kũ táo. 2 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ
kà, akũ à a zĩrii zĩ arukɛrii pìnɔa de à a geepi né sí. 3 Akũ
arukɛrii pìnɔ a kù̀ ò a gbɛ̀, ò a gbàrɛ ɔkori. 4 Akũ à èra à zĩri
pãnde zĩ dɔ. Akũ ò gbɛ̃ bire lè a mìia ò wé'i dàa. 5 A èra à gbɛ̃
pãnde zĩ dɔ, akũ ò gbɛ̃ bire dè. Lɛn à gbɛ̃ pãndenɔ zĩ lɛ dasi, ò ń
gbɛ̃kenɔ gbɛ̀ ò ń gbɛ̃kenɔ dè. 6 À négɔ̃gbɛ̃ mèn do yenyĩde mé à
gɔ̃nɛ sà, akũ à a zĩ zã à pì: Oni ma né yã da. 7 Akũ arukɛrii pìnɔ
pìkɔ̃nɛ: Túbibleriimɛ dí. À tó ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃ ó pó ũ. 8 Akũ ò a
kù̀ ò a dè, akũ ò a gèɛ sè ò bòo bura gũn. 9 Tɔ̀! Bón burade pì ni
kɛɛ? Ani su à arukɛrii pìnɔ dɛdɛ à bura pì na gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń
ɔĩ. 10 Ádi Luda yã dí kyó kɛroo?
Gbè kũ kpéborinɔ pã kpài
mé à gɔ̃ kpé kusuru gbè mìde ũ.
11 Dikiri mé à abirekũ kè,
akũ à kèwɛrɛ yãbonsarɛ ũ.
12 Akũ ò zé wètɛ ò a kũ, zaakũ ò dɔ̃ kũ ń yãin à yãlɛkɔ̃anaa pìi ò,
ama ò vĩna kè parinɛ, akũ ò a tò gwe ò tà.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

13 Akũ ò Farisi kenɔ kũ Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ zĩ Yesu kĩnaa kũ ɔ̃ndɔ̃o,
de ò a kũ a yã'onaa gũn. 14 Kũ ò kà, akũ ò pìnɛ: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ
gbɛ̃ yãpurademɛ n ũ. Ndì gbɛ̃ wé gwaro, ndì gbɛ̃ gwena gwaro,
ndì Luda zé dańnɛ súsu. À zé vĩ ò bùsu'ɔgɔ kpá Sizaa yá, ke à zé
vĩro? Ò kpáan yá, ke òsun kpáaro? 15 Yesu ń manafikikɛ dɔ̃ḿma,
akũ à pìńnɛ: Bóyãin átɛni ń lé átɛn gwaa? À mɔ́ kɔ̃n ɔgɔ pì doo
mà gwa. 16 Kũ ò kpàa, akũ à pìńnɛ: Dí mì wãnzãn dí kũ a tɔ́oo?
Ò wèa ò pì: Siza pómɛ. 17 Akũ Yesu pìńnɛ: À pó kũ à de Siza pó
ũ kpá Sizaa, à pó kũ à de Luda pó ũ kpá Ludaa. A yã bò ń sarɛ.

Gènɔ vuna yã
(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 Akũ Sadusi kũ òdi pi gɛ̀nɔ dì vuronɔ sù Yesu kĩnaa, ò a
gbɛ̀ka ò pì: 19 Dannɛri, Musa òwɛrɛ a takada gũn à pì, tó gbɛ̃
gà à a nanɔ tòn né'isari, a dakũna gyaanɔ pì sé, de à né buri
dato a vỳninɛ. 20 Tɔ̀! Dedokɔ̃nɔnɔn kun gbɛ̃nɔn suppla. Woru
nɔ sɛ̀, akũ à gà né'isari. 21 Akũ Sabi nɔ pìi sɛ̀ dɔ, akũ à gà à nɔ pìi
tò né'isari. Akũ Biɔ kɛ̀ lɛ dɔ 22 ari à gɛ̀ɛ à pɛ̀ ń suppladea. Ń pínki
ò gà né'isari. Ń pínki gbɛran nɔ pìi gà se. 23 Gɛ̀nɔ vuna gɔrɔ zĩ ń
dí mé anigɔ̃ nɔ pì vĩi? Zaakũ ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki ò a dɔ̃ nɔ
ũmɛ. 24 Akũ Yesu wèḿma à pì: Á Luda yã kũ a gbãnao dɔ̃nasari
yãin a sãtɛroo? 25 Tó gɛ̀nɔ fùtɛ, oni nɔ séro, oni zã kɛro, onigɔ̃
kun lán malaikanɔn kun nà ludambɛmɛ. 26 Gèvuna yã musu,
ádi Musa takada kyó kɛroo? Gu kũ à lɛ̀kara yã òn Luda pìnɛ
akãamɛ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. 27 Luda dì kɛ
gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ a ũ. A sãtɛ à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃.

Dokayã kũ à deńla
(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Ludayãdannɛri ke kú gwe, à lékpakɔ̃a kũ òtɛn kɛ mà. Kũ
à è Yesu yã wèḿma manamana, akũ à nài à a là à pì: Dokayã
kpate mé à de a kparanɔla pínkii? 29 Yesu wèa à pì: Yã kũ à
deńlan dí: Isarailanɔ à sã kpá. Dikiri ó Ludamɛ Dikiri ũ ado.
30 Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ nèsɛ mèn doo kũ n ninio pínki kũ n
laasunnwo pínki n gbãna lén. 31 A pladen dí: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei
lán n zĩda wɛ̃̀ndii bà. Dokayã ke de abirenɔlaro. 32 Akũ
ludayãdannɛrii pìi pìnɛ: Yã manamɛ, dannɛri. N yãpura ò, n pì
Luda mèn domɛ, a pãnde kunlo, sé àpii. 33 Yena Ludai kũ nèsɛ
mèn doo kũ n laasunnwo pínki n gbãna lén kũ yena n gbɛ̃dakei
lán n zĩda wɛ̃̀ndi bàao de sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũla kũ sa'ona
buri sĩnda pínkio. 34 Kũ Yesu è à yã wèawa kũ laakariio, à pìnɛ:
Gɛ̃na kpata kũ bò Luda kĩnaa gũn zà̃ kũnworo. Zaa gɔrɔ birea
gbɛ̃ke dí sù a yãke laa doro.

Arumasihu buri yã
(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Yesu èra àtɛn yã dańnɛ Luda ɔnn, akũ à gbɛ̃nɔ là à pì: À
kɛ̀ dera ludayãdannɛrinɔ dì pi Dauda burin Arumasihu ũu?
36 Kũ Luda Nini dìdi Daudaa, à pì:
Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kátɛnɛ a gbá gbáru.
37 Lákũ Dauda pìnɛ Dikiri ũ, à kɛ̀ dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

Akũ pari tɛni a yã ma kũ pɔnnao. 38 A yãdannɛnaa gũn à
pì: À laakari kɛ ludayãdannɛrinɔi. Òdigɔ̃ ye kurenaai kũ uta

zɔ̃kɔ̃nɔ dana, de ògɔ̃ fɔ kpákpaḿma ɛtɛnɔa. 39 Òdigɔ̃ wɛtɛ ò vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔ gũn kũ dikpɛ vutɛki mananɔ. 40 Òdi adua gbɛ̀na kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãi, akũ òdi gyaanɔnɔ kpé síḿma. Ń wɛ́tãmma nigɔ̃ pãsĩpãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́la.

Gyaanɔ takaside gba
(Luk 21:1-4)

41 Akũ Yesu vùtɛ Luda ɔnn ɔgɔdakia arɛ, àtɛn gbɛ̃nɔ gwa lákũ òtɛn ɔgɔ dan nà. Ɔgɔdasidenɔ tɛn ɔgɔ zɔ̃kɔ̃ dan. 42 Akũ gyaanɔ takaside sù à kɔbɔ pla dàn, adi ká sisiro. 43 Akũ Yesu a ìbanɔ kàkara à pìḿnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, gyaanɔ takaside dí ɔgɔ dà ɔgɔdaki gũn de gbɛ̃ sĩnda pínkila. 44 Zaakũ ń ɔgɔ dasi gũnn ò bòn ò kàn ń pínki. Nɔgbɛ̃ dí sɔ̃, a takasikɛ gũnn pɔ́ kũ à vĩ à pɔ́ bleon à dàn pínki.

13

Yurusalɛmu yakana kũ andunialakagɔrɔ sè̀edanɔ
(Mat 24:1-22, Luk 21:5-24)

1 Lákũ Yesu tɛn bo Luda ɔnn nà, a ìbanɔ doke pìnɛ: Dannɛri, ǹ gwa lákũ ò kpé mana dí takanɔ bò nà kũ gbè mana dí takanɔ. 2 Akũ Yesu pìnɛ: N kpé zɔ̃kɔ̃ dínɔ è pínki yá? Gbè ke kú gu dí kũ oni tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ.

3 Yesu vutɛna Kùkpɛ sĩ̀sĩ̀gɛrɛɛi arɛdɔkɔ̃ana kũ Luda ɔnnwo, akũ Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao kũ Anduruo a gbè̀ka gusarɛ ò pì: 4 Ǹ owɛrɛ, bɔrɛn yã dínɔ ni kɛɛ? Bó mé anigɔ̃ de a pínki kɛgɔrɔ sè̀eda ũu? 5 Akũ Yesu pìḿnɛ: À laakari kɛ, àsun tó ò á sãtɛro. 6 Oni su dasi kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń ũ oni gbɛ̃nɔ sãtɛ dasi. 7 Tó a zĩ̀nɔ baaruu mà kũ a òpiio, àsun bídi kɛro. Sé abirekũ̀nɔ kɛ, ama andunia lakana kpé. 8 Buri kũ burio ni futɛkɔ̃i, lɛmɛ dɔ bùsu kũ bùsuuo. Zĩ̀tɛ yĩgãyĩgãna nigɔ̃ kú gukenɔn kũ nàao. Yã dínɔmɛ nɔ̀wãwã naana ũ.

9 À laakari kɛ. Oni á kũkũ ò á na yãkpatɛkɛrinɔnɛ ń ɔĩ, oni á gbɛ̃gbɛ̃ aduakɛkpɛnɔ gũn. Oni á zɛ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ kínanɔ arɛ ma yãi, de àgɔ̃ deńnɛ ma sè̀edadenɔ ũ. 10 Sé ò ma baaru nna waazi kɛ buri pínki ma gĩ̀a. 11 Tó ò gè̀ɛ kãáo yãkpatɛkɛkia, àsun gĩ̀nakɛ à bídi kɛ yã kũ áni oaro. Yã kũ Luda dàárɛ á lén gɔrɔ kù̀a à o, zaakũ ákɔ̃nɔ mé áni yã oro, Luda Ninimɛ. 12 Vì̀ni kũ dakũ̀nanɔ ni kɔ̃ kpáḿma ò dɛ. Denɔ ni bo ń nénɔ kpɛ. Nénɔ ni bo ń denɔ kũ ń danɔ kpɛ ò ń dɛ. 13 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu ma yãi, ama gbɛ̃ kũ à zɛna gbãna ari a gɔrɔ léa ni surabana le.

14 Tó a tɛ̃ guyakari è gu kũ à de àgɔ̃ kunlo, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ bàa sí ò mì pé kpinɔa. 15 Gbɛ̃ kũ à kú a kpé musu sún kipa à gɛ̃ kpé gũn à pɔ́ke sé à booro. 16 Gbɛ̃ kũ à kú bura sún ɛra bɛ à a uta séro. 17 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ

nérandenɔ gɔrɔ birea. 18 À adua kɛ de yã pì sún kɛ bunsirɛ gɔrɔro, 19 zaakũ wétãmma nigɔ̃ kun gɔrɔ pìnɔa. Zaa gɔrɔ kũ Luda andunia kɛ̀ ari gbãra a taka dí kɛro, ani sɔ̃ kɛ zikiro. 20 Tó Dikiri dí gɔrɔ pìnɔ lagoro, de gbɛ̃ke ni boro. Ama à gɔrɔ pìnɔ làgo a gbɛ̃ kũ à ń sénɔ yãimɛ.

Bisãsiri Né sunaa
(Mat 24:23-44, Luk 21:25-38)

21 Gɔrɔ birea tó gbɛ̃ke pìárɛ, à Arumasihu gwa la kesɔ̃ à Arumasihu gwa zã̀ dire, àsun síro. 22 Zaakũ Arumasihu ékɛnɔ kũ annabi ékɛnɔ ni su ò sèedanɔ kũ daboyãnɔ kɛ, de ò gbɛ̃ kũ Luda ń sénɔ sãtɛo, tó ani sí kɛ. 23 À laakari kɛ. Ma gĩnakɛ ma yã pínki òárɛ zaa káaku kɔ̀.

24 Gɔrɔ pìnɔ wétãmmanaa gbɛra ifãntɛ̃ ni sira kũ, mɔvura ni í kɛro, 25 susunɛnɔ ni woro ludambɛ, gbãna kũ ò kú musunɔ ni yĩgã, 26 gbasa ò Bisãsiri Né suna e ludambɛ lukun kũ gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo kũ gakurio. 27 Ani a malaikanɔ zĩ andunia kusuru siikɔ̃ gũn, de ò gbɛ̃ kũ Luda ń sénɔ kakara zaa andunia lé díkũ kũ a lé direkũo.

28 À yã dada kaka lía. Tó a ɔnɛnɔ í kpàkpa àtɛn lá bɔ̀tɔ kú, á dɔ̃ kũ guwãnagɔrɔ kà kãni. 29 Lɛmɛ sɔ̃, tó a è yã pìnɔ tɛn kɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a sunaa kà kãni, à kú kpélɛlɛa. 30 Yãpuran matɛn oárɛ gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gé kɛo pínki. 31 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro. 32 Gbɛ̃ke a gɔrɔ ke a gɔrɔ zaka dɔ̃ro, bee malaika kũ ò kú musunɔ ke Luda Né, sé De Luda.

33 À laakari kɛ, á wé gɔ̃ dɔ, zaakũ á dɔ̃ gɔrɔ kũ ani suro. 34 A de lán gbɛ̃ kũ àtɛn gé wɛ̃tɛa bà. À a bɛ tò a zĩkɛrinɔnɛ baadi kũ a zĩo, akũ à pì a gudãkpãriinɛ á wé gɔ̃ dɔ. 35 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á dɔ̃ gɔrɔ kũ bede ni suro, ɔkɔsin yá, lizãndon yá, kolɛzuon yá, ke gudɔo. A yã mé à tò á wé gɔ̃ dɔ, 36 de àsun su kãnto à á le átɛn i oro yãi. 37 Yã kũ matɛn oárɛ matɛn o gbɛ̃ sĩnda pínkinɛmɛ, à wɛ́ gɔ̃ dɔ.

14

Lékpakũsũna Yesui
(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53)

1 Vĩnla dikpɛ kũ Burodi Futɛnasari dikpɛo gɔ̀ gɔrɔ pla, akũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ tɛn zé wɛtɛ kũ ɔ̃ndɔ̃o ò Yesu kũ ò dɛ. 2 Zaakũ ò pì: Òsun kɛ dikpɛ zĩro, de gbɛ̃nɔ sún zuka káro yãi.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu mìia
(Mat 26:6-13, Yoh 12:1-8)

3 Gɔrɔ kũ Yesu kú Bɛtani, Simɔ kusu bɛa, àtɛn pó ble gɛngɛsɛkɛna, akũ nɔgbɛ̃ ke nài a lo fítinna kũ nísi gbĩ nna buri mana ɔgɔde kú a gũn kũna. Akũ à lo pì wakaa è, à nísi pìi kù Yesu mìia. 4 Gbɛ̃kenɔ kú gwe, ń pɔ fùtɛ ò pì: Bómɛ nísi

pì laalasekɛna ũu? 5 Oni fɔ̃ ò yía de andurufu wàa do kpé basɔɔrola ò a ɔgɔ kpá takasidenɔa. Akũ ò léfɔtɔ kpà nɔgbɛ̃ pìii. 6 Akũ Yesu pì: À a tó gwe. Bɔ́ yã mé à tò átɛn wari dɔaa? À zĩ mana kèmɛnɛmɛ. 7 Takasidenɔ nigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki, gɔrɔ kũ á yei, áni fɔ̃ à kɛ́nɛ. Makũ sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínkiro. 8 À kè a gbãna lémmɛ, à gĩnakɛ à nísi kù ma mèɛa de à ma gè kɛomɛ. 9 Yãpuran matɛn oárɛ, gu kũ òtɛni ma baaru nna waazi kɛn andunia gũn pínki, onigɔ̃ yã kũ nɔgbɛ̃ pìi kè o a dɔngu yãi.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Abire gbɛra gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ òdi pinɛ Yudasi Isikariɔti gèɛ sa'orikinɔ kĩnaa de à Yesu kpáḿma. 11 Kũ ò a yã mà, akũ ń pɔ kè nna, akũ ò lé sènɛ kũ oni ɔgɔ kpáa. Akũ àtɛn zé wɛtɛ à Yesu kpáḿma.

Vĩnla pɔ́ble kɛkɛnaa
(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yuh 13:21-30)

12 Burodi Futɛnasari dikpɛgɔrɔ káaku zĩ kũ òdi Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔɔ kùtu kpá, Yesu ìbanɔ a là ò pìnɛ: Mán ń ye ò gé kɛkɛnnɛ ǹ Vĩnla pɔ́ blenn? 13 Yesu gbɛ̃nɔn pla zĩ̀ a ìbanɔ té à pìńnɛ: À gé wɛ̃tɛ gũn. Gɔ̃gbɛ̃ ke ni daálɛ à í sɛna kũ loo. À téi 14 ari ɔn kũ ani gɛ̃n. À o ɔn pì bedenɛ, dannɛri pì mán a kipaki kunn, gu kũ áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔɔ? 15 Ani kpé musu zɔ̃kɔ̃ kũ ò kèkɛ mɔárɛ. À pɔ́bleyã kɛkɛwɛrɛ gwe. 16 Yesu ìbaa pìnɔ dà zén, ò gɛ̃̀ wɛ̃tɛ pìi gũn, akũ ò lè lákũ à òńnɛ nà. Akũ ò Vĩnla pɔ́bleyã kèkɛ gwe.

17 Kũ ɔkɔsi kè, akũ Yesu gèɛ gwe kũ a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ. 18 Kũ ò gɛngɛsɛkɛna òtɛn pɔ́ ble, akũ à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mèn do kũ ótɛn pɔ́ ble lɛɛlɛ ni ma kpáḿma. 19 Ń nèsɛɛ yàka, akũ òtɛni a la dodo: Asa makũroo? 20 Akũ à pìńnɛ: Á gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ do kũ ótɛn pɔ́ ble ta gũn lɛɛlɛmɛ. 21 Bisãsiri Né ni kpágui lákũ a kɛ̃na a yã musu nà, ama waiyoo gbɛ̃ kũ ani Bisãsiri Né kpáḿma pìi. Ani kɛ sãna adenɛ tó odi a i yãro.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

22 Kũ òtɛn pɔ́ ble, Yesu burodii sè à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa à pì: À sí, ma mèɛn dí. 23 Akũ à toko sè à arubarikaa dàn à kpàḿma, akũ ò mì ń pínki. 24 Akũ à pìńnɛ: Ma arun yè, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃ dasinɔ aru ũ kũ ani bɔtɛma. 25 Yãpuran matɛn oárɛ, mani geepi'i mi gĩa doro ari kpata kũ à bò Luda kĩnaa gé boo gupuraa, gbasa mà a dufu mi sà. 26 Kũ ò lèɛ sì, akũ ò bɔ̀tɛ ò gèɛ Kùkpɛ sĩ̀sĩ̃gɛrɛɛi.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38)

27 Akũ Yesu pìńnɛ: Á pínki áni fuma, zaakũ ò kɛ̀ Luda yãn
ò pì: Mani sãdãri lé, sãnɔ ni fãkɔ̃a. 28 Ama ma vunaa gbɛra
mani doárɛ arɛ gɛna Galili. 29 Akũ Pita pìnɛ: Bee tó ò fù ń pínki,
mani furo. 30 Akũ Yesu pìnɛ: Yãpuran matɛn onnɛ, gwãaniala
ari ko gɔ̃ gé lé zu gɛ̃n pla, ĩni ledi kpámai gɛ̃n aakɔ̃. 31 Akũ Pita
pì mámmam: Bee tó mani sù mà ga kũnwo, mani ledi kpányĩ
zikiro. Akũ ò ò lɛ se ń pínki.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Ò kà gu kũ òdi pi Gɛtɛsɛmani, akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: À vutɛ
la ari mà gé adua kɛ. 33 À Pita kũ Yamisio kũ Yuhanao sɛ̀ à gɛ̀ɛ
kũńwo. Pɔsira a kʊ̀ a nèsɛyɔkɔ sì. 34 Akũ à pìńnɛ: Ma pɔ sira kʊ̀
manamana ari ga léi. À zɛ la à ibɛ̃nɛ kɛ. 35 Kũ à gɛ̀ɛ arɛ fíti, akũ à
kùtɛ zĩtɛ à adua kɛ̀ tó ani sí kɛ, gɔrɔ zakaa pì gɛ̃tɛala. 36 À pì: Baa,
ma De, pó sĩnda pínki dì sí kɛnnɛ. Ǹ toko'i dí síma, ama adi kɛ yã
kũ má yeinlo, sé kũ ń yeii. 37 Akũ à ɛ̀ra à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o.
Akũ à pì Pitanɛ: Simɔ, ntɛni i on yá? Ńdi fɔ̃ n ibɛ̃nɛ kɛ̀ bee awa
doroo? 38 À ibɛ̃nɛ kɛ àgɔ̃ adua kɛ de àsun fu yɔ̃ogwanaaaro yãi.
Nini yei, ama mɛ̀ busɛ. 39 À ɛ̀ra à gɛ̀ɛ adua kɛ, akũ à yã dokɔ̃nɔ
pìi ò dɔ. 40 Kũ à ɛ̀ra à sù à ń lé, òtɛn i o, zaakũ òtɛn idekũ dɛdɛ. Ò
dɔ̃ deran oni yã onɛ nàro. 41 A suna gɛ̃n aakɔ̃deo à pìńnɛ: Átɛn
i o átɛn kámma bo ari teran yá? À mɔ̀ lɛ. Gɔrɔ kà sà. À gwa, ò
Bisãsiri Né kpà durunnakɛrinɔa. 42 À futɛ ò gé. Gbɛ̃ kũ à ma
kpaḿma pì tɛn su fá.

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12)

43 Kũ à kpé àtɛn yã pì o, akũ Yudasi a ìba gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛplanɔ doke sù kũ pario, ò fɛ̃nɛdanɔ kũkũna kũ gònɔ.
Ò bò sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa.
44 Bonkpɛde pì sɔ̃ à sèedaa òńnɛ à pì: Gbɛ̃ kũ mani lé péa, àkũn
dí. À a kũ gbãna à tá kãao. 45 Akũ à mìi pè Yesua gɔ̃nɔ à pìnɛ:
Rabi! Akũ à lé pèa. 46 Akũ ò ɔ pètɛ Yesua ò a kʊ̀ gíngin. 47 Akũ
gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔ doke a fɛ̃nɛda wòto à sa'oriki zǐri ke lèo à
a sã gò. 48 Akũ Yesu pìńnɛ: Kpãni wédewɛn ma ũ kũ a su à ma
kũ kũ fɛ̃nɛdanɔ kũ gònɔo yá? 49 Madìgɔ̃ kú kãáo Luda ɔnn lákũ
gu dìgɔ̃ dɔ nà, madìgɔ̃ yã daárɛ, ádi ma kũro. Ama sé yã kũ ò kɛ̀
Luda yãn papa. 50 Akũ a ìbanɔ bàa lè ń pínki ò a tòn.

51 Kɛfɛnna ke téi à póke danaro, bizatarun à kùala. Kũ ò a kʊ̀,
52 akũ à bò ń ɔĩ à a biza tòńnɛ gwe à bàa sì à tà punsi.

Yuda gbãnadenɔ yãpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, 63-71, Yuh 18:13-14, 19-24)

53 Akũ ò gɛ̀ɛ kũ Yesuo sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛa. Sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kàkara gwe ń pínki. 54 Pita té a kpɛ zã̀ dire ari à gɛ̀ɛ à gɛ̀ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛ ɔnn. À vùtɛ gwe àtɛn té kpákpa kũ dogarinɔ lɛɛlɛ. 55 Sa'orikinɔ kũ Yuda yãkpatɛkɛrinɔ ń pínki tɛn sèeda wɛtɛ Yesui ò a dɛ, akũ odi a lero. 56 Ò ékɛyã dìdia dasi, ama ń yãke dí kɔ̃ séro. 57 Akũ gbɛ̃kenɔ fùtɛ ò ékɛyã dìdia ò pì: 58 O mà à pì áni Luda kpé kũ bisãsiri bò wí áni a pãnde bo gɔrɔ aakɔ̃ dagura kũ bisãsiri dí boro. 59 Bee kũ abireo ń yã dí kɔ̃ séro. 60 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ fùtɛ à zɛ̀ ń arɛ à Yesu gbèka: Ń yãke vĩ ǹ weḿmaroo? Yã kũ òtɛn didimma dí de deraa? 61 Yesu yĩtɛ kpɛ̃n adi yãke wearo, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pìi èra à a gbèka: Mɔkɔ̃n Arumasihu, Luda arubarikade Né ũ yá? 62 Akũ Yesu pì: Makũmɛ a ũ. Áni Bisãsiri Né e vutɛna Gbãnasĩndapinkide ɔplai, akũsɔ̃ áni a suna e ludambɛ lukun. 63 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì a utanɔ gà à kɛ̃ à pì: À kè dera ótɛn sèedade pãnde kenɔ wɛtɛ dɔɔ? 64 A mà lákũ à dɔkè kũ Ludao nà. Yã kpaten a zɛo teraa? Akũ ò yã dàala ń pínki ò pì ò a dɛ. 65 Akũ gbɛ̃kenɔ fùtɛ ò lé'i kàa. Akũ ò pó yĩnɛ a ãnnwa, òtɛni a lélɛ kũ okũo òtɛn pinɛ: Ǹ annabikɛyã o ǹ gbɛ̃ kũ à n lɛ o. Akũ dogarinɔ a kù̀ ò a sãn kèkɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18, 25-27)

66 Pita kú ɔnn zĩtɛ, akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zɔ̀nɔkparenɔ doke sù gwe. 67 Kũ à Pita è àtɛn té kpákpa, akũ à wé dìa à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃ ndìgɔ̃ kú lɛɛlɛ kũ Yesu Nazɛrao. 68 Akũ à ledi kpà à pì: Má a dɔ̃ro, mádi yã kũ ntɛni o dɔ̀rɔ dɔ̃ro. Akũ à fùtɛ à gɛ̃ gãnun. 69 Kũ zɔ̀nɔkpare pì a è gwe dɔ, akũ à ò gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔnɛ à pì: Ń gbɛ̃ mèn don dí. 70 Akũ Pita ledi kpà dɔ. Kũ à kè saa fíti, gbɛ̃ kũ ò zɛna gwenɔ pì Pitanɛ: Yãpuramɛ ń gbɛ̃ domɛ n ũ, zaakũ Galili gbɛ̃mɛ n ũ. 71 Akũ Pita fùtɛ à a zĩda kà à la dà à pì: Má gbɛ̃ kũ átɛni a yã o pì dɔ̃ro. 72 Zaa gwe gɛ̃nɔ ko lé gɛ̃n plade zù, akũ yã kũ Yesu òo dɔ̀ Pitan, kũ à pì, ari ko gɔ̃ gé lé zu gɛ̃n pla, ani ledi kpáai gɛ̃n aakɔ̃. Akũ à nà ɔ́ɔdɔnaaa.

15

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38)

1 Kũ gu dɔ̀ gɛ̃nɔ sa'orikinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbãnadenɔ ń pínki yã gɛ̃gɔ̃, akũ ò Yesu yĩ ò gɛ̀ɛ ò a nà Pilatinɛ a ɔĩ. 2 Akũ Pilati a là à pì: Mɔkɔ̃mmɛ Yudanɔ kína ũ yá? Yesu wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. 3 Sa'orikinɔ tɛn yã didia, 4 akũ Pilati a là dɔ:

Ĩni yãke oroo? Yã kũ òtɛn didimma ma fá! 5 Ama Yesu dí yãke
weḿmaro, akũ yã pìi bò Pilati sarɛ.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39-19:16)

6 Vĩnla dikpɛ zĩ òdi purusunanɔ doke kũ gbɛ̃nɔ a wɛ́ kɛ̀
gbarɛńnɛ. 7 Gɔrɔ kὺa sɔ̃ gbɛ̃ke kú kpésiran òdi pi Baraba. À kú
kũ gbɛ̃ gaavude kũ ò gbɛ̃ dènɔo. 8 Akũ pari nà Pilatii ò wɛ́ kèa à
kɛ lákũ àdi kɛńnɛ nà. 9 Akũ Pilati ń lá à pì: Á ye mà Yudanɔ kína
gbarɛárɛn yá? 10 Zaakũ à dɔ̃ kũ nèsɛgɔ̃ba kũ sa'orikinɔn vĩ kũ
Yesuo yãin ò a kpàawa. 11 Akũ sa'orikinɔ gbɛ̃nɔ laakarii fùtɛ, de
ò o Pilatinɛ à Baraba gbarɛńnɛ. 12 Akũ Pilati ń lá à pì: Bón á ye
mà kɛ kũ gbɛ̃ kũ adì pi Yudanɔ kínao teraa? 13 Akũ ò wiki lɛ̀ ò
pì: Ǹ a pá lía! 14 Akũ Pilati pìńnɛ: À kɛ̀ deraa? Bó dàan à kɛ̀ɛ?
Akũ ò wiki lɛ̀ ò kàra ò pì: Ǹ a pá lía! 15 Pilati ye à gbɛ̃nɔ pɔnna
wɛtɛ, akũ à Baraba gbàrɛńnɛ. À Yesu kpà sozanɔa ò a gbɛ̃ flὰao
ò a pá lía.

Yesu fobona
(Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3)

16 Akũ sozaa pìnɔ gɛ̀ɛ kãao bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛ ɔnn, akũ ò ń
gὰ̃ kàkara pínki. 17 Ò arukĩmba tɛ̃ra dànɛ, akũ ò lɛ̀ fùraa tὰ̃ ò kùnɛ.
18 Akũ òtɛn fɔ kpáa ò pì: Fɔɔ Yudanɔ kína! 19 Òtɛni a lé kũ gòoo
a mìia òtɛn lé'i káa òtɛn kútɛ ń kosoa òtɛn mì natɛnɛ. 20 Kũ ò a
fobò ò làka, akũ ò arukĩmba tɛ̃ra pìi gòala ò a zĩda pókasa dànɛ.
Akũ ò bò kãao òtɛn gɛ́ a pá lía.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27)

21 Kũ òtɛn gɛ́, Sirɛni gbɛ̃ kũ ò pinɛ Simɔ bò lakutu kea àtɛn
su wɛ̃tɛ gũn, akũ ò gã nàa à Yesu lígbãndurukpana sé. Àkũmɛ
Alɛsanda kũ Rufuo de ũ. 22 Akũ ò gɛ̀ɛ kũ Yesuo gu kũ òdi pi
Gɔgɔta kũ à pì mìtokoki. 23 Akũ ò sèwɛ̃ kũ ò yὰ̃katɛ kũ ɛzɛo dɔ̀nɛ,
ama adi miro. 24 Kũ ò a pà lía, akũ ò a pókasanɔ kpàatɛ ò kàtɛ,
akũ ò kàpaa kpà lákũ ń baadi ni sé nà. 25 Ò a pà lía mɔ̀ kɛ̃ndomɛ.
26 Ò yã kũ ò dìaa kɛ̀ ò nà lía a mìla ò pì:

Yudanɔ kína.

27 Ò kpãni wédewɛnɔ pà lía a sarɛ gwe dɔ gbɛ̃nɔn pla, gbɛ̃ do a
ɔplai gbɛ̃ do a ɔzɛi. 28 Lɛn yã kũ ò kɛ̀ Luda yãn pàpa lɛ kũ ò pì: Ò
a kàkara kũ dàkɛrinɔ.

29 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ zéla gwenɔ tɛni ń mì kɛ dékũdekũ, òtɛni a
sɔ̃sɔ̃ ò pì: Ɛhɛ̃! Mɔkɔ̃n kũ n pì ĩni Luda kpé wí ń ɛra ǹ bo gɔrɔ
aakɔ̃ daguran gweroo? 30 Ǹ n zĩda mì sí ǹ kipa lía! 31 Lɛmɛ
dɔ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ tɛni a fobo lɛ ò pì: À gbɛ̃
pãndenɔ mìi sì, ama ani fɔ̃ à a zĩda mì síro. 32 Tó Arumasihu,

Isarailanɔ kína kìpa lía tera ò e, óni a náani kɛ. Akũ gbɛ̃ kũ ò ń
pá lía lɛɛlɛnɔ tɛni a sɔ̃sɔ̃ dɔ.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-46, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30)

33 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki
ari fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃. 34 Fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃n Yesu wiki lɛ̀
gbãnagbãna à pì: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Abirekũ pì: Ma
Luda, ma Luda, à kɛ̀ dera n ma tonn? 35 Kũ gbɛ̃ kũ ò zɛna gwe
kenɔ yã pìi mà, akũ ò pì: À ma, àtɛn Iliasu sísi. 36 Akũ gbɛ̃ke
bàa lɛ̀ à gɛ̀ɛ à sako sɛ̀ à dà sèwɛ̃ kpɑ̀̀kpãa gũn, à fì̀fĩ lebaa, akũ
à dɔ̀ Yesunɛ à mi. Akũ à pì: À zɛ gĩa ò gwa, tó Iliasu ni su à
a kipa. 37 Yesu wiki gbãna lɛ̀ à wɛ̀̀ndii tà. 38 Akũ Luda kpɛ́
lábure kɛ̀̀kɔ̃a pla bona musu suna zĩtɛ. 39 Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
kũ à zɛ Yesu arɛ gwe è lákũ à gà nà, akũ à pì: Yãpuramɛ Luda
Nɛ́n gbɛ̃ dí ũ. 40 Nɔgbɛ̃ kenɔ kú gwe dɔ òtɛn gu gwa zɑ̀̀ dire.
Ń tɛ́n Mariama Magadalɛni kun kũ Mariamao Yamisi Fíti kũ
Yusufuo da kũ Salomɛo. 41 Gɔrɔ kũ Yesu kú Galili, mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́
òdigɔ̃ tɛ́i ògɔ̃ kpái. Nɔgbɛ̃ pãndenɔn kú gwe dɔ dasi kũ ò gɛ̀ɛ kãao
Yurusalɛmu lɛɛlɛ.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42)

42 Azuma zĩ ɔkɔsi. Kũ òtɛn kámmabogɔrɔ soru kɛ, 43 Yusufu
Arimatea gbɛ̃ sù. Gbɛ̃ tɔ́demɛ Yuda gbãnadenɔ tɛ́. Àkũ sɔ̃ àtɛn
kpata kũ à bò Luda kĩnaa dã. À kùgbãna kɛ̀ à gɛ̀ɛ Pilati kĩnaa à
Yesu gɛ̀ɛ gbɛ̀kaa. 44 Kũ Pilati mà Yesu gĩnakɛ à gà kɔ̀, à bò a sarɛ.
Akũ à sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ sìsi à a là tó Yesu gà kɔ̀. 45 Kũ Pilati gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔ yã pìi mà, akũ à Yusufu gbà zɛ́ à gɛ̀ɛ pì sɛ́. 46 Akũ Yusufu
gɛ̀ɛ à táaru biza lù, akũ à gɛ̀ɛ à a gɛ̀ɛ kìpa lía à biza pìi fì̀fĩa. À a
dà gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn, akũ à gbɛ̀ gbɛ̀̀ntɛ̃ gbigiri kɛ̀ à tàta
wɛ̀ɛ pìlɛ. 47 Mariama Magadalɛni kũ Mariama Yusufu dao è gu
kũ ò Yesu gɛ̀ɛ pìi wùtɛn.

16

Yesu vunaa
(Mat 28:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10)

1 Kámmabogɔrɔ lakanaao ɔkɔsi Mariama Magadalɛni kũ
Mariama Yamisi dao kũ Salomɛo nísi gbĩ nna lù, de ò gɛ́ ò kú
Yesu mɛ̀ɛa yãi. 2 Azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ ò bò òtɛn gɛ́ mira
pì kĩnaa. 3 Ò kɔ̃ là zɛ́n ò pì: Dí mɛ́ ani gbɛ̀ɛ kù̀̀ gbigiri kɛ à gowɛrɛ
mira lɛ́a sɔ̃ɔ? 4 Zaakũ gbɛ̀ɛ pì zɔ̃kɔ̃ manamana. Kũ ò wɛ́ sɛ̀ ò
gwà, akũ ò è ò gbɛ̀ɛ pì gbigiri kɛ̀ ò gò mira pì lɛ́a. 5 Kũ ò gɛ̀̀ mira
pìi gũn, akũ ò kɛfɛnna ke è vutɛna ɔplai à utagyaba pura dana.
Akũ ò kɛ̀ gìri. 6 À pìńnɛ: Àsun kɛ gìriro, Yesu Nazɛra kũ ò pà lían

átɛn wɛtɛroo? À vù, à kú laro. À gu kũ ò a wùtɛn gwa, 7 áni gɛ́ à o a ìbanɔnɛ kũ Pitao kũ àtɛn doḿnɛ arɛ gɛna Galili. Gwen oni a en lákũ à òḿnɛ nà. 8 Òtɛn lukaluka, yã̀ pìi bò ḿ sarɛ, akũ ò bò miran ò bàa lɛ̀. Odi yãke o gbɛ̃kenɛro kũ vĩna ḿ kũ yãi.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Luk 24:36-53, Yuh 20:11-23)

9 Kũ Yesu fùtɛ azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ, à a zĩda mɔ̀ Mariama Magadalɛninɛ káaku. Nɔgbɛ̃ pìi gũnn Yesu pɛ̀ tãna mèn supplanɔa. 10 Akũ nɔgbɛ̃ pìi gɛ̀ɛ à ò gbɛ̃ kũ ò kú kãao yãnɔnɛ. Ḿ nèsɛɛ yakana òtɛn ɔ́ɔ dɔ. 11 Kũ ò mà kũ Yesu kú kũ wɛ̀ndiio ari nɔgbɛ̃ pì a è kũ wɛ́o, odi síro.

12 Abire gbɛra gɔrɔ kũ ḿ gbɛ̃nɔn planɔn té zé gũn òtɛn gɛ́ wɛ̃tɛ gũn, à bò à sùḿma lán gbɛ̃ pãnde bà. 13 Kũ ò èra ò sù, ò ò gbɛ̃ kparanɔnɛ, ama odi ḿ yã síro. 14 Kũ à kɛ̀ saa à bò à sù a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔnɛ kũ òtɛn pɔ́ ble. Akũ à kpɛ̀kɛ̃ńyĩ ḿ sãgbãna yãi, zaakũ odi a náani kɛro akũsɔ̃ odi gbɛ̃ kũ ò a è à vùnɔ yã síro. 15 Akũ à pìńnɛ: À gɛ́ andunia gu sĩnda pínkia à ma baaru nna kpá gbɛ̃nɔnɛ ḿ pínki. 16 Gbɛ̃ kũ à sì akũ à da'itɛ kɛ̀ mɛ́ ani surabana le. Gbɛ̃ kũ adi sí sɔ̃ro, yã̀ ni bo adenɛ vãni. 17 Gbɛ̃ kũ ò baaruu pìi sìnɔ yãkɛnanɔn dí: Oni tãnanɔ goḿma kũ ma tɔ́o, oni yãke buri o. 18 Oni mlɛ̃̀ sɛ́ kũ ɔo. Bee tó ò sɛwɛ mì, pɔ́ke ni ḿ lero. Oni ɔ na gyãrenɔa ò gbãna kũ.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Luk 24:50-53, Zĩr 1:9-11)

19 Kũ Dikiri Yesu yã̀ òḿnɛ à làka, akũ Luda a sɛ̀ à tà kãao musu, akũ à vùtɛ Luda ɔplai. 20 Akũ a ìbaa pìnɔ gɛ̀ɛ ò waazi kɛ̀ gu sĩnda pínkia. Dikiri zĩ kɛ̀ kũńwo à a yã̀ zĩni pètɛ kũ daboyã kũ ò téinɔ.

LUKU

Baaru nna kũ Luku kɛ̀ɛ
Yesu Kirisi inaa 1:1-2:52
Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa 3:1-3:20
Yesu da'itɛkɛnaa 3:21-4:13
Yesu yãdannɛna Galili 4:14-9:50
Zaa Galili ari Yurusalɛmu 9:51-19:27
Yesu kunna Yurusalɛmu 19:28-22:46
Yesu gana kũ a vunaao 22:47-24:53

1 Gbɛ̃nɔ ɔ kpà dasi, de ò yã kũ à kɛ̀ ó tɛ́ baba takada gũn
zɛ́azɛa, 2 lákũ gbɛ̃ kũ ò de yã pìi sèedadenɔ ũ kũ a baarukparinɔ
òwɛrɛ nà zaa káaku. 3 Tera sà makũ sɔ̃, lákũ ma wɛ́ pè yã pìnɔi
nà dodo zaa a naana, ma è à mana mà kɛ̃nnɛ zɛ́azɛa, ma gbɛ̃
bèɛrɛde Tiofilu, 4 de ǹ yã kũ ò dànnɛ sãnsãn dɔ̃.

Malaika gĩnakɛ à Yahaya Da'itɛkɛri ina yã'onaa
5 Yudea bùsu kína Hɛrɔdu gɔrɔ sa'ori ke kun, a tɔ́n Zakari.
À kú Abia sa'orinɔ gǎa gũmmɛ. A nanɔ tɔ́n Ɛlizabɛti. Haruna
burimɛ dɔ. 6 Ń pla ń pínki mana Ludanɛ. Òdigɔ̃ kun taari sari,
ò Dikiri doka kũ yã kũ à dìtɛnɔ kũna. 7 Ama ò né vĩro, zaakũ
Ɛlizabɛti bi paramɛ, akũ ń gbɛ̃nɔn pla ń pínki zĩ kṳ̀.

8 Gɔrɔ kũ sa'onaa kà ń gǎaa, Zakari mé àtɛn sa'ona Ludaa zĩ
kɛ. 9 Lákũ sa'orii pìnɔ dì kɛ nà, ò kàpaa kpà, akũ kàpa Zakari
kṳ̀ de à gɛ́ turaretiti kpata Dikiri kpén. 10 Turaretitikpatana
gɔrɔ pari kàkara kpélɛlɛa ń pínki, òtɛn adua kɛ. 11 Akũ Dikiri
malaikaa bò a sùa, à zɛ̀ turaretitikpataki ɔplai. 12 Kũ Zakari a
è, à kɛ̀ gìri, vĩna a kṳ̀. 13 Akũ malaikaa pìi pìnɛ: Ǹsun tó vĩna n
kũro Zakari. Luda n wékɛ sì, n nanɔ Ɛlizabɛti ni né i gɔ̃gbɛ̃ ũ, ǹ
tó kpánɛ Yahaya. 14 N pɔ ni kɛ nna, ǹ yáa dɔ, gbɛ̃nɔ ni pɔnna kɛ a
ina yã musu dasi, 15 zaakũ anigɔ̃ de Dikirinɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũmɛ. Ani
wɛ̃ ke í gbãna ke miro, Luda Nini nigɔ̃ kúa zaa a da gbɛrɛmmɛ.
16 Ani tó Isarailanɔ arɛ dɔ Dikiri ń Ludaa dasi, 17 ani do Dikirinɛ
arɛ kũ Luda Nini gbãna kũ Iliasu vĩ yão. Ani tó denɔ lé kɛ do
kũ ń néno, ani tó sãyãmarisaridenɔ gbɛ̃ mananɔ ɔ̃ndɔ̃ sé. Ani
tó gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú soru gũn Dikirinɛ.

18 Akũ Zakari pì malaikaa pìinɛ: Deran mani yã pì yãpura
dɔ̃ɔ? Zaakũ mare zĩkũnaan ma ũ, akũ ma nanɔ zĩ kṳ̀ dɔ. 19 Akũ
malaikaa pìi wèa à pì: Makũmɛ Gibirilu ũ, madìgɔ̃ zɛna Luda
arɛ. Àkũ mé à ma zĩ mà yã pì onnɛ, mà baaru nna pì kpánnɛ.
20 Ǹ ma, n nénɛ ni natɛ, ĩni fɔ̃ ǹ yã oro ari yã pì gɛ́ kɛo, kũ ńdi
ma yã kũ ani kɛ a gɔrɔa síro yãi. 21 Gɔrɔ kṳ̀a sɔ̃ òtɛn Zakari
dã. A gìkɛnaa Luda kpén bò ń sarɛ. 22 Kũ à bò, adi fɔ̃ à yã ò

kũńworo, akũ ò dɔ̃ kũ à wégupu è Luda kpén. Lákũ a néne nàtɛ nà, akũ àtɛn yã ońne kũ ɔo. 23 Kũ Zakari sa'ogɔrɔ pàpa, akũ à tà bɛ. 24 Abire gbɛra a nanɔ Ɛlizabɛti nɔ̀ɔ sì, akũ à a zĩda ùtɛ ari mɔ sɔɔro à pì: 25 Dikiri yã dí kèmɛnɛ, à ma wẽnda gwà, à ma bo wé'iyãn.

Malaika gĩnakɛ à Yesu ina yã'onaa

26 A mɔ suddode gũn Luda malaika Gibirilu zì Galili lakutu kũ òdi pi Nazɛra gũn. 27 À gèɛ nɔkpare bũnu kũ a tón Mariama kĩnaa. À gɔ̃kpamma vĩ Dauda buri ũ. A tón Yusufu. 28 Kũ malaikaa pìi gɛ̃ a kĩnaa, à pìnɛ: Fɔɔ arubarikade! Dikiri kú kũnwo. 29 Mariama bídi kè manamana yã pìia, à laasun lè à pì: Fɔɔ bire mì de deraa? 30 Akũ malaikaa pìi pìnɛ:
Mariama, ǹsun tó vĩna n kũro,
zaakũ Luda gbɛ̃kɛ kènnɛmɛ.
31 Ǹ ma! Ĩni nɔ̀ sí ǹ né i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
ǹ tó kpánɛ Yesu.
32 Anigɔ̃ de gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ,
oni a sísi Luda Musude Né.
Dikiri Luda ni a ká
a dizi Dauda kpatan,
33 anigɔ̃ kí ble Yakubu burinɔa gɔrɔ sĩnda pínki,
a kíblena nigɔ̃ lakana vĩro.
34 Akũ Mariama pì malaikaa pìinɛ: Mádi gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ zikiro, abirekũ ni sí kɛ deraa? 35 Malaikaa wèa à pì:
Luda Nini ni summa,
Luda Musude gbãna ni danla.
Abire yãi né kũ ĩni i pì kunna nigɔ̃ adona,
oni a sísi Luda Né.
36 N danɛ Ɛlizabɛti négɔ̃gbɛ̃ nɔ̀sina se a zĩkũnaa gũn. Nɔgbɛ̃ kũ ò dìtɛ para ũ pì kú kũ nɔ̀ mɔ suddoo tera. 37 Zaakũ Luda kĩnaan pɔ́ sĩnda pínki dì sí kɛn. 38 Akũ Mariama pì: Dikiri zɔ̀bleriin ma ũ. À kɛmɛnɛ lákũ n ò nà. Akũ malaikaa pìi tà à a tòn.

Mariama gɛna Ɛlizabɛti kĩnaa

39 Gɔrɔ kùa Mariama fùtɛ à gèɛ lakutu kũ à kú Yudea bùsu gusĩsĩden gɔ̃nɔ. 40 À gèɛ Zakari bɛa, akũ à fɔ kpà Ɛlizabɛtia. 41 Kũ Ɛlizabɛti Mariama fɔɔ pìi mà, a né vì a gbɛrɛ gũn, akũ Luda Nini sù Ɛlizabɛtia, 42 à wiki gbãna lè à pì: Arubarikademɛ n ũ de nɔgbɛ̃ sĩnda pínkila. Arubarikaden né kũ à kú n gbɛrɛn ũ dɔ. 43 Bón ma ũ, kũ ma Dikiri da sù ma gwaa? 44 Gɔrɔ kũ ma n fɔkpammanaa mà dé, né kũ à kú ma gbɛrɛn vì kũ pɔnnaomɛ. 45 Arubarikademɛ n ũ, mɔkɔ̃n kũ n yã kũ Dikiri ònnɛ sì, kũ ani kɛ.

Mariama Dikiri tɔ́ sɛna lei

46 Akũ Mariama pì:
Matɛn Dikiri tɔ́ sɛ́ lei ma swɛ̀ɛ gũn,
47 ma pɔ tɛn kɛ nna
Luda ma Surabariia,
48 zaakũ à ma yã̀ dà,
makũ a zɔ̀bleri kũ mádi ká pɔ́ke ũro.
Zaa tera ari gɔrɔ sĩnda pínki oni pimɛnɛ arubarikademɛ,
49 zaakũ Luda gbãnade yã̀ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛmɛnɛ.
A tɔ́ kú adona.
50 Àdi wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kũ òdi a vĩna kɛnɔnɛ
ari ń buria.
51 À a gɛ̃a pòro, à a gbãna mɔ̀ńnɛ,
à zĩ̃dabirinɔ fɛ̀kɔ̃a kũ ń laasunnɔ.
52 À gbãnadenɔ bò kpatan,
à talakanɔ sɛ̀ lei.
53 À pɔ mananɔ kpà nàdɛrinɔa ò kɛ̀,
ama à ɔgɔdenɔ gbàrɛ ɔkori.
54 À kpà a zɔ̀bleri Isarailanɔi,
ń yã̀ dí sãaguro.
55 À wɛ̃nda dɔ̃̀ Ibrahĩ̃nɛ kũ a buri pìnɔ
lákũ à ò ó dizinɔnɛ nà.
56 Mariama vùtɛ kũ Ɛlizabɛtio lán mɔ aakɔ̃ bà, akũ à èra bɛ.

Yahaya Da'itɛkɛri inaa

57 Ɛlizabɛti né'igɔrɔ kà, akũ à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 58 Kũ a fárandidenɔ
kũ a danɛnɔ mà lákũ Dikiri a wɛ̃nda gwà nà, ò pɔnna kɛ̀ kãao.
59 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ ò sù tɔ̃̀ zɔ̃ né pìinɛ, de ò a de Zakari tɔ́
kpánɛ, 60 akũ a da pì: Oi! Oni a sísi Yahayamɛ. 61 Ò pìnɛ: Gbɛ̃ke
kú n danɛnɔ té kũ à tɔ́ bire vĩro. 62 Akũ ò yã̀ ò a denɛ kũ ɔo, de ò
dɔ̃ deran à ye ò tɔ́ kpánɛ nà. 63 Zakari anlo gbèka, akũ à kɛ̃̀a: A
tɔ́n Yahaya. Yã̀ pìi bò ń sarɛ ń pínki. 64 Gwe gɔ̃̀nɔ a nénɛ sɛ̀ lei, à
lɛ́ bò àtɛn yã̀ o, àtɛn Luda sáabu kpá. 65 Akũ vĩna ń fárandidenɔ
kù̀ ń pínki, akũ Yudea bùsu gusĩsĩde gbɛ̃nɔ tɛn yã̀ pì o ń pínki.
66 Akũ gbɛ̃ kũ ò yã̀ pìi mànɔ kũna ń nèsɛɛ gũn ò pì: Bɔ́n né pì
nigɔ̃ de a ũ ziaa? Zaakũ Dikiri ɔ kúa.

Zakari annabikɛyã'onaa

67 Luda Nini sù a de Zakaria, akũ à annabikɛyã̀ ò à pì:
68 Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá!
À sù à a gbɛ̃nɔ bò.
69 À Surabari gbãnade bòwɛrɛ
a zɔ̀bleri Dauda buri tɛ́,
70 lákũ à ò a annabinɔ gãi nà zaa gìkɛna.
71 Ò pì ani ó sí ó ibɛrɛnɔa,
ani ó bo gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ógu pìnɔ ɔĩ̃.

72 Lɛmɛ à ó dizinɔ wɛ̃nda gwà lɛ,
a bàka kunna kũńwo yã dí sãaguro.
73 À la dà ó dizi Ibrahĩnɛ
74 à pì áni ó bo ó ibɛrɛnɔ ɔĩ,
áni ó gba zé ò doarɛ vĩna sari,
75 de ó kunna gɔ̃nɛ adona gbɛ̃ mananɔ ũ
ari ó wɛ̀ndi lén.
76 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma né,
oni n sísi Luda Musude annabii,
zaakũ mɔkɔ̃n mé ĩni do Dikirinɛ arɛ ǹ zé kɛkɛnɛ.
77 Ĩni tó a gbɛ̃nɔ dɔ̃ lákũ ani ń sura ba nà,
lákũ ani ń durunnanɔ kɛ̃ḿma nà.
78 Zaakũ ó Luda sùru vĩ,
bonaa musu ani su ó gwa lán gudɔnaa bà,
79 de à gu pu gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔnɛ
kũ gbɛ̃ kũ ò kú ga lɛ́inɔ,
de à ó gbá da aafia zén.
80 Né pì zɔ̃kɔ̃ kǔ, à gɔ̃ kãgbãnade ũ. A kú gbárannan ari gɔrɔ kũ
à bò Isarailanɔnɛ gupuraa.

2

Yesu Kirisi inaa
(Mat 1:18-25)

1 Gɔrɔ kǔa Siza Ogɔsutu bò kũ yão, à pì ò a bùsu gbɛ̃nɔ naro
ń pínki. 2 Narona káaku kũ ò kèn gwe gɔrɔ kũ Kiriniu de Siria
bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 3 Gbɛ̃ sĩnda pínki gèɛ a bɛ wɛ̃tɛn, de ò a tɔ́ da
takadan. 4 Yusufu sɔ̃, à bò Nazɛra, Galili bùsun, à gèɛ Dauda
bɛ lakutu Bɛtilihamu, Yudea bùsun, kũ à de Dauda buri ũ yãi.
5 À gèɛ de ò a tɔ́ da takadan gwe kũ a nɔkpamma Mariama kũ
à nɔ̀sinaao, 6 akũ gɔrɔ kũ ò kú gwe, a né'igɔrɔ kà, 7 akũ à a né
dauduu ì. À biza fĩfĩa, à a wùtɛ pókãdenɔ pɔ́blebɔn, kũ odi gu
le nibɔnɔ kipakiaro yãi.

8 Sãdãrinɔn kú bùsu dokɔ̃nɔ pìi gũn, òtɛn i sɛ̀ntɛ, òtɛni ń
sãnɔ dãkpã gwãani. 9 Akũ Dikiri malaikaa bò à sùḿma,
Dikiri gakuri gupura kǔ à lìkańyĩ, akũ vĩna ń kũ manamana.
10 Malaikaa pìi òńnɛ: Ásun tó vĩna á kũro, zaakũ ma su mà
baaru nna kpáárɛmɛ, gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ ni kɛ nna manamana.
11 Ò Surabarii ìárɛ Dauda wɛ̃tɛn gwãaniala, àkũmɛ Arumasihu
ũ Dikiri ũ. 12 Sèeda kũ ani tó à a dɔ̃n dí: Áni nékpãntɛ̃ e wútɛna
pókãdenɔ pɔ́blebɔɔ gũn, biza fĩfĩa. 13 Kãnto ludambɛ gbɛ̃nɔn kú
lɛɛlɛ kũ malaika pìio dasidasi, òtɛn Luda sáabu kpá ò pì:

14 Ò Luda tɔ́ sé lei zaa musu,
gbɛ̃ kũ ń yã kènɛ nnanɔ aafia le zĩtɛ.

15 Kũ malaikaa pìnɔ gòńla ò tà ludambɛ, akũ sãdãrinɔ òkɔ̃nɛ ò pì: Ò gé Bɛtilihamu, de ò yã kũ à kɛ̀ɛ pì e, yã kũ Dikiri tò o dɔ̃. 16 Akũ ò fùtɛ ò gɛ̀ɛ likalika, ò bò Mariama kũ Yusufuooa kũ nékpãntɛ̃ pìio wútɛna pɔ́kãdenɔ pɔ́blebɔɔ gũn. 17 Kũ ò a è, ò yã kũ ò òńnɛ né pì musu ò. 18 Akũ yã kũ sãdãrinɔ òo pìi bò gbɛ̃ kũ ò mànɔ sarɛ ń pínki. 19 Mariama yã pì kũna a nèsɛɛ gũn pínki, àtɛn laasun léa. 20 Sãdãrinɔ èra ò tà, òtɛn Luda tɔ́ bo, òtɛni a sáabu kpá yã kũ ò mà akũ ò è yãi, zaakũ à kè lákũ ò òńnɛ nà.

Tɔ́kpana Yesunɛ

21 A gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ né tɔ̃zɔ̃gɔrɔ kà, akũ ò tɔ́ kpànɛ Yesu, tɔ́ kũ malaikaa ò zaade odi a nɔ̀ síro.

Yesu mɔna Dikirinɛ

22 Kũ ń gbɛ̀bogɔrɔ kà, ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ à mɔ Dikirinɛ Yurusalɛmu lákũ Musa doka ò nà. 23 Zaakũ à kú Dikiri doka takadan ò pì, ò daudunɔ kpá Dikiria. 24 Ò sa'opɔ kũ ò dìtɛ Dikiri doka takadan kpà, ò pì potɛ̃nɛ mèn pla ke lukulukunɛ bɔ̀rɔ mèn pla.

25 Gbɛ̃ke kú Yurusalɛmu, a tɔ́n Simɛɔ. Gbɛ̃ manamɛ, à Luda vĩna vĩ, à wé dɔ Isarailanɔ surabanaai. Luda Nini kúa, 26 akũ à pìnɛ ani ga Dikiri gbɛ̃ kũ òdi pi Arumasihu enaa sariro. 27 Luda Nini dònɛ arɛ, akũ à gɛ̃̀ Luda ɔnn. Kũ Mariama kũ Yusufuo sù kũ ń né Yesuo yã kũ ò dìtɛ doka takadan kɛna yãi, 28 akũ Simɛɔ a sì a ɔĩ, à Luda sáabu kpà à pì:

29 Ǹ makũ n zɔ̀bleri gbarɛ aafiaa gũn sà
lákũ n òmɛnɛ nà Dikiri,
30 zaakũ ma wé kè pla kũ Surabari kũ n dìtɛo,
31 kũ n a yã kɛ̀kɛ buri sĩnda pínki wára.
32 Anigɔ̃ de gupura ũ de à gupura kũ buri pãndenɔnɛ,
à n gbɛ̃ Isarailanɔ tɔ́ bo.
33 Yã kũ à ò né pìi musu bò a de kũ a daoo sarɛ. 34-35 Simɛɔ sa mana òńnɛ, akũ à ò né pì da Mariamanɛ à pì:

Àkũ mé anigɔ̃ de sèeda kũ Isarailanɔ ni gíi ũ,
pɔsira ni n swɛ̃̀ zɔ̃ lán fɛ̃nɛda bà.
Isaraila kenɔ ni kakatɛ ń kenɔ ni bo aafia a gãi,
ń nèsɛɛ gũn yã ni bo gupuraa.

36 Nɔgbɛ̃ annabi ke kú gwe, a tɔ́n Ana, Fanuɛli né, Asa burimɛ. Nɔgbɛ̃ pì zĩ kǔ yúkuyuku. À zã kè kũ a gɔ̃kpammao wɛ̃̀ supplamɛ, 37 akũ à gɔ̃̀ gyaanɔ ũ ari wɛ̃̀ basiikɔ̃ awɛɛsiikɔ̃. Àdi bo Luda ɔnnlo, àdigɔ̃ do Ludai fãnantɛ̃ kũ gwãanio kũ léyĩnaao kũ aduakɛnaao. 38 Zĩ birea gɔ̃̀nɔ à nàńyĩ, à Luda sáabu kpà, àtɛn né pì yã o gbɛ̃ kũ ń wé dɔ Yurusalɛmu bonaainɔnɛ ń pínki.

Ɛra tana Nazɛra

39 Kũ Yusufu kũ Mariamao kɛ̀ lákũ à kú Dikiri doka takadan
nà pínki ò làka, ò èra ò tà ń bɛ wɛ̃tɛa Nazɛra, Galili bùsun. 40 Né
pìi fùtɛ à gbãna kṳ̀. Ɔndɔ̃ mɔ̀a, àdigɔ̃ kú kũ Luda arubarikaao.

Yesu gɛna Luda ɔnn a néfitikɛgɔrɔa

41 Wɛ̃ kũ wɛ̃ɛo Yesu de kũ a dao dì gɛ́ Vĩnla dikpɛ kɛ Yu-
rusalɛmumɛ. 42 Kũ Yesu kà wɛ̃ kuri awɛɛpla, ò èra ò gèɛ dikpɛ
kɛ lákũ òdi kɛ nà. 43 Kũ dikpɛ làka, òtɛn tá, akũ ń né Yesu gɔ̃
Yurusalɛmu, ò a yã dɔ̃ro. 44 Òtɛn da à kú ń gbɛ̃nɔ téme. Kũ ò táa
ò gɔrɔ do, akũ òtɛni a wɛtɛ ń danɛnɔ kũ ń gbɛ̃ dɔ̃nanɔ té. 45 Kũ
odi a ero, ò èra ò gèɛ a wɛtɛ Yurusalɛmu. 46 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò
a è Luda ɔnn vutɛna yãdannɛrinɔ té, àtɛn sã kpá ń yãa, àtɛn yã
lalaḿma. 47 A yã dɔ̃na kũ a yãwemmanaao bò gbɛ̃ kũ òtɛni a
yã manɔ sarɛ ń pínki. 48 Kũ a de kũ a dao a è, à bò ń sarɛ, akũ a
da pìnɛ: Bóyãi n kèwɛrɛ lɛɛ? N de kũ makũo, ó bídi kè n wɛtɛna
yãi. 49 À wèḿma à pì: À kè dera átɛni ń wɛtɛɛ? Á dɔ̃ kũ à kṳ̀ mà
a De bɔkɔtɛ kɛnloo? 50 Ama odi yã kũ à òńnɛ pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro.

51 Yesu èra à tà kũńwo Nazɛra, à ń yã mà. A da yã pìnɔ kũna
a nèsɛɛ gũn pínki. 52 Yesu zɔ̃kɔ̃ kṳ̀, a ɔ̃ndɔ̃ kàra, à nna kũ Ludao
kũ bisãsirinɔ.

3

Yahaya Da'itɛkɛri waazikɛnaa
(Mat 3:1-17, Maa 1:1-11, Yuh 1:19-28)

1 Siza Tiberia kíblena wɛ̃ gɛ̃rode gũn Pɔntiu Pilati mé à Yudea
bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, Hɛrɔdu tɛn kí ble Galili, a vỳni Filipi tɛn kí
ble Iturea bùsun kũ Tarakɔniti bùsuuo, Lisania sɔ̃ àtɛn kí ble
Abilɛnɛ bùsun. 2 Anasa kũ Kayafaomɛ sa'orikinɔ ũ. Gɔrɔ kṳ̀a
Luda yã ò Zakari né Yahayanɛ gbárannan. 3 Akũ à fùtɛ àtɛn
kure Yoda bara dire kũ bara laooi pínki, àtɛn waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ.
À òńnɛ ò ń nèsɛ litɛ ò da'itɛ kɛ, Luda ni ń durunnanɔ kɛ̃ḿma.
4 Lákũ à kú annabi Isaya takada gũn nà à pì:

À baarukparii kòto ma dɔ gbárannan,
àtɛn pi à zé kɛkɛ Dikirinɛ,
à zé térerenɔ poronɛ súsu.
5 Guvutɛ pínki ni tata,
kpinɔ kũ sỳ̀sĩnɔ ni datɛ pínki.
Zé kotinanɔ ni poro súsu,
zé wókũwokũnɔ ni kpákũsũ,
6 gbɛ̃ sĩnda pínki ni e lákũ Luda dì ń sura ba nà.

7 Gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ su a kĩnaa dasi ò da'itɛ kɛ, akũ àdi ońnɛ:
Bisãsiri pitikonɔ! De mé à lé dàáwa à bàa sí pɔfɛ̃ kũ Luda ni
kipaḿmanɛɛ? 8 À nèsɛlitɛna yã kɛ, onigɔ̃ dɔ̃ kũ a litɛ. Kũ Ibrahĩ
de á dizi ũ, àsungɔ̃ da kũ abirekũ mé ani á boro. Matɛn oárɛ,

Luda ni fɔ̃ à gbè díno kɛ Ibrahĩ burino ũ. 9 Kpásа ditɛna línɔi kɔ̀. Lí kũ àdi né mana iro, Luda ni zɔ̃ à zu té gũn.

10 Gbɛ̃no a là ò pì: Tó lɛmɛ, óni kɛ deraa? 11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ à uta vĩ mèn pla, à a do kpá gbɛ̃ kũ à vĩroa. Gbɛ̃ kũ à póble vĩ, à kɛ lɛ dɔ. 12 Bɛ'ɔgɔsirino sù da'itɛ kɛ, akũ ò a là ò pì: Dannɛri, óni kɛ deraa? 13 À wèḿma à pì: Ásun bɛ'ɔgɔ síḿma de lákũ ò dìtɛ nàlaro. 14 Sozano a là: Ókɔ̃no sɔ̃, óni kɛ deraa? À òńnɛ: Ásun gbãna mɔ gbɛ̃nɔnɛ à ń blero. À zɛ kũ fĩna kũ òdi boárɛo.

15 Gbɛ̃no wédɔina tɛn kara. Baadi pínki tɛn laasun lé a nèsɛɛ gũn Yahaya yãa, tó àkũmɛ Arumasihu ũ. 16 Yahaya òńnɛ ń pínki à pì: Madì á da'itɛ kɛ kũ íomɛ. Ama gbɛ̃ke ni su a gbãna demala, mádi ká mà a kyate bobonɛro. Àkũ mé ani á da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio kũ téo. 17 À gbaka kũna kũ ani pó fão. Ani póblewɛ ká a dɔ̃n, ani a sàko ká té kũ àdi garo gũn. 18 Yahaya baaru nna kpannɛnaa gũn, à nàkaraḿma kũ yã pãndenɔo dasi. 19 Akũ à yã kpàkɛ̃ kína Hɛrɔdui a vìni nano Hɛrɔdia yã musu kũ yã vãni pãnde kũ à kènɔ pínki, 20 akũ Hɛrɔdu èra à yã vãni kè dɔ, à Yahaya dà kpésiran.

Yesu da'itɛkɛnaa
(Mat 3:13-17, Maa 1:9-11)

21 Kũ Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ ń pínki, à Yesu da'itɛ kè se. Gɔrɔ kũ Yesu tɛn adua kɛ, ludambɛ wɛ̀kɔ̃a, 22 akũ Luda Nini sùa à de lán potɛ̃nɛ bà. Akũ à kòto ke mà bona ludambɛ à pì: Mɔkɔ̃n ma Né mèn do légelege yenyĩde ũ, kũ ma pɔ nnamma manamana.

Yesu buri bozirɛ
(Mat 1:1-17)

23 Gɔrɔ kũ Yesu nà a zĩa, à kà wɛ̀ baraakuri taka. Òtɛn da Yusufu né'inaamɛ.
Yusufu sɔ̃ Eli némɛ,
24 Eli sɔ̃ Matata némɛ,
Matata sɔ̃ Levi némɛ,
Levi sɔ̃ Mɛlɛki némɛ,
Mɛlɛki sɔ̃ Yanai némɛ,
25 Yanai sɔ̃ Yusufu némɛ,
Yusufu sɔ̃ Matatia némɛ,
Matatia sɔ̃ Amɔsi némɛ,
Amɔsi sɔ̃ Naumu némɛ,
Naumu sɔ̃ Ɛsɛli némɛ,
Ɛsɛli sɔ̃ Nagai némɛ,
26 Nagai sɔ̃ Maata némɛ,
Maata sɔ̃ Matatia némɛ,
Matatia sɔ̃ Sɛmɛi némɛ,
Sɛmɛi sɔ̃ Yosɛki némɛ,
Yosɛki sɔ̃ Yoda némɛ,

Yoda sɔ̃ Yoanana néme,
27 Yoanana sɔ̃ Resa néme,
Resa sɔ̃ Zɛrubabɛli néme,
Zɛrubabɛli sɔ̃ Sealatiɛli néme,
Sealatiɛli sɔ̃ Nɛri néme,
Nɛri sɔ̃ Mɛlɛki néme,
28 Mɛlɛki sɔ̃ Adi néme,
Adi sɔ̃ Kosamu néme,
Kosamu sɔ̃ Ɛlɛmadamu néme,
Ɛlɛmadamu sɔ̃ Ɛɛ néme,
Ɛɛ sɔ̃ Yɔsua néme,
29 Yɔsua sɔ̃ Ɛliɛza néme,
Ɛliɛza sɔ̃ Yorimu néme,
Yorimu sɔ̃ Matata néme,
Matata sɔ̃ Levi néme,
Levi sɔ̃ Simɛɔ néme,
30 Simɛɔ sɔ̃ Yuda néme,
Yuda sɔ̃ Yusufu néme,
Yusufu sɔ̃ Yonamu néme,
Yonamu sɔ̃ Ɛliakimu néme,
Ɛliakimu sɔ̃ Mɛlɛa néme,
31 Mɛlɛa sɔ̃ Mɛna néme,
Mɛna sɔ̃ Matata néme,
Matata sɔ̃ Natã néme,
Natã sɔ̃ Dauda néme,
Dauda sɔ̃ Yɛsɛ néme,
32 Yɛsɛ sɔ̃ Ɔbɛdi néme,
Ɔbɛdi sɔ̃ Bɔaza néme,
Bɔaza sɔ̃ Salamɔ néme,
Salamɔ sɔ̃ Nasɔ̃ néme,
Nasɔ̃ sɔ̃ Aminadabu néme,
33 Aminadabu sɔ̃ Ramu néme,
Ramu sɔ̃ Ɛzɛrɔnu néme,
Ɛzɛrɔnu sɔ̃ Pɛrɛzi néme,
Pɛrɛzi sɔ̃ Yuda néme,
Yuda sɔ̃ Yakubu néme,
34 Yakubu sɔ̃ Isaaku néme,
Isaaku sɔ̃ Ibrahĩ néme,
Ibrahĩ sɔ̃ Tera néme,
Tera sɔ̃ Nao néme,
Nao sɔ̃ Serugu néme,
35 Serugu sɔ̃ Rɛu néme,
Rɛu sɔ̃ Pɛlɛgi néme,
Pɛlɛgi sɔ̃ Eberu néme,
Eberu sɔ̃ Sela néme,
Sela sɔ̃ Kaina néme,
36 Kaina sɔ̃ Apasada néme,
Apasada sɔ̃ Sɛmu néme,
Sɛmu sɔ̃ Nuhu néme,

Nuhu sɔ̃ Lamɛki némɛ,
Lamɛki sɔ̃ Mɛtusela némɛ,
37 Mɛtusela sɔ̃ Ɛnɔku némɛ,
Ɛnɔku sɔ̃ Yarɛdi némɛ,
Yarɛdi sɔ̃ Malalɛli némɛ,
Malalɛli sɔ̃ Kenana némɛ,
Kenana sɔ̃ Ɛnɔsu némɛ,
38 Ɛnɔsu sɔ̃ Sɛti némɛ,
Sɛti sɔ̃ Adamu némɛ,
Adamu sɔ̃ Luda némɛ.

4

Yesu yɔ̃ogwanaa
(Mat 4:1-11, Maa 1:12-13)

1 Yesu bò Yoda àtɛn su kũ Luda Ninio pɛkɛrɛna, akũ Nini pìi
gèɛ kãao gbárannan. 2 Ibilisi a yɔ̀ à gwà gwe ari gɔrɔ bupla. Gɔrɔ
kʊ̀a adi póke blero. Kũ gɔrɔ bupla pìi pàpa, nà tɛni a dɛ. 3 Akũ
Ibilisi pìnɛ: Tó Luda Némɛ n ũ, ǹ pi gbɛ̀ dí li burodi ũ. 4 Yesu
wèa à pì: À kú Luda yãn ò pì:
Póblen bisãsiri dìgɔ̃ kúo adoro.
5 Akũ Ibilisi gèɛ kãao musu, akũ à andunia kpatanɔ mɔ̀nɛ pínki
a zɛki gbèn gɔ̃nɔ 6 à pì: Mani n gba abirenɔ iko pínki kũ a
gakurio, zaakũ à kú ma ɔĩmɛ, gbɛ̃ kũ má yei mani kpáa. 7 Tó
n kutɛ ma arɛ dé, ani gɔ̃ n pó ũmɛ pínki. 8 Yesu wèa à pì: Ò kɛ̃̀ ò
pì, ǹ donyĩ kɛ Dikiri n Ludanɛ ǹgɔ̃ doi ado.
9 Akũ Ibilisi gèɛ kãao Yurusalɛmu, à a zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛa
à pì: Tó Luda Némɛ n ũ, ǹ ɔ gbarɛ n zĩdai la, 10 zaakũ ò kɛ̃̀ Luda
yãn ò pì:
Ani n yã o a malaikanɔnɛ ò n dãkpã.
11 Ò pì dɔ:
Oni n sɛ́ ń ɔĩ̃, de ǹsun gɛ̃̀ sí gbèɛaro yãi.
12 Yesu wèa à pì: Ò pì, ǹsun Dikiri n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
13 Kũ Ibilisi Yesu yɔ̀ à gwà kũ yã pínkio à làka, akũ à a tòn ari
zĩ̃kea dɔ.

Yesu nana a zĩ̃ia Galili
(Mat 4:12-17, Maa 1:14-15)

14 Yesu èra à tà Galili kũ Luda Nini gbãnao, akũ a tɔ́ dà bùsuu
pìla pínki. 15 Àdi yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ gũn, baadi pínki dì a
sáabu kpá.

Nazɛradenɔ gina Yesui
(Mat 13:53-58, Maa 6:1-6)

16 Akũ à gèɛ Nazɛra, gu kũ à né blèn. Kámmabogɔrɔ zĩ à gèɛ
aduakɛkpɛn lákũ àdi kɛ nà. À fùtɛ à zɛ̀ de à kyó kɛ, 17 akũ ò

annabi Isaya takada kpàa. Kũ à pòro, à bò gu kũ ò yã dí kɛ̃nwa ò pì:
18 Dikiri Nini kúma,
à ma ditɛ mà baaru nna kpá takasidenɔnɛ,
à ma zĩ mà gɔ̃nzĩdanɛ kpàkpa kɛ
gbɛ̃ kũ ò ń zĩda vĩronɔnɛ,
mà wéwɛ̃naa kpàkpa kɛ vìnanɔnɛ,
mà gbɛ̃ kũ ò yĩnanɔ poro,
19 mà Dikiri gbɛ̃kɛkɛnnɛgɔrɔ kpàkpa kɛ.
20 Akũ à takada pìi kòko à kpà kpanyĩriia, à vùtɛ. Gbɛ̃ kũ ò kú kpé gũnnɔ wé fĩa ń pínki. 21 Akũ à nà yã'onnɛnaaa à pì: Luda yã dí pàpa gbãra lákũ átɛn ma nà. 22 Yã mana kũ à da a lén bò ń sarɛ ń pínki, òtɛni a tó nna sí ò pì: Yusufu nén díroo?

23 Akũ à pìńnɛ: Má dɔ̃ sãnsãn kũ áni yáasi dí zumɛnɛ. Tó mɔkɔ̃mmɛ likita ũ, ǹ n zĩda were. Áni omɛnɛ mà yã kũ a mà ma kè zaa Kapɛnamu kɛ ma bɛ wɛ̃tɛ gũn la dɔ. 24 Yãpuran matɛn oárɛ, annabii dìgɔ̃ bèɛrɛ vĩ a bɛ wɛ̃tɛ gũnlo. 25 Matɛn oárɛ yãpura, kũ ludambɛ zé tà Iliasu gɔrɔ, gyaanɔnɔn dasi. Legũ dí maro ari wɛ̀ aakɔ̃ kũ mɔ suddoo, akũ nà zɔ̃kɔ̃ɔ gɛ̀ Isarailanɔ bùsun pínki, 26 ama Luda dí Iliasu zĩ ń gbɛ̃kearo, sé gyaanɔ kũ à kú Zarɛfa, Sidɔ̃ sarɛ. 27 Annabi Ɛlisa gɔrɔ sɔ̃, Isarailanɔ bùsun kusunɔn dimmɛ, ama adi ń gbɛ̃ke werekɔ̃aro, sé Siria bùsu gbɛ̃ Naama.

28 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú aduakɛkpɛ gũnnɔ yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀ manamana ń pínki. 29 Akũ ò bò kũ Yesuo wɛ̃tɛ kpɛ, ò gɛ̀ɛ kãao sǐsĩ kũ ń wɛ̃tɛ kátɛa mìsɔ̃ntɛa, de ò ɔ sɔ̃i à létɛ à sín yãi. 30 Akũ à bò ń té à tà.

Yesu tãnade werekɔ̃ana Kapɛnamu
(Mat 8:14-17, Maa 1:21-39)

31 Yesu tà Kapɛnamu, Galili bùsun, akũ àtɛn yã dańnɛ kámmabogɔrɔ zĩ. 32 A yãdannɛnaa bò ń sarɛ, zaakũ a yã iko vĩ. 33 Gɔ̃gbɛ̃ tãnade ke kú aduakɛkpɛn gwe, akũ à wiki gbãna lè à pì: 34 É'e! Bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩii, Yesu Nazɛra? N su ǹ ó kakatɛn yá? Má dɔ̃ gbɛ̃ kũ ń de a ũ, mɔkɔ̃mmɛ Luda gbɛ̃ kũ à kú adona ũ. 35 Akũ Yesu gì tãna pìinɛ à pì: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gɔ̃gbɛ̃ pìia. Akũ tãna pì gɔ̃gbɛ̃ pìi pãtɛ gbɛ̃nɔ té, à gòa, adi a kĩnnaro. 36 Gbɛ̃nɔ bídi kè ń pínki, òtɛn kɔ̃ lala: Bó taka buri yãn gwee? Àdi yã ditɛ tãnanɔnɛ kũ iko gbãnao, akũ òdi goḿma. 37 Akũ a tó dà bùsuu pìla pínki.

Gyãrenɔ werekɔ̃ana dasidasi
(Mat 8:14-17, Maa 1:29-34)

38 Kũ à bò aduakɛkpɛn, akũ à tà Simɔ bɛa. Simɔ nanɔ da tɛn mèwãna kɛ manamana, akũ ò a yã ònɛ. 39 Yesu zèala à gì

mɛ̀wãna pìinɛ, akũ a mɛ̀ɛ kɛ̀ sǎna. Zaa gwe gɔ̃nɔ à fùtɛ à pɔ́ble kɛ̀ńnɛ.
40 Kũ ifãntɛ̃ gɛ̃ kpén, gbɛ̃ kũ ò gyãre vĩnɔ sù kũńwo Yesunɛ, akũ à ɔ nàna ń baadia, à ń werekɔ̃a kũ ń gyã buri sĩnda pínkio. 41 Tãnanɔ sɔ̃ òtɛn bo gbɛ̃nɔ gũn kũ wikio dasi ò pì: Mɔkɔ̃mmɛ Luda Nɛ́ ũ. Ama àdi gíńnɛ ò yã o, kũ ò a dɔ̃ Arumasihu ũ yãi.

Yesu waazikɛna Galili
(Maa 1:35-39)

42 Gukɛ̃kɔ̃ana Yesu bò wɛ̃tɛ gũn, à gɛ̀ɛ gusarɛ, akũ gbɛ̃nɔ tɛni a wɛtɛ. Kũ ò bòa, ò ye à ń tóro. 43 Akũ à pìńnɛ: Sé mà kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kpá wɛ̃tɛ kparanɔnɛ dɔ, zaakũ abire yãin Luda ma zĩ. 44 Akũ à gɛ̀ɛ àtɛn waazi kɛ Yudea bùsu aduakɛkpɛnɔ gũn.

5

Yesu ìba káakunɔ sisinaa
(Mat 4:18-22, Maa 1:16-20)

1 Zĩkea Yesu zɛna Gɛnɛsarɛti sɛ̀bɛɛ bara, akũ gbɛ̃nɔ kàkarai dasi de ò Luda yã ma yãi, òtɛn nakaraa. 2 Akũ à gó'itɛ è katɛna bara mɛ̀n pla, sɔrɔkɔnɔ bɔ̀tɛn òtɛni ń táarunɔ pípi. 3 Akũ à gɛ̃ gó pìnɔ do gũn kũ à de Simɔ pɔ́ ũ, à wɛ́ kɛ̀a à a yĩpa fíti, à go baraa fíti. Akũ à vùtɛ gó pìi gũn, à yã dà gbɛ̃nɔnɛ.

4 Kũ à yã ò à làka, akũ à pì Simɔnɛ: Ǹ gɛ́ kũ góo í lòkoto kpa, à birigi fã á kpɔ̀ kũ. 5 Simɔ wèa à pì: Dannɛri, o zĩ kɛ̀ ari gu gɛ̀ɛ à dɔ̀o, ódi pɔ́ke kũro, ama lákũ n ò nà, mani fã. 6 Kũ ò kɛ̀ lɛ, ò kpɔ̀ɔ kàkara yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ ari ń biriginɔ ye ò kɛ̃kɛ̃. 7 Akũ ò ɔ kɛ̀ yáku ń gbɛ̃dake kũ ò kú gó pì do gũnnɔnɛ, ò su ò kpáńyĩ. Kũ ò sù, ò kpɔ̀ɔ kà gó mɛ̀n pla pìnɔ pà ari ò ye ò kpátɛ. 8 Kũ Simɔ Pita è lɛ, à kùtɛ Yesu gbá sarɛ à pì: Ǹ go ma sarɛ Dikiri, zaakũ durunnakɛrin ma ũ. 9 Simɔ bídi kɛ̀ kũ gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ń pínki kpɔ̀ dasi kũ ò kǔu pì yãi. 10 Lɛmɛ dɔ Yamisi kũ Yuhanao, Zebedi nɛ́ kũ ò de kɔ̃ gbɛ̃nna ũ kũ Simɔo bídi kɛ̀ se. Akũ Yesu pì Simɔnɛ: Ǹsun tó vĩna n kũro. Zaa gbãra bisãsirin ĩnigɔ̃ wɛtɛ. 11 Kũ ò kà kũ ń góo bara, akũ ò pɔ́ sĩnda pínki tòn ò tɛ̀i.

Kusu werekɔ̃anaa
(Mat 8:1-4, Maa 1:40-45)

12 Zĩkea Yesu kú wɛ̃tɛ ke gũn, akũ gɔ̃gbɛ̃ kũ kusu dàala sù. Kũ à Yesu è, à wùtɛ a kùaa, à wɛ́ kɛ̀a à pì: Dikiri, tó ń yei, ĩni fɔ̃ ǹ ma werekɔ̃a swáswa. 13 Akũ Yesu ɔ bò à nàa à pì: Má yei, ǹ gɔ̃ swáswa. Zaa gwe gɔ̃nɔ a kusu làka. 14 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹsun o gbɛ̃ke maro. Ǹ gɛ́ ǹ n zĩda mɔ sa'oriinɛ, ǹ sa'opɔ kũ Musa dìtɛ kpá n werekɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.

15 Yesu baaruu dàgula de yãla. Gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ kakara dasi ò a yã
ma, de à ń werekɔ̃a kũ ń gyãnɔ dɔ. 16 Akũ Yesu dìgɔ̃ bo ń té àgɔ̃
gé adua kɛ gusarɛ.

Kɔ̀nɔde werekɔ̃anaa
(Mat 9:1-8, Maa 2:1-12)

17 Zĩkea Yesu tɛn yã daŋ́nɛ. Farisi kenɔ kũ ludayãdannɛri
kenɔ vutɛna gwe. Ò bò Galili kũ Yudea wɛ̃tɛnɔ gũn pínki
kũ Yurusalɛmuo. Luda gbãna kú kãao, akũ àtɛn gyãrenɔ
werekɔ̃a. 18 Akũ gbɛ̃kenɔ sù, ò kɔ̀nɔde sɛna kũ wútɛbɔɔo, òtɛn zé
wɛtɛ ò gɛ̃ kãao ò a ditɛ Yesu arɛ. 19 Kũ odi gɛ̃ki ero pari yãi, akũ ò
dìdi kãao kpé musu, ò kpé fɔ̃, akũ ò a kìpa kũ a wútɛbɔɔo zàa gũn
Yesu arɛ. 20 Kũ Yesu è ò a náani vĩ, à pì: Ma gbɛ̃, n durunnanɔ
kɛ̀mma. 21 Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisi pìnɔ ò ń nèsɛɛ gũn: Dín
gbɛ̃ kũ àtɛn dɔkɛ kũ Ludao dí ũu? Dí mé ani fɔ̃ à durunna
kɛ̃ḿma, tó adi kɛ Luda ado baasiroo? 22 Yesu ń laasun dɔ̃, akũ
à ń lá à pì: Bóyãi átɛn laasun bire taka lé á nèsɛɛ gũnn? 23 Tó
ma pì a durunnanɔ kɛ̃a, ke tó ma pì à futɛ à táa o, a kpate mé à
aragaa? 24 Ma ò lɛ de àgɔ̃ dɔ̃ kũ Bisãsiri Né durunnakɛ̃mmana
iko vĩ zĩtɛ lamɛ. Akũ à pì kɔ̀nɔde pìinɛ: Ma ònnɛ, ǹ futɛ ǹ n
wútɛbɔ sé ǹ tá bɛ. 25 Gwe gɔ̃nɔ à fùtɛ à zɛ̀ ń wára, à a wútɛbɔɔ
pìi sè à tà bɛ, àtɛn Luda sáabu kpá. 26 Gbɛ̃ sĩnda pínki lé àtɛ, akũ
ò Luda tó bɔ̀. Vĩna gũn ò pì: O daboyã è gbãra.

Levi sisinaa
(Mat 9:9-13, Maa 2:13-17)

27 Abire gbɛra Yesu bò, akũ à bɛ'ɔgɔsiri kũ òdi pinɛ Levi è
vutɛna a bɛ'ɔgɔsikin. À pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ témai. 28 Akũ à fùtɛ, à pɔ́
sĩnda pínki tòn à tèi.

29 Akũ à póble zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀ a bɛa à Yesu sìsia, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ
gbɛ̃ pãndenɔ tɛn pɔ́ ble kũńwo dasi. 30 Akũ Farisinɔ kũ ń
ludayãdannɛrinɔ yãkete kà a ìbanɔi ò pì: Bóyãi átɛn pɔ́ ble, átɛn
í mi kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ kifirinɔoo? 31 Akũ Yesu wèḿma à pì: Gbɛ̃
kũ à aafia vĩ bàka kú kũ likita yãoro, sé gyãre. 32 Mádi su gbɛ̃
mananɔ sísi ò ń nèsɛ litɛro, sé kifirinɔ.

Léyĩna yã
(Mat 9:14-17, Maa 2:18-22)

33 Akũ ò pìnɛ: Yahaya ìbanɔ dìgɔ̃ lé yĩ, ògɔ̃ adua kɛ baala'i.
Lɛmɛ kũ Farisi ìbanɔ dɔ. Ama n gbɛ̃nɔ dìgɔ̃ pɔ́ ble òdigɔ̃ í mi.
34 Akũ Yesu wèḿma à pì: Áni fɔ̃ à pi nɔsɛri gbɛ̃nɔ lé yĩ gɔrɔ kũ à
kú kũńwo yá? 35 A gɔrɔ ni su kũ oni nɔsɛrii pì bo ń té. Zĩ pìian
oni lé yĩ sà. 36 Yesu yã lɛ̀kɔ̃aŋ́nɛ dɔ à pì: Gbɛ̃ke dì uta dufu li ò
dì a zĩlaro. Tó ò kɛ̀ lɛ, uta dufu ni yakamɛ, a zĩ ni kɔ̃ sé kũ uta
dufu nambataoro. 37 Òdi sèwɛ̃ dufu ká tùru zĩ gũnlo. Tó ò kɛ̀ lɛ,
wɛ̃ dufu pì ni tùru pũtãmɛ, ani kɔ́tɛ, tùru ni yaka. 38 Oi, òdi sèwɛ̃

dufu ká tùru dufu gũmmɛ. 39 Gbɛ̃ kũ à kɔ̃ dɔ̀ kũ wɛ̃ zĩ minaao dì a dufu sáabu kpáro, àdi pi a zĩ mɛ́ à nna.

6

Kámmabogɔrɔ yã
(Mat 12:1-14, Maa 2:23-3:6)

1 Kámmabogɔrɔ zĩ kea Yesu tɛn pã buranɔla, akũ a ìbanɔ póblewɛ wòro ò sùkã ń ɔn, òtɛn só. 2 Akũ Farisi kenɔ pìńnɛ: Bɔ́yãi átɛn yã kũ à de òdi kɛ kámmabogɔrɔ zĩro kɛɛ? 3 Yesu wèḿma à pì: Ádi a kyó kɛ a è lákũ Dauda kũ a gbɛ̃nɔ kɛ̀ nà gɔrɔ kũ nà tɛni ń dɛroo? 4 À gɛ̃ Luda ɔnn, à burodi kũ ò kàtɛ Ludanɛɛ sɛ̀ à sò, à kpà a gbɛ̃nɔa, burodi kũ gbɛ̃ke a sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ. 5 Akũ Yesu pìńnɛ: Bisãsiri Né mɛ́ à iko vĩ kámmabogɔrɔa.

6 Kámmabogɔrɔ pãnde zĩ dɔ Yesu gɛ̃ aduakɛkpɛn, àtɛn yã dańnɛ. Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe, a ɔpla íbana. 7 Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ tɛn Yesu tàasi ká, tó ani a werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ, de ò yã le ò dia. 8 À ń laasun dɔ̃, akũ à pì gbɛ̃ kũ a ɔ íbanaa pìinɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ zàa gũn. Kũ à fùtɛ à zɛ̀ gwe, 9 akũ Yesu pìńnɛ: Matɛni á láme. À zɛ́ vĩ ò yã mana kɛ kámmabogɔrɔ zĩ yá, ke a vãni? Ò gbɛ̃ mì sín yá, ke ò a dɛmɛ? 10 Yesu ń gwá à lìkańyĩ, akũ à pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Ǹ n ɔ pìi poro. Kũ à pòro, akũ a ɔ kɛ̀ a gbèn. 11 Farisinɔ pɔ fɛ̃ manamana, akũ ò lé kpàkũsũ Yesui, deran oni kɛnɛ nà.

Zìri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ ditɛnaa
(Mat 10:1-4, Maa 3:13-19)

12 Gɔrɔ birea Yesu bò à gɛ̀ɛ adua kɛ sɪ̀sĩgɛrɛɛi, akũ à wé kɛ̀ Ludaa gwãani ari gu gɛ̀ɛ dɔo. 13 Kũ gu dɔ̀, akũ à a ìbanɔ sìsiai, à gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ bò ń té, à ń dítɛ zɪ̀rinɔ ũ. 14 Gbɛ̃ pìnɔ tɔ́n dí: Simɔ kũ à tɔ́ kpànɛ Pita, a dakũna Anduru, Yamisi, Yuhana, Filipi, Batɔlɔmiu, 15 Matiu, Tomasi, Alafeu né Yamisi, Simɔ kũ òdi pinɛ Kokaride, 16 Yamisi né Yudasi kũ Yudasi Isikariɔti kũ à gɔ̃ bonkpɛde ũo.

Yesu yãdannɛna Galili
(Mat 4:23-25)

17 Yesu kìpa kũńwo, à zɛ̀ gusaraa, gu kũ a ìba kparanɔ kũ gbɛ̃ pario kún. Ò bò Yurusalɛmu kũ Yudea bùsuuo pínki kũ ísiralɛ wɛ̃tɛ kũ ò kú Taya kũ Sidɔ̃ sarɛnɔ. 18 Ò sù a yã ma, de à ń werekɔ̃a kũ ń gyãnɔ dɔ. Gbɛ̃ kũ tãna tɛn wari dɔḿmanɔ aafiaa lè dɔ. 19 Gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn wɛtɛ à ɔ naa, zaakũ gbãna tɛn bo a gũn, àtɛn gbɛ̃ sĩnda pínki werekɔ̃amɛ.

Arubarikadenɔmɛ Yesu ìbanɔ ũ
(Mat 5:1-12)

20 Akũ à wé sɛ̀ à a ìbanɔ gwà à pì:

Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ takasidenɔ ũ,
zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa de á pɔ́ ũ.
21 Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ kũ nà tɛni á dɛ teranɔ ũ,
zaakũ áni kã.
Arubarikadenɔmɛ ákɔ̃nɔ kũ átɛn ɔ́ɔ dɔ teranɔ ũ,
zaakũ áni yáa dɔ.
22 Arubarikadenɔmɛ á ũ,
tó ò zɛ̀águ, tó ò gìái, tó ò á sɔ̃sɔ̃,
tó ò á tɔ́ vãni sìsi Bisãsiri Né yãi.
23 Gɔrɔ kũ yã birenɔ á lé, à pɔnna kɛ à vĩvĩ kũ pɔnnao, zaakũ á láada zɔ̃kɔ̃ ludambɛ. Lɛn ń dizinɔ kɛ̀ annabinɔnɛ lɛ.
24 Waiyoo ákɔ̃nɔ ɔgɔdenɔ,
a gĩnakɛ a á mènnamanaa è kɔ̀.
25 Waiyoo ákɔ̃nɔ kũ á kãna teranɔ,
nà ni á dɛ.
Waiyoo ákɔ̃nɔ kũ átɛn yáa dɔ teranɔ,
áni wɛ̃nda kɛ à ɔ́ɔ dɔ.
26 Waiyoo ákɔ̃nɔ,
tó gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni á tɔ́ nna sí,
zaakũ lɛn ń dizinɔ kɛ̀ annabi ékɛdenɔnɛ lɛ.

Yena ibɛrɛɛi
(Mat 5:38-48)

27 Matɛn o ákɔ̃nɔ kũ átɛni ma yã manɔnɛ, àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à a mana kɛ gbɛ̃ kũ ò zɛ̀águnɔnɛ. 28 À sa mana o gbɛ̃ kũ òdi sa vãni oárɛnɔnɛ. À adua kɛ gbɛ̃ kũ òdi wari dɔáwanɔnɛ. 29 Tó gbɛ̃ n sãn kɛ̀ n gasu doa, ǹ a do dɔnɛ dɔ. Tó gbɛ̃ n uta zɔ̃kɔ̃ sìmma, ǹsun gínɛ kũ n utanɛoro. 30 Tó gbɛ̃ pɔ́ wé kèmma, ǹ kpáa. Tó gbɛ̃ n pɔ́ sìmma, ǹsun gbɛkaaro. 31 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lákũ á ye ò kɛárɛ nà. 32 Tó gbɛ̃ kũ ò yeáinɔn á yeńyĩ, bɔ́ sáabun à vĩáree? Bee kifirinɔ dìgɔ̃ ye gbɛ̃ kũ ò yeńyĩnɔi se. 33 Tó gbɛ̃ kũ òdi a mana kɛárɛnɔn adì a mana kɛńnɛ, bɔ́ sáabun à vĩáree? Bee kifirinɔ dì kɛ lɛ se. 34 Tó gbɛ̃ kũ á wé dɔ à pɔ́ leḿmanɔn adì pɔ́ sãkãńnɛ, bɔ́ sáabun à vĩáree? Zaakũ kifirinɔ dì pɔ́ sãkãkɔ̃nɛ, de ò le ò a gɛ̃nɛ sí yãimɛ. 35 Àgɔ̃ ye á ibɛrɛnɔi, à a mana kɛńnɛ. À pɔ́ sãkãńnɛ wédɔisari, áni láada zɔ̃kɔ̃ le, ánigɔ̃ de Luda Musude nénɔ ũ, zaakũ àdi a mana kɛ guturunɔnɛ kũ gbɛ̃ vãninɔo. 36 Àgɔ̃ wɛ̃nda vĩ lákũ á De wɛ̃nda vĩ nà.

Kɔ̃ taari'enaa
(Mat 7:1-6)

37 Ásun gbɛ̃ taari ero, Luda ni á taari e sero. Ásun yã vutɛ gbɛ̃aro, Luda ni yã vutɛáwaro. À sùru kɛ kũ gbɛ̃nɔ, Luda ni sùru kɛ kãáo. 38 À gbɛ̃ gba pɔ́, Luda ni á gba. Ani zaka mana kũ à gbɛ̀gbɛ̃ à wɛ̀ à pà yérɛrɛ káárɛ á uta lén. Zaakũ zaka kũ ndì yɔ̃ońnɛ Luda ni yɔ̃onnɛ se.

39 Akũ à yã lèkɔ̃aɲnɛ à pì: Vǐna ni fɔ̃ à gò kũ vǐnaanɛ yá? Ń
pla ń pínki ni si wɛ̀ɛnloo? 40 Ìbaa dìgɔ̃ de a dànnɛrilaro. Gbɛ̃ kũ
à yã dàda papana de lán a dànnɛrii bàmɛ. 41 Bóyãi ntɛn sɛ̀buru
kũ à da n gbɛ̃dake wén e, akũsɔ̃ ńdi lí kũ à da n wén yã daroo?
42 Mɔkɔ̃n kũ ńdi límukutu kũ à da n wén ero, ĩni kɛ dera ǹ o n
gbɛ̃dakenɛ, à tó ǹ sɛ̀buru kũ à da a wén bonɛɛ? Manafikide! Ǹ
límukutu kũ à da n wén bo gĩa, gbasa ǹ gu e swáswa, de ǹ le ǹ
sɛ̀buru kũ à kú n gbɛ̃dake wén bonɛ.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Mat 7:16-20, 12:33-36)

43 Lí mana dì né vãni iro, lí vãni dì né mana iro. 44 Òdi lí sĩnda
pínki dɔ̃ a néamɛ. Òdi kaka bo lè líaro, òdi geepi le lèkaraaro.
45 Gbɛ̃ mana dì a mana bo a mana kũ à katɛna a gũmmmɛ. Gbɛ̃
vãni sɔ̃ àdi a vãni bo a vãni kũ à katɛna a gũmmmɛ. Zaakũ yã
kũ à kɔ̀ swɛ̀ɛ gũnn lé dì o.

Kpébori gbɛ̃nɔn planɔ
(Mat 7:24-27)

46 Bó yã mé à tò adìgɔ̃ ma sísi Dikiri, Dikiri, akũ adì yã kũ ma
ò kɛroo? 47 Gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaa, à ma yã mà akũ à zĩ kèa, mani
mɔárɛ lákũ ade de nà. 48 À de lán ɛ̃bori kũ à wèɛ yɔ̀ zǎzã, à ɛ̃ pètɛ
gbèɛa bàmɛ. Kũ swa pà, í dàgula à kà kpé pìii, adi yĩgãro, kũ ò
bò mana yãi. 49 Gbɛ̃ kũ à ma yã mà akũsɔ̃ adi zĩ kɛaro de lán
ɛ̃bori kũ à ɛ̃ pètɛ zĩtɛ pã wèɛyɔ̃naa sari bàmɛ. Kũ swa'i kài, akũ
à kɔ̀tɛ bìtim gɔ̃̀nɔ. Kpé pìi yakanaa kè zɔ̃kɔ̃.

7

Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ zĩkɛri werekɔ̃anaa
(Mat 8:5-13)

1 Kũ Yesu yã birenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ pínki à làka, akũ à gèɛ
Kapɛnamu. 2 Romu sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke kú gwe, à zĩkɛri vĩ à yei
manamana, akũ àtɛn gyã kɛ à kà gana. 3 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì Yesu
baaruu mà, à Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ zǐa ò wé kɛa à su à a zĩkɛrii pìi
mì sí. 4 Kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò wé kèa gbãngbãn ò pì: Gbɛ̃ pìi kà
ǹ kpái. 5 À ye ó burii, àkũ mé à aduakɛkpɛ dɔ̀wɛrɛ. 6 Akũ Yesu
gèɛ kũńwo. Kũ à kà kãni kũ a bɛo, akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì a gbɛ̃nnanɔ
zǐ ò yã dí onɛ: Dikiri, ǹsun wari dɔ n zĩdaaro, mádi ká kũ ǹ gɛ̃
ma bɛaro. 7 A yã mé à tò ma dìtɛ kũ mádi ká mà su n kĩnaa ma
zĩdaro. Ǹ yã o, ma zĩkɛri ni werekɔ̃a. 8 Zaakũ makũ se ò iko
vĩmamɛ, má iko vĩ sozanɔa. Madì o ń gbɛ̃ donɛ à gé, akũ àdi
gé. Madì o a pãndenɛ à mó, akũ àdi su. Madì o ma zĩkɛriinɛ à
adikũ kɛ, àdi kɛ. 9 Kũ Yesu yã pìi mà, à bò a sarɛ. Akũ à lìtɛ à pì
gbɛ̃ kũ ò téainɔnɛ: Matɛn oárɛ, mádi e gbɛ̃ke ma náani kè lɛ bee
Isarailanɔ téro. 10 Kũ zǐrii pìnɔ èra ò sù, ò è zĩkɛrii pìi wèrekɔ̃a.

Gyaanɔ né mèn do légelege vuna gan

11 Abire gbɛra Yesu gèɛ wɛ̃tɛ kũ òdi pi Naini gũn. A ìbanɔ
kũ gbɛ̃ pãndenɔ gèɛ kãao dasidasi. 12 Kũ à kà kãni kũ wɛ̃tɛ pì
bĩnilɛo, à è ò gè sɛna òtɛn boo. Gyaanɔ né mèn do légelegemɛ.
Wɛ̃tɛpidenɔn kú kũ nɔgbɛ̃ pìio dasi. 13 Kũ Dikiri a è, akũ à kènɛ
wɛ̃nda, à pìnɛ: Ǹsun ɔ́ɔ dɔro. 14 Akũ à nà gèɛ pìii, à ɔ nà a àkpatiia.
Kũ gbɛ̃ kũ ò sɛnanɔ zè, akũ à pì: Kɛfɛnna, ma ònnɛ ǹ vu! 15 Akũ
gèɛ pìi vùtɛ à nà yã'onaaa. Akũ Yesu a kpà a daa. 16 Vĩna gbɛ̃nɔ
kṳ̀ ń pínki, ò Luda sáabu kpà ò pì: O annabi zɔ̃kɔ̃ɔ è ó té. Ò pì dɔ:
Luda sù a gbɛ̃nɔ gwa. 17 Akũ Yesu baaruu dà Yudea bùsula kũ
bùsu kũ ò likainɔ pínki.

Yahaya Da'itɛkɛri zɛ̀rinɔ
(Mat 11:1-19)

18 Yahaya ìbanɔ yã pìnɔ bàbanɛ pínki. Akũ Yahaya ń gbɛ̃nɔn
planɔ sìsi, 19 à ń zĩ Dikiria, ò a la, àkũmɛ gbɛ̃ kũ ani su ũ yá, ke
ògɔ̃ wé dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ? 20 Kũ gbɛ̃ pìnɔ kà Yesu kĩnaa, ò pìnɛ:
Yahaya Da'itɛkɛri mé à ó zĩ ò n la, mɔkɔ̃mmɛ gbɛ̃ kũ ani su ũ
yá, ke ògɔ̃ wé dɔ gbɛ̃ pãndeimɛ? 21 Zaa gwe gɔ̃nɔ Yesu gbɛ̃nɔ
wèrekɔ̃a dasi kũ ń gyãnɔ kũ ń wãwãnɔ kũ ń tãnanɔ. À tò vɛ̀nanɔ
gu è dasi dɔ. 22 Akũ à pì Yahaya zɛ̀rinɔnɛ: À gé à yã kũ a è, akũsɔ̃
a mànɔ gbãnɛ. À onɛ vɛ̀nanɔ tɛn gu e, ɛrɛnɔ tɛn táa o, kusunɔ tɛn
werekɔ̃a, sãtonɔ tɛn yã ma, gènɔ tɛn vu, takasidenɔ tɛn baaru
nna waazi ma. 23 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi fu ma yãaro ũ.

24 Kũ Yahaya zɛ̀rinɔ tà, Yesu Yahaya yã ò parinɛ à pì: Bɔ́n a
gɛ gwa gbárannan? Kàpa kũ ĩa tɛn yĩgãn yá? 25 Bɔ́n a gɛ gwa
sàa? Gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa zãrɛ danan yá? Nnamari kũ òdi pɔ́kasa
mana danɔ dìgɔ̃ kú kínabɛamɛ. 26 Bɔ́n a gɛ gwa sàa? Annabiin
yá? Lɛmɛ! Matɛn oárɛ à de annabila se. 27 Zaakũ Yahayan ò a
yã kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:

Mani ma zɛ̀ri gbarɛ n ã
à zé kɛkɛnnɛ.

28 Matɛn oárɛ, nɔgbɛ̃ né'inaa gũn gbɛ̃ke dí ká Yahaya ũro. Bee
kũ abireo gbɛ̃ kũ à de gbɛ̃ kpɛde ũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa
gũn deala.

29 Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki a yã mà, ari kũ bɛ'ɔgɔsirinɔ sé, ò yã
nna kpà Ludaa, zaakũ Yahaya ń da'itɛ kè. 30 Farisinɔ kũ
ludayãdannɛrinɔ sɔ̃, ò gì yã kũ Luda dìtɛ à kɛńnɛi, akũ odi we
kũ Yahaya ń da'itɛ kèro.

31 Yesu pì: Bɔ́n mani gbãragbɛ̃nɔ kpákũsũoo? Bɔ́n ò bòkɔ̃aoo?
32 Ò de lán né kũ ò kú ɛtɛ gũn, òtɛn lé zukɔ̃inɔ bà òtɛn pi:

O úra pɛ̀árɛ, ádi ũ wãro.
O wɛ̃nda lèɛ sìárɛ, ádi ɔ́ɔ dɔro.

33 Zaakũ Yahaya Da'itɛkɛrii sù, adi burodi sóro, adi sèwɛ̃ miro, akũ a pì tãnademɛ. 34 Bisãsiri Né sù, àdi pɔ́ ble, àdi í mi, akũ a pì: Guturu wɛ̃miriimɛ, bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ durunnakɛrinɔ gbɛ̃namɛ. 35 Ama òdi ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃ a yãkɛnaaamɛ.

Nísi gbĩ nna kuna Yesu gbáa

36 Farisi ke Yesu sìsi à su à pɔ́ ble kãao. Yesu gèɛ a bɛa, akũ àtɛn pɔ́ ble gɛngɛsɛkɛna. 37 Nɔgbɛ̃ dàvãnide ke kú wɛ̃tɛ pìi gũn. Kũ à mà Yesu tɛn pɔ́ ble Farisi pì bɛa, akũ à gèɛ gwe kũ kpáluba fítinnao kũ nísi gbĩ nnao kú a gũn. 38 À zɛ̀ a kpɛ a gbá sarɛ, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. A wétɛ̃ tɛn tɔ̃ a gèsɛkpɛa, akũ àtɛn wara kũ a mìkão, à lé pèpɛ a gbáa, akũ à nísi gbĩ nna pìi kùa. 39 Kũ Farisi kũ à a sìsi pìi è lɛ, akũ à pì a swɛ̃̀ɛ gũn: Tó gbɛ̃ pì bi annabiimɛ, de à nɔgbɛ̃ kũ àtɛn ɔ naa dí taka dɔ̀, kũ dàvãnidemɛ. 40 Akũ Yesu pì Farisi pìinɛ: Simɔ, má yãke vĩ mà onnɛ. Simɔ pì: Ǹ o, Dannɛri. 41 Yesu pì: Ɔgɔdakɛri ke mé à kun, gbɛ̃nɔn planɔ a fĩna kũna, gbɛ̃ do andurufu ɔgɔ wàa pla kpé basɔɔro, gbɛ̃ do sɔ̃ ɔgɔ bupla akuri. 42 Kũ ò pɔ́ke vĩ ò fĩna booro, akũ à tòńnɛ ń pla ń pínki. Ń té, dí mé anigɔ̃ yei de a dakelaa? 43 Simɔ wèa à pì: Matɛn da gbɛ̃ kũ ò tònɛ kũ ɔgɔ zɔ̃kɔ̃omɛ. Yesu pìnɛ: N we mana. 44 Akũ Yesu arɛ dɔ̀ nɔgbɛ̃ pìia, à pì Simɔnɛ: N nɔgbɛ̃ pìi è yá? Kũ ma gɛ̃ n bɛa, ńdi í kpáma ma gbá pìpiro, akũ nɔgbɛ̃ pì ma gbá pìpi kũ a wétɛ̃o, à wàra kũ a mìkão. 45 Ńdi lé pémaro. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, zaa gɔrɔ kũ ma gɛ̃ la, adi kámma bo kũ lépɛna ma gbáaaoro. 46 Ńdi nísi má ma mìiaro. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, à nísi gbĩnnade kù ma gbánɔa. 47 Abire yã mé à tò matɛn onnɛ, à yemai manamana kũ a durunna zɔ̃kɔ̃ɔ kɛ̀a yãimɛ. Gbɛ̃ kũ ò a kɛ̀ kũ a fítio sɔ̃, yenyĩ fítinlen àdigɔ̃ vĩ. 48 Akũ à pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: N durunnanɔ kɛ̀nnɛ. 49 Akũ gbɛ̃ kũ òtɛn pɔ́ ble lɛɛlɛnɔ òkɔ̃nɛ ò pì: Dín gbɛ̃ pì ũ, kũ àtɛn durunnanɔ kɛ̃ḿmaa? 50 Akũ Yesu pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Ma náani kũ n kè mé à n sura bà. Ǹ tá bɛ aafia.

8

Nɔgbɛ̃ kũ ò té Yesuinɔ

1 Abire gbɛra Yesu kurè wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, lakutu kũ lakutuo, àtɛn waazi kɛ, àtɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru nna kpáńnɛ. A zĩri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ gèɛ kãao 2 kũ nɔgbɛ̃ kũ à tãnanɔ bò ń gũn à ń wérekɔ̃a kũ ń gyãnɔo. Mariama kũ òdi pinɛ dɔ Mariama Magadalɛni kũ Yesu tãna mèn supplanɔ bòtɛ a gũn kú ń té 3 kũ Hɛrɔdu bɛgwari Kuza nanɔ Yoanao kũ Suzanao kũ nɔgbɛ̃ pãndenɔ dasi. Òdigɔ̃ Yesu kũ a ìbanɔ gwa kũ pɔ́ kũ ò vĩo.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́wɛfãriio
(Mat 13:1-23, Maa 4:1-20)

4 Ò bò wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ò kàkara Yesui, akũ à yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì:
5 Búbari ke mɛ́ à bò à gɛ̀ɛ pɔ́wɛ fã. Lákũ àtɛn fã nà, a kenɔ lɛ̀tɛ
zɛ́ gũn ò táa òa, akũ bãnɔ sù ò blè. 6 A kenɔ lɛ̀tɛ gbɛ̀ sàraa musu.
Kũ ò bùtɛ, akũ ò gàga, kũ odi mɔtɔ lero yãi. 7 A kenɔ lɛ̀tɛ lɛ̀nɔ
gũn, akũ lɛ̀ɛ fùtɛ kũńwo lɛɛlɛ à nàkaraḿma. 8 A kenɔ sɔ̃ à lɛ̀tɛ zĩtɛ
mana gũn, akũ ò bùtɛ ò nɛ́ ì lɛu basɔɔro. Kũ à ò lɛ, à pù̀tã à pì:
Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã pì ma.
9 A ìbanɔ a là yã pì bɔkɔtɛnaai. 10 Akũ à pì: Luda á gbá zɛ́ à
kpata kũ à bò a kĩnaa asirinɔ dɔ̃, ama madì o gbɛ̃ kparanɔnɛ
kũ yãlɛkɔ̃anaaomɛ, de ò gu gwa pɔ́ke'enaa sari, ò yã ma a dɔ̀rɔ
dɔ̃naa sari. 11 Yã pì bɔkɔtɛnaan dí: Pɔ́wɛ pì bi Luda yãmɛ. 12 Zɛ́
gũn pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi Luda yã manɔ bà, akũ Ibilisi dì su à
yã pìi bo ń swɛ̀̀ɛ gũn, de òsun Luda náani kɛ à ń sura baro yãi.
13 Gbɛ̀ sàraa musu pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi Luda yã ma ò sí kũ
pɔnnaonɔ bà, ama ò zĩni vĩro. Òdi Luda náani kɛ gɔrɔ pla, ama
tó ò ń yɔ̃ ò gwà, òdi fumɛ. 14 Pɔ́wɛ kũ ò lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ gũnnɔ de lán gbɛ̃
kũ òdi Luda yã manɔ bà, ama andunia damukɛna kũ aruzɛkɛ
yão kũ pɔnnakɛnaaoo dì nakaraḿma, òdi fɔ̃ ò nɛ́ i à màro. 15 Zĩtɛ
mana pɔ́nɔ de lán gbɛ̃ kũ òdi Luda yã ma kũ nɛ̀sɛpurao òdi sí kũ
nɛ̀sɛmanaonɔ bà, akũ òdi mɛna fɔ̃ ari ò gɛ́ karana kɛo.

Yãlɛkɔ̃ina kũ fitilaao
(Maa 4:21-25)

16 Òdi fitila na ò ta kútɛa ke ò ditɛ gádo gbáruro. Òdi di a
dibɔɔ musumɛ, de gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃nɔ gupura e yãi. 17 Pɔ́ke kú
utɛna kũ oni gí boo gupurairo. Asiriyã ke kun kũ oni ma ò gí
o gupuraairo. 18 Abire yãi à yã ma kũ laakariio. Gbɛ̃ kũ à pɔ́
vĩn Luda ni karanɛ. Gbɛ̃ kũ à pɔ́ke vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ àtɛn da á
vĩ Luda ni sía.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Maa 3:31-35)

19 Yesu da kũ a dakũnanɔ sù a kĩnaa, akũ odi le ò nàiro pari
yãi. 20 Akũ ò pìnɛ: N da kũ n dakũnanɔ kú bàai, ò ye n enaai.
21 Akũ à wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ òdi Luda yã ma ò zĩ kɛanɔmɛ ma
da kũ ma dakũnanɔ ũ.

Yesu zàga'ĩa zɛnaa
(Mat 8:23-27, Maa 4:35-41)

22 Zĩkea Yesu gɛ̀̀ gó'itɛ gũn kũ a ìbanɔ, akũ à pìńnɛ: Ò bikũ sɛ̀bɛɛ
bara. Akũ ò dà zɛ́n. 23 Gɔrɔ kũ òtɛn gɛ́, i Yesu sɛ̀. Akũ zàga'ĩa fùtɛ
sɛ̀bɛla, í tɛn ká gó gũn, ò kú kari gũn. 24 Akũ a ìbanɔ nài ò a vù
ò pì: Dannɛri! Dannɛri! Ótɛn ká í tɛ́! Akũ à fùtɛ à gì ĩanɛ kũ í
kũ àtɛni ń gó yĩpayĩpao, akũ à zɛ̀, gu kɛ̀ kítikiti. 25 Akũ à pìńnɛ:
Á ma náani vĩroo? Akũ yã pìi bò ń sarɛ, vĩna ń kũ, akũ ò òkɔ̃nɛ:
Dín gbɛ̃ dí ũ sɛ́ɛ? Bee ĩa kũ ío, àdi yã ditɛńnɛ, akũ àdi a yã mamɛ.

Tãnanɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Maa 5:1-20)

26 Akũ ò kà Gadara bùsun sèbɛɛ bara, Galili bùsu ifãboki kpa.
27 Kũ Yesu bikǔ í bara, à dàkarɛ kũ wɛ̃tɛ pì gɔ̃gbɛ̃ kũ à tãna vĩo.
À gɔrɔ pla kɛ̀ adi pɔ́kasa naawaro. Àdigɔ̃ kú bɛro, sé miranɔ té.
28-29 Òdi a yĩ kũ mɔ̀kakɔ̃ananɔ, òdi a da lín a kũna yãi, ama àdi
mɔ̀kakɔ̃anaa pìnɔ kɛ̃kɛ̃mɛ, tãna pìi dì a si sɛ̀n. Kũ à Yesu è, akũ
à wiki lɛ̀, à sù à kùtɛ a arɛ, akũ à pǔtã à pì: Yesu, Luda Musude
Né, bɔ́n ó vĩ kɔ̃ ɔĩi? N yã nna! Ǹsun wé tãmaro. À ò lɛ kũ Yesu ò
tãna pãsĩ pì bo a gũn yãimɛ. 30 Akũ Yesu a là à pì: N tɔ́n deraa?
Akũ à wèala à pì: Ma tɔ́n Dasi. Zaakũ tãnanɔn kú a gũn dasimɛ.
31 Akũ tãna pìnɔ kútɛ kɛ̀ Yesunɛ manamana ò pì, àsun ń̀ gbarɛ
ò si Zĩngo wɛ̀ɛ lòkotoo gũnlo.

32 Alɛdɛ kpàsa zɔ̃kɔ̃ kú gwe, òtɛn pɔ́ ble sǐsĩgɛrɛɛi. Akũ tãna
pìnɔ wé kɛ̀ Yesua à ń̀ gba zé ò gɛ̃ ń̀ gũn. Yesu ń̀ gbá zé, 33 akũ
tãnanɔ gò gbɛ̃ pìia ò gɛ̃̀ alɛdɛnɔ gũn. Akũ alɛdɛ kpàsaa pìi wì kũ
bàao, ò sòro sǐsĩgɛrɛɛi ò sì sɛ̀bɛn ò gàga gwe. 34 Kũ alɛdɛdãrinɔ
è lɛ, ò bàa lɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò yã̀ pìi bàbaǹnɛ wɛ̃tɛ gũn kũ buranɔ. 35 Akũ
ò bɔ̀tɛ de ò yã̀ kũ à kɛ̀ɛ pì gwa. Kũ ò sù Yesu kĩnaa, ò gbɛ̃ kũ
tãnanɔ gòaa pìi è vutɛna Yesu gbá sarɛ kũ pɔ́kasao dana, à kú a
laakariia. Akũ vĩna ń̀ kũ. 36 Kũ gbɛ̃ kũ ò yã̀ pìi è kũ wɛ́onɔ òǹnɛ
deran ò tãnade pìi wèrekɔ̃a nà, 37 akũ Gadara bùsu gbɛ̃nɔ pínki
kútɛ kɛ̀ Yesunɛ à bo ń̀ bùsun, zaakũ vĩna ń̀ kũ manamana. Akũ
à gɛ̃̀ gó'itɛ gũn, àtɛn tá. 38 Gbɛ̃ kũ tãnanɔ gòaa pì kútɛ kɛ̀nɛ de à
tá kãao, ama Yesu gìnɛ à pì: 39 Ǹ ɛra ǹ tá n bɛa, ǹ yã̀ kũ Luda
kɛ̀nnɛ oǹnɛ pínki. Akũ à tà, à yã̀ kũ Yesu kɛ̀arɛ kpàkpaa kɛ̀ wɛ̃tɛ
pìi gũn pínki.

Yairu né vuna kũ nɔgbɛ̃ kũ à ɔ nà Yesu utaaao
(Mat 9:18-26, Maa 5:21-43)

40 Kũ Yesu èra à sù, akũ gbɛ̃nɔ gbãnakɛ kpài, zaakũ gbɛ̃ sĩnda
pínki tɛni a dãmɛ. 41 Akũ gɔ̃gbɛ̃ kũ à de aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ
kũ òdi pinɛ Yairu sù à wùtɛ a kùaa Yesu gbá sarɛ, à kútɛ kɛ̀nɛ de
à gé a bɛa, 42 kũ a né mèn do légelege tɛn ga yãi. Nénɔgbɛ̃ pìi kà
wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. Kũ Yesu tɛn gé, akũ pari tɛn nakaraa.

43 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, aru dì bɔtɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛpla. Pɔ́
kũ à vĩ pínki à dè ɛzɛdenɔ kĩnaa, ama gbɛ̃ke dí fɔ̃ à a wèrekɔ̃aro.
44 Kũ à nà Yesui kpɛ kpa, akũ à ɔ nà a uta léa. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ
a arubɔtɛnaa zè. 45 Akũ Yesu pì: Dí mé à ɔ nàmaa? Akũ ń̀ gbɛ̃
sĩnda pínki pì á a yã̀ dɔ̃ro. Akũ Pita pì: Dannɛri, gbɛ̃nɔ likanyĩ
òtɛn nakaramma. 46 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃ke ɔ nàma, zaakũ má dɔ̃
kũ gbãna bò ma mèɛ gũn. 47 Kũ nɔgbɛ̃ pìi è ò a yã̀ dɔ̃̀, akũ à sù
àtɛn lukaluka, à wùtɛ a kùaa a gbá sarɛ, akũ à yã̀ kũ à tò à ɔ

nàaa ò gbɛ̃ sĩnda pínki wára kũ lákũ à aafiaa lè nà gɔ̃nɔ. 48 Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ma náani kũ n kè mé à n werekɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia.

49 Kũ Yesu kpé àtɛn yã o, ò bò aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pì bɛa, ò sù ò pìnɛ: N né pìi kè sari, ǹsun wari dɔ dannɛriia doro. 50 Yesu yã pìi mà, akũ à pì Yairunɛ: Ǹsun tó swɛ̀ kɛ̃nguro. Ǹ ma náani kɛ dé, ani werekɔ̃a. 51 Kũ à kà a bɛa, adi we gbɛ̃ke gɛ̀ kãaoro, sé Pita kũ Yuhanao kũ Yamisio kũ né pì de kũ a dao. 52 Gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ tɛn ɔ́ɔ dɔ ń pínki, òtɛni ń zĩda kɛ̃kɛ̃. Akũ Yesu pì: Ásun ɔ́ɔ dɔro. Adi garo, àtɛn i omɛ. 53 Akũ ò a lalandi kè, zaakũ ò dɔ̃ kũ né pìi gà kɔ̀. 54 Yesu a kǔ a ɔa, akũ à pǔtã à pì: Nénɔkpare, ǹ vu! 55 Akũ à wɛ̃ndii sù, à fùtɛ gɔ̃nɔ. Yesu pì ò pɔ́ble kpáa. 56 Yã pìi bò né pì de kũ a daoo sarɛ, akũ Yesu òńnɛ òsun yã kũ à kɛ̀ɛ pì o gbɛ̃ke maro.

9

Yesu zɪ̀rinɔ zĩnaa
(Mat 10:5-15, Maa 6:7-13)

1 Yesu a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ sìsiai, akũ à ń gbá gbãna kũ ikoo ò tãna buri sĩnda pínki go ḿma, ò gyãnɔ werekɔ̃aḿma. 2 Akũ à ń zĩ ò kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã waazi kɛ, ò gyãrenɔ werekɔ̃a. 3 À pìńnɛ: Ásun pɔ́ke sé à géoro, gò ke bɔ̀kɔlokona ke zàna ke ɔgɔ ke uta mèn pla. 4 Ɔn kũ a kipan, àgɔ̃ kú gwe ari à gé boo wɛ̃tɛ pìi gũn. 5 Wɛ̃tɛ kũ odi gbãnakɛ kpáárɛnlo, à bon à lukutɛ̃ warawara á gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda ũ. 6 Akũ ò dà zén, ò kurè wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, ò baaru nna kpàńnɛ, ò gyãnɔ wèrekɔ̃aḿma gu sĩnda pínki.

Hɛrɔdu bídikɛnaa
(Mat 14:1-12, Maa 6:14-29)

7 Kũ kína Hɛrɔdu yã birenɔ mà pínki, akũ à bídi kè, zaakũ gbɛ̃kenɔ tɛn pi Yahaya Da'itɛkɛri mé à fùtɛ bona gan. 8 Gbɛ̃kenɔ pì Iliasu mé à bò à sùḿma, gbɛ̃kenɔ pì dɔ annabi yãnɔ doke mé à vù. 9 Hɛrɔdu pì: Ma Yahaya mìi zɔ̃. Dín gbɛ̃ kũ ma a baaruu màa pì ũ séɛ? Akũ àtɛn wɛtɛ ń wé kɛ pla.

Yesu pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Yuh 6:1-14)

10 Kũ zɪ̃rii pìnɔ sù, akũ ò yã kũ ò kènɔ gbà Yesunɛ. Akũ à ń sétɛ ńtɛ̃nɛ à gèɛ kũńwo wɛ̃tɛ kũ òdi pi Bɛtɛsaida. 11 Kũ pari dɔ̃, akũ ò pètɛi. À gbãnakɛ kpàńyĩ, à kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã òńnɛ, akũ à gbɛ̃ kũ ò ye ò ń werekɔ̃anɔ wèrekɔ̃a.

12 Kũ ifãntɛ̃ bùsa, zɪ̃ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ nài ò pìnɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ ò gé kipaki kũ pɔ́bleo wɛtɛ lakutu kũ bura kũ ò kú kãninɔ gũn, zaakũ sɛ̀ntɛ pɔ̀rɔtun ó kú la. 13 À pìńnɛ: Ákɔ̃nɔ à pɔ́ kpáḿma ò ble. Akũ ò pì: Burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ mèn

plao ó vĩ. Séde ò gé póble lú gbɛ̃ dínɔnɛ ń pínki. 14 Gɔ̃gbɛ̃nɔn kú gwe gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro taka. Akũ à pì a ìbanɔnɛ: À tó ò vutɛ gã̀ kũ gã̀ao gbɛ̃nɔn bupla akurikuri. 15 Akũ ò kɛ̀ lɛ, ò ń vútɛvutɛ ń pínki. 16 Akũ à burodi mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ mèn pla pìnɔ sè à a wé sè musu à arubarikaa dàn. Akũ à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, ò kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 17 Ò pɔ́ blè ò kã̀ ń pínki, akũ ò a kusu kũ ò gɔ̃nɔ sètɛ tãnko kuri awɛɛpla pà.

Pita Yesu Arumasihukɛna onaa
(Mat 16:13-23, Maa 8:27-33)

18 Zĩkea kũ Yesu tɛn adua kɛ ado, a ìbanɔ sù ò a lè, akũ à ń lá à pì: Dín gbɛ̃nɔ dì pi má de a ũu? 19 Ò wèa ò pì: Gbɛ̃kenɔ dì pi Yahaya Da'itɛkɛriimɛ, gbɛ̃kenɔ dì pi Iliasu, gbɛ̃kenɔ dì pi dɔ annabi yãnɔ doke mé à vù. 20 Akũ à ń lá à pì: Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín adì pi má de a ũu? Pita wèa à pì: Luda gbɛ̃ Arumasihumɛ n ũ.

Yesu a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 16:21-28, Maa 8:31-9:1)

21 Akũ à gìńnɛ òsun yã̃ pì o gbɛ̃ke maro. 22 Akũ à pì dɔ: Séde Bisãsiri Né wétãmmana le manamana, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ni gíi, oni a dɛ, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu.

23 Akũ à pìńnɛ ń pínki: Tó gbɛ̃ ye à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩda wɛ̃̀ndiii, àgɔ̃ a lígbãndurukpana sé lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà àgɔ̃ téomai. 24 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna ni kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii ma yãi sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. 25 Tó gbɛ̃ andunia lè pínki, à a zĩda lilin kɛ̀o à kùra a wɛ̃̀ndiii, bɔ́ àreen ani lee? 26 Tó gbɛ̃ makũ kũ ma yão wé'i kù, Bisãsiri Né ni ade wé'i kũ gɔrɔ kũ ani su a gakuri gũn kũ a De gakurio kũ a malaikanɔ gakurio. 27 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃kenɔ kú la kũ oni garo ari ò kína kũ Luda kà e.

Yesu linaa
(Mat 17:1-8, Maa 9:2-8)

28 Yã̃ pì onaa gbɛra à kà azuma do taka bà, akũ à Pita kũ Yuhanao kũ Yamisio sè à dìdi kũńwo kpia de à adua kɛ. 29 Kũ àtɛn adua kɛ, a ãnn lìtɛ a pókasanɔ kɛ̀ púu táitai. 30 Kãnto gbɛ̃nɔn planɔn kú kãao, Musa kũ Iliasuo, òtɛn yã̃ o kũ Yesuo. 31 Ò bò ò sùa gakuri gũn, òtɛn andunia kũ ani tó zaa Yurusalɛmu yã̃ o. 32 I Pita kũ a gbɛ̃nɔo sè. Kũ ò vù, ò Yesu gakuri è kũ gbɛ̃nɔn pla kũ ò zɛna a sarɛnɔ. 33 Kũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ tɛn kɛ̃kɔ̃a kũ Yesuo, Pita pìnɛ: Dikiri, à mana kũ ó kú la. Ò kuta dɔ mèn aakɔ̃, n pó mèn do, Musa pó mèn do, Iliasu pó mèn do. À dɔ̃ yã̃ kũ átɛn oro. 34 Kũ àtɛn o lɛ, ludambɛ luku kìpa à dàńla. Kũ ò kú a gũn, vĩna ń kũ, 35 akũ ò kòtoo mà a gũn à pì: Ma Né kũ ma a sèn dí. À a yã̃ ma. 36 Kòtoo pì manaa gbɛra ò è

Yesu mɛ́ à gɔ̃ gwe ado. A ìbaa pìnɔ ń lɛ́ kǔ, odi yã̄ kū̃ ò è o gbɛ̃ke ma gɔrɔ kǔaro.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tānade werekɔ̃anaa
(Mat 17:14-18, Maa 9:14-27)

37 Kū̃ gu dɔ̀, ò kìpa kpi pìi musu, akū̃ gbɛ̃nɔ sù da Yesulɛ dasi. 38 Zàa gū̃n gɔ̃gbɛ̃ ke pǔtā à pì: Dannɛri, n yā̃ nna! Ǹ ma nɛ́ gwa, zaakū̃ ma nɛ́ mèn do kū̃ má vĩn gwe. 39 Tāna dì futɛa, akū̃ àdi wiki lɛ́ kānto. Àdi a pātɛ àgɔ̃ bigiri kɛkɛ àgɔ̃ lɛ́'ifuta bɔtɛ, àdi wari dɔa àdi goa likalikaro. 40 Ma wɛ́ kè n ìbanɔa ò pɛ́ tāna pìia à bo, akū̃ ò fùa. 41 Yesu pì: Gbāragbɛ̃ yakana ludanaanikɛrisarinɔ! Manigɔ̃ kú kāáo ari bɔrɛɛ? Manigɔ̃ mɛna kāáo ari bɔrɛɛ? Ǹ mɔ́ kū̃ n nɛ́ pìio la. 42 Ari nɛ́ pì gɔ̃ gɛ́ nai, akū̃ tāna pì a pǎtɛ, àtɛn bigiri kɛkɛ. Akū̃ Yesu gì tāna pìinɛ à nɛ́ pìi wèrekɔ̃a, akū̃ à a kpà a dea. 43 Luda gbāna zɔ̃kɔ̃ yā̃ pìi bò ń sarɛ ń pínki.

Yesu ɛra à a ga yā'onaa
(Mat 17:22-23, Maa 9:30-32)

Gbɛ̃nɔ lɛ́ wɛ̀ Yesu yākɛnaa pínki, akū̃ à pì a ìbanɔnɛ: 44 Àgɔ̃ yā̃ díkĩna kū̃na á nèsɛɛ gū̃n. Oni Bisāsiri Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔĩ̃ tera. 45 Odi yā̃ pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro, a mì utɛnaǹnɛ, ò fùa, akū̃ vĩna ń kū̃ ò yā̃ pì gbɛkaa.

Denla yā
(Mat 18:1-5, Maa 9:33-37)

46 Akū̃ ò fùtɛ kū̃ lɛ́kpakɔ̃ao denakɔ̃la yā̃ musu. 47 Yesu laasun kū̃ à kú ń nèsɛɛ gū̃n dɔ̃̀, akū̃ à nɛ́ fíti sɛ̀ à a zè a sarɛ, 48 à pìńnɛ: Gbɛ̃ kū̃ à nɛ́ dí taka sì ma ìbakɛ yāi, makūmɛ à ma si. Gbɛ̃ kū̃ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kū̃ à ma zĩ̃ sìmɛ. Gbɛ̃ kū̃ à a zĩ̃da dìtɛ kĩana á té mɛ́ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ŭ.

Gbɛ̃ kū̃ adi ibɛrɛ sɛ́ kāáoro bi a gbɛ̃ndomɛ
(Maa 9:38-40)

49 Akū̃ Yuhana pì: Dannɛri, o gbɛ̃ke è, àtɛn tānanɔ goḿma kū̃ n tɔ́o, akū̃ o ginɛ, zaakū̃ ó gbɛ̃nlo. 50 Akū̃ Yesu pì: Ásun gínɛro, zaakū̃ gbɛ̃ kū̃ adi ibɛrɛ sɛ́ kāáoro bi á gbɛ̃ndomɛ.

Samaria bùsu lakutu gina Yesui

51 Kū̃ Yesu tana ludambɛ gɔrɔ kà kāni, à mìi pɛ̀ Yurusalɛmua. 52 Akū̃ à gbɛ̃nɔ gbàrɛ ò dòárɛ arɛ, akū̃ ò gèɛ ò gɛ̀ Samaria bùsu lakutu ke gū̃n de ò soru kɛnɛ. 53 Akū̃ lakutude pìnɔ gì a síi kū̃ à mìi pɛ̀ Yurusalɛmua yāi. 54 Kū̃ a ìba kenɔ Yamisi kū̃ Yuhanao è lɛ, ò pì: Dikiri, ń ye ò pi té bo ludambɛ à su à ń kakatɛn yá? 55 Akū̃ Yesu lìtɛ à kpǎkɛ̃ńyĩ. 56 Akū̃ òtɛn gɛ́ lakutu pāndea.

Tɛna Yesui
(Mat 8:19-22)

57 Kũ ò tɛ́ zɛ́n, gɔ̃gbɛ̃ ke sù à pì Yesunɛ: Gu kũ ntɛn gɛ́n pínki,
manigɔ̃ tɛ́nyĩ. 58 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃gbonnɔ ń tò vĩ, bãnɔ ń sà vĩ.
Bisãsiri Nɛ́ sɔ̃ à ĩampaki vĩro. 59 Yesu pì gbɛ̃ pãndenɛ: Ǹ mɔ́ ǹ
tɛ́mai. Akũ gbɛ̃ pìi pì: Dikiri, ǹ tó ari ma de gɛ̀ɛ kpágui gĩa.
60 Yesu pìnɛ: Ǹ tó gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩ. Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ gɛ́ kpata kũ à
bò Luda kĩnaa yã waazi kɛ. 61 Gbɛ̃ pãnde pì dɔ: Manigɔ̃ tɛ́nyĩ
Dikiri, ama ǹ tó mà gɛ́ lɛ́ za ma bedenɔa gĩa. 62 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃
kũ swakure na a ɔĩ, tó àtɛn kpɛ gwa, ade dí kɔ̃ sɛ́ kũ kpata kũ à
bò Luda kĩnaaoro.

10

Gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛplanɔ zĩnaa
(Mat 11:20-27, 13:16-17)

1 Abire gbɛra Dikiri gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛpla pãndenɔ
dìtɛ, akũ à ń zĩ gbɛ̃nɔn plapla ò doárɛ arɛ wɛ̃tɛ kũ gu kũ á ye à
gɛ́nnɔo pínki. 2 À pìńnɛ: Pɔ́kɛ̃na zɔ̃kɔ̃, ama a zĩkɛrinɔn dasiro.
À wɛ́ kɛ Buradea de à zĩkɛrinɔ gbarɛ ò a pɔ́ kɛkɛ. 3 À da zɛ́n.
Matɛni á zĩ lán sãnɛ bɔ̀rɔnɔ bà lɛwannanɔ tɛ́mɛ! 4 Ásun ɔgɔsɔ̃nɔ
sɛ́ro ke bɔ̀kɔlokona ke kyatenɔ. Ásun zɛ zɛ́n à fɔ kpá gbɛ̃kearo.
5 Ɔn kũ a gɛ̃n pínki à pi gĩa Luda ɔn pì gba aafia. 6 Tó aafiade kú
gwe, á fɔɔ aafiade ni gɔ̃nɛ. Tó à kú gwe sɔ̃ro, ani ɛra à suáwamɛ.
7 Àgɔ̃ kú ɔn pìi gũn, à pómina ke póble kũ ò kpàáwa ble, zaakũ
zĩkɛrii kà à a láada le. Ásungɔ̃ kipaki lilin kɛro. 8 Wɛ̃tɛ kũ a gɛ̃n
akũ ò á sí, à pɔ́ kũ ò sùoárɛ ble. 9 À wɛ̃tɛ pì gyãrenɔ werekɔ̃a,
à o gbɛ̃nɔnɛ kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni kũńwo. 10 Tó a
gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, tó odi á sí sɔ̃ro, à bɔtɛ gãnulɛa à pi: 11 Bee á wɛ̃tɛ
lukutɛ̃ kũ à kpà ó gbála se, o wàra á tona kũ Ludaoo sèeda ũ. Àgɔ̃
dɔ̃ sãnsãn kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa kà kãni. 12 Matɛn oárɛ,
yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ wɛ́tãmma kũ Sɔdɔmudenɔ ni le nigɔ̃ sàna de
wɛ̃tɛpidenɔ póla.

13 Waiyoo Kɔrazĩdenɔ! Waiyoo Bɛtɛsaidadenɔ! Tó ma
daboyã kũ ma kè á ténɔ kè Taya kũ Sidõo yã, de wɛ̃tɛpidenɔ
uta kasanɔ dàda, ò vùtɛ tuburaa à gìi kè nèsɛlitɛnaa sèeda ũ.
14 Yãkpatɛkɛ-gɔrɔ zĩ á wɛ́tãmma nigɔ̃ de Tayadenɔ kũ Sidɔ̃denɔ
póla. 15 Á Kapɛnamudenɔ sɔ̃, áni gbã à zɔ̃ Ludaan yá? Oni ɔ sɔ̃ái
ari gyãwãn.

16 Akũ Yesu pì a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ kũ à á yã mà ma yã màmɛ. Gbɛ̃
kũ à gìái gìmaimɛ. Gbɛ̃ kũ à gìmai sɔ̃, ade gì gbɛ̃ kũ à ma zĩimɛ.

17 Gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛpla pìnɔ gɛ̀ɛ, akũ ò èra ò sù kũ
pɔnnao ò pì: Dikiri, bee tãnanɔ mìi nàtɛwɛrɛ n tɔ́ yãi. 18 Yesu
pìńnɛ: Ma Setan è à lètɛ bona ludambɛ lán legũpinaa bà. 19 Ma
á gbá zɛ́ à táa o mlɛ̃̀nɔ kũ fínɔ kũ á ibɛrɛ gbãna pínkinɔa, póke ni

á kĩnnaro. 20 Bee kũ abireo ásun pɔnna kɛ kũ mì kũ tãnanɔ dì natɛárɛoro. À pɔnna kɛ kũ á tó kú takadan ludambɛ yãi.

21 Zĩ birea Luda Nini Yesu pɔ kɛ̀ nna manamana à pì: Baa, musu kũ zĩtɛo Dikiri, ma n sáabu kɛ̀, kũ n yã birenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ n boo kyódɔ̃risarinɔnɛ. Lɛmɛ, Baa, zaakũ n pɔyenyĩnaamɛ. 22 Ma De pó sĩnda pínki nàmɛnɛ ma ɔĩ. Gbɛ̃ke Luda Né dɔ̃ro, tó adi kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃ke De Luda dɔ̃ro, tó adi kɛ a Né kũ gbɛ̃ kũ Né pì yei à mɔńnɛnɔ baasiro.

23 Akũ Yesu arɛ dɔ̀ a ìbanɔa ńtɛ̃nɛ, à pìńnɛ: Arubarikadenɔmɛ á ũ pó kũ átɛn e kũ wéo yãi. 24 Matɛn oárɛ, annabinɔ kũ kínanɔn kun yã dasi, ò ye ò pó kũ átɛn enɔ e, odi ero, ò ye ò yã kũ átɛn manɔ ma, odi maro.

Samaria bùsu gbɛ̃ mana

25 Dokadɔ̃ri ke fùtɛ de à Yesu yɔ̃ à gwa à pì: Dannɛri, deran mani kɛ nà mà wɛ̀ndi kũ àdi lákaro lee? 26 Yesu pìnɛ: Deran ò kɛ̀ doka takadan nàa? N a kyó kɛ̀ n mà deramɛɛ? 27 Gbɛ̃ pìi wèa à pì: Ǹgɔ̃ ye Dikiri n Ludai kũ nèsɛɛo mèn do kũ n ninio pínki kũ n laasunnwo pínki n gbãna lén, n swɛ̀ gɔ̃ kúa, abire gbɛra ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̀ndii bà. 28 Yesu pìnɛ: N we mana. Ǹgɔ̃ kɛ lɛ, ĩnigɔ̃ kun. 29 Gbɛ̃ pì ye à yã nna kpá a zĩdaa, akũ à Yesu là à pì: Dín ma gbɛ̃dake ũu?

30 Akũ Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ke mé à bò Yurusalɛmu àtɛn gé Yɛriko, akũ kpãni kàsaranɔ zé zɔ̃nɛ. Ò a pókasanɔ sìa, ò a gbɛ̀ búgubugu ari à kà gana. Akũ ò a tòn ò gɛ̀ zéla. 31 À sù à lè sa'ori ke zé dokɔ̃nɔ pìi sɛ̀. Kũ à a è, akũ à pɛ̃nɛ à gɛ̀tɛ. 32 Lɛmɛ dɔ kũ Levi buri ke kà gu pìn, à a è, akũ à pɛ̃nɛ à gɛ̀tɛ. 33 Ama Samaria bùsu gbɛ̃ke té zé pìn. Kũ à sù à a è, akũ à kènɛ wɛ̃nda. 34 À nài, à ɛzɛ màma gu kũ à kl̀nnanɔa kũ nísio kũ sèwɛ̃o, à pó yl̀yĩa. Akũ à a sɛ̀ à dì a zaaki kpɛ, à gèɛ kãao nibɔnɔ kipakia, gu kũ à a gwàn. 35 Kũ gu dɔ̀, akũ à andurufu ɔgɔ bò mèn pla à kpà kipakide pìia à pì: Ǹ a gwamɛnɛ. Tó n ɔgɔ dɛ̀ de adila a musu, mani fĩna bonnɛ, tó ma su.

36 Tɔ̀! Gbɛ̃nɔn aakɔ̃ pìnɔ té dín ntɛn da gbɛ̃ kũ kpãninɔ dàalɛ pì gbɛ̃dake ũu? 37 Dokadɔ̃rii pìi wèa à pì: Gbɛ̃ kũ à a wɛ̃nda dɔ̃mɛ. Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ kɛ lɛ se.

Yesu kunna Maata kũ Mariamao bɛa

38 Gɔrɔ kũ Yesu kũ a ìbanɔn té zén, ò kà wɛ̃tɛ gũn, akũ nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ Maata Yesu sì a bɛa. 39 À dakũna vĩ, òdi a sísi Mariama, à vùtɛ Dikiri gbá sarɛ, àtɛni a yã ma. 40 Kĩni zĩ kɛ̀ Maataa dasi, akũ à sù Yesu kĩnaa à pì: Dikiri, kũ ma dakũna ma to zĩ gũn mado, adi kɛnnɛ yãke ũroo? Ǹ onɛ à kpámai. 41 Akũ Dikiri wèa à pì: Maata, Maata, ntɛn damu kɛ dasi, ntɛn wari dɔ n zĩdaa kũ

yãnɔo dasi. 42 Yã mèn do mé à zé vĩ. Mariama baka mana sè,
oni síaro.

11

Aduakɛnaa
(Mat 6:9-15, 7:7-11)

1 Zĩkea Yesu tɛn adua kɛ gukea. Kũ à làka, a ìba ke pìnɛ: Dikiri,
ǹ aduakɛnaa dadawɛrɛ, lákũ Yahaya dà a ìbanɔnɛ nà. 2 Akũ à
pìńnɛ: Tó átɛn adua kɛ, àgɔ̃ pi:
Baa, ǹ tó ògɔ̃ dɔ̃ kũ n tó adona.
Ǹ tó kpata kũ à bò n kĩnaa bo gupuraa.
3 Ǹ ó gba pɔ́ kũ ónigɔ̃ ble lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.
4 Ǹ ó durunnanɔ kɛ̃wá,
zaakũ odì kɛ̃ gbɛ̃ kũ ò durunna kèwɛrɛnɔnɛ ń pínki.
Ǹsun tó ò fu yɔ̃ogwanaaaro.
5 Akũ à pìńnɛ: Ò pì á gbɛ̃ke mé à gbɛ̃nna vĩ, akũ à gèɛ a kĩnaa
lizãndo à pìnɛ: Ma su n kĩnaamɛ, ǹ burodi sãkãmɛnɛ mèn aakɔ̃.
6 Nibɔɔ kìpama tera dí, má pɔ́ke vĩ mà kpáaro. 7 Akũ a gbɛ̃nna
pìi wèa zaa kpé gũn à pì: Ǹsun wari dɔmaro, ma gbàa tà kɔ̀.
Ma gɛ̃ kpén kũ ma néno, mani fɔ̃ mà futɛ mà pɔ́ke kpámmaro.
8 Matɛn oárɛ, bee tó adi futɛ à kpàa gbɛ̃nnakɛ yãiro, ani futɛ à
pɔ́ kũ à yei kpáa, kũ à zèi dãndãn yãi. 9 Makũ sɔ̃ matɛn oárɛ, à
wé kɛ, Luda ni kpááwa. À wɛtɛ, áni le. À gbà lé, Luda ni wɛ̃árɛ.
10 Zaakũ gbɛ̃ kũ à wé kèɛn òdi kpáa, gbɛ̃ kũ à wètɛ sɔ̃ àdi le, gbɛ̃
kũ à gbàa lèɛn oni wɛ̃nɛ. 11 Ákɔ̃nɔ kũ á néno vĩ, tó á né kpɔ̀ wé
kèáwa, á dí mé ani mlɛ̀ sé à kpáaa? 12 Ke tó à né konɛgbĩni wé
kèáwa, á dí mé ani fí sé à kpáaa? 13 Bee kũ á vãnikɛo á pɔ mana
kpana á néno dɔ̃. Oni á De kũ à kú musu Nini kpana gbɛ̃ kũ ò
wé kèanɔa pɔ́ o dɔ yá?

Tãnagona gbɛ̃nɔa
(Mat 12:22-30, 43-45, Maa 3:20-27)

14 Yesu tɛn tãna sãto kpáturuku go gbɛ̃a. Kũ tãna pìi gòa, sãto
pìi nà yã'onaaa, akũ yã pìi bò pari sarɛ. 15 Akũ ń gbɛ̃kenɔ pì:
Àdi tãna goḿma kũ tãnanɔ kína Bɛlɛzɛbubu gbãnaomɛ. 16 Akũ
gbɛ̃ pãndenɔ a yɔ̃ ò gwà, ò a gbèka à sèeda ke kɛńnɛ kũ Luda
gbãnao. 17 Kũ Yesu ń laasun dɔ̃, akũ à pìńnɛ: Kpata kũ a gbɛ̃nɔ
ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o ni kakatɛ. Ɔn kũ a gbɛ̃nɔ ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o ni
gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ. 18 Tó Setan ibɛrɛɛ sè kũ a gbɛ̃nɔo, deran a kpata
ni gì kɛɛ? Ma ò lɛ kũ átɛn pi madì tãna goḿma kũ Bɛlɛzɛbubu
gbãnao yãimɛ. 19 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãnan madì tãna gooḿma,
á gbɛ̃nɔ dì goḿma kũ dí gbãnaomɛɛ? Lɛmɛ á zĩda gbɛ̃nɔ á ékɛ
bò lɛ. 20 Tó ma tãnagoḿmana bi Luda ɔgbɛɛmɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína
kũ Luda kàa sù à á lén gwe. 21 Tó gɔ̃sa gbãna zìkabɔnɔ kũna

àtɛni a ɔn dãkpão, a aruzɛkɛnɔ dìgɔ̃ aafiaamɛ. 22 Ama tó gbɛ̃ kũ a gbãna deala sù à gɛ̃i à gbãna mɔ̀nɛ, ani a gɔ̃kɛbɔ kũ à a náani vĩnɔ sétɛ, ani a aruzɛkɛ kpaatɛtɛńnɛ. 23 Gbɛ̃ kũ à kú kũmaoro bò ma kpɛ. Gbɛ̃ kũ àdi pó kakara kũmaoro dì fãkɔ̃amɛ.

24 Tó ò tãna gò gbɛ̃a, àdigɔ̃ likara zɔ̃ gukorin àgɔ̃ vutɛki wɛtɛ. Tó adi lero, akũ àdi pi: Mani ɛra mà tá ma bɛ zĩamɛ. 25 Tó à kà gwe, àdi le à warana swáswa zéazɛa, 26 akũ àdi gé tãna kũ ń pãsĩ dealanɔ sétɛ mèn suppla à su kũńwo, òdi gɛ̃ ò vutɛn. Lɛmɛ ade gwena kpɛkpɛ vãni dìgɔ̃ de a káakupɔla.

Arubarika yã

27 Kũ Yesu tɛn o lɛ, nɔgbɛ̃ ke pũtã zàa gũn à pì: Nɔgbɛ̃ kũ à n i à yɔ̃ kpàmma arubarika vĩ. 28 Akũ Yesu pì: Oi! Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò Luda yã mà ò kũnanɔ ũ.

Sèeda gbɛkana Yesua
(Mat 12:38-42)

29 Kũ pari tɛn kara, akũ Yesu pì: Gbãragbɛ̃nɔn zara. Òdi sèeda gbɛkama, ama mani sèeda ke kɛńnɛro, sé Inusa pó. 30 Lákũ Inusa de sèeda ũ Ninɛvadenɔnɛ nà, lɛn Bisãsiri Né nigɔ̃ de sèeda ũ gbãragbɛ̃nɔnɛ lɛ. 31 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ gènɔmidɔki kpa saraunia ni vu à yã dí gbãragbɛ̃nɔa, zaakũ à bò zaa andunia léa, à sù Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, akũ gbɛ̃ kũ à de Sulemanula kú la sà. 32 Yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Ninɛvadenɔ ni futɛ ò yã da gbãragbɛ̃nɔla, zaakũ kũ Ninɛvadenɔ Inusa waazi mà ò nèsɛɛ lìtɛ, akũ gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ de Inusala kú la sà.

Wémɛ mè fitila ũ
(Mat 5:15, 6:22-23)

33 Òdi fitila na ò ditɛ gukpado ke ò gbaka kútɛaro. Òdi di a dibɔɔ musumɛ, de gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃nɔ gupura e yãi. 34 N wémɛ n mè fitila ũ. Tó n wé aafia, n mè pínki nigɔ̃ gupura ũ. Tó n wé gbãnaro sɔ̃, n mè pínki nigɔ̃ gusira ũ. 35 Abire yã mé à tò, ǹ laakari kɛ, de gupura kũ ntɛn da ń vĩ súngɔ̃ de gusira ũro. 36 Tó n mè pínki gupura vĩ, a ke kú gusira gũnlo, anigɔ̃ gu pura kũ swáswa lándɔ̃ fitila'i dɔmma bà.

Yesu ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ bobona ń dàn
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40, Luk 20:45-47)

37 Kũ Dikiri yã ò à làka, akũ Farisi ke a sìsi à mɔ́ à pɔ́ ble kãao, akũ à gɛ̃ à vùtɛ. 38 Kũ Farisi pìi è adi ɔ da ín gbasa ò pɔ́ blero, à bò a sarɛ. 39 Akũ Dikiri pìnɛ: Ákɔ̃nɔ Farisinɔ adì gbãsĩ bo tokonɔ kpɛ kũ tanɔ, ama wãkũ kũ yãvãnikɛnaao mé à á nèsɛɛ pà. 40 Yɔ̃nkɔnɔ! Luda kũ à pɔ́ kpɛ kè mé à a gũn kè seroo? 41 À pɔ́ kũ à kú á tanɔ gũn dã wɛ̃ndadenɔnɛ, á ta pìnɔ ni gɔ̃árɛ gbãsĩ sari.

42 Waiyoo ákɔ̃nɔ Farisinɔ! Adì tofenɔ tɔkɔtɛdo kũ kpè'akão kũ dò pɔ́nɔ pínki kuride kpá Ludaa, akũ adì pã kpá yãzɛdei kũ yena Ludaiio. Yã birenɔ mɛ́ à de àgɔ̃ kũna pãkpana a kparanɔi sari. 43 Waiyoo ákɔ̃nɔ Farisinɔ! Adìgɔ̃ ye à vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔn, adìgɔ̃ ye ògɔ̃ fɔ kpákpaáwa ɛtɛnɔn. 44 Waiyoo ákɔ̃nɔ! Á de lán mira kũ òdigɔ̃ táa oa a yãdɔ̃naa sari bàmɛ.

45 Akũ dokadɔ̃ri ke pìnɛ: Dannɛri, tó n ò lɛ, ntɛni ó sɔ̃sɔ̃mɛ se. 46 Yesu pì: Waiyoo ákɔ̃nɔ dokadɔ̃rinɔ sɔ̃! Adì gbɛ̃nɔ da asosɛna zĩ'ũn, akũ adì ɔ dam̀ma kũ a sɛnaaoro, bee ɔnɛɛ. Waiyoo ákɔ̃nɔ! 47 Adì pɔ́ bo annabi kũ á dizinɔ ń dɛdɛnɔ miranɔa ń yã dɔngu yãi. 48 Lɛmɛ a sì kũ a zɛ kũ á dizinɔ yãkɛnanɔomɛ. Ò annabinɔ dèdɛ, akũ adì pɔ́ bo ń miranɔa. 49 Abire yãi Luda wɛ́zɛ̃ gũn à pì, áni annabinɔ kũ zǐrinɔ zĩáwa. Áni ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, áni wɛ́ tã ń gbɛ̃kenɔa. 50 Lɛmɛ annabi kũ ò ń dɛdɛ zaa andunia naanagɔrɔ ari gbãranɔ yã ni wí teradenɔ musu lɛ, 51 sɛna zaa Habila dɛna ari à gèɛ pé Zakari kũ ò a dè sa'oki kũ Luda kpéo daguraa. Ee, matɛn oárɛ, yã birenɔ pínki ni wí teradenɔ musumɛ. 52 Waiyoo ákɔ̃nɔ dokadɔ̃rinɔ! A dɔ̃naa gbà mɔ̀nɛ wɔ̀to. Ádi gɛ̃ a gũnlo, akũ a kpa gbɛ̃ kũ ò ye ò gɛ̃ a gũnnɔnɛ. 53 Kũ Yesu bò gwe, ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ nàkaraa gbãngbãn, òtɛn yã lalaa dasi, 54 òtɛni a kpákpa, de ò a kũ yã kũ àtɛn o gũn.

12

Laakarikɛna Farisinɔ manafikii
(Mat 10:26-27)

1 Gɔrɔ birea gbɛ̃nɔ kàkarai, ò ń lé dɔ̃ro, ari òtɛn gèsɛ pétɛpɛtɛkɔ̃a, akũ à yã ò a ìbanɔnɛ gĩa à pì: À laakari kɛ Farisinɔ lùbɛnɛɛi. Àkũmɛ ń manafiki ũ. 2 Póke kun utɛna kũ ani bo gupuraaro. Asiriyã ke kun kũ oni gí dɔ̃iro. 3 Lɛmɛ dɔ yã kũ a ò gusiran, oni ma gupuraa, asiriyã kũ a ò kɔ̃ sãn kpé tú, oni a kpàkpa kɛ gãnu arɛ.

Zɛna kũ Yesuo gbɛ̃nɔ arɛ
(Mat 10:19-20, 28-33, 12:32)

4 Ma gbɛ̃nnanɔ, matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ oni mè kakatɛ a gbɛra oni fɔ̃ ò yãke kɛárɛ doronɔ, àsun vĩna kɛńnɛro. 5 Mani gbɛ̃ kũ à de à vĩna kɛnɛ oárɛ. À vĩna kɛ Ludanɛ kũ à gbãna vĩ à á zu té gũn mèkaatɛnaa gbɛra. Ee, matɛn oárɛ, à vĩna kɛnɛ. 6 Òdi bãntoro mèn sɔɔro yía kɔbɔ plaroo? Ama bee ń ke yã dì sã Ludanlo. 7 Bee á mìkãnɔ, à a lé dɔ̃. Ásun vĩna kɛro, á bèɛrɛ de bãntoro dasinɔla.

8 Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à zè kũmao gbɛ̃nɔ arɛ, Bisãsiri Né ni zɛ kãao Luda malaikanɔ arɛ. 9 Gbɛ̃ kũ à ledi kpàmai gbɛ̃nɔ arɛ sɔ̃, mani ledi kpái Luda malaikanɔ arɛ. 10 Tó gbɛ̃ Bisãsiri Né vãni bò, Luda ni a kɛ̃. Ama tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ vãni sì, ani

kɛ̃nɛro. 11 Tó òtɛn gé kãáo yãkpatɛkɛkia aduakɛkpɛn ke kínanɔ kũ gbãnadenɔ arɛ, àsun á zĩda bona damu kɛro ke yã kũ áni o, 12 zaakũ Luda Nini mé ani yã kũ à de à o daárɛ zĩ birea.

Ɔgɔde
(Mat 6:19-34)

13 Zàa gũn gbɛ̃ke pì Yesunɛ: Dannɛri, ǹ o ma vì̀ninɛ à ma baka kpáma ó túbi gũn. 14 Akũ à wèa à pì: Ma gbɛ̃, dí mé à ma ditɛ á yãkpatɛkɛri ke á yãgɔ̃gɔ̃ri ũu? 15 Akũ à pì gbɛ̃nɔnɛ: Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃. À laakari kɛ pɔ́ sĩ̀nda pínki aniapãsĩ̀kɛnaai, zaakũ aruzɛkɛ bi bisãsiri wɛ̀ndinlo, bee tó à fɔ̃ àgɔ̃ didikɔ̃a dia.

16 Akũ à yã lèkɔ̃ańnɛ à pì: Ɔgɔde mé à kun a bura pɔ́ble kènɛ manamana, 17 akũ à laasun lɛ̀ à pì: Bɔ́n mani kɛɛ? Má pɔ́wɛkaki vĩ̀ro. 18 Akũ à pì: Yã kũ mani kɛn dí: Mani ma pɔ́katɛkinɔ gboro, mani a zɔ̃kɔ̃nɔ bo, mani ma pɔ́wɛ kán pínki kũ ma aruzɛkɛnɔ. 19 Mani pi ma zĩdanɛ: Gbɛ̃, n gĩ̃nakɛ ń pɔ́ mana vĩ zɔ̃kɔ̃, kũ ani ká kũnwo wɛ̀ ũgbangbaa? Ǹ kámma bo, ǹ pɔ ble, ǹ í mi, ǹ pɔnna kɛ. 20 Akũ Luda pìnɛ: Yɔ̃nkɔ, gwãaniala mani n wɛ̀ndi gbɛkamma. Soru kũ n kɛ̀ ni gɔ̃ dí pɔ́ ũmɛɛ? 21 Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à aruzɛkɛ tɔ̀kɔ̃ai, ama à de ɔgɔde ũ Ludanɛro yã de lɛ.

Ludanaanikɛnaa
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: Abire yãi matɛn oárɛ, àsun á wɛ̀ndi damu à pi bɔ́n óni blero, àsun á mɛ̀ damu kɛ à pi bɔ́n óni daro. 23 Wɛ̀ndi de pɔ́blela. Mɛ̀ de pɔ́kasala. 24 À kãakãannanɔ gwa. Òdi pɔ́ tɔ̃ro, òdi pɔ́ kɛ̃ro, ò dɔ̀ ke gbàsɔ vĩ̀ro, bee kũ abireo Luda dì ń gwa. Á bɛ̀ɛrɛ vĩ manamana de bãnɔla fá! 25 Á té, dí mé ani fɔ̃ à a wɛ̀ndi gbà̀na kara, bee gɔrɔ do, a damukɛnaa gũnn? 26 Tó áni yã fíti dí fɔ̃ro, bóyãi átɛn yã kparanɔ damu kɛɛ? 27 À lávunɔ gwa sɛ̀n lákũ ò de nà. Òdi zĩ kɛro, òdi buu tãro, ama matɛn oárɛ bee Sulemanu kũ a aruzɛkɛo, adi uta da a mana kà ń ke ũro. 28 Sɛ̀la kũ à kun gbãra ani té kũ zia, lákũ Luda dì pɔ́ nai lɛ nà, oni ákɔ̃nɔ ludanaanikĩ̃anadenɔ pɔ́ o dɔ yá? 29 Ásun tó pɔ́ kũ áni ble ke pɔ́ kũ áni mi yã doárɛ arɛro. Ásun a damu kɛro. 30 Andunia dí burinɔn pɔ́ pìnɔ pínki yã dì dɔńnɛ arɛ, á De sɔ̃ à dɔ̃ kũ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sì kãáo. 31 À tó kpata kũ à bò a kĩ̃naa yã doárɛ arɛ, ani pɔ́ pìnɔ karaárɛ. 32 Ma kpàsa fíti gbɛ̃nɔ, àsun vĩ̃na kɛro, zaakũ á De pɔyenyĩ̃naamɛ à á kpá kpataa pìn. 33 À pɔ́ kũ á vĩ̃nɔ yá, à takasidenɔ gba a ɔgɔ. À ɔgɔsɔ̃nɔ kũ àdi zĩ kũro zɔ̃, ludambɛ aruzɛkɛ kũ àdi lákaro káki ũ, kũ kpãni dì nairo, kɔ̀kɔ sɔ̃ àdi a yakaro. 34 Zaakũ gu kũ á aruzɛkɛ kún, gwen á laakari nigɔ̃ kun se.

Zĩkɛri náanide laakaride
(Mat 24:45-51)

35 Àgɔ̃ kú soru gũn, à tó á fitila gɔ̃ nana. 36 Àgɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ
òtɛni ń dikiri suna dã à su kũ nɔsɛ pɔnnakɛnaao bà, de gɔrɔ kũ
à sù à gbàa lɛ̀, oni zé wɛ̃nɛ gɔ̃̀nɔ. 37 Arubarikadenɔn zĩkɛri kũ ń
dikiri ni ń le bɛ̃nɛ a sugɔrɔanɔ ũ. Yãpuran matɛn oárɛ, dikirii
pì ni a pónɔ kɛkɛ à yĩ, ani ń vutɛ, ani póble kakarańnɛ. 38 Bee tó
à sù lizãndo ke kɔnkɔkɔnkɔ, tó à ń lé lɛ, arubarikadenɔmɛ á ũ.
39 Àgɔ̃ yã dí dɔ̃. Tó bede gɔrɔ zaka kũ kpãni ni suawa dɔ̃̀ yã, de
ani tó à a kpé fɔ̃ro. 40 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú kũ soruo, zaakũ Bisãsiri
Né ni su gɔrɔ zaka kũ á wé dɔiro.

41 Pita pì: Dikiri, ó yãin n yã pìi lɛ̀kɔ̃a yá, ke gbɛ̃ sĩnda
pínki yãimɛ? 42 Dikiri pì: Dín bɛgwari náanide laakaride kũ
a dikiri dì a zĩkɛrinɔ nanɛ a ɔĩ, à póble kpáḿma a gɔrɔa ũu?
43 Arubarikadenɔn zĩkɛri kũ a dikiri a lè, àtɛn kɛ lɛ a sugɔrɔa
ũ. 44 Yãpuran matɛn oárɛ, ani a aruzɛkɛ sĩnda pínki nanɛ a
ɔĩmɛ. 45 Ama tó zĩkɛrii pìi pì a nèsɛɛ gũn, a dikiri suna tɛn gì kɛ
sɔ̃, akũ à nà a zĩkɛri dakenɔ gbɛ̃gbɛ̃naaa, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ,
àtɛn sãnkara pó ble, àtɛn wɛ̃dɛ kɛ, 46 a dikiri ni su gɔrɔ kũ a wé
dɔiroamɛ, gɔrɔ zaka kũ à dɔ̃roa, ani a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ à a baka da kũ
kifirinɔ.

47 Zĩkɛri kũ à a dikiri pɔyenyĩna dɔ̃, akũ adi soru kɛ à a
pɔyeinaa kèro, oni a gbɛ̃ búgubugu. 48 Zĩkɛri kũ à a dikiri
pɔyenyĩna dɔ̃ro, akũ à yã kũ à de ò a gbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃, oni a gbɛ̃ fítimɛ.
Gbɛ̃ kũ Luda a gbà zɔ̃kɔ̃ Luda ni wɛtɛa zɔ̃kɔ̃. Gbɛ̃ kũ Luda pó
nànɛ a ɔĩ zɔ̃kɔ̃, ani gbɛkaa deńla.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi
(Mat 10:34-36)

49 Tén ma su na anduniaa, mádi gii té pì gɔ̃ kũ se teraro.
50 Má wétãmma vĩ kũ mani gɛ̃n. Má kú laasun zɔ̃kɔ̃ɔ gũn ari
à gé lákao. 51 Átɛn da ma su de gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kũ kɔ̃o andunia
gũnn yá? Oi! Matɛn oárɛ, kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãin ma su. 52 Zaa tera ɔn
kũ gbɛ̃nɔn sɔɔronɔn kún, oni kɔ̃ kpaatɛtɛ. Gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ ni bo
gbɛ̃nɔn planɔ kpɛ, gbɛ̃nɔn planɔ ni bo gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ kpɛ. 53 De
ni bo a négɔ̃gbɛ̃ kpɛ, négɔ̃gbɛ̃ ni bo a de kpɛ. Da ni bo a nénɔgbɛ̃
kpɛ, nénɔgbɛ̃ ni bo a da kpɛ. Zã da ni bo nɔzãre kpɛ, nɔzãre ni
bo a zã da kpɛ.

Gɔrɔ díkĩna yáasi dɔ̃naa
(Mat 6:2-3)

54 Yesu pì gbɛ̃nɔnɛ: Tó a è legũ tɛn sisi ifãlɛtɛ kpa, áni pi gɔ̃̀nɔ,
legũ ni ma, akũ àdi kɛ lɛ. 55 Tó a è ĩa tɛn bo gènɔmidɔki kpa, áni
pi, gu ni wã, akũsɔ̃ àdi wã. 56 Manafikidenɔ! Á zĩtɛ kũ musuo
wé dɔ̃kɔ̃i, akũ á gɔrɔ dí yáasi dɔ̃ sɔ̃ro bi?

Gaafara wɛtɛnaa
(Mat 5:25-26)

57 Bɔ́yãi á yãkɛna a zéa dɔ̃ á zĩdaaroo? 58 Tó n ibɛrɛ tɛn gɛ́ kũnwo yãkpatɛkɛkia, ǹ kokari kɛ de à gaafara kɛnnɛ zaa zén, de àsun n gátɛ à gɛ́ kũnwo yãkpatɛkɛri kĩnaaro yãi. Tó ńdi kɛ lɛro, yãkpatɛkɛrii pì ni n kpá dogariia, dogari ni n da kpésiran. 59 Matɛn onnɛ, ĩni bo gwero ari ǹ gɛ́ fĩna boo pínki. Bee kɔbɔ ni gɔ̃ ténỹĩro.

13

Nɛ̀sɛlitɛna ke ga

1 Gɔrɔ birea gbɛ̃kenɔ sù ò Galili gbɛ̃ kũ Pilati ń dɛdɛ à ń aru yàkatɛ kũ ń sa'obɔ aruonɔ yã ò Yesunɛ. 2 Akũ Yesu pìńnɛ: Kũ Galili gbɛ̃ pìnɔ ga de lɛ, átɛn da ń durunna de Galili gbɛ̃ kparanɔ pólan yá? 3 Oi! Matɛn oárɛ, tó ádi nèsɛ litɛro, á pínki ni ga lán ń bàmɛ. 4 Gbɛ̃nɔn baro plansari kũ Siloamu kpédidikɔ̃anaa gbòro à sìńma ò gàganɔ sɔ̃, átɛn da ń taari de gbɛ̃ kpara kũ ò kú Yurusalɛmunɔ pólan yá? 5 Oi! Matɛn oárɛ, tó ádi nèsɛ litɛro, á pínki áni ga lán ń bàmɛ.

6 Akũ à yã dí lèkɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mɛ́ à kaka lí bà a swadakoo gũn, akũ à gèɛ a nɛ́ wɛtɛ adi ero. 7 Akũ à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ gwa, a wɛ̀ aakɔ̃den dí, kũ madì su nɛ́ wɛtɛ kaka lí pìia mádi ero. Ǹ a zɔ̃, óni tó à gu sí pãn yá? 8 Akũ zĩkɛrii pìi pìnɛ: Baa, ǹ tó ari ziki dɔ. Mani gu bi mà likai mà taaki kánɛ. 9 Ani gí nɛ́ i zikiro. Tó adi nɛ́ iro sà, mani a zɔ̃ mà nɛ.

Nɔgbɛ̃ kɔ̃nɔde werekɔ̃anaa

10 Kámmabogɔrɔ zĩ Yesu tɛn yã dańnɛ aduakɛkpɛn. 11 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe, tãna a kɔ̃nɔ kù à kà wɛ̀ baro plansari. Àdigɔ̃ kokonamɛ, àdi fɔ̃ à a zĩda poro bee fítiro. 12 Kũ Yesu a è, akũ à a sìsi à pì: Nɔgbɛ̃, n kɔ̃nɔkɛ gòmma. 13 Akũ à ɔ nàa. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ à pòro, akũ à Luda sáabu kpà.

14 Akũ aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pɔ fɛ̀, kũ Yesu a wèrekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ yãi, akũ à fùtɛ à pì gbɛ̃nɔnɛ: Gɔrɔ suddo mɛ́ à kun kũ òdi zĩ kɛn. Àgɔ̃ su ò á werekɔ̃a gɔrɔ abirenɔa, ama kámmabogɔrɔ zĩ baasi. 15 Akũ Dikiri wèa à pì: Manafikidenɔ! Kámmabogɔrɔ zĩ á baadi dì a zù ke zaaki poro a bàdɔkia à gɛ́ í kpáaroo? 16 Ibrahĩ buri nɔgbɛ̃ díkĩna sɔ̃, Setan a yì̀ wɛ̀ baro plansarimɛ. A bàa pìi poronaa kámmabogɔrɔ zĩ zɛ́ vĩroo? 17 Kũ à ò lɛ, akũ wé'i a ibɛrɛnɔ kù́ ń pínki, ama gbɛ̃nɔ pɔ kɛ̀ nna daboyã kũ àtɛn kɛnɔa pínki.

Yãlɛkɔ̃ana kũ musadi wɛ́o
(Mat 13:31-32, Maa 4:30-32)

18 Akũ Yesu pì: Bɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa bòkɔ̃aoo? Bɔ́n
19 mani kpákũsũoo? À de lán musadi wɛ́ bà, akũ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̀ a
karaa gũn. Kũ à bùtɛ, à kɛ̀ lí ũ, akũ bãnɔ sù ò dìdi a gằnɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ lùbɛnɛɛo
(Mat 13:33)

20 Akũ à pì dɔ: Bɔ́n mani kpata kũ à bò Luda kĩnaa
kpákũsũoo? 21 À de lán lùbɛnɛ kũ nɔgbɛ̃ sɛ̀ à kà flawa zaka lɛ́
aakɔ̃ gũn, à yằkatɛ pínki bà.

Zélɛ kpakoto
(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn gɛ́ Yurusalɛmu, àtɛn gɛ̃ wɛ̃tɛnɔ kũ lakutunɔla, àtɛn yã daǹnɛ, 23 akũ ò a là ò pì: Baa, ase gbɛ̃ kũ oni
surabana lenɔn dasiroo? Akũ Yesu pì gbɛ̃nɔnɛ: 24 À kokari kɛ
à gɛ̃ zélɛ kpakoto gũn. Matɛn oárɛ, gbɛ̃nɔ ni wɛtɛ ò gɛ̃n dasi,
ama oni fɔ̃ro. 25 Tó bede fùtɛ à zé tàta à làka, tó a gɔ̃ bàai, akũ
átɛn gbà lɛ́, átɛn pi: Baa, ǹ zé wɛ̃wɛrɛ, ani oárɛ, á á dɔ̃ gukearo.
26 Abire gbɛra tó a pìnɛ à pɔ́ blè kãáo, à í mì kãáo, à yã̃ dàǹnɛ á
bɛ gãnulɛa, 27 ani oárɛ á á dɔ̃ gukearo. À goala á yãvãnikɛrinɔ
á pínki.

28 Tó a Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo kũ annabinɔ è pínki
kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn, akũ ò á zú bàai, gwen áni ɔ́ɔ
dɔn, à ɔ di á mìia. 29 Gbɛ̃nɔ ni bo ifãboki kpa kũ ifãlɛtɛ kpao
kũ gugbãnduruo kũ gènɔmidɔkio, oni su pɔ́ ble kpata kũ à bò
Luda kĩnaa gũn. 30 Lɛn gbɛ̃ kpɛdenɔ nigɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃
káakunɔ nigɔ̃ gbɛ̃ kpɛdenɔ ũ.

Yurusalɛmu yã
(Mat 23:37-39)

31 Gɔrɔ birea gɔ̃nɔ Farisi kenɔ sù Yesu kĩnaa ò pìnɛ: Ǹ futɛ gu
dín, zaakũ Hɛrɔdu ye à n dɛmɛ. 32 Akũ à pìǹnɛ: À gɛ́ o flɛ̃ pìinɛ,
matɛn tãnanɔ goḿma, matɛn gyãrenɔ werekɔ̃a gbãra kũ ziao,
a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ sɔ̃ mani ma zĩ papa. 33 Bee kũ abireo séto mà gɛ́
arɛ gbãra kũ ziao kũ ziandoo, zaakũ adi kũ annabi ga gukearo,
sé Yurusalɛmu. 34 Yurusalɛmudenɔ, Yurusalɛmudenɔ! Adì
annabinɔ dɛdɛ, adì gbɛ̃ kũ Luda ń zĩáwanɔ pápa kũ gbɛ̀ɛo,
à ń dɛdɛ. Madìgɔ̃ ye mà á kakaramai gɛ̀n baaakɔ̃, lákũ ko
dì dɛ̀mbɛrɛ kú a néɲɔla nàmɛ, ama adì weiro. 35 Luda ni á
kpé tóárɛ bɛzĩ ũmɛ sà. Matɛn oárɛ, áni ma e doro ari à pi,
arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ.

14

Yesu kunna Farisi ke bɛa

1 Kámmabogɔrɔ ke zĩ Yesu gɛ̀ɛ pɔ́ ble Farisinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ke bɛa,
akũ gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ tɛni a kpákpa. 2 Kákagyãkɛri ke kú Yesu

arɛ gwe. 3 Akũ Yesu dokadɔ̃rinɔ kũ Farisinɔ là à pì: Òdi gbɛ̃ werekɔ̃a kámmabogɔrɔ zĩ yá ke òdi werekɔ̃aro? 4 Akũ ò gɔ̃̀ yĩtɛna kítikiti. Akũ Yesu gyãre pìi kǔ, à a wèrekɔ̃a à a gbàrɛ. 5 Akũ à ń lá à pì: Tó á gbɛ̃ke né ke zù vĩ à zù lɔ̀gɔn kámmabogɔrɔ zĩ, ani a bo gɔ̃̀nɔroo? 6 Odi fɔ̃ ò wèaro.

7 Yesu è deran gbɛ̃ kũ ò ń sísinɔ tɛn vutɛki mana kũ nà, akũ à yã̀ lèkɔ̃añnɛ à pì: 8 Tó ò n sisi nɔsɛ pɔ́blea, ǹsun vutɛ vutɛki mana gũnlo. Tó ò gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ denla sìsi bi! 9 Tó á sìsirii sù à pìnnɛ: Ǹ futɛ ǹ vutɛki kpá gbɛ̃ pìia, ĩni futɛ ǹ gé vutɛ kpɛ kpa kũ wé'iomɛ. 10 Tó ò n sisi, ǹgɔ̃ vutɛ kpɛ kpa, de tó n sìsirii sù, ani pinnɛ: Ma gbɛ̃nna, ǹ futɛ ǹ su arɛ la. Abirekũ ni n kɛ bèɛrɛde ũ gbɛ̃ kũ á kú lɛɛlɛnɔ arɛ. 11 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda karan Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa sɔ̃, Luda ni a kara.

12 Akũ Yesu pì a sìsirii pìinɛ: Tó ntɛn gbɛ̃nɔ sísi pɔ́ble fãnantɛ̃ blenaaa ke ɔkɔsi pɔ́, ǹsun n gbɛ̃nnanɔ sísiro ke n vǐninɔ kũ n dakũnanɔ ke n danɛnɔ ke n ɔgɔde dakenɔ. Tó n kɛ̀ lɛ, oni ɛra ò n sísimɛ se ò fĩna bonnɛ. 13 Tó ntɛn gbɛ̃nɔ sísi pɔ́blea, ǹ takasidenɔ sísi kũ kɔ̃̀nɔdenɔ kũ ɛrɛnɔ kũ vǐnanɔ, 14 arubarikadenɔmɛ á ũ, zaakũ ò pɔ́ke vĩ ò fĩna boonnɛro. Luda mé ani fĩna bonnɛ gbɛ̃ mananɔ vugɔrɔa.

Yãlɛkɔ̃ana kũ pɔ́ble dasio
(Mat 22:1-14)

15 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ doke yã pìi mà, akũ à pì Yesunɛ: Arubarikaden gbɛ̃ kũ ani pɔ́ ble kũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gbɛ̃nɔo ũ. 16 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ke mé à ye à pɔ́ble kɛ, akũ à gbɛ̃nɔ sìsi dasidasi. 17 Pɔ́blegɔrɔ zĩ à a zĩkɛrii zǐ à o gbɛ̃ kũ à ń sísinɔnɛ ò su, ò pɔ́ sĩnda pínki soru kè ò làka sà. 18 Akũ ń baadi tɛn wɛtɛ ò ń kɛ̃. Gbɛ̃ káaku pìnɛ: Ma bú lù, mani gé gwa. N yã̀ nna, ǹ ma kɛ̃. 19 Gbɛ̃ pãnde pì: Ma zù búbabɔnɔ lù mèn kuri, mani gé ń gwa. N yã̀ nna, ǹ ma kɛ̃. 20 Gbɛ̃ pãnde pì: Ma nɔ sè dufumɛ. A yã̀ mé à tò mani le mà suro. 21 Akũ zĩkɛrii pìi èra à tà, à ń légbɛɛ ò a dikiriinɛ. Akũ bede pì pɔ fɛ̃̀, à pì a zĩkɛriinɛ: Ǹ gé wɛ̃tɛ gũn likalika gãnulɛanɔ kũ zédanɔ, ǹ takasidenɔ kũ kɔ̃̀nɔdenɔ kũ vǐnanɔ kũ ɛrɛnɔ kakara ǹ su kũńwo la. 22 Abire gbɛra zĩkɛrii pìi sù à pìnɛ: Dikiri, ma yã̀ kũ n òo kè, ama vutɛki kpé kun. 23 Akũ dikirii pìi pì zĩkɛrii pìinɛ: Ǹ gé zénɔ gũn kũ zé térerenɔ pínki, ǹ gã na gbɛ̃nɔa ò gɛ̃, de ma ɔn pa. 24 Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ ma ń sísi pìnɔ ke ni lé zɔ̃ ma pɔ́ble pìiaro.

Gɔ̃na Yesu ìba ũ
(Mat 10:37-38)

25 Ò té zén kũ Yesuo dasidasi, akũ à lìtɛ à pìńnɛ: 26 Tó gbɛ̃ sù ma kĩnaa, akũ à ye a dei demala ke a da ke a nanɔ ke a nénɔ ke a vǐninɔ ke a dakũnanɔ ke a zĩda, ani fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 27 Gbɛ̃

kũ adi a lígbãndurukpana sé àgɔ̃ téomairo, ade ni fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 28 Tó á gbɛ̃ke ye à kpédidikɔ̃ana bo, ani vutɛ gĩa à a ɔgɔ dɔdɔ à gwa, tó ani fɔ̃ à zĩ pì kɛroo? 29 Tó adi kɛ lɛro, akũ à ɛ̃ pètɛ, tó adi fɔ̃ à a làkaro, gbɛ̃ kũ à è pínki ni a lalandi kɛ 30 ò pi: Gbɛ̃ díkĩna nà kpébonaaa à fùa à a mì dɛ. 31 Ke tó kína ke ye à gé zì ká kũ kína pãndeo, ani vutɛ gĩa à a laasun lé à gwa, tó a soza gã̀ kurinɔ ni fɔ̃ ò kù kpá soza gã̀ baro kũ òtɛn sunɔaroo? 32 Tó à è áni fɔ̃ro, ani zì̀rinɔ zĩ, de ò lédokɔ̃nɔkɛna yã̀ gbɛkaa zaade adi ká kãniro. 33 Lɛmɛ dɔ, tó á gbɛ̃ke dí ɔ gbarɛ pó kũ à vĩnɔi pínkiro, ani fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro.

34 Wisi bi pó nnamɛ, ama tó a í nna tà, deran oni kɛ nà à gɔ̃ nna dɔɔ? 35 À mana zĩtɛ ke zùgbɔ̃katɛkinɛro, òdi kótɛmɛ. Gbɛ̃ kũ à sã vĩ à yã̀ pì ma.

15

Pɔ́ sãtɛnanɔ
(Mat 18:12-14)

1 Bɛ'ɔgɔsirinɔ kũ durunnakɛrinɔ tɛn na Yesui de ò a yã̀ ma ń pínki. 2 Akũ Farisinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ yãkete kà ò pì: Gbɛ̃ díkĩna dì durunnakɛrinɔ sí à pó ble kũńwo lɛɛlɛ. 3 Akũ Yesu yã̀ díkĩna lèkɔ̃añnɛ à pì: 4 Ò pì á gbɛ̃ke sã vĩ mèn basɔɔro, akũ a do sã̀tɛ, àdi a basɔɔro donsari tó sɛ̃̀n à pétɛ sã kũ à sã̀tɛ pìii ari à gé leroo? 5 Tó à bòa, àdi a sé à da a gã̀n kũ pɔnnao 6 à táo bɛ, à a gbɛ̃nnanɔ kũ a fárandidenɔ sísi à pińnɛ: À pɔnna kɛ kũmao. Ma a sã kũ à sã̀tɛ pìi lè. 7 Lɛmɛ dɔ matɛn oárɛ, oni pɔnna kɛ ludambɛ durunnakɛri mèn do kũ à nèsɛɛ lìtɛ yã̀ musu de gbɛ̃ mana gbɛ̃nɔn basɔɔro donsari kũ ò nèsɛlitɛna ni vĩronɔla.

8 Nɔgbɛ̃ kũ à andurufu ɔgɔwapu vĩ mèn kuri sɔ̃ bi, tó a mèn do sã̀tɛ, àdi fitila na à kpé wara, à wɛtɛ busɛbusɛ ari à gé leroo? 9 Tó à bòa, àdi a gbɛ̃nnanɔ kũ a fárandidenɔ sísi à pińnɛ: À pɔnna kɛ kũmao. Ma a andurufu ɔgɔ kũ à sã̀tɛ pìi lè. 10 Lɛmɛ dɔ matɛn oárɛ, Luda malaikanɔ dì pɔnna kɛ durunnakɛri mèn do kũ à nèsɛɛ lìtɛ yã̀ musu.

Négɔ̃gbɛ̃ kũ à sã̀tɛ

11 Yesu pì dɔ: Gbɛ̃ke mé à kun à négɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ mèn pla. 12 Akũ Sabi pì a denɛ: Baa, ǹ ma baka kũ manigɔ̃ vĩ túbi gũn kpáma. Akũ de pì a aruzɛkɛ kpàatɛtɛńnɛ. 13 Adi kɛ gɔrɔ plaro, akũ Sabi a pónɔ nàkɔ̃a pínki, à tà bùsu pãnden zã̀zã. Gwen à a aruzɛkɛ kàkatɛn pãpãkɛnaa gũn. 14 Kũ à pó kũ à vĩnɔ dɛ̀ pínki, akũ nà gbãna kà bùsuu pìn, akũ à gɔ̃ kũ takasio. 15 À gèɛ à nà bùsuu pì gbɛ̃kei zamalingakɛri ũ, akũ gbɛ̃ pì a gbàrɛ a bura à póble kpá alɛdɛnɔa. 16 Àdigɔ̃ ye à pó tèkɛ kũ alɛdɛnɔ tɛn ble ble à kã, ama òdi póke kpáaro. 17 Kũ à laakarii sù à pì: Ma

de zamalingakɛrinɔn pɔ́ble vĩ diŋ́yĩ, akũ matɛn ga kũ nàao la.
18 Mani futɛ mà tá ma de kĩ̃naa, mani pinɛ: Baa, ma durunna
kɛ̀ Ludanɛ kũ mɔkɔ̃nwo, 19 mádi ká ò ma sísi n né ũ doro. Ǹ ma
ditɛ n zamalingakɛrinɔ do ũ. 20 Akũ à fùtɛ àtɛn tá a de kĩ̃naa.
Kũ à té zɑ̀ àtɛn su, a de pì a è, akũ à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. À bàa sì à gɛ̀ɛ à
kùsia, à lé pɛ̀a. 21 Akũ né pìi pìnɛ: Baa, ma durunna kɛ̀ Ludanɛ
kũ mɔkɔ̃nwo, mádi ká ò ma sísi n né ũ doro. 22 Akũ de pìi pì a
zĩkɛrinɔnɛ: À gé likalika, à uta zɔ̃kɔ̃ mana kũ à de a kparanɔla
sé à suo à danɛ, à tãnka danɛ, à kyate kpánɛ. 23 À zùsanɛ bɔ̀rɔ
mɛ̀kpana kũ à dɛ, ò só pɔnnakɛnaa gũn, 24 zaakũ ma né pìi gà
à fùtɛmɛ. À sɑ̃̀tɛmɛ, akũ ma a lè. Akũ ò nà pɔnnakɛnaaa.

25 Woru sɔ̃ à kpé bura. Kũ àtɛn su à kà kãni kũ bɛo, akũ à
bata ũ mà dɔ kũ kɔ̃kɔ̃ kĩ̃nio. 26 Akũ à zĩkɛrinɔ do sìsi, à a là
bɔ́n òtɛn kɛɛ. 27 Akũ à wèa à pì: N dakũna mé à sù, akũ n de
zùsanɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpana dɛ̀, kũ à a lè aafia yãi. 28 Akũ Woru pɔ
fɛ̃̀, à gì gɛ̃ ɔnnyĩ. Kũ a de bò, à kútɛ kɛ̀nɛ, 29 akũ Woru pìi pì a
denɛ: É'e! À kà wɛ̀ ũgbangba kũ matɛn zĩ kɛnnɛ, mádi gí n yãi
zikiro, akũ bee blɛ̀kofĩni gokũ ńdi kpáma mà pɔnna kɛo kũ ma
gbɛ̃nnanɔoro. 30 Kũ n né kũ à n aruzɛkɛ kàkatɛ karuanɔnɛ pìi
sù, n zùsanɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpanaa dɛ̀nɛ. 31 Akũ a de pìnɛ: Ma né, ń kú
kũmao gɔrɔ sĩnda pínki. Pɔ́ kũ má vĩ pínki n pómɛ. 32 À kɔ̃ sìo ò
pɔ́ ble kũ pɔnnaomɛ, zaakũ n dakũna pìi gà à fùtɛ. À sɑ̃̀tɛmɛ,
akũ ò a lè.

16

Aruzɛkɛ náanisari

1 Yesu pì a ìbanɔnɛ: Ɔgɔde ke mé à kun à bɛgwarii dìtɛ a
zĩkɛrinɔnɛ. Akũ ò sù ò kɔrɔmɔtɔɔ kɛ̀nɛ ò pì, àtɛni a aruzɛkɛ
kakatɛ. 2 Akũ à a sìsi à pìnɛ: Yã kũ ma mà n musu de deramɛɛ?
Ǹ yã kũ ntɛn kɛ n bɛgwanaa gũn babamɛnɛ. Ĩni gɔ̃ de ma
bɛgwari ũ doro. 3 Akũ bɛgwarii pìi ò a swɛ̃̀ɛ gũn: Ma dikiri tɛni
ma bo zĩ gũn, mani kɛ deraa? Akũ dí mani fɔ̃ mà sɛ̃̀ waro, akũ
barakɛna demɛnɛ wé'iyã ũ. 4 Má dɔ̃ yã kũ mani kɛ de gbɛ̃nɔ ma
ditɛ ń bɛa, tó à ma bo zĩn. 5 Akũ à a dikiri fĩnadenɔ sìsi dodo, à
gbɛ̃ káaku là à pì: Ń ma dikiri fĩna kũna ũgbamɛɛ? 6 À pì: Nísi
gáruwa lé basɔɔromɛ. Akũ bɛgwarii pìi pìnɛ: N fĩna takadan
la. Ǹ vutɛ ǹ kɛ̃ bupla akuri likalika. 7 Akũ à pì gbɛ̃ pãndenɛ:
Mɔkɔ̃n sɔ̃, n fĩna ũgbamɛ? Akũ à pì: Ése asasa basɔɔromɛ. Akũ
bɛgwarii pìi pìnɛ: N fĩna takadan la, ǹ a kɛ̃ basiikɔ̃mɛ. 8 Akũ
dikirii pì bɛgwari náanisaride pì sáabu kpà wézɛ̃ kũ à kɛ̀ yã
musu. Zaakũ andunia díkĩna gbɛ̃nɔ wé zɛ̃na de gupuradenɔla
ń kɔ̃ tɛ̃nɛ yãkɛnaa gũn.

9 Makũ sɔ̃ matɛn oárɛ, à gbɛ̃nnanɔ wɛtɛ kũ andunia aruzɛkɛnɔ, de gɔrɔ kũ à làkaáwa, Luda ni gbãnakɛ kpáái bɛ kũ àdi lákaro gũn. 10 Gbɛ̃ kũ à náani vĩ kũ a fítio nigɔ̃ náani vĩ kũ a zɔ̃kɔ̃omɛ se. Gbɛ̃ kũ à náani vĩ kũ a fítioro nigɔ̃ náani vĩ kũ a zɔ̃kɔ̃o sero. 11 Tó adi kɛ á náani vĩ kũ andunia aruzɛkɛoro, Luda ni á náani kɛ kũ a yãpuradeo yá? 12 Tó adi kɛ á náani vĩ kũ gbɛ̃ pãnde pónɔro, Luda ni a zĩda pó kpááwa yá? 13 Zĩkɛrii dì fɔ̃ à zɔ̀ ble dikiri mèn planɛro, zaakũ ani zã gbɛ̃ dogu àgɔ̃ ye gbɛ̃ doi, ke ani na gbɛ̃ doa à gbɛ̃ do gya bo. Áni fɔ̃ àgɔ̃ zɔ̀ ble Ludanɛ kũ ɔgɔo lɛɛlɛro.

Ɔgɔde kũ Lazaruo

14 Farisinɔ ye ɔgɔi. Kũ ò yã pìi mà pínki, akũ òtɛn lézuki kɛ Yesua. 15 Yesu pìńnɛ: Adì yã nna kpá á zĩdaa bisãsirinɔ kĩnaamɛ, ama Luda á swɛ̀ dɔ̃. Yã kũ à zɔ̃kɔ̃ bisãsirinɔnɛn Luda dì a gya bo.

Ɔgɔde kũ Lazaruo
(Mat 5:31-32, 11:12-13, Maa 10:11-12)

16 Musa doka kũ annabinɔ takadanɔ kun ari Yahaya gɔrɔa. Zaa gɔrɔ kůa òtɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kpá, akũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn wɛtɛ à gɛ̃n kũ gbãnao. 17 Ludambɛ kũ zĩtɛo gɛ̃tɛnaa araga de doka pìi wãnzãn fíti gogonala. 18 Gbɛ̃ kũ à gì a nanɔi à nɔ pãnde sɛ̀, ade zina kèmɛ. Gbɛ̃ kũ à nɔ kũ ò gìii sɛ̀ sɔ̃, à zina kèn gwe.

19 Gɔ̃gbɛ̃ ɔgɔde ke kun àdi pókasa mana ɔgɔdenɔ da, àdigɔ̃ pɔnna kɛ nnamanaa gũn gɔrɔ sĩnda pínki. 20 Barakɛri kũ òdi pinɛ Lazaru dìgɔ̃ wútɛna a bɛ gãnu gũn, bɔ̀nɔ dɔdɔ a mèɛa. 21 Àdigɔ̃ póble kũ àdi létɛ ɔgɔde pì teburu zĩtɛ blena ni dɛ. Gbɛ̃danɔ mé òdigɔ̃ a bɔ̀ɔ pìnɔ sãsã. 22 Barakɛrii pìi gà, akũ malaikanɔ a sɛ̀ ò tà kãao Ibrahĩ kuru. Ɔgɔde pìi gà se, akũ ò a vì. 23 Kunna wétãmma gũn gyãwãn, kũ à wé sè musu, akũ à Ibrahĩ è zà, Lazaru kú a sarɛ. 24 Akũ à lé zùi à pì: Baa Ibrahĩ, ǹ ma wɛ̃nda gwa, ǹ Lazaru zĩ à a ɔnɛ zɔ̃ ía, à mó à tɔ̃mɛnɛ ma nénɛa, zaakũ matɛn wãwã ma tévura díkĩna gũmmɛ. 25 Akũ Ibrahĩ pì: Ma né, ǹ tó nnamana kũ à lìkanyĩ n wɛ̀ndigɔrɔ yã dɔngu kũ takasi zɔ̃kɔ̃ kũ Lazaru kèɛo. A laakari kpatɛna la sà, akũ ń kú wãwã gũn. 26 Abire gbɛra wèɛ lòkoto kú ó dagura. Tó gbɛ̃ ye à bo la à gé á kĩnaa, ani fɔ̃ro, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo gwe à su ó kĩnaa sɔ̃ro. 27 Akũ ɔgɔde pìi pì: N yã nna Baa, tó lɛmɛ, ǹ a zĩ ma de bɛa, 28 zaakũ má dakũnanɔ vĩ gbɛ̃nɔn sɔɔro. À gé lé dańma, de òsun su gu wãwãde dí gũnlo. 29 Akũ Ibrahĩ pì: Ò Musa kũ annabinɔ takadanɔ vĩ, ò ń yã ma. 30 Akũ ɔgɔde pìi pì: Oi, Baa Ibrahĩ! Tó gbɛ̃ke bò gan à gèɛ ń kĩnaa, oni ń nèsɛ litɛ. 31 Akũ

Ibrahĩ pìnɛ: Tó odi Musa kũ annabinɔ yã maro, bee tó gbɛ̃ke bò gan, oni a yã síro.

17

Ludanaanikɛnaa
(Mat 18:6-7, 21-22)

1 Yesu pì a ìbanɔnɛ: Yã kũ àdi tó gbɛ̃nɔ fu dìgɔ̃ sariro, ama waiyoo gbɛ̃ kũ ani bo a kĩnaa. 2 Anigɔ̃ sàna adenɛ ò wísilɔgbɛ zɔ̃kɔ̃ dɔ a wakalɛ, ò a zu sèbɛɛ gũn de à tó né díno do fula. 3 Àgɔ̃ kú kũ laakariio. Tó n gbɛ̃ndo durunna kè, ǹ gé ǹ a le. Tó à a nèsɛɛ lìtɛ, ǹ sùru kɛnɛ. 4 Tó à durunna kènnɛ gɔrɔ do gɛ̀n suppla, akũ à èra à pìnnɛ gɛ̀n suppla a nèsɛɛ lìtɛ, ǹ sùru kɛnɛ. 5 Dikiri zǐrinɔ pìnɛ: Ǹ ó ludanaanikɛna karawɛrɛ. 6 Dikiri pì: Bee tó á Luda náani vĩ fíti lán ɛfɔ wé bà, áni o síri lí díné à a zĩda wo à gé pé sèbɛɛ gũn, ani á yã ma.

7 Tó á gbɛ̃ke zɔ̀ vĩ, àtɛn sɛ̃ wa ke àtɛn sãnɔ dã, tó à sù kũ burao, a dikiri ni pinɛ à su à pó ble gɔ̃nɔn yá? 8 Oi, ani pinɛ à póble kɛarɛ, à a uta litɛ, à suarɛ kũ póbleo kũ póminaao, àpii ni gbasa à pó ble, à í mi. 9 Òdi zɔ̀ sáabu kpá, kũ à yã kũ ò dànɛɛ kè yãin yá? 10 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se, tó a yã kũ Luda dàárɛ kè pínki, à pi: Zɔ̀nɔn ó ũ, ó zĩn o kè.

Kusu gbɛ̃nɔn kurinɔ werekɔ̃anaa

11 Kũ Yesu tɛn gé Yurusalɛmu, àtɛn kure Samaria bùsu léa kũ Galilio. 12 Kũ àtɛn gɛ̃ lakutu ken, akũ gɔ̃gbɛ̃ kusu gbɛ̃nɔn kurinɔ dàalɛ. Ò zɛ dire, 13 ò lé zùi ò pì: Dikiri Yesu, ǹ ó wɛ̃nda gwa. 14 Kũ à ń é, akũ à pìńnɛ: À gé à á zĩda mɔ sa'orinɔnɛ. Kũ òtɛn gé, akũ ò wèrekɔ̃a. 15 Kũ ń gbɛ̃ do è a werekɔ̃a, akũ à èra à sù, àtɛn Luda sáabu kpá kũ kòto gbãnao. 16 À wùtɛ a kùaa Yesu arɛ à fɔ kpàa. Gbɛ̃ dí bi Samaria gbɛ̃mɛ. 17 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃nɔn kurinɔ mé ò wèrekɔ̃aroo? Gbɛ̃nɔn kɛ̃ndonɔn kú máa? 18 Ń gbɛ̃ke dí ɛra à sù Luda sáabu kpáro, sé gbɛ̃ zǐtɔ dí yá? 19 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ tá, ma náani kũ n kè mé à n werekɔ̃a.

Bisãsiri Né sunaa
(Mat 24:23-41)

20 Farisinɔ Yesu là kpata kũ à bò Luda kĩnaa bona gupuraai, akũ à wèḿma à pì: Kpata kũ à bò Luda kĩnaa dì bo gupuraa ò e kũ wéoro. 21 Oni pi à gwa la ke à gwa direro. Kpata kũ à bò Luda kĩnaa pì kú á té lamɛ.

22 Akũ à pì a ìbanɔnɛ: A gɔrɔ tɛn su kũ áni Bisãsiri Né sugɔrɔ pìnɔ doke ena ni dɛ, áni ero. 23 Oni piárɛ à kú dire ke à kú la, ama àsun géro, àsun téńyĩro. 24 Lákũ legũpinaa dì gupura kũ ludambɛ lé gu dín kũ a lé direkũo nà, lɛn anigɔ̃ de lɛ Bisãsiri Né sugɔrɔa. 25 Séto à wétãmma è manamana gĩa, gbãragbɛ̃nɔ

ni gíi. 26 Lákũ à de nà Nuhu gɔrɔa, lɛn anigɔ̃ de lɛ se Bisãsiri
Né sugɔrɔa. 27 Gbɛ̃nɔ tɛn pɔ́ ble, òtɛn í mi, òtɛn nɔ sé, òtɛn zã̃ kɛ
ari Nuhu gèɛ à gɛ̀ gó'itɛ gũn, akũ í dà anduniala, ò gàga pínki.
28 Lɛmɛ dɔ Lutu gɔrɔa, òtɛn pɔ́ ble, òtɛn í mi, òtɛn pɔ́ lú, òtɛn pɔ́
yía, òtɛn pɔ́ tɔ̃, òtɛn kpé bobo. 29 Gɔrɔ kũ Lutu bò Sɔdɔmu, té kũ
ifãntɛ̃gbɔ̃ɔ kòtɛ bona ludambɛ, akũ ò gàga pínki. 30 Lɛn anigɔ̃
de lɛ gɔrɔ kũ Bisãsiri Né ni bo gupuraa.

31 Gɔrɔ birea gbɛ̃ kũ à kú a kpé musu sún kipa à gɛ̃ kpé gũn à
pɔ́nɔ sétɛ à booro. Lɛn dɔ gbɛ̃ kũ à kpé bura sún ɛra à pɔ́ sé bɛro.
32 À tó Lutu nanɔ yã̃ dɔágu. 33 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ a wɛ̀ndi kũna ni
kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̀ndiii sɔ̃, ade nigɔ̃ wɛ̀ndi vĩ. 34 Matɛn oárɛ,
gwãani birea gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ wútɛna kɔ̃ sarɛ, oni gbɛ̃ do sé
ò gbɛ̃ do tón. 35 Nɔgbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ pɔ́ lɔ́lɔ gu dokɔ̃nɔa, oni
gbɛ̃ do sé ò gbɛ̃ do tón. 36 Gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn planɔ nigɔ̃ kú bura, Luda
ni gbɛ̃ do sé à gbɛ̃ do tón. 37 Akũ ò a là ò pì: Dikiri, má kpaa? À
wèḿma à pì: Gu kũ gè kún, gwen yumburukunɔ ni kɔ̃ kakaran.

18

Gyaanɔ kũ à zè yãkpatɛkɛrila

1 Yesu yã̃ lèkɔ̃aḿnɛ de à mɔḿnɛ ògɔ̃ adua kɛ Ludaa baala'i, òsun
kpasaro. 2 À pì: Yãkpatɛkɛri ke mé à kú wɛ̃tɛ kea, à Luda vĩna
vĩro, àdi gbɛ̃ke yã̃ daro. 3 Gyaanɔ ke kú wɛ̃tɛ pìi gũn, àdigɔ̃ su a
kĩnaa gɛ̀n baaakɔ̃ àdi pi: Ǹ zɛ kũmao ma ibɛrɛ yã̃ musu. 4 Adi
wero ari gɔrɔ pla. Abire gbɛra à pì a zĩdanɛ: Bee tó má Luda
vĩna vĩro, akũsɔ̃ madì gbɛ̃ke yã̃ daro, 5 lákũ gyaanɔ pì tɛn wari
dɔma nà, mani zɛ kãao. Tó mádi kɛ lɛro, a zɛmalana lakanaa
sari ni ma kpasamɛ.

6 Akũ Dikiri pì: À yãkpatɛkɛri vãni yã'ona ma. 7 Luda ni zɛ
kũ gbɛ̃ kũ à ń sé òtɛn wiki léa fãnantɛ̃ kũ gwãaninɔoroo? Ani
mèyĩda kɛ kũ weḿmanaaon yá? 8 Matɛn oárɛ, ani zɛ kũńwomɛ
gɔ̀nɔ. Bee kũ abireo tó Bisãsiri Né sù, ani a náanikɛri e andunia
gũn yá?

Farisi kũ bɛ'ɔgɔsiriio

9 Akũ à èra à yã̃ díkĩna lèkɔ̃a gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ mana ò
ń gya bonɔnɛ. 10 Gbɛ̃nɔn pla kenɔ mé ò gèɛ adua kɛ Luda ɔnn,
gbɛ̃ do bi Farisimɛ, gbɛ̃ do sɔ̃ bɛ'ɔgɔsirii. 11 Farisi pì zɛna, àtɛn
adua kɛ. À pì a swɛ̃̀ɛ gũn: Luda, ma n sáabu kɛ̀ kũ má de lán gbɛ̃
kparanɔ bàro, dibidibikɛrinɔ, náanisaridenɔ, zinakɛrinɔ ke lán
bɛ'ɔgɔsiri dí bà. 12 Madìgɔ̃ lé yĩ gɔrɔ plapla azuma kũ azumaao.
Pɔ́ kũ ma lè pínki madì a kuride bonnɛ. 13 Bɛ'ɔgɔsirii pì sɔ̃ zɛ
dire, adi fɔ̃ à wé sè à musu gwà sero. À a zĩda kɛ̀kɛ̃ à pì: Luda, ǹ
sùru kɛ kũmao, durunnakɛriimɛ ma ũ. 14 Matɛn oárɛ, gɔ̃gbɛ̃ pìi
tà a bɛa Luda yãsinakãaoo gũmmɛ, adi kɛ Farisi pìinlo. Zaakũ

gbɛ̃ kũ àdi a zĩda kara, Luda ni a busa. Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa sɔ̃, Luda ni a kara.

Arubarikadana nɛ́nɔgu
(Mat 19:13-15, Maa 10:13-16)

15 Òtɛn su Yesunɛ kũ ń né fítinɔ de à ɔ naḿma. Kũ a ìbanɔ è lɛ, akũ ò gìńnɛ. 16 Akũ Yesu nɛ́nɔ sìsi à pì: À tó nɛ́nɔ su ma kĩnaa, àsun gíńnɛro, zaakũ ń takanɔ pɔ́n kpata kũ à bò Luda kĩnaa ũ. 17 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ ani kpata kũ à bò Luda kĩnaa sí lán né fíti bàro ni gɛ̃nlo.

Aruzɛkɛde
(Mat 19:16-30, Maa 10:17-31)

18 Gbãnade ke sù à Yesu là à pì: Dannɛri mana, deran mani kɛ mà wɛ̀ndi kũ àdi lákaro lee? 19 Yesu pìnɛ: À kɛ̀ dera n pì, má manaa? Gbɛ̃ke manaro, sé Luda ado. 20 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹsun zina kɛro, ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun yã dí n gbɛ̃dakearo, ǹgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ lí n de kũ n daonɛ. 21 Akũ à pìnɛ: Zaa ma né fíti gɔrɔa má yã birenɔ kũna pínki. 22 Kũ Yesu yã pìi mà, à pìnɛ: Yã mèn do mé à gɔ̃nnɛ. Ǹ pɔ́ kũ ń vĩnɔ yía pínki, ǹ a ɔgɔ kpá takasidenɔa, ĩnigɔ̃ aruzɛkɛ vĩ ludambɛ. Abire gbɛra ǹ mɔ́ ǹ témai. 23 Kũ à yã pìi mà, a nèsɛɛ yàka, zaakũ aruzɛkɛzɔ̃kɔ̃demɛ. 24 Kũ Yesu a gwà, akũ à pì: À zĩ'ũ manamana aruzɛkɛdenɛ à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn. 25 Lakumi gɛ̃na pɔrɔwɛɛn araga de aruzɛkɛde gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnla. 26 Akũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ pì: Tó lɛmɛ, dí mé ani fɔ̃ à surabana lee? 27 Yesu wèḿma à pì: Yã kũ bisãsiri fùa à kɛ, Luda kĩnaa àdi sí kɛ.

28 Akũ Pita pì: O beebɔ pínki tò o tɛnyĩ. 29 Akũ Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à a bɛ tò ke a nanɔ ke a vĩninɔ ke a dakũnanɔ ke a de ke a da ke a nɛ́nɔ kpata kũ à bò Luda kĩnaa yãi, 30 ade ni ɛra à abire taka le de yãla dasidasi andunia dí gũn, ani wɛ̀ndi kũ àdi lákaro le andunia kũ àtɛn su gũn.

Yesu ɛra à a ga kũ a vunaao yã'onaa
(Mat 20:17-19, Maa 10:32-34)

31 Yesu a gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ kàkaraai, akũ à pìńnɛ: Ótɛn gɛ́ Yurusalɛmu. Gwen yã kũ annabinɔ kɛ̀ Luda yãn Bisãsiri Né musu ni papan pínki sà. 32 Oni a kpá buri pãnde gbɛ̃nɔa, oni a fobo, oni a sɔ̃sɔ̃, oni lɛ́'i sua, oni a gbɛ̃ kũ flàao, oni a dɛ, 33 a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ. 34 Ama a ìbaa pìnɔ dí a ke mì dɔ̃ro, zaakũ yã pìi mì utɛnaḿnɛ, ò dɔ̃ yã kũ àtɛn oro.

Vì̀na barakɛri werekɔ̃anaa
(Mat 20:29-34, Maa 10:46-52)

35 Kũ Yesu kà kãni kũ Yɛrikoo, vì̀na ke vutɛna zɛ́ léa, àtɛn bara kɛ. 36 Kũ à mà gbɛ̃nɔ tɛn gɛ̃tɛ dasi, akũ à ń lá à pì, bɔ́n òtɛn

kɛɛ. 37 Akũ ò pìnɛ, Yesu Nazɛra mé àtɛn gɛ̃tɛ gwe. 38 Akũ à lé zùi à pì: Yesu, Dauda buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 39 Gbɛ̃ kũ ò té arɛnɔ gìnɛ ò pì à yĩtɛ, akũ a lé gbãna zunaa kàra àtɛn pi: Dauda buri, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 40 Yesu zè à pì ò mɔ́ kãao. Kũ à sù, akũ Yesu a là à pì: 41 Bɔ́ ń ye mà kɛnnɛɛ? À wèa à pì: Dikiri, má ye ma wé gu emɛ. 42 Akũ Yesu pìnɛ: Ǹ gu e. Ma náani kũ n kè mé à n werekõa. 43 Zaa gwe gɔ̃nɔ a wé gu è, akũ à tèi, àtɛn Luda sáabu kpá. Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki è lɛ, akũ ò Luda tɔ́ bò.

19

Zakeusi

1 Kũ Yesu kà Yɛriko, àtɛn gɛ̃tɛ a gũn. 2 Gbɛ̃ke kú gwe a tɔ́n Zakeusi. Bɛ'ɔgɔsirinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃mɛ, akũsɔ̃ aruzɛkɛdemɛ. 3 Àtɛn wɛtɛ à e gbɛ̃ kũ Yesu de a ũ, ama gbɛ̃ kutuumɛ, adi fɔ̃ à a èro pari yãi. 4 Akũ à bàa lè à gèɛ arɛ à dìdi síri lía de à Yesu e, zaakũ ani gɛ̃tɛ gwe kpamɛ. 5 Kũ Yesu kà gwe, akũ à wé sè musu à pìnɛ: Zakeusi, ǹ kipa likalika. Séde mà kipa n bɛa gbãra. 6 Akũ Zakeusi kìpa likalika, à gbãnakɛ kpài kũ pɔnnao. 7 Kũ gbɛ̃nɔ è lɛ, akũ òtɛn yãkete ká ò pì: À gèɛ kipa durunnakɛri bɛa. 8 Akũ Zakeusi fùtɛ à zè à pì Dikirinɛ: Dikiri, mani ma aruzɛkɛ kpado kpaatɛ takasidenɔnɛ. Tó ma gbɛ̃ke blè sɔ̃, mani ɛra mà a gɛ̃nɛ kpáa lɛu siikɔ̃mɛ. 9 Akũ Yesu pìnɛ: Ɔn dí denɔ surabanaa è gbãra. Zaakũ gbɛ̃ díkĩna se bi Ibrahĩ burimɛ. 10 Bisãsiri Né sù de à gbɛ̃ kũ à sà̰tɛ wɛtɛ à a sura bamɛ.

Ɔgɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Mat 25:14-30)

11 Gɔrɔ kũ òtɛni a yã pì ma, akũ à èra à yã kàraǹnɛ dɔ. Lákũ à kà kãni kũ Yurusalɛmuo nà, òtɛn da kpata kũ à bò Luda kĩnaa ni bo gupuraa gɔ̃nɔmɛ, akũ à yã lèkɔ̃ańnɛ 12 à pì: Kína buri ke mé àtɛn gé kpata ble bùsu zà̰zãn, ani ɛra à su. 13 Akũ à a zĩkɛrinɔ sìsi gbɛ̃nɔn kuri, à andurufu ɔgɔwapu kpà ń baadia mèn basɔsɔɔro à pìńnɛ: Àgɔ̃ laga táo ari màgɔ̃ gé su. 14 A bùsudenɔ sɔ̃ ò zà̰agu, akũ ò zĩrinɔ zĩ a kpɛ ò pì: Óni we gbɛ̃ pì kí blewɛrɛro. 15 A suna kũ kpatablenaao gbɛra, à pì ò zĩkɛri kũ a ɔgɔ kpàḿma pìnɔ sísi, de à le à dɔ̃ lákũ ò àree lè nà. 16 Gbɛ̃ káaku sù à pì: Dikiri, n ɔgɔ pìi àree kàramɛnɛ lɛu kuri. 17 Akũ à pìnɛ: N kè zĩkɛri mana. Lákũ ń náani vĩ kũ a fítio nà, ĩnigɔ̃ gbãna vĩ wɛ̃tɛ mèn kurinɔa. 18 Gbɛ̃ plade sù à pì: Dikiri, n ɔgɔ pìi àree kè lɛu sɔɔro. 19 Akũ à pìnɛ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, ĩnigɔ̃ gbãna vĩ wɛ̃tɛ mèn sɔɔronɔa. 20 Akũ gbɛ̃ pãnde sù à pì: Dikiri, n ɔgɔn la. Ma ùtɛ kokona bizakasa gũn. 21 Má n vĩna vĩ, zaakũ n yãnɔn zĩ'ũ. Ndì pɔ́ kũ ńdi ditɛro sé, ndì pɔ́ kũ ńdi tɔ̃ro kɛ̃. 22 Akũ à pìnɛ: Zĩkɛri zara, n lé mé à n karii kè. Ń dɔ̃ kũ ma yãnɔn zĩ'ũ, madì pɔ́ kũ

mádi ditɛro sɛ́, madì pɔ́ kũ mádi tɔ̃ro kɛ̃. 23 Kũ ń dɔ̃ lɛ, bɔ́yãin
ńdi ɔgɔda kɛońnɛroo, de tó ma su, mà a pɔ́ sí kũ a àreeo? 24 Akũ
à pì gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔnɛ: À a ɔgɔ pì sía à kpá gbɛ̃ kũ à àree lè
lɛu kuriia. 25 Akũ ò pìnɛ: Dikiri, à àre lɛu kuri kũna kɔ̀. 26 Akũ
à wèḿma à pì: Matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ à pɔ́ vĩn Luda ni karanɛ. Gbɛ̃
kũ à vĩro sɔ̃, bee pɔ́ kũ à vĩ Luda ni síamɛ. 27 Ma ibɛrɛ kũ ò ye
mà kí bleńnɛronɔ sɔ̃, à mɔ́ kũńwo la à ń dɛdɛ ma arɛ.

Gbãnakɛkpana Yesui Yurusalɛmu
(Mat 21:1-17, Maa 11:1-19, Yuh 12:12-19)

28 Kũ Yesu yã pìi ò à làka, akũ à dà zén, àtɛn gɛ́ Yurusalɛmu.
29 Kũ à kà kãni kũ Bɛtɛfageo kũ Bɛtanio, sĩsĩ kũ òdi pi Kùkpɛ
gɛrɛɛi, akũ à a ìbaa zĩ̀ gbɛ̃nɔn pla 30 à pìńnɛ: À gɛ́ lakutu kũ à
kátɛ á arɛ direkũ gũn. Tó a gɛ̃, áni zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe,
gbɛ̃ke dí dia zikiro. À poro à suo. 31 Tó ò á lá ò pì, à kɛ̀ deran
átɛn poroo, à pi Dikiri mɛ́ à yei. 32 Akũ zĩ̀rinɔ gèɛ, ò è lákũ à òńnɛ
nà. 33 Kũ òtɛn zaaki pì poro, akũ a dikirinɔ ń lá ò pì: Dí mɛ́ à pì
à zaaki pìi poroo? 34 Ò wèḿma ò pì: Dikiri mɛ́ à yei. 35 Akũ ò sù
kũ zaaki pìio Yesunɛ, ò ń utanɔ kpàtɛa, akũ ò Yesu dìa. 36 Lákũ
àtɛn gɛ́ nà, gbɛ̃nɔ tɛni ń utanɔ kpátɛ zén.

37 Kũ à kà kãni kũ gu kũ zɛ́ pìi mìi pètɛ Kùkpɛ sĩ̀sĩ guvutɛnwo,
akũ pɔnna gũn a ìba kũ ò tɛ́inɔ pínki nà Luda sáabukpanaaa kũ
kòto gbãnao daboyã kũ ò ènɔ musu pínki 38 ò pì:
Arubarikaden kína kũ àtɛn su kũ Dikiri tóo ũ.
Aafia kú ludambɛ!
Ò Luda tó kpá zaa musu!
39 Farisi kũ ò kú zàa gũn kenɔ pìnɛ: Dannɛri, ǹ pata n ìbanɔa.
40 Akũ à wèḿma à pì: Matɛn oárɛ, tó ò yĩ̀tɛ, gbènɔ mɛ́ oni wiki
pì lɛ́.

Yesu ɔ́ɔdɔna Yurusalɛmudenɔnɛ

41 Kũ à nà Yurusalɛmui, à gwà, akũ à ɔ́ɔ dɔ̀ a musu 42 à pì: Tó
n yã kũ ani sunnɛ kũ aafiaaoo dɔ̃ gbãra yã dé, de à kɛ nna. Tera
sà à utɛnannɛmɛ. 43 A gɔrɔ ni su kũ n ibɛrɛnɔ ni su ò gbà leinɔ
dɔ ò likanyĩ ò n kagura kɛ 44 oni n gboro oni n gbɛ̃nɔ ú lɔ́ zĩtɛa.
Bee gbè ken oni tó didikɔ̃aro, kũ ńdi gɔrɔ kũ Luda wɛ́ kpàtɛnyĩ
dɔ̃ro yãi.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Mat 21:12-17, Maa 11:15-19, Yuh 2:13-22)

45 Kũ Yesu gɛ̃̀ Luda ɔnn, akũ à pè lagayarinɔa. 46 À pìńnɛ: Ò
kɛ̃̀ Luda yãn ò pì: Ma kpɛ́ nigɔ̃ de aduakɛkpɛ ũmɛ, akũ a lìtɛ
gbɛ̃blerinɔ tò ũ.

47 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Yesu dìgɔ̃ yã dańnɛ Luda ɔnn. Akũ
sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ tɛn zɛ́ wɛtɛ ò a

dɛ, 48 ama odi a kɛna zé ero, kũ gbɛ̃ sĩnda pínki sã kpá òtɛni a yã ma yãi.

20

Yesu gbɛkana a ikooi
(Mat 21:23-27, Maa 11:27-33)

1 Zĩkea Yesu tɛn yã da gbɛ̃nɔnɛ Luda ɔnn, àtɛn baaru nna kpáńnɛ, akũ sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sù 2 ò pìnɛ: Ǹ owɛrɛ, iko kpaten ntɛn yã dínɔ kɛoo? Dí mé à n gba iko dí pìi? 3 Akũ à wèńma à pì: Makũ se mani yã gbɛkaáwa. À omɛnɛ, 4 Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛkɛnaa bò Luda kĩnaan yáa, ke bisãsiri kĩnaamɛ? 5 Akũ ò yã gɔ̃gɔ̃ ò pì: Tó o pì Luda kĩnaamɛ, ani ó la, bóyãin ódi Yahaya yã síroo? 6 Tó o pì bisãsiri kĩnaamɛ sɔ̃, gbɛ̃ sĩnda pínki ni ó pápa kũ gbèɛo ò ó dɛdɛ, zaakũ ò Yahaya annabikɛ sì. 7 Akũ ò wèa ò pì: Ó dɔ̃ gu kũ à bònlo. 8 Akũ Yesu pìńnɛ: Makũ se mani iko kũ matɛn yã dínɔ kɛo oárɛro.

Geepi líkpɛ arukɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Maa 12:1-12)

9 Akũ Yesu èra à yã lèkɔ̃ańnɛ à pì: Gbɛ̃ke mé à geepi líkpɛ bà, akũ à nà arukɛrinɔnɛ ń ɔĩ à fùtɛ kũ táo à gɔrɔ pla kè gwe. 10 Kũ geepizɔ̃gɔrɔ kà, akũ à a zĩri ke zĩ arukɛrii pìnɔa, de ò a geepi né pì kpáa, akũ arukɛrii pìnɔ a gbɛ̃̀, ò à gbàrɛ ɔkori. 11 Akũ à èra à zĩri pãnde zĩ dɔ, akũ ò a gbɛ̃̀ ò wé'i dàa ò a gbàrɛ ɔkori. 12 Akũ à èra a gbɛ̃ aakɔ̃de zĩ dɔ, akũ ò a kĩnna ò pèa. 13 Akũ burade pìi pì: Mani kɛ deramɛ sàa? Mani ma négɔ̃gbɛ̃ mèn do yenyĩde zĩńma. Ke oni a yã da gwɛɛ? 14 Kũ arukɛrii pìnɔ a è, ò pìkɔ̃nɛ: Túbiblerin dí, ò a dɛ, a túbi ni gɔ̃wɛrɛ. 15 Akũ ò bò kãao bura gũn, ò a dè.

Tɔ̀! Bón burade pì ni kɛ kũńwoo? 16 Ani su à arukɛrii pìnɔ dɛdɛ à bura pì na gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń ɔĩ. Kũ gbɛ̃nɔ yã pìi mà ò pì: Òsun ero! 17 Akũ Yesu ń gwá tíii à pì: Yã kũ ò kɛ̀ Luda yãn díkĩna de deraa?

Gbè kũ kpéborinɔ pã kpài
mé à gɔ̀ kpé kusuru gbè mìde ũ.
18 Gbɛ̃ kũ à lètɛ gbèɛ pìia ni wíwimɛ.
Tó gbèɛ pìi lètɛ à sì gbɛ̃a sɔ̃, ani a ú lómɛ.

Bɛ'ɔgɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Maa 12:13-17)

19 Ludayãdannɛrinɔ kũ sa'orikinɔ dɔ̀ kũ ń yãin à yãlɛkɔ̃anaa pìi ò, akũ ò zé wètɛ ò a kũ gɔ̀nɔ, ama ò vĩna kè gbɛ̃nɔnɛ. 20 Òtɛni a kpákpa, akũ ò zãmbade kũ òtɛni ń zĩda ditɛ gbɛ̃ mana ũnɔ zìa, de ò le ò a kũ a yã'onaa gũn, ò a kpá ń bùsu gbãnadea à gbãna mɔnɛ. 21 Akũ zãmbade pìnɔ a là ò pì: Dannɛri, ó dɔ̃ kũ ndì yã o ǹ yã dańnɛ a zéa, ndì gbɛ̃ wé gwao, ndì Luda zé dańnɛ kũ

yãpurao. 22 À zɛ́ vĩ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa yá ke òsun kpáaro? 23 Yesu ń manafikikɛ dɔ̃ḿma, akũ à pìńnɛ: 24 À ɔgɔ pì do mɔmɛnɛ mà gwa. Dí mì wãnzãn dí kũ a tɔ́oo? Ò wèa ò pì: Siza pómɛ. 25 Akũ à pìńnɛ: Tɔ̀, à pó kũ à de Siza pó ũ kpá Sizaa, à pó kũ à de Luda pó ũ kpá Ludaa. 26 Akũ ò fùa ò a kũ a yã'onaa gũn gbɛ̃nɔ wára. A yãwemmanaa bò ń sarɛ, akũ ò ń lɛ́ nàkɔ̃a.

Gènɔ vuna yã
(Mat 22:23-33, Maa 12:18-27)

27 Akũ Sadusi kũ òdi pi gènɔ dì vuronɔ sù Yesu kĩnaa, ò a gbèka 28 ò pì: Dannɛri, Musa òwɛrɛ a takada gũn à pì: Tó gbɛ̃ gà à a nanɔ tò né'isari, a dakũna gyaanɔ pì sé de à le à né buri dato a vỳninɛ. 29 Lɛmɛ dedokɔ̃nɔnɔn kun gbɛ̃nɔn suppla. Woru nɔ sè, akũ à gà né'isari. 30 Akũ Sabi nɔ pìi sè dɔ. 31 Sabi gbɛra Biɔ sè dɔ. Ò kè lɛ ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki, ò gàga né'isari. 32 Ń pínki gbɛran nɔ pìi gà se. 33 Tɔ̀! Gènɔ vuna gɔrɔ zĩ ń dí mé anigɔ̃ nɔ pì vĩi? Zaakũ ń gbɛ̃nɔn suppla ń pínki ò a dɔ̃ nɔ ũmɛ. 34 Akũ Yesu wèḿma à pì: Andunia la gbɛ̃nɔ dì nɔ sé òdi zã kɛ, 35 ama gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ kũ ò kɔ̃ sìo ò bo gan ò andunia dufu lenɔ ni nɔ séro, oni zã kɛro. 36 Onigɔ̃ kun lán malaikanɔn kun nàmɛ, oni ga doro. Onigɔ̃ de Luda nénɔ ũmɛ, gàavunɔ ũ. 37 Bee Musa à gènɔ vuna yã bìriańnɛ, gu kũ à tariankpã yã òn à pì, Dikirimɛ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. 38 Dikiri dì kɛ gènɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ Ludamɛ, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki bɛ̃nɛ Ludanɛ. 39 Akũ ludayãdannɛri kenɔ fùtɛ ò yã ò ò pì: Dannɛri, n yã mana ò. 40 Akũ odi sù ò yãke làa doro.

Arumasihu buri yã
(Mat 22:41-46, Maa 12:35-37)

41 Yesu ń lá à pì: À kè dera òdi pi Dauda burin Arumasihu ũu? 42 Zaakũ Dauda pì Zabura takada gũn:

Dikiri pì ma dikirinɛ à vutɛ a ɔplai
43 ari àgɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛnɛ tìntin ũ.
44 Kũ Dauda a sìsi Dikiri, à kè dera anigɔ̃ de a buri ũ dɔɔ?

Ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ manafiki
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40)

45 Kũ gbɛ̃ sĩnda pínki tɛni a yã ma, akũ à pì a ìbanɔnɛ: 46 À laakari kɛ ludayãdannɛrinɔi. Òdigɔ̃ ye ògɔ̃ kure kũ uta zɔ̃kɔ̃nɔo dana, de ògɔ̃ fɔ kpákpaḿma ɛtɛnɔa. Òdigɔ̃ ye ò vutɛ aduakɛkpɛ vutɛki mananɔn kũ pɔnna póble vutɛki mananɔo. 47 Òdi adua gbàna kɛ de gbɛ̃nɔ ń e yãi, akũ òdi gyaanɔnɔ kpé síḿma. Ń wétãmmana nigɔ̃ pãsĩ de gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́la.

21

Gyaanɔ takaside gbadanaa
(Maa 12:41-44)

1 Kũ Yesu wɛ́ sɛ̀ musu, akũ à è ɔgɔdenɔ tɛni ń gbanɔ ká ɔgɔdaki gũn. 2 Akũ à gyaanɔ takaside ke è gwe, à kɔbɔ pla dàn. 3 Akũ à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, gyaanɔ takaside pì ɔgɔ dàn de gbɛ̃ sĩnda pínkila. 4 Zaakũ ń ɔgɔ dasi gũnn ò bòn ò kàn ń pínki. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, a takasikɛ gũn pɔ́ kũ à vĩ à pɔ́ bleon à dàn pínki.

Yurusalɛmu kakatɛna kũ andunia lákagɔrɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-22, Maa 13:1-20)

5 Gbɛ̃kenɔ tɛn Luda ɔn yã o, ò pì ò a kpénɔ kɛ̀kɛ mana kũ gbɛ̀ mananɔ kũ pɔ́ kũ ò Luda gbànɔ, akũ Yesu pì: 6 Gɔrɔke ni su, pɔ́ kũ a è dínɔ, bee gbɛ̀ ken oni tó dikɔ̃aro, oni gboro pínkimɛ. 7 Akũ ò a là ò pì: Dannɛri, bɔrɛn yã dínɔ ni kɛɛ? Bɔ́ mɛ́ anigɔ̃ de a kɛgɔrɔ sèeda ũu? 8 Akũ à wèḿma à pì: À laakari kɛ, àsun tó ò á sãtɛro, zaakũ oni su dasi kũ ma tɔ́o, onigɔ̃ pi Arumasihumɛ ń ũ, gɔrɔ pì sɔ̃ à kà kãni. Ásun téńyĩro. 9 Tó a zĩ̀nɔ baaruu mà ke futɛkɔ̃ina yãnɔ, àsun tó vĩna á kũro. Sé abirekũnɔ kɛ káaku gĩa, ama andunia ni láka gɔ̃nɔro. 10 Akũ à pìńnɛ: Buri kũ burio ni futɛkɔ̃i, lɛmɛ dɔ bùsu kũ bùsuuo. 11 Zĩtɛ yĩgãyĩgãna pãsĩnɔ kũ nàao kũ gagagyãnɔ nigɔ̃ kú gukenɔa. Àlesi bɛ̃̀nɛ vĩna yãnɔ ni bo ludambɛ.

12 De yã pìnɔ kpé à su pínki oni á kũkũ ò wɛ́ tãáwa. Oni á na aduakɛkpɛdenɔnɛ ń ɔĩ, oni á ká kpésiran, oni gɛ́ kãáo kínanɔ kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔnɔ arɛ ma tɔ́ yãi, 13 ánigɔ̃ deńnɛ ma sèedadenɔ ũ. 14 À á laakari kpátɛ, àsun káaku yã kũ áni o damu kɛro, 15 zaakũ makũ mɛ́ mani yã daárɛ á lén, mani á gba ɔ̃ndɔ̃, de á ibɛrɛ ke sún gí a yãi ke à á ékɛ boro. 16 Bee á de kũ á dao kũ á vĩ̀ninɔ kũ á dakũnanɔ kũ á danɛnɔ kũ á gbɛ̃nnanɔ ni á kpáḿma, ò á gbɛ̃kenɔ dɛ. 17 Gbɛ̃ sĩnda pínki ni zãágu ma yãi, 18 ama bee á mìkã wén do ni zukũnaro. 19 Zɛna gbãna gũn áni wɛ̃̀ndi le.

20 Tó a è zĩ̀karinɔ lìka Yurusalɛmui, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a kakatɛnaa zà doro. 21 Gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ bàa sí ò mì pé kpinɔa, gbɛ̃ kũ ò kú Yurusalɛmunɔ fãkɔ̃a. Lakutudenɔ súnɛ gɛ̃ a gũnlo. 22 Zaakũ gɔrɔ pì bi wétãmmagɔrɔmɛ, de yã kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn papa pínki yãi. 23 Waiyoo nɔ̀sindarenɔ kũ nérandenɔ gɔrɔ birea, zaakũ bùsuu pì wari nigɔ̃ zɔ̃kɔ̃, Luda pɔfɛ̃ ni kipa gbɛ̃ pìnɔa. 24 Oni ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao, oni ń gbɛ̃kenɔ kũkũ ò tá kũńwo bùsu sĩnda pínki gũn zĩ̀zɔnɔ ũ, buri pãndenɔ ni kìti pá Yurusalɛmua ari ń gɔrɔ papa.

Bisɑsiri Né sunaa
(Mat 24:29-35, Maa 13:24-31)

25 Sèedanɔ nigɔ̃ kú ifântɛ̃a kũ mɔvuraao kũ susunɛnɔ, buri sĩnda pínki nigɔ̃ kú pɔsiran andunia gũn. Onigɔ̃ kú bídi gũn ísira kĩni kũ a zuzunaao yãi. 26 Vĩnakɛna yã kũ àtɛni su anduniaaa yãi gídi ni tó gbɛ̃nɔ gbãsĩ lé, zaakũ pó kũ ò kú ludambɛnɔ ni sãtɛ ń kúkia, 27 gbasa wà Bisãsiri Né suna e ludambɛ lukun kũ gbãnao kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔo. 28 Tó yã birenɔ nà kɛnaaa, à futɛ à zɛ, à á mì sé musu, zaakũ á surabana mé à kà kãni.

29 Yesu yã lɛ̀kɔ̃ańnɛ à pì: À kaka lí gwa kũ lí kparanɔ. 30 Tó a è ò lá bɔ̀tɔɔ kù, adì dɔ̃ á zĩda kũ guwãnagɔrɔ kà kãni. 31 Lɛmɛ sɔ̃, tó a è yã pìnɔ tɛn kɛ lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ kína kũ à bò Luda kĩnaa sunaa kà kãni. 32 Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔ dí gbɛ̃nɔ ni gɛ̃tɛro ari yã pìnɔ gé kɛo pínki. 33 Musu kũ zĩtɛo ni gɛ̃tɛ, ama ma yãnɔn gɛ̃tɛna vĩro.

34 À laakari kɛ. Ásun tó pãpãkɛna kũ wɛ̃dɛkɛnaao kũ wɛ̀ndi damukɛnaao á laakari síáwaro, de a sugɔrɔ sún á kũ kãnto lán tankutɛ bàro yãi. 35 Zaakũ ani kútɛ gbɛ̃ kũ ò kú andunia gũnnɔa gu sĩnda pínki.

36 À itɛ̃ kɛ, àgɔ̃ adua kɛ baala'i, de à fɔ̃ à piti yã kũ àtɛn sua pínki à zɛ Bisãsiri Né arɛ. 37 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà Yesu dìgɔ̃ yã dańnɛ Luda ɔnn. Tó ɔkɔsi kɛ̀, àdi bo à gé i Kùkpɛ sɪ̀sĩgɛrɛɛi. 38 Kɔnkɔkɔnkɔ gbɛ̃ sĩnda pínki dì futɛ à gé a yã ma Luda ɔnn.

22

Lékpakũsũna Yesui
(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Yuh 11:45-53)

1 Burodi Futɛnasari dikpɛ kũ òdi pi Vĩnla kà kãni. 2 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ tɛn zé wɛtɛ ò Yesu dɛ, zaakũ òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ.

Yudasi bona Yesu kpɛ
(Mat 26:14-16, Maa 14:10-11)

3 Akũ Setan gɛ̀ Yudasi kũ òdi pinɛ Isikariɔti gũn, gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ dokemɛ. 4 Akũ Yudasi gɛ̀ɛ à yã ò kũ sa'orikinɔ kũ Luda ɔn dãkpãri gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ lákũ áni kɛ nà à Yesu kpáḿma. 5 Ń pɔ kɛ̀ nna, akũ ò lédokɔ̃nɔ kɛ̀ ò ɔgɔ kpáa. 6 À zɛo, akũ àtɛn zé wɛtɛ à Yesu kpáḿma gbɛ̃nɔ kpɛ.

Vĩnla pɔ́blenaa
(Mat 26:17-25, Maa 14:12-21, Yuh 13:21-30)

7 Burodi Futɛnasari dikpɛ gɔrɔ kà, gɔrɔ kũ òdi Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔɔ kùtu kpá. 8 Akũ Yesu Pita kũ Yuhanao zì à pì: À gé Vĩnla pɔ́bleyã kɛkɛwɛrɛ. 9 Akũ ò a là ò pì: Ń ye ò kɛkɛ máɱɛɛ? 10 Akũ à wèḿma à pì: Tó a gɛ wɛ̃tɛ gũn, gɔ̃gbɛ̃ ke ni daálɛ à í sɛna kũ loo. À téi ari ɔn kũ ani gɛ̃n. 11 À o ɔn pì bedenɛ, Dannɛri pì, mán kipaki kunn,

gu kũ áni Vĩnla pɔ́ blen kũ a ìbanɔo? 12 Ani kpɛ́ musu zɔ̃kɔ̃ kũ ò kɛ̀kɛ mɔárɛ. À pɔ́bleyã kɛkɛ gwe.

13 Kũ ò gɛ̀ɛ, ò è lákũ Yesu òńnɛ nà, akũ ò Vĩnla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-30, Maa 14:22-26, 1Kɔ 11:23-25)

14 Kũ a gɔrɔ kà, Yesu sù à vùtɛ gwe kũ a zĩrinɔ lɛɛlɛ. 15 Akũ à pìńnɛ: Vĩnla pɔ́ble dí blena kãáo ni tɛni ma dɛ manamana ari màgɔ̃ gɛ́ wari kɛ, 16 zaakũ matɛn oárɛ, mani ble doro ari kpata kũ à bò Luda kĩnaa gɛ́ boo gupuraa, gbasa dikpɛ yãpura gɛ́ su. 17 Kũ à toko sɛ̀, à Luda sáabu kpà, akũ à pì: À sí à dɔdɔkɔ̃nɛ, 18 zaakũ matɛn oárɛ, mani geepi'i mi doro ari kpata kũ à bò Luda kĩnaa gɛ́ boo gupuraa. 19 Kũ à burodii sɛ̀, akũ à arubarikaa dàn à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma à pì: Ma mɛ̀ kũ má kpà á yãin dí, àgɔ̃ abirekũ kɛ ma yã dɔnaágu yãi. 20 Kũ ò pɔ́ blɛ̀ ò làka, à toko pìi sɛ̀ lɛ dɔ à pì: Ma aru kũ ani bɔtɛárɛn dí, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃nɔo tera aru ũ. 21 Ma bonkpɛde ɔ kú kũmao ta gũn, 22 zaakũ Bisãsiri Né ni kpágui lákũ Luda dìtɛnɛ nàmɛ. Waiyoo gbɛ̃ kũ ani a kpáḿma pìi. 23 Akũ ò nà kɔ̃ lalanaaa ò pì: Ó dí mɛ́ ani yã bire kɛɛ?

Yesu lédana a ìbanɔa

24 Akũ lékpakɔ̃anaa fùtɛ ń té, kũ ò ye ò dɔ̃ ń gbɛ̃ kũ à de a dakela. 25 Akũ Yesu pìńnɛ: Buri pãnde kínanɔ dì gbãna ble ń gbɛ̃nɔa, gbãnadenɔ sɔ̃ òdi ń zĩda sísi yãmanakɛrinɔ. 26 Ama àsun kɛ lɛro. Séde gbɛ̃ kũ à zɔ̃kɔ̃ á té gɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ à kĩanaái bà. Séde á don'arɛde gɔ̃ de lán gbɛ̃ kũ àtɛn zĩ kɛárɛ bà. 27 Pɔ́bleri kũ zĩriio, ń dí mɛ́ à zɔ̃kɔ̃ɔ? Pɔ́bleriinloo? Makũ sɔ̃ má kú á té lán zĩrii bàmɛ. 28 Gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũmao ma warikɛnaa gũnnɔn á ũ. 29 Lákũ ma De ma ka kpatan nà, lɛn mani á ká kpatan lɛ se, 30 áni pɔ́ ble kũmao ma kpatan, áni vutɛ kíblegbaaa àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ Isaraila buri mèn kuri awɛɛplanɔnɛ.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-31, Yuh 13:36-38)

31 Simɔ, Simɔ, ǹ ma. Setan zé wètɛ à á fãfã lákũ òdi pɔ́blewɛ fãfã nà. 32 Akũ ma adua kènnɛ de ma náani kũ ń vĩ súnkĩammaro. Tó n ɛra n suma, ǹ n gbɛ̃nɔ gba gbãna. 33 Pita pìnɛ: Dikiri, ma sì ò ma da kpésiran mà ga kũnwo.

34 Yesu pì: Pita, matɛn onnɛ, ari ko gɔ̃ gɛ́ lé zuo gbãra, ĩni ledi kpámai gɛ̃n aakɔ̃. 35 Akũ à ń lá à pì: Kũ ma á zĩ ɔgɔsɔ̃nɔ kũ bɔ̀kɔlokonaao kũ kyatenɔ sari, pɔ́ke kɅaáwa yá? Akũ ò pì: Oi. 36 Akũ à pìńnɛ: Tera sà gbɛ̃ kũ à ɔgɔsɔ̃nɔ vĩ, à sé. Lɛmɛ dɔ kũ bɔ̀kɔlokonaao. Gbɛ̃ kũ à fɛ̃nɛda vĩ sɔ̃ro, à a uta yía à lú. 37 Matɛn oárɛ, séto yã kũ ò kɛ̃ Luda yãn ma musu papa kũ ò pì: Ò a dìtɛ

dokɔ̃nɔ kũ taarikɛrinɔ. Yã kũ ò kɛ̀ ma musu pì mɛ́ àtɛn kɛ sà.
38 Ò pì: Dikiri, fɛ̃nɛda mèn plan dí. Akũ à pìńnɛ: Abirekũ mɔ̀.

Yesu aduakɛna zaa Kùkpɛ sɪ̀sɪ̃gɛrɛɛi
(Mat 26:36-46, Maa 14:32-42)

39 Yesu bò à gèɛ Kùkpɛ sɪ̀sɪ̃gɛrɛɛi lákũ àdi kɛ nà. A ìbanɔn
téi. 40 Kũ à kà gu kũ àtɛn gén, à pìńnɛ: À adua kɛ de ásun fu
yɔ̃ogwanaaaro. 41 Akũ à kɛ̀ḿma à kà lákũ òdi gbɛ̀ zu à létɛ taka
bà. Akũ à kùtɛ à adua kɛ̀ 42 à pì: Baa, tó ń ye, ǹ toko'í síma,
ama adi kɛ ma pɔyenyĩnaanlo, séde n pó. 43 Akũ malaikaa bò
ludambɛ à sùa à a gbà gbãna. 44 Kunna wétãmma gũn àtɛn
adua kɛ kũ kokario. Akũ a ísimma tɛn tó zĩtɛ lán arutɔnaa bà.
45 Kũ à adua kɛ̀, à fùtɛ à ɛ̀ara à sù à a ìbanɔ lè, òtɛn i o kũ pɔsirao.
46 Akũ à pìńnɛ: À kɛ̀ dera átɛn i oo? À futɛ à adua kɛ de ásun fu
yɔ̃ogwanaaaro.

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Yuh 18:3-11)

47 Kũ à kpé àtɛn yã o, akũ ò kà dasidasi. Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ
Yudasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke mɛ́ à dòńnɛ arɛ. Kũ à
nài de à lɛ́ pɛ́a, 48 akũ Yesu pìnɛ: Yudasi, lépɛnaaan ĩni Bisãsiri
Né kpáoḿma yá? 49 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú kũ Yesuonɔ yã kũ àtɛn su
è ò pì: Dikiri, ò ń lélɛ kũ fɛ̃nɛdaon yá? 50 Akũ ń gbɛ̃ do sa'oriki
zɔ̃kɔ̃ɔ zĩrii lè à a ɔpla sã gò. 51 Akũ Yesu pì: À abirekũ tó. Kũ à
ɔ nà a sãa, akũ a sã ɛ̀ra à nàn. 52 Akũ à pì sa'orikinɔ kũ Luda
ɔn dãkpãrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ ò sùinɔnɛ: A sumai kũ fɛ̃nɛdanɔ
kũ gònɔ lákũ kpãni wédewɛn ma ũ bà yá? 53 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà
madìgɔ̃ kú kãáo Luda ɔnn, akũ ádi ɔ namaro. Ama gɔrɔ dí de á
pɔ́ ũmɛ, gusira kíblena gɔrɔmɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:57-58, 69-75, Maa 14:53-54, 66-72, Yuh 18:12-18, 25-27)

54 Kũ ò Yesu kṳ̀ ò sù kãao, ò gèɛ kãao sa'oriki zɔ̃kɔ̃ bɛa. Pita
té ń kpɛ zàzã. 55 Kũ ò té kà ɔn gura, ò kàtɛ ò lìkai, akũ Pita sù à
sɔ̀tɔ ń té. 56 Zɔ̀nɔkpare ke a è, akũ à wé dìa à pì: Gbɛ̃ dí kú kãao
sɔ̃ bi. 57 Akũ à ledi kpài à pì: Nɔgbɛ̃, má a dɔ̃ro. 58 Kũ à kè saa
fíti gbɛ̃ pãnde a è, akũ à pì: Mɔkɔ̃n se, ń gbɛ̃ domɛ n ũ. Akũ Pita
pì gɔ̃gbɛ̃ pìinɛ: Makũmɛro. 59 Kũ gɔrɔ gɛ̀tɛ lán awa do bà, gbɛ̃
pãnde nàkarao à pì: Yãpura gbɛ̃ díkĩna kú kãaomɛ, zaakũ Galili
gbɛ̃mɛ. 60 Akũ Pita pì: Má dɔ̃ pó kũ ń téaro. Zaa gwe gɔ̃̀nɔ kũ
àtɛn yã o, akũ ko lé zù. 61 Dikiri lìtɛ à wé pè Pitaa, akũ yã kũ à
òo dɔ̀ Pitagu kũ à pì, ari ko gɔ̃ gé lé zu gbãra, ani ledi kpáai gɛ̀n
aakɔ̃. 62 Akũ Pita bò bàai à pɔsira ɔ́ɔ dɔ̀.

Yesu fobonaa
(Mat 26:67-68, Maa 14:65)

63 Gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu dãkpãnɔ a fobò ò a gbɛ̀. 64 Ò pɔ́ yǐnɛ a
ãnnwa, akũ òtɛni a lala ò pì: Ǹ annabikɛyã o, dí mé à n lɛɛ?
65 Dɔkɛna kãao gũn ò yã dasi pãndenɔ ònɛ dɔ.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Yuh 18:19-24)

66 Kũ gu dɔ̀, Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kɔ̃ kàkara, sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔ ń pínki, akũ ò Yesu sɛ̀ ò gɛɛo ń yãkpatɛkɛkia.
67 Akũ ò a là ò pì: Arumasihumɛ n ũ yá? Ǹ owɛrɛ. À wèḿma à
pì: Tó ma òárɛ, áni síro. 68 Tó ma yãke làáwa sɔ̃, áni wero. 69 Zaa
tera Bisãsiri Né nigɔ̃ vutɛna Luda Gbãnade ɔplai. 70 Akũ gbɛ̃
sĩnda pínki pì: Ase Luda Néḿɛ n ũ yá? Akũ à wèḿma à pì: Lákũ
a ò nà, makũmɛ a ũ. 71 Akũ ò pì: Ó bàka ũgba kũ sèedadeo dɔɔ?
O mà a lén kɔ̀.

23

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, Maa 15:1-5, Yuh 18:28-38)

1 Akũ ò fùtɛ ń pínki ò gɛ̀ɛ kãao Pilati kĩnaa. 2 Òtɛn yã dia ò pì:
O gbɛ̃ dí lè àtɛn gudɛ kɛ ó bùsun, àdi gíńnɛ ò bɛ'ɔgɔ kpá Sizaa,
akũ à a zĩda dìtɛ Arumasihu ũ, kína ũ. 3 Akũ Pilati a là à pì:
Mɔkɔ̃n Yudanɔ kína ũ yá? À wèa à pì: Lɛn n ò lɛ. 4 Akũ Pilati pì
sa'orikinɔ kũ pari kũ ò kú gwenɔnɛ: Mádi taari e gɔ̃gbɛ̃ pìiaro.
5 Akũ ò nàkara kãao ò pì: Àdigɔ̃ té ká gbɛ̃nɔgu a yãdannɛnaa gũn
Yudea bùsun pínki. À nàa Galilimɛ ari à gɛɛ à kào la sà.

6 Kũ Pilati mà lɛ, akũ à gbèka tó Galili gbɛ̃mɛ a ũ. 7 Kũ à dɔ̃
kũ à bò Hɛrɔdu bùsummɛ, akũ Hɛrɔdu pì sɔ̃ à kú Yurusalɛmu
zĩ birea, akũ à a gbàrɛa. 8 Kũ Hɛrɔdu Yesu è, akũ a pɔ kɛ̀ nna
manamana. À a baaruu mà, akũ à ye ń wɛ́ kɛ pla zaa gìkɛna.
À wɛ́ dɔ à Yesu daboyãkɛna e. 9 À yãnɔ làlaa dasi, akũ Yesu dí
a ke wearo. 10 Sa'orikinɔ kũ ludayãdannɛrinɔn zɛna gwe òtɛn
yã didia pãsĩpãsĩ. 11 Hɛrɔdu kũ a sozanɔ Yesu gya bò ò a fobò
ò uta wɛ́de dànɛ, akũ à èra à a gbàrɛ Pilatia. 12 Zĩ birea Hɛrɔdu
kũ Pilatio gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃ ũ, zaakũ ò ibɛrɛɛ sè kũ kɔ̃o yã.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Maa 15:6-15, Yuh 18:39-19:16)

13 Pilati sa'orikinɔ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ kparanɔ kàkara ń
pínki 14 à pìńnɛ: A sumɛnɛ kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ a pì gudɛriimɛɛo. Ma a
làla á wára yã kũ a dìdianɔ musu, mádi e à taari ke kɛ̀ro. 15 Lɛn
Hɛrɔdu dí ero lɛ se, zaakũ à èra à a gbàrɛwámɛ. À gwa, adi
yãke kɛ kũ à kà mà a dɛro. 16-17 Mani tó ò wari dɔa, gbasa mà a
gbarɛ. 18 Akũ ò wiki lɛ̀ ń pínki lɛɛlɛ ò pì: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì dɛ! Ǹ Baraba
gbarɛwɛrɛ! 19 Ò Baraba pìi dà kpésiran yã bona gbãnadenɔ
kpɛ kũ gbɛ̃dɛnaao yãimɛ. 20 Pilati ye à Yesu gbarɛ, akũ à gbɛ̃nɔ

laakarii gàtɛ à sùawa. 21 Akũ ò ɛ̀ra ò wiki lɛ̀ ò pì: Ǹ a pá lía! Ǹ a pá
lía! 22 A gɛ̃n aakɔ̃deo Pilati pìńnɛ: Bɔ́ dàan à kɛ̀ɛ? Mádi taari kũ à
kà ò a dɛ earo. Mani tó ò wari dɔa, gbasa mà a gbarɛ. 23 Akũ ò
zɛ̀i òtɛn gbɛkaa kũ wiki gbãnao à a pá lía. Akũ ń zukakanaa tò
ò yã blè. 24 Akũ Pilati dìtɛ kũ ò kɛ lákũ ò gbɛ̀kaawa nà. 25 Gɔ̃gbɛ̃
kũ ò dà kpésiran bona gbãnadenɔ kpɛ kũ gbɛ̃dɛnaao yãi kũ ò
gbɛ̀kaa pìin à gbàrɛńnɛ, akũ à Yesu kpà gai lákũ ò yei nà.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Yuh 19:17-27)

26 Kũ òtɛn gé kãao, akũ Sirɛni gbɛ̃ Simɔ tɛn su kũ burao, akũ
ò a kǔ ò lígbãndurukpanaa dìnɛ àgɔ̃ téo Yesui. 27 Pari bò téi kũ
nɔgbɛ̃ kũ òtɛn ɔ́ɔ dɔ òtɛn wɛ̃nda kɛnɛnɔ. 28 Yesu lìtɛ à arɛ dɔ̀ḿma
à pì: Yurusalɛmu nɔgbɛ̃nɔ, àsun ɔ́ɔ dɔ ma yãiro. À ɔ́ɔ dɔ á zĩda
yãi kũ á néno. 29 Zaakũ a gɔrɔ tɛn su kũ oni pi: Arubarikadenɔn
para kũ odi né iro, né dí ń yɔ̃ mironɔ ũ. 30 Gɔrɔ birea
oni pi kpinɔ létɛ à siḿma,
oni o sǐsĩnɔ létɛ à dańla.
31 Lákũ òtɛn yã dí taka kɛ kũ lí búsuo, lí kori pɔ́ nigɔ̃ de deraa?

32 Òtɛn gé kũ dàkɛri gbɛ̃nɔn pla kenɔ dɔ, de ò ń dɛdɛ kũ Yesuo
lɛɛlɛ. 33 Kũ ò kà gu kũ òdi pi Mìtokokia, akũ ò a pà lía gwe kũ
dàkɛrii pìnɔ, gbɛ̃ do a ɔplai, gbɛ̃ do a ɔzɛi. 34 Akũ Yesu pì: Baa,
ǹ gaafara kɛńnɛ, zaakũ ò dɔ̃ pɔ́ kũ òtɛn kɛro. Akũ ò kàpaa kpà
ò a pókasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ. 35 Gbɛ̃nɔn zɛna gwe ò wé kà òtɛni a
gwa, akũ Yuda gbãnadenɔ tɛn lézuki kɛa ò pì: A gbɛ̃ pãndenɔ
sura bà. Tó Arumasihu kũ Luda dìtɛmɛ a ũ, à a zĩda sura baee!
36 Sozanɔ tɛni a lalandi kɛ dɔ. Akũ ò nài ò sèwɛ̃ kpǎkpãa dɔ̀nɛ
37 ò pì: Tó Yudanɔ kínamɛ n ũ, ǹ n zĩda sura ba. 38 Sèeda ke na a
mìi musu ò kɛ̀a:

Yudanɔ kínan dí!

39 Dàkɛri kũ ò lokona lía pìnɔ do dɔkɛna yã ònɛ à pì: Arumasi-
humɛ n ũroo? Ǹ n zĩda sura ba kũ ókɔ̃nɔo lɛɛlɛ. 40 Akũ a gbɛ̃ndo
pàtaa à pì: Ń Luda vĩna vĩroo? Yã dokɔ̃nɔ mé à kúwá. 41 Ókɔ̃nɔ, ó
pɔ́ kú a zɛ́amɛ. Pɔ́ kũ o tɔ̃ mé à bùtɛwá, ama gbɛ̃ dí dí yã ke kɛro.
42 Akũ a pì: Yesu, tó n su kpata ble, ǹ dɔ ma yãn. 43 Akũ à wèa
à pì: Yãpuran matɛn onnɛ, gbãra ĩnigɔ̃ kú kũmao aruzenna.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Yuh 19:28-30)

44 Kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ gusira dà bùsuu pìla pínki ari
fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃. 45 Luda kpé lábure kɛ̀kɔ̃rɛ pla. 46 Yesu wiki
gbãna lɛ̀ à pì: Baa, ma a wɛ̃ndii nànnɛ n ɔĩ. Kũ à ò lɛ, akũ a
wɛ̃ndii tà. 47 Kũ sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ yã kũ à kɛ̀ɛ pìi è, à Luda sáabu
kpà à pì: Yãpuramɛ gbɛ̃ manamɛ a ũ. 48 Pari kũ ò kàkara ò sù
gu gwanɔ, kũ ò yã kũ à kènɔ è, ò ɛ̀ra ò tà òtɛni ń zĩda lélɛ. 49 Yesu

gbɛ̃ dɔ̃nanɔ kũ nɔgbɛ̃ kũ ò téi bona Galilinɔ pínki zɛna zɑ̀ òtɛn gu gwa.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Yuh 19:38-42)

50 Gɔ̃gbɛ̃ ke kun a tɔ́n Yusufu. Yuda gbãnadenɔ dokemɛ. Gbɛ̃ manamɛ, akũsɔ̃ à bèɛrɛ vĩ. 51 A lé kú yã kũ a gbɛ̃nɔ zè kũ a kɛnaaoo pìnlo. Yuda lakutu Arimatea gbɛ̃mɛ, a wé dɔ kpata kũ à bò Luda kĩnaai. 52 À gèɛ Pilati kĩnaa à Yesu gèɛ gbèkaa. 53 Akũ à gèɛ pìi kìpa à táaru biza fĩfĩa à dà gbèwɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ gũn, odi gbɛ̃ke dan zikiro. 54 Gɔrɔ pì bi azuma zĩmɛ, kámmabogɔrɔ tɛn ká. 55 Nɔgbɛ̃ kũ ò té Yesui bona Galilinɔn té Yusufu pì kpɛ, ò mira pìi è lákũ à Yesu gèɛ wùtɛ a gũn nà. 56 Akũ ò tà ò gèɛ nísi gbĩ nna kũ ɛzɛ kũ àdi tó gè vãro soru kɛ. Kámmabogɔrɔ zĩ ò kámma bò lákũ Luda dìtɛ nà.

24

Yesu vunaa
(Mat 28:1-10, Maa 16:1-8, Yuh 20:1-10)

1 Azumanɛnna zĩ kɔnkɔkɔnkɔ nɔgbɛ̃ pìnɔ bò ò gèɛ mira pì kĩnaa kũ nísi gbĩ nna kũ ò a soru kèɛo. 2 Ò lè ò gbèɛ gò mira léa. 3 Kũ ò gɛ̀, odi Dikiri Yesu gè ero. 4 Ò kú bídi gũn, akũ gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò ò sùḿma kũ pókasa kũ òtɛn té kɛnɔo dana. 5 Vĩna ń kũ ò ń mìi nàtɛ, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ pìńnɛ: À kè dera átɛn gbɛ̃ bɛ̃nɛ wɛtɛ gènɔ téɛ? 6 À kú laro, à vù. À tó yã kũ à òárɛ gɔrɔ kũ à kú Galili dɔ́agu 7 à pì, séto ò Bisãsiri Né kpá kifirinɔa ò a pá lía, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani vu. 8 Akũ a yã pìi dɔ̀ńgu. 9 Bona mira kĩnaa, ò gèɛ ò yã pì baaruu kpà zĩ̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔnɛ kũ gbɛ̃ kparanɔ. 10 Mariama Magadalɛni kũ Yoanao kũ Yamisi da Mariamao kũ nɔgbɛ̃ kpara kũ ò kú kũńwonɔ mé ò yã pìi ò zĩ̀rii pìnɔnɛ. 11 Akũ nɔgbɛ̃ pìnɔ yã pìi kèńnɛ lán fàai yã bà, odi síro. 12 Akũ Pita fùtɛ à bàa sì à gèɛ mira pì kĩnaa. Kũ à wé kpàtɛ mira pìn, adi pɔ́ke ero, sé táaru bizanɔ, akũ à èra à tà laasun gũn, yã pì a kù gbãna.

Zaa Ɛmausi zén
(Maa 16:12-13)

13 Gɔrɔ dokɔ̃nɔ pì zĩ Yesu ìba gbɛ̃nɔn pla kenɔ tɛn gé lakutu kũ òdi pi Ɛmausi. À zɑ̀ kũ Yurusalɛmuo lán kiloo kuri awɛɛdo bà. 14 Òtɛn yã kũ à kè pínki fàai bokɔ̃nɛ, 15 akũ gɔrɔ kũ òtɛni a fàai bo òtɛni a laasun lé, Yesu ń lé zén, akũ òtɛn táa o lɛɛlɛ. 16 Akũ ń wé sìsi odi a dɔ̃ro. 17 Akũ à ń lá à pì: Bó yãn á té átɛn o kũ kɔ̃oo? Akũ ò zè ń ãn sisina. 18 Ń gbɛ̃ do kũ òdi pinɛ Keleopa wèa à pì: Mɔkɔ̃n nibɔɔmɛ n ũ ndo Yurusalɛmu gwɛɛ, kũ ńdi yã kũ à kè gɔrɔ pla dia dɔ̃roo? 19 Akũ à ń lá à pì: Yã kpatemɛɛ? Ò wèa ò

pì: Yesu Nazɛra yãmɛ. Annabi zɔ̃kɔ̃ɔmɛ. Gbɛ̃ sĩnda pínki dɔ̃ kũ a yãkɛna kũ a yã'onaao bò Luda kĩnaamɛ. 20 Akũ sa'orikinɔ kũ ó gbãnadenɔ dake kpàḿma, de ò ga yãkpatɛ kɛnɛ yãi, akũ ò a pà lía ò a dɛ̀. 21 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, daken ótɛn da ani Isarailanɔ mì sí. Abire gbɛra yã pì kɛna gɔrɔ aakɔ̃den gbãra. 22 Akũ yã kũ ó nɔgbɛ̃ kenɔ òo bò ó sarɛ. Kũ ò gɛ̀ɛ a mira kĩnaa kɔnkɔala káakukaaku, 23 odi a gɛ̀ lero. Ò sù ò pì malaikanɔ bò ò sùḿma ò pìńnɛ à kú wɛ̃ndiio. 24 Akũ ó gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ ò mira pìi gwà, ò è lákũ nɔgbɛ̃ pìnɔ òńnɛ nà, à kú gwero. 25 Akũ Yesu pìńnɛ: Laasunsaridenɔ, adì yã kũ annabinɔ ò sí likalikaro. 26 Luda dí ditɛ Arumasihu wétãmma le lán dí bà gbasa à gɛ̃ a gakuri gũnloo? 27 Naana zaa Musa takadaa ari à gɛ̀ɛ pé annabinɔ póa pínki, Yesu yã kũ à kɛ̃na Luda yãn a musu bɔ̀kɔtɛńnɛ pínki.

28 Kũ ò kà kãni kũ lakutu kũ òtɛn génwo, Yesu kɛ̀ lákũ áni gɛ̃ zéla bà. 29 Akũ ò a kǔkũ ò pì: Ǹ gɔ̃ kũoo la. Ɔkɔsi kɛ̀, gu tɛn si. Akũ à gɛ̃̀ ɔnn à gɔ̃̀ kũńwo. 30 Gɔrɔ kũ àtɛn pó ble kũńwo, akũ à burodii sɛ̀ à arubarikaa dàn, akũ à lìkɔ̃rɛ à kpàḿma. 31 Akũ ń wé kɛ̃̀ ò a dɔ̃̀ sà, akũ ò kùrai. 32 Akũ ò òkɔ̃nɛ: Kũ àtɛn yã owɛrɛ zén àtɛn Luda yã bɔkɔtɛwɛrɛ, ó nèsɛɛ gũn tɛn puroo? 33 Akũ ò fùtɛ gwe gɔ̃̀nɔ ò èra ò gɛ̀ɛ Yurusalɛmu. Ò a zĩri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ è kakarana gwe kũ gbɛ̃ kũ ò nàḿmanɔo 34 òtɛn pi: Dikiri vù yãpuramɛ, à a zĩda mɔ̀ Simɔnɛ. 35 Akũ gbɛ̃nɔn pla pìnɔ zé gũn yã bàbańnɛ kũ deran ò a dɔ̃̀ nà burodi likɔ̃rɛnaa gũnwo.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Yuh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)

36 Kũ òtɛn yã pì o lɛ, kãnto ò a è zɛna ń té, akũ à pìńnɛ: Àgɔ̃ kú kũ aafiaao! 37 Akũ swɛ̃̀ɛ kɛ̃́ńgu ò kɛ̀ gìri, òtɛn da gyãwãnden ò è. 38 Akũ à pìńnɛ: À kɛ̀ dera á nèsɛɛ fùtɛɛ? À kɛ̀ dera á kú kũ nèsɛ plaoo? 39 À ma ɔnɔ kũ ma gbánɔ gwa, kũ makũmɛ. À ɔ nama à gwa. Gyãwãnde dìgɔ̃ mè kũ wáo vĩ lákũ á èma nàro. 40 Kũ à ò lɛ, akũ à a ɔnɔ kũ a gbánɔ mɔ̀ńnɛ. 41 Pɔnna gũn odi we kãaoro, kũ à bò ń sarɛ yãi. Akũ à ń lá à pì: Póble ke kun yá? 42 Akũ ò kpɔ̀ kpátɛana kɔ̃̀nɔɔ kpàa, 43 akũ à sì à sò ń wára. 44 Akũ à pìńnɛ: Yã kũ ma òárɛ gɔrɔ kũ má kú kãáo mé à kɛ̀. Ma pì séto yã kũ ò ò ma musu Musa doka takadan kũ annabinɔ takadao kũ Zabura takadao papa pínki. 45 Akũ à ń nèsɛɛ wɛ̃̀ńnɛ de ò yã kũ à kú takada pìnɔ gũn dɔ̀rɔ dɔ̃. 46 À pìńnɛ: Ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì Arumasihu ni wétãmma e, a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ani futɛ bona gan, 47 oni waazi kɛ buri sĩnda pínkinɛ kũ a tóo naana zaa Yurusalɛmu, de ò nèsɛ litɛ ń durunnanɔ kɛ̃́ma. 48 Ákɔ̃nɔ yã pì sèedadenɔ ũ. 49 Makũ sɔ̃, mani gba kũ ma De a lé sɛ̀ kpãzãárɛ. Àgɔ̃ kú wɛ̃tɛ gũn la ari gbãna bo ludambɛ à daála.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Zĩr 1:9-11)

50 Kũ Yesu bò kũńwo wɛ̃tɛ kpɛ ari Bɛtani sarɛ, akũ à a ɔnɔ sɛ̀ lei à arubarikaa dàńgu. 51 Kũ àtɛn arubarika dańgu lɛ, akũ à kɛ̀mma, Luda a sɛ̀ à tà kãao a kĩnaa. 52 Akũ ò donyĩ kɛ̀nɛ ò ɛ̀ra ò tà Yurusalɛmu kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ɔo. 53 Òdigɔ̃ kú Luda ɔnn gɔrɔ sĩnda pínki ògɔ̃ Luda sáabu kpá.

YUHANA

Baaru nna kũ Yuhana kɛ̀ɛ
Yahaya Da'itɛkɛri kũ Yesu ìba káakunɔ 1:1-1:51
Yesu yãdannɛnaa 2:1-12:50
Yesu kunna Yurusalɛmu 13:1-17:26
Yesu gana kũ a vunaao 18:1-20:31
Yesu boasuna a ìbanɔa 21:1-21:35

Yesu Kirisi suna andunia gũn

1 Zaa káaku Yã kun, Yã pì kú kũ Ludao, Yã pìimɛ Luda ũ. 2 À
kú kũ Ludao zaa káaku. 3 Luda pó sĩnda pínki kɛ̀ a gãimɛ, póke
kun kũ à kɛ̀ a sariro. 4 A gũnn wɛ̃ndi kún, akũ wɛ̃ndii pì de
gupura ũ gbɛ̃nɔnɛ. 5 Gupura pìi dì pu gusiran, akũ gusira pì ni
le à daalaro.
6 Luda gbɛ̃ke zǐ a tón Yahaya. 7 À sù gupura pìi sèedade
ũmɛ, à gupura pì yã ò gbɛ̃nɔnɛ, de baadi a náani kɛ a gãi.
8 Àkũmɛ gupura pì ũro, à sù gupura pìi sèedade ũmɛ. 9 Gupura
yãpurade kũ àdi gu pu gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ mé àtɛn su andunia
gũn.
10 Yã pì kú andunia gũn. Bee kũ Luda andunia kɛ̀ a gãi,
andunia dí a dɔ̃ro. 11 À sù a bɛa, akũ a gbɛ̃nɔ dí a síro. 12 Gbɛ̃
kũ ò zɛ̀ kãao ò a náani kènɔ sɔ̃, à ń gbá zé ò gɔ̀ Luda nénɔ ũ.
13 Ń inaa pì dí bo gbɛ̃ke aru gũnlo, adi bo mèfutɛna ke gɔ̃gbɛ̃
pɔyeina kĩnaaro, Luda mé à ń í.
14 Yã pìi gɔ̀ bisãsiri ũ, à gɔrɔ pla kɛ̀ kũoo, akũ o a gakuri è,
De Luda Né mèn do légelege gakurimɛ, a gbɛ̃kɛ kũ yãpurao
pɛkɛrɛana. 15 Yahaya a sèedaa kɛ̀ à pǔtã à pì: Gbɛ̃ kũ ma a yã
òon dí, ma pì gbɛ̃ kũ àtɛn su ma gbɛra demala kũ à kun ma
ã yãi. 16 Gbɛ̃kɛ pɛkɛrɛanaa gũn à gbɛ̃kɛ kɛ̀ ó baadinɛ, akũ o
arubarikaa lè didikɔ̃ana. 17 Luda a doka kpàwá Musa gãi, à
gbɛ̃kɛ kũ yãpurao kèwɛrɛ Yesu Kirisi gãimɛ. 18 Gbɛ̃ke dí wé si
Ludalɛ zikiro. Luda Né mèn do légelege kũ à kú a De kuru pì
mé à tò ò a dɔ̃.

Yahaya Da'itɛkɛri Yesu sèedakɛnaa
(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Luk 3:1-18)
19 Yuda gbãnade kũ ò kú Yurusalɛmunɔ sa'ori kenɔ kũ Levi
buri kenɔ zǐ Yahayaa, akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũu? Yã kũ à òńnɛn
dí. 20 À òńnɛ súsu, adi yãke utɛńnɛro à pì: Arumasihun ma ũro.
21 Akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũ sɛ́ɛ? Iliasumɛn ũ yá? À wèḿma à pì:
Oi! Akũ ò èra ò a là dɔ: Annabi zɔ̃kɔ̃mɛ n ũ yá? À wèḿma à pì:
Oi! 22 Akũ ò pìnɛ dɔ: Dimɛ n ũ sɔ̃ɔ? Ǹ owɛrɛ de ò gé ò o gbɛ̃ kũ

ò ó zĩnɔnɛ. Deran ntɛn o nà n zĩda yã musuu? 23 Akũ à pì lákũ
annabi Isaya ò nà:
Gbɛ̃ kũ a kòto dɔ gbárannammɛ ma ũ,
kũ àtɛn pi ò zé poro Dikirinɛ.
24 Gbɛ̃ kũ ò ń zĩ pìnɔ sɔ̃, ò bò Farisinɔ kĩnaamɛ. 25 Akũ ò a là ò
pì: Zaakũ Arumasihumɛ n ũro ke Iliasu ke annabi zɔ̃kɔ̃ɔ, bɔ́yãi
ntɛni gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛɛ? 26 Yahaya wèḿma à pì: Madì gbɛ̃nɔ da'itɛ
kɛ, ama gbɛ̃ke kú á té, á a dɔ̃ro. 27 Àkũ mé ani su ma gbɛra, mádi
ká mà a kyate bobonɛro. 28 Yã̃ pìnɔ kè Bɛtani kũ à kú Yoda bara
diremɛ, gu kũ Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛn.

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpàa

29 Kũ gu dɔ̀, Yahaya Yesu è àtɛn su a kĩnaa, akũ à pì: Sãnɛ
Bɔ̀rɔ kũ Luda kpà à andunia durunna gon dí. 30 Gbɛ̃ pì yãn
ma ò yã ma pì, gbɛ̃ kũ àtɛn su ma gbɛra demala, kũ à kun ma
ã yãi. 31 Má a dɔ̃ yãro, ama ma su, matɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ de
Isarailanɔ a dɔ̃ yãimɛ. 32 Yahaya a sèedaa kɛ̀ à pì: Ma è Luda
Nini bò ludambɛ lán potɛ̃nɛ bà, à sù à zɔ̃a. 33 Mádi a dɔ̃ yãro.
Kũ Luda ma zĩ gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ, à pìmɛnɛ gbɛ̃ kũ ma è a Nini sù
à kìpaa, àkũ mé ani gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ kũ Nini pìio. 34 Ma abirekũ
è, akũ ma a sèedaa kɛ̀ kũ àkũmɛ Luda Né ũ.

Yesu ìba káakunɔ

35 Kũ gu dɔ̀, Yahaya èra à kú gwe dɔ kũ a ìba gbɛ̃nɔn planɔ.
36 Kũ à Yesu è àtɛn gɛ̃tɛ, à pì: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ Luda kpàan gwe!
37 Kũ ìba gbɛ̃nɔn pla pìnɔ yã̃ pìi mà, ò bò ò tɛ̀ Yesui. 38 Yesu lìtɛ
à è ò téai, akũ à ń lá à pì: Bɔ́n á yeii? Ò pìnɛ: N bɛ kú mámɛɛ,
Rabi? Tɔ́ pìi pì Dannɛri. 39 À wèḿma à pì: À mɔ́ à gwa. Akũ ò
gèɛ ò gu kũ à kun è, akũ ò gɔ̃ kãao zĩ birea. Ɔkɔsi mɔ̀ siikɔ̃ taka
bà.
40 Gbɛ̃nɔn pla kũ ò Yahaya yã mà ò bò ò té Yesui pìnɔ, ń gbɛ̃
do bi Simɔ Pita dakũna Andurumɛ. 41 À gèɛ à a vĩni Simɔ lè gĩa,
akũ à pìnɛ: O Arumasihu è. Tɔ́ pìin òdi pi dɔ Kirisi. 42 Akũ à gèɛ
kãao Yesu pì kĩnaa. Yesu a gwà tíii à pì: Yuhana né Simɔmɛ n ũ.
Oni pinnɛ sà Pitamɛ. Tɔ́ pìi pì gbèɛ.

43 Kũ gu dɔ̀, Yesu ye à tá Galili bùsun, akũ à dà Filipilɛ à
pìnɛ: Ǹ témai. 44 Filipi pì bi Anduru kũ Pitao bɛ wɛ̃tɛ Bɛtɛsaida
gbɛ̃mɛ. 45 Akũ Filipi gèɛ à Natanaɛli lè à pì: Gbɛ̃ kũ Musa a yã ò
a doka gũn, akũsɔ̃ annabinɔ a yã ò dɔ, o a lè. Yusufu né Yesumɛ.
Nazɛra gbɛ̃mɛ. 46 Natanaɛli pìnɛ: Gbɛ̃ mana ni bo Nazɛra yá?
Filipi pìnɛ: Ǹ mɔ́ ǹ gwa. 47 Kũ Yesu Natanaɛli è àtɛn su a kĩnaa, à
a yã ò à pì: Isaraila yãpuraden dí, a nèsɛɛ manafiki vĩro. 48 Akũ
Natanaɛli pìnɛ: Ń ma dɔ̃ mámɛɛ? Akũ Yesu wèa à pì: Ari Filipi
gɔ̃ gé n sísi, ma n e kaka lí gbáru. 49 Akũ Natanaɛli pìnɛ: Rabi,
Luda Némɛ n ũ, Isarailanɔ kínamɛ n ũ. 50 Yesu pìnɛ: Kũ ma

ònnɛ ma n e kaka lí gbáru, akũ mé à tò n ma náani kɛ̀ yá? Ĩni yã̀ zɔ̃kɔ̃ e de adikĩnala. 51 À èra à pìnɛ dɔ: Yãpuran matɛn oárɛ, áni ludambɛ e wɛ̃kɔ̃ana, Luda malaikanɔ nigɔ̃ didi Bisãsiri Néa ògɔ̃ kipaa.

2

Nɔsɛna zaa Kana

1 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ òtɛn nɔ sé zaa Kana, Galili bùsun. Yesu da kú gwe, 2 akũ ò Yesu kũ a ìbanɔ sìsi nɔsɛ kĩnaa dɔ. 3 Kũ sèwɛ̃ kl̀a, Yesu da pìnɛ: ò sèwɛ̃ vĩ doro bi. 4 Akũ Yesu wèa à pì: Bóyãi n ma le abireoo? A gɔrɔ dí kámɛnɛ kòro. 5 Akũ a da pì zĩkɛrinɔnɛ: Lákũ ani oárɛ nà, à kɛ lɛ. 6 Gbɛ̀ orozãnɔn kú gwe mèn suddo Yudanɔ gbl̀bo'i kábɔnɔ ũ. A kenɔ dì í sí lita basiikɔ̃mɛ, a kenɔ sɔ̃ basuddo. 7 Akũ Yesu pì zĩkɛrinɔnɛ: À í káka orozã díno pa. Akũ ò í kàka à pà yérɛrɛ. 8 Akũ à pìńnɛ: À tɔ́ à géo kɔ̃kɔ̃'orinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ sa. Akũ ò tɔ̀ ò gɛ̀ɛonɛ. 9 Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì í litɛna sèwɛ̃ ũ pì lé kɛ̀, adi dɔ̃ gu kũ à bònlo, ama zĩkɛri kũ ò í pìi tònɔn dɔ̃. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ebayao sìsi 10 à pìnɛ: Wɛ̃ nnan òdi kpáḿma gĩa. Gɔrɔ kũ wɛ̃ tɛn diḿman òdi su kũ a gɛbuo sà. Mɔkɔ̃n sɔ̃, n wɛ̃ nna tò kpɛkpɛ. 11 Yesu daboyã káakuden gwe, kũ à kɛ̀ zaa Kana, Galili bùsun. À tɔ́ bò, akũ a ìbanɔ a náani kɛ̀. 12 Abire gbɛra Yesu gɛ̀ɛ Kapɛnamu kũ a dao kũ a dakũnanɔ kũ a ìbanɔɔ, ama odi gɔrɔ pla kɛ gwero.

Yesu kunna Luda ɔnn
(Mat 21:12-13, Maa 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Kũ Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni, akũ Yesu gɛ̀ɛ Yurusalɛmu. 14 À è òtɛn zùnɔ kũ sãnɔ kũ lukulukunɔ yía Luda ɔnn, ɔgɔlilinkɛrinɔn vutɛna gwe. 15 Akũ à bàflãa tl̀ à pèḿma ò bɔtɛ kũ sãnɔ kũ zùnɔ pínki. À ɔgɔlilinkɛrii pìnɔ ɔgɔ fl̀kɔ̃a, à ń teburunɔ yl̀pa à kòtɛńnɛ. 16 Akũ à pì lukulukuyarii pìnɔnɛ: À pó pìnɔ sétɛ à boo pínki. Àsun ma De ɔn kɛ ɛtɛ ũro. 17 Akũ yã̀ kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩna dɔ̀ a ìbanɔgu kũ à pì: N ɔn yã̀ ma kũ gbãna manamana. 18 Akũ Yuda gbãnadenɔ a là ò pì: Daboyã kpaten ĩni kɛwɛrɛ de ò dɔ̃ kũ ń yã̀ bire kɛna iko vĩi? 19 Yesu wèḿma à pì: À Luda kpé dí wí, mani ɛra mà futɛ gɔrɔ aakɔ̃ dagura. 20 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Wɛ̀ bupla awɛɛsuddon ò kpé pìi bò, akũ mɔkɔ̃n ĩni futɛ gɔrɔ aakɔ̃ gũn yá? 21 Ama Luda kpé kũ à a yã̀ òo pìi, a mè yãn àtɛn o. 22 Kũ Yesu vù bona gan, yã̀ kũ à òo pìi dɔ̀ a ìbanɔgu, akũ ò yã̀ kũ à kɛ̃na Luda yãn sì kũ yã̀ kũ Yesu òo pìio.

Yesu baadi nèsɛ dɔ̃

23 Kũ Yesu kú Yurusalɛmu Vĩnla dikpɛ zĩ ò a náani kɛ̀ dasi, kũ ò daboyã kũ à kènɔ è yãi. 24 Yesu dí ń náani kɛro, zaakũ à baadi

nèsɛ dɔ̃mɛ. 25 Adi kɛ séto gbɛ̃ke gbɛ̃ yã̀ ònɛro, zaakũ̀ à yã̀ kũ̀ à
kú baadi nèsɛɛ gũn dɔ̃.

3

Yesu kũ̀ Nikodɛmuo

1 Farisi ke kun kũ̀ òdi pinɛ Nikodɛmu. Yuda gbãnadenɔ
domɛ. 2 À sù Yesu kĩ̃naa gwãani à pìnɛ: Rabi, ó dɔ̃ kũ̀ mɔkɔ̃n
dannɛri kũ̀ à bò Luda kĩ̃naa ũ, zaakũ̀ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à daboyã̀ kũ̀
ndì kɛnɔ kɛro, sé Luda kú kãao. 3 Akũ̀ Yesu pìnɛ: Yãpuran
matɛn onnɛ, tó adi kɛ ò èra ò gbɛ̃ ì dɔ baasiro, ani fɔ̃ àgɔ̃ kpata
kũ̀ à bò Luda kĩ̃naa dɔ̃ro.

4 Akũ̀ Nikodɛmu Yesu là à pì: Oni gbɛ̃ kũ̀ à zĩ̃ kù̀ i deramɛɛ?
Ani ɛra à gɛ̃ a da nèsɛɛ gũn de à a i dɔn yá? 5 Akũ̀ Yesu wèa à
pì: Yãpuran matɛn onnɛ, tó adi kɛ ò gbɛ̃ ì kũ̀ ío kũ̀ Luda Ninio
baasiro, ani fɔ̃ à gɛ̃ kpata kũ̀ à bò Luda kĩ̃naa gũnlo. 6 Bisãsiri
né'ina bi mè yãmɛ, Luda Nini né'ina bi nini yãmɛ. 7 Ǹsun tó yã̀
kũ̀ ma ònnɛ bo n sarɛro, séde ò ɛra ò á i dɔ. 8 Ĩa dì káka gu kũ̀ à
yein. Ndì a kĩ̃ni ma, ń dɔ̃ gu kũ̀ à bòn ke gu kũ̀ àtɛn génlo. Lɛn
àdigɔ̃ de lɛ kũ̀ gbɛ̃ kũ̀ Luda Nini a ìio.

9 Akũ̀ Nikodɛmu a là à pì: Yã̀ bire ni sí kɛ yá? 10 Yesu wèa
à pì: Mɔkɔ̃n Isarailanɔ yãdannɛri ina akũ̀ ń abirekũ̀ dɔ̃roo?
11 Yãpuran matɛn onnɛ, yã̀ kũ̀ ó dɔ̃n ótɛn o. Yã̀ kũ̀ o èe sèedaan
ótɛn kpá, akũ̀ átɛn gí ó yã̀ síi. 12 Lákũ̀ ma andunia yã̀ òárɛ
nà, akũ̀ a gi síi, tó ma ludambɛ yã̀ òárɛ, áni sí yá? 13 Gbɛ̃ke dí
gé ludambɛ yãro, tó adi kɛ Bisãsiri Né kũ̀ à bò gwe baasiro.
14 Lákũ̀ Musa mlɛ̃̀ɛ sɛ̀ à dɔ musu gbárannan nà, lɛn oni Bisãsiri
Né sé ò dɔ musu lɛ, 15 de gbɛ̃ kũ̀ àtɛni a náani kɛ gɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ̀
àdi lákaro vĩ. 16 Zaakũ̀ Luda ye anduniai à kè zɔ̃kɔ̃, akũ̀ à a
Né mèn do légelege kpà, de gbɛ̃ kũ̀ àtɛni a náani kɛ sún garo,
séde àgɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ̀ àdi lákaro vĩ. 17 Luda dí a Né zĩ̃ andunia
gũn de à yã̀ vutɛ anduniaa yãinlo, de à andunia sura ba a
gãi yãimɛ. 18 Yã̀ ni vutɛ a náanikɛriiaro. Yã̀ gĩ̃nakɛ à vùtɛ a
náanikɛrisaria kɔ̀, kũ̀ adi Luda Né mèn do légelege pì náani kɛro
yãi. 19 Pɔ́ kũ̀ à tò yã̀ vùtɛ gbɛ̃nɔaan dí: Gupura sù andunia
gũn, akũ̀ gbɛ̃nɔ ye gusirai de gupura pìla, kũ̀ ń yãkɛnanɔn vãni
yãi. 20 Zaakũ̀ yãvãnikɛri sĩ̃nda pínki dì zã̄ gupuramme, àdi su
gupura kĩ̃naaro, de a yãkɛnanɔ sún bo gupuranlo yãi. 21 Gbɛ̃
kũ̀ àdi zĩ̃ kɛ yãpuraa, àkũ̀ mé àdi su gupura kĩ̃naa, de ògɔ̃ dɔ̃ kũ̀
kunna Luda gũnn à yã̀ pìnɔ kèn.

Yahaya Da'itɛkɛri Yesu sèedakɛnaa

22 Abire gbɛra Yesu gèɛ Yudea bùsun kũ̀ a ìbanɔ. À gɔrɔ pla kè
kũńwo gwe, àtɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ. 23 Yahaya tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ
se zaa Ainɔ, Salimu sarɛ, zaakũ̀ í di gwe. Òdigɔ̃ su a kĩ̃naa, akũ̀
àdi ń da'itɛ kɛ. 24 Zaakũ̀ odi Yahaya da kpésiran kɔ̀ro. 25 Gɔrɔ

birea Yahaya ìba kenɔ nà ledikpakɛnaaa kũ Yuda gbãnade keo gbãbona yã musu. 26 Akũ ò nà Yahayai ò pì: Rabi, gbɛ̃ kũ à kú kũnwo yã Yoda bara dire, kũ n a yã òwɛrɛ mé àtɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ tera, baadi tɛn gé a kĩnaa. 27 Yahaya pìńnɛ: Gbɛ̃ke dì fɔ̃ à póke le à síro, tó adi kɛ Luda a gbà baasiro. 28 Ákɔ̃nɔ mé á ma sèedadenɔ ũ kũ ma pì makũmɛ Arumasihu ũro. Ma pì Luda ma zĩ mà donɛ arɛmɛ. 29 Nɔsɛri mé à nɔ vĩ. Nɔsɛri gbɛ̃nna sɔ̃ àdigɔ̃ zɛ a sarɛ àdi sã kpá a yãi, nɔsɛri kòtoo dì a pɔ kɛ nna. Lɛn sɔ̃ ma pɔnna kè zɔ̃kɔ̃ lɛ. 30 Séde àpii gɔ̃ kara makũ sɔ̃ màgɔ̃ lago.

Gbɛ̃ kũ à bò musu

31 Gbɛ̃ kũ à bò musu de gbɛ̃ sĩnda pínkila. Gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛ bi andunia gbɛ̃mɛ, andunia yãn àdi o. Gbɛ̃ kũ à bò ludambɛ sɔ̃ de gbɛ̃ sĩnda pínkila, 32 àdigɔ̃ pó kũ à è kũ yã kũ à màaoo sèeda kɛ, akũ gbɛ̃ke tɛni a yã síro. 33 Gbɛ̃ kũ à a yã sì zèo kũ Luda bi yãpurademɛ. 34 Gbɛ̃ kũ Luda a zǐi pìi dì Luda yã o, zaakũ Luda a Nini kpàa papanamɛ. 35 De Luda ye a Néi, akũ à pó sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ. 36 Gbɛ̃ kũ àtɛn Né pì náani kɛ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro vĩ. Gbɛ̃ kũ àtɛn gí a yã mai ni wɛ̃ndii pì lero, Luda pɔfɛ̃ kpé kúamɛ.

4

Yesu kũ Samaria nɔgbɛ̃o

1 Farisinɔ mà kũ Yesu tɛn gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ àtɛn ìbanɔ le de Yahayala. 2 Adi kɛ Yesu mé àdi ń da'itɛ kɛ a zĩdaro, a ìbanɔ mé òdi kɛ. 3 Kũ Yesu yã pìi mà, à fùtɛ Yudea à èra àtɛn tá Galili. 4 Kũ àtɛn gé sɔ̃, à kǔ à bɔtɛ Samaria bùsun. 5 Akũ à kà Samaria wɛ̃tɛ kũ òdi pi Sika. À zà kũ zĩtɛ kũ Yakubu kpà a né Yusufuaaoro. 6 Yakubu lɔ̀gɔ kú gwe. Yesu táa ò à kpàsa, akũ a vùtɛ lɔ̀gɔɔ pìi sarɛ. Ifãntɛ̃ kà mìdangura.

7 Samaria nɔgbɛ̃ ke sù í tó, akũ Yesu pìnɛ: Ǹ ma gba í mà mi. 8 A ìbanɔ sɔ̃, ò gèɛ póble lú wɛ̃tɛ gũn. 9 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Yudamɛ n ũ, Samaria nɔgbɛ̃n ma ũ, akũ ntɛn í wé kɛmaa? Zaakũ Yudanɔ kũ Samariadenɔ yã dì kɔ̃ séro. 10 Akũ Yesu pìnɛ: Tó ń gba kũ Luda dì dańnɛ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ àtɛn í wé kɛmmao, de mɔkɔ̃mmɛ ĩni wé kɛa à n gba í wɛ̃ndide. 11 Nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa, ń guga vĩro. Lɔ̀gɔ dí sɔ̃ a wèɛ lòkoto. Ĩni í wɛ̃ndide pì le mámɛɛ? 12 Ń de ó dizi káaku Yakubula gwɛɛ? Àkũ mé à lɔ̀gɔɔ pìi tòwɛrɛ. Àpi a í mì kũ a nénɔ kũ a pókãdenɔ. 13 Akũ Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kũ à í díkĩna mì, ímì ni ɛra à a dɛmɛ dɔ. 14 Gbɛ̃ kũ ani í kũ mani kpáa mi sɔ̃, ímì ni a dɛ ziki doro. Zaakũ í kũ mani kpáa ni gɔ̃ a nèsɛɛ gũn ísɛ̃boki í kũ ani bɔtɛnɛ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro ũmɛ. 15 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa, ǹ ma gba í pìi, de ímì sún ma dɛ mà su í tó la doro. 16 Yesu pìnɛ: Ǹ gé n zã sísi à su lɛɛlɛ. 17 Nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Má gɔ̃ vĩro. Akũ Yesu pìnɛ: Kũ n pì,

ń gɔ̃ vĩro, n yã ò a zɛ́amɛ. 18 N zã kɛ̀ lɛu sɔɔro, akũ gɔ̃gbɛ̃ kũ ń kú kãao tera bi n zãnlo. N yãpura ò. 19 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Baa, má dɔ̃ sà kũ annabiimɛ n ũ. 20 Ó dizinɔ donyĩ kɛ̀ Ludanɛ kpi dí musu, ákɔ̃nɔ sɔ̃ adì pi Yurusalɛmu mɛ́ à gu kũ ò donyĩ kɛnnɛ ũ. 21 Yesu pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ǹ ma yã sí. Gɔrɔke tɛn su kũ áni donyĩ kɛ De Ludanɛ kpi dí musu ke Yurusalɛmu doro. 22 Ákɔ̃nɔ, adì donyĩ kɛ Ludanɛ, ama á a dɔ̃ro, ókɔ̃nɔ sɔ̃, odì donyĩ kɛnɛ, akũsɔ̃ ó a dɔ̃, zaakũ surabanaa dì bo ókɔ̃nɔ Yudanɔ kĩnaamɛ. 23 Gɔrɔ tɛn su à kà kɔ̀, kũ donyĩri yãpuradenɔ ni donyĩ kɛ De Ludanɛ kũ yãpurao kũ a Nini gbãnao. Gbɛ̃ bire takanɔn De Luda tɛn wɛtɛ ò donyĩ kɛarɛ. 24 Luda bi ninimɛ, séde gbɛ̃ kũ òdi donyĩ kɛnɛnɔ donyĩ kɛnɛ kũ yãpurao kũ a Nini gbãnao. 25 Akũ nɔgbɛ̃ pìi pìnɛ: Má dɔ̃ kũ Arumasihu kũ òdi pinɛ Kirisi ni su. Tó à sù, ani yã sĩnda pínki bɔkɔtɛwɛrɛ. 26 Akũ Yesu pìnɛ: Makũ kũ matɛn yã onnɛ, makũmɛ a ũ.

27 Gɔrɔ birea Yesu ìbanɔ sù, ò a lè àtɛn yã o kũ nɔgbɛ̃o. À bò ń sarɛ, ama ń gbɛ̃ke dí a la bɔ́n à yeiro ke bɔ́yãi àtɛn yã o kũ nɔgbɛ̃ pìioro. 28 Akũ nɔgbɛ̃ pì a lo tò gwe, à gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn à pì gbɛ̃nɔnɛ: 29 À mɔ́ à gɔ̃gbɛ̃ ke gwa. À yã kũ ma kènɔ òmɛnɛ pínki. Ke Arumasihu pìimɛ gwɛɛ? 30 Akũ ò bɔ̀tɛ wɛ̃tɛ gũn òtɛn gé Yesu kĩnaa.

31 Gɔrɔ birea sɔ̃ Yesu ìbanɔ pìnɛ: Rabi, ĩni pɔ́ bleroo? 32 Akũ à pìńnɛ: Má pɔ́ble ke vĩ kũ á dɔ̃ro. 33 Akũ a ìbanɔ kɔ̃ làla ò pì: Gbɛ̃ke sùnɛ kũ pɔ́bleon yá? 34 Akũ Yesu pìńnɛ: Ma pɔ́blen gbɛ̃ kũ à ma zĩ pɔyenyĩnakɛna ũ ari mà zĩ kũ à dàmɛnɛ mì dɛ. 35 Ákɔ̃nɔ adì pi mɔ siikɔ̃ mɛ́ à gɔ̃ kũ pɔ́kɛ̃gɔrɔ ni ká. Matɛn oárɛ, à wɛ́ sɛ́ à buranɔ gwa, zaakũ pɔ́nɔ mà ò kà kɛ̃na. 36 Pɔ́kɛ̃ri tɛni a láada le kɔ̀, àtɛn gbɛ̃nɔ kakara wɛ̃ndi kũ àdi lákaro pɔ́ ũ, de pɔ́tɔ̃ri kũ pɔ́kɛ̃riio pɔnna kɛ lɛɛlɛ. 37 Zaakũ yã díkĩna bi yãpuramɛ: Gbɛ̃ke mɛ́ àdi pɔ́ tɔ̃, gbɛ̃ke kɛ̃. 38 Ma á zĩ pɔ́ kɛ̃ gu kũ ádi zĩ kɛnlo. Gbɛ̃ pãndenɔ mɛ́ ò zĩ kè gwe, akũ átɛni ń zĩ àre ble.

39 Samaria gbɛ̃ kũ ò kú wɛ̃tɛ pìi gũnnɔ Yesu náani kɛ̀ dasi yã kũ nɔgbɛ̃ pìi òńnɛ yãi, kũ à pì à yã kũ a kènɔ òarɛ pínki. 40 Abire yãi kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò wɛ́ kèa à gɔ̃ kũńwo, akũ à kè kũńwo gɔrɔ pla. 41 Kũ Yesu yã òńnɛ, gbɛ̃ pãndenɔ a náani kè dasidasi. 42 Akũ ò pì nɔgbɛ̃ pìinɛ: Adi kɛ yã kũ n òwɛrɛ yãin o a náani kɛ̀ adoro. O a yã mà ó zĩdamɛ, akũ o dɔ̃ sà kũ andunia Surabariin a ũ yãpura.

Gbãnade nɛ́ werekɔ̃anaa

43 Kũ à gɔrɔ pla kè kũńwo, a gbɛran à tà Galili, 44 zaakũ à pì annabi dìgɔ̃ bɛ̀ɛrɛ vĩ a zĩda bùsunlo. 45 Kũ à kà Galili, Galilidenɔ gbãnakɛ kpài, zaakũ ò gɛ̀ɛ ò Vĩnla dikpɛ Yurusalɛmumɛ, akũ ò yã kũ à kè dikpɛ pì zĩnɔ è pínki. 46 Akũ Yesu èra à gɛ̀ɛ Kana, gu kũ à í lìtɛ sèwɛ̃ ũ. Bùsu gbãnade ke kú gwe, a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ tɛn gyã kɛ

zaa Kapɛnamu. 47 Kũ à mà Yesu bò Yudea à sù Galili, akũ à gèɛ a kĩnaa à wɛ́ kèa à gɛ́ a né werekɔ̃a, zaakũ a kú ga léi. 48 Akũ Yesu pìnɛ: Tó adi kɛ a daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ è baasiro, áni ma náani kɛro. 49 Akũ gbãnade pìi pìnɛ: Baa, ǹ mɔ́ ari ma né kpɛ́ à ga. 50 Yesu pìnɛ: Ǹ tá bɛ. N né ni garo. Gɔ̃gbɛ̃ pì yã kũ Yesu òneɛ sì, akũ à dà zén. 51 Gɔrɔ kũ à té zén, à dàkarɛ kũ a zǐrinɔ, akũ ò pìnɛ a né kun. 52 Akũ à ń lá à pì: Gɔrɔ kpate takan à kè sãnaa? Akũ ò pìnɛ: Gĩa fãnantɛ̃ mɔ̀ do zakan mèwãna pìi kɛ̃a. 53 Akũ de pìi dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ Yesu òarɛ kũ a né ni garon gwe. Akũ ò a náani kè, àpii kũ a bedenɔ ń pínki. 54 Sèeda plade kũ Yesu kè bona Yudea suna Galilin gwe.

5

Gyãre werekɔ̃ana íkpakia

1 Abire gbɛra Yudanɔ dikpɛ ke kà, akũ Yesu èra à gèɛ Yurusalɛmu. 2 Íkpaki kú gwe Sã Gɛ̃ki sarɛ, kũ òdi pi Bɛtɛsɛda kũ Eberu yão. Íkpaki pì kámmaboki vĩ lɛu sɔɔro, 3 gyãrenɔ dìgɔ̃ wútɛnan dasidasi, vǐnanɔ kũ ɛrɛnɔ kũ gbɛ̃ kũ ń mègu fɛ̃fɛ̃nanɔ. 4-5 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe àtɛn gyã kɛ à kà wɛ̀ bupla plansari. 6 Kũ Yesu a è wútɛna gwe, à dɔ̃ kũ àtɛn gyã kɛ a gìi kè manamana, akũ à pìnɛ: Ń ye ǹgɔ̃ aafia yá? 7 Akũ gyãre pìi wèa à pì: Mare, má gbɛ̃ke vĩ à ma da í gũn gɔrɔ kũ à yǐgãro. Tó matɛn gɛ́ gɛ̃n, gbɛ̃ pãnde dì gĩnakɛ à gɛ̃ ma ãmɛ. 8 Yesu pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ zɛ, ǹ n pè sɛ́ ǹ táa o. 9 Gwe gɔ̃nɔ gɔ̃gbɛ̃ pìi aafiaa lè. À a pèɛ sè à táa ò. Gɔrɔ pì bi kámmabogɔrɔ zĩmɛ, 10 akũ Yuda gbãnadenɔ pì gɔ̃gbɛ̃ kũ à wèrekɔ̃a pìinɛ: Kámmabogɔrɔ zĩn gbãra. À zɛ́ vĩ ǹgɔ̃ n pè sɛnaro. 11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ à ma gba aafia mɛ́ à òmɛnɛ mà a pè sɛ́ mà táa o. 12 Akũ ò a là ò pì: Dí mɛ́ à pìnnɛ ǹ n pè sɛ́ ǹ táa oo? 13 Gbɛ̃ kũ à wèrekɔ̃aa pì dɔ̃ tó dínlo, zaakũ Yesu gɛ̃tɛ pari kũ ò kú gwenɔ tɛ́mɛ. 14 Abire gbɛra Yesu a lè Luda ɔnn, akũ à pìnɛ: Ǹ ma, n aafiaa lè. Ǹsun durunna kɛ doro, de yã kũ à vãni de abirekũla sún n le doro yãi. 15 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi gèɛ à ò Yuda gbãnadenɔnɛ kũ Yesu mɛ́ à tò a aafiaa lè.

16 Akũ gbãnade pìnɔ wɛ́ tầ Yesua, kũ àdi yã bire takanɔ kɛ kámmabogɔrɔ zĩ yãi. 17 Akũ Yesu wèḿma à pì: Ma De dìgɔ̃ zĩ kɛ kámmabonaa sarimɛ, lɛn matɛn kɛ lɛ se. 18 Yã bire yãi gbãnade pìnɔ tɛn Yesu wɛtɛ ò a dɛ de káakula. Adi kɛ kũ àdi kámmabogɔrɔ zĩ yã daro ado yãnlo, kũ àdi pi Ludamɛ a De ũ, àtɛn sára kpá kũ Ludao yãimɛ.

Luda Né ikoo

19 Yesu èra à wèḿma à pì: Yãpuran matɛn oárɛ, Luda Né dì fɔ̃ à yãke kɛ kũ a zĩda gbãnaoro, sé yã kũ à è a De tɛn kɛ baasiro,

zaakũ yã kũ a De dì kɛ pínki, àkũmɛ a Né pìi dì kɛ se. 20 Zaakũ De Luda ye a Néi, àdi yã kũ àdi kɛ pínki mɔnɛ. Ani yã kũ a zɔ̃kɔ̃ de abirekũla mɔnɛ, ani bo á sarɛ. 21 Lákũ De Luda dì gɛ̀nɔ vu à wɛ̃̀ndi kpámma nà, lɛn a Né dì wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃ kũ à yeinɔa lɛ. 22 De Luda dì yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃keoro, à yãkpatɛkɛna gbãna pínki kpà a Néa, 23 de baadi bɛɛrɛ li a Nénɛ, lákũ òdi li De Ludanɛ nà. Gbɛ̃ kũ àtɛn bɛɛrɛ li Luda Nénɛro, ade tɛn bɛɛrɛ li a De kũ à a zl̃inɛro. 24 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àtɛni ma yã ma, akũsɔ̃ àtɛn gbɛ̃ kũ à ma zĩ náani kɛ, ade wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Yã ni vutɛaro, ade bò gan à gɛ̃̀ wɛ̃̀ndii gũmmɛ. 25 Yãpuran matɛn oárɛ, gɔrɔke tɛn su à kà kɔ̀, kũ gɛ̀nɔ ni Luda Né kòto ma, ń gbɛ̃ kũ ò mànɔ ni vu. 26 Lákũ De Luda wɛ̃̀ndikpammana gbãna vĩ nà, lɛn à wɛ̃̀ndikpammana gbãna kpà a Néa lɛ dɔ. 27 À yãkpatɛkɛna gbãna kpàa dɔ, kũ à de Bisãsiri Né ũ yãi. 28 Àsun tó abirekũ bo á sarɛro, zaakũ gɔrɔke tɛn su kũ gɛ̀ kũ ò kú mira gũnnɔ ni a kòto ma 29 ò bɔtɛ ń pínki. Yãmanakɛrinɔ ni vu ò gɛ̃ wɛ̃̀ndii gũn, yãvãnikɛrinɔ sɔ̃ yãvutɛmmanaa gũn. 30 Madì fɔ̃ mà yãke kɛ kũ ma zĩda gbãnaoro. Madì yãkpatɛ kɛ lákũ à òmɛnɛ nàmɛ, madì yãkpatɛ kɛ a zéa, zaakũ madì ma zĩda pɔyeina wɛtɛro, sé gbɛ̃ kũ à ma zĩ pì pɔ́.

Yesu iko sèedadenɔ

31 Tó má de ma zĩda sèedade ũ, de ma yã náani vĩro. 32 Sèedade pãnde kun kũ àdi ma yã o, má dɔ̃ kũ ma yã kũ àdi o náani vĩ. 33 Bee ákɔ̃nɔ, a gbɛ̃nɔ zl̃ Yahayaa, akũ à yãpura òárɛ. 34 Mádi mɛ̀ kpá bisãsiri sèedakɛnaaaro, matɛni abirekũ oárɛ de à le à bo zia yãimɛ. 35 Yahaya de lán fitila kũ à nana àtɛn gupura kũ bà, akũ a we à pɔnna kɛ̀ a gupurai gɔrɔ pla. 36 Yã kũ De Luda dàmɛnɛ mà kɛnɔ, kũ matɛn kɛ pìnɔ deárɛ sèeda ũ, kũ De Luda mé à ma zĩ. Ma sèedaa pì de Yahaya póla. 37 Ma De kũ à ma zĩ ma yã ò dɔ. Ádi a kòto ma zikiro, ádi wé kɛ siikɔ̃ kãaoro, 38 a yã dí vutɛki le á swɛ̃̀ɛ gũnlo, kũ átɛn gbɛ̃ kũ à a zl̃ náani kɛro yãi. 39 Adì mɛ̀ kpá Luda yã kyókɛnaaa, zaakũ adìgɔ̃ da gwen áni wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro len. Ma yãn takada pì tɛn o sɔ̃, 40 ama átɛn gí su ma kl̃naai de à wɛ̃̀ndii pìi le. 41 Matɛn sáabu wɛtɛ bisãsiri kl̃naaro, 42 ama má á dɔ̃, má dɔ̃ kũ á ye Ludairo. 43 Ma su kũ ma De tóo, akũ ádi ma síro. Tó gbɛ̃ pãnde sù kũ a zĩda tóo, áni a sí. 44 Lákũ adì sáabu wɛtɛkɔ̃a nà, ama adì sáabu wɛtɛ Luda mèn do légelegea lɛro, áni kɛ dera à ma yã síi? 45 Àsungɔ̃ da makũ mé mani gɛ́ kũ á yão ma De kl̃naaro, Musa kũ á wé dɔi mé ani gɛ́ kũ á yão. 46 Tó a Musa yã sì, de a ma yã sì se, zaakũ ma yãn à kɛ̃̀ Luda yãn. 47 Kũ ádi yã kũ à kɛ̃̀ Luda yãnnɔ síro, áni kɛ dera à ma yã síi?

6

Pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔronɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Luk 9:10-17)

1 Abire gbɛra Yesu bikǔ Galili sèbɛ kũ òdi pi dɔ Tiberia bara.
2 Gbɛ̃nɔ gɔ̃ téi dasidasi, kũ ò a daboyãnɔ è deran àtɛn gyãrenɔ
werekɔ̃ana yãi. 3 Akũ Yesu dìdi à vùtɛ sǐsĩi musu kũ a ìbanɔ.
4 Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni. 5 Kũ Yesu wɛ́ sè musu, à è gbɛ̃nɔ
tɛn su a kĩnaa dasidasi, akũ à Filipi là à pì: Mákpan óni pɔ́ble
lún de gbɛ̃nɔ blee? 6 À abirekũ ò de à Filipi yɔ̃ à gwa yãimɛ,
zaakũ à dɔ̃ lákũ áni kɛ nà. 7 Akũ Filipi wèa à pì: Andurufu ɔgɔ
mèn wàa do burodii, bee tó ò è'ɛ baadinɛ fítifiti, ani mɔ́mmaro.
8 A ìbanɔ do Anduru, Simɔ Pita dakũna pìnɛ: 9 Négɔ̃gbɛ̃ ke kú
la, à burodi araga vĩ mèn sɔɔro kũ kpɔ̀ fítinnanɔ mèn pla. Bɔ́n
abirekũ ni kɛ pari díkĩnanɔnɛɛ? 10 Yesu pì: À gbɛ̃nɔ vutɛvutɛ.
Sɛ̃la di gu pìn, akũ ò vùtɛvutɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kà gbɛ̃nɔn dúbu sɔɔro
taka. 11 Yesu burodii pìnɔ sè à arubarikaa dàn, akũ à kpàatɛtɛ
gbɛ̃ kũ ò vutɛnaa pìnɔnɛ lákũ ò yei nà. Lɛn à kpɔ̀ɔ kpàḿma lɛ dɔ.
12 Kũ ò kǎ ó pínki, à pì a ìbanɔnɛ: À a kpara kũ à gɔ̃ sétɛ pínki, de a
ke sún kɛ pãro. 13 Akũ ò burodi mèn sɔɔro kũ ò sòo pì kpara kũ
ò gɔ̃nɔ sètɛ tãnko kuri awɛɛpla pà. 14 Kũ ò daboyã kũ Yesu kɛ̀ɛ
pìi è ò pì: Gbɛ̃ pì bi annabi kũ àtɛn su andunia gũmmɛ yãpura.
15 Yesu dɔ̀ kũ ò ye ò su ò a kũ ò a ká kína ũ kũ gbãnaomɛ, akũ à
gòńnɛ gwe à èra à dìdi sǐsĩi musu ado.

Yesu táa'ona sèbɛla
(Mat 14:22-27, Maa 6:45-52)

16 Kũ ɔkɔsi kè, a ìbanɔ gèɛ sèbɛɛ bara. 17 Akũ ò gɛ̃ gó'itɛ gũn,
òtɛn bikũ sèbɛɛ pìi bara dire Kapɛnamu kpa. Gu gĩnakɛ à sì
Yesu dí ká ń kĩnaa kòro. 18 Zàga'ĩa gbãna kàka, akũ í tɛn futɛ.
19 Kũ a ìbanɔ gó lì ò kà kiloo sɔɔro ke suddo taka bà, akũ ò Yesu
è àtɛn táa o íla, àtɛn na ń gói, akũ vĩna ń kũ. 20 Akũ à pìńnɛ:
Makũmɛ, àsun tó vĩna á kũro. 21 Ò wènɛ à gɛ̃ gó gũn, akũ gó pìi
kà gu kũ òtɛn gén gɔ̃nɔ.

Gbɛ̃nɔ Yesu wɛtɛnaa

22 Kũ gu dɔ̀ pari kpé zɛna sèbɛɛ bara dire. Ò dɔ̃ kũ gó'itɛ kú
gwe yã mèn domɛ, Yesu sɔ̃ adi gɛ̃ gó pìi gũn kũ a ìbanɔro, ò tà
ńtɛ̃nɛmɛ. 23 Kũ à kɛ̀ saa gó'itɛ pãndenɔ bò Tiberia, ò sù gu kũ
kãni kũ gu kũ ò burodii sònwo, kũ Dikiri sáabu kpà à làka. 24 Kũ
pari pìi è àpii ke a ìbanɔn kú gwe doro, ò gɛ̃ gó pìnɔ gũn ò gèɛ a
wɛtɛ Kapɛnamu.

Yesumɛ pɔ́ble kũ àdi ń ká wɛ̀ndiia ũ

25 Kũ ò a è sèbɛɛ bara gwe, ò pìnɛ: Rabi, n ka la bɔrɛɛ? 26 Yesu
pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, átɛni ma wɛtɛ burodi kũ a sò a kã

yãimɛ, adi kɛ daboyã kũ a èno yãinlo. 27 Àsun zĩ kɛ póble kũ àdi láka yãiro, sé póble kũ àdi ń ká wɛ̃ndi kũ àdi lákaroa. Bisãsiri Né mé ani á gba póble pìi, zaakũ àpiin De Luda a sèedaa kèa.

28 Akũ ò a là ò pì: Deran óni kɛ nà ò yã kũ Luda ye ò kɛ kɛɛ? 29 Yesu wèḿma à pì: Yã kũ Luda ye à kɛn dí: À gbɛ̃ kũ à a zì náani kɛ. 30 Ò pìnɛ: Daboyã kpaten ĩni kɛwɛrɛ, de ò le ò n náani kɛɛ? Yã kpaten ĩni kɛɛ? 31 Ó dizino mana blè gbárannan lákũ ò kɛ̃ Luda yãn nà ò pì: A póble kũ à bò musu kpàḿma ò blè. 32 Akũ Yesu pìḿnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, adi kɛ Musa mé à póble kũ à bò musu kpàáwaro. Ma De mé àdi póble yãpurade kũ à bò musu kpááwa. 33 Póble kũ Luda kpà pìin gbɛ̃ kũ à bò musu àdi wɛ̃ndi kpá anduniaa ũ.

34 Ò pìnɛ: Mare, ǹgõ póble bire taka kpáwá gɔrɔ sĩnda pínki. 35 Akũ Yesu pìḿnɛ: Makũmɛ póble kũ àdi ń ká wɛ̃ndiia ũ. Nà ni gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaa dɛro, ímì ni ma náanikɛri dɛ zikiro. 36 Bee kũ abireo lákũ ma òárɛ nà, bee kũ a ma e, ádi ma náani kɛro. 37 Gbɛ̃ kũ ma De kpàma ni su ma kĩnaa, mani pé gbɛ̃ kũ à sù ma kĩnaaa zikiro. 38 Adi kɛ ma zĩda pɔyenyĩna yãin ma bo musu ma suro, gbɛ̃ kũ à ma zĩ pómɛ. 39 Pó kũ gbɛ̃ kũ à ma zĩ pì yein dí: Màsun tó gbɛ̃ kũ à kpàmano ke sãtɛro. À ye mà ń futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 40 Zaakũ pó kũ ma De yein dí: Gbɛ̃ kũ à wé pè a Néa, akũsõ àtɛni a náani kɛ gõ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro vĩ, má a vu gɔrɔ kpɛde zĩ.

41 Akũ Yuda gbãnadeno zuka kài, kũ à pì ákãamɛ póble kũ à bò musu ũ yãi. 42 Ò pì: Gbɛ̃ pì bi Yesu Yusufu nénloo? Ó a de kũ a dao dõ bi! Akũ àtɛn pi a bo musumɛ. 43 Yesu pìḿnɛ: Àsun zuka káro. 44 Gbɛ̃ke ni fõ à su ma kĩnaaro, tó adi kɛ ma De kũ à ma zĩ a sìsi baasiro, mani a futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 45 À kɛ̃na annabino takada gũn ò pì: Luda mé ani yã da baadinɛ. Gbɛ̃ kũ à De Luda yã mà, akũsõ à a yã dà, àkũ mé àdi su ma kĩnaa. 46 Adi kɛ gbɛ̃ke De Luda è kũ wéonlo. Gbɛ̃ kũ à bò a kĩnaa mé à a è ado. 47 Yãpuran matɛn oárɛ, ma náanikɛrii wɛ̃ndi kũ àdi lákaro vĩ. 48 Makũmɛ póble kũ àdi ń ká wɛ̃ndiia ũ. 49 Á dizino mana blè gbárannan, bee kũ abireo ò gàga. 50 Póble kũ àdi bo musu sõ, tó gbɛ̃ blè, ani garo. 51 Makũmɛ póble wɛ̃ndide kũ à bò musu pì ũ. Tó gbɛ̃ adi blè, anigõ kun gɔrɔ sĩnda pínki. Póble kũ mani kpáḿmamɛ ma mèbaasi ũ, de andunia gõ wɛ̃ndi vĩ yãi.

52 Akũ gbãnade pìno tɛn lékpakõa kɛ kũ kõo ò pì: Gbɛ̃ pì ni fõ à a mèbaasi kpáwá ò són yá? 53 Akũ Yesu pìḿnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, tó ádi Bisãsiri Né mèbaasi só a a aru mìro, ánigõ wɛ̃ndi vĩro. 54 Gbɛ̃ kũ àdi ma mèbaasi só à ma aru mi wɛ̃ndi kũ àdi lákaro vĩ. Makũ mé mani a futɛ gɔrɔ kpɛde zĩ. 55 Zaakũ ma mèbaasi bi póble yãpuramɛ, ma aru bi pómina yãpuramɛ. 56 Gbɛ̃ kũ àdi ma mèbaasi só à ma aru mi kú ma gũn, makũ sõ

má kú a gũn. 57 Lákũ De Luda Wɛ̀ndide ma zĩ, akũsɔ̃ má kun a yãi nà, lɛn gbɛ̃ kũ àdi ma mèbaasi só nigɔ̃ kun ma yãi lɛ. 58 Pɔ́ble kũ à bò musun gwe. À de lán pɔ́ble kũ á dizinɔ blè ò gà bàro. Pɔ́ble bire blèri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkimɛ. 59 Yesu yã birenɔ ò gɔrɔ kũ àtɛn yã dańnɛ Kapɛnamu aduakɛkpɛmmɛ.

Yesu ìba kenɔ borukpɛnaa

60 Kũ a ìbanɔ yã pìi mà, ń gbɛ̃ dasidenɔ pì: Yã gbãnamɛ, dí mɛ́ ani abirekũ fɔ̃ɔ? 61 Yesu dɔ̃ a swɛ̀ɛ gũn kũ a ìbanɔ tɛn zuka ká yã pìi musu, akũ à pìńnɛ: Yã pì tɛni á fu yá? 62 Tó a è Bisãsiri Nɛ́ fùtɛ àtɛn tá gu kũ a kun yã sɔ̃ bi? 63 Luda Nini mɛ́ àdi wɛ̀ndi kpáḿma, mèbaasi bi pɔ́kenlo. Yã kũ ma òárɛnɔmɛ Luda Nini kũ àdi ń ká wɛ̀ndiia yã ũ. 64 Ama á gbɛ̃kenɔ tɛni ma náani kɛro. Zaakũ Yesu gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛronɔ dɔ̃ zaa káaku kũ gbɛ̃ kũ ani a kpáḿmao. 65 Akũ à pì dɔ: Abire yãin ma òárɛ, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à su ma kĩnaaro, séto De Luda a gbà zɛ́.

66 Zaa gɔrɔ birea a ìba kenɔ bòru kpɛo dasidasi, òdi téi doro. 67 Akũ Yesu a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ là à pì: Á ye à tá sen yá? 68 Simɔ Pita wèa à pì: Dikiri, dí kĩnaan óni génn? Ń wɛ̀ndi kũ àdi lákaro yã vĩ. 69 O n náani kè, o dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃ kũ à kú adonamɛ n ũ. 70 Yesu pìńnɛ: Á gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla dínɔn ma sèroo? Bee kũ abireo á gbɛ̃ mèn do bi ibilisiimɛ. 71 Yudasi, Simɔ Isikariɔti nén à téa. Àkũmɛ gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla pìnɔ doke kũ ani a kpáḿma ũ.

7

Yesu kũ a dakũnanɔ

1 Abire gbɛra Yesu gèɛ Galili wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, zaakũ à ye à kure Yudearo, kũ Yuda gbãnadenɔ tɛni a wɛtɛ ò a dɛ yãi. 2 Yudanɔ Kutadɔna dikpɛ kà kãni, 3 akũ a dakũnanɔ pìnɛ: Ǹ futɛ la ǹ gɛ́ Yudea, de n ìba kũ ò kú gwenɔ yã kũ ntɛn kɛnɔ e se. 4 Tó gbɛ̃ ye à tɔ́ bo, àdi a yãnɔ kɛ utɛnaro. Lákũ ntɛn yã dínɔ taka kɛ nà, ǹ n zĩda mɔ anduniane. 5 Bee a dakũna pìnɔ dí a náani kɛro. 6 Akũ Yesu pìńnɛ: A gɔrɔ dí kámɛnɛ kòro. Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á zɛ́ vĩ gɔrɔ sĩnda pínki. 7 Andunia ni we à zãáguro, ama à zãmagu kũ madì pi a yãkɛna vãni yãi. 8 À gɛ́ dikpɛkɛkia, matɛn géro, zaakũ a gɔrɔ dí kámɛnɛ kòro. 9 Kũ à yã pì ò, akũ à gɔ̃ Galili.

Yesu gɛna Kutadɔna dikpɛn

10 Kũ a dakũna pìnɔ gèɛ dikpɛkɛkia, gbasa à gèɛ. Adi gɛ́ gbɛ̃nɔ wáraro, à gèɛ asiri gũmmɛ. 11 Yuda gbãnadenɔ tɛni a wɛtɛ dikpɛkɛkia ò pì: Àpi kú máa? 12 Pari gũn òtɛn yã o kpãnikpãni a musu manamana. Gbɛ̃kenɔ pì: Gbɛ̃ manamɛ. Gbɛ̃kenɔ pì: Oi,

àtɛn gbɛ̃nɔ sãtɛmɛ. 13 Gbɛ̃ke dí a yã o gupuraaro, kũ òtɛn vĩna
kɛ gbãnade pìnɔnɛ yãi.
14 Kũ dikpɛ kà a dagura, Yesu gèɛ Luda ɔnn, àtɛn yã dańnɛ.
15 A yã bò gbãnade pìnɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ kũ adi kyó kɛro mé à
takada dɔ̃ lɛ yá? 16 Akũ Yesu pìńnɛ: Yã kũ madì dańnɛ bi ma
zĩda yãnlo, gbɛ̃ kũ à ma zĩ yãmɛ. 17 Gbɛ̃ kũ à ye à zɛ kũ Luda
pɔyenyĩnakɛnaao nigɔ̃ dɔ̃ tó ma yãdannɛna de Luda pó ũ, kesɔ̃
ma zĩda yãn matɛn o. 18 Gbɛ̃ kũ àdi a zĩda yã o tɛn wɛtɛ à tó bomɛ.
Gbɛ̃ kũ àdi wɛtɛ à gbɛ̃ kũ à a zì̃ tó bo náani vĩ, manafiki kú a
gũnlo. 19 Musa dí doka daárɛroo? Á gbɛ̃ke yã pì kũna sɔ̃ro.
Bóyãi átɛn wɛtɛ à ma dɛɛ?
20 Akũ gbɛ̃nɔ pìnɛ: Ń tãna vĩmɛ. Dí mé àtɛn wɛtɛ à n dɛɛ?
21 Yesu pìńnɛ: Daboyã mèn don ma kè, akũ à bò á píŋki sarɛ.
22 Musa tɔ̀zɔ̃yã dàárɛ, akũ adì tɔ̀ zɔ̃ kámmabogɔrɔ zĩ. Ase adi kɛ
Musa kĩnaan à nàanlo, à bò á dizi káakunɔ kĩnaamɛ. 23 Lákũ òdi tɔ̀
zɔ̃ nénɛ kámmabogɔrɔ zĩ nà de òsun bo Musa doka kpɛro yãi, à
kè dera á pɔ fɛ̃namai, kũ ma gbɛ̃ gbà aafia swáswa kámmabogɔrɔ
zĩi? 24 Àsun yã gwa lákũ á wé tɛn e nàro. À yã gwa a zéa.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi

25 Akũ Yurusalɛmudenɔ pì: Gbɛ̃ pì bi gbɛ̃ kũ òtɛni a wɛtɛ ò
a dɛnloo? 26 À gwa, àtɛn yã o gupuraa, akũ gbɛ̃ke dí yã liaro.
Gbãnadenɔ a dɔ̃ Arumasihu ũ yãpuran yá? 27 Ó dɔ̃ gu kũ gbɛ̃ dí
bòn. Tó Arumasihu sù, onigɔ̃ dɔ̃ gu kũ à bònlo. 28 Abire yãi gɔrɔ
kũ Yesu tɛn yã dańnɛ Luda ɔnn, à pù̃tã à pì: Á ma dɔ̃, akũsɔ̃ á
dɔ̃ gu kũ ma bon. Ase mádi su kũ ma zĩdaoro. Gbɛ̃ kũ à ma zĩ bi
yãpurademɛ, akũ á a dɔ̃ro. 29 Má a dɔ̃, zaakũ ma bo a kĩnaamɛ,
àkũ mé à ma zĩ.
30 Akũ òtɛni a wɛtɛ ò a kũ, ama gbɛ̃ke dí ɔ naaro, zaakũ a
gɔrɔ dí papa kòro. 31 Zàa gũn ò Yesu náani kè dasi ò pì: Tó
Arumasihu sù, ani daboyã kɛ dasi de a kũ gbɛ̃ dí kèlan yá?

Dogarinɔ zĩna ò Yesu kũ

32 Kũ Farisinɔ mà òtɛn yã o kpãnikpãni zàa gũn a yã musu,
akũ sa'orikinɔ kũ Farisi pìnɔ dogarinɔ zì̃ ò a kũ. 33 Akũ Yesu pì:
Ma kunna kãáo gɔ̃ fíti, mani gbasa mà tá gbɛ̃ kũ à ma zĩ kĩnaa.
34 Áni ma wɛtɛ à kuramai, zaakũ áni fɔ̃ à gé gu kũ má kunlo.
35 Akũ gbãnade pìnɔ tɛn kɔ̃ lala: Mán à ye à gén kũ óni kuraii?
À ye à gé ó gbɛ̃ kũ ò fàkɔ̃a Giriki bùsunɔ gũn kĩnaa de à yã da
Giriki pìnɔnɛn yá? 36 Yã kũ à òo pìi mì de deramɛɛ? Kũ à pì óni
a wɛtɛ ò kuraai akũsɔ̃ gu kũ á kun óni fɔ̃ ò gé gwero.

Í kũ àdi ń ká wɛ̀ndiia

37 Dikpɛ gɔrɔ kpɛde zɔ̃kɔ̃ zĩ Yesu fùtɛ à pù̃tã à pì: Gbɛ̃ kũ ímì
tɛni a dɛ à mɔ́ ma kĩnaa à í mi, 38 gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ sɔ̃, í

kũ àdi ń ká wɛ̃ndiia nigɔ̃ bàa lɛ́ zaa a nèsɛɛ gũn lákũ ò kɛ̀ Luda yãn nà. 39 À yã dí ò Luda Nini kũ gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛnɔ ni sí yã musumɛ. Ò Luda Nini pì vĩ gĩaro, kũ Yesu dí gĩnakɛ à tó bo kɔ̀ro yãi.

Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãi

40 Kũ gbɛ̃nɔ yã pìi mà, gbɛ̃kenɔ pì: Gbɛ̃ díkĩna bi annabii pìimɛ yãpura. 41 Gbɛ̃kenɔ pì: Gbɛ̃ díkĩna bi Arumasihumɛ. Ama gbɛ̃kenɔ pì: Arumasihu ni bo Galili sɔ̃ yá? 42 Ò kɛ̀ Luda yãn ò pì, Arumasihu bi Dauda burimɛ, ani bo Dauda bɛ wɛ̃tɛ Bɛtilihamumɛ. 43 Akũ gbɛ̃nɔ kɛ̀kɛ̃kɔ̃a Yesu yãi. 44 Ń gbɛ̃kenɔ ye ò a kũ, ama gbɛ̃ke dí ɔ naaro.

Yuda gbãnadenɔ dì Yesu náani kɛro

45 Akũ dogarinɔ èra ò tà sa'orikinɔa kũ Farisinɔ. Akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́yãi ádi a kũ a su kãaoroo? 46 Dogari pìnɔ wèḿma ò pì: Gbɛ̃ke dí yã o lán gbɛ̃ díkĩna bà zikiro. 47 Akũ Farisinɔ pìńnɛ: À á likara sen yá? 48 Gbãnade ke Farisi ke a náani kèn yá? 49 Pari bire Luda yã dɔ̃ro, Luda lɛ́ kèńnɛmɛ. 50 Nikodɛmu kũ à gèɛ Yesu kĩnaa yã bi gbãnade pìnɔ dokemɛ. À pìńnɛ: 51 Ó doka gũn ò pì, òsun yã da gbɛ̃la a yã manaa sariro ke yã kũ à kɛ̀ dɔ̃naa sariro. 52 Ò pìnɛ: Galili gbɛ̃mɛ n ũ se yá? Ǹ tàasi ká ǹ gwa. Ĩni e kũ annabi ke dì bo Galiliro. 53 Akũ baadi tà a bɛa.

8

Nɔgbɛ̃ kũ ò kù zinakɛnaa gũn

1 Yesu gèɛ Kùkpɛ sǐsĩgɛrɛɛi. 2 Kũ gu dɔ̀ gɔ̃nɔ, à èra à gèɛ Luda ɔnn. Gbɛ̃ sĩnda pínki sù a kĩnaa, akũ à vùtɛ àtɛn yã dańnɛ. 3 Akũ ludayãdannɛrinɔ kũ Farisinɔ sù a kĩnaa kũ nɔgbɛ̃ kũ ò kǔ zinakɛnaa gũn, ò a zè zàa gũn 4 ò pì Yesunɛ: Dannɛri, ò nɔgbɛ̃ díkĩna kǔ kũ gɔ̃poseo wɛdewɛ. 5 Ó doka gũn Musa dìtɛ ò nɔgbɛ̃ dí taka pápa kũ gbèɛo ò a dɛmɛ. N è dera sɔ̃ɔ? 6 Ò abirekũ ò de ò a yɔ̃ ò gwa ò le ò yã daala yãimɛ. Akũ Yesu nàtɛ àtɛn ɔgbɛ kɛ̃ zĩtɛa. 7 Kũ ò kpé òtɛni a lala, akũ à a mìi sè lei à pìńnɛ: Á gbɛ̃ kũ adi durunna kɛ zikiro a pá kũ gbèɛo káaku. 8 Akũ à èra à nàtɛ àtɛn ɔgbɛ kɛ̃ zĩtɛa dɔ. 9 Kũ ò mà lɛ, akũ ò fǎkɔ̃a dodo sɛna zaa gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa. Akũ ò Yesu tò ado kũ nɔgbɛ̃ pìio. 10 Akũ à èra à a mìi sè lei à pìnɛ: Nɔgbɛ̃, ò tà máa? Odi yã danla doroo? 11 Nɔgbɛ̃ pìi wèa à pì: Baa, ń gbɛ̃ke kú la doro. Akũ Yesu pìnɛ: Makũmɛ se, mani yã danlaro. Ǹ gé. Zaa gbãra ǹsun durunna kɛ doro.

Yesumɛ gupura ũ anduniane

12 Akũ Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ dɔ à pì: Makũmɛ gupura ũ anduniane, gbɛ̃ kũ à témai nigɔ̃ kú gusiran doro, gupura kũ àdi ń ká wɛ̃ndiian ade nigɔ̃ vĩ.

13 Akũ Farisinɔ pìnɛ: Ń de n zĩda sèedade ũ, n yã náani vĩro.
14 Akũ Yesu wèḿma à pì: Bee tó matɛni ma zĩda yã o, ma yã
náani vĩ, zaakũ má dɔ̃ gu kũ ma bon kũ gu kũ matɛn tánwo.
Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á gu kũ ma bon kũ gu kũ matɛn tánwo dɔ̃ro. 15 Átɛni
ma taari e bisãsirikɛmmɛ. Mádi gbɛ̃ke taari e sɔ̃ro. 16 Tó ma gbɛ̃
taari è sɔ̃, taari'enaa pìi nigɔ̃ náani vĩ, zaakũ má kú madoro, ma
De kũ à ma zĩ kú kũmao. 17 À kú á doka takadan ò pì, sèedade
gbɛ̃nɔn planɔ yã mé à náani vĩ. 18 Makũmɛ ma zĩda sèedade ũ.
Ma De kũ à ma zĩ bi ma sèedademɛ dɔ.
19 Akũ ò a là ò pì: N de kú máa? Yesu wèḿma à pì: Á ma dɔ̃ro,
akũsɔ̃ á ma De dɔ̃ro. Tó a ma dɔ̃, de a ma De dɔ̃. 20 Yesu yã bire
ò ɔgɔdakia, gɔrɔ kũ àtɛn yã dańnɛ Luda ɔn gũmmɛ. Odi a kũro,
zaakũ a gɔrɔ dí papa kɔ̀ro.

Áni fɔ̃ à gé gu kũ matɛn tánlo

21 Akũ Yesu pìńnɛ dɔ: Matɛn tá, áni ma wɛtɛ, ama áni ga á
durunna gũmmɛ. Áni fɔ̃ à gé gu kũ matɛn tánlo. 22 Akũ gbãnade
pìnɔ pì: À pì óni fɔ̃ ò gé gu kũ átɛn tánlo. Ani a zĩda dɛn yá? 23 Akũ
Yesu pìńnɛ: Zĩtɛ la gbɛ̃nɔn á ũ, musu gbɛ̃n ma ũ. Andunia díkĩna
gbɛ̃nɔn á ũ, andunia díkĩna gbɛ̃n ma ũro. 24 Abire yãin ma pìárɛ
áni ga á durunna gũmmɛ. Tó ádi sí kũ makũmɛ gbɛ̃ kũ má de
a ũ ũro, áni ga á durunna gũmmɛ.
25 Akũ ò a là ò pì: Dímɛ n ũu? Yesu wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ ma
òárɛ zaa káakun ma ũ. 26 Má yã vĩ dasi mà o á musu mà yã
daoála. Gbɛ̃ kũ à ma zĩ bi yãpurademɛ, yã kũ ma mà a kĩnaan
madì o andunianɛ.
27 Odi dɔ̃ kũ De Ludan à téaro, 28 akũ Yesu pìńnɛ: Tó a Bisãsiri
Né sè a dɔ̀ musu, gbasa à dɔ̃ kũ makũmɛ gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ.
Madì yãke kɛ kũ ma zĩdaoro, yã kũ ma De dàmɛnɛn madì o.
29 Gbɛ̃ kũ à ma zĩ kú kũmao, adi ma tó madoro, zaakũ madìgɔ̃
yã kũ àdi káagu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki. 30 Gɔrɔ kũ Yesu tɛn yã pìnɔ
o, ò a náani kɛ̀ dasi.

Zĩdadenɔ kũ zɔ̀nɔ

31 Akũ Yesu pì Yuda gbãnade kũ ò a yã sìnɔnɛ: Tó á ma yã
kũna, ánigɔ̃ de ma ìbanɔ ũ yãpura. 32 Ánigɔ̃ yãpura dɔ̃, yãpura
pì ni tó à gɔ̃ á zĩda vĩ.
33 Akũ ò pìnɛ: Ibrahĩ burin ó ũ, ódi zɔ̀ ble gbɛ̃kenɛ zikiro. Akũ
ntɛn pi óni gɔ̃ ó zĩda vĩ yá? 34 Yesu wèḿma à pì: Yãpuran matɛn
oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi durunna kɛ bi durunna zɔ̀ɔmɛ. 35 Zɔ̀ kun ɔn gbɛ̃
ũ gɔrɔ sĩnda pínkiro, ɔn né mé à ɔn gbɛ̃ ũ gɔrɔ sĩnda pínki. 36 Tó
Luda Né á bo zɔ̀blenan, áni gɔ̃ á zĩda vĩ yãpura. 37 Má dɔ̃ kũ
Ibrahĩ burin á ũ, ama átɛni ma wɛtɛ à ma dɛ kũ ma yã kú á
nèsɛɛ gũnlo yãi. 38 Yã kũ ma è ma De kĩnaan matɛn o, yã kũ a
mà á de kĩnaan átɛn kɛ.

39 Akũ ò pìnɛ: Ibrahĩmɛ ó de ũ. Akũ Yesu pìńnɛ: Tó Ibrahĩ
nénɔn á ũ, de a Ibrahĩ dà sètɛ. 40 Tera sà átɛn wɛtɛ à ma dɛ,
makũ kũ ma yãpura kũ ma mà Luda kĩnaa òárɛ. Ibrahĩ dí
yã bire taka kɛro. 41 Átɛni á de yãkɛna kɛmɛ. Akũ ò pìnɛ: Nɔ
yìgisaride nénɔn ó ũro. De mèn don ó vĩ, àkũmɛ Luda ũ. 42 Yesu
pìńnɛ: Tó á den Luda ũ, de á yemai, zaakũ Luda kĩnaan ma bon
ma su. Mádi su kũ ma zĩdaoro, àkũ mé à ma zĩ. 43 À kè dera ádi
ma yã dɔ̀rɔ dɔ̃roo? Kũ adì fɔ̃ à ma yã dɔ̀rɔ dɔ̃ro yãimɛ. 44 Á de
Ibilisi pón á ũ, a pɔyeinaan á ye à kɛ. Gbɛ̃dɛriin a ũ zaa káaku,
àdi zɛ kũ yãpuraoro, kũ yãpura kú a nèsɛɛ gũnlo yãi. Tó à ékɛ
tò, a zĩda dàan gwe, zaakũ ékɛden a ũ, ékɛ mìimɛ. 45 Makũ sɔ̃,
madì yãpura o. Abire yãi adì ma yã síro. 46 Á té, dí mé ani pi
ma durunna kèɛ? Kũ yãpuran matɛn o, à kè dera átɛni ma yã
síroo? 47 Gbɛ̃ kũ à de Luda pó ũ dì yã kũ Luda tɛn o mamɛ. Á de
Luda pó ũro, abire yãin adì we ma yãiro.

Yesu dena Ibrahĩla

48 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Samaria gbɛ̃mɛ n ũ! Ń tãna vĩmɛ!
Ke yãpuranlo? 49 Akũ Yesu pì: Má tãna vĩro. Madì bɛ̀ɛrɛ li ma
Denɛ, ama adì ma kpe bo. 50 Madì wɛtɛ mà a zĩda tó boro, gbɛ̃ke
mé àdi wɛtɛmɛnɛ, àkũmɛ yãgɔ̃gɔ̃ri ũ. 51 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃
kũ àdi dɔ ma yãi ni ga zikiro.

52 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ó dɔ̃ sà kũ ń tãna vĩ. Ibrahĩ gà
kũ annabinɔ pínki, akũ ntɛn pi gbɛ̃ kũ àdi dɔ n yãi ni ga zikiro
yá? 53 Ń de ó dizi Ibrahĩ kũ à gàlan yá? Annabinɔ gàga dɔ. Dín
ntɛni n zĩda sé a ũu? 54 Akũ Yesu pì: Tó matɛni ma zĩda tó bomɛ,
abirekũ bɛ̀ɛrɛ vĩro. Ma De kũ átɛn pi à de á Luda ũ, àkũ mé àdi
ma tó bo. 55 Á a dɔ̃ro, ama má a dɔ̃. Tó ma pì má a dɔ̃ro, manigɔ̃
de ékɛde ũ lán á bàmɛ. Má a dɔ̃, akũ má a yã kũna. 56 Á dizi
káaku Ibrahĩ pɔnna kè ma gɔrɔ ena yã musu. À è, akũ a pɔ kè
nna.

57 Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ńdi ká wɛ̃ bupla akuri kɔ̀ro, akũ n
Ibrahĩ è yá? 58 Yesu pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, de odi Ibrahĩ
i kɔ̀ro, má kun. 59 Akũ ò gbèɛ sètɛ de ò a pápao. Akũ a a zĩda ùtɛ
à bò Luda ɔnn.

9

Gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì vĩna ũ werekɔ̃anaa

1 Kũ Yesu tɛn kure, à gɔ̃gbɛ̃ kũ ò ì vĩna ũ è. 2 Akũ a ìbanɔ a là ò
pì: Rabi, dí durunna yãin ò gbɛ̃ pìi ì vĩna ũu? A zĩda pó yãin yá,
ke a de kũ a dao pómɛ? 3 Yesu wèḿma à pì: Adi kɛ àpii ke a de
kũ a dao durunna yãinlo. De ò Luda yãkɛna ea yãimɛ. 4 Séde ò
gbɛ̃ kũ à ma zĩ zĩ kɛ zaa gupuraa. Gusira tɛn su kũ gbɛ̃ke ni zĩ

ke le à kɛ doro. 5 Gɔrɔ kũ má kú andunia gũn, má de gupura ũ andunianɛ.

6 Kũ à ò lɛ, à lɛ́'i tò zĩtɛ, akũ à yằkatɛ à màma a wɛ́nɔa. 7 À pìnɛ: Ǹ gɛ́ ǹ ãn pípi Siloamu í gũn. Tɔ́ pìi pì, í gbarɛna. Akũ à gèɛ à ãnn pìpi, akũ à sù kũ wɛ́o wɛ̃na. 8 A fárandidenɔ kũ gbɛ̃ kũ ò a dɔ̃ barakɛri ũnɔ pì: Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ bara kɛ vutɛnaa pìin gweroo? 9 Gbɛ̃kenɔ pì: Àkũmɛ. Gbɛ̃kenɔ pì: Oi, ade bòkɔ̃aomɛ. Gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Makũmɛ! 10 Akũ ò a là ò pì: À kɛ̀ dera n wɛ́ wɛ̀ɛ? 11 À wèḿma à pì: Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yesu mɛ́ à bùsuu yằkatɛ à màma ma wɛ́a, à pì mà gɛ́ ãn pípi Siloamu í gũn. Kũ ma gɛ ma ãnn pìpi, akũ ma gu è. 12 Akũ ò a là ò pì: Àpi kú máa? À pì: Má dɔ̃ro.

Farisinɔ yãlalana gbɛ̃ kũ à de vǐna ũ yãa

13 Akũ ò gèɛ Farisinɔ kĩnaa kũ gbɛ̃ kũ à de vǐna ũ yã pìio. 14 Akũsɔ̃ kámmabogɔrɔ zĩn Yesu bùsuu yằkatɛ à a wɛ́ wɛ̃̀onɛ. 15 Akũ Farisinɔ a là dɔ: Deran n kɛ̀ nà n gu èe? À wèḿma à pì: À bɔkɔtɔ mà ma wɛ́amɛ. Kũ ma pìpi, akũ ma gu è. 16 Akũ Farisi kenɔ pì: Gbɛ̃ pì dí bo Luda kĩnaanlo, zaakũ àdi kámmabogɔrɔ zĩ yã daro. Ń gbɛ̃kenɔ pì: Durunnakɛri ni fɔ̃ à daboyã birenɔ taka kɛ yá? Akũ ò kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a. 17 Akũ ò a là dɔ: Mɔkɔ̃n sɔ̃, gbɛ̃ kũ à n wɛ́ wɛ̃̀nnɛ, ntɛni a yã da deramɛɛ? À pì: Annabiimɛ. 18 Bee kũ abireo gbãnadenɔ dí sí kũ vǐnaan a ũ gbasa a wɛ́ wɛ̃̀ro, akũ ò gèɛ ò a de kũ a daoo sìsi. 19 Ò ń lá ò pì: Á nɛ́n dí yá? A a ì vǐna ũn yá? À kɛ̀ dera àtɛn gu e sàa? 20 Akũ a de kũ a dao wèḿma ò pì: Ó dɔ̃ kũ ó nɛ́mɛ. O a ì vǐna ũmɛ. 21 Ama lákũ à kɛ̀ nà àtɛn gu e sà, ke gbɛ̃ kũ à a wɛ́ wɛ̃̀nɛ, ó dɔ̃ro. À a la gwe. Gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃naamɛ, ani fɔ̃ à a zĩda yã o. 22 A de kũ a dao ò lɛ, kũ òtɛn vĩna kɛ gbãnadenɔnɛ yãimɛ. Zaakũ ò zèo kũ gbɛ̃ kũ à pì Yesu bi Arumasihumɛ, ò aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃nɛ. 23 Abire yãin a de kũ a daoo pì, gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃naamɛ, ò a la.

24 Gbɛ̃ kũ à de vǐna ũ yã pì sísina gɛ̃̀n plade gũnn ò pìnɛ: Ǹ yãpura o Luda yãi. Ó dɔ̃ kũ gɔ̃gbɛ̃ pì bi durunnakɛriimɛ. 25 Akũ à pì: Tó durunnakɛriimɛ, má dɔ̃ro. Yã mèn don má dɔ̃. Vǐnaan ma ũ yã, akũ matɛn gu e sà. 26 Akũ ò a là ò pì: Bɔ́n à kɛ̀nnɛɛ? Deran à kɛ̀ nà à n wɛ́ wɛ̃̀nnɛɛ? 27 À wèḿma à pì: Ma òárɛ kɔ̀, ádi sã kpáro. Bɔ́ á ye à ma dɔɔ? Á ye à gɔ̃ a ìbanɔ ũ sen yá? 28 Akũ ò zuka kài ò pì: Mɔkɔ̃mmɛ ń de a ìba ũ gwe! Ókɔ̃nɔ sɔ̃ Musa ìbanɔn ó ũ. 29 Ó dɔ̃ kũ Luda yã ò kũ Musao. Àkũ sɔ̃, ó dɔ̃ gu kũ à bònlo. 30 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pìńnɛ: À yãbonsarɛ ma gwe! À ma wɛ́ wɛ̃̀mɛnɛ, akũ á dɔ̃ gu kũ à bònlo yá? 31 Ó dɔ̃ kũ Luda dì sã kpá durunnakɛrinɔ yãiro, àdi sã kpá a yãmari kũ òdi a pɔyenyĩna kɛnɔ yãimɛ. 32 Zaa lákũ Luda andunia kàtɛ nà, odi ma gbɛ̃ke

gbɛ̃ kũ wà a ì vɛ̀na ũ wɛ́ wɛ̀nɛ zikiro. 33 Tó adi kɛ gbɛ̃ pìi bò Luda kĩnaaro, ani fɔ̃ à pɔ́ke kɛro. 34 Akũ ò pìnɛ: Ò n i durunna gũn mámmammɛ, akũ ntɛn yã dawɛrɛ yá? Akũ ò pèa.

Ludadɔ̃nasari bi vɛ̀nakũnaamɛ

35 Yesu mà kũ ò pèa. Kũ à a lè, à a là à pì: Ntɛn Bisãsiri Né náani kɛ yá? 36 Gɔ̃gbɛ̃ pìi wèa à pì: Mare, dín a ũ de mà le mà a náani kɛɛ? 37 Yesu pìnɛ: N a è, àkũ mé àtɛn yã o kũnwo. 38 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pìnɛ: Dikiri, matɛni n náani kɛ. Akũ à donyĩ kènɛ. 39 Akũ Yesu pì: Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãin ma su andunia gũn la, de wésiradenɔ wé kɛ̃, wékɛ̃rinɔ gɔ̃ wésiradenɔ ũ.

40 Farisi kenɔ kú gwe. Kũ ò yã pìi mà, ò pìnɛ: Ókɔ̃nɔ, vɛ̀nanɔn ó ũ se yá? 41 Akũ Yesu pìńnɛ: Tó vɛ̀nanɔn á ũ, de á durunna vĩro. Ama kũ átɛn pi á wɛ́ kɛ̃na yãi, á durunna kpɛ́ kú kãáomɛ.

10

Yãlɛkɔ̃ana kũ sãdãriio

1 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àdi gɛ̃ sã karalɛnlo ama àdi vlɛ̃ karala gu pãnden, ade bi kpãnimɛ, kpãni wédewɛmɛ. 2 Gbɛ̃ kũ àdi gɛ̃ karalɛn sɔ̃, aden sãdãri ũ. 3 Kara dãkpãrii dì zɛ́ wɛ̃ adenɛ, sãnɔ sɔ̃ ò a kòto dɔ̃. Àdi a sãnɔ sísi ń baadi tɔ́a à bɔtɛ kũńwo. 4 Tó à bɔ̀tɛ kũńwo, àdi dońnɛ arɛ òdigɔ̃ téi kũ ò a kòto dɔ̃ yãi. 5 Òdi we ò té gbɛ̃ pãndeiro. Òdi bàa lénɛ kũ ò gbɛ̃ pãnde kòto dɔ̃ro yãi. 6 Yesu yã pìi lɛ̀kɔ̃ańnɛ, akũ odi dɔ̃ tó bɔ́ yãn àtɛn ońnɛro.

Yesu bi sãdãri manamɛ

7 Abire yãi Yesu èra à pìńnɛ: Yãpuran matɛn oárɛ, makũmɛ karalɛ ũ sãnɔnɛ. 8 Gbɛ̃ kũ ò dòmɛnɛ arɛnɔ bi kpãninɔmɛ, kpãni wédewɛnɔmɛ ń pínki, akũ sãnɔ dí ń yã maro. 9 Makũmɛ karalɛ ũ. Gbɛ̃ kũ à gɛ̃ ma gũn ni aafia le. Anigɔ̃ gɛ̃ àgɔ̃ bo ani pɔ́bleki le. 10 Kpãni'ona yãin kpãni dì su àdi pɔ́ dɛ àdi pɔ́ kakatɛ. Ma sumɛ, de gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̀ndi vĩ ògɔ̃ vĩ papana. 11 Makũmɛ sãdãri mana ũ. Sãdãri mana dì gí a wɛ̀ndiii a sãnɔ yãi. 12 Zamalinga bi sãdãri mananlo. Kũ sãnɔ de a pɔ́ ũro yãi, tó à è lɛwanna tɛn su, àdi sãnɔ tón à bàa lémɛ, akũ lɛwanna dì sí sãnɔ té à ń fãkɔ̃a. 13 Gbɛ̃ pìi bàkaa dìgɔ̃ kú kũ sãnɔoro, kũ à de zamalinga ũ yãi. 14 Makũmɛ sãdãri mana ũ. Má a sãnɔ dɔ̃, ma sãnɔ sɔ̃ ò ma dɔ̃, 15 lákũ De Luda ma dɔ̃ akũsɔ̃ má a dɔ̃ nà. Matɛn gi ma wɛ̀ndiii ń yãi. 16 Má sã pãndenɔ vĩ kũ ò kú kara dí gũnlo. Séde mà su kũńwo se. Oni ma kòto ma, kpàsa ni gɔ̃ mèn do kũ dàriio mèn do. De Luda yemai 17 kũ matɛn gi ma wɛ̀ndiii yãi, de mà ɛra mà sí dɔ. 18 Gbɛ̃ke ni ma wɛ̀ndi símaro, mani gíi kũ ma zĩdaomɛ. Má a giina zɛ́ vĩ, má a sina zɛ́ vĩ dɔ. Yã kũ ma De dìtɛmɛnɛn gwe.

19 Yã pì yãi Yuda gbãnadenɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃a dɔ. 20 Ń té gbɛ̃nɔ pì dasi:
À tãna vĩmɛ, a mìi lìtɛ. Bɔ́yãin átɛn sã kpá a yãii? 21 Ń gbɛ̃kenɔ
pì: Tãnade yã'onaan gwero. Tãna ni fɔ̃ à vl̀na wé wɛ̃ yá?

Yesu a ludakɛna onnɛnaa

22 Luda kpé sakɛna dikpɛ kà zaa Yurusalɛmu. Bunsirɛ
gũmmɛ, 23 akũ Yesu tɛn kure Luda ɔnn, zaa gu kũ òdi pi
Sulemanu èdan. 24 Akũ Yuda gbãnadenɔ lìkai, ò a là ò pì: Ĩni
ó tó lokona ari bɔrɛɛ? Tó Arumasihumɛ n ũ, ǹ owɛrɛ swáswa.
25 Akũ Yesu wèḿma à pì: Ma òárɛ, ádi síro. Yã kũ matɛn kɛ kũ
ma De tóoo pìnɔn a sèeda ũ. 26 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ádi síro, kũ á de ma sãnɔ
ũro yãimɛ. 27 Ma sãnɔ dì ma kòto ma. Má ń dɔ̃, akũ òdigɔ̃ témai.
28 Madì wɛ̃ndi kũ àdi lákaro kpáḿma, oni ga zikiro. Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à
ń bo ma ɔĩro. 29 Ma De kũ à ń kpáma de gbɛ̃ sĩnda pínkila. Gbɛ̃ke
ni fɔ̃ à ń bo a ɔĩro. 30 Makũ kũ ma Deo ó dokɔ̃nɔmɛ.

31 Gbãnade pìnɔ gbɛɛ sèsɛ dɔ de ò a pápao ò a dɛ. 32 Akũ Yesu
pìńnɛ: Ma yã mana kũ ma De dàmɛnɛnɔ kèárɛ dasi. Yã mana
kpate yãimɛ á ye à ma pápa kũ gbèɛoo? 33 Akũ gbãnade pìnɔ
wèa ò pì: Ó ye ò n pápa kũ gbèɛo yã mana kũ n kè yãinlo. Kũ n
dɔkè kũ Ludao yãimɛ. Bisãsirimɛ n ũ, akũ n n zĩda sè Luda ũ.
34 Akũ Yesu wèḿma à pì: Luda ò á doka takadan à pì Ludanɔmɛ
ń ũ. 35 Luda dí gbɛ̃ kũ àtɛn yã ońnɛ pìnɔ sísi ludanɔroo? A
yã gogona vĩ sɔ̃ro. 36 Makũ kũ ma De ma ditɛ adona à ma zĩ
andunia gũn sɔ̃, kũ ma pì Luda Nén ma ũ, bɔ́yãi a pì ma dɔkè kũ
Ludaoo? 37 Tó matɛni ma De yãkɛna kɛro, àsun ma yã síro. 38 Tó
matɛn kɛ sɔ̃, bee tó ádi ma yã síro, à ma náani kɛ ma yãkɛnanɔ
yãi, de àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ De Luda kú ma gũn, akũ má kú a gũn
sɔ̃. 39 Akũ ò èra òtɛn zé wɛtɛ ò a kũ, akũ à pìtiḿma.

40 Akũ à èra à gèɛ Yoda bara dire, gu kũ Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ
kèn káaku. À gɔrɔ pla kè gwe, 41 akũ ò sù a kĩnaa dasidasi ò pì:
Bee kũ Yahaya dí daboyã ke kɛro, yã kũ à ò gbɛ̃ díkĩna musu
pínki bi yãpuramɛ. 42 Akũ wà a náani kè gwe dasi.

11

Lazaru ganaa

1 Gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Lazaru tɛn gyã kɛ zaa Bɛtani wɛ̃tɛ kũ
Mariama kũ a vl̀ni Maatao kún. 2 Mariamamɛ nɔgbɛ̃ kũ à nísi
gbĩnnade kù Dikiri gbáa à gògo kũ a mìkão ũ. 3 Akũ Lazaru dãre
pìnɔ légbãzã kè Yesunɛ ò pì: Dikiri, n gbɛ̃nna tɛn gyã kɛ. 4 Kũ
Yesu yã pìi mà à pì: Gyã pìi ni láka kũ gaoro. De Luda gakuri bo
gupuraa yãimɛ, de Luda Né sɔ̃ tó bo a musu. 5 Yesu ye Maatai
kũ a dakũnao kũ Lazaruo. 6 Kũ à mà Lazaru tɛn gyã kɛ, akũ
à gɔ̃ gu kũ à kun gĩa gɔrɔ pla. 7 Abire gbɛran à pì a ìbanɔnɛ:
Ò ɛra ò gé Yudea. 8 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Rabi, gbãnadenɔn ye ò

n pápa kũ gbèɛo adi gì kɛro, akũ ń ye ò ɛra ò gé gwe dɔ yá? 9 Yesu pì: Fãnantẽ do bi awa kuri awɛɛplanloo? Gbẽ kũ àtɛn kure fãnantẽ dì gẽ síro, kũ àtɛn gu e andunia díkĩna gupurai yãi. 10 Tó àtɛn kure gwãani, àdi gẽ sí kũ à gupura pì vĩro yãi.

11 Yã pì onaa gbɛra Yesu pìńnɛ: Ó gbẽnna Lazaru i òmɛ. Mani gé mà a vu. 12 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Dikiri, tó àtɛn i omɛ, ani aafia le. 13 Lazaru ga yãn Yesu tɛn ońnɛ, akũ òtɛn da i'onaamɛ yãpura. 14 Akũ Yesu òńnɛ swáswa sà à pì: Lazaru gàmɛ. 15 Ma pɔ kè nna kũ má kú gwero, de à le à ma náani kɛ yãi. Ò gé a kĩnaa. 16 Akũ Tomasi kũ òdi pinɛ Sìka pì a gbẽnɔnɛ: Ò gé kũ Dikirio ò ga ó pínki.

Yesumɛ gbẽ kũ àdi gènɔ vu à wɛ̀ndi kpáḿma ũ

17 Kũ Yesu kà gwe, à sù à lè ò Lazaru vì à gĩnakɛ à kè gɔrɔ siikɔ̃ kɔ̀. 18 Bɛtani kú kãni kũ Yurusalɛmuo lán kiloo aakɔ̃ bà. 19 Yuda gbãnadenɔ bò zaa gwe dasi ò sù Maata kũ Mariamao kĩnaa, de ò sùru kpáńnɛ ń dãgɔ̃ ga yã musu. 20 Kũ Maata mà Yesu tɛn su, à bò à gèɛ daalɛ, ama Mariama zè bɛ. 21 Akũ Maata pì Yesunɛ: Dikiri, tó ń kú lamɛ yã, de ma dãgɔ̃ dí garo. 22 Bee tera má dɔ̃ kũ yã kũ n gbèka Ludaa, ani kɛnnɛ. 23 Yesu pìnɛ: N dãgɔ̃ ni vu. 24 Maata pìnɛ: Má dɔ̃ kũ ani vu zĩ kũ gènɔ ni vu gɔrɔ kpɛde zĩ. 25 Yesu pìnɛ: Makũmɛ gbẽ kũ àdi gènɔ vu à wɛ̀ndi kpáḿma ũ. Bee tó ma náanikɛrii gà, anigɔ̃ kpé kummɛ. 26 Gbẽ kũ à kun, akũ àtɛni ma náani kɛ ni ga zikiro. N abirekũ sì yá? 27 Maata pìnɛ: Ee, Dikiri, ma sì kũ Arumasihumɛ n ũ, Luda Né kũ ò pì ani su andunia gũn.

Yesu wé'i kàn

28 Kũ Maata ò lɛ, akũ à gèɛ à a dakũna Mariama sìsi, akũ à pìnɛ asiri gũn à pì: Dannɛri sù àtɛni n gbɛka. 29 Kũ Mariama yã pìi mà, à fùtɛ likalika àtɛn gé a le. 30 Yesu dí gĩnakɛ à gẽ wẽtɛ gũn kòro, à kpé kú gu kũ Maata dàalɛn. 31 Gbãnade pìnɔn kú kpén kũ Mariamao, òtɛn sùru kpánɛ. Kũ ò è à fùtɛ likalika à bò, ò bò ò tèi, zaakũ òtɛn da àtɛn gé ɔ́ɔ dɔ miraamɛ.

32 Kũ Mariama kà gu kũ Yesu kún, kũ à a è, à kùtɛ a gbá sarɛ à pìnɛ: Dikiri, tó ń kú lamɛ yã, de ma dãgɔ̃ dí garo. 33 Yesu è àtɛn ɔ́ɔ dɔ, akũ gbãnade kũ ò kú kãao pìnɔ tɛn ɔ́ɔ dɔ dɔ. Akũ à nèsɛyɔkɔ sì a pɔ yàka. 34 Akũ à pì: A a vì máa? Ò wèa ò pì: Mare, ǹ mɔ́ ǹ gwa. 35 Yesu wé'i kàn. 36 Akũ gbãnade pìnɔ pì: À gwa lákũ à yei nà. 37 Akũ ń gbẽkenɔ pì: Àkãa kũ à vĩna wé wẽ, ani fɔ̃ à gi Lazarunɛ àsun garoo?

Lazaru vunaa

38 Kũ Yesu tɛn gé mira pì kĩnaa, akũ à nèsɛyɔkɔ sì dɔ. Mira pì bi gbèwɛɛɛmɛ, gbè gbẽntẽ tàtaalé. 39 Yesu pì: À gbèɛ pì go a léa. Akũ gbẽ kũ à gàa pì dãre Maata pìnɛ: Dikiri, àtɛn gbĩ sɔ̃, zaakũ

à kɛ̀ gɔrɔ siikɔ̃n dí. 40 Yesu pìnɛ: Mádi onnɛ kũ tó n ma náani kɛ̀, ĩni Luda gakuri eroo? 41 Kũ ò gbɛ̀ɛ pìi gò, akũ Yesu wɛ́ sɛ̀ musu à pì: Baa, ma n sáabu kɛ̀ kũ n ma yã̀ mà. 42 Má dɔ̃ kũ ndìgɔ̃ ma yã̀ ma gɔrɔ sĩnda pínki, ama ma ò lɛ pari kũ ò kú lanɔ yãimɛ, de ò le ò sí kũ mɔkɔ̃mmɛ n ma zĩ. 43 Kũ à ò lɛ, akũ à pũ̀tã̀ kũ kòto gbãnao à pì: Lazaru, ǹ bo. 44 Akũ gbɛ̃ kũ à gàa pìi bò, pólɛ fĩ̃fĩna a mɛ̀ɛa, biza yĩ̃na a mìia. Yesu pìńnɛ: À pɔ́ poroa à a gbarɛ.

Lɛ́kpakũsũna Yesui

45 Yuda gbãnade kũ ò sù Mariama kĩ̃naa pìnɔ, kũ ò yã̀ kũ Yesu kɛ̀ɛ pìi è, ò a náani kɛ̀ dasi. 46 Ama ń gbɛ̃kenɔ gɛ̀ɛ Farisinɔ kĩ̃naa, ò yã̀ kũ Yesu kɛ̀ɛ gbɛ̀ńnɛ. 47 Akũ sa'orikinɔ kũ Farisi pìnɔ gbãnadenɔ sìsi kɔ̃kakaranaaa ò pì: Gbɛ̃ pì tɛn daboyã̀ kɛ dasi, bɔ́ ótɛn kɛɛ? 48 Tó o tò àtɛn kɛ lɛ, baadi ni a náani kɛ, Romudenɔ ni su ò ó Luda kpɛ́ kũ ó burio kakatɛ pínki. 49 Akũ Kayafa ń gbɛ̃ mèn do kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̃̀ birea pìńnɛ: Á yãke dɔ̃ro. 50 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ mèn do gana ó pínki gɛ̃nɛ ũ mana de ó buri kakatɛnalaroo? 51 Adi yã̀ pì o kũ a zĩda pɔyeinaaoro. Kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̃̀ birea yãin à annabikɛyã̀ ò kũ Yesu ni ga Yudanɔ gɛ̃nɛ ũ. 52 Adi kɛ Yudanɔ ńtɛ̃nɛnlo, ari kũ Luda né kũ ò fãkɔ̃ananɔ dɔ, de à ń kɛ mè dokɔ̃nɔ ũ. 53 Zaa zĩ birean gbãnade pìnɔ zɛ̀ kũ Yesu dɛnaao. 54 Abire yãi Yesu dí bo gupuraa ń té doro. Akũ à gɛ̀ɛ lakutu kũ à kú gbáranna sarɛ kũ òdi pi Ɛflaimu. À gɔrɔ pla kɛ̀ gwe kũ a ìbanɔ.

55 Yudanɔ Vĩnla dikpɛ kà kãni. Ò bò lakutunɔ gũn dasidasi, ò gɛ̀ɛ Yurusalɛmu gbàbona yãi ari dikpɛ pì gɛ́ ká. 56 Òtɛn Yesu wɛtɛ, ò zɛna Luda ɔnn, òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Átɛn da deramɛɛ? Ani we à su dikpɛ dí kɛ yá? 57 Sa'orikinɔ kũ Farisinɔ dìtɛ kũ tó gbɛ̃ke Yesu kúki dɔ̃, à ońnɛ de ò le ò a kũ.

12

Nísi gbĩ nna kuna Yesu gbáa
(Mat 26:6-13, Maa 14:3-9)

1 Vĩnla dikpɛ gɔ̃ gɔrɔ suddo, akũ Yesu sù Bɛtani, Lazaru kũ à a vù bona gan wɛ̃tɛa. 2 Ò póble kɛ̀ Yesunɛ gwe. Maata mé àtɛn póble kpaatɛtɛ, Lazaru sɔ̃ à kú póblerinɔ té kũ Yesuo. 3 Akũ Mariama nísi buri mana ɔgɔde sɛ̀ à sùo, à kù Yesu gbáa, akũ à a gbá gògo kũ a mìkão. Nísi gbĩ dàgula kpɛ́ pìi gũn. 4 Yesu ìbanɔ doke Yudasi Isikariɔti kũ ani Yesu kpáḿma pì: 5 Nísi dí ɔgɔ kà andurufu wàa do kpɛ́ basɔɔro. Bóyãi odi yía ò a ɔgɔ kpà takasidenɔaroo? 6 Adi kɛ à abirekũ o takasidenɔ wɛ̃ndagwana yãinlo, kũ à de kpãni ũ yãimɛ. Àkũ mé àdigɔ̃ ɔgɔsɔ̃nɔ kũna àgɔ̃ ɔgɔ fĩnti bo. 7 Akũ Yesu pì: Ǹ nɔgbɛ̃ dake tó. Abirekũ dìtɛ ari ma

gɛ̀ kɛgɔrɔamɛ. 8 Takasidenɔ nigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda pínki, makũ
sɔ̃ manigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ pínkiro.

Lékpakũsũna Lazarui

9 Yuda gbãnadenɔ mà kũ Yesu kú Bɛtani, akũ ò gɛ̀ɛ gwe
dasidasi. Adi kɛ Yesu yãin ò gɛ̀ɛ adoro, de dɔ ò Lazaru kũ Yesu
a vù bona gan e yãimɛ. 10 Akũ sa'orikinɔ zɛ̀o ò Lazaru dɛ se dɔ,
11 zaakũ a yãin gbãnadenɔ tɛn kɛ̃ḿma dasi, òtɛn Yesu náani kɛ.

Gbãnakɛkpana Yesui zaa Yurusalɛmu
(Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Luk 19:28-40)

12 Kũ gu dɔ̀, pari kũ ò sù dikpɛ kɛ Yurusalɛmunɔ mà kũ Yesu
tɛn su, 13 akũ ò zaa lánɔ zɔ̀zɔ̃ ò gɛ̀ɛ daalɛo. Òtɛn wiki lé òtɛn pi:
Ǹ gbãna kɛ!
Arubarikaden gbɛ̃ kũ àtɛn su kũ Dikiri tɔ́o ũ!
Arubarikaden Isarailanɔ kína ũ!
14 Yesu zaaki è à dìa lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
15 Zaiɔ̃denɔ, àsun vĩna kɛro.
Á kína tɛn su à di zaakinɛ bòrɔ kpɛ.
16 A ìbanɔ dí yã pìi mì dɔ̃ gĩaro. Yesu futɛ à tana gakuri gũn
gbɛran ò dɔ̃̀ sà kũ ò yã pìi kɛ̃̀ a musumɛ, akũ mɔ́kɔ̃nɔ mé ò a
pínki kènɛ.
17 Kũ Yesu Lazaru sìsi à a vù bona miran, gbɛ̃ kũ ò kú kãaonɔ
a baaruu kpàkpańnɛ. 18 Abire yãin pari gɛ̀ɛ ò dàalɛ, zaakũ ò mà
kũ à daboyã pìi kè. 19 Akũ Farisinɔ pìkɔ̃nɛ: A è yá? Óni fɔ̃ ò pɔ́ke
woaro. À gwa lákũ andunia bò à téi nà.
20 Girikinɔn kú gbɛ̃ kũ ò sù donyĩ kɛ dikpɛkɛkinɔ té, 21 akũ ò
gɛ̀ɛ Filipi kũ à bò Bɛtɛsaida, Galili bùsun kĩnaa, ò wé kèa ò pì:
Mare, ó ye kɔ̃'enaai kũ Yesuo. 22 Filipi gɛ̀ɛ à ò Andurunɛ, akũ ò
gɛ̀ɛ ò ò Yesunɛ lɛɛlɛ.

Yesu a ga yá'onaa

23 Yesu pìńnɛ: Bisãsiri Né tɔ́bogɔrɔ kà. 24 Yãpuran matɛn oárɛ,
tó pɔ́wɛ dí gɛ̃ bùsuu gũn à fɔ̃̀mbaa bòro, àdigɔ̃ kun adomɛ. Tó à
fɔ̃̀mbaa bò sɔ̃, àdi né i manamana. 25 Gbɛ̃ kũ à ye a wɛ̃̀ndiii ni
kurai. Gbɛ̃ kũ à gì a wɛ̃̀ndiii andunia díkĩnan sɔ̃, ade nigɔ̃ kũna
ari gɔrɔ sĩnda pínki. 26 Tó gbɛ̃ ye à zĩ kɛmɛnɛ, àgɔ̃ témai. Ma zĩkɛri
pì nigɔ̃ kú gu kũ má kún. Tó gbɛ̃ tɛn zĩ kɛmɛnɛ, ma De ni a kpe
ta. 27 Tera sà ma pɔ yàka. Bɔ́n mani oo? Mani pi, Baa, ǹ ma
bo yã kũ àtɛn suman yá? Oi! Ma su yã kũ àtɛn suma pì yãimɛ.
28 Baa, ǹ tɔ́ bo. Akũ kòtoo bò ludambɛ à pì: Ma tɔ́ bò kɔ̀, akũsɔ̃
mani ɛra mà bo dɔ.
29 Kũ gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ mà, ò pì: Legũ mé à pùtã. Gbɛ̃kenɔ
pì: Malaika mé à yã ònɛ. 30 Akũ Yesu pìńnɛ: Adi kɛ ma yãin
kòtoo pìi bòro, á yãimɛ. 31 Yã ni vutɛ andunia díkĩnaa sà. Oni

andunia díkĩna kína bo kpatan sà. 32 Makũ sɔ̃, tó ò ma sɛ ò ma dɔ musu mani buri sĩnda pínki gátɛ ò su ma kĩnaa.

33 Kũ Yesu ò lɛ, à ga kũ ani ga takan à téa. 34 Akũ gbɛ̃nɔ pìnɛ: O mà à kú doka takadan ò pì Arumasihu nigɔ̃ kun gɔrɔ pínkimɛ, akũ n pì oni Bisãsiri Né sé ò dɔ musu sɔ̃ bi? Dímɛ Bisãsiri Né pì ũu? 35 Yesu wèḿma à pì: Gupura kunna kãáo gɔ̀ fítimɛ. Gɔrɔ kũ gupura pì kú kãáo, àgɔ̃ kuren, de gu sún sira kũáwaro yãi. Gbɛ̃ kũ àtɛn kure gusiran dɔ̃ gu kũ àtɛn génlo. 36 Gɔrɔ kũ á gupura pì vĩ, à gupura pì náani kɛ, de à gɔ̃ gupuradenɔ ũ.

Kũ Yesu ò lɛ, akũ à gèɛ à ùtɛńnɛ.

Gbɛ̃nɔ dí Yesu náani kɛro

37 Bee kũ daboyã dasi kũ à kè ń wáranɔ, odi a náani kɛro, 38 de yã kũ annabi Isaya ò le à papa yãi kũ à pì:

Dikiri, gbɛ̃ke dí baaru kũ o kpà síro.

Ò n gbãna è odi dɔ̃ro.

39 Odi we ò a náani kèro, zaakũ Isaya pì dɔ:

40 Luda ń wɛ́ vìna kùńnɛ
de òsun gu ero.

À ń kùgbãna kùńnɛ
de òsun yã ma
ò arɛ dɔa à ń werekɔ̃aro.

41 Isaya abirekũ ò kũ à Yesu gakuri è yãimɛ, akũ à a yã ò. 42 Bee kũ abireo gbãnade pìnɔ Yesu náani kè dasi. Farisinɔ yãin òdigɔ̃ ye ò dɔ̃ḿmaro, de òsun aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃ńnɛro yãi. 43 Zaakũ ò ye bisãsirinɔ ń sáabu kpá de Luda ń sáabu kpála.

44 Akũ Yesu pùtã à pì: Gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ, adi kɛ makũn àtɛni náani kɛ adoro, àtɛn gbɛ̃ kũ à ma zĩ náani kɛmɛ se dɔ. 45 Gbɛ̃ kũ àtɛni ma e tɛn gbɛ̃ kũ à ma zĩ emɛ se. 46 Ma su andunia gũn gupura ũmɛ, de gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ sún gɔ̃ gusiran doro. 47 Gbɛ̃ kũ à ma yã mà akũ à kũnaro, adi kɛ makũ mé mani yã vutɛaro, zaakũ mádi su yã vutɛ andunianlo, ma su andunia sura bamɛ. 48 Yãkpatɛkɛna tɛn gbɛ̃ kũ à gìmai adi ma yã síro dã. Yã kũ ma òneɛ pì mé ani vutɛa ziazĩ. 49 Zaakũ mádi yãke o kũ ma zĩdaoro. Yã kũ ma ò kũ yã kũ ma dàńnɛo, ma De kũ à ma zĩ mé à dìtɛmɛnɛ. 50 Má dɔ̃ kũ yã kũ à dìtɛmɛnɛ bi wɛ̀ndi kũ àdi lákaro yãmɛ. Abire yãi yã kũ matɛn o, matɛn o lákũ ma De dàmɛnɛ nàmɛ.

13

Yesu a ìbanɔ gbá pipinaa

1 Ari Vĩnla dikpɛ gɔ̃ gɛ́ ká, Yesu dɔ̀ kũ a bona andunia dí gũn tana a De kĩnaa gɔrɔ kà. Lákũ à ye a gbɛ̃nɔi andunia gũn nà, à yeńyĩ ari a wɛ̀ndi lémmɛ. 2 Kũ òtɛn ɔkɔsi pó ble, Ibilisi gĩnakɛ à yã dà Simɔ Isikariɔti né Yudasi swɛ̀n kɔ, de à Yesu kpáḿma.

3 Yesu dɔ̃ kũ a De pɔ́ sĩnda pínki nàarɛ a ɔĩ. À dɔ̃ kũ a bo Luda
kĩnaamɛ, akũsɔ̃ áni ɛra à tá a kĩnaamɛ. 4 Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble, Yesu
fùtɛ à a uta bò à kàtɛ, akũ à tawali sɛ̀ à dɔ̀ a pi. 5 Abire gbɛra à í
kà ta gũn, akũ à nà a ìbanɔ gbá pípinaaa, àtɛn gogo kũ tawali kũ
à dɔ̀ a piaao. 6 Kũ à kà Simɔ Pita kĩnaa, Pita pìnɛ: Dikiri, mɔkɔ̃n
mɛ́ ĩni ma gbá pípimɛnɛ yá? 7 Yesu wèa à pì: Ń yã kũ matɛn kɛ dɔ̃
gĩaro, ama ĩnisũn dɔ̃. 8 Pita pìnɛ: Ĩni ma gbá pípimɛnɛro fá! Yesu
pìnɛ: Tó mádi n gbá pípiro, n bàka kú kũmao doro. 9 Simɔ Pita
pìnɛ: Dikiri, adi kɛ ma gbámɛ adoro, ma ɔ kũ ma mìioomɛ dɔ.
10 Yesu pìnɛ: Gbɛ̃ kũ à zú òo bàka kú kũ a mègu ke pípinaaoro,
séde a gbá, zaakũ à punamɛ. Á gbãsĩro, ama adi kɛ á pínkinlo.
11 À gbɛ̃ kũ ani a kpáḿma dɔ̃. Abire yãin à pì ò gbãsĩ sari ń
pínkiro.

12 Kũ à ń gbá pìpiḿnɛ à làka, à a uta sɛ̀ à dà, akũ à èra a gbènh.
À pìḿnɛ: Á yã kũ ma kèárɛ dɔ̃ yá? 13 Adì ma sísi Dannɛri kesɔ̃
Dikiri. Átɛn o a zɛ́amɛ, zaakũ má de a ũmɛ. 14 Lákũ makũ kũ
má de á dikiri kũ á dannɛriio ũ á gbá pìpiárɛ nà, àgɔ̃ kɔ̃ gbá pípi
lɛ se. 15 Ma a taka kèárɛ. Àgɔ̃ kɛ lákũ ma kèárɛ nà. 16 Yãpuran
matɛn oárɛ, zɔ̀blerii dìgɔ̃ de a dikirilaro, zĩrii dìgɔ̃ de gbɛ̃ kũ à a
zĩlaro.

17 Lákũ a yã bire dɔ̃ nà, arubarikadenɔn á ũ tó átɛn kɛ lɛ.
18 Adi kɛ á pínki yãn matɛn oro. Má gbɛ̃ kũ ma ń sénɔ dɔ̃. Séde
yã kũ à kɛ̃na Luda yãn dí papa kũ ò pì: Gbɛ̃ kũ odì ɔ kakara ta
dokɔ̃nɔ gũn mé à bò ma kpɛ. 19 Matɛn oárɛ tera ari à kpé à su,
de tó à sù, áni sí kũ makũmɛ a ũ. 20 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃
kũ à ma zĩrii sì ma simɛ. Gbɛ̃ kũ à ma si sɔ̃, ade gbɛ̃ kũ à ma zĩ
sìmɛ.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Yudasi ni kɛ
(Mat 26:20-25, Maa 14:17-21, Luk 22:21-23)

21 Kũ Yesu ò lɛ, à nèsɛyɔkɔ sì, akũ à òńnɛ swáswa à pì: Yãpuran
matɛn oárɛ, á gbɛ̃ mèn do mé ani ma kpáḿma. 22 Akũ a ìbanɔ
kɔ̃ wɛ́ gwàgwa ò bídi kè gbɛ̃ kũ à téa. 23 Ìba do kũ Yesu yei
manamana gɛngɛsɛkɛna a sarɛ. 24 Akũ Simɔ Pita lézuki kènɛ
à Yesu la tó dín à téa. 25 Akũ ìbaa pìi nà Yesui à a là à pì: Dikiri,
dímɛɛ? 26 Yesu wèa à pì: Mani loma zɔ̃ dòoa mà kpá adea. Akũ
à lomaa zɔ̃ dòoa à kpà Simɔ Isikariɔti né Yudasia. 27 Kũ Yudasi
lomaa pìi sì, Setan gɛ̃agu gɔ̃nɔ. Akũ Yesu pìnɛ: Yã kũ ĩni kɛ ǹ kɛ
likalika. 28 Gbɛ̃ kũ òtɛn pɔ́ blenɔ ke dí dɔ̃ ke bɔ́yãi Yesu ònɛ lɛro.
29 Kũ Yudasi mé àdigɔ̃ ɔgɔsɔ̃nɔ kũna, akũ gbɛ̃kenɔ tɛn da Yesu
pìnɛ à gé dikpɛ pɔ́ kũ ò yeinɔ lúmɛ ke à gé pɔ́ke kpá takasidenɔa.
30 Kũ Yudasi lomaa pìi sì, à bò gɔ̃nɔ. Gwãanimɛ sɔ̃.

Yesu gĩnakɛ à dɔ̃ yã kũ Pita ni kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-21, Luk 22:31-34)

31 Kũ Yudasi bò, akũ Yesu pì: Tera sà Bisãsiri Né ni tɔ́ bo,
Luda sɔ̃ ani tɔ́ bo a yã musu. 32 Tó Luda tɔ́ bò a musu sɔ̃, Luda
ni a tɔ́ bo a kĩnaa, akũsɔ̃ ani bo gɔ̃̀nɔmɛ. 33 Ma nénɔ, ma kunna
kãáo gɔ̃̀ fítimɛ. Áni ma wɛtɛ, ama matɛn oárɛ tera lákũ ma ò
gbãnadenɔnɛ nà, áni fɔ̃ à gé gu kũ matɛn tánlo. 34 Matɛn yã dufu
ditɛárɛ, àgɔ̃ yekɔ̃i. Lákũ má yeái nà, ákɔ̃nɔ sɔ̃ àgɔ̃ yekɔ̃i lɛ dɔ. 35 Tó
á yekɔ̃i, baadi ni á dɔ̃ ma ìbanɔ ũ.

36 Simɔ Pita a là à pì: Dikiri, ntɛn tá máa? Yesu wèa à pì: Gu
kũ matɛn tán, ĩni fɔ̃ ǹ témai gĩaro, ama ĩni láka ǹ su. 37 Pita pìnɛ:
Dikiri, bɔ́yãi mani fɔ̃ mà ténɣĩ teraroo? Mani gí ma wɛ̃̀ndiii n
yãi. 38 Yesu pì: Ĩni gí n wɛ̃̀ndiii ma yãi sɔ̃ yá? Yãpuran matɛn
onnɛ, ari ko gɔ̃ gé lé zu, ĩni ledi kpámai gɛ̃̀n aakɔ̃.

14

Yesumɛ ludambɛ zé ũ

1 Àsun tó á nèsɛ yakaro. À Luda náani kɛ, à ma náani kɛ dɔ.
2 Ma De bɛ ɔnn kpénɛnɔn kun dasi, tó à de lɛro, de ma òárɛ.
Matɛn gé gu kɛkɛárɛ. 3 Lákũ matɛn gé gu kɛkɛárɛ nà, mani ɛra
mà su mà á séte mà tá kãáo ma kĩnaa, de ákɔ̃nɔ se àgɔ̃ kú gu
kũ má kunwa. 4 Á gu kũ matɛn tán zé dɔ̃. 5 Akũ Tomasi pìnɛ:
Dikiri, ó dɔ̃ gu kũ ntɛn tánlo. Óni fɔ̃ ò a zé dɔ̃ deramɛɛ? 6 Yesu
wèa à pì: Makũmɛ zé ũ, makũmɛ yãpura kũ wɛ̃̀ndiio ũ. Gbɛ̃ke
dì le à gé ma De kĩnaa ma gbákũnaa sariro. 7 Tó á ma dɔ̃, de á
ma De dɔ̃. Zaa tera a a dɔ̃̀, akũsɔ̃ a a è.

8 Akũ Filipi pìnɛ: Dikiri, ǹ n De mɔwɛrɛ. Abirekũ ni mɔ́wá.
9 Yesu pìnɛ: Filipi, má kú kãáo zaa gìkɛna, akũ ń ma dɔ̃roo?
Gbɛ̃ kũ à ma e à ma De e. Bɔ́yãi ntɛn pi mà a De mɔárɛɛ? 10 Kũ
má kú ma De gũn, akũsɔ̃ ma De kú ma gũn, ńdi síroo? Yã kũ
matɛn oárɛ matɛn o kũ ma zĩdaoro. Ma De kũ à kú ma gũn mé
àdi a yãkɛnanɔ kɛ. 11 Kũ ma pì má kú ma De gũn, ma De sɔ̃ à
kú ma gũn, à ma yã sí. Tó lɛn sɔ̃ro, à sí daboyãkɛna pìnɔ yãi.
12 Yãpuran matɛn oárɛ, gbɛ̃ kũ àtɛni ma náani kɛ ni yã kũ madì
kɛ pìnɔ kɛ. Bee kù̀ à de abirenɔla se, kũ matɛn tá ma De kĩnaa
yãi. 13 Pɔ́ sĩnda pínki kũ áni wé kɛ kũ ma tɔ́o mani kɛ de ma De tɔ́
bo ma musu yãi. 14 Pɔ́ kũ áni a wé kɛma kũ ma tɔ́o pínki, mani
kɛ.

Yesu lésɛna a Nini yã musu

15 Tó á yemai, ánigɔ̃ yã kũ ma dìtɛnɔ kũna. 16 Mani wé kɛ ma
Dea, ani á gba Zɛkũnwode pãnde kũ anigɔ̃ kú kãáo gɔrɔ sĩnda
pínki 17 Nini yãpurademɛ. Andunia gbɛ̃nɔ ni fɔ̃ ò a síro, zaakũ
òtɛni a ero, akũsɔ̃ ò a dɔ̃ro. Ama á a dɔ̃, zaakũ à kú kãáo, akũsɔ̃
anigɔ̃ kú á gũn. 18 Mani á tó ádoro, mani ɛra mà su á kĩnaa. 19 À
gɔ̃̀ fíti kũ andunia ni ma e doro, ama áni ma e. Kũ má kun yãi,

ánigɔ̃ kun se. 20 Gɔrɔ kὺa ánigɔ̃ dɔ̃ kũ má kú ma De gũn, á kú ma gũn, akũsɔ̃ má kú á gũn. 21 Gbɛ̃ kũ à ma yãditɛnanɔ dà akũsɔ̃ à kũna, ade mɛ́ à yemai. Ma De nigɔ̃ ye gbɛ̃ kũ à yemaii, makũ sɔ̃ manigɔ̃ yei mani ma zĩda mɔnɛ.

22 Akũ Yudasi a là, adi kɛ Yudasi Isikariɔtinlo, à pì: Dikiri, à kὲ dera ĩni n zĩda mɔwɛrɛ, akũ andunia sɔ̃ ani n eroo? 23 Akũ Yesu wèa à pì: Tó gbɛ̃ yemai, anigɔ̃ ma yã kũna. Ma De nigɔ̃ yei, óni su a kĩnaa ò vutɛ lɛɛlɛ. 24 Gbɛ̃ kũ à yemairo ma yã kũnaro. Yã kũ átɛn ma pì dí bo ma kĩnaaro, à bò ma De kũ à ma zĩ kĩnaamɛ. 25 Ma yã pìi òárɛ gɔrɔ kũ má kpé kú kãáo. 26 Ma De ni a Nini zĩ kũ ma tɔ́o Zɛkũnwode ũ. Àkũ mé ani yã sĩnda pínki dadaárɛ, ani tó yã kũ ma òárɛ dɔágu pínki. 27 Matɛni á tó kũ aafiaao, ma zĩda aafiaan matɛni á gba. Matɛni á gba lákũ andunia dì ń gba nàro. Àsun tó á nὲsɛ yakaro, àsun tó vĩna á kũro. 28 A mà ma òárɛ matɛn tá mani ɛra mà su á kĩnaa. Tó á yemaimɛ, de á pɔ nna kũ matɛn tá ma De kĩnaa yãi, zaakũ ma De demala. 29 Ma òárɛ tera ari à kpé à kɛ, de tó à kὲ, áni ma náani kɛ. 30 Mani le mà yã o kãáo à gìi kὲ doro, zaakũ andunia díkĩna kína tɛn su. À gbãna vĩ ma musuro, 31 ama lákũ ma De dàmɛnɛ nàn matɛn kɛ, de andunia le à dɔ̃ kũ má yei. À futɛ ò go gu díkũn.

15

Yesumɛ geepi lí yãpura ũ

1 Makũmɛ geepi lí yãpura ũ, ma Demɛ geepi lí búde ũ. 2 Àdi lígã kũ à pɛ́ma né'inaa sari zɔ̃ pínki, akũsɔ̃ àdi a né'iri ɔnɛ lago pínki de a né'ina kara yãi. 3 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á punamɛ yã kũ ma òárɛ yãi. 4 Àgɔ̃ kú ma gũn lákũ má kú á gũn nà. Lígãa dì fɔ̃ à né kpá a zĩdaoro, séde àgɔ̃ kú lídaa. Lɛmɛ ákɔ̃nɔ áni fɔ̃ à né kpáro, tó adi kɛ àgɔ̃ kú ma gũn baasiro. 5 Makũmɛ geepi lída ũ, ákɔ̃nɔmɛ a gằnɔ ũ. Gbɛ̃ kũ à kú ma gũn, akũsɔ̃ má kú a gũn, àkũ mé ani né kpá manamana, zaakũ áni fɔ̃ à póke kɛ ma sariro. 6 Tó gbɛ̃ kú ma gũnlo, oni a zukũna, lákũ òdi lígã zɔ̃ ò zukũna à kori kũ ò sétɛ ò ká tén à té kũ nà. 7 Tó á kú ma gũn, akũsɔ̃ ma yã kú á gũn, à pó sĩnda pínki kũ á yei wɛ́ kɛ, áni le. 8 Tó a né kpà manamana, gbɛ̃nɔ nigɔ̃ dɔ̃ kũ ma ìbanɔn á ũ yãpura, ma De tó ni bo. 9 Má yeái lákũ ma De yemai nà. Àgɔ̃ kú ma yenyĩ gũn. 10 Tó á yã kũ ma dìtɛnɔ kũna, ánigɔ̃ kú ma yenyĩ gũn, lákũ má yã kũ ma De dìtɛnɔ kũna nà, akũsɔ̃ má kú a yenyĩ gũn. 11 Ma yã pìnɔ òárɛ, de pɔnna kũ má vĩ gɔ̃ kú á gũn yãimɛ, á pɔnna nigɔ̃ papana. 12 Yã kũ ma dìtɛárɛn dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i lákũ má yeái nà. 13 Tó gbɛ̃ gì a wɛ̃ndiii a gbɛ̃nnanɔ yãi, gbɛ̃ke yenyĩ vĩ de abirekũlaro. 14 Tó átɛn yã kũ ma dìtɛárɛ kɛ, ma gbɛ̃nnanɔn á ũ. 15 Madì á sísi zɔ̀blerinɔ doro, zaakũ zɔ̀blerii dìgɔ̃ a dikiri bɔkɔtɛ dɔ̃ro. Ma

á sísi ma gbɛ̃nnanɔmɛ, zaakũ yã kũ ma mà ma De kĩnaan ma òárɛ pínki. 16 Ákɔ̃nɔ mɛ́ a ma sɛro, makũ mɛ́ ma á sɛ́, akũ ma á zĩ à gɛ́ né ká, nékana kũ ani lákaro, gbasa De Luda á gba pɔ́ sĩnda pínki kũ a wɛ́ kèa kũ ma tɔ́o. 17 Yã kũ ma dìtɛárɛn dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i.

Andunia zãna Yesugu kũ a ìbanɔ

18 Tó andunia zàágu, àgɔ̃ dɔ̃ kũ à zãmagu á ã. 19 Tó andunia gbɛ̃nɔn á ũ, de andunia yeái. Lákũ ma á sɛ́ ma á bó andunia gũn nà, á de a gbɛ̃nɔ ũro. Abire yãin andunia zàágu. 20 À tó yã kũ ma òárɛ gɔ̃ dɔágu. Zɔ̀blerii dìgɔ̃ de a dikirilaro. Lákũ ò wɛ́ tãma nà, lɛn oni tãáwa lɛ. Tó ò ma yã kũnamɛ, onigɔ̃ á yã kũna se dɔ. 21 Oni yã birenɔ kɛárɛ pínki ma tɔ́ yãi, zaakũ ò gbɛ̃ kũ à ma zĩ dɔ̃ro. 22 Tó mádi su ma yã òńnɛ yãro, de ò taari vĩro. Ama tera sà ń taari kutɛna vĩro. 23 Gbɛ̃ kũ à zãmagu zã̀ ma Degumɛ se. 24 Tó mádi yã kũ odi kɛ yãro kɛ ń tɛ́ro, de ò taari vĩro. Ama tera sà ò yã kũ ma kènɔ è, akũ ò zãmagu kũ ma Deo ó pínki, 25 de yã kũ à kú ń doka gũn papa, kũ ò pì ò zãmagu pãmɛ. 26 Tó Zɛkũnwode kũ mani a gbarɛáwa bò ma De kĩnaa à sù, Nini yãpurade kũ àdi bo a kĩnaa pìi, ani ma sèeda kɛ. 27 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, áni ma sèeda kɛ, kũ á kú kũmao zaa káaku yãi.

16

1 Ma yã dínɔ òárɛ de àsun furo yãimɛ. 2 Oni aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃árɛ. A gɔrɔ tɛn su se kũ gbɛ̃ kũ ani á dɛ nigɔ̃ da Luda zĩn àtɛn kɛ. 3 Oni yã pìnɔ kɛárɛ kũ ò ma De kũ makũo dɔ̃ro yãi. 4 Ma yã dínɔ òárɛ de tó a gɔrɔ kà, ánigɔ̃ dɔ̃ kũ ma òárɛ kɔ̀.

Luda Nini zĩkɛnaa

Mádi yã dínɔ oárɛ zaa káakuro, kũ má kú kãáo yãi. 5 Matɛn tá gbɛ̃ kũ à ma zĩ kĩnaa sà, ama á gbɛ̃ke dí ma la gu kũ matɛn tánlo. 6 Á nèsɛɛ yàka sà kũ ma yã dínɔ òárɛ yãi. 7 Yãpuran matɛn oárɛ, ma tana ni àre kɛárɛ, zaakũ tó mádi táro, Zɛkũnwode pì ni su á kĩnaaro. Tó ma ta, mani a zĩáwa. 8 Tó à sù, ani tó andunia a yãzɛ dɔ̃ durunna kũ manakɛnaao kũ yãvutɛmmanaao musu. 9 Oni a yãzɛ dɔ̃ durunna yã musu, kũ odi ma náani kɛro yãi. 10 Oni a yãzɛ dɔ̃ manakɛna yã musu, kũ matɛn tá ma De kĩnaa, áni ma e doro. 11 Oni a yãzɛ dɔ̃ yãvutɛmmanaa musu, kũ yã vùtɛ andunia díkĩna kínaa yãi. 12 Má yã vĩ dɔ dasi mà oárɛ, ama áni yã pìnɔ fɔ̃ gĩaro. 13 Tó Nini yãpurade sù, ani doárɛ arɛ yãpura pínki gũn. Ani yã o kũ a zĩda dɔ̃naaoro, yã kũ à màan anigɔ̃ o, ani yã kũ àtɛn sunɔ baaru kpáárɛ. 14 Ani ma tó bo, zaakũ ani ma yãnɔ sétɛ à babaárɛ. 15 Pɔ́ kũ ma De vĩ pínki bi ma pɔ́mɛ. Abire yãin ma pì, ani ma yãnɔ sétɛ à babaárɛ. 16 À gɔ̀ fíti kũ áni ma e doro, à gɔ̀ fíti dɔ kũ áni ma e.

Pɔsira litɛna pɔnna ũ

17 Akũ a ìba kenɔ pìkɔ̃nɛ: Bɔ́ yãn àtɛn owɛrɛ gwee? À pì à gɔ̀ fíti kũ óni a e doro, à gɔ̀ fíti dɔ kũ óni a e. À pì dɔ, átɛn tá a De kĩnaamɛ. 18 Akũ ò pì: À gɔ̀ fíti kũ à òo pì de deraa? Ódi yã kũ àtɛn o pìi dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 19 Yesu dɔ̀ kũ ò ye ò a la, akũ à pìńnɛ: Kũ ma pì à gɔ̀ fíti kũ áni ma e doro, akũsɔ̃ à gɔ̀ fíti kũ dɔ áni ma e, abirekũn átɛn kɔ̃ lalai yá? 20 Yãpuran matɛn oárɛ, áni ɔ́ɔ dɔ à wɛ̃nda kɛ, ama andunia ni pɔnna kɛ. Ánigɔ̃ kú pɔsira gũn, ama á pɔsira pì ni litɛ pɔnna ũ. 21 Tó nɔgbɛ̃ ye à né i, a nèsɛɛ dì yaka kũ a wãwãkɛna gɔrɔ kà yãi. Tó à né ì sɔ̃, wãwã kũ à màa pìi dì dɔn doro. A pɔ dì kɛ nna kũ à né dufu ì andunia gũn yãi. 22 Lɛn ákɔ̃nɔ sɔ̃ á nèsɛɛ yakana lɛ gĩa. Mani ɛra mà á e dɔ, á pɔ ni kɛ nna, gbɛ̃ke sɔ̃ ani fɔ̃ à á pɔnna pì síáwaro. 23 Gɔrɔ kὺa áni yãke lama doro. Yãpuran matɛn oárɛ, ma De ni pɔ́ sĩnda pínki kũ áni wɛ́ kɛa kũ ma tɔ́o kpááwa. 24 Ari tera ádi pɔ́ke wɛ́ kɛ kũ ma tɔ́oro. À wɛ́ kɛ, áni le de á pɔnna gɔ̃ papana yãi.

Yesu zὶi blè anduniaa

25 Ma yã pìnɔ lɛ̀kɔ̃aárɛmɛ. A gɔrɔ tɛn su kũ mani yã oárɛ kũ yãlɛkɔ̃anaao doro, mani ma De yã oárɛ swáswa. 26 Gɔrɔ kὺa áni wɛ́ kɛ kũ ma tɔ́o. Mádi oárɛ kũ makũmɛ mani wɛ́ kɛárɛ ma Dearo, 27 zaakũ ma De a zĩdanɛ yeái kũ á yemai yãi, akũsɔ̃ a ma bona a kĩnaa sì. 28 Ma bo ma De kĩnaa ma su andunia gũn. Tera sà matɛn andunia tó matɛn tá a kĩnaa.

29 Akũ a ìbanɔ pìnɛ: Tɔ̀, ntɛn yã o kũ yãlɛkɔ̃anaao doro, ntɛn o swáswamɛ sà. 30 Ó dɔ̃ sà kũ ń yã sĩnda pínki dɔ̃, àdi kɛ séto ò yãke gbɛkammaro. Abire yãin o n bona Luda kĩnaa sì. 31 Akũ Yesu pìńnɛ: Átɛni ma náani kɛ sà yá? 32 A gɔrɔ tɛn su à kà kɔ̀, kũ áni fãkɔ̃a, á baadi ni tá a bɛa à ma tó mado. Bee kũ abireo má kun madoro, zaakũ ma De kú kũmao. 33 Ma yã dínɔ òárɛ, de á laakari gɔ̃ kpatɛna kunna ma gũn. Áni wétãmma le andunia gũn, ama à swɛ̃ ditɛ, ma gĩnakɛ ma zὶi blè anduniaa.

17

Yesu aduakɛna a ìbanɔnɛ

1 Yesu yã pì onaa gbɛra à wɛ́ sè musu à pì: Baa, a gɔrɔ kà. Ǹ n Né tɔ́ bo, de n Né n tɔ́ bo. 2 N tò má iko vĩ gbɛ̃ sĩnda pínki musu, de mà wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro kpá gbɛ̃ kũ n kpàmanɔa. 3 Mɔkɔ̃n Luda mèn do légelege yãpurade kũ makũ Yesu Kirisi kũ n zὶio dɔ̃namɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro pì ũ. 4 Ma n tɔ́ bò zĩtɛ. Zĩ kũ n dàmɛnɛ mà kɛ ma kɛ̀ ma laka. 5 Baa, ǹ gakuri kpáma n kĩnaa tera sà, lákũ n kpàma nà n kĩnaa zaade andunia katɛnaro. 6 Gbɛ̃ kũ n ń sé andunian n ń kpámanɔ ma tò ò n dɔ̃. N pɔ́nɔmɛ, akũ n ń kpáma. Ò n yã kũna, 7 ò dɔ̀ sà kũ yã kũ n dàmɛnɛ pínki bò

n kĩnaamɛ. 8 Ma yã kũ n dàmɛnɛ dàńnɛ. Ò sì, akũ ò dɔ̃ kũ ma
bo n kĩnaamɛ yãpura. Ò sì kũ mɔkɔ̃n mé n ma zĩ. 9 Matɛn wé
kɛńnɛ, adi kɛ andunian matɛn kɛnɛro, séde gbɛ̃ kũ n ń kpáma
pìnɔ, zaakũ n pónɔmɛ. 10 Ma gbɛ̃nɔ bi n gbɛ̃nɔmɛ ń pínki, n pónɔ
bi ma pónɔmɛ pínki. Matɛn tó bo ń gãi. 11 Matɛn su n kĩnaa,
manigɔ̃ kú andunia gũn doro, ama mókɔ̃nɔ nigɔ̃ kú andunia
gũn. Baa Kúadonade, ǹgɔ̃ ń kũna kũ n tó kũ n kpàma gbãnao,
de ògɔ̃ kun mè dokɔ̃nɔ lán ó bà. 12 Gɔrɔ kũ má kú kũńwo, má ń
kũna kũ tó kũ ń kpàma pì gbãnao. Ma ń dãkpã, akũ ń gbɛ̃ke dí
sãtɛro, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ à mìi pè kakatɛnaaa de n yã le à papa
yãi. 13 Tera sà matɛn su n kĩnaa. Ma yã dínɔ ò andunia gũn, de
ògɔ̃ pɔnna kũ má vĩ vĩ àgɔ̃ papanaḿma. 14 Ma n yã dàńnɛ, akũ
andunia zàńgu, kũ andunia gbɛ̃nɔmɛ ń ũro yãi, lákũ makũ má
de andunia gbɛ̃ ũro nà. 15 Matɛn wé kɛmma, adi kɛ de ǹ ń bo
andunia gũnnlo, ama de ǹ ń dãkpã a vãni yãimɛ. 16 Andunia
gbɛ̃nɔmɛ ń ũro, lákũ makũ má de andunia gbɛ̃ ũro nà. 17 Ǹ tó
ń kunna gɔ̃ adona kũ yãpura gbãnao. N yãmɛ yãpura pì ũ.
18 Lákũ n ma zĩ andunia gũn nà, lɛn makũ sɔ̃ ma ń zĩ andunia
gũn lɛ. 19 Matɛni ma zĩda kpámma ń yãi, de ògɔ̃ kun n gbɛ̃nɔ
ũ yãpura. 20 Adi kɛ matɛn wé kɛńnɛ ńdonlo, kũ gbɛ̃ kũ oni ma
náani kɛ ń yã yãinɔmɛ dɔ, 21 de ń pínki gɔ̃ kun mè dokɔ̃nɔ ũ. Baa,
lákũ ń kú ma gũn nà akũsɔ̃ má kú n gũn, mókɔ̃nɔ sɔ̃ gɔ̃ kú ó
gũn lɛ, de andunia le à sí mɔkɔ̃n mé n ma zĩ. 22 Gakuri kũ n
kpàman ma kpàḿma, de ògɔ̃ kun mè dokɔ̃nɔ lán ó bà. 23 Má kú ń
gũn, akũsɔ̃ ń kú ma gũn, de ògɔ̃ kun mè dokɔ̃nɔ ũ mámmam, de
andunia gɔ̃ dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n mé n ma zĩ, akũsɔ̃ ń yeńyĩ lákũ ń yemai
nà. 24 Baa, gbɛ̃ kũ n kpàmanɔ, má ye ògɔ̃ kú gu kũ má kún, de
ò wé kɛ pla kũ ma gakurio, gakuri kũ n kpàma kũ ń yemai yãi
zaade andunia katɛnaro. 25 Baa Mana, andunia n dɔ̃ro, ama
má n dɔ̃, akũ gbɛ̃ dínɔn dɔ̃ kũ mɔkɔ̃n mé n ma zĩ. 26 Ma tò ò n
dɔ̃, manigɔ̃ tó ògɔ̃ n dɔ̃, de yenyĩ kũ ń vĩ kũmao gɔ̃ kú ń gũn, de
makũ sɔ̃ màgɔ̃ kú ń gũn.

18

Yesu kũnaa
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Luk 22:47-53)

1 Yesu yã pì onaa gbɛra à bò kũ a ìbanɔ, akũ ò bikǔ Kidironu
bara dire. Swadako kú gwe, akũ à gɛ̀n kũ a ìbanɔ. 2 Yudasi
bonkpɛde sɔ̃ à gu pì dɔ̃, zaakũ Yesu kũ a ìbanɔ dìgɔ̃ kakara
gwe baala'i. 3 Akũ Yudasi gɛ̀ɛ gwe kũ soza gǎ doo kũ dogari
kũ sa'orikinɔ kũ Farisinɔ ń zĩnɔ. Ò fitilanɔ kũna kũ sɛ̀tɛnɔ kũ
gɔ̃kɛbɔnɔ. 4 Yesu yã kũ ani a le dɔ̃ pínki, akũ à bò à dàńlɛ à ń
lá à pì: Dín átɛn wɛtɛɛ? 5 Ò wèa ò pì: Yesu Nazɛramɛ. À pìńnɛ:
Makũmɛ a ũ. Yudasi bonkpɛde pì kú kũńwo. 6 Kũ Yesu pìńnɛ,

makũmɛ a ũ, akũ ò èra kpɛkpɛ, ò bò ò lètɛ. 7 Yesu ń lá dɔ: Dín átɛn wɛtɛɛ? Akũ ò pì: Yesu Nazɛramɛ. 8 Yesu wèḿma dɔ à pì: Ma òárɛ kũ makũmɛ a ũ. Tó makũ átɛn wɛtɛ, à tó gbɛ̃ díkĩnanɔ tá. 9 À ò lɛ de yã̄ kũ à ò yã̄ le à papa yãimɛ, kũ à pì: Gbɛ̃ kũ n ń kpámanɔ, ń gbɛ̃ke dí sãtɛro. 10 Simɔ Pita fɛ̃nɛda lokona, akũ à wòto à sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zĩrii lèo à a ɔpla sã̄ zɔ̃ flɛ̃m. Zĩrii pì tɔ́n Malaku. 11 Akũ Yesu pì Pitanɛ: Ǹ n fɛ̃nɛda sɔtɔ a sɔ̀n. Mani wɛ́tãmma toko kũ ma De dìtɛmɛnɛ í miroo?

12 Akũ sozanɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo kũ Yuda dogarinɔ Yesu kù̀ ò a yì̀. 13 Akũ ò gèɛ kãao Anasa kĩnaa gĩa. Anasa bi Kayafa kũ à de sa'oriki zɔ̃kɔ̃ ũ wɛ̀ birea anzureemɛ. 14 Kayafa mɛ́ à lɛ́ dà Yuda gbãnadenɔnɛ yã̄ à pì: À mana gbɛ̃ mèn do ga baadi gɛ̃nɛ ũmɛ.

Pita ledikpana Yesui
(Mat 26:69-70, Maa 14:66-68, Luk 22:55-57)

15 Simɔ Pita kũ ìba pãndeo té Yesu kpɛ. Sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ ìba pãnde pì dɔ̃, akũ ìbaa pì té Yesui à gɛ̀ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ pì bɛ ɔnn, 16 ama Pita gɔ̀ zɛna gãnulɛa. Akũ ìba kũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ pìi gèɛ à yã̄ ò nɔgbɛ̃ kũ àtɛn zɛ́ pì dãkpãnɛ, akũ à tò Pita gɛ̀. 17 Akũ nɔgbɛ̃ zɛ́dãkpãrii pì Pita là à pì: Gɔ̃gbɛ̃ pìi ìbanɔ dokemɛ n ũroo? Pita wèa à pì: Makũro. 18 Zĩrinɔ kũ dogarinɔ tɛn té kũ ò lè kpákpa kũ ĩa kun yãi. Pita kú kũńwo gwe, àtɛn té kpákpa se.

Sa'oriki yãlalana Yesua
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Luk 22:66-71)

19 Akũ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ tɛn Yesu lala a ìbanɔ yãi kũ a yãdannɛnaao. 20 Yesu wèa à pì: Ma yã̄ ò baadinɛ gupuraa. Ma yã̄ dàdaǹɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kũ Luda ɔnnwo, gu kũ Yudanɔ dì kɔ̃ kakaran ń pínki. Mádi yãke o asiri gũnlo. 21 Bɔ́yãi ntɛni ma lalaa? Ǹ ma yãmarinɔ la, ò yã̄ kũ ma òńnɛ dɔ̃. 22 Kũ Yesu yã̄ ò lɛ, dogari kũ ò kú gwenɔ do a sãn kɛ̀ à pì: Òdi yã̄ we sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔa lɛro. 23 Yesu wèa à pì: Tó yã̄ vãnin ma ò, ǹ o ò ma. Tó yã̄ manan ma ò sɔ̃, bɔ́yãin n ma lɛɛ? 24 Akũ Anasa Yesu gbàrɛ sa'oriki zɔ̃kɔ̃ Kayafa kĩnaa yĩna.

Pita ɛra à ledikpana Yesui dɔ
(Mat 26:71-75, Maa 14:69-72, Luk 22:58-62)

25 Pita kpɛ́ zɛ gwe àtɛn té kpákpa. Akũ ò a là ò pì: A ìbanɔ dokemɛ n ũroo? Pita ledi kpà à pì: Makũmɛro. 26 Sa'oriki zɔ̃kɔ̃ɔ zĩrinɔ do bi gbɛ̃ kũ Pita à a sã̄ gò danɛmɛ, akũ à pì: Mádi á e lɛɛlɛ swadakoo gũnloo? 27 Akũ Pita ledi kpà dɔ. Zaa gwe gɔ̃nɔ ko lɛ́ zù.

Pilati yãkpatɛkɛna kũ Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Luk 23:1-5)

28 Gudɔo akũ Yuda gbãnadenɔ bò kũ Yesuo Kayafa bɛa, ò
gèɛ kãao bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ bɛa. Odi gɛ̃ a ɔnnlo, de òsungɔ̃ gbãsĩro
yãi, zaakũ ò ye ò Vĩnla dikpɛ kɛmɛ. 29 Abire yãi Pilati bò à sù
ń kĩnaa à pì: Yã kpaten á vĩ kũ gbɛ̃ pìioo? 30 Ò wèa ò pì: Tó
yãvãnikɛriinlo, de ódi su ò a kpámmaro. 31 Akũ Pilati pìńnɛ: À a
sé à gé yãkpatɛ kɛ kãao á zĩda dokaa. Akũ gbãnade pìnɔ pìnɛ: Ó
gbɛ̃dɛna zé vĩro. 32 Abirekũ kè de yã kũ Yesu ò le à papa yãimɛ,
kũ à a ga yã taka ò. 33 Akũ Pilati èra à gɛ̃ ɔnn. À Yesu sìsi, akũ à a
là à pì: Mɔkɔ̃n Yudanɔ kína ũ yá? 34 Yesu wèa à pì: Ntɛn o lɛ kũ n
zĩdaoon yá, ke ò ma yã ònnɛmɛɛ? 35 Pilati pì: Yudan ma ũ yá? N
burinɔ kũ n sa'orikinɔ mé ò n kpama. Bɔ́n n kèɛ? 36 Yesu pì: Ma
kpata bi andunia díkĩna pɔ́nlo. Tó ma kpata bi andunia díkĩna
pɔ́mɛ, de ma ìbanɔ zǐi kà de òsun ma kpá Yuda gbãnadenɔaro.
Ma kpata bi andunia la pɔ́nlo. 37 Akũ Pilati pìnɛ: Ase kínamɛ n
ũ yá? Yesu wèa à pì: N ò a zɛ́a kũ kínan ma ũ. Ò ma i, akũ ma
su andunia gũn yãpura sèedade ũ. Gbɛ̃ kũ à de yãpura pɔ́ ũ dì
ma yã ma. 38 Pilati pì: Bɔ́n yãpura ũu?

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-31, Maa 15:6-20, Luk 23:13-25)

Kũ à ò lɛ, à èra à bò à gèɛ Yuda gbãnadenɔ kĩnaa à pìńnɛ: Mádi
taari ke le gbɛ̃ diaro. 39 Á futɛokarayã vĩ kũ madì purusunanɔ
doke gbarɛárɛ Vĩnla dikpɛ zĩ. Á ye mà Yudanɔ kína gbarɛárɛn
yá? 40 Akũ ò wiki lè dɔ ò pì: Àkũmɛro, Barabamɛ! Baraba pì sɔ̃
bi kpãni wɛ́dewɛmɛ.

19

1 Akũ Pilati pì, ò Yesu kũ ò a gbɛ̃ kũ flãao. 2 Akũ sozanɔ lè
fùraa tã̀ ò kùnɛ ò arukĩmba tɛ̃ra dànɛ. 3 Òtɛn nai dodo òtɛn pi:
Fɔɔ, Yudanɔ kína! Akũ òtɛni a sãn kɛkɛ. 4 Pilati èra à bò dɔ, akũ
à pì gbɛ̃nɔnɛ: À gwa, matɛn booárɛ bàai la de à le à dɔ̃ kũ mádi
yãke learo. 5 Yesu bò bàai, à lè fùraa pì kuna à arukĩmba wɛ́de
pì dana. Akũ Pilati pìńnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pìin dí! 6 Kũ sa'orikinɔ kũ
dogarinɔ a è, ò wiki lè ò pì: Ǹ a pá lía! Ǹ a pá lía! Akũ Pilati
pìńnɛ: À a kũ à pá lía á zĩda, zaakũ mádi taari ke learo. 7 Yuda
gbãnade pìnɔ wèa ò pì: Ó doka vĩ, akũsɔ̃ doka pìi pì séde à ga,
kũ à a zĩda dìtɛ Luda Né ũ yãi.

8 Kũ Pilati yã pìi mà, akũ vĩna kèkɛ à a kù̀. 9 À èra à gɛ̃ kũ
Yesuo ɔnn dɔ, akũ à a là à pì: N bo máa? Yesu dí wearo, 10 akũ
Pilati pìnɛ: Ĩni yã o kũmaoroo? Ń dɔ̃ kũ má n gbarɛna iko vĩ,
akũsɔ̃ má n pana lía iko vĩroo? 11 Yesu wèa à pì: Ń iko ke vĩ ma
musuro, sé kũ Luda kpàmma. Abire yãi gbɛ̃ kũ à ma kpamma
durunna mé à zɔ̃kɔ̃. 12 Zaa gɔrɔ birea Pilati tɛn zé wɛtɛ à a
gbarɛ, ama Yuda gbãnadenɔ wiki lè ò pì: Tó n gbɛ̃ pìi gbàrɛ,

Siza gbɛ̃nnamɛ n ũro. Gbɛ̃ kũ à a zĩda dìtɛ kína ũ ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ Sizaomɛ. 13 Kũ Pilati yã̀ bire mà, à pì ò bo kũ Yesuo bàai. Akũ à vùtɛ a tìntiia gu kũ òdi pi gbɛ̀ gusaran, kũ Eberu yão sɔ̃, Gabata. 14 Vĩnla dikpɛ sorukɛzĩmɛ, ifãntɛ̃ kà mìdangura. Akũ Pilati pì Yuda gbãnade pìnɔnɛ: Á kínan dí. 15 Akũ òtɛn wiki lɛ́ òtɛn pi: Ǹ a dɛ. Ǹ a dɛ. Ǹ a pá lía. Pilati pìńnɛ: Mani á kína pá lía yá? Sa'orikinɔ pì: Ó kína ke vĩro, Siza baasiro. 16 Akũ Pilati Yesu kpàḿma ò a pá lía. Akũ ò a sɛ̀ ò tà kãao.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Luk 23:26-43)

17 Yesu bò wɛ̃tɛ gũn à a zĩda lígbãndurukpana sɛna, à gèɛ gu kũ òdi pi Mìtokokia, kũ Eberu yão sɔ̃ Gɔgɔta. 18 Gwen ò a pà lía kũ gbɛ̃nɔn pla pãndenɔ, gbɛ̃ do a ɔplai gbɛ̃ do a ɔzɛi, akũ Yesu kú ń dagura. 19 Pilati takada kɛ̃̀ à nà Yesu lí pìia. Yã̀ kũ à kɛ̃̀ɛ pìin dí:

Yesu Nazɛra, Yudanɔ kína.

20 Yudanɔ takada kũ à kɛ̃̀ɛ pì kyó kɛ̀ dasi, zaakũ gu kũ ò Yesu pà lían pìi zɛ̀ kũ wɛ̃tɛoro. Ò takada pìi kɛ̃̀ kũ Eberu yão kũ Romudenɔ yão kũ Giriki yãomɛ. 21 Akũ Yuda sa'orikinɔ pì Pilatinɛ: Ǹsun kɛ̃ ǹ pi Yudanɔ kínaro, ama ǹ kɛ̃ kũ àkũ mɛ́ à pì Yudanɔ kínamɛ a ũ. 22 Pilati pì: Yã̀ kũ ma kɛ̃̀n ma kɛ̃̀. 23 Kũ sozanɔ Yesu pà lía ò làka, akũ ò a pɔ́kasanɔ sètɛ ò kpàatɛ lɛu siikɔ̃ baadi mìia. Ò a utagyaba kũ ò tɛ̃̀ nabinaa sari zaa musu ari zĩtɛ sɛ̀ dɔ, 24 akũ ò pìkɔ̃nɛ: Òsun uta pì kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛro. Ò kàpa kpá de ògɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kũ ani gɔ̃nɛ. Ò kɛ̀ lɛ, de yã̀ kũ ò kɛ̃̀ Luda yãn le à papamɛ, kũ ò pì:

Ò ma pɔ́kasanɔ kpàatɛkɔ̃nɛ,
ò kàpaa kpà ma uta yãi.

Abire yãin sozanɔ kɛ̀ lɛ. 25 Yesu da kũ a da dakũnao kũ Kolopa nanɔ Mariamao kũ Mariama Magadalɛnio kú lí kũ ò Yesu pàaa sarɛ. 26 Kũ Yesu a da è kũ a ìba kũ à yeiio zɛna kɔ̃ sarɛ, à pì a danɛ: Nɔgbɛ̃, n nén di! 27 Akũ à pì ìbaa pìinɛ: N dan di! Zaa zĩ birean ìbaa pìi a sɛ̀ à tà kãao a bɛa.

Yesu ganaa
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Abire gbɛra Yesu dɔ̃ kũ a pínki pàpa. De yã̀ kũ à kɛ̃na Luda yãn le à papa akũ à pì: Ímɨ tɛni ma dɛ. 29 Lo kú gwe, sèwɛ̃ kpàkpã kán pana. Akũ ò sako yàku wɛ̃ pìi gũn ò pɛ̀ sɛ̀lia ò dɔ̀ Yesunɛ a léa. 30 Kũ à wɛ̃ pìi mì à pì: Yã̀ làka. Akũ à a mìi pètɛ à a wɛ̃̀ndii gbàrɛ.

Yesu zɔ̃na kũ sário

31 Kámmabogɔrɔ sorukɛzĩmɛ. Yuda gbãnadenɔn ye gɛ̀nɔ gɔ̃ lía
ari kámmabogɔrɔ zĩro, zaakũ kámmabogɔrɔ zĩ pì bi gɔrɔ zɔ̃kɔ̃mɛ.
Akũ ò gɛ̀ɛ ò wɛ́ kɛ̀ Pilatia ò ń gbá ɛ́'ɛ ò ń kipa. 32 Akũ sozanɔ gɛ̀ɛ
ò gbɛ̃ káaku kũ ò pà lía lɛɛlɛ kũ Yesuo gbá ɛ̀'ɛ kũ a plade pɔ́o dɔ.
33 Kũ ò kà Yesu kĩnaa, ò è à gĩnakɛ à gà kɔ̀, akũ odi a gbá ɛ́'ɛro.
34 Akũ sozanɔ doke Yesu zɔ̀ kũ sário a gbǎntɛrɛɛa. Gwe gɔ̃nɔ
aru kũ ío bɔ̀tɛ. 35 Gbɛ̃ kũ à yã pìi è kũ wɛ́o mɛ́ a ò. A sèedakɛna
yãpura vĩ, à dɔ̃ kũ yãpuran átɛn o, de ákɔ̃nɔ sɔ̃ à le à Yesu náani
kɛ. 36 Yã birenɔ kɛ̀ de yã kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩna papamɛ, ò
pì: Oni a wá ke éro. 37 À kɛ̃na Luda yãn dɔ ò pì: Oni gbɛ̃ kũ ò a
zɔ̀ gwa.

Yesu vĩnaa
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Luk 23:50-56)

38 Abire gbɛra Yusufu Arimatea gɛ̀ɛ à wɛ́ kɛ̀ Pilatia, de à a
gba zé à Yesu gɛ̀ɛ kipa. Yesu ìbaamɛ asiri gũn, kũ àtɛn vĩna kɛ
Yuda gbãnadenɔnɛ yãi. Pilati wènɛ, akũ à gɛ̀ɛ à a gɛ̀ɛ sɛ̀ à tào.
39 Nikodɛmu kũ à gɛ̀ɛ Yesu kĩnaa gwãani gɛ̀ɛ se kũ lí'ɔo yãkatɛna
kũ ɛzɛ kũ àdi tó gɛ̀ vãroo à kà kiloo baraakuri taka bà. 40 Akũ ò
Yesu gɛ̀ɛ sɛ̀ ò táaru bizanɔ ƀ̃fĩa kũ ɛzɛ pìio, lákũ Yudanɔ dì gɛ̀ kpe
ta nà ń futɛokarayã gũn. 41 Kara kú gu kũ ò Yesu pà líaa pìn.
Gbɛ̀wɛɛ kũ ò sɔ̀ mira ũ dufu kú karaa pìi gũn, odi gbɛ̃ke dan
zikiro. 42 Gwen ò Yesu wùtɛn, kũ à zɔ̀ kũńworo, kũ dɔ Yudanɔ
kámmabogɔrɔ tɛn ká yãi.

20

Yesu vunaa
(Mat 28:1-8, Maa 16:1-8, Luk 24:1-12)

1 Azumanɛnna zĩ gudɔo Mariama Magadalɛni bò à gɛ̀ɛ mira
kĩnaa, akũ à lè gbè gona mira léa. 2 Akũ à bàa lè à gɛ̀ɛ Simɔ Pita
kĩnaa kũ ìba pãnde kũ Yesu yeii pìio à pìńnɛ: Ò Dikiri bò miran,
ó dɔ̃ gu kũ ò a dànlo. 3 Akũ Pita kũ ìba pãnde pìio fùtɛ ò gɛ̀ɛ mira
kĩnaa. 4 Ń gbɛ̃nɔn pla ń pínki tɛn bàa lé lɛɛlɛ, akũ ìba pãnde pìi
bà nna de Pitala, à kà mira kĩnaa káaku. 5 Kũ à wɛ́ kpàtɛn, akũ
à táaru bizanɔ è katɛna, ama adi gɛ̃ a gũnlo. 6 Kũ Simɔ Pita kà
a gbɛra, akũ à gɛ̀ miran. À táaru biza pìi è katɛna 7 kũ biza kũ ò
ƀ̃fĩ a mìiao. Biza pì pɛkɛrɛna kũ pólɛ pìnɔoro, à kokona ditɛna
adomɛ. 8 Akũ ìba kũ à kà mira kĩnaa káaku pìi gɛ̀ se. À è, akũ à
sì. 9 Ari tera odi yã kũ à kɛ̃na Luda yãn dɔ̀rɔ dɔ̃ro kũ ò pì, ani
futɛ bona gan. 10 Akũ ìba gbɛ̃nɔn pla pìnɔ èra ò tà bɛ.

Yesu bo à suna Mariama Magadalɛninɛ
(Mat 28:9-10, Maa 16:9-11)

11 Mariama zɛna mira léa, àtɛn ɔ́ɔ dɔ. Lákũ àtɛn ɔ́ɔ dɔ nà lɛ,
akũ à wɛ́ kpàtɛ miran. 12 Akũ à malaika gbɛ̃nɔn planɔ è vutɛna

gu kũ ò Yesu gèɛ wùtɛn yãaa. A do kú a mì kpa, a do sɔ̃ gbá kpa. Ò uta pura dana. 13 Akũ ò a là ò pì: Nɔgbɛ̃, bɔ́ mé à n le ntɛn ɔ́ɔ dɔɔ? À wèḿma à pì: Ò ma Dikiri sè ò tà kãaomɛ, má dɔ̃ gu kũ ò a wùtɛnlo. 14 Kũ à ò lɛ, akũ à lìtɛ à Yesu è zɛna, ama adi dɔ̃ kũ Yesunlo. 15 Yesu a là à pì: Nɔgbɛ̃, bɔ́ yã mé à tò ntɛn ɔ́ɔ dɔɔ? Dín ntɛn wɛtɛɛ? Mariama tɛn da karademɛ, akũ à pìnɛ: Mare, tó mɔkɔ̃n mé n a sè n bo kãao, ǹ omɛnɛ gu kũ n a wùtɛn de mà gé mà a sé. 16 Yesu pìnɛ: Mariama! Akũ à arɛ dɔ̀a à pìnɛ kũ Eberu yão: Rabi! Tɔ́ pìi pì Dannɛri. 17 Yesu pìnɛ: Ǹsun ɔ namaro, mádi tá ma De kĩnaa kɔ̀ro. Ǹ gé ǹ o ma gbɛ̃nɔnɛ matɛn tá ma De kũ ń Deo kĩnaa, ma Luda kũ ń Ludao kĩnaa. 18 Akũ Mariama Magadalɛni gèɛ à a baaruu kpà a ìbanɔnɛ à pì: Ma Dikiri è. Akũ à yã kũ à ònɛɛ bàbaǹnɛ.

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ
(Mat 28:16-20, Maa 16:9-18, Luk 24:36-49)

19 Azumanɛnna birea ɔkɔsi a ìbanɔ kakarana kpén, ò gbà tàtaǹlɛ ò mɔ̀nɛ kå, kũ òtɛn vĩna kɛ Yuda gbãnadenɔnɛ yãi. Akũ Yesu sù à zè ń té à pìńnɛ: Àgɔ̃ kun aafia! 20 Kũ à ò lɛ, akũ à a ɔnɔ mɔ̀ńnɛ kũ a gbằntɛrɛɛo. Kũ ìbaa pìnɔ Dikiri è, ń pɔ kè nna manamana. 21 Yesu èra à pìńnɛ: Àgɔ̃ kun aafia! Lákũ ma De ma zĩ nà, lɛn matɛni á zĩ lɛ. 22 Kũ à ò lɛ, akũ à ĩa vùḿma kũ léo à pì: À Luda Nini sí. 23 Gbɛ̃ kũ a ń kɛ̃ kũ ń durunnanɔ, à kɛ̃ḿman gwe. Gbɛ̃ kũ ádi ń kɛ̃nɛro sɔ̃, ani kɛ̃ḿmaro.

Yesu kũ Tomasio

24 Gɔrɔ kũ Yesu sù, Tomasi, a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ doke kũ òdi pinɛ Sìka kú kũńworo. 25 Akũ a ìba kparanɔ pìnɛ: O Dikiri è. Akũ à pìńnɛ: Tó mádi koosa gbè e a ɔnɔ gũn ma ɔnɛ pènlo, akũsɔ̃ mádi ɔ zɔ̃ a gbằntɛrɛnlo, mani síro. 26 A gɔrɔ làa a ìbanɔn kú kpén dɔ, Tomasi kú kũńwo sà. Ò gbà tàtaǹlɛ ò mɔ̀nɛ kå, akũ Yesu sù à zè ń té à pì: Àgɔ̃ kun aafia! 27 Akũ à pì Tomasinɛ: Ǹ n ɔnɛ pé ma ɔ gũn la ǹ gwa, ǹ n ɔ zɔ̃ ma gbằntɛrɛɛa. Ǹsun sika kɛ doro. Ǹ ma náani kɛ. 28 Tomasi wèa à pì: Ma Dikiri, ma Luda. 29 Yesu pìnɛ: Kũ n ma e yãin n ma náani kè. Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò ma náani kè ma enaa sarinɔ ũ.

30 Yesu daboyã pãndenɔ kè dasi a ìbanɔ wé wára kũ odi kɛ̃ takada dí gũnlo. 31 Ama ò adikĩnanɔ kɛ̃ de à le à Yesu sí Luda Né Arumasihu ũ à wɛ̃ndi le a náanikɛnaa gũn yãimɛ.

21

Yesu bo à suna a ìbanɔnɛ sèbɛ léa

1 Abire gbɛra Yesu èra à a zĩda mɔ̀ a ìbanɔnɛ dɔ Tiberia sèbɛ léa. Lán dí bàn à a zĩda mɔ̀ńnɛ. 2 Simɔ Pita kú lɛɛlɛ kũ Tomasi kũ òdi pinɛ Sìkao kũ Natanaɛli kũ à bò Kana, Galili bùsuuo kũ

Zebedi nɛ́nɔ kũ Yesu ìba gbɛ̃nɔn pla pãndenɔ. 3 Simɔ Pita pìńnɛ: Matɛn gɛ́ kpɔ̀ wɛtɛmɛ. Akũ ò pìnɛ: Ókɔ̃nɔ se óni gɛ́ kũnwo. Akũ ò gɛ̀ɛ ò gɛ̃ gó'itɛ gũn, ama odi pɔ́ke kũ gwãani birearo. 4 Kũ gu tɛn su dɔ, Yesu zɛna bara, ama a ìbanɔ dí dɔ̃ kũ àkũmɛro. 5 Akũ à lɛ́ zùńyĩ à pì: Gbɛ̃nɔ, ádi pɔ́ke le a kǔroo? Ò pì: Oi! 6 Akũ à pìńnɛ: À birigi zu gó ɔplai áni pɔ́ kũ. Kũ ò zù, ò kpɔ̀ɔ kǔ dasidasi ò fù sɛna. 7 Akũ ìba kũ Yesu yeii pìi pì Simɔ Pitanɛ: Dikirimɛ. Pita uta danaro. Kũ à mà ò pì Dikirimɛ, akũ à a uta sɛ̀ à dà à kùsi ía. 8 Ìba kparanɔ tɛn birigi gátɛ pana kũ kpɔ̀ɔo òtɛn suo kũ góo, zaakũ ò zǎ kũ baraoro, à de mita basɔɔro takalaro. 9 Kũ ò bikǔ bara, ò burodii è katɛna gwe kũ kpɔ̀ɔo kpakpana téa. 10 Yesu pìńnɛ: À mɔ́ kũ kpɔ̀ kũ a kǔ terao kenɔ. 11 Akũ Simɔ Pita gɛ̃ gó gũn à birigi gàtɛ à bikǔo bara. À pana kũ kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ mèn basuppla akuri awɛɛ'aakɔ̃. Bee kũ à dasi lɛ, táaru pì dí kɛ̃ro. 12 Yesu pìńnɛ: À mɔ́ à pɔ́ ble. A ìba ke dí fɔ̃ à lɛ́ bò à a là dín a ũro, zaakũ ò dɔ̃ kũ Dikirimɛ. 13 Yesu gɛ̀ɛ à burodii sɛ̀ à kpàḿma. Lɛn à kɛ̀ lɛ kũ kpɔ̀ɔo dɔ. 14 Yesu a zĩda mɔna a ìbanɔnɛ gɛ̃n aakɔ̃den gwe a vuna gan gbɛra.

Yesu kũ Pitao

15 Kũ ò pɔ́ blè ò làka, Yesu Simɔ Pita là à pì: Yuhana nɛ́ Simɔ, ń yemai de gbɛ̃ díndla yá? À wèa à pì: Ee Dikiri, ń dɔ̃ kũ má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ pɔ́ble kpá ma sãnɛ bɔ̀rɔnɔa. 16 A gɛ̃n plade Yesu ɛ̀ra à a là dɔ à pì: Yuhana nɛ́ Simɔ, ń yemai yá? À wèa à pì: Ee Dikiri, ń dɔ̃ kũ má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ ma sãnɔ dãmɛnɛ. 17 À a là a gɛ̃n aakɔ̃de à pì: Yuhana nɛ́ Simɔ, ń yemai yá? Kũ Yesu Pita là a gɛ̃n aakɔ̃de tó à yeai, a pɔ yàka, akũ à pìnɛ: Dikiri, ń yã sĩnda pínki dɔ̃. Ń́ dɔ̃ kũ má yenyĩ. Yesu pìnɛ: Ǹ pɔ́ble kpá ma sãnɔa. 18 Yãpuran matɛn onnɛ, kũ ń de kɛfɛnna ũ, ndì pɔ́ da n zĩda ǹ gɛ́ gu kũ ń yein, ama tó n zĩ kǔ, ĩni n ɔnɔ poro, gbɛ̃ pãnde ni dannɛ à gɛ́ kũnwo gu kũ ń yeiron. 19 Kũ Yesu ò lɛ, Pita ga kũ ani Luda tɔ́ bon à téa. Abire gbɛra Yesu pìnɛ: Ǹ témai.

Yesu kũ ìba kũ Yesu yeiio

20 Pita lìtɛ à ìba kũ Yesu yeii pìi è téńyĩ. Gbɛ̃ pì mɛ́ à nà Dikirii gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble, à a là gbɛ̃ kũ ani a kpáḿmai. 21 Kũ Pita a è, à pì Yesunɛ: Dikiri, gbɛ̃ dí sɔ̃ bi? 22 Yesu pìnɛ: Tó má ye àgɔ̃ kú wɛ̃ndiio ari màgɔ̃ gɛ́ su, a yã n le máa? Ǹgɔ̃ témai dé. 23 Akũ yã pìi fàkɔ̃a Yesudenɔ té kũ ìbaa pì ni garo. Ama Yesu dí onɛ kũ ani ganlo. À pì, tó á ye àgɔ̃ kun ari àgɔ̃ gɛ́ su, a yã a le mámɛɛ?

24 Ìbaa pì mɛ́ à yã dínɔ sèeda kɛ̀. Àkũ mɛ́ à takada dí kɛ̃́, akũ ó dɔ̃ kũ a sèedakɛna náani vĩ.

Mìdɛnaa

25 Yesu yã pãndenɔ kɛ̀ dasidasi dɔ. Tó ò kɛ̃̀ takada gũn dodo
pínki, matɛn da andunia a zĩdanɛ ni fɔ̃ à takada kũ ò kɛ̃̀ɛ pìnɔ
síro.

ZĨRINƆ YÃKƐNANƆ

Yesu tana ludambɛ 1:1-1:26
Luda Nini kipanaa 2:1-2:47
Yudanɔ Yesu yã sinaa 3:1-12:25
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna káakude 13:1-14:28
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna gɛ̀n plade 15:1-18:22
Pɔlu wɛ̃tɛgɛna gɛ̀n aakɔ̃de 18:23-21:16
Pɔlu gɛna Romu 21:17-28:31

Lésɛna Luda Nini yã musu

1 Tiofilu, ma ònnɛ ma takada káaku gũn lákũ Yesu kɛ̀ nà kũ
yã kũ à dàńnɛnɔ pínki zaa a naana gɔrɔ 2 ari gɔrɔ kũ à yã dìtɛ a
zĩrinɔnɛ kũ Luda Nini gbãnao, akũ Luda a sɛ̀ à tà kãao a kĩnaa.
3 Zaakũ a ganaa gbɛra à a zĩda mɔ̀ńnɛ à sèedayãnɔ kɛ̀ńnɛ dasi kũ
à tò ò dɔ̃ sikaa sari kũ à bɛ̃nɛ. À a zĩda mɔ̀ńnɛ gɔrɔ bupla à kpata
kũ à bò Luda kĩnaa yã òńnɛ. 4 Kũ ò kakarana, akũ à pìńnɛ: Àsun
bo Yurusalɛmuro. Àgɔ̃ lé kũ ma De sɛ̀árɛ dã, lákũ ma a yã òárɛ
nà. 5 Zaakũ Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀ í gũmmɛ, ama gɔrɔ pla la
mani á da'itɛ kɛ Luda Nini gũn.

Tana kũ Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Luk 24:50-53)

6 Kũ ò kakarana lɛ, akũ ò a là ò pì: Dikiri, gɔrɔ dí gũnn ĩni
Isarailanɔ kpata ɛrańnɛ yá? 7 À wèńma à pì: Á zé vĩ àgɔ̃ gɔrɔ
kesɔ̃ gɔrɔ zaka kũ ma De dìtɛ kũ a zĩda ikooo dɔ̃ro. 8 Tó Luda
Nini kìpaáwa, áni gbãna le àgɔ̃ de ma sèedadenɔ ũ Yurusalɛmu
kũ Yudea bùsu gu sĩnda pínkio kũ Samaria bùsuuo ari à gé pé
andunia léa. 9 Yã bire onaa gbɛra Luda a sɛ̀ ń wára ari à gɛ̀ɛ
à sa̍̀tɛ ń wéa ludambɛ lukun. 10 A tanaa gũn lákũ ń wé pé
ludambɛa nà, akũ gbɛ̃nɔn pla kenɔ bò ò zɛ̀ ń sarɛ ò pókasa
puranɔ dana. 11 Ò pì: Galili bùsudenɔ, à kɛ̀ dera á zɛna átɛn
ludambɛ gwaa? Yesu kũ Luda a bò á té à tà kãao a kĩnaa pìi,
ani ɛra à su lákũ a è àtɛn tá gwe nà.

Yudasi gɛ̃nɛkɛnaa

12 Akũ ò kìpa Kùkpɛ sĩsĩia ò sù Yurusalɛmu. Sĩsĩi pìi zã̍ kũ
Yurusalɛmuo à kà lán kiloo do taka bà. 13 Kũ ò kà, akũ ò
dìdi kpé musu, gu kũ òdigɔ̃ kún. Pita kú gwe kũ Yuhanao kũ
Yamisio kũ Anduruo kũ Filipio kũ Tomasio kũ Batɔlɔmiuo kũ
Matiuo kũ Alafeu né Yamisio kũ Simɔ Kokarideo kũ Yamisi né
Yudasio. 14 Ń pínki ń zĩda kpà aduakɛnaaa lɛɛlɛ kũ Mariama
Yesu dao kũ Yesu dakũnanɔ kũ nɔgbɛ̃ kparanɔ.

15 Gɔrɔ birea Pita fùtɛ à zè Yesu ìba kũ ò kà gbɛ̃nɔn basuddo
takanɔ té à pì: 16 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ Dauda ò kũ Luda Nini gbãnao
Yudasi kũ à dò gbɛ̃ kũ ò Yesu kũnɔnɛ arɛ yã musu, tilasimɛ
Luda yã pì papa. 17 Ó gbɛ̃ domɛ yã a baka kú ó zĩ díkĩna gũn.
18 À zĩtɛ lù kũ ɔgɔ kũ à lè a vãnikɛnaa gũnwo. Gwen à bàkɛ̃ à
lètɛn, a nèsɛɛ pũtã a nukãninɔ bɔtɛ pínki. 19 Yurusalɛmudenɔ
pínki yã pìi mà, akũ ò tɔ́ kpà gu pìinɛ Akɛlɛdama kũ ń buri yão.
Tɔ́ pìi pì gbɛ̃dɛri zĩtɛ. 20 Ò a yã ò Zabura takada gũn ò pì:
A bɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
gbɛ̃ke súngɔ̃ kú a gũn doro.
Ò pì dɔ:
Gbɛ̃ pãnde gɔ̃ a gɛ̃nɛ ũ.
21-22 A yã mé à tò gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ téwái gɔrɔ kũ ó kú lɛɛlɛ kũ Dikiri
Yesuo zaa Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛkɛgɔrɔa ari gɔrɔ kũ Luda a bò ó
ténɔ, ò ń gbɛ̃ do bo àgɔ̃ de a vuna gan sèedade ũ kũoo. 23 Akũ
ò gbɛ̃nɔn planɔ bò, Yusufu kũ òdi pinɛ Baasaba òdi pinɛ dɔ
Yusutu kũ Matiao. 24 Akũ ò adua kè ò pì: Dikiri, ń gbɛ̃ sĩnda
pínki nèsɛ dɔ̃. Gbɛ̃nɔn pla dínɔ té ǹ gbɛ̃ kũ n bò mɔwɛrɛ, 25 de a
bàka gɔ̃ kú kũ ókɔ̃nɔ zĩrinɔ zĩ díkĩna gũn yãi, zĩ kũ Yudasi bòn
à gèɛ gu kũ kɔ̃ sè kãao gũn. 26 Akũ ò kàpaa kpà gbɛ̃nɔn pla pìnɔ
yã musu. Akũ líkpana Matia kù, akũ ò a dà zĩri gbɛ̃nɔn kuri
awɛɛdonɔ té.

2

Luda Nini kipanaa

1 Kũ Pɛntikɔsi dikpɛ gɔrɔ kà, ò kú gu dokɔ̃nɔa ń pínki. 2 Kãnto
ò kĩni mà bona ludambɛ lán zàga'ĩa gbãna bà, akũ kpé kũ ò
vutɛna wà̀. 3 Ò pɔ́ è lán ténɛnɛnɔ bà à fàkɔ̃a à dìdi ń baadia.
4 Akũ Luda Nini kìpaḿma ń pínki, akũ ò nà yãkeburi'onaaa
lákũ Nini pì ń gbá lé nà.

5 Yuda kenɔ kú Yurusalɛmu gwe, ludayãmari kũ ò bò an-
dunia bùsu sĩnda pínki gũnnɔ ũ. 6 Kũ ò ń zuka pìi mà, ò
kàkaraḿyĩ dasidasi, akũ ò bídi kè, kũ ò mà òtɛni ń gbɛ̃ sĩnda pínki
buri yã o. 7 Yã pì ń kũ gbãna à bò ń sarɛ ò pì: Yã'orii pìnɔ bi
Galilidenɔmɛ ń pínkiroo? 8 À kè dera o mà òtɛni ó baadi bùsu
yã oo? 9 Patianɔ kũ Midianɔ kũ Elamunɔn ó ũ kũ gbɛ̃ kũ ò kú
Mɛsɔpɔtamianɔ kũ Yudeao kũ Kapadosiao kũ Pɔntuo kũ Asiao
10 kũ Firigiao kũ Pamfiliao kũ Misilao kũ Libia bùsu kũ à kú
Sirɛni sarɛo kũ gbɛ̃ kũ ò bò Romunɔ. 11 Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ ò
ń donyĩ zé sènɔn ó ũ kũ Kɛrɛtinɔ kũ Larubunɔ, akũ ótɛn ma
òtɛn Luda yãbonsarɛ kɛnanɔ o kũ ó baadi buriyãnɔ. 12 Yã pì ń
kũ gbãna ò bídi kè, òtɛn kɔ̃ lala òtɛn pi: Yã kpate takan gwee?
13 Gbɛ̃kenɔ sɔ̃ òtɛni ń lalandi kɛ ò pì: Í mé à ń kũ.

Pita waazikɛnaa
14 Akũ Pita fùtɛ à zè kũ a gbɛ̃ kpara gbɛ̃nɔn kuri awɛɛdonɔ
à yã̀ ò gbãngbãn à pì: Ákɔ̃nɔ Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ á kú Yu-
rusalɛmunɔ pínki, à sã kpá à tó mà yã̀ pì oárɛ. 15 Í dí gbɛ̃ pìnɔ kũ
lákũ átɛn da nàro, zaakũ kɔnkɔ mɔ̀ kɛ̃ndon tera. 16 Yã̀ kũ annabi
Yoɛli ɔ̀on dí:
17 Luda pì:
Gɔrɔ kpɛdenɔ zĩ mani ma Nini pisi gbɛ̃ sĩnda pínkia,
á négɔ̃gbɛ̃nɔ kũ á nénɔgbɛ̃nɔ ni annabikɛyã̀ o,
á kɛfɛnnanɔ ni wégupu e,
á mare zɔ̃kɔ̃nɔ ni nana o.
18 Gɔrɔ birenɔa
mani ma Nini pisi ma zɔ̀blerinɔa
gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki
oni annabikɛyã̀ o.
19 Mani sèedanɔ kɛ musu,
mani yãbonsarɛnɔ kɛ andunia gũn,
aru kũ téo kũ túsukpɛ síi lukuo nigɔ̃ kún.
20 Ifãntɛ̃ ni sira kũ,
mɔvura ni tɛ̃ra kũ lán aru bà
ari Dikiri sugɔrɔ zɔ̃kɔ̃ gakuride gɔ̃ gé ká,
21 gbɛ̃ sĩnda pínki kũ ɔ̀di Dikiri sísinɔ ni bo.
22 Isarailanɔ, à yã̀ dí ma. Lákũ á dɔ̃ á zĩdanɛ nà, Luda Yesu
Nazɛra mɔ̀árɛ a gbɛ̃ ũ kũ daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ sèeda
kũ à kɛ̀ a gãi á téno. 23 Luda zèo a pɔyenyĩna kũ a dɔ̃naao gũn
kũ ò a kpàáwa, akũ a tò kifirinɔ a pà lía ò a dè. 24 Akũ Luda ga
bàa pòroa à a vù, zaakũ à zé vĩ kũ ga ni fɔ̃ àgɔ̃ a kũnaro. 25 Zaakũ
Dauda a yã̀ ò à pì:
Madìgɔ̃ Dikiri e ma wén gɔrɔ sĩnda pínki,
lákũ à kú ma ɔplai nà
pɔ́ke ni ma lukaro.
26 Abire yãin ma pɔ dìgɔ̃ nna,
ma nèsɛgũn pù.
Ma tãmaa vĩ kũ ma mɛ̀ nigɔ̃ kun,
27 zaakũ ĩni ma tó mira gũnlo,
ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kũro.
28 N ma da wɛ̃̀ndi zéa,
ma pɔnna nigɔ̃ pana n kĩnaa.
29 Ma gbɛ̃nɔ, mani fɔ̃ mà ó dizi káaku Dauda yã̀ oárɛ swáswa.
À gà ò a vì̀ a mira kú wɛ̃tɛ dín ari kũ a gbãrao. 30 A annabikɛ
gũn à dɔ̀ kũ Luda lé sèawa à pì, áni a burinɔ doke ká a kpatan.
31 Dauda gĩnakɛ à Arumasihu vuna gan è, akũ à a yã̀ ò à pì:
Luda ni a tó mira gũnlo, ani we a mɛ̀ yagi kũro. 32 Yesu pìin
Luda a vù gan. A sèedadenɔn ó ũ ó pínki. 33 Vutɛna Luda ɔplai à
a Nini kũ à a lé sèwɛrɛ sì a Dea. Yã̀ kũ átɛn e akũsɔ̃ átɛn ma tera

de Luda Nini kũ à pìsiwá ũmɛ. 34 Zaakũ adi kɛ Dauda mɛ́ à fùtɛ à gɛ̀ɛ ludambɛro, à pì:
Dikiri ò ma dikirinɛ à vutɛ a ↄplai
35 ari àgↃ̃ a ibɛrɛnↄ kɛnɛ a tìntin ũ.
36 Isarailanↄ, àgↃ̃ dↃ̃ sãnsãn kũ Yesu kũ a a pà líaan Luda dìtɛ Dikiri ũ, Arumasihu ũ dↄ.

37 Kũ ò yã pìi mà, à ń zↃ̃, akũ ò Pita kũ zǐri kparanↄ là ò pì: Gbɛ̃nↄ, óni kɛ deraa? 38 Akũ Pita pìńnɛ: Á baadi nɛ̀sɛ litɛ à da'itɛ kɛ kũ Yesu Kirisi tↄ́o, á durunnanↄ ni kɛ̃áwa áni Luda Nini sí gba ũ. 39 Zaakũ lɛ́ kũ Luda sɛ̀ɛ pì de á pↄ́ ũmɛ kũ á nɛ́nↄ kũ gbɛ̃ kũ ò kú zǎnↄ, gbɛ̃ kũ Dikiri ó Luda ni ń sísi pìnↄ ń pínki. 40 À yã pãndenↄ òńnɛ dasi à nàkaraḿma à pì: À á zĩda bo gbãragbɛ̃ vãni dínↄ té. 41 Akũ gbɛ̃ kũ ò a yã pìi sìnↄ da'itɛ kè. Zĩ birean ò kàra ń té gbɛ̃nↄn wàa gɛ̃ro. 42 Ò laakarii dↄ̀ zǐrinↄ yãdannɛnaaa kũ kↄ̃gbɛ̃kɛnaao kũ Dikiri pↄ́blenaao kũ aduakɛnaao.

Yesudenↄ kunna kũ kↄ̃o

43 Zǐrii pìnↄ tɛn sèeda kũ yãbonsarɛnↄ kɛ, akũ vĩna gbɛ̃ sĩnda pínki kù. 44 Dikiri náanikɛrinↄ pínki gǎ dokↄ̃nↄmɛ. Pↄ́ kũ ò vĩnↄ gↄ̀ ń pínki pↄ́ ũ. 45 Tó ò ń pↄ́ kũ ò vĩnↄ yìa, òdi a ↄgↄ kpaatɛtɛkↄ̃nɛ lákũ baadi bↄkↄtɛ de nà. 46 Lákũ gu dìgↄ̃ dↄ nà òdigↄ̃ kↄ̃ kakara Luda ↄnn, òdigↄ̃ pↄ́ ble kↄ̃ bɛa kũ pↄnnao kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 47 Òdigↄ̃ Luda tↄ́ kpá, akũsↄ̃ òdigↄ̃ nna kũ baadi pínkio. Dikiri dìgↄ̃ gbɛ̃ kũ átɛni ń sura banↄ kara ń té lákũ gu dìgↄ̃ dↄ nà.

3

Gↄ̃gbɛ̃ ɛrɛ werekↄ̃anaa

1 Zĩkea Pita kũ Yuhanao gɛ̀ɛ Luda ↄnn fãnantɛ̃ mↄ̀ aakↄ̃ aduakɛgↄrↄa. 2 Gↄ̃gbɛ̃ ke kú gwe ò a ì ɛrɛ ũmɛ. Lákũ gu dìgↄ̃ dↄ nà òdi a sɛ́ ò su ò a ditɛ Luda ↄnn gãnu kũ òdi pi Gãnu Mana gũn. Gwen àdigↄ̃ bara kɛ gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ̃ ↄn pìi gũnnↄa. 3 Kũ à Pita kũ Yuhanao è, òtɛn su gɛ̃ Luda ↄnn, akũ à baraa kɛ̀ḿma. 4 Ò wɛ́ pɛ̀a, akũ Pita pìnɛ: Ǹ ó gwa la. 5 Akũ à wɛ́ pɛ̀ḿma àtɛni ń gba dã. 6 Akũ Pita pìnɛ: Má ↄgↄ vĩro, ama pↄ́ kũ má vĩn mani n gba. Kũ Yesu Kirisi Nazɛra tↄ́o ǹ futɛ ǹ táa o. 7 Akũ Pita a kǔ a ↄplaa à a fùtɛ a zɛ̀. Gwe gↄ̃nↄ a gbálanↄ kũ a gèsɛwaanↄ gbãna kǔ. 8 À vǐ à zɛ̀, akũ à nà táa'onaaa. À gɛ̃̀ kũńwo Luda ↄnn àtɛn táa o àtɛn vĩvĩ àtɛn Luda sáabu kpá. 9 Baadi pínki a è àtɛn táa o àtɛn Luda sáabu kpá, 10 akũ ò a dↄ̃ barakɛri kũ àdigↄ̃ vutɛ Luda ↄnn Gãnu Manan ũ, akũ yã kũ à a lè ń kũ gbãna à bò ń sarɛ.

Pita waazikɛna Luda ↄnn

11 Lákũ à na Pita kũ Yuhanaoa nà gu kũ òdi pi Sulemanu èdan, akũ baadi pínki tɛn gɛ̃ ń kĩnaa, kũ yã pìi bò ń sarɛ yãi. 12 Kũ Pita gbɛ̃nↄ è, à pìńnɛ: Isarailanↄ, bↄ́ yã mɛ́ à tò yã pìi bò á

sarɛɛ? Bɔ́ yã́ mɛ́ à tò á wɛ́ fiẅá lɛɛ? Átɛn da ó zĩda gbãna kesɔ̃ ó ludayãmana mɛ́ à tò gbɛ̃ dí táa ò yá? 13 Ó dizi káakunↄ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda gwenaa kpà a zĩkɛri Yesua. Ákɔ̃nↄ sɔ̃ a a kpà gbãnadenↄa a bo a kpɛ Pilati kũ à zɛ̀ kũ a gbarɛnaao arɛ. 14 A bo Luda gbɛ̃ mana kũ à kú adona pì kpɛ, akũ a wɛ́ kɛ̀ Pilatia à gbɛ̃dɛri gbarɛárɛ. 15 A Wɛ̀ndikpammarii dɛ̀, akũ Luda a vù bona gan. A sèedadenↄn ó ũ. 16 Yesunaanikɛna mɛ́ à tò gɔ̃gbɛ̃ kũ á a dɔ̃ átɛni a gwa dí wèrekɔ̃a Yesu tɔ́ gbãna yãi. Yesunaanikɛna mɛ́ à a gbà aafia á pínki wára. 17 Tera ma gbɛ̃nↄ, má dɔ̃ kũ ákɔ̃nↄ kũ á gbãnadenↄ yã pìi kɛ̀ wésirakɛnaa gũmmɛ. 18 Luda dò annabinↄnɛ arɛ, akũ ò gĩnakɛ ò pì ń pínki kũ Arumasihu ni wétãmma e, akũsɔ̃ à kɛ̀ lɛ. 19 Abire yãi à nèsɛ litɛ à arɛ dↄ Ludaa, á durunnanↄ ni kɛ̃áwa de à suárɛ kũ nèsɛkpatɛnaao 20 à Yesu kũ à gĩnakɛ à a dìtɛárɛ Arumasihu ũ pì zĩáwa. 21 Séde àgɔ̃ kú musu gĩa ari gↄrↄ kũ Luda ni pɔ́ pínki kɛkɛ à kɛ dufu, lákũ à dà a annabinↄnɛ nà ò ò zaa káaku. 22 Musa pì, Dikiri á Luda ni á gbɛ̃ke sɛ́ annabi ũ lán a bà. À yã́ kũ ani oárɛ ma pínki. 23 Gbɛ̃ kũ adi annabii pì yã ma sɔ̃ro, Luda ni ade bo á té à a dɛmɛ. 24 Annabi kũ ò Luda yã́ òↄ pínki naana Samuɛli kĩnaa gↄrↄ díkĩna baaruu kpà. 25 Yã́ kũ annabii pìↄ òo kũ Luda bàka kũ à kú kũ á dizi káakunↄo gɔ̃̀ á pɔ́ ũ, lákũ à ò Ibrahĩnɛ nà à pì áni arubarika da andunia buri pínkigu a buri gãi. 26 Kũ Luda a zĩkɛri pìi dìtɛ, à a zɔ̀áwa káaku, de à arubarika daágu à á baadi kpɛ li a yãvãnikɛnanↄnɛ.

4

Yãkpatɛkɛna kũ Pitao kũ Yuhanao

1 Kũ Pita kũ Yuhanao tɛn yã́ o gbɛ̃nↄnɛ, sa'orinↄ kũ Luda kpɛ́ dogari gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ↄo kũ Sadusinↄ gɛ̀ńyĩ. 2 Ń pↄ fɛ̀ kũ òtɛn yã́ da gbɛ̃nↄnɛ yãi, òtɛn gènↄ vuna Yesu gũn kpàkpa kɛ. 3 Akũ ò ń kũ ò ń dá kpésiran ari gu dↄ, zaakũ gu gĩnakɛ à sì kↄ. 4 Ama gbɛ̃ dasi kũ ò ń yã́ mànↄ Yesu náani kɛ̀ ari ń gɔ̃gbɛ̃nↄ dasi kɔ̀ à kà gbɛ̃nↄn dúbu sↄↄro taka bà.

5 Kũ gu dↄ, Yuda gbãnadenↄ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nↄ kũ ludayãdannɛrinↄ kàkara Yurusalɛmu. 6 Sa'oriki Anasa kú gwe kũ Kayafao kũ Yuhanao kũ Alɛsandao kũ gbɛ̃ kũ ò de sa'oriki pìi danɛ ũnↄ ń pínki. 7 Ò sù kũ Pitao kũ Yuhanao gbãnade pìnↄ arɛ, akũ ò ń lá ò pì: Bɔ́ gbãna ke dí tɔ́n a abirekũ kèoo? 8 Akũ Luda Nini sù Pitaa à pìńnɛ: Gbãnadenↄ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nↄ, 9 lákũ átɛni ó lala gbãra nà yã́ mana kũ o kɛ̀ ɛrɛɛnɛ yãi, deran o kɛ̀ à wèrekɔ̃a nà, 10 ákɔ̃nↄ kũ Isarailanↄ pínki àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à zɛna á arɛ dí aafiaa lè kũ Yesu Kirisi Nazɛra kũ a a pà lía Luda a vù bona gan tɔ́omɛ. 11 Lɛmɛ gbè kũ ákɔ̃nↄ kpéborinↄ

a pã kpàì mɛ́ à gɔ̃ kpɛ́ kusuru gbɛ̀ mìde ũ. 12 Gbɛ̃ pãnde ke kun
kũ ani gbɛ̃ sura baro, zaakũ andunia gũn pínki Luda dí gbɛ̃ke
ditɛ bisãsirinɔnɛ à ń sura baro, sɛ́de àpii.

13 Kũ ò Pita kũ Yuhanao kùgbãnakɛnaa è, akũsɔ̃ ò dɔ̃ kũ
talaka wɛ́siradenɔmɛ ń ũ, à bò ń sarɛ, akũ ò dɔ̃ sà kũ ò gĩnakɛ
ò kú kũ Yesuomɛ yã. 14 Lákũ ò gbɛ̃ kũ à werekɔ̃anaa pìi è zɛ
nà ń sarɛ, odi fɔ̃ ò yãke ò doro. 15 Ò pìńnɛ ò bɔtɛ, akũ ò yã gɔ̃gɔ̃
16 ò pì: Óni kɛ dera kũ gbɛ̃ pìnɔoo? Zaakũ Yurusalɛmudenɔn
dɔ̃ pínki kũ ò daboyã zɔ̃kɔ̃ɔ kè, óni fɔ̃ ò gíiro. 17 De yã pì sún
dagula de adilaro, ò kpà̰kɛ̃́ńyĩ pãsĩpãsĩ de òsun yã o gbɛ̃kenɛ
kũ tɔ́ pìio doro. 18 Akũ ò ń sísi ò yã dìtɛńnɛ òsun yã o kesɔ̃ ò yã
dańnɛ̨ kũ Yesu tɔ́oro ṣãnsãn. 19 Akũ Pita kũ Yuhanao wèḿma
ò pì: À gwa á zĩdanɛ. Á yãn óni ma yá, ke Luda pɔ́? A kpate mɛ́
à mana Ludanɛɛ? 20 Zaakũ óni fɔ̃ ò gí ò yã kũ o mà akũsɔ̃ o è
oiro. 21 Gbãnade pìnɔ èra ò vĩna dàdańyĩ, akũ ò ń gbárɛ. Odi
wɛ́tãmmana zɛ́ lero, zaakũ baadi pínki tɛn Luda sáabu kpá yã
kũ à kɛ̀ɛ pì yãi. 22 Gbɛ̃ kũ ò werekɔ̃ana daboyã bire kɛ̀nɛɛ pì zĩ
kṵ̀ de wɛ̃̀ buplala.

Yesudenɔ kùgbãna wɛ́kɛnaa

23 Kũ ò ń gbárɛ, akũ ò tà ń gbɛ̃nɔ kĩnaa, ò òńnɛ lákũ sa'orikinɔ
kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ òńnɛ nà. 24 Kũ ò mà, ò ɔ́ gbãna dɔ̀ Ludaa lɛɛlɛ ò pì:
Dikiri, mɔkɔ̃n mɛ́ n musu kɛ̀ kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ pɔ́ kũ ò kú ń
gũnnɔ pínki. 25 N dà n zĩkɛri ó dizi Daudanɛ kũ n Nini gbãnao,
akũ à pì:

Bɔ́ yã mɛ́ à tò burinɔ tɛn zuka káa?

À kɛ̀ dera òtɛn lɛ́ pã kpákũsũu?

26 Andunia kínanɔ tɛn zɬ̃ soru kɛ,
kpatablerinɔ tɛn kakara Dikirii
kũ Kína kũ à kàao.

27 Yãpuramɛ, Hɛrɔdu kũ Pɔntiu Pilatio kàkara wɛ̃tɛ dí gũn kũ
Isarailanɔ kũ buri pãndenɔ n zĩkɛri kũ à kú adona Yesu kũ
ń kà kína ũ pìii. 28 Ò kɛ̀ lákũ n gĩnakɛ n zɛo nà n gbãna kũ n
pɔyenyĩnaaooa. 29 Tera sà Dikiri, ǹ yã pãsĩ kũ ò ò ma gwe. Ókɔ̃nɔ
n zɔblerinɔ, ǹ ó gba lɛ́ ò n yã o kũ kùgbãnao manamana. 30 Ǹ
ɔ dawá de ò gbɛ̃nɔ werekɔ̃a ò daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ kɛ kũ
n zĩkɛri kũ à kú adona Yesu tɔ́o. 31 Kũ ò adua kɛ̀ ò làka, gu kũ ò
kɔ̃kakaranan yl̀gãyĩgã, Luda Nini sùḿma ń pínki, akũ ò gɛ̀ɛ òtɛn
Luda yã ońnɛ kũ kùgbãnao.

Yesudenɔ nèsɛdokɔ̃nɔkɛna kũ kɔ̃o

32 Yesu náanikɛrinɔ laasun dokɔ̃nɔ vĩ kũ lédokɔ̃nɔo. Ń gbɛ̃ke
dì pi a pɔ́ kũ á vĩnɔ bi a pómɛ adoro. Ń pɔ́ pínki bi ń pínki
pómɛ. 33 Luda zl̀rinɔ tɛn Dikiri Yesu vuna gan yã o gbɛ̃nɔnɛ

kũ gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ̃o. Ò Luda gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ lè ń pínki. 34 Póke dí kĩa ń gbɛ̃kearo, zaakũ gbɛ̃ kũ ò bú ke kpé vĩnɔ dì yía ò su kũ a ɔgɔo 35 ò kpá zǐrinɔa, de ò kpá baadia lákũ à a bɔkɔtɛ de nà. 36 Levi buri Yusufu kũ à bò Sipiru bùsun kú ń té. Luda zǐrinɔ tó kpànɛ Baanaba. Tó pìi pì Laakarikpatɛrii. 37 À bú kũ à vĩ yìa, akũ à sù à a ɔgɔ kpà zǐrinɔa.

5

Anania kũ Safirao

1 Gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Anania kun dɔ kũ a nanɔ Safirao. A zĩtɛ yìa 2 à a ɔgɔ fĩnti bò kũ a nanɔ dɔ̃naao, akũ à gɛ̀ɛ à a kpara kpà zǐrinɔa. 3 Akũ Pita pìnɛ: Anania, bɔ́yãi n tò Setan dònnɛ arɛ lɛ séɛ? N n zĩtɛ ɔgɔ fĩnti bò, akũ n ékɛ tò Luda Nininɛ. 4 Gɔrɔ kũ ńdi zĩtɛ pì yíaro, n pɔ́nloo? Kũ n yìa sɔ̃, lákũ ń yei nà ĩni kɛ kũ a ɔgɔoroo? À kɛ̀ dera n yã bire kɛna laasun lèɛ? Adi kɛ bisãsirin n ékɛ tònɛro, Ludan n tònɛ. 5 Kũ Anania yã pìi mà, à lètɛ à gà. Akũ vĩna gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ kǔ manamana. 6 Kɛfɛnnanɔ gɛ̃̀ ò biza dàala, akũ ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò a vǐ.

7 Kũ à kà lán awa aakɔ̃ bà, yãke manaa sari a nanɔ sù à gɛ̃̀. 8 Akũ Pita a là à pì: Ǹ omɛnɛ, a zĩtɛ pìi yìa lán dí bàn yá? À wèa à pì: Ee, lɛmɛ. 9 Akũ Pita pìnɛ: Bɔ́ yã mé à tò a Luda Nini lɛ̀ a gwàa? Gbɛ̃ kũ ò n zã vǐnɔn kú kpélɛlɛa, oni n sé ò bo kũnwo se. 10 Gwe gɔ̃̀nɔ à lètɛ a arɛ à gà. Kũ kɛfɛnnanɔ gɛ̃̀, ò è à gà, akũ ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ ò a vǐ a zã sarɛ. 11 Akũ vĩna sɔsi gbɛ̃nɔ kǔ manamana ń pínki kũ gbɛ̃ kũ ò yã pìi mànɔ ń pínki.

Daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ

12 Luda zǐrinɔ tɛn daboyã kũ yãbonsarɛnɔ kɛ dasi gbɛ̃nɔ té. Yesu náanikɛrinɔ dì kɔ̃kakarana kɛ lɛɛlɛ Sulemanu èdan ń pínki. 13 Gbɛ̃ pãndenɔ dì we ò nàḿmaro, ama gbɛ̃ sĩnda pínki dì ń tɔ́ nna sí, 14 ama gbɛ̃ dasi kũ òtɛn Dikiri Yesu náani kɛnɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki, òdigɔ̃ kara ń té. 15 Akũ ò gyãrenɔ sètɛ kũ wútɛbɔnɔ kũ gyãresɛbɔnɔ ò ń kátɛ zén, de tó Pita tɛn gɛ̃tɛ, a nini le à da ń gbɛ̃kenɔla yãi. 16 Pari bò wɛ̃tɛ kũ ò kú Yurusalɛmu sarɛnɔn ò sù kũ gyãrenɔ kũ gbɛ̃ kũ tãnanɔ tɛn wari dɔḿmanɔ, akũ ò wèrekɔ̃a ń pínki.

Wétãmma mɔna zǐrinɔnɛ

17 Akũ sa'oriki kũ Sadusi gǎ gbɛ̃ kũ ò de a gbɛ̃ ũnɔ fùtɛ ò nèsɛgɔ̃baa kpà kũńwo. 18 Ò zǐrinɔ kǔkũ ò ń ká kpésiran, 19 akũ Dikiri malaika sù à kpé pì zé wɛ̃́nɛ gwãani à ń bɔ́tɛ à pì: 20 À gé àgɔ̃ kú Luda ɔnn, à wɛ̃ndi dufu pì yã o baadi pínkinɛ. 21 Zǐrinɔ yã pìi mà, akũ ò gɛ̀ɛ Luda ɔnn kɔnkɔkɔnkɔ òtɛn yã dańnɛ.

Kũ sa'oriki kũ a gbɛ̃nɔ fùtɛ, ò Isaraila gbãnadenɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kàkara, akũ ò dogarinɔ zì̀ ò gɛ́ zì̀rinɔ bɔtɛ kpésiran ò su kũńwo. 22 Kũ dogari pìnɔ kà gwe, odi ń le kpénlo. Akũ ò èra ò tà ò pìńnɛ: 23 Kũ o ka kpé pì kĩnaa, o lè gbànɔn tatana gíngin a dãkpãrinɔn kú kpélɛlɛa, ama kũ o wɛ̀, ódi gbɛ̃ke lenlo. 24 Kũ Luda ɔn dãkpãrinɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ sa'orikinɔ yã̀ pìi mà, ò bídi kɛ̀ lán yã̀ pì de nà. 25 Akũ gbɛ̃ke sù à pìńnɛ: À ma! Gbɛ̃ kũ a ń ká kpésira gũnnɔn kú Luda ɔnn òtɛn yã̀ dańnɛ. 26 Akũ Luda ɔn dãkpãrinɔ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ gɛ̀ɛ ò ń kũkũ ò sù kũńwo yãkete sari, zaakũ òtɛn vĩna kɛ gbɛ̃nɔnɛ, de òsun ń pápa kũ gbɛ̀ɛoro yãi.

27 Kũ ò sù kũńwo, ò ń zɛ́ gbãnadenɔ arɛ, akũ sa'oriki ń lala yãi à pì: 28 O giárɛ sãnsãn à yã̀ dańnɛ kũ tó pìio, akũ a tò yã̀ pì kpɛ́ àtɛn da Yurusalɛmula pínki, akũsɔ̃ á ye à gbɛ̃ pì ga yã̀ diwa yá? 29 Akũ Pita kũ zì̀ri kparanɔ wèḿma ò pì: Luda yã̀ mɛ́ à kù̀ ò ma de bisãsiri pɔ́la. 30 Ó dizinɔ Luda mɛ́ à Yesu kũ a a lòko lía a dɛ̀ pìi vù. 31 Luda a sɛ̀ à vùtɛ a ɔplai Kínanɛ Surabari ũ, de à Isarailanɔ gba zɛ́ ò nèsɛ litɛ à ń durunnanɔ kɛ̃ḿma. 32 Yã̀ pìnɔ sèedadenɔn ó ũ, ókɔ̃nɔ kũ Luda Nini kũ Luda dì kpá gbɛ̃ kũ òdi a yã̀ manɔaao.

33 Kũ ò yã̀ pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀ manamana, akũ ò ye ò ń dɛdɛ. 34 Farisi kũ òdi pinɛ Gamaliɛli kú ń té. Ludayãdannɛriimɛ, gbɛ̃ sĩnda pínki dì a tó nna sí. À fùtɛ à zɛ̀ à pì ò bo kũ gbɛ̃ pìnɔo gĩa. 35 Akũ à pìńnɛ: Isarailanɔ, à laakari kɛ yã̀ kũ á ye à kɛ gbɛ̃ pìnɔnɛɛa. 36 Adi gì kɛro kũ Tuda fùtɛ àtɛni a zĩda ditɛ a ka. Ò tɛ̀i lán gbɛ̃nɔn wàa pla bà. Kũ ò a dɛ̀, akũ a ìbanɔ fà̰kɔ̃a, akũ yã̀ làka. 37 A gbɛra Galili gbɛ̃ Yudasi fùtɛ gbɛ̃nɔ narogɔrɔa à gbɛ̃nɔ gàtɛ à nàawa dasi. À gà se, akũ a ìbanɔ fà̰kɔ̃a ń pínki. 38 Matɛn oárɛ tera, àsun gbɛ̃ pìnɔ yã̀ daro, à ń tó. Tó ń pɔyeina kũ ń yãkɛnanɔ bò bisãsiri kĩnaamɛ, ani mì dɛ. 39 Tó à bò Luda kĩnaamɛ sɔ̃, áni fɔ̃ à kpáńnɛro. À laakari kɛ zì̀kana kũ Ludaoi. 40 Ò a yã̀ mà, akũ ò zì̀rinɔ sìsi ò ń gbɛ̃. Ò gìńnɛ ò yã̀ o kũ Yesu tóo, akũ ò ń gbárɛ.

41 Zì̀rinɔ bò gbãnadenɔ kĩnaa kũ pɔnnao, zaakũ ò è ò kà kũ ò wé'i daḿma Yesu tó yãi. 42 Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ yã̀ dańnɛ Luda ɔnn kũ ń bɛnɔo, òdigɔ̃ Yesu baaru nna kpáńnɛ kámmabonaa sari, òdi pi àkũmɛ Arumasihu ũ.

6

Kpanyĩri gbɛ̃nɔn supplanɔ ditɛnaa

1 Gɔrɔ birea kũ Yesu ìbanɔ tɛn kara, ń Girikiyãmarinɔ tɛn yãkete ká ń Eberuyãmarinɔi ò pì, tó òtɛn póble kpaatɛ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà, òdi pã kpá ń gyaanɔnɔimɛ. 2 Akũ zì̀ri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ Yesudenɔ sìsi ń pínki ò pì: À zɛ́ vĩ ò pã kpá Luda yãi ò laakari dɔ póble kpaatɛnaaaro. 3 À gɔ̃gbɛ̃nɔ bo á té gbɛ̃nɔn

suppla, gbɛ̃ mana kũ ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda Ninio pɛ̀kɛrɛḿmanↄ, de ò ń ditɛ zĩ pì gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nↄ ũ, 4 óni laakari dↄ aduakɛnaaa kũ Luda yã'oḿnɛnaao. 5 Yã pìi kàńgu ń pínki, akũ ò Sitivĩ kũ Luda Nini kũ ludanaanikɛnaao pɛ̀kɛrɛaa sɛ̀ kũ Filipio kũ Porokoruo kũ Nikanↄo kũ Timↄo kũ Pamɛnao kũ Antiↄku gbɛ̃ Nikola kũ à Yudanↄ donyĩzɛ sɛ̀ yão. 6 Ò gɛ̀ɛ kũńwo zĩrinↄ kĩnaa, akũ ò adua kɛ̀ńnɛ ò ↄ nàḿma.

7 Luda yã tɛn dagula, Yesu ìbanↄ tɛn kara Yurusalɛmu manamana, akũ sa'orinↄ Yesu yã sì dasidasi.

Sitivĩ kũnaa

8 Luda arubarika kũ gbãnao pɛ̀kɛrɛ Sitivĩa, akũ àtɛn daboyã kũ yãbonsarɛnↄ kɛ gbɛ̃nↄ té. 9 Aduakɛkpɛ ke kun kũ òdi pi zĩdadenↄ aduakɛkpɛ. Ń gbɛ̃kenↄ bò Sirɛni kũ Alɛsandariao kũ Silisia bùsuuo kũ Asia bùsuuo. Akũ ò ibɛrɛɛ sɛ̀ kũ Sitivĩo ò lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ kãao. 10 Ama odi a fɔ̃ro ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda Nini a gbà yãi. 11 Ò té kà gbɛ̃nↄn, akũ gbɛ̃ pìnↄ pì: O mà à bò Musa kũ Ludao yã kpɛ. 12 Ò Yudanↄ kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nↄ kũ ludayãdannɛrinↄ laakarii fùtɛ, akũ ò gɛ̀ɛ ò Sitivĩ kὺ, ò gɛ̀ɛ kãao ń gbãnadenↄ kĩnaa. 13 Akũ ò sù kũ sèedade ékɛnↄ ò pì: Gbɛ̃ dí mɛ́ àdigɔ̃ Luda kpɛ́ kũ a dokao vãni bo lakanaa sari. 14 Zaakũ o mà à pì Yesu Nazɛra ni kpɛ́ pì kakatɛ à ó futɛokarayã kũ Musa dàwɛrɛ litɛ sɛ́. 15 Akũ gbãnade kũ ò vutɛna gwenↄ wɛ́ pɛ̀ Sitivĩa ń pínki, ò è a ãn de lán malaika ãnn bà.

7

Sitivĩ yã'ona gbãnadenↄnɛ

1 Akũ sa'oriki Sitivĩ là à pì: N yã pìnↄ ò yãpuran yá? 2 Akũ à pì: Ma gbɛ̃nↄ kũ ma denↄ, à ma! Luda Gakuride bò à sù ó dizi káaku Ibrahĩa gↄrↄ kũ à kú Mɛsↄpↄtamia bùsun, zaade à kpɛ́ à gɛ́ vutɛ Arana. 3 À pìnɛ: Ǹ bo n bùsun n danɛnↄ té ǹ tá bùsu kũ mani mↄnnɛn. 4 Akũ à bò Kaladia bùsuu pìi gũn à gɛ̀ɛ à vùtɛ Arana. A de ga gbɛra Luda sù kãao bùsu kũ á kun tera dí pìn. 5 Luda dí bùsuu pì zĩtɛ ke kpáa bee gɛ̀sɛ doro, ama à a lɛ́ sɛ̀nɛ à pì ani gɔ̃ a pɔ́ ũ kũ a burinↄ. Gↄrↄ birea sɔ̃ Ibrahĩ nɛ́ vĩro. 6 Luda pìnɛ lán dí bà: N burinↄ ni nibↄ ble bùsu pãnden. Gwen oni zɔ̀ blen, oni wɛ́ tãḿma ari wɛ̀ wàa pla. 7 Luda pì áni wari dↄ buri kũ oni zɔ̀ bleḿnɛnↄa, Ibrahĩ buri pìnↄ ni bↄtɛ ò su ò donyĩ kɛarɛ gu dí pìn. 8 Akũ Luda tɔ̃̀zɔ̃yã dà Ibrahĩnɛ a bàka kunna kãao sèeda ũ. Kũ à Isaaku ì, à tɔ̃ↄ zɔ̃nɛ a gↄrↄ sↄraakɔ̃de zĩ. Lɛn Isaaku kɛ̀ Yakubunɛ lɛ dↄ, akũ Yakubu kɛ̀ ó dizi káaku gbɛ̃nↄn kuri awɛɛplanↄnɛ lɛ se dↄ. 9 Akũ ó dizi káaku pìnↄ nèsɛgɔ̃baa kpà kũ ń gbɛ̃ndo Yusufuo, ò a yìa ò tà kãao Misila. Luda kú kãao, 10 à a bò a wari sĩnda pínki gũn. Luda Yusufu pìi gbà ɔ̃ndɔ̃ à tò à nna kũ Misila kína Firi'aunao, akũ à a dìtɛ Misila bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃

ũ kũ a bɛ ɔnnwo. 11 Akũ nàa kà Misila kũ Kanaanɔ bùsuuo pínki. Wari kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, ó dizi pìnɔ dí pɔ́ke le ò blèro. 12 Kũ Yakubu mà pɔ́blewɛ kú Misila, à ó dizi pìnɔ zǐ gwe. Ń gɛna káakuden gwe. 13 A gɛ̀n pladen Yusufu a zĩda mɔ̀ a vǐninɔnɛ, akũ Firi'auna Yusufu danɛnɔ dɔ̃. 14 Akũ Yusufu gbɛ̃ zǐ a de Yakubua à mɔ́ kũ a danɛnɔ ń pínki. Ń pínki gbɛ̃nɔn baaakɔ̃ akuri awɛɛsɔɔromɛ. 15 Akũ Yakubu gɛɛ Misila. Gwen à gàn kũ ó dizi pìnɔ ń pínki. 16 Ò sù kũ ń gènɔo Sɛkɛmu, akũ ò ń vĩ gbèwɛɛ kũ Ibrahĩ lù mira ũ gũn Amɔ nénɔa à fĩnaa bòńnɛ kũ andurufuuo.

17 Kũ lé kũ Luda sè Ibrahĩnɛ gɔrɔ ye à ká, ó buri dasi kǔ à kàra Misila manamana. 18 Akũ kína dufu kũ à Yusufu dɔ̃ro kpata blè Misila. 19 À pãsĩ kũ ó burio à wé tǎ ó dizinɔa, à tò ò ń nénɔ kɔ̀tɛ ò gàga. 20 Gɔrɔ birean ò Musa ì a àlesi mana. Ò a gwà a de bɛa mɔ aakɔ̃mɛ. 21 Kũ ò a zùkũna, akũ Firi'auna nénɔgbɛ̃ a sè a a gwà a zĩda né ũ. 22 Ò Misilanɔ ɔ̃ndɔ̃ dà Musanɛ pínki, à gɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ yã'ona kũ yãkɛnaao gũn.

23 Kũ à kà wɛ̃ bupla, à dà a nèsɛɛ gũn à gé a Isaraila dakenɔ gwa. 24 Kũ à è Misila gbɛ̃ tɛn wari dɔ a gbɛ̃ mèn doa, akũ à yã sì a gbɛ̃nɛ à fĩna bòa à a dè. 25 Kũ Luda ye à a gbɛ̃nɔ sura ba a gãi, àtɛn da ò dɔ̃mɛ, ama ò dɔ̃ro. 26 Kũ gu dɔ̀, Isaraila gbɛ̃nɔn planɔ tɛn fìti kɛ, akũ a sù à ń kpaatɛ à kútɛ kèńnɛ à pì: Ma gbɛ̃nɔ, à kè dera átɛn wari dɔkɔ̃a átɛ̃nɛɛ? 27 Akũ gbɛ̃ kũ àtɛn wari dɔ a gbɛ̃ndoa ɔ sɔ̃ Musai à pì: Dí mé à n kɛ kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũwɛrɛɛ? 28 Ń ye ǹ ma dɛ lákũ n Misila gbɛ̃ dè nà gĩan yá? 29 Kũ Musa yã pìi mà, à bàa lè à tà Midiã bùsun. Gwen à négɔ̃gbɛ̃nɔ ìn gbɛ̃nɔn pla.

30 Wɛ̃ bupla gbɛran malaika bò à sùa gbárannan Sinai kpi sarɛ tariankpã té gũn. 31 Kũ Musa daboyã bire è, à bò a sarɛ. Kũ à nài à gwa, à Dikiri kòtoo mà à pì: 32 Makũmɛ n dizinɔ Ibrahĩ kũ Isaakuo kũ Yakubuo Luda ũ. Vĩna Musa kǔ àtɛn lukaluka, adi fɔ̃ à wé sè à gwàro. 33 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ n kyate bobo, zaakũ gu kũ ń zɛn kú adonamɛ. 34 Ma wétãmma kũ òtɛn mɔ ma gbɛ̃ kũ ò kú Misilanɔnɛ è sãnsãn ma ń ndanaa mà, akũ ma su mà ń sura ba. Mani n zĩ Misila sà. 35 Musa kũ ò gìnɛ yã ò pì dí mé à a kɛ̀ kína yãgɔ̃gɔ̃ri ũńnɛ pìin Luda yã ònɛ malaika kũ à bò à sùa tariankpã gũn gãi, à a zǐ kína kũ ani ń gbarɛ ũ. 36 Àkũ mé à bò kũńwo à yãbonsarɛnɔ kũ daboyãnɔ kè Misila kũ Isira Tɛ̃rao kũ gbáranna gũnwo wɛ̃ bupla. 37 Musa pì mé à pì Isarailanɔnɛ, Luda ni ń gbɛ̃ke sé annabi ũ lán a bà. 38 Musa pì kú kũ gbɛ̃ kũ ò kakarana pìnɔo gbárannan, à kú gwe kũ ó dizinɔ kũ malaika kũ à yã ònɛ Sinai kpi musuo. Àkũ mé à yã wɛ̃ndidenɔ sì à kpáwá.

39 Ó dizinɔ dí a yã maro, akũ ò gìi ń laasun èra à tà Misila. 40 Ò pì Harunanɛ: Ǹ tãna kenɔ kɛwɛrɛ ò dowɛrɛ arɛ, zaakũ Musa kũ

à ó bɔ́tɛ Misila, ó dɔ̃ yã̄ kū̃ à a lèro. 41 Gɔrɔ birean ò tãna pì lán
zùsanɛ bɔ̀rɔɔ bà, akū̃ ò sa òa ò dikpɛ kɛ̀ pɔ́ kū̃ ò kɛ̀ ń zĩ̃danɛ pì yã̄
musu. 42 Akū̃ Luda kpɛ lìńnɛ à tò ò donyĩ̀ kɛ̀ ludambɛ pɔ́nɔnɛ
lákū̃ ò kɛ̃̀ annabinɔ takada gũn nà ò pì:
Isarailanɔ, adi kɛ makū̃ a sa òma gbárannan wɛ̃̀ buplaro.
43 Tãna Mɔlɛki bizakutan á sɛna
kū̃ susunɛ tãna Rɛfã kū̃ a zɛo takao.
Dikiri kū̃ a pì a donyĩ̀ kɛ̀ńnɛnɔ yãin
mani tó ò tá kãáo Babilɔnu dire kpa.
44 Ó dizinɔ Luda bàka kunna kū̃ńwo kuta vĩ gbárannan. Luda
a taka mɔ̀ Musanɛ, akū̃ ò kɛ̀ lákū̃ Luda ònɛ nà. 45 Kuta pìi gɔ̃̀
Yɔsuanɛ kū̃ ó dizinɔ, akū̃ ò sù ò buri kū̃ Luda pɛ̀ḿmaḿnɛnɔ
bùsuu sìḿma. Kuta pì kú gwe ari Dauda gɔrɔa. 46 Dauda pì
nna kū̃ Ludao, akū̃ à wɛ́ kɛ̀a de à le à kpɛ́ bo Yakubu Ludanɛ.
47 Sulemanu mɛ́ à kpɛ́ pìi bònɛ. 48 Ama Luda Musude dìgɔ̃ kú
kpɛ́ kū̃ bisãsirinɔ bòo gũnlo, lákū̃ annabii ò nà:
49 Dikiri pì:
Musu bi ma kíblegbaamɛ,
zĩ̃tɛ bi ma tìntimmmɛ.
Kpɛ́ kpate takan áni bomɛnɛɛ?
Mákpan ma kipaki kunn?
50 Makū̃ mɛ́ ma pɔ́ sĩnda pínki kèroo?
51 Ludayãdarisarinɔn á ũ! Á nèsɛ vĩro! Á sã̄ gbãnamɛ! Adìgɔ̃ gí
Luda Ninii adìgɔ̃ kɛ lán á dizinɔ bà. 52 Annabi kpaten á dizinɔ
gì wɛ́ tãaii? Ò gbɛ̃ kū̃ ò gĩnakɛ ò Gbɛ̃ Mana suna yã̄ òo pìnɔ dèdɛ.
Ade pìin a bo a kpɛ a a dɛ̀ sà. 53 A doka kū̃ malaikanɔ sùoo sì,
ama ádi zĩ̃ kɛ a yãaro.

Sitivĩ̀ papana kū̃ gbèɛo

54 Kū̃ ò yã̄ pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀i ò saka sòi. 55 Akū̃ Luda Nini dìdi
Sitivĩ̃a à wɛ́ pɛ̀ ludambɛa, akū̃ à Luda gakuri è kū̃ Yesuo zɛna
a ɔplai. 56 Akū̃ à pì: À ma! Ma ludambɛ è wɛ̃na, Bisãsiri Nɛ́
zɛna Luda ɔplai. 57 Akū̃ ò ɔ tàta ń sãa ò wiki gbãna lɛ̀, akū̃ ò
kùsia lɛɛlɛlɛɛlɛ. 58 Ò a gàtɛ ò bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ, akū̃ òtɛni a pápa
kū̃ gbèɛo de ò a dɛ. Ò ń uta zɔ̃kɔ̃nɔ bò ò kàtɛ kɛfɛnna kū̃ òdi
pinɛ Solu sarɛ. 59 Kū̃ òtɛn Sitivĩ̀ pápa kū̃ gbèɛo lɛ, à adua kɛ̀ à
pì: Dikiri Yesu, ǹ ma nini sí. 60 Akū̃ à kùtɛ à wiki gbãna lɛ̀ à pì:
Dikiri, ǹsun ń durunna díkĩ̃na daro. Yã̄ bire onaa gbɛran à gà.

8

1 Solu kú gbɛ̃ kū̃ ò Sitivĩ̀ dènɔ kpɛ.

Solu wɛ́tãmma mɔna Yesudenɔnɛ

Zĩ̃ birean ò nà wɛ́tãna sɔsi gbɛ̃ kū̃ ò kú Yurusalɛmunɔa
manamana. Zĩ̀rinɔ baasi ò fãkɔ̃a ń pínki Yudea kū̃ Samaria
bùsunɔ gũn. 2 Ludayãmari kenɔ Sitivĩ̀ vĩ̀ ò a gè ɔ́ɔ dɔ̀ kū̃ wiki

gbãnao. 3 Akũ Solu kokari kɛ̀ kũ sↄsi gbɛ̃nↄ kakatɛnaao. Àdigɔ̃ gɛ̃ ↄn kũ ↄnnwo àgɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nↄ kũ nↄgbɛ̃nↄ kũkũ àgɔ̃ ń gátɛ à gɛ́ à ń ká kpésiran.

Baarunnakpana Samaria bùsun

4 Gbɛ̃ kũ ò fǎkɔ̃anↄ gɛ̀ɛ ò Yesu baaruu kpà gu sĩnda pínkin. 5 Filipi gɛ̀ɛ Samaria bùsu wɛ̃tɛ ken, akũ à Arumasihu waazi kɛ̀ńnɛ. 6 Kũ gbɛ̃nↄ Filipi yã̀ mà, akũsɔ̃ ò daboyã̀ kũ à kɛ̀nↄ è, ò laakarii dↄ̀ yã̀ kũ àtɛn oa kũ nɛ̀sɛ mɛ̀n doo. 7 Zaakũ gbɛ̃ kũ ń tãnanↄ gòḿma kũ wiki gbãnaonↄn dasi, akũsɔ̃ kɔ̃̀nↄdenↄ kũ ɛrɛnↄ wèrekɔ̃a dasi. 8 Akũ ò pↄnna kɛ̀ manamana wɛ̃tɛ pìi gũn.

9 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú gwe zaa zĩ ò̀di pinɛ Simↄ. Àdigɔ̃ daboyã̀ kɛ à bò Samariadenↄ sarɛ, akũ à a zĩda dìtɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛde ũ. 10 Né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pínki dì laakari dↄ a yãa ò pi: Gbɛ̃ pì bi gbɛ̃ kũ ò̀di pinɛ Luda gbãna zɔ̃kɔ̃demɛ. 11 Daboyã̀ kũ àdigɔ̃ kɛ ń té zaa gìkɛna ń kũ gbãna. 12 Ama kũ ò kpata kũ à bò Luda kĩnaa baaru kũ Filipi kpàńnɛ kũ Yesu Kirisi tↄ́oo mà, ò sì, akũ ò da'itɛ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃nↄ kũ nↄgbɛ̃nↄ ń pínki. 13 Bee Simↄ yã̀ pìi sì à da'itɛ kɛ̀, akũ à nà Filipia. Kũ à daboyã̀ kũ gbãna yã̀ zɔ̃kɔ̃ kũ Filipi tɛn kɛnↄ è, yã̀ pìnↄ bò a sarɛ.

14 Kũ zǐrinↄ mà zaa Yurusalɛmu Samariadenↄ Luda yã̀ sì, ò Pita kũ Yuhanao zǐḿma. 15 Kũ ò kà gwe, ò adua kɛ̀ńnɛ de ò Luda Nini le yãi. 16 Ò ń da'itɛ kɛ̀ yã̀ kũ Dikiri Yesu tↄ́o, ama Luda Nini dí didi ń gbɛ̃kearo. 17 Kũ ò ↄ nàḿma, akũ ò Luda Nini lè sà. 18 Kũ Simↄ è ò Luda Nini è kũ zǐrinↄ ↄnammanaao, akũ à sùńnɛ kũ ↄgↄo 19 à pì: À ma gba gbãna pì se, de gbɛ̃ kũ ma ↄ nàa ni Luda Nini le. 20 Akũ Pita pìnɛ: N ↄgↄ kakatɛ kũnwo, zaakũ ntɛn da ĩni Luda gba lú kũ ↄgↄomɛ. 21 N ↄ kú zĩ pìi gũnlo, n baka kú a gũnlo, zaakũ n nɛ̀sɛ mana Ludanɛro. 22 Ǹ kpɛ li n yã̀ vãni pìinɛ ǹ adua kɛ Dikiria, ke ani sùru kɛ kũnwo kũ n laasun bire takao gwɛɛ? 23 Zaakũ ma è kũ sɛwɛ zĩni kú n gũn, durunna bàa kànnɛ. 24 Akũ Simↄ pì: À adua kɛmɛnɛ Dikiria de yã̀ kũ a ò ke sún ma lero yãi.

25 Kũ Pita kũ Yuhanao Dikiri sèedaa kɛ̀ ò a yã̀ dàńnɛ, akũ ò èra òtɛn tá Yurusalɛmu, òtɛn baaru nna kpá Samaria lakutunↄ gũn dasidasi.

Filipi kũ Etiopia gbãnade keo

26 Dikiri malaika yã̀ ò Filipinɛ à pì: Ǹ futɛ ǹ gé gènↄmidↄki kpa. Ǹ zé kũ à bò Yurusalɛmu à gɛ̀ɛ Gaza sé, zé kũ à bɔ̀tɛ gbárannan. 27 Akũ à dà zén. Etiopia gbɛ̃ke té zé pìn. Etiopia bùsu saraunia kũ ò̀di pinɛ Kandase bɛgwariimɛ, a aruzɛkɛ dãkpãrinↄ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ↄmɛ. À sù à donyĩ kɛ̀ Yurusalɛmu, 28 akũ à èra àtɛn tá à vutɛna a sɔ̃go gũn, àtɛn annabi Isaya takada kyó kɛ. 29 Akũ Luda Nini pì Filipinɛ: Ǹ gé ǹ na sɔ̃go direi. 30 Akũ

Filipi bàa lɛ̀ à gèɛ. À mà àtɛn annabi Isaya takada kyó kɛ, akũ à a là à pì: Ń kyó kũ ntɛn kɛ bɔkɔtɛ dɔ̃ yá? 31 À wèa à pì: Tó gbɛ̃ke dí a bɔkɔtɛmɛnɛro, mani fɔ̃ mà a dɔ̀rɔ dɔ̃ yá? Akũ à Filipi sìsi à gɛ̀ à vùtɛ a sarɛ. 32 Yã̄ kũ àtɛni a kyó kɛ pìin dí:

Lán sã̄ kũ òtɛn gɛ́ a kùtu kpá bà,
lán sãnɛ bòrɔ kũ òtɛni a kã̄ kɛ̃ bà,
à yĩtɛ kpɛ̃n adi lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro.

33 Ò wé'i dàa,
odi yãkpatɛ kɛ kãao a zɛ́aro.
Dí mɛ́ ani fɔ̃ à a gɔrɔ bire yã̄ oo?

Zaakũ ò a wɛ̃ndii bò andunia gũn.

34 Akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì Filipinɛ: Ǹ omɛnɛ, dí musun annabi yã̄ bire òo? A zĩdan yá ke gbɛ̃ pãndemɛ? 35 Naana Luda yã̄ pìia Filipi Yesu baaru nna kpànɛ. 36 Kũ òtɛn gɛ́ arɛ, ò kà í ke kĩ̄naa, akũ gɔ̃gbɛ̃ pìi pì: Ǹ í gwa la. Bɔ́ mɛ́ ani kpámɛnɛ mà da'itɛ kɛɛ? 37 Akũ Filipi pìnɛ: Tó n yã̄ pìi sì kũ nèsɛ mèn doo, ĩni fɔ̃. À wèa à pì: Ma sì kũ Yesu Kirisi bi Luda Néme. 38 Akũ à pì ò gó zɛ. Akũ ń pla ń pínki ò kìpa ò gɛ̀ ín. Akũ à a da'itɛ kè. 39 Kũ ò bikṳ̃ bara, akũ Dikiri Nini Filipi kpàgui, gɔ̃gbɛ̃ pì dí a e doro, akũ pɔnna gũn à dà zéla. 40 Filipi a zĩda è zɛ Azotu, akũ à gèɛ à Yesu baaru nna kpà wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ari à gèɛ à kào Sizaria.

9

Yesu bo à suna Solua
(Zĩr 22:6-16, 26:12-18)

1 Gɔrɔ birea sɔ̃ Solu tɛn pɔ́ bo a yĩn, àtɛn yã̄ pãsĩ o Dikiri ìbanɔ dɛdɛna yã̄ musu. À gèɛ sa'oriki kĩ̄naa, 2 à gbɛ̀kaa à lá kɛ̃ Damasuku aduakɛkpɛdenɔnɛ à kpáawa, de tó à zɛ́ pì denɔ lè gwe, gɔ̃gbɛ̃nɔ kũ nɔgbɛ̃nɔ ń pínki, ani ń kũkũ à su kũńwo Yurusalɛmu. 3 Kũ à dà zén, àtɛn gɛ́ à kà kãni kũ Damasukuo, akũ kãnto gupura bò ludambɛ à dàmala. 4 À bò à lètɛ, akũ à kòtoo mà à pìnɛ: Solu, Solu, bɔ́ mɛ́ à tò ntɛn wɛ́ tãmaa? 5 Akũ à pì: Dímɛ n ũu, Dikiri? Akũ à wèa à pì: Makũmɛ Yesu kũ ntɛn wɛ́ tãa ũ. 6 Ǹ futɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃tɛ gũn, oni onnɛ yã̄ kũ ĩni kɛ. 7 Gbɛ̃ kũ òtɛn gɛ́ kãaonɔ gɔ̃ sằii. Ò kòtoo pìi mà, ama odi gbɛ̃ke ero. 8 Kũ Solu fùtɛ, à a wɛ́ wɛ̀, akũ adi gu ero. Akũ ò a kṳ̃ a ɔa ò gèɛ kãao Damasuku. 9 À kè gɔrɔ aakɔ̃ gu'enaa sari, adi pɔ́ blero adi í miro.

10 Yesude ke kú Damasuku kũ òdi pinɛ Anania. Dikiri yã̄ ònɛ wégupu'enaa gũn à pì: Anania. Akũ à wèa à pì: Makũn dí, Dikiri. 11 Akũ Dikiri pìnɛ: Ǹ futɛ ǹ da zɛ́ kũ òdi pi Súsun ari Yudasi bɛ ɔnn ǹ Taasu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Solu gbɛka. Àtɛn adua kɛ gwe. 12 Wégupu'enaa gũn à n e, n su n ɔ nàa de à gu e. 13 Akũ

Anania pìnɛ: Dikiri, ma mà ò gbɛ̃ pì yã̄ ò dasi, lákũ̄ à yã̄ vãni kɛ̀ n gbɛ̃ kũ̄ ò kú Yurusalɛmunɔnɛ nà. 14 Sa'orikinɔ a gbà zɛ́ à gbɛ̃ kũ̄ òtɛni n sísi lanɔ kũ̄kũ̄. Abire yãin à sù. 15 Akũ̄ Dikiri pìnɛ: Ǹ gɛ́, zaakũ̄ ma gbɛ̃ pìi sɛ̀ à gɛ́ ma tɔ́ bo buri pãndenɔnɛ kũ̄ ń kínanɔ kũ̄ Isarailanɔomɛ. 16 Lákũ̄ ani wétãmma le ma tɔ́ yãi nà mani mɔnɛ. 17 Akũ̄ Anania bò à gɛ̀ɛ à gɛ̃̀ ɔn pìn, à ɔ nà Solua à pì: Solu ma gbɛ̃, Dikiri Yesu kũ̄ à bò à sùmma zén gɔrɔ kũ̄ ntɛn su la, àkũ̄ mɛ́ à ma zĩ de ǹ gu e Luda Nini summa yãi. 18 Gwe gɔ̃̀nɔ pɔ́ bɔ̀tɛ a wén lán kpɔ̀tɛkɛɛ bà ò lètɛ, akũ̄ à gu è. Akũ̄ à fùtɛ à da'itɛ kɛ̀. 19 Kũ̄ à pɔ́ blè, à gbãna kṳ̀.

Solu waazikɛna zaa Damasuku

Solu gɔrɔ pla kɛ̀ kũ̄ Damasuku Yesudenɔo, 20 akũ̄ à nà Yesu yã̄ waazikɛnaaa gɔ̃̀nɔ Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ gũn, à pì Yesu bi Luda Néme. 21 Yã̄ pìi bò gbɛ̃ kũ̄ ò mànɔ sarɛ ò pì: Gbɛ̃ bire mɛ́ adi gbɛ̃ pìi sìsirinɔ ásaru kɛ Yurusalɛmuroo? Àkũ̄ mɛ́ adi su la à ń kũ̄kũ̄ à tá kũ̄ńwo sa'orikinɔ kĩnaaroo? 22 Solu sɔ̃, a gbãna dìgɔ̃ kara, akũ̄ a yã̄ Yuda kũ̄ ò kú Damasukunɔ fù à bìriaǹɛ kũ̄ Yesu bi Arumasihumɛ.

23 Gɔrɔ pla gbɛra Yudanɔ lédokɔ̃nɔ kɛi ò a dɛ, 24 akũ̄ à ń lékpakũ̄sũ̄naai pìi mà. Òtɛn wɛ̃tɛ bĩ̃nilɛnɔ dãkpã fãnantɛ̃ kũ̄ gwãanio de ò a dɛ yãi. 25 Gwãanin Solu gbɛ̃̄nɔ a dà tãnkon ò a gbàrɛ kũ̄ bàao bàai bona bĩ̃ni musu.

Solu waazikɛna zaa Yurusalɛmu

26 Kũ̄ à kà Yurusalɛmu, à wètɛ à na Yesudenɔa, akũ̄ ò vĩ̃na kɛ̀nɛ ń pínki, odi a Yesudekɛna náani kɛro. 27 Akũ̄ Baanaba a sɛ̀ à gèɛ kãao zĩ̀rinɔ kĩ̃naa, à gbǎńnɛ lákũ̄ Solu Dikiri è zén nà kũ̄ yã̄ kũ̄ Dikiri ònɛɛo kũ̄ lákũ̄ à Yesu yã̄ ò gupuraa nà zaa Damasukuo. 28 Akũ̄ Solu gɛ̃̀ ń té à kurè kũ̄ńwo Yurusalɛmu à yã̄ ò gbɛ̃̄nɔnɛ kũ̄ Dikiri tóo gupuran. 29 Kũ̄ à yã̄ ò Yuda Girikiyãmarinɔnɛ à lékpakɔ̃a kɛ̀ kũ̄ńwo, akũ̄ òtɛn wɛtɛ ò a dɛ. 30 Kũ̄ a gbɛ̃̄nɔ dɔ̃̀, ò zènɛ Sizaria, akũ̄ à tà Taasu.

31 Abire gbɛra sɔsi gbɛ̃ kũ̄ ò kú Yudea kũ̄ Galilio kũ̄ Samaria bùsuuonɔn kun aafia pínki. Òtɛn gbãna kũ̄ òtɛn gé arɛ vĩ̃nakɛna Dikirinɛɛ gũn, òtɛn kara kũ̄ Luda Nini ń nèsɛ kpàteǹɛ yãi.

Ainɛa werekɔ̃anaa

32 Pita dì kure wɛ̃tɛ kũ̄ wɛ̃tɛo pínki, akũ̄ à gèɛ Luda gbɛ̃ kũ̄ ò kú Lidanɔ gwa. 33 À gɔ̃gbɛ̃ kũ̄ òdi pinɛ Ainɛa è gwe, à kɔ̃̀nɔ kù katɛna wɛ̃̀ sɔraakɔ̃. 34 Akũ̄ Pita pìnɛ: Ainɛa, Yesu Kirisi n werekɔ̃a. Ǹ futɛ ǹ n pɛ̀ koko. Akũ̄ à fùtɛ gɔ̃̀nɔ. 35 Lidadenɔ kũ̄ Sarɔnudenɔ a è, akũ̄ ò lìtɛ ò arɛ dɔ̀ Dikiria.

Tabita vuna gan

36 Nɔgbɛ̃ Yesude ke kú Yɔpa a tɔ́n Tabita, kũ Giriki yão sɔ̃ Dɔkasi. Tɔ́ pìi pì zɔ̃. Yã mana kɛnaa pɛ̀kɛrɛa, akũsɔ̃ àdi takasidenɔ wɛ̃nda gwa. 37 Gɔrɔ birean à gyã kɛ̀ à gà. Kũ ò a zú ò, ò a sɛ̀ ò wùtɛ kpɛ́ musu gũn. 38 Yɔpa sɔ̃ à zã̀ kũ Lidaoro. Kũ Yesudenɔ mà Pita kú gwe, ò ń gbɛ̃nɔn planɔ zl̀a ò wɛ́ kɛ̀a ò pì: Ǹ mɔ́ ó kĩnaa likalika. 39 Akũ Pita fùtɛ à gɛ̀ɛ kũńwo. Kũ à kà, ò dìdi kãao kpɛ́ pìi musu. Akũ gyaanɔnɔ nài ń pínki kũ ɔ́ɔdɔo, ò uta kũ pɔ́kasa kũ Tabita kɛ̀ gɔrɔ kũ à kpɛ́ kú kũńwonɔ mɔ̀nɛ. 40 Pita pɛ̀mma à ń bɔ́tɛ bàai. À kùtɛ à adua kɛ̀, akũ à arɛ dɔ̀ gɛ̀ɛ pìia à pì: Tabita, ǹ futɛ. Kũ à wɛ́ wɛ̃̀, à Pita è, akũ à vùtɛ. 41 Pita a kũ a ɔa à a fùtɛ à a zɛ̀. Akũ à Luda gbɛ̃ pìnɔ sìsi kũ gyaanɔnɔ, akũ à a kpàmma bɛ̃nɛ. 42 Yã pìi dà Yɔpala pínki, akũ ò Dikiri náani kɛ̀ gwe dasi. 43 Pita gɔrɔ pla kɛ̀ gwe Simɔ Ãna bɛa.

10

Pita kũ Kɔnɛliuo

1 Gbɛ̃ke kú Sizaria a tɔ́n Kɔnɛliu. Àkũmɛ soza gã̀ kũ òdi pi Itali gã̀ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ. 2 Gbɛ̃ pì bi ludayãmariimɛ, àdigɔ̃ Luda vĩna vĩ àpii kũ a bedenɔ ń pínki. Àdi gba da manamana, akũsɔ̃ àdigɔ̃ adua kɛ gɛ̃̀n baaakɔ̃. 3 Zĩkea fãnantɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ à Luda malaikaa è tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ wégupu gũn, à gɛ̃̀ a bɛa à pìnɛ: Kɔnɛliu. 4 Akũ Kɔnɛliu wɛ́ wɛ̀a kũ vĩnao, akũ à pì: Bómɛɛ, Dikiri? À wèa à pì: N aduakɛna kũ n gbadana gbɛ̃nɔnɛɛo kà Luda kĩnaa, akũ à sì. 5 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa sà, de ò Simɔ kũ òdi pinɛ Pita sísi. 6 À kìpa gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Simɔ Ãna bɛa. A bɛ kú ísira léa. 7 Kũ malaikaa pìi tà, Kɔnɛliu a zĩkɛri gbɛ̃nɔn pla kenɔ sìsi kũ soza ludayãmari kũ à naaao. 8 Kũ à yã pìi bàbaǹnɛ pínki, akũ à ń zĩ Yɔpa.

9 Kũ gu dɔ̀, akũ ò dà zén, ò kà kãni kũ wɛ̃tɛ pìio. Gɔrɔ birea kũ ifãntɛ̃ kà mìdangura, Pita dì kpɛ́ musu de à adua kɛ. 10 Nà tɛni a dɛ à ye à pɔ́ ble, akũ gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ble kɛ à wégupu è. 11 À ludambɛ è wɛ̃kɔ̃ana, pɔ́ke tɛn kipa lán biza zɔ̃kɔ̃ɔ bà. Bà dɔdɔna a kusuru mèn siikɔ̃nɔa pínki, àtɛn su zĩtɛ. 12 Pɔ́ buri sĩnda pínki kú a gũn, nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ bãnɔ. 13 Akũ ò pìnɛ: Pita, ǹ futɛ ǹ dɛ ǹ só. 14 Akũ Pita pì: Agya Dikiri. Mádi tɛ̃̀ pɔ́ ke pɔ́ gbãsĩ ble zikiro. 15 Akũ à kòtoo pìi mà a gɛ̃̀n plade dɔ ò pì: Pɔ́ kũ Luda pì à swáswa, ǹsun a tɛ̃̀ boro. 16 À kè lɛ gɛ̃̀n aakɔ̃, akũ kãnto ò pɔ́ pìi gà ò tào ludambɛ.

17 Pita tɛn bídi kɛ wégupu kũ à è pìia, akũ Kɔnɛliu zl̀ri kũ ò Simɔ bɛ gbɛ̀kanɔ kà gɛ̃̀nɔ, ò zɛna gãnu léa. 18 Ò lɛ́ zù ò gbɛ̀ka tó gwen Simɔ kũ òdi pinɛ Pita kìpan. 19 Ari tera Pita tɛn laasun lɛ́ wégupu kũ à èea, akũ Luda Nini pìnɛ: Gbɛ̃nɔn aakɔ̃nɔ tɛni n gbɛka. 20 Ǹ kipa ǹ gɛ́ kũńwo sikaa sari, zaakũ makũ mɛ́ ma ń

zĩmma. 21 Akũ Pita kìpa à gèɛ gbɛ̃ pìnɔ kĩnaa à pì: Makũmɛ gbɛ̃ kũ átɛn gbɛka ũ. Bɔ́ yã́ mɛ́ à tò a su laa? 22 Ò pì: Sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Kɔnɛliu mɛ́ à ó zĩ. Gbɛ̃ manamɛ, à Luda vĩna vĩ. Yudanɔ pínki dì a tɔ́ nna sí. Luda malaikaa pìnɛ à n sísi ǹ su a bɛa de à n yã́ ma. 23 Akũ Pita gɛ̀ kũńwo ɔnn à ń yàrii kɛ̀.

Kũ gu dɔ̀, à fùtɛ à dà kũńwo zén. Yɔpa Yesude kenɔ gèɛ kãao lɛɛlɛ. 24 A gɔrɔ aakɔ̃den ò kà Sizaria. Kɔnɛliu a danɛnɔ kũ a gbɛ̃nna kãninɔ kàkara àtɛni ń dã. 25 Kũ Pita gɛ̀ ɔnn, akũ Kɔnɛliu gèɛ à dàalɛ à kùtɛ a arɛ. 26 Akũ Pita a fùtɛ à pì: Ǹ futɛ ǹ zɛ. Bisãsirin ma ũ se. 27 Àtɛn yã́ o kãao ari ò gèɛ ò gɛ̀ kãao kpén, akũ à gbɛ̃nɔ lè kakarana gwe dasidasi. 28 À pìńnɛ: Á dɔ̃ kũ Yudanɔ zé vĩ ò yãkatɛ kũ buri pãndeo ari ò gɛ̃ ń ɔnnlo. Ama Luda mɔ̀mɛnɛ màsun gbɛ̃ke gbãsĩ gwa ke mà a tɛ̃ boro. 29 A yã́ mɛ́ à tò kũ ò ma sisi, ma su sikaa sari. Má ye mà yã́ kũ a ma sisiia ma sà. 30 Akũ Kɔnɛliu pì: A gɔrɔ siikɔ̃den dí kũ matɛn adua kɛ ma bɛa ifãntɛ̃ mɔ̀ aakɔ̃ mandara'i. Akũ kãnto ma gbɛ̃ke è zɛna ma arɛ à pókasa kũ àtɛn té kɛ dana 31 à pì: Kɔnɛliu, Luda n aduakɛnaa sì, n gbadanaa kàagu. 32 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ Yɔpa Simɔ kũ òdi pinɛ Pita sísi. À kìpa Simɔ Ãna bɛa zaa ísira léa. 33 Akũ ma gbɛ̃nɔ zǐmma gɔ̃nɔ. Lákũ n su nà à kɛ̀ mana. Tera sà ó pínki ó kú la Luda dɔ̃naa gũn, de ò yã́ kũ Dikiri ònnɛ ǹ owɛrɛ ma yãi.

Pita yã'onaa

34 Pita nà yã'onaaa à pì: Ma sì yãpura sà kũ Luda dì gbɛ̃ke wé gwaro. 35 Buri sĩnda pínki té gbɛ̃ kũ àtɛn vĩna kɛnɛ, akũsɔ̃ àdi yã́ mana kɛ, ade yã́ mɛ́ àdi káagu. 36 Á légbãzã kũ Luda kɛ̀ Isarailanɔnɛ dɔ̃, à kɛna kãao nna Yesu Kirisi gãi baaru nna kpàńnɛ. Àkũmɛ buri sĩnda pínki Dikiri ũ. 37 Á yã́ kũ à kɛ̀ Yudea gu sĩnda pínki dɔ̃, lákũ à nàa nà zaa Galili Yahaya waazikɛna da'itɛkɛna yã́ musu gbɛra. 38 Á dɔ̃ lákũ Luda a Nini pìsi Yesu Nazɛraa nà, akũ à kú kũ gbãnao à gèɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo, à yã́ mana kɛ̀ńnɛ à gbɛ̃ kũ Ibilisi ń ɔ fɛ̀ńnɛ ń kpɛnɔa wèrekɔa, zaakũ Luda kú kãao. 39 Ókɔ̃nɔmɛ yã́ kũ à kɛ̀ Yudea bùsun kũ Yurusalɛmuo pínki sèedadenɔ ũ. Ò a lòko lía ò a dɛ̀, 40 akũ Luda a vù gan a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ à tò à a zĩda mɔ̀wɛrɛ. 41 Adi kɛ gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ à a èro, sé ókɔ̃nɔ kũ Luda gĩnakɛ à ó sɛ́ a sèedadenɔ ũ. A vuna gan gbɛra o pó blè o í mì kãao. 42 Akũ à dàwɛrɛ ò waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ ò ońnɛ kũ akãamɛ gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔ pínki yãkpatɛkɛri ũ. 43 Annabinɔ pínki a yã́ ò ò pì gbɛ̃ kũ ò a náani kènɔ durunnanɔ ni kɛ̃ńma a tɔ́ gãi.

Luda Nini kipana buri pãndenɔnɛ

44 Gɔrɔ kũ Pita kpé àtɛn yã́ pì ońnɛ, Luda Nini kìpa gbɛ̃ kũ òtɛn yã́ pì manɔa ń pínki. 45 Yã́ pìi bò Yuda Yesude kũ ò sù kũ

Pitaonↄ sarɛ, kũ bee buri pãndenↄn Luda a Nini pìsiḿma gba ũ yãi. 46 Zaakũ ò mà òtɛn yãke buri o òtɛn Luda yãbonsarɛ kɛnanↄ o. Akũ Pita pì: 47 Gbɛ̃ pìnↄ Luda Nini lè lán ó bà. Dí mɛ́ ani fɔ̃ à gíńnɛ ò da'itɛ kɛɛ? 48 Akũ à pì ò da'itɛ kɛńnɛ kũ Yesu Kirisi tɔ́o. Akũ ò wɛ́ kɛ̀a à gↄrↄ pla kɛ kũńwo.

11

Pita buri pãndenↄ yã gbãna Yuda Yesudenↄnɛ

1 Zĩrinↄ kũ Yesude kũ ò kú Yudeanↄ mà lákũ buri pãndenↄ Luda yã sì nà se. 2 Kũ Pita sù Yurusalɛmu, gbɛ̃ kũ ò zɛ̀ kũ tɔ̃zɔ̃yãonↄ a taari lè 3 ò pì: N gɛ̃ gyↄfↄrↄdenↄ bɛa n pɔ́ blè kũńwo. 4 Akũ Pita fùtɛ àtɛn yã pì bↄkↄtɛńnɛ zéazɛa à pì: 5 Má kú Yↄpamɛ, matɛn adua kɛ, akũ ma wɛ́gupu è. Ma pɔ́ke è lán biza zɔ̃kɔ̃ↄ bà, bà dↄdↄna a kusuru mèn siikɔ̃nↄa, à bò ludambɛ àtɛn kipa ma kĩnaa. 6 Ma wɛ́ pèa tíii, ma nↄ̀bↄnↄ è a gũn, sɛ̃̀ntɛ pónↄ kũ pɔ́ kũ ò̀di táa o kũ kùaonↄ kũ bãnↄ. 7 Akũ ma kòtoo mà ò pìmɛnɛ: Pita, ǹ futɛ ǹ dɛ ǹ só. 8 Akũ ma pì, agya Dikiri, tɛ̃̀ pɔ́ kesɔ̃ pɔ́ gbãsĩ ke dí gɛ̃ ma lén zikiro. 9 Kòtoo pì bona ludambɛ gɛ̃̀n plade pì dↄ, pɔ́ kũ Luda kɛ̀kɛ à gɔ̃̀ swáswa, màsun a tɛ̃̀ boro. 10 À kɛ̀ lɛ gɛ̀n aakɔ̃, akũ ò èra ò gà pínki ò tào ludambɛ. 11 Gↄrↄ bire gɔ̃̀nↄ gbɛ̃nↄn aakɔ̃ kũ ò ń zĩma bona Sizarianↄ sù ↄn kũ má kún. 12 Akũ Luda Nini pìmɛnɛ mà gé kũńwo sikaa sari. Ó gbɛ̃nↄ gbɛ̃nↄn suddo díkĩnanↄ gèɛ kũmao lɛɛlɛ se, akũ o gɛ̃ gbɛ̃ kũ à gbɛ̃ pìnↄ zĩma bɛa. 13 Akũ à òwɛrɛ lákũ a malaikaa è nà, à bò à sùawa a kpén à òarɛ à gbɛ̃ zĩ Yↄpa à ma sísi, 14 de mà yã kũ ani a sura ba oarɛ, akãa kũ a bedenↄ ń pínki. 15 Kũ ma na yã'onaaa, Luda Nini kìpaḿma lákũ à kìpawá káaku nà. 16 Akũ yã kũ Dikiri ò dí dↄmagu kũ à pì, Yahaya gbɛ̃nↄ da'itɛ kɛ̀ kũ ío, akãa sɔ̃ áni ó da'itɛ kɛ kũ Luda Ninio. 17 Lákũ Luda gba dokɔ̃nↄ kɛ̀ńnɛ kũ ókɔ̃nↄ kũ o Dikiri Yesu Kirisi náani kènↄ nà, dín ma ũ mà fɔ̃ mà gí Ludanɛɛ? 18 Kũ ò yã pìi mà, odi yãke o doro, akũ ò Luda tó bò ò pì: O è Luda èra à buri pãndenↄ gbà zɛ́ dↄ ò nèsɛ litɛ ò wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro le.

Antiↄkudenↄ zɛna kũ Yesuo

19 Wɛ́tãmmana kũ à fùtɛ Sitivĩ ga gbɛra mɛ́ à tò gbɛ̃nↄ fàkɔ̃a ò tà Fenisia bùsun kũ Sipiru bùsuuo kũ Antiↄkuo, òtɛn Luda yã o Yudanↄnɛ ńtɛ̃nɛ. 20 Ama ń gbɛ̃kenↄ bi Sipiru bùsu kũ Sirɛni bùsuuo gbɛ̃nↄnɛ, akũ ò gèɛ Antiↄku òtɛn yã o buri pãndenↄnɛ se dↄ, òtɛn Dikiri Yesu baaru nna kpáńnɛ. 21 Dikiri tɛn ↄ daḿma, akũ gbɛ̃nↄ yã pìi sì dasidasi ò arɛ dò Dikiria.

22 Akũ yã pì baaruu kà Yurusalɛmu sↄsi gbɛ̃nↄ kĩnaa, akũ ò Baanaba zì̀ Antiↄku. 23 Kũ à kà gwe, à è lákũ Luda arubarikaa kèńnɛ nà, akũ a pↄ kè nna. À lɛ́ dàḿma ń pínki ò zɛ kũ Dikirio kũ nèsɛ mèn doo. 24 Baanaba bi gbɛ̃ manamɛ, Luda Nini

kũ ludanaanikɛnaao pèkɛrɛa, akũ ò kàra Dikiri gbɛ̃nↄ gũn dasidasi. 25 Akũ Baanaba gèɛ Taasu de à Solu wɛtɛ. 26 Kũ à a lè, akũ à sù kãao Antiↄku. Òdigɔ̃ kakara kũ sↄsi gbɛ̃nↄ dasidasi ògɔ̃ yã dańnɛ ari wɛ̀ do papana. Antiↄku gwen ò Yesu ìbanↄ sìsin Yesudenↄ ũ káaku.

27 Gↄrↄ kǔa annabinↄ bò Yurusalɛmu ò sù Antiↄku. 28 Ń gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Agabu fùtɛ à zɛ̀ à gĩnakɛ à nà zɔ̃kɔ̃ kũ ani ká andunia gũn pínki yã òńnɛ kũ Luda Nini gbãnao. Kalaudiu kíblena gↄrↄn nàa pìi kà. 29 Akũ Yesudenↄ zèo ò ń gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanↄ kámaza kɛ lákũ baadi gbãna kà nà ò kpãzãńnɛ. 30 Akũ ò kɛ̀ lɛ ò Baanaba kũ Soluo zǐo ò kpá ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nↄa.

12

Yamisi dɛna kũ Pita dana kpɛ́siranwo

1 Gↄrↄ kǔa kína Hɛrↄdu ↄ pètɛ Yesude kenↄa pãsĩpãsĩ. 2 À Yuhana vǐni Yamisi dɛ̀ kũ fɛ̃nɛdao. 3 Kũ à è yã bire kɛ̀ Yudanↄnɛ nna, akũ à èra à Pita kǔ dↄ. À abirekũ kɛ̀ Burodi Futɛnasari dikpɛ zĩmɛ. 4 Kũ à Pita kǔ, à a dà kpɛ́siran à a nà sozanↄnɛ ń ↄĩ ò a dãkpã. Soza pìnↄ gǎ do bi gbɛ̃nↄn siisiikɔ̃mɛ lɛu siikɔ̃. À dìtɛ à yãkpatɛ kɛ kãao gbɛ̃nↄ wára Vĩnla dikpɛ gbɛra. 5 Akũ ò Pita kũna kpɛ́siran, ama sↄsi gbɛ̃nↄ tɛn adua kɛnɛ zɛnaa sari.

Pita bona kpɛ́siran

6 Zĩ kũ tó gu dↄ̀ kũ Hɛrↄdu ni bo kãao, zĩ birea gwãanin Pita tɛn i o soza gbɛ̃nↄn planↄ dagura yĩna kũ mɔ̀kakɔ̃anaao mèn pla, akũsɔ̃ gbɛ̃nↄn planↄn kú kpélɛlɛa òtɛn kpé pì dãkpã. 7 Kãnto gɔ̃̀nↄ Dikiri malaikaa gɛ̃̀ gwe, akũ kpé pì pura kǔ. À Pita lè a gbǎntɛrɛɛa à a vù à pì: Ǹ futɛ likalika. Akũ mɔ̀kakɔ̃anaa pìnↄ bɔ̀tɛ a ↄa. 8 Akũ malaikaa pìi pìnɛ: Ǹ n uta da ǹ n kyate kpá. Pita kɛ̀ lɛ, akũ malaikaa pìi pì: Ǹ n uta kakara ǹ kũ ǹ témai. 9 Akũ Pita bò à tèi. Adi yã kũ malaika tɛn kɛnɛ dɔ̃ yãpura ũro, àtɛn da átɛn nana omɛ. 10 Ò gɛ̀̃tɛ gudãkpãri káakula kũ a pladeo, akũ ò kà bĩnilɛa. Bĩnilɛ pìi gbà bi mɔ̀ↄmɛ, akũ à wɛ̀ńnɛ kũ a zĩdao. Ò bɔ̀tɛ òtɛn gɛ̃ wɛ̃tɛn, akũ gwe gɔ̃̀nↄ malaikaa pì Pita tò zéda gũn. 11 Kũ Pita wɛ́ kɛ̀ à pì: Má dɔ̃ sãnsãn sà kũ Dikiri a malaikaa zǐ de à ma bo Hɛrↄdu ↄĩ kũ yã kũ Yudanↄ wɛ́ dↄi ò kɛmɛnɛo pínki.

12 Kũ a laakarii sù, à gèɛ Yuhana kũ òdi pinɛ dↄ Maaku da Mariama bɛa. Ò kakarana gwe dasidasi òtɛn adua kɛ. 13 Kũ à gãnu gbà lè, akũ nↄgbɛ̃ zĩkɛri kũ òdi pinɛ Roda gèɛ gwa. 14 Kũ à Pita kòtoo dɔ̃̀, pↄnna gũn adi zé wɛ̃ro, à bàa lè à èra à gèɛ à pìńnɛ Pita zɛ kpélɛlɛa. 15 Ò pìnɛ: Ĩa tɛn kámman yá? Akũ à zèo kũ yãpuramɛ. Akũ ò pì: A malaikaamɛ. 16 Pita kpé àtɛn gbà lé.

Kũ ò wɛ̀, ò a è, akũ yã pìi bò ń sarɛ. 17 Akũ à ↄ kɛ̀ńnɛ yáku ò yĩtɛ, akũ à bàbańnɛ lákũ Dikiri a bo kpésiran nà. Akũ à pì: À gé à o Yamisinɛ kũ ó gbɛ̃ kparanↄ. Akũ à bò à gɛɛ gu pãndea dↄ.

18 Kũ gu dↄ̀, zuka gbãna kà sozanↄ dagura òtɛn kↄ̃ lala: Bↄ́ mé à Pita lèe? 19 Hɛrↄdu pì ò a wɛtɛ. Kũ odi a lero, akũ à yã làla gudãkpãrii pìnↄa, akũ à pì ò ń dɛdɛ.

Hɛrↄdu ganaa

Abire gbɛra Hɛrↄdu bò Yudea à gɛɛ à gↄrↄ pla kɛ̀ Sizaria. 20 À pↄ fɛ̃̀ Tayadenↄ kũ Sidↄ̃denↄi manamana, akũ gbɛ̃ birenↄ lédokↄ̃nↄ kɛ̀ ò sù a gwa lɛɛlɛ. Ò gɛɛ kína pì bɛgwari Blasatu kĩnaa. Kũ Blasatu ń yãzɛ è, ò gɛɛ lédokↄ̃nↄ kɛ kũ Hɛrↄduo, zaakũ ń bùsu póble dì bo a bùsummɛ.

21 Kũ gↄrↄ kũ ò dìtɛ kà, Hɛrↄdu a kíble'utanↄ dà à gɛɛ à vùtɛ a tìntinnwa, akũ à yã ò gbɛ̃nↄnɛ. 22 Gbɛ̃nↄ wiki lɛ̀ ò pì: Luda ke mé àtɛn yã o, adi kɛ bisãsirinlo. 23 Gwe gɛ̃̀nↄ Dikiri malaika a lɛ̀ à a nɛ̀, kũ adi zↄ̃kↄ̃kɛ dↄ̃ Ludanɛro yãi, akũ a mɛɛ kɔ̀kↄɔ kà à gà.

24 Luda yã tén dagula àtɛn kara. 25 Baanaba kũ Soluo sↄ̃, kũ ò ń kámaza yã kɛ̀kɛ ò làka, ò bò Yurusalɛmu ò Yuhana kũ òdi pinɛ Maaku sɛ̀ ò tà kãao.

13

Baanaba kũ Soluo zĩnaa

1 Annabinↄ kũ yãdannɛrinↄn kú Antiↄku sↄsi gbɛ̃nↄ té, ń tↄ́n Baanaba kũ Simɛↄ kũ òdi pinɛ Bárasirao kũ Sirɛni bùsu gbɛ̃ Lusiuo kũ Manaɛ kũ à né blè kũ kína Hɛrↄduo lɛɛlɛ kũ Soluo. 2 Gↄrↄ kũ òtɛn donyĩ kɛ Dikirinɛ kũ léyĩnaao, Luda Nini pì: À Baanaba kũ Soluo ditɛ ńdona zĩ kũ ma ń séa yãi. 3 Kũ ò lé yì̀ ò adua kɛ̀, akũ ò ↄ dìdiḿma ò ń gbárɛ, ò dà zén.

Kunna Sipiru bùsun

4 Kũ Luda Nini Baanaba kũ Soluoo zì̀ lɛ, ò gɛɛ Sɛlusia. Zaa gwe ò gɛ̃̀ gó'itɛn ò gɛɛ Sipiru bùsun. 5 Kũ ò kà Salami, ò Luda yã waazi kɛ̀ Yudanↄ aduakɛkpɛnↄ gũn. Yuhana Maaku kú kũńwo kpanyĩri ũ. 6 Ò gɛ̃̀tɛ luan pìla ari Pafↄ, akũ ò kpàkũ kũ Yuda dabokɛri kũ à de annabi ékɛ ũo gwe. A tↄ́n Yesunɛ. 7 Àdigↄ̃ kú kũ bùsuu pì gbɛ̃ zↄ̃kↄ̃ Sɛgiu Pↄluo. Gbɛ̃ zↄ̃kↄ̃ɔ pì bi ↄ̃ndↄ̃riimɛ, akũ à Baanaba kũ Soluo sìsi kũ à ye à Luda yã ma yãi. 8 Dabokɛrii pì tↄ́n Ɛlima kũ Giriki yão. À ibɛrɛɛ sɛ̀ kũńwo, àtɛn wɛtɛ à gbɛ̃ zↄ̃kↄ̃ pì sã vú de àsun Yesu náani kɛro yãi. 9 Akũ Solu kũ òdi pi dↄ Pↄlu, Luda Nini dìdia, akũ a wé pɛ̀ Ɛlimaa à pì: 10 Ibilisi nénↄ doke kemɛ n ũ! Mana sĩnda pínki kparaside! Bisãsiri kũ yã vãni sĩnda pínki pèkɛrɛa! Wézɛ̃ri pãsĩ! Ĩni Dikiri zé súsu litɛna kpɛdangara tóroo? 11 Tera sà Dikiri ni ↄ kútɛmma de ǹ vì̀na kũ. Ĩni gↄrↄ pla kɛ kũ ifãntɛ̃'enaao. Gwe gɛ̃̀nↄ Ɛlima wé gɛ̃̀ dãadãa,

gusira kùtɛa. Akũ àtɛn ɔ mátɛmatɛ à gbɛ̃ wɛtɛ à a ɔ kũ. 12 Kũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔ pì yã̄ kũ à kɛ̀ɛ pìi è, à Dikiri náani kè, zaakũ Dikiri yã̄ kũ
Pɔlu dànɛ a kṳ̀ gbãna.

Kunna Antiɔku kũ à kú Pisidia bùsun

13 Akũ Pɔlu gɛ̃ gó'itɛn kũ a gbɛ̃nɔ ò bò Pafɔ ò gèɛ Pɛga, Pamfilia
bùsun. Gwen Yuhana Maaku ń tón à èra à tà Yurusalɛmu.
14 Bona Pɛga ò gèɛ Antiɔku kũ à kú Pisidia bùsun. Kámmabogɔrɔ
zĩ ò gèɛ ò vùtɛ aduakɛkpɛn. 15 Doka kũ annabinɔ takadanɔ
kyókɛnaa gbɛra aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ gbɛ̃ zĩ̀ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó
á karana yãke vĩ à o gbɛ̃nɔnɛ, à o. 16 Akũ Pɔlu fùtɛ à ɔ kèńnɛ à pì:
Isarailanɔ kũ buri pãnde donyĩrinɔ, à ma yã̄ ma. 17 Isarailanɔ
Luda ó dizinɔ sè, akũ à ń buri kàra kũ ò kú Misila bùsun. Akũ
à bò kũńwo gwe kũ a gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo. 18 À ń gwa gbárannan
lán wɛ̀ bupla taka bà. 19 À gbãna blè Kanaanɔ bùsu buri mèn
supplanɔa, akũ à ń bùsuu pìi kpàḿma. 20 A pínki kà wɛ̀ wàa pla
kpé bupla akuri taka bà. Abire gbɛra à yãgɔ̃gɔ̃rinɔ dìtɛńnɛ ari
à gèɛ pé annabi Samuɛlia. 21 Kũ ò kína gbèka, akũ Luda Kisi
né Solu, Biliaminu buri dìtɛńnɛ. À kpata blè wɛ̀ bupla, 22 akũ
Luda a bò kpatan à Dauda kà a gɛ̃nɛ ũ. Luda Dauda yã̄ ò à pì a
lè Yɛsɛ né Dauda laasun pɔ kèarɛ, ani a pɔyeina pínki yã̄ kɛmɛ.
23 A buri gũn à Yesu bòn Isarailanɔnɛ Surabari ũ lákũ à a lé sè
nà. 24 Ari Yesu pì gɔ̃ gé su Yahaya gĩnakɛ à waazi kè Isarailanɔnɛ
ń pínki, à òńnɛ ò ń nèsɛ litɛ ò da'itɛ kɛ. 25 Kũ Yahaya zĩ ye à láka
à pì: Dín átɛn da má de a ũu? Gbɛ̃ kũ átɛn wé dɔin ma ũro. À
ma! Ade tɛn su ma gbɛra, mádi ká mà a kyate bobonɛro.

26 Ma gbɛ̃nɔ, Ibrahĩ burinɔ kũ buri pãnde donyĩrinɔ, ókɔ̃nɔn
Luda surabana yã̄ díkĩna kpà̰zãwɛrɛ. 27 Yurusalɛmudenɔ kũ ń
gbãnadenɔ dí Yesu dɔ̃ro, odi annabinɔ takada kũ òdigɔ̃ a kyó
kɛ kámmabogɔrɔ zĩ pínki zé dɔ̃ro, akũ ò tò annabii pìnɔ yã̄ pàpa
ò yã̄ dàala. 28 Odi yãke lea kũ à kà ò a dɛro, akũ ò wé kè Pilatia
de ò a dɛ. 29 Kũ ò yã̄ kũ ò kɛ̰̃ a yã̄ musu kè pínki, ò a kìpa lía ò a
wùtɛ miran. 30 Ama Luda a vù bona gan. 31 A gɔrɔ pla kɛnaa
gũn à bò à sù gbɛ̃ kũ ò bò Galili ò gèɛ kãao Yurusalɛmunɔa.
Mókɔ̃nɔmɛ a sèedadenɔ ũ gbɛ̃nɔnɛ. 32 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, o su a baaru nna
kpáárɛ. Lákũ Luda lé sè ó dizinɔnɛ nà 33 à kè ókɔ̃nɔ kũ ó de ń
buri ũnɔnɛ, à Yesu vù lán ò ò Zabura plade gũn nà. Luda pì:
Ma néme n ũ,
gbãran ma n i.
34 Adi yagi kɛro, ama Luda a vù bona gan lákũ Luda ò nà yã̄ à
pì:
Mani kúadona arubarika kɛárɛ yãpura
lákũ ma ò Daudanɛ nà.
35 Akũ ò ò gukea dɔ ò pì:
Ĩni we n gbɛ̃ kũ à kú adona yagi kɛro.

36 Dauda sɔ̃ à Luda pɔyenyĩnaa kɛ̀ a gɔrɔa, à gà ò a mira kpàkũsũ
kũ a dizinɔ pɔ́o, akũ à yagi kɛ̀. 37 Gbɛ̃ kũ Luda a vù bona gan
pì dí yagi kɛro. 38 Ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ durunnanɔ kɛ̃mmana
waazi kũ ótɛn kɛárɛ bò Yesu gãimɛ. 39 Musa doka dì fɔ̃ à tò Luda
yã bo kũńwo nnaro, ama Luda dì tó yã bo kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Yesu
náani kɛnɔ nna a pínki gũn. 40 À laakari kɛ, de yã kũ annabinɔ
ò sún á lero 41 ò pì:
À ma, ákɔ̃nɔ lalandikɛrinɔ,
à kɛ gìri à kakatɛ,
zaakũ mani yãke kɛ á gɔrɔa.
Bee tó ò òárɛ, áni síro.
42 Kũ Pɔlu kũ Baanabao tɛn bɔtɛ aduakɛkpɛn, ò wɛ́ kɛ̀ḿma
ò ɛra ò su yã pì ońnɛ kámmabogɔrɔ làa dɔ. 43 Kũ òtɛn fãkɔ̃a,
Yudanɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi donyĩ kɛ kũńwonɔ bò ò tɛ̀ Pɔlu kũ
Baanabaooi dasi. Ò yã òńnɛ ò lé dàḿma, de ògɔ̃ gé arɛ kũ gbɛ̃kɛ
kũ Luda kɛ̀ńnɛo.
44 Kámmabogɔrɔ làa wɛ̃tɛdenɔ kàkara ń pínki ò sù Dikiri yã ma.
45 Kũ Yudanɔ pari è lɛ, ò nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà manamana, akũ òtɛn
Pɔlu yã ékɛ bo òtɛni a sɔ̃sɔ̃. 46 Akũ Pɔlu kũ Baanabao yã òńnɛ kũ
swɛ̀gbãnao ò pì: Ákɔ̃nɔn à kǔ ò Luda yã oárɛ káaku gĩa. Zaakũ
a gii átɛn da ádi ká à wɛ̀ndi kũ àdi lákaro lero, óni ɛra ò arɛ dɔ
buri pãndenɔa sà. 47 Zaakũ Dikiri yã dí dìtɛwɛrɛ à pì:
Ma n ditɛ gupura ũ buri pãndenɔnɛ,
de ǹ gɛ́ kũ surabana yão ari zĩtɛ léa.
48 Kũ buri pãndenɔ yã pìi mà, ń pɔ kɛ̀ nna ò bɛ̀ɛrɛɛ lì Dikiri
yãnɛ, akũ gbɛ̃ kũ Luda ń dítɛ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro pɔ́ ũnɔ Yesu
náani kɛ̀.
49 Akũ Dikiri yã dà bùsuu pìla pínki. 50 Yudanɔ ɔ zɔ̃ buri pãnde
nɔgbɛ̃ donyĩri bɛ̀ɛrɛdenɔi kũ wɛ̃tɛ gbãnadenɔo, akũ ò wɛ́ tǎ Pɔlu
kũ Baanabaooa ò pɛ̀ḿma ń bùsun. 51 Ò lukutɛ̃ kpùkɛkpukɛ ń
gbánɔa ń tona kũ Ludao sèeda ũ, akũ ò gɛ̀ɛ Ikɔniu. 52 Yesudenɔ
sɔ̃, Luda Nini pɛ̀kɛrɛḿma kũ pɔnnao.

14

Kunna Ikɔniu

1 Ò kɛ̀ Ikɔniu lákũ òdi kɛ nà, ò gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn ò yã
ò ari Yudanɔ kũ buri pãndenɔ Dikiri náani kɛ̀ dasidasi. 2 Akũ
Yuda kũ ò gì yã pì síinɔ buri pãndenɔ sã vù Yesudenɔnɛ ò ibɛrɛɛ
sɛ̀ kũńwo. 3 Bee kũ abireo Pɔlu kũ Baanabao gɔrɔ pla kɛ̀ gwe
ò Dikiri yã ò kũ swɛ̀gbãnao, akũ Dikiri ń gbá zé ò sèedanɔ kũ
daboyãnɔ kɛ̀, kũ à yãpura kpà a gbɛ̃kɛyã kũ òtɛn oa. 4 Akũ
wɛ̃tɛdenɔ kɛ̀kɛ̃kɔ̃a, gbɛ̃kenɔ zɛ̀ kũ Yudanɔ, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kũ zĩrinɔ.
5 Akũ Yudanɔ kũ buri pãndenɔ kũ ń gbãnadenɔ zɛ̀o ò wɛ́ tãḿma
ò ń pápa kũ gbɛ̀ɛo. 6 Kũ Pɔlu kũ Baanabao ń yã dɔ̃, akũ ò bàa sì ò

tà Likaonia bùsu wɛ̃tɛnↄ gũn, Lisitira kũ Dɛbio kũ ń lakutunↄ.
7 Akũ ò kpɛ́ òtɛn baaru nna pì kpáńnɛ gwe.

Kunna Lisitira

8 Gɔ̃gbɛ̃ ke kú Lisitira a gbánↄ íbana. Zaa lákũ ò a ì nà ɛrɛɛmɛ,
adi táa o zikiro. 9 Àtɛn sã kpá Pↄlu yãi, akũ Pↄlu wɛ́ pèa tíii,
à è a ludanaanikɛnaa kà à a werekɔ̃a, 10 akũ à pìnɛ kũ kòto
gbãnao: Ǹ futɛ ǹ zɛ n gbáa. Akũ à vǐ à zè à nà táa'onaa. 11 Kũ
gbɛ̃nↄ è lákũ Pↄlu kɛ̀ nà, akũ ò wiki kàkara kũ Likaonia yão ò pì:
Tãnanↄ lì bisãsirinↄ ũ ò kìpawá. 12 Ò tɔ́ kpà Baanabanɛ Zusu,
Pↄlu sɔ̃ Ɛmɛsi kũ àkũ mɛ́ àdi dońnɛ arɛ kũ yã'onaao yãi. 13 Zusu
pì kpɛ́ kú wɛ̃tɛ kpɛ, akũ a gbàgbarii sù kũ zùsa kũ ò lávu zãblebↄↄ
kèńnɛnↄo wɛ̃tɛ bĩnilɛa. À ye gbɛ̃nↄ sa oo zǐrinↄa. 14 Kũ Baanaba
kũ Pↄluo yã pìi mà, ò ń utanↄ gàga ò kɛ̃̀kɛ̃, akũ ò sì gbɛ̃nↄ té kũ
wikio 15 ò pì: Gbɛ̃nↄ, bɔ́ yã mɛ́ à tò átɛn kɛ lɛɛ? Bisãsirinↄn ó ũ
se lán á bà. Baaru nnan ótɛn kpáárɛ, de à kpɛ li pɔ́ gina dínↄnɛ
à arɛ dↄ Luda Wɛ̃̀ndidea. Àkũ mɛ́ à musu kè kũ zĩtɛo kũ ísirao
kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnↄ pínki. 16 À buri sĩnda pínki tò yã ò ń zĩda
zé sè. 17 Bee kũ abireo à a zĩda mↄ́árɛ yãmanakɛnaa gũn. Àdi
tó legũ maárɛ de à pɔ́ kɛ̃ a gↄrↄa. Àdi á gba pɔ́ble dasi de àgɔ̃ kú
pↄnna gũn. 18 Bee kũ yã bire onaao, gbãna kũ gbãnao ò gbasa
ò gì gbɛ̃nↄnɛ ò sa oḿma.

19 Akũ Yudanↄ bò Antiↄku kũ Ikↄniuo ò sù ò gbɛ̃nↄ sã vù. Akũ
ò Pↄlu pàpa kũ gbɛ̀ɛo ò a gàtɛ ò bò kãao wɛ̃tɛ kpɛ, òtɛn da à gàmɛ.
20 Kũ Yesudenↄ kàkarai, akũ à fùtɛ à gɛ̃̀ wɛ̃tɛ gũn. Kũ gu dↄ̀, àpii
kũ Baanabao gɛ̀ɛ Dɛbi.

Zǐrinↄ tana Antiↄku

21 Kũ ò baaru nna kpàńnɛ wɛ̃tɛ pìi gũn, ò gbɛ̃nↄ lè dasidasi.
Akũ ò èra ò gɛ̀ɛ Lisitira kũ Ikↄniuo kũ Antiↄkuo, 22 òtɛn Yesu-
denↄ gba gbãna, òtɛn lé daḿma ò wé tã Yesu náanikɛnaaa ò pì:
Séde ò wari kɛ manamana, gbasa ò gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa
gũn. 23 Ò gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nↄ dìtɛńnɛ sↄsi kũ sↄsio, akũ ò adua kèńnɛ kũ
léyĩnaao ò ń ná Dikiri kũ ò a náani kè ↄĩ̃.

24 Kũ ò bɔ̀tɛ Pisidia bùsu kpa, akũ ò kà Pamfilia bùsun. 25 Ò
Luda yã ò Pɛga, akũ ò gɛ̀ɛ Atalia. 26 Gwen ò gɛ̃̀ gó'itɛn ò tà
Antiↄku, gu kũ ò ń ná Ludanɛ a ↄĩ̃ yã, de à gbɛ̃kɛ kɛńnɛ zĩ kũ
ò kè ò làka tera yã musu. 27 Kũ ò kà, ò sↄsi gbɛ̃nↄ kàkara ò yã kũ
Luda kèńnɛ gbàńnɛ pínki, lákũ à buri pãndenↄ gbà zé ò a náani
kè nà. 28 Akũ ò gↄrↄ pla kè kũńwo gwe.

15

Yãgɔ̃gɔ̃na Yurusalɛmu

1 Gbɛ̃kenɔ bò Yudea ò sù Antiɔku, akũ ò yã̀ dà Yesudenɔnɛ ò
pì: Tó ádi tɔ̃ zɔ̃ lákũ Musa dìtɛ nàro, áni surabana lero. 2 Pɔlu kũ
Baanabao zuka kàńyĩ ò lékpakɔ̃a kɛ̀ kũńwo manamana yã̀ pìi
musu. Akũ Yesudenɔ zɛ̀o Pɔlu kũ Baanabao kũ ń gbɛ̃kenɔ gé
Yurusalɛmu de ò yã̀ pì gɔ̃gɔ̃ kũ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ. 3 Ò gɛ̀ɛ
ò zɛ̀ńnɛ, akũ ò bɔ̀tɛ Fenisia kũ Samariao bùsu kpao. Ò buri
pãndenɔ nèsɛlitɛna yã̀ bàba ń gbɛ̃nɔnɛ gwe, akũ ń pɔ kɛ̀ nna
manamana. 4 Kũ ò kà Yurusalɛmu, sɔsi gbɛ̃nɔ kũ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔ gbãnakɛ kpàńyĩ, akũ ò yã̀ kũ Luda kɛ̀ńnɛ pínki baaruu
kpàńnɛ. 5 Akũ Farisi Yesude kenɔ fùtɛ ò pì: Séde buri pãndenɔ
tɔ̃ zɔ̃, ò ońnɛ ògɔ̃ Musa doka kũna. 6 Akũ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
kɔ̃ kàkara òtɛn yã̀ pì gwa. 7 Kũ yãgɔ̃gɔ̃naa gbãna kṵ̀, Pita fùtɛ
à pìńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ Luda ma ditɛ á té à gìi kɛ̀, de buri
pãndenɔ Yesu baaru nna ma ma lén ò a náani kɛ. 8 Luda gbɛ̃
sĩnda pínki nèsɛ dɔ̃, akũ à ń gbá a Nini ń sinaa sèeda ũ lákũ à ó
gbá nà. 9 Luda dí ń ditɛ dodo kũ ókɔ̃nɔro. À ń nèsɛɛ pìpińnɛ kũ ò
Yesu náani kɛ̀ yãi. 10 Bó yã̀ mé à tò átɛn Luda lé átɛn gwa teraa?
Aso kũ ó dizinɔ fùa ò sé kũ ókɔ̃nɔn á ye à dińnɛ yá? 11 Lɛnlo! Ó
sì kũ óni surabana le Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ yãi lán mɔ́kɔ̃nɔ bà se.

12 Gbɛ̃nɔ kɛ̀ kítikiti ń pínki, akũ ò sã kpà Baanaba kũ Pɔluooi,
òtɛn sèedanɔ kũ daboyã̀ kũ Luda kɛ̀ ń gãi buri pãndenɔ ténɔ
ońnɛ. 13 Kũ ò yã̀ ò ò làka, Yamisi fùtɛ à yã̀ ò à pì: Ma gbɛ̃nɔ, à
ma yã̀ ma. 14 Simɔ ò lákũ Luda wé pà̀ buri pãndenɔla káaku nà
à gbɛ̃nɔ sɛ̀ ń té a pɔ́ ũ. 15 Annabinɔ yãnɔ kɔ̃ sɛ̀ kũ abireo, zaakũ
ò pì:

16 Abire gbɛra mani ɛra mà su mà Dauda bɛzĩ bo,
mani a guforo kɛkɛ mà tata mà a futɛ,
17 de bisãsiri kparanɔ ma ki wɛtɛ,
buri pãnde gbɛ̃ kũ ma tɔ́ kúḿma pìnɔ ń pínki.
Dikiri kũ àtɛn yã̀ pì kɛ mé à ò,
18 àkũ mé à tò ò yã̀ pì dɔ̃ zaa káaku.

19 A yã̀ mé à tò ma è à mana ò yã̀ kũ à zĩ'ũ ditɛ buri pãnde kũ
òtɛn arɛ dɔ Ludaanɔnɛro. 20 Ò takada kɛ̃́nɛ ò mì kɛ̃ tãna póblea
kũ pãpãkɛnaao kũ nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ aruo. 21 Zaakũ à gìi
kɛ̀ kũ òdigɔ̃ Musa takada kyó kɛ aduakɛkpɛnɔ gũn kámmabogɔrɔ
zĩ pínki òdigɔ̃ a doka waazi kɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo.

Gbɛ̃nɔ zĩ̃na buri pãnde Yesudenɔa

22 Akũ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ pínki zɛ̀o ò gbɛ̃nɔ bo
ń té ò ń zĩ Antiɔku kũ Pɔluo kũ Baanabao. Akũ ò ń arɛde kenɔ
bò, Yudasi kũ òdi pinɛ Baasaba kũ Silasio. 23 Ò ń zĩ kũ takadao,
yã̀ kũ ò kɛ̃́ a gũnn dí:

Ókɔ̃nɔ zĩ̀rinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ o fɔ kpà ákɔ̃nɔ ó gbɛ̃ kũ ò de buri
pãnde ũnɔa zaa Antiɔku kũ Siria bùsuuo kũ Silisia bùsuuo.

24 O mà ó gbɛ̃kenɔ gèɛ á kĩnaa ó lé sari, ò á nèsɛɛ yàkaárɛ ò á
dá bídin ń yã'onaa gũn. 25 Akũ o lédokɔ̃nɔ kè o zɛo kũ ò gbɛ̃nɔ
bo ò ń zĩáwa kũ ó gbɛ̃ yenyĩdenɔ Baanaba kũ Pɔlu 26 kũ ò gì ń
wɛ̀ndiii ó Dikiri Yesu Kirisi tɔ́bona yãiio. 27 A yã mé à tò ótɛn
Yudasi kũ Silasio zĩáwa, de ò yã kũ o kɛ̀ takadan oárɛ kũ léo.
28 Zaakũ Luda Nini kũ ókɔ̃nɔ o zɛo òsun aso ke diárɛro, séde
pɔ́ kũ à zé vĩ díkĩnanɔ. 29 À mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kũ ò sa òo tãnaaa kũ
aruo kũ nɔ̀bɔ kùtukpanasario kũ pãpãkɛnaao. À mana à mì
kɛ̃ adinɔa. Ò kɔ̃ e aafia!

30 Akũ ò ń gbárɛ ò gèɛ Antiɔku. Ò sɔsi gbɛ̃nɔ kàkara ń pínki,
akũ ò takada pìi kpàḿma. 31 Kũ ò a kyó kè, akũ ń pɔ kè nna
manamana kũ nèsɛyĩdakũna yã pìio. 32 Yudasi kũ Silasio bi
annabinɔmɛ, akũ ò lé dà ń gbɛ̃ pìnɔa manamana ò ń gbá gbãna.
33 Kũ ò gɔrɔ pla kè gwe, Yesudenɔ lé zàḿma, akũ ò tà ń zĩrinɔ
kĩnaa aafia. 34-35 Pɔlu kũ Baanabao gɔ̃ Antiɔku. Kũ gbɛ̃ dasi
pãndenɔ ò Dikiri yã dàńnɛ, ò baaru nna kpàńnɛ.

Pɔlu kũ Baanabao kɛ̃kɔ̃anaa

36 Gɔrɔ pla gbɛra Pɔlu pì Baanabanɛ: Ò ɛra ò gé ó gbɛ̃nɔ gwa
wɛ̃tɛ kũ o Dikiri yã waazi kèn yãnɔ gũn, ògɔ̃ dɔ̃ lákũ ò kun nà.
37 Baanaba ye à Yuhana Maaku sé à gé kũńwo, 38 akũ Pɔlu tɛn
da à mana ò gbɛ̃ kũ à kɛ̀ḿma Pamfilia à gì téńyĩ ń zĩ gũn sé
doro. 39 Kũ odi kɔ̃ yã maro, akũ ò kɛ̀kɔ̃a. Baanaba Maaku sè
ò gɛ̀ gó'itɛn ò gèɛ Sipiru. 40 Akũ Pɔlu Silasi sè. Yesudenɔ ń ná
Dikirinɛ a ɔĩ de à gbɛ̃kɛ kɛńnɛ, akũ ò dà zén, 41 ò gɛ̀tɛ Siria kũ
Silisiaola ò sɔsi gbɛ̃nɔ gbà gbãna.

16

Pɔlu wɛ̃tɛgɛna kũ Timɔtio kũ Silasio

1 Pɔlu kà Dɛbi kũ Lisitirao. Gwen Yesude ke kun a tɔ́n Timɔti.
A da bi Yuda Yesudemɛ, a de sɔ̃ bi Girikimɛ. 2 A tɔ́ nna Yesude
kũ ò kú Lisitira kũ Ikɔniuonɔ kĩnaa. 3 Pɔlu ye à gé kãao, akũ a tɔ̃ɔ
zɔ̃nɛ Yuda kũ ò kú wɛ̃tɛ pìnɔ gũnnɔ yãi, zaakũ ń pínki dɔ̃ kũ a de
bi Girikimɛ. 4 Wɛ̃tɛ kũ ò gèɛn pínki, ò yã kũ zĩrinɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
dìtɛ Yurusalɛmu ò sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ kũna. 5 Akũ òtɛn gbãna kũ
ń ludanaanikɛnaa gũn òtɛn dasi kũ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà.

Pɔlu wégupu'ena Toroasi

6 Luda Nini gìńnɛ ò gé Luda yã o Asia bùsun, akũ ò gɛ̀tɛ Firigia
kũ Galatia bùsunɔola. 7 Kũ ò kà Misia bùsu lén, ò ye ò gɛ̃ Bitinia
bùsun, akũ Yesu Nini dí weńnɛro. 8 Kũ ò gɛ̀tɛ Misia bùsula,
akũ ò kà Toroasi. 9 Gwãani Pɔlu Masedonia bùsu gbɛ̃ke è zɛna
wégupu'enaa gũn, àtɛn kútɛ kɛnɛ à pì: Ǹ bikũ ǹ su ó kĩnaa
Masedonia ǹ kpawái. 10 Kũ à wégupu è lɛ, akũ o Masedonia

soru kɛ̀ gɔ̃nɔ, zaakũ o dɔ̃ sà kũ Luda mɛ́ àtɛni ó sísi ò gɛ́ baaru nna kpáńnɛ.

Lidia Yesu zɛ́ sɛnaa

11 Akũ o gɛ̃ gó'itɛn Toroasi o mìi pɛ̀ Samɔtarasia. Kũ gu dɔ̀ o ka Nɛapɔli. 12 Bona gwe o gɛ Filipi. Àkũmɛ Masedonia bùsu kpado pì wɛ́ra ũ, kũ Romudenɔn vĩ. Akũ o gɔrɔ pla kɛ̀ wɛ̃tɛ pìi gũn. 13 Kámmabogɔrɔ zĩ o bo wɛ̃tɛ kpɛ o gɛ swa sarɛ, gu kũ o mà aduakɛki kunwa. Akũ o vutɛ o yã ò nɔgbɛ̃ kũ ò kakarana gwenɔnɛ. 14 Nɔgbɛ̃ ke kú gwe òdi pinɛ Lidia. Tiatira gbɛ̃mɛ, biza wɛ́ tɛ̃ra búgu yìariimɛ, akũsɔ̃ Luda donyĩriimɛ. Àtɛn yã kũ Pɔlu tɛn o ma, akũ Dikiri a swɛ̃ɛ wɛ̃nɛ à yã pìi sì. 15 À da'itɛ kɛ̀ kũ a bɛdenɔ, akũ à wɛ́ kɛ̀wá à pì: Tó a ma Dikiri náanikɛnaa sì, à mɔ́ à kipa ma bɛa. Akũ o a yãze è.

Pɔlu kũ Silasio dana kpésiran Filipi

16 Zĩkea kũ ótɛn gɛ́ aduakɛkia, o dakarɛ kũ zɔ̀nɔgbɛ̃ kũ à mlɛ̃ tãna vĩo. A dikirinɔ dì ɔgɔ le manamana a ziayã'onnɛnaa musu. 17 Akũ à bò à tɛ́wái, ókɔ̃nɔ kũ Pɔluo, àtɛn wiki lɛ́ à pì: Gbɛ̃ dínɔ bi Luda Musude zɔblerinɔmɛ, òtɛn surabana zɛ́ kpàkpa kɛárɛ. 18 Àdigɔ̃ kɛ lɛ lán gu dìgɔ̃ dɔ nà, akũ Pɔlu kpàsa kãao. À lìtɛ à pì tãna pìinɛ: Ma ònnɛ kũ Yesu Kirisi tóo ǹ goa. Akũ à gòa gɔ̃nɔ.

19 Kũ a dikirinɔ dɔ̃ ń àrelena a yã musu wɛ́dɔinaa làka, akũ ò Pɔlu kũ Silasioo kù ò ń gátɛ ò gɛ̀ɛ kũńwo gbãnadenɔ kĩnaa ɛtɛ gũn. 20 Ò gɛ̀ɛ kũńwo yãkpatɛkɛrinɔ kĩnaa ò pì: Gbɛ̃ dínɔ bi Yudanɔmɛ, òtɛni ó wɛ̃tɛ yakawɛrɛ. 21 Futɛokarayã kũ ókɔ̃nɔ Romudenɔ doka gìi ò sí ke ò kɛn òtɛn dańnɛ. 22 Pari fùtɛńyĩ, akũ yãkpatɛkɛri pìnɔ pì ò ń pónɔ boḿma ò ń lélɛ gòoo. 23 Kũ ò gbɛ̃na mana kɛ̀ńnɛ, akũ ò ń dá kpésiran ò pì kpé pìi dãkpãriinɛ à ń dãkpã manamana. 24 Kũ ò ònɛ lɛ, akũ à ń dá kpé tú à ń gbánɔ yì̀ lía gíngin.

25 Lizãndo gũn Pɔlu kũ Silasio tɛn adua kɛ òtɛn lè sí Ludanɛ, gbɛ̃ kparanɔ tɛn sã kpá ń yãi. 26 Kãnto zĩtɛ yì̀gãyĩgã kũ gbãnao ari kpé pìi gbì̀nɔ kɛ̀ gìri. Gwe gɔ̃nɔ a gbànɔ wɛ̀wɛ̃ pínki, akũ purusunanɔ mɔ̀kakɔ̃ananɔ bɔ̀tɛḿma pínki. 27 Kũ kpé dãkpãrii pìi vù, à gbànɔ è wɛ̃wɛ̃na pínki, akũ à a fɛ̃nɛda wòto à ye à a zĩda dɛ, zaakũ àtɛn da purusunanɔ bàa sìmɛ. 28 Akũ Pɔlu pù̀tã kũ kòto gbãnao à pì: Ǹsun n zĩda kari boro. Ó kú la ó pínki. 29 Kpé dãkpãrii pìi pì ò mɔ́ fitilaao, akũ à sì ń té kũ bàao à kùtɛ Pɔlu kũ Silasio arɛ àtɛn lukaluka. 30 À bò kũńwo bàai, akũ à pì: Marenɔ, deran mani kɛ mà surabana lee? 31 Ò pìnɛ: Ǹ Dikiri Yesu náani kɛ ĩni surabana le, mɔkɔ̃n kũ n bedenɔ á pínki. 32 Akũ ò Dikiri yã ònɛ kũ a bedenɔ ń pínki. 33 Lizãndo kù̀a kpé dãkpãrii pì ń sɛ́

à gɛ̀ɛ à ń bɔ̀nɔ pìpíńnɛ, akũ à da'itɛ kè gɔ̃̀nɔ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. 34 Akũ à gɛ̃̀ kũńwo a bɛa à póble kɛ̀ńnɛ. Àpii kũ a bedenɔ, ń pɔ kɛ̀ nna manamana kũ ò Luda náani kɛ̀ yãi.

35 Kũ gu dɔ̀, yãkpatɛkɛrinɔ dogarinɔ zĩ̀ ò gé onɛ à gbɛ̃ pìnɔ gbarɛ. 36 Akũ kpé dãkpãrii pìi pì Pɔlunɛ: Yãkpatɛkɛrinɔ gbɛ̃nɔ zĩ̀ma de mà á gbarɛ. À bɔtɛ à tá aafia. 37 Akũ Pɔlu pì dogarii pìnɔnɛ: Ò ó gbɛ̃ gbɛ̃nɔ wára yãkpatɛkɛna kũoo sari ò ó dá kpésiran, ókɔ̃nɔ kũ Romudenɔn ó ũ. Tera sà ò ye ò ó bɔtɛ asiri gũn yá? O'o! Oi! Séde ò su ò ó bɔtɛ ń zĩ̀da. 38 Dogarii pìnɔ yã pì gbã̀ yãkpatɛkɛrinɔnɛ. Kũ ò mà Romudenɔmɛ ń ũ, akũ vĩ̃na ń kũ. 39 Akũ ò sù ò kútɛ kɛ̀ńnɛ ò ń bótɛ kpésiran, akũ ò wé kɛ̀mma ò bońnɛ ń wɛ̃tɛ gũn. 40 Kũ ò bɔ̀tɛ kpésiran, ò gɛ̀ɛ Lidia bɛa. Ò Yesudenɔ lè gwe, akũ ò ń nɛ̀sɛ yĩ̃da kũńnɛ ò dà zén.

17

Pɔlu kunna Tɛsalonika

1 Ò bɔ̀tɛ kũ Amfipɔlio kũ Apɔlɔniao, akũ ò kà Tɛsalonika, gu kũ Yudanɔ aduakɛkpɛ kún. 2 Akũ Pɔlu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn lákũ àdigɔ̃ kɛ nà, à waazi kɛ̀ńnɛ yã kũ à kɛ̃na Luda yãn musu kámmabogɔrɔ aakɔ̃. 3 Àtɛn bɔkɔtɛńnɛ lákũ à kɔ̃ sɛ̀o Arumasihu wétãmma le nà à futɛ bona gan à pì: Yesu kũ matɛni a yã oárɛ mé à Arumasihu pì ũ. 4 Ń gbɛ̃kenɔ yã pì zé è, akũ ò nà Pɔlu kũ Silasiooa. Lɛn Giriki donyĩ̃rinɔ nàmma lɛ dasi se ari kũ nɔgbɛ̃ kũ ò tó bònɔ dasi dɔ.

5 Akũ Yudanɔ nɛ̀sɛgɔ̃baa kpà kũńwo, ò kurepãpã'orinɔ kàkara ò dasi kù, akũ ò wɛ̃tɛ wà. Ò gɛ̀ɛ ò lìka Yasɔ̃ bɛi, òtɛn Pɔlu kũ Silasio wɛtɛ de ò ń kũ ò bo kũńwo gupuraa. 6 Kũ odi ń lero, ò Yasɔ̃ kũ Yesude pãndenɔ gàtɛ ò bò kũńwo wɛ̃tɛ gbãnadenɔ kĩ̃naa, òtɛn wiki lé òtɛn pi: Gbɛ̃ pìnɔ bi andunia gudɛrinɔmɛ. Ò sù la, 7 akũ Yasɔ̃ ń dítɛ a bɛa. Gbɛ̃ pìnɔ tɛn pã Siza dokanɛ ń pínki, òdi pi kína pãnde kun òdi pinɛ Yesu. 8 Yã pìi zɔ̃̀ gbɛ̃nɔ pɔa kũ wɛ̃tɛ gbãnadenɔ. 9 Akũ ò ɔgɔ sì Yasɔ̃a kũ a gbɛ̃ kparanɔ ò ń gbárɛ.

Pɔlu kunna Bɛrea

10 Gwãani birea gɔ̃̀nɔ Yesudenɔ Pɔlu kũ Silasio gbàrɛ Bɛrea. Kũ ò kà gwe, akũ ò gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn. 11 Gbɛ̃ birenɔ nɛ̀sɛ mana de Tɛsalonikadenɔ póla ò Luda yã sì ɔplapla. Lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà òdigɔ̃ Luda yã gwagwa de ò dɔ̃ tó Pɔlu yã pìnɔn yãpura vĩ. 12 Ń gbɛ̃nɔ Dikiri náani kɛ̀ dasidasi kũ Giriki nɔgbɛ̃ bɛɛrɛdenɔ kũ Giriki gɔ̃gbɛ̃nɔo dasidasi dɔ. 13 Kũ Tɛsalonika Yudanɔ mà Pɔlu tɛn Luda yã waazi kɛ Bɛrea dɔ, akũ ò sù gwe ò yãkete dà gbɛ̃nɔ té ò ń pɔ fùtɛ. 14 Akũ Yesudenɔ Pɔlu gbàrɛ gɔ̃̀nɔ ísira kpa, ama Silasi kũ Timɔtio gɔ̃̀ gwe. 15 Gbɛ̃ kũ ò gɛ̀ɛ zɛ

Pɔlunɛnɔ gèɛ kãao Atɛni, akũ ò èra ò tà Silasi kũ Timɔtio kĩnaa kũ Pɔlu légbɛɛo, à pì ò mɔ́ ò a le likalika.

Pɔlu kunna Atɛni

16 Kũ Pɔlu tɛni ń dã Atɛni, a pɔ yàka kũ à è tãna di wɛ̃tɛ pìi gũn yãi. 17 Akũ à waazi kɛ̀ Yudanɔnɛ kũ buri pãnde donyĩrinɔ aduakɛkpɛn kũ gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ ń le ɛtɛ gũnnɔ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 18 Pɔlu tɛn yã lɛkɔ̃a kũ yãwaaripari kũ òdi ń sísi Ɛpikurenɔ kũ Sotoikinɔ. Akũ ń gbɛ̃kenɔ pì: Bɔ́ yãn titimako dí tɛn bɔtɛɛ? Gbɛ̃kenɔ pì: Ótɛn da tãna dufunɔ yã kpàkpan àtɛn kɛ. Ò ò lɛ kũ àtɛn Yesu yã kũ a vuna ganwo baaru nna kpańnɛ yãimɛ. 19 Akũ ò Pɔlu sɛ̀ ò gèɛ kãao gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kĩnaa Areopagu ò pì: Ĩni yã dufu kũ ndì dańnɛ owɛrɛroo? 20 O yãbonsarɛ mà n lén, ó ye ò a bɔkɔtɛna dɔ̃. 21 Atɛnidenɔ pínki kũ nibɔ kũ ò kú gwenɔ dìgɔ̃ ye yã pãndeiro, séde yã dufu mana kũ a wàaripanaao.

22 Akũ Pɔlu fùtɛ à zè Areopagude pìnɔ té à pì: Atɛnidenɔ, ma è á mìnatɛna tãnanɔnɛ kokari vĩ manamana yã sĩnda pínki gũn. 23 Kũ matɛn kure á wɛ̃tɛ gũn, matɛn pɔ́ kũ adì donyĩ kɛńnɛnɔ tàasi ká, akũ ma sa'oki ke è, ò pɔ́ kɛ̀a ò pì: Luda kũ ó dɔ̃ro pɔ́. Luda kũ á a dɔ̃ro átɛn donyĩ kɛnɛ baaruun matɛn kpáárɛ. 24 Luda andunia kɛ̀ kũ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ pínki. Àkũmɛ musu kũ zĩtɛo Dikiri ũ, àdigɔ̃ kú kpé kũ bisãsirinɔ bònɛnɔ gũnlo. 25 A bàka kú kũ bisãsiri ɔdamma keoro. Àkũ mé àdi wɛ̀ndi kũ we'oo kpá gbɛ̃ sĩnda pínkia kũ pɔ́ sĩnda pínkio. 26 À buri sĩnda pínki bò gbɛ̃ mèn do kĩnaamɛ, akũ ò kú andunia kusuru siikɔ̃ pínkia. A gĩnakɛ à gɔrɔ dìtɛditɛ buri pínkinɛ kũ gu kũ onigɔ̃ kunwa léo. 27 À ń ké de ògɔ̃ a wɛtɛ ò ɔ mátɛmatɛ ari ò gɛ́ boa. Bee kũ abireo à zà̃ kũ ó gbɛ̃keoro. 28 Zaakũ àkũ mɛ́ àdi tó ògɔ̃ wɛ̀ndi vĩ ò fɔ̃ ò ó mè sɛ́ ògɔ̃ kún. Lákũ á kɛrɛ kenɔ ò nà: A burinɔn ó ũ se. 29 Lákũ Luda burinɔn ó ũ nà, òsungɔ̃ da Luda de lán tãna bàro kũ bisãsiri kɛ̀ kũ wuraao ke andurufu ke gbɛ̀ɛ kũ à a ɔzĩ kɛ̀a a laasunnwa. 30 Luda mìkpɛrɛ zù ó wésiragɔrɔ yãnɛ, ama àtɛn yã ditɛ gbɛ̃nɔa gu sĩnda pínkia tera de ò nɛ̀sɛ litɛ. 31 Zaakũ à gɔrɔ dìtɛ kũ gbɛ̃ kũ à a sɛ̀ yãkpatɛ kɛ kũ anduniao a zéa. À gbɛ̃ kũ à a sɛ̀ɛ pìi vù gan sèeda ũ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ.

32 Kũ ò gènɔ vuna yã pìi mà, ń gbɛ̃kenɔ a fobò, ama ń gbɛ̃kenɔ pì: Óni n yã pì ma zĩkea dɔ. 33 Akũ Pɔlu bò ń kĩnaa. 34 Gbɛ̃kenɔ nàa, akũ ò Yesu náani kɛ̀. Areopagu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Diɔnisiu kú ń té kũ nɔgbɛ̃ kũ òdi pinɛ Damario kũ gbɛ̃kenɔ dɔ.

18

Pɔlu gɔrɔ pla kɛna Kɔrinti

1 Abire gbɛra Pɔlu bò Atɛni à gèɛ Kɔrinti. 2 À kpàkũ kũ Yuda keo gwe, Pɔntu bùsu gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Akila kũ a nanɔ Pirisilao.

Ò sù kũ Itali bùsuuo dufumɛ, kũ Siza Kalaudiu dìtɛ Yudanɔnɛ ò bɔtɛ Romu yãi. Pɔlu gèɛ ń kĩnaa, 3 akũ à kìpaḿma, àtɛn zĩ kɛ kũńwo kũ ɔzĩdokɔ̃nɔkɛrinɔmɛ ń ũ yãi. Zaakũ bizakutakɛrinɔmɛ ń ũ ń píŋki. 4 Kámmabogɔrɔ zĩ píŋki àdi waazi kɛ aduakɛkpɛn àtɛn wɛtɛ Yudanɔ kũ Girikinɔ a yãzɛ e.

5 Kũ Silasi kũ Timɔtio bò Masedonia bùsun ò sù, Pɔlu zɛ̀ kũ waazikɛnaao àtɛn o Yudanɔnɛ swáswa kũ Yesumɛ Arumasihu ũ. 6 Kũ Yudanɔ ibɛrɛɛ sɛ̀ kãao ò a sɔ̃sɔ̃, akũ à a pókasanɔ kpùkɛ à pì: Yã kũ a kɛ̀ wí á musu, ma yãn doro. Zaa tera mani gé buri pãndenɔ kĩnaamɛ. 7 Kũ à bò gwe à gèɛ à kìpa buri pãnde donyĩri kũ òdi pinɛ Titiu Yusutu bɛa aduakɛkpɛ pìi sarɛ. 8 Aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Kirisipu Dikiri náani kɛ̀ kũ a bedenɔ ń píŋki. Kɔrintide kũ ò Pɔlu yã mànɔ Yesu náani kɛ̀ dasi, akũ ò da'itɛ kɛ̀. 9 Gwãani kea Dikiri ò Pɔlunɛ wégupu'enaa gũn à pì: Ǹsun tó vĩna n kũro, ǹsun kámma bo kũ yã'onnɛnaaoro, 10 zaakũ gbɛ̃nɔn kú ma pó ũ dasidasi wɛ̃tɛ dí gũn. Makũ mé má kú kũnwo, gbɛ̃ke ni n kũ à wari dɔmmaro. 11 Akũ Pɔlu wɛ̃̀ do kũ mɔ suddoo kɛ̀ gwe àdigɔ̃ Luda yã da gbɛ̃nɔnɛ.

12 Gɔrɔ kũ Romu gbɛ̃ Galio de Girisi bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, Yudanɔ lédokɔ̃nɔ kɛ̀ ò fùtɛ Pɔlui, ò gèɛ kãao yãkpatɛkɛkia 13 ò pì: Àkũ mé àtɛn té ká gbɛ̃nɔgu ògɔ̃ donyĩyã kũ à pã̀ ó dokanɛ kũna. 14 Kũ Pɔlu ye à yã o, akũ Galio pì Yudanɔnɛ: Yudanɔ, tó dà ke taari zɔ̃kɔ̃ɔn à kɛ̀ yã, à kù̀ mà mɛna kãáo. 15 Lákũ átɛn yãkete ká gbɛ̃nɔ tó yã musu nà kũ á zĩda dokao, abirekũ gɔ̃̀ á yã ũmɛ. Ma gi yã bire taka kɛkɛnaaimɛ. 16 Akũ à pèḿma à ń bótɛ yãkpatɛkɛkpɛn. 17 Akũ pari aduakɛkpɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Sɔsɔtɛnɛ kù̀ ò a gbɛ̃̀gbɛ̃ yãkpatɛkɛkpɛ léa. Ama adi kɛ Galionɛ yãke ũro.

Pɔlu tana Antiɔku

18 Pɔlu gɔrɔ pla kɛ̀ Kɔrinti dɔ, akũ à lé zà Yesudenɔa à gɛ̀ gó'itɛn àtɛn tá Siria bùsun. Pirisila kũ Akilao gèɛ kãao. À mìi bò Kɛnkɛrɛa lé kũ à sɛ̀ à Ludanɛ yãi. 19 Kũ ò kà Ɛfesu, Pɔlu Pirisila kũ Akilaoo tò gwe. A gèɛ aduakɛkpɛn ò yã̀ lɛ̀kɔ̃a kũ Yudanɔ, 20 akũ ò wé kɛ̀a à gɔrɔ pla kɛ kũńwo. Akũ à gì, 21 ama kũ àtɛn lé zaḿma à pì: Tó Luda wè, mani ɛra mà su á gwa. Akũ à bò Ɛfesu kũ gó'itɛo. 22 Kũ à kà Sizaria, à gèɛ à fɔ kpà sɔsi gbɛ̃nɔa zaa Yurusalɛmu, akũ à tà Antiɔku. 23 Kũ à gɔrɔ pla kɛ̀ gwe, à èra à dà zén à gèɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo Galatia bùsun kũ Firigia bùsuuo à Yesudenɔ gbà gbãna ń píŋki.

Apolo waazikɛna Ɛfesu

24 Yuda ke kun a tɔ́n Apolo, Alɛsandaria gbɛ̃mɛ. A lénna, akũsɔ̃ à Luda yã dɔ̃ manamana. 25 Ò Dikiri zé yã dànɛ, akũ Yesu yãdannɛna a kù̀ gbãna. Àdi dańnɛ a zéa, ama Yahaya

da'itɛkɛna yãn à dɔ̃. À sù Ɛfesu, 26 akũ à nà yã'onaaa aduakɛkpɛn kũ swɛ̀gbãnao. Kũ Pirisila kũ Akilao a yã mà, akũ ò a sìsi ò Luda zɛ́ yã bɔ̀kɔtɛnɛ sãnsãn. 27 Kũ Apolo ye à gɛ́ Girisi bùsun, Yesudenɔ a gbà swɛ̃ɛ, akũ ò takada kɛ̀ Yesude kũ ò kú gwenɔnɛ de ò a kũ ɔplapla. Kũ à kà gwe, à ɔ dà gbɛ̃ kũ ò Yesu náani kɛ̀ Luda gbɛ̃kɛ gãinɔa manamana. 28 Zaakũ a yã Yudanɔ fù pari gũn mámmam, à mɔ̀ńnɛ Luda yã gũn kũ Yesumɛ Arumasihu ũ.

19

Pɔlu kunna Ɛfesu

1 Gɔrɔ kũ Apolo kú Kɔrinti, Pɔlu gɛ̃ Asia bùsuu guragura. Kũ à kà Ɛfesu, à Yesude kenɔ lè gwe, 2 akũ à ń lá à pì: Kũ a Dikiri náani kɛ̀, a a Nini lè yá? Akũ ò wèa ò pì: Oi, ódi a Nini kunna yã ma sero. 3 Akũ à ń lá à pì: Da'itɛ kpaten a kɛ̀ɛ? Ò wèa ò pì: Yahaya pómɛ. 4 Akũ Pɔlu pìńnɛ: Yahaya gbɛ̃nɔ da'itɛ kɛ̀ ń nɛ̀sɛlitɛnaa sèeda ũmɛ. À ò gbɛ̃nɔnɛ ò gbɛ̃ kũ ani su a kpɛ náani kɛ. Yesun à téa gwe. 5 Kũ ò yã pìi mà, ò da'itɛ kɛ̀ kũ Dikiri Yesu tɔ́o. 6 Kũ Pɔlu ɔ nàḿma, Luda Nini dìdiḿma, akũ ò yãke buri ò ò annabikɛyã ò. 7 Gbɛ̃ pìnɔ kà lán gbɛ̃nɔn kuri awɛɛpla bà ń pínki.

8 Pɔlu dìgɔ̃ gɛ́ aduakɛkpɛn ari mɔ aakɔ̃. À yã òńnɛ kũ swɛ̀gbãnao, àtɛn yã gága kũńwo de ò a yãzɛ e kpata kũ à bò Luda kĩnaa musu. 9 Ama ń gbɛ̃kenɔ sãgbãna kɛ̀ odi Luda yã síro, akũ ò zɛ́ pì vãni bò pari gũn. Akũ Pɔlu gbɛ̃ kũ ò Yesu náani kɛ̀nɔ sètɛ ò bò ń té. Akũ àdigɔ̃ yã gága kũńwo Tiranu kyókpɛn lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 10 À kɛ̀ lɛ ari wɛ̃ pla, akũ Asia bùsudenɔ Dikiri yã mà Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki.

Seva nɛ́nɔ

11 Luda Pɔlu gbà zɛ́ à daboyã bonsarɛnɔ kɛ̀. 12 Lɛn bee tó ò ísimmawarabɔnɔ ke fùranɔ nà Pɔlu mèɛa ò gèɛ ò nà gyãrenɔa, òdi werekɔ̃amɛ ń tãnanɔ dì goḿma. 13 Yuda tânagommari kũ òdigɔ̃ kure kenɔ wètɛ ò tãna go kũ Dikiri Yesu tɔ́o ò pì: O òárɛ kũ Yesu kũ Pɔlu dì a yã waazi kɛ tɔ́o, à goḿma. 14 Yudanɔ sa'oriki kũ òdi pinɛ Seva négɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃nɔn supplanɔ mé òdi kɛ lɛ. 15 Akũ tãna pìńnɛ: Má Yesu dɔ̃, akũsɔ̃ ma Pɔlu baaruu mà. Ákɔ̃nɔ sɔ̃, dín á ũu? 16 Akũ tãnade pìi kùsiḿma à gbãna mɔ̀ńnɛ, à ń né ń pínki à ń kĩnna, akũ ò bàa lè ò bɔ̀tɛ ɔn pìi gũn punsi. 17 Kũ Ɛfesudenɔ yã pìi mà Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki, vĩna ń kũ, akũ ò Dikiri Yesu tɔ́ sè lei. 18 Akũ gbɛ̃ kũ ò Yesu náani kènɔ sù òtɛni ń yãkɛnanɔ o gupuraa dasidasi. 19 Pɔ́dammari kenɔ ń takadanɔ nàkɔ̃a ò sù ò kà tɛ́n pari wára. Kũ ò takada pìnɔ ɔgɔ dɔ̀dɔ, ò è à kà andurufu ɔgɔ mèn dúbu bupla akuri. 20 Lɛn Dikiri yã tɛn dagula lɛ àtɛn gbãna kũ.

Yãkete futɛna Ɛfesu

21 Yã birenɔ kɛnaa gbɛra Pɔlu zèo a nèsɛɛ gũn kũ ani bɔtɛ kũ
Masedonia bùsuuo kũ Girisi bùsuuo à gé Yurusalɛmu à pì tó a
gɛɛ gwe, séde à gé Romu. 22 Akũ à a kpanyĩri gbɛ̃nɔn pla kenɔ
zì Masedonia, Timɔti kũ Erasatuo. Àkũ sɔ̃ à gɔ̀ Asia bùsun gĩa.
23 Gɔrɔ birean yãkete fùtɛ manamana Dikiri zé yã musu.
24 Andurufupiri ke kun a tɔ́n Dɛmɛtɛriu, àdi Atɛmi tãnakpɛ
taka pi kũ andurufuuo. A pìri dakenɔ dì àre zɔ̃kɔ̃ le zĩ pìia.
25 Akũ à ń kákara kũ ń gbɛ̃dake kũ òdi zĩ bire taka kɛnɔ à pìńnɛ:
Gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ ɔzĩ dimɛ ó bleki ũ. 26 Átɛn e akũsɔ̃ átɛn ma
lákũ Pɔlu tɛn kɛ nà, kũ à pì tãna kũ ò ń pínɔ bi dikirinɔnlo. À
gbɛ̃nɔ mìi lìtɛ dasidasi, ò a yãzɛ è. Adi kɛ Ɛfesu lan adoro, ari
kũ Asia bùsu gu dasiomɛ. 27 Yã dí ni fɔ̃ à kisira iwɛrɛ fá. Adi kɛ
ó ɔzĩ lɛtɛna adonlo, a yã ni tó tãna nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Atɛmi kpé kɛ pã,
tãna kũ Asia bùsudenɔ kũ andunia gbɛ̃nɔ pínki dì donyĩ kɛnɛɛ
pì gakuri kɔ̀ ni é.
28 Kũ ò yã pìi mà, ń pɔ fɛ̃̀, akũ ò nà wikilɛnaaa ò pì: Ɛfesudenɔ
Atɛmi zɔ̃kɔ̃. 29 Wɛ̃tɛ wà, gbɛ̃nɔ bàa lɛ̀ òtɛn sí kɔ̃kakarakɛkin,
akũ ò Masedonia bùsu gbɛ̃nɔn pla Gayusi kũ Arisitaku kũ
òdi gé wɛ̃tɛa kũ Pɔluonɔ kù ò gɛ̀ɛ kũńwo gwe. 30 Pɔlu ye à gɛ̃
zà pìi gũn, akũ Yesudenɔ dí wenɛro. 31 Asia bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
kenɔ bi a gbɛ̃nnanɔmɛ, akũ ò gbɛ̃nɔ zì̀a ò lɛ dàa àsun gɛ̃ zànlo.
32 Kɔ̃kakaranaa yàka, gbɛ̃nɔ tɛn wiki lé òtɛn kɔ̃ yã maro, zaakũ
pari dɔ̃ tó bóyãin ò kàkarairo. 33 Yudanɔ ɔ sɔ̀ Alɛsandai à yã o,
akũ zàa gũn gbɛ̃kenɔ tɛn lé dɔa. Akũ Alɛsanda ɔ kèńnɛ de ò yĩtɛ,
à ye à Yudanɔ bàka bo yãn gbɛ̃nɔ wára. 34 Kũ ò a dɔ̀ Yuda ũ,
akũ ń pínki wiki sìkũn lɛɛlɛ lán awa pla bà ò pì: Ɛfesudenɔ Atɛmi
zɔ̃kɔ̃.
35 Akũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń zuka zè à pì: Ɛfesudenɔ, gbɛ̃ sĩnda pínki
dɔ̃ kũ á de tãna zɔ̃kɔ̃ Atɛmi kpé dãkpãri ũ kũ a surakpasao.
36 Lákũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo abirekũ kpɛro nà, à á zĩda kũ tɛɛnɛ. Àsun
yãke kɛ kũ wãnaoro. 37 A su kũ gbɛ̃ dínɔ la, odi ɔ na ó tãnakpɛ
pókearo odi ó tãna tó vãni síro. 38 A yã mé à tò, tó Dɛmɛtɛriu kũ a
pìri dakenɔ yã vĩ kũ gbɛ̃keo, yãkpatɛkɛgɔrɔ kun kũ yãkɛkɛrinɔ.
Ò gé kɔ̃ sísi gwe. 39 Tó á yã pãnde vĩ dɔ, oni gɔ̃gɔ̃árɛ kɔ̃kakarana
kũ gbãnadenɔ gbɛ̀kaa gũn. 40 Zaakũ oni fɔ̃ ò ó taari le zuka kũ
ò kà gbãra díkĩna yãi. Óni yãzɛde le ò o zuka pìi musuro, zaakũ
à gbá vĩro. 41 Yã bire onaa gbɛran à gbɛ̃nɔ gbàrɛ.

20

Pɔlu gɛna Masedonia bùsun kũ Girisio

1 Kũ zuka làka, Pɔlu Yesudenɔ kàkara à ń gbá swɛ̃̀ɛ à lé zàńma,
akũ à gɛ̀ɛ Masedonia. 2 Kũ àtɛn gɛ̃tɛ bùsu birela, à gbɛ̃nɔ gbà

swɛ̃ kũ yãnɔ dasi ari à gɛɛ à kàɔ Girisi, 3 akũ à mɔ aakɔ̃ kɛ̀ gwe. Kũ àtɛn gɛ́ gɛ̃ gó'itɛn de à tá Siria bùsun, à mà Yudanɔ lɛ́ kpàkũsũai, akũ à zɛ̀o à ɛra à tá kũ Masedonia kpao. 4 Gbɛ̃ kũ ò gɛɛ zɛnɛnɔ tɔ́n dí: Bɛrea gbɛ̃ Piru né Sopata kũ Tɛsalonika gbɛ̃nɔ Arisitaku kũ Sɛkunduo kũ Dɛbi gbɛ̃ Gayusio kũ Timɔtio kũ Asia bùsu gbɛ̃nɔ Tikiku kũ Torofimuo. 5 Gbɛ̃ birenɔ dòwɛrɛ arɛ ò gɛɛ, òtɛni ó dã Toroasi. 6 Ókɔ̃nɔ sɔ̃ Burodi Futɛnasari dikpɛ gbɛra o gɛ̃ gó'itɛn Filipi, akũ gɔrɔ sɔɔro gbɛra o ń lé Toroasi. Gwen o azuma do dɛ̀n.

Yutiku lɛtɛna bona wondon

7 Azumanɛnna zĩ o kɔ̃ kàkara de ò burodi só lɛɛlɛ. Pɔlu tɛn waazi kɛńnɛ. Kũ à ye à tá tó gu dɔ̀, akũ à dà yãla ari lizãndo. 8 Fitila dasi kú kpé musu gu kũ ó kɔ̃kakaranan. 9 Kɛfɛnna ke vutɛna wondoo gũn kũ òdi pinɛ Yutiku, àtɛn idekũ dɛdɛ. Kũ Pɔlu waazikɛnaa kɛ̀ gbɛ̀na, i a lɛ̀, akũ à bò zaa kpé musu pì lɛu aakɔ̃de wondoo gũn à lɛ̀tɛ, akũ ò à sɛ̀ gɛ̀ ũ. 10 Akũ Pɔlu kìpa à kùsia, akũ à a sɛ̀ à kpà a kùla à pì: Àsun tó swɛ̃ kɛ́águro, à kú wɛ̃ndiio. 11 Kũ à èra à dìdi musu, à burodii lìlikɔ̃rɛ à sò, akũ à yã ò manamana ari gu dɔ̀o, akũ à dà zén. 12 Akũ ò tà kũ kɛfɛnna pìio bɛ̃nɛ, gbɛ̃nɔ nèsɛ yĩda kὺ manamana.

Zaa Toroasi ai Milɛtu

13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃ o gɛ o gɛ̃ gó'itɛn, o do Pɔlunɛ arɛ o ta Aso, wɛ̃tɛ kũ óni a sén. Lɛn à zɛ̀o lɛ, zaakũ à ye à gɛ́ gwe gèsɛmɛ. 14 Kũ à ó lé Aso, akũ o a sɛ̀ o gɛ Mitilɛni. 15 Kũ gu dɔ̀, o bo gwe kũ gó'itɛo o gɛ Kio. Gu làa dɔna o gɛ Samɔ, akũ a gɔrɔ aakɔ̃de zĩn o ka Milɛtu. 16 Pɔlu zèo yã à do Ɛfesui de gɔrɔ sún gẽa Asia bùsunlo yãi, zaakũ àtɛn wã de à le à ká Yurusalɛmu ari Pɛntikɔsi dikpɛ gɔ̃ kámɛ, tó ani sí kɛ.

Pɔlu lézana Ɛfesu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa

17 Pɔlu gbɛ̃nɔ zὶ sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa Ɛfesu à pì ò su Milɛtu. 18 Kũ ò kà, akũ à pìńnɛ: Á dɔ̃ lákũ madì kɛ nà gɔrɔ kũ má kú kãáo zaa zĩ kũ ma gbá pètɛ Asia bùsun la. 19 Ma zĩ kɛ̀ Dikirinɛ zĩdabusanaa gũn kũ wɛ́'io. Ma wari kɛ̀ Yudanɔ lɛ́kpakũsũnamai yãi. 20 Mádi karana yãke utɛárɛro, ma waazi kɛ̀árɛ ma dàárɛ gupuraa kũ á bɛnɔ. 21 Ma lɛ́ dà Yudanɔa kũ Girikinɔ ń pínki ò arɛ dɔ Ludaa ò ó Dikiri Yesu náani kɛ. 22 Tera sà matɛn gɛ́ Yurusalɛmu lákũ Luda Nini ma dan nà, yã kũ ani ma le gwe má dɔ̃ro. 23 Wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo Luda Nini tɛn omɛnɛ kpésira kũ wɛ́tãmmanaao tɛni ń dã. 24 Ama ma wɛ̀ndi bèɛrɛ vĩmɛnɛ doro, séde mà yã kũ matɛn péa le mà zĩ kũ Dikiri Yesu dàmɛnɛ kɛ mà a mì dɛ. Àkũmɛ Luda gbɛ̃kɛ baarunnakpana gbɛ̃nɔnɛ ũ.

25 Ákɔ̃nɔ kũ ma kure á té ma kpata kũ à bò Luda kĩnaa waazi kɛ̀árɛnɔ, má dɔ̃ tera sà kũ óni wɛ́ kɛ pla doro. 26 A yã mé à tò

ma òárɛ gbãra, tó á gbɛ̃ke sàtɛ, ma yãn gwe doro. 27 Ma Luda pɔyenyĩna pínki òárɛ, mádi a ke utɛárɛro. 28 À laakari dɔ á zĩdaa kũ sã kũ Luda Nini á dítɛ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ũnɔ ń pínki. À Luda sɔsi gbɛ̃ kũ à ń lú kũ a zĩda aruo pìnɔ gwa. 29 Má dɔ̃ kũ ma tanaa gbɛra lɛwanna pãsĩ kũ ò sãnɔ wɛ̃nda vĩronɔ ni si á té. 30 Bee á gbɛ̃kenɔ ni futɛ ò yãlɛkpɛrɛ dańnɛ de ò gbɛ̃nɔ gá ò naḿma. 31 A yã mé à tò àgɔ̃ kú a laakariia. Lákũ ma lé dà á baadia kũ wé'io nà fãnantɛ̃ kũ gwãanio wɛ̀ aakɔ̃ dagura kámmabonaa sari, à tó a yã gɔ̃ dɔágu.

32 Tera sà matɛni á na Ludanɛ a ɔĩ kũ a gbɛ̃kɛ yã kũ ani fɔ̃ à gbãna karaárɛo, à á gba zé de á baka gɔ̃ kú kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. 33 Mádi gbɛ̃ke ɔgɔ ke a pókasa ke ni dɛro. 34 Á dɔ̃ kũ á zĩdao kũ ma zĩ kè kũ ma zĩda ɔomɛ, akũ ma pó kũ ó a ni vĩ kũ ma gbɛ̃nɔo lè. 35 Má mɔ̀árɛ yã sĩnda pínki gũn à zĩ kɛ lán dí bà à kpá gbãnasaridenɔi. Yã kũ Dikiri Yesu ò gɔ̃ dɔágu kũ à pì gbadana pɔnna vĩ de gbasinala.

36 Yã bire onaa gbɛra à kùtɛ a kosoa kũ ń gbɛ̃ sĩnda pínkio à adua kè. 37 Ń wé pà kũ wé'io ń pínki ò mlɛ̃mlɛ̃ Pɔlua ò lé pèpɛa. 38 Yã kũ à tò ń pɔ sira kṵ̀ zɔ̃kɔ̃ mé à de kũ à pì ń wé ni kɛ pla doro. Akũ ò zènɛ ari gó'itɛ kĩnaa.

21

Pɔlu tana Yurusalɛmu

1 Ó kɛ̃naḿma gbɛra o gɛ̃ gó'itɛn o da zén o mìi pè Kosua. Gu làa dɔnaao o ka Rode, akũ bona gwe o gɛ Patara. 2 Gwen o gó'itɛ kũ àtɛn gé Fenisia bùsun lèn, akũ o gɛ̃n o da zén. 3 Kũ o Sipiru è zà dire, o pãnɛ ɔzɛi ótɛn gé Siria bùsun, akũ o ka Taya, gu kũ ò gó'itɛ aso bɔ̀tɛn. 4 O Yesudenɔ wètɛ, akũ o azuma do kè kũńwo. Ń gbɛ̃kenɔ ò Pɔlunɛ kũ Luda Nini gbãnao kũ àsun gé Yurusalɛmuro. 5 Ama kũ gɔrɔ pàpa kũ óni tá, o futɛ ótɛn tá. Ò gèɛ zɛwɛrɛ ń pínki kũ ń nɔnɔ kũ ń nénɔ wɛ̃tɛ kpɛ ari ísira léa. Akũ o kutɛ ó kosoa o adua kè. 6 Kũ o lé zàkɔ̃a, o gɛ̃ gó'itɛn. Mɔ́kɔ̃nɔ sɔ̃ ò èra ń bɛa.

7 Bona Taya o ɛra o da zén ari o ka Tɔlɛmai. O fɔ kpà Yesudenɔa o kɛ kũńwo gɔrɔ do. 8 Kũ gu dɔ̀, o futɛ o gɛ Sizaria. O gɛ o kipa baarunnakpari Filipi bɛa. Gbɛ̃nɔn suppla kũ ò ń sé yãnɔ domɛ. 9 À nénɔgbɛ̃ annabinɔ vĩ gbɛ̃nɔn siikɔ̃ odi zã̃ kɛ kɔ̀ro. 10 O gɔrɔ pla kɛna gwe gũn annabi kũ òdi pinɛ Agabu bò Yudea bùsun à sù. 11 Kũ à sù ó kĩnaa, à Pɔlu utabaa sè à a zĩda gbánɔ kũ a ɔnɔ yỳo à pì: Lákũ Luda Nini ò nàn dí: Gbɛ̃ kũ à bà dí vĩ, lɛn Yudanɔ ni a yĩ Yurusalɛmu ò a kpá buri pãndenɔa lɛ. 12 Kũ o yã pìi mà, ókɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛpidenɔ o kútɛ kè Pɔlunɛ àsun gé Yurusalɛmuro. 13 Akũ à pì: Bɔ́yãi átɛn ɔ́ɔ dɔ átɛni ma nèsɛɛ

yakamɛnɛɛ? Àsungɔ̃ yĩna ũ sero. Bee tó mani ga Yurusalɛmu Dikiri Yesu tɔ́ yãi, ma soru kɛ̀ kɔ̀. 14 Kũ òdi fɔ̃ ò a milɛ blèro, o kámma bò o pì: Dikiri pↄyenyĩna kɛ. 15 Abire gbɛra o soru kɛ̀, akũ o gɛ Yurusalɛmu. 16 Yesude kũ ò kú Sizaria kenↄ gèɛ ò kìpa kũoo Sipiru gbɛ̃ Nasɔ̃ bɛa. Yesudemɛ a ũ zaa zĩ.

Pↄlu gɛna Yamisi gwa

17 Kũ o ka Yurusalɛmu, Yesudenↄ ó sí kũ pↄnnao. 18 Kũ gu dↄ̀, Pↄlu gèɛ kũoo Yamisi bɛa. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nↄ kakarana gwe ń pínki. 19 Pↄlu fↄ kpàḿma, akũ à yã kũ Luda kè a zĩ gãi buri pãndenↄ té bàbaḿnɛ mámmam zéazɛa. 20 Kũ ò yã pìi mà, ò Luda sáabu kpà. Akũ ò pìnɛ: Ǹ yã pì gwa, ó gbɛ̃. Yudanↄ Yesu náani kè dúbu ũgbangba, akũ ń pínki kokari vĩ Musa doka musu. 21 Ò mà kũ ntɛn yã da Yuda kũ ò kú buri pãndenↄ ténↄnɛ ò kpɛ li Musa dokanɛ, òsun tɔ̃ zɔ̃ ń nénↄnɛro òsungɔ̃ ń futɛokarayãnↄ kũnaro. 22 Óni kɛ deraa? Zaakũ oni gí n suna yã mairo. 23 Ǹ kɛ lákũ óni onnɛ nà. Ó té gbɛ̃nↄn siikɔ̃ kenↄ lé kè Ludaa. 24 Ǹ ń sé à gé gbɛ̀ bo á zĩdanɛ, ǹ ń fĩna bo de ò le ò mì bo, gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ ò mà n musu bi yãpuranlo. Oni e kũ mↄkɔ̃n sɔ̃ ń té Musa dokai. 25 Buri pãnde Yesu náanikɛrinↄ sɔ̃, o takada kɛ̀ o òḿnɛ o zɛo ò mì kɛ̃ nↄ̀bↄ kũ ò sa òo tãnaaaa kũ aruo kũ nↄ̀bↄ kùtukpanasario kũ pãpãkɛnaao.

26 Akũ Pↄlu gbɛ̃ pìnↄ sè à tà kũńwo. Kũ gu dↄ̀, ò gbɛ̀ bò ń zĩdanɛ, akũ à gɛ̃̀ Luda ↄnn de à gbɛ̀bogↄrↄ lé dìtɛ kũ sa kũ oni o ń baadinɛɛo.

Pↄlu kũna Luda ↄnn

27 Kũ gbɛ̀bona gↄrↄ suppla bire kà lakana, Asia bùsu Yuda kenↄ Pↄlu è Luda ↄnn. Ò té kà parigu, akũ ò a kù. 28 Òtɛn wiki lé ò pì: Isarailanↄ, à ó leo. Gbɛ̃ díkĩna mé àdigɔ̃ yã da gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ gu sĩnda pínkia, kũ à bo ó gbɛ̃nↄ yã kpɛ kũ ó dokao kũ gu díkĩnao. Abire gbɛra à dↄkè kũ Luda ↄnnwo dↄ à gɛ̃̀n kũ Girikinↄ. 29 Ò ò lɛ kũ ò Ɛfesu gbɛ̃ Torofimu è kũ Pↄluo wɛ̃tɛ gũn yã yãimɛ, akũ òtɛn da Pↄlu gɛ̃̀ kãao Luda ↄn gũmmɛ.

30 Wɛ̃tɛ wɛ̀, gbɛ̃nↄ bò kũ bàao zaa gu sĩnda pínkia ò sù ò Pↄlu kù̀ Luda ↄnn ò a gàtɛ ò bò kãao. Gwe gɔ̃̀nↄ ò Luda ↄn pìi gbànↄ tàta. 31 Kũ ò ye ò a dɛ, yã pì baaru Romu sozanↄ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa lè, à mà Yurusalɛmu wɛ̀. 32 Gwe gɔ̃̀nↄ à soza bàdenↄ sè kũ a bàsaridenↄ, akũ ò gɛ̃̀ḿma kũ bàao. Kũ gbɛ̃nↄ sozanↄ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ↄ pìi è kũ sozanↄ lɛɛlɛ, ò Pↄlu gbɛ̃naa tò. 33 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ↄ pìi nà Pↄlui à a kù̀ à pì ò a yĩ kũ mↄkakɔ̃ananↄ mèn pla. À ń lá à pì: Dín gbɛ̃ pì ũu? Bó yãn à kɛ̀ɛ? 34 Akũ zàa gũn gbɛ̃nↄ tɛn wiki lé òtɛn yã dokɔ̃nↄ oro. Kũ zuka dí tó gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ↄ pìi fɔ̃̀ à yã pì sãnsãn maro, à pì ò gé kãao sozanↄ bùran. 35 Kũ ò kà kãao didikia, sozanↄ

mé ò a sɛ̀ gbɛ̃nɔ nanakɔ̃ana yãi. 36 Zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki téi kũ wikio òtɛn pi: À a dɛ.

Pɔlu gina kũ a zĩdao

37 Kũ ò ye ò gɛ̃ kũ Pɔluo sozanɔ bùran, akũ à gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi là à pì: Ĩni we mà yã ońnɛ yá? Akũ à a là à pì: Ndì Giriki yã ma yá? 38 Misila gbɛ̃ kũ à fùtɛ kũ gbãnadenɔo zĩna à gɛ̀ɛ gbárannan kũ bùsudɛri gbɛ̃nɔn dúbu siikɔ̃nɔmɛ n ũroo? 39 Pɔlu wèa à pì: Yudan ma ũ. Ò ma i Taasu, Silisia bùsummɛ. Wɛ̃tɛ tósaridenlo. Ma wé kɛ̀mma ǹ ma gba zé mà yã o gbɛ̃nɔnɛ. 40 À a gbà zé, akũ Pɔlu zɛ̀ didikia à ɔ sɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ. Kũ ò yỳ̀tɛ kítikiti, à yã òńnɛ kũ Eberu yão à pì:

22

1 Ma gbɛ̃nɔ kũ ma marenɔ, à sã̄ kpá à ma yãzɛ ma tera. 2 Kũ ò mà àtɛn yã ońnɛ kũ Eberu yão, ò zɛ̀ kítikiti. Akũ Pɔlu pì: 3 Yudan ma ũ, ò ma i Taasu, Silisia bùsummɛ, akũ ma kɛfɛn blè wɛ̃tɛ gũn la. Gamaliɛli kĩnaan ma doka kũ ó dizinɔ kũna dàdan a zɛ́a. Má ania vĩ Ludanɛ lákũ á kun nà gbãra á pínki. 4 Ma wé tã̀ donyĩ zé pì sɛ̀rinɔa ari ń gbɛ̃kenɔ gàga, ma gɔ̃gbɛ̃ kũ nɔgbɛ̃nɔ kù̀kũ ma ń ká kpésiran. 5 Sa'oriki kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔn de ma sèedadenɔ ũ ń pínki. Ma takada kũ ò kɛ̃ Damasuku Yudanɔnɛ sì ń ɔĩ, matɛn gé gwe mà gbɛ̃ pìnɔ kũkũ mà su kũńwo Yurusalɛmu ò wé tãńma.

Pɔlu a Yesu zé sɛna bàbannɛnaa
(Zĩr 9:1-19, 26:12-18)

6 Kũ má té zén, ma ka kãni kũ Damasukuo ifãntɛ̃ kà mìdangura, akũ kãnto gupura zɔ̃kɔ̃ɔ bò ludambɛ à dàmala. 7 Ma bo ma lɛtɛ zĩtɛ, akũ ma kòtoo mà ò pìmɛnɛ: Solu, Solu, à kɛ̀ dera ntɛn wé tãmaa? 8 Akũ ma pì: Dímɛ n ũu, Dikiri? Akũ à pìmɛnɛ: Makũmɛ Yesu Nazɛra kũ ntɛn wé tãa ũ. 9 Gbɛ̃ kũ ò kú kũmaonɔ gupura pìi è, ama odi gbɛ̃ kũ àtɛn yã o kũmao kòto maro. 10 Akũ ma a là: Bón mani kɛɛ, Dikiri? Akũ à pìmɛnɛ mà futɛ mà gɛ̃ Damasuku. Gwen oni yã kũ a dìtɛmɛnɛ mà kɛ omɛnɛ pínki. 11 Gupura pì í gbãna tò ma wé dí gu e doro, akũ ma gbɛ̃nɔ ma kũ ma ɔa ò gɛ̃ kũmao Damasuku.

12 Donyĩri ke kú gwe kũ òdi pinɛ Anania. Àdi mì natɛ Luda dokanɛ, akũsɔ̃ Damasuku Yudanɔ pínki dì a tó nna sí. 13 À sù ma kĩnaa à zɛ̀ ma sarɛ, akũ à pìmɛnɛ: Solu ma gbɛ̃, ǹ ɛra ǹ gu e. Gwe gɔ̃̀nɔ ma wé wɛ̀, akũ ma a è. 14 À pì ó dizinɔ Luda mé à ma sɛ de mà wé kɛ pla kũ Gbɛ̃ Manao mà yã ma a lén mà a pɔyenyĩna dɔ̃. 15 À pì manigɔ̃ de a sèedade ũ màgɔ̃ yã kũ ma è kũ yã kũ ma màao o gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. 16 Akũ à pì bón matɛn dã dɔɔ, mà futɛ mà da'itɛ kɛ ma durunnanɔ ni kɛ̃ma kũ à sísinaao.

Pɔlu zĩna buri pãndenɔ kĩnaa

17 Kũ ma ɛra Yurusalɛmu, matɛn adua kɛ Luda ɔnn, akũ
ma wɛ́gupu è. 18 Ma Dikiri è, à òmɛnɛ mà kɛ likalika mà
bo Yurusalɛmu, zaakũ gbɛ̃nɔ ni yã kũ matɛn o a musu síro.
19 Akũ ma pì Dikirinɛ, ò dɔ̃ sãnsãn kũ madìgɔ̃ gɛ̃ aduakɛkpɛ kũ
aduakɛkpɛnwo de màgɔ̃ a náanikɛrinɔ ká kpésiran ògɔ̃ ń̀ gbɛ̃.
20 Kũ òtɛni à sèedade Sitivĩ dɛ sɔ̃, makũ má kú gwe ma zɛ kũ a
dèrinɔ má ń̀ utanɔ kũnaǹɲɛ. 21 Akũ Dikiri pìmɛnɛ mà gɛ́, áni ma
zĩ ari buri pãndenɔ kĩ̃naa zàzã.

Pɔlu bi Romu gbɛ̃mɛ

22 Ò sã kpà a yãi ari à gèɛ à kà buri pãndenɔ yã pìia, akũ ò
nà wikia ò pì: À a dɛ! Gbɛ̃ dí taka kunna zɛ́ vĩ̃ro! 23 Òtɛn wiki lɛ́
òtɛni ń̀ utanɔ kpukɛ òtɛn bùsutiti fã musu. 24 Akũ Romu sozanɔ
gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ò gɛ̃ kũ Pɔluo ń̀ bùran, ò a gbɛ̃ kũ flãao ari à yãpura
o ò le ò yã kũ òtɛn wiki dɔa a yãi ma. 25 Kũ òtɛn Pɔlu ɔnɔ poro
de ò a yĩ̃, à pì soza bàde kũ à kú gwenɛ: Á a zɛ́ vĩ̃ à Romu gbɛ̃
gbɛ̃ yãkpatɛkɛnaa sari yá? 26 Kũ sozaa pì yã pìi mà, à gèɛ à pì
ń̀ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔnɛ: Bón ĩ̃ni kɛɛ? Gbɛ̃ pì bi Romu gbɛ̃mɛ. 27 Akũ gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ɔ pìi sù à Pɔlu là à pì: Ǹ̀ omɛnɛ, Romu gbɛ̃mɛ n ũ yá? À wèa
à pì: Ee. 28 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi pìnɛ: Ma ɔgɔ dasi kpàmɛ, akũ ma
gɔ̃ Romu gbɛ̃ ũ. Akũ Pɔlu pìnɛ: Makũ sɔ̃ ò ma i a ũmɛ. 29 Akũ
gbɛ̃ kũ ò yei ò yã lalaa yãnɔ bòru kpɛ gɔ̃̀nɔ. Kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi dɔ̃̀
kũ Pɔlu bi Romu gbɛ̃mɛ, vĩ̃na a kù̀ kũ à tò ò mɔ̀ɔ kàa yãi.

Yuda gbãnadenɔ yãkpatɛkɛna kũ Pɔluo

30 A gu dɔ̀ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì ye à yã kũ Yudanɔ sùo sãnsãn ma,
à mɔ̀ɔ pòroa, akũ à sa'orikinɔ kũ Yuda gbãnadenɔ kàkara à sù
kũ Pɔluo ń̀ arɛ.

23

1 Pɔlu wɛ́ pè gbãnadenɔa à pì: Ma gbɛ̃nɔ, yãke tɛni ma swɛ̀
vĩ̃ Luda arɛro ari kũ a gbãrao. 2 Akũ sa'oriki Anania ò a
dogarinɔnɛ ò a lɛ́ a léa. 3 Akũ Pɔlu pìnɛ: Luda n lɛ́ se, bisãsiri
kaka né. Ń̀ vutɛna ntɛn yãkpatɛ kɛ kũmao doka musu, akũ
mɔkɔ̃n sɔ̃ n bo a kpɛ, n pì ò ma lɛ́. 4 Akũ dogari pìnɔ pì:
Mɔkɔ̃mmɛ ntɛn Luda sa'oriki sɔ̃sɔ̃ lɛ yá? 5 Pɔlu pì: Gbɛ̃nɔ, má
dɔ̃ sa'orikinlo, zaakũ ò kɛ̀ Luda yãn ò pì òsun ó bùsu gbãnade
tɔ́ vãni síro.

6 Pɔlu dɔ̃ kũ gbãnade pìnɔ gbɛ̃kenɔ bi Sadusinɔmɛ, ń̀ gbɛ̃kenɔ
sɔ̃ Farisinɔ, akũ à òńnɛ gbãngbãn: Ma gbɛ̃nɔ, Farisin ma ũ,
Farisinɔ nén ma ũ. Gènɔ vuna tãmaa kũ má vĩ̃ yãin átɛn
yãkpatɛ kɛ kũmao. 7 Kũ à yã pìi ò, Farisinɔ kũ Sadusinɔ fùtɛ kũ
kɔ̃o kũ lékpakɔ̃ao, akũ kɔ̃kakararinɔ kpàatɛ lɛu pla. 8 Sadusinɔ
dì pi gènɔ dì vuro, akũsɔ̃ malaikanɔ kũ nininɔ kunlo. Farisinɔ
sɔ̃ ò zɛ̀ kũ yã pìnɔo pínki. 9 Ò zuka gbãna kà ń̀ té, akũ Farisi kũ

òdi doka daŋ́nɛ kenↄ fùtɛ kũ lɛ́kpakɔ̃a gbãnao ò pì: Ódi yã̄ vãni ke le gbɛ̃ diaro. Tó nini ke malaika mɛ́ à yã̄ ònɛ sɔ̃ bi? 10 Kũ lɛ́kpakɔ̃a kɛ̀ gbãna, sozanↄ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ tɛn vĩna ma de gbɛ̃nↄ sún Pↄlu kɛ yákiyakiro yãi, akũ à ò a sozanↄnɛ ò kipa ò gɛ̃ ŋ́ té ò a kũ ò gɛ́ kãao ŋ́ bùran.

11 Zĩ birea gwãani Dikiri bò à sù Pↄlua à pì: Ǹ laakari kpátɛ! Lákũ n ma yã̄ ò Yurusalɛmu la nà, séde ǹ o Romu dↄ.

Lɛ́kpakũsũna Pↄlui

12 Kũ gu dↄ̀, Yuda kenↄ kàkara asiri gũn ò la dà ò pì oni pɔ́ blero oni í miro ari ò gɛ́ Pↄlu dɛo. 13 Lɛ́kpakũsũrii pìnↄ de gbɛ̃nↄn buplala. 14 Ò gɛ̀ɛ sa'orikinↄ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nↄ kĩnaa ò pìŋ́nɛ: O sì kũ Ludao o pì tó ódi Pↄlu dɛro, tó o pɔ́ blè, Luda láari bowá. 15 Ákɔ̃nↄ kũ gbãnadenↄ á píŋki à gɛ́ à o sozanↄ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ↄnɛ à suárɛ kũ Pↄluo lákũ ò pi á ye à a yãnↄ tàasi ká tera de a káakupↄla bà. Ókɔ̃nↄ sɔ̃ ónigɔ̃ kú soru gũn ò a dɛ zén ari àgɔ̃ gɛ́ ká la.

16 Kũ Pↄlu dãre négɔ̃gbɛ̃ ŋ́ yã̄ kũ ò gɔ̃̀gɔ̃ↄ pìi mà, akũ à gɛ̀ɛ à gɛ̃̀ sozanↄ bùran à ò Pↄlunɛ. 17 Akũ Pↄlu soza bàde sìsi à pìnɛ: Ǹ gɛ́ kũ kɛfɛnna dio á gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa, zaakũ à ye à baaru ke kpánɛ. 18 Akũ à a sɛ̀ à gɛ̀ɛ kãao ŋ́ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kĩnaa à pì: Pↄlu kũ ò a dà kpén ma sisi à kútɛ kɛ̀mɛnɛ mà su n kĩnaa kũ kɛfɛnna dio. À yãke vĩ à ye à onnɛ. 19 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ↄ pìi kɛfɛnna pìi kù̀ a ↄa à gɛ̀ɛ kãao gukpado ŋ́ pla, akũ à a là à pì: Bɔ́ yãn ŋ́ vĩ ǹ omɛnɛɛ? 20 Akũ à pì: Yudanↄ mɛ́ ò lɛ́ kpàkũsũ, ò ye ò kútɛ kɛnnɛ ǹ su kũ Pↄluo ŋ́ gbãnadenↄnɛ zia, lákũ ò pi ò ye ò a yã̄ gwa tera de a káakupↄla bà. 21 Ǹsun weŋ́nɛro, zaakũ ŋ́ gbɛ̃nↄ tɛni a dã̄ zén ò de gbɛ̃nↄn buplala. Ò la dà ò pì oni pɔ́ blero oni í miro ari ò gɛ́ a dɛo. Ò soru kɛ̀ kɔ̀, n yãn ŋ́ sã̄ dↄi. 22 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ↄ pìi pì kɛfɛnna pìinɛ: Ǹsun tó gbɛ̃ke dɔ̃ kũ n òmɛnɛro. Akũ à a gbàrɛ.

Pↄlu gbarɛna Sizaria

23 Akũ à soza bàde gbɛ̃nↄn planↄ sìsi à pìŋ́nɛ: À o soza fɛ̃nɛdade gbɛ̃nↄn wàa donↄnɛ ò soru kɛ ò gɛ́ Sizaria ↄkↄsi úblegↄrↄ kũ sɔ̃de gbɛ̃nↄn baaakɔ̃ akurinↄ kũ sáride gbɛ̃nↄn wàa donↄ. 24 À sɔ̃ yã̄ kɛkɛ Pↄlunɛ à dia à gɛ́o bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Felisi kĩnaa aafia. 25 Akũ à takada kɛ̀nɛ à pì:

26 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Felisi, makũ Kalaudiu Lisia ma takada díkĩna kɛ̀nnɛ ma fↄ kpàmma. 27 Yudanↄ mɛ́ ò gbɛ̃ díkĩna kù̀ ò ye ò a dɛ. Kũ ma a dɔ̃̀ Romu gbɛ̃ ũ, akũ ma gɛ kũ sozanↄ ma a sìŋ́ma. 28 Kũ má ye mà a taari kũ ò lèa ma, ma a sɛ̀ ma gɛ kãao ŋ́ yãkpatɛkɛrinↄ kĩnaa. 29 Gwen ma dɔ̃n kũ taari kũ ò lèa bi ŋ́ doka yãmɛ, adi yã̄ kũ à kà ò a dɛ ke ò a da kpésiran kɛro. 30 Kũ ò lɛ́ kpàkũsũi, ò a yã̄ kpãni kɛ̀mɛnɛ, akũ ma a gbàrɛmma gɔ̃̀nↄ ma ò yãdenↄnɛ ò gɛ́ kũ a yão n kĩnaa gwe.

31 Akũ sozanɔ kɛ̀ lákũ ò òńnɛ nà ò Pɔlu sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao Antipatari
gwãani. 32 Kũ gu dɔ̀, soza kũ òtɛn táa o gɛ̀sɛɛ pìnɔ Pɔlu nà
sɔ̃denɔnɛ ń ɔĩ ò do kãao arɛ, akũ ò ɛ̀ra ò tà ń bùran. 33 Kũ sɔ̃denɔ
kà Sizaria, ò takada pìi kpà bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìia, akũ ò Pɔlu nànɛ
a ɔĩ. 34 Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pì takada pì kyó kɛ̀, akũ à Pɔlu là bùsu kũ
à bòn. À mà kũ Silisia bùsuun à bòn, 35 akũ à pìnɛ: Tó gbɛ̃ kũ ò
yã vĩ kũnwonɔ sù, mani ma lákũ oni o nà. Akũ à pì ògɔ̃ a dãkpã
Hɛrɔdu kipakia.

24

Yudanɔ Pɔlu káarakpanaa

1 Gɔrɔ sɔɔro gbɛra sa'oriki Anania sù Sizaria kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kenɔ
kũ dokadɔ̃ri kũ òdi pinɛ Tɛtuluo. Ò sù Pɔlu káara kpá bùsu gbɛ̃
zɔ̃kɔ̃ kĩnaa. 2 Kũ ò Pɔlu sìsi, Tɛtulu fùtɛ àtɛn yã daala à pì: Felisi,
kũ n arubarikaao ó bùsu katɛna aafia. N zia laasunlɛna mɛ́ à ó
bùsuu kɛ̀ mana. 3 Òdi n tɔ́ nna sí ògɔ̃ n sáabu kpá gu sĩnda pínkin
gɔrɔ sĩnda pínki. 4 Kũ má ye mà n yã gágaro, mani wɛ́ kɛmma ǹ
sùru kɛ kũoo ǹ ó yã fítinna dí ma. 5 O è kũ gbɛ̃ pì bi gudɛriimɛ.
Àdi yãkete da Yudanɔ tɛ́ andunia gũn pínki, à de donyĩzɛ ɛ́kɛ
kũ òdi ń sísi Nazɛradenɔ don'arɛde ũ. 6 À ye se à Luda ɔn gbɑ̀̀
lɛ́, akũ o a kɑ̀̀. 7-8 Tó n a làla n zĩda, ĩni taari kũ ó lèa yãpura dɔ̃.
9 Akũ Yudanɔ yã'i kàra ò pì lɛn yã pìnɔ de lɛ.

Pɔlu gina kũ a zĩdao Felisi arɛ

10 Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìi mìi kɛ̀ dékũ Pɔlunɛ de à yã o. Akũ
Pɔlu pì: Lákũ má n dɔ̃ yãkpatɛkɛri ũ bùsu dí gũn a wɛ̀̀ dasi
kɛ̀, a yãi matɛni ma mìbona yã o ma laakariia. 11 Tó n gbɛ̀ka,
oni onnɛ kũ ma gɛna Yurusalɛmu mà donyĩ kɛ de gɔrɔ kuri
awɛɛplalaro. 12 Odi ma e matɛn lɛ́kpakɔ̃a kɛ kũ gbɛ̃keo Luda
ɔnnlo. Odi ma e matɛn yãkete da aduakɛkpɛnɔ gũn ke wɛ̃tɛ
gũnlo. 13 Gbɛ̃ pìnɔ ni fɔ̃ ò taari kũ ò lèma sèedade lennɛro. 14 Ma
sì kũ zɛ́ kũ òtɛn sísi donyĩzɛ ɛ́kɛ pìi gũnn matɛn do ó dizinɔ
Ludai. Má yã kũ ò kɛ̀̀ Musa doka gũn kũ annabinɔ takadanɔ
náanikɛna pínki. 15 Ma wɛ́ dɔ Ludai lán mɔ́kɔ̃nɔ bà, kũ gbɛ̃
mananɔ kũ gbɛ̃ vãninɔ ni vu ń pínki. 16 A yã mɛ́ à tò madìgɔ̃
ma zĩda toto gɔrɔ sĩnda pínki de ma swɛ̀̀ súngɔ̃ vĩ Luda arɛ ke
bisãsiri arɛro. 17 Ma wɛ̀̀kɛna kũ ma bùsuuo gbɛra ma ɛra ma su
ma ɔ dàḿma ma sa ò 18 Luda ɔnn. Kũ matɛn sa o ma gbɑ̀̀bonaa
gbɛra, akũ ò ma le gwe. Mádi gbɛ̃nɔ kákararo, yãkete kunlo.
19 Asia bùsu Yuda kenɔmɛ yãdenɔ ũ. Séde ò su ò yã bo kɔ̃ lɛ́n
n kĩnaa. 20 Tó lɛnlo, ǹ tó gbɛ̃ kũ ò kú lanɔ dà kũ ò lèma gɔrɔ kũ
ò yãkpatɛ kɛ̀ kũmao o. 21 Sé yã mɛ̀n do kũ ma òńnɛ kũ kòto
gbãnao, gɛ̀nɔ vuna yã musun òtɛn yãkpatɛ kɛ kũmao.

22 Felisi Yesu zɛ́ bɔkɔtɛna dɔ̃, akũ à lá kù Yudanɔ yãla à pì: Tó
sozanɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ Lisia sù, mani á yã mì dɛárɛ. 23 À ò soza bàdenɛ
àgɔ̃ Pɔlu dãkpã, ama à a gba zɛ́ à ĩam pá, à tó a gbɛ̃nɔ kpái.

Pɔlu kunna kpɛ́siran Sizaria

24 Gɔrɔ pla gbɛra Felisi sù kũ a Yuda nanɔ kũ òdi pinɛ Durusi-
lao. À Pɔlu sìsi, akũ à Kirisi Yesu náanikɛna yã màa. 25 Pɔlu tɛn
yã o manakɛnaa musu kũ zĩdakũnadɔ̃naao kũ yãkpatɛkɛna kũ
àtɛn suo, akũ vĩna Felisi kὺ à pì: Ǹ futɛ ǹ tá gĩa. Gɔrɔ kũ ma
ɔ lè mani ɛra mà n sísi. 26 Àtɛn wɛ́ dɔ Pɔlui kũ ani gusarɛgba
daarɛmɛ, akũ àdigɔ̃ a sísi gɛ̃n baaakɔ̃ à su fàai bo kãao. 27 Kũ à
kɛ̀ wɛ̃ pla, Pɔsiu Fɛsutu vùtɛ Felisi gɛ̃nɛ ũ. Kũ Felisi ye àgɔ̃ nna
kũ Yudanɔ yãi, akũ à Pɔlu tò dana kpɛ́siran.

25

Pɔlu zɛ̀ kũ gɛna Siza kĩnaao

1 Fɛsutu vutɛna kpatan gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra à fùtɛ Sizaria à gɛ̀ɛ
Yurusalɛmu. 2 Gwen sa'orikinɔ kũ Yuda gbãnadenɔ sù a kĩnaa
ò fùtɛ kũ Pɔlu yão. Ò wɛ́ kɛ̀a 3 à sùru kɛ à tó Pɔlu su Yurusalɛmu.
Zaakũ ò zɛ̀o ò tankutɛ kpákpanɛ zén ò a dɛmɛ. 4 Akũ Fɛsutu
pìńnɛ: Pɔlu kú kpɛ́siran Sizaria, makũ sɔ̃ mani tá gwe tera. 5 Á
gbãnade kenɔ su ò gɛ́ kũmao. Tó à yã vãni kɛ̀mɛ, áni o.

6 Fɛsutu kɛ̀ kũńwo lán gɔrɔ sɔraakɔ̃ ke gɔrɔ kuri taka bà, akũ
à èra à tà Sizaria. Kũ gu dɔ̀, à vùtɛ a tìntinnwa à pì ò mɔ́ kũ
Pɔluo. 7 Kũ ò sù kãao, Yuda kũ ò bò Yurusalɛmunɔ lìkai, akũ
ò yã zɔ̃kɔ̃ kũ odi fɔ̃ ò a sèedade lèronɔ dìa dasidasi. 8 Pɔlu zɛ̀ kũ a
zĩdao à pì: Mádi taari kɛ Yudanɔ doka ke Luda ɔnnnɛro, ke Siza.
9 Fɛsutu tɛn wɛtɛ àgɔ̃ nna kũ Yudanɔ, akũ à Pɔlu là à pì: Ĩni we
ǹ gɛ́ Yurusalɛmu de mà yãkpatɛ kɛ kũnwo gwe yã díno musu
yá? 10 Pɔlu pì: Siza doka kũ à kὺ ò yãkpatɛ kɛomɛnɛ arɛn má
zɛn la. Mádi taari kɛ Yuda kenɛro lákũ mɔkɔ̃n ń dɔ̃ sãnsãn nà.
11 Tó ma taari kũ à kà ò ma dɛ kɛ̀, matɛn gí mà garo. Ama lákũ
mádi yã kũ gbɛ̃ díno tɛn o ma musu ke kɛro nà, gbɛ̃ke zɛ́ vĩ à ma
kpáńmaro. Gɛna Siza kĩnaan ma zɛo. 12 Kũ Fɛsutu lɛ́ kpàkũsũ
kũ a gbɛ̃nɔ à pì: Kũ Sizamɛ n zɛo, a kĩnaan ĩni gén.

Gɛna kũ Pɔluo kína Agaripa kũ Benisio arɛ

13 Gɔrɔ pla gbɛra kína Agaripa kũ Benisio sù Sizaria de ò fɔ
kpá Fɛsutua. 14 Kũ òtɛn gɔrɔ pla kɛ gwe yãi, Fɛsutu bò kũ Pɔlu
yão kína pìinɛ à pì: Gɔ̃gbɛ̃ ke kú la kũ Felisi a tò da kpɛ́siran.
15 Kũ ma gɛ Yurusalɛmu, sa'orikinɔ kũ Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sùmɛnɛ
kũ a yão ò pì mà sùru kɛ mà yã daala. 16 Ma pìńnɛ tó gbɛ̃ kũ
ò sù kũ a yão dí zɛ́ le à kɔ̃ e kũ gbɛ̃ kũ ò yã vĩ lɛɛlɛnɔ à yã
wèńmaro, ókɔ̃nɔ Romudenɔ odì a kpáńmaro. 17 Kũ o su la lɛɛlɛ,
mádi zɛzɛro. Kũ gu dɔ̀ gɔ̃nɔ, akũ ma vutɛ ma tìntinnwa ma pì ò

mɔmɛnɛ kũ adeo. 18 Gbɛ̃ kũ ò taari lèaa pìnɔ yã̀ ò, odi yã̀ vãni kũ matɛn kpákpa o a musuro. 19 Ò yãkete vĩ kãao ń donyĩzɛ yã̀ musu kũ gɔ̃gbɛ̃ kũ òdi pinɛ Yesu yão. À gà, akũ Pɔlu zɛ̀ kũ a kunna wɛ̃ndin yão. 20 Ma bídi kɛ̀ yã̀ pì zɛ́ dɔ̃naaa, akũ ma a là tó à ye à gɛ́ Yurusalɛmu ò yã̀ pì gɔ̃gɔ̃nɛ gwe. 21 Akũ Pɔlu pì Romu kínan a zɛo ògɔ̃ a kũna. Akũ ma pì ògɔ̃ a dãkpã̀ ari màgɔ̃ gɛ́ a gbarɛ Sizaa. 22 Akũ Agaripa pì Fɛsutunɛ: Má ye mà gbɛ̃ pì yã̀ ma ma zĩda. Akũ Fɛsutu pì: Ĩni yã̀ ma a lén zia.

23 Kũ gu dɔ̀ Agaripa kũ Benisio sù kũ gakuri zɔ̃kɔ̃ɔo, akũ ò gɛ̃̀ kɔ̃kakarakɛkpɛn kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ wɛ̃tɛ gbɛ̃ bèɛrɛdenɔ. Kũ Fɛsutu yã̀ ò, ò sù kũ Pɔluo. 24 Akũ Fɛsutu pì: Kí Agaripa kũ ákɔ̃nɔ kũ á kú kũoo lanɔ pínki, a gbɛ̃ dí è yá? Yuda kũ ò kú Yurusalɛmunɔ kũ gu dínɔ ń pínki gbɛ̃ pì yã̀ sɛ̀ ò sùoma, òtɛn wiki léma ò pì à mana àgɔ̃ kun doro. 25 Makũ sɔ̃, mádi e à yãke kɛ̀ kũ à kà ò a dɛro, akũ lákũ à zɛ̀ kũ Sizao nà, ma zɛo mà a gbarɛa. 26 Mádi yã̀ pì gbá dɔ̃ gbasa mà takada kɛ̃ kínanɛ a yã̀ musuro. A yã̀ mé à tò ma su kãao á arɛ, atɛ̃nsa mɔkɔ̃n kína Agaripa, de yãlalanaaa gbɛra mà yã̀ le mà kɛ̃. 27 Zaakũ purusuna gbarɛḿmana taari kũ ò lèa sãnsãn onaa sari zɛ́ vĩ ma kĩnaaro.

26

Pɔlu a zĩda yã̀ bɔkɔtɛna kína Agaripa arɛ

1 Akũ Agaripa pì Pɔlunɛ: Ń zɛ́ vĩ ǹ n yã̀ o. Akũ Pɔlu ɔ sɛ̀ à a zĩda yã̀ bɔ̀kɔtɛ à pì: 2 Kí Agaripa, ma è ma mìnna kɛ̀, kũ ma lè matɛni ma zĩda yã̀ bɔkɔtɛ n arɛ gbãra taari kũ Yudanɔ dìma pínki yã̀ musu. 3 Atɛ̃nsa kũ ń Yudanɔ futɛokarayã̀ dɔ̃ pínki kũ ń yãketenɔ. Abire yãi ma wɛ́ kèmma ǹ ma yã̀ dí mamɛnɛ. 4 Yudanɔ ma kunna dɔ̃ zaa ma né fíti zĩ naana zaa ma bùsun ari Yurusalɛmu. 5 Ò ma dɔ̃ à gìi kɛ̀. Tó ò yei, oni fɔ̃ ò o kũ má kú ó donyĩrinɔ gã̀ kũ à gbãna kũ Luda yão kũ òdi pi Farisinɔ té. 6 Tera sà òtɛn yãkpatɛ kɛ kũmao kũ ma wɛ́ dɔ lé kũ Luda sɛ̀ ó dizinɔnɛɛi yãi. 7 Ó buri mèn kuri awɛɛplanɔ dìgɔ̃ do Ludai fãnantɛ̃ kũ gwãanio wédɔna lésɛna dokɔ̃nɔ pìii. Kí, tãmaa pì yãin Yudanɔ fùtɛmai. 8 Bóyãin Luda gènɔ vunaa kèárɛ yãzɛsari ũ séɛ?

9 Makũ sɔ̃ yã̀, ma zɛo kũ yã̀ kũ ani bo Yesu Nazɛra kpɛ pínkin manigɔ̃ kɛ. 10 Lɛn ma kɛ̀ lɛ Yurusalɛmu. Sa'orikinɔ ma gba zɛ́, akũ ma Luda gbɛ̃nɔ kà kpésiran dasi. Tó òtɛni ń dɛdɛ sɔ̃, ma lé dìgɔ̃ kú a gũmmɛ. 11 Madìgɔ̃ gɛ́ aduakɛkpɛ kũ aduakɛkpɛo gɛ̀n baaakɔ̃, màgɔ̃ wɛ́ tãḿma mà gã̀ naḿma de ò ledi kpá Yesui. Ma pɔ fɛ̃nańyĩ, akũ madì gɛ́ wari dɔḿma ari buri pãnde wɛ̃tɛnɔa.

Pɔlu a Yesu zɛ́ sɛna yã̀'onaa
(Zĩr 9:1-19, 22:6-16)

12 Abire yãi matɛn gɛ́ Damasuku kũ doka kũ sa'orikinɔ ma
gbarɛooo. 13 Kína, kũ má té zén kũ ifãntɛ̃o di mìdangura, ma
gupura è à bò ludambɛ à damala kũ ma gbɛ̃nɔ, à pãsĩ de
ifãntɛ̃la. 14 O lɛtɛ zĩtɛ ó pínki, akũ ma kòtoo mà ò òmɛnɛ kũ
Eberu yão ò pì: Solu, Solu, à kè dera ntɛn wɛ́ tãmaa? Lèzɔ̃na
kũ gbáo kyate sari tɛn wari dɔmma fá! 15 Ma pì: Dímɛ n ũu,
Dikiri? Akũ Dikiri pì: Makũmɛ Yesu kũ ntɛn wɛ́ tãa ũ. 16 Ǹ futɛ
ǹ zɛ. Ma bo ma summa de mà n sɛ́ ma zĩkɛri ũmɛ, ǹgɔ̃ de yã
kũ n è kũ yã kũ mani mɔnnɛoo sèedade ũ. 17 Mani n sura ba
Yudanɔ ɔĩ kũ buri pãndenɔ. Mani n zĩḿma 18 de ǹ ń wɛ́ kɛ̃ńnɛ,
ò kpɛ li gusiranɛ ò arɛ dɔ gupuraa, ò bo Setan gbãnan ò gɛ̃ Luda
pɔ́n, de ń durunnanɔ le à kɛ̃ḿma, ń baka gɔ̃ kú kũ Luda gbɛ̃nɔ
ma náanikɛna yãi.

Pɔlu zĩkɛna Yesunɛ

19 Kí Agaripa, àkũ mé à tò mádi gí ludambɛ gbɛ̃ kũ à bò à sùma
yãiro. 20 Ma waazi kè Damasuku gĩa kũ Yurusalɛmuo, akũ ma
kè Yudea bùsu gu sĩnda pínkia kũ buri pãndenɔ kĩnaao. Ma òńnɛ
ò nèsɛ litɛ ò arɛ dɔ Ludaa, ò yã kũ ani tó ò dɔ̃ kũ ò nèsɛɛ lìtɛ kɛ.
21 Abire yãin Yudanɔ ma kũ Luda ɔnn, ò ye ò ma dɛ. 22 Luda
kpányĩn má kunwo ari kũ a gbãrao, akũ má zɛna a sèedade ũ né
fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ń pínki. Madì yã pãnde oro, sé yã kũ annabinɔ
kũ Musao ò à kɛ baasiro. 23 Ò pì Arumasihu ni wari le, àkũ
mé ani futɛ bona gan káaku à gupura yã o Yudanɔnɛ kũ buri
pãndenɔ.

24 Kũ Pɔlu tɛni a zĩda yã bɔkɔtɛ lɛ, Fɛsutu wiki dɔ̀a à pì: Ĩa
kàmman yá Pɔlu? N dɔ̃na zɔ̃kɔ̃ mé àtɛni n mì litɛ. 25 Akũ Pɔlu
pì: Ĩa dí kámaro, gbɛ̃ bèɛrɛde Fɛsutu. Yãzɛden matɛn o, akũsɔ̃
yãpuramɛ. 26 Kí, lákũ ń yã birenɔ dɔ̃ nà mani fɔ̃ mà yã onnɛ
súsu vĩna sari. Má dɔ̃ kũ a ke dí kɛ n mì kpɛro, zaakũ yã pì
bi gukpado yãnlo. 27 Kí Agaripa, n yã kũ annabinɔ òo sì yá?
Má dɔ̃ kũ n sì. 28 Akũ Agaripa pì Pɔlunɛ: Gɔrɔ fíti dí lén ntɛn
da ĩni fɔ̃ ǹ ma litɛ mà gɔ̃ Yesude ũn yá? 29 Pɔlu pì: Bee tera
ke gìkɛna má yei, tó Luda wè. Adi kɛ ndonlo, kũ gbɛ̃ kũ òtɛni
ma yã ma gbãranɔ ń pínki, ò gɔ̃ lákũ má de nà mɔ̀kakɔ̃ana dínɔ
baasi. 30 Akũ kína pì kũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔo kũ Benisio fùtɛ kũ gbɛ̃
kũ ò kakarana gwenɔ. 31 Kũ ò bɔ̀tɛ, òtɛn o'okɔ̃nɛ: Gbɛ̃ pì dí yã kũ
à kà ò a dɛ ke ò a da kpésiran kɛro. 32 Akũ Agaripa pì Fɛsutunɛ:
Tó gbɛ̃ pì dí zɛ kũ gɛna Siza kĩnaao yãro, de óni fɔ̃ ò a gbarɛ.

27

Gɛna kũ Pɔluo Romu gó'itɛ gũn

1 Kũ ò zèo ò da Itali zén, akũ ò Pɔlu kũ purusuna kpara kenɔ
nà soza bàde kũ òdi pinɛ Yuliunɛ a ɔĩ. À de soza gà kũ òdi pi Siza
sozanɔ don'arɛdenɔ do ũ. 2 O gɛ̃ gó'itɛ kũ à bò Adaramitiumu

gũn, àtɛn bɔtɛ kũ Asia bùsu wɛ̃tɛnɔ, akũ o da zén. Masedonia
bùsu gbɛ̃ Arisitaku Tɛsalonika kú kũoo. 3 Kũ gu dɔ̀ o ka Sidɔ̃.
Yuliu Pɔlu kũna kũ nèsɛdoo, akũ à a gbà zɛ́ à gɛ́ a gbɛ̃nɔ gwa,
de ò kpái. 4 Kũ o bo gwe, o ka í dagura. Kũ ĩa tɛn daólɛ yãi, akũ
o do Sipiru bùsuui kpɛ kpa. 5 Táa'ona ísira dagura o do Silisia kũ
Pamfilia bùsunɔi, akũ o ka Mira, Lisia bùsun. 6 Gwen soza bàde
pì Alɛsandaria gó'itɛ kũ àtɛn gɛ́ Itali lèn, akũ à ó kán.

7 Gɔrɔ kenɔ gũn ó tá bùsa. O ɔsi kà ari o ka Sinidu léa. Kũ ĩa dí
wewɛrɛ ò gɛ́ súsuro, o pãnɛ o bo Kɛrɛti bùsu kpɛ kpa Salamɔnɛ
sarɛ. 8 Ɔsikanaa gũn ótɛn pã Kɛrɛtinɛ, akũ o ka gu kũ òdi pi
Gódɔki Manan. A kãni kũ wɛ̃tɛ kũ òdi pi Laseao. 9 Lákũ o gìi kɛ̀
zén nà, ó gɛna arɛ gɔ̃ kari yã ũ, zaakũ Yudanɔ léyĩgɔrɔ gɛ̃ kɔ̀. A
yã mɛ́ à tò Pɔlu lɛ́ dàḿma 10 à pì: Gbɛ̃nɔ, ma è tá dí ni su kũ ásaru
zɔ̃kɔ̃ɔ kũ kisirao. Adi kɛ gó pì kũ a asonɔ adonlo, kũ ókɔ̃nɔmɛ
se. 11 Ama soza bàde gódɔdɔri kũ gódeo yã sì de Pɔlu póla. 12 Gu
pì mana ò gó dɔn ò bunsirɛ blenlo, akũ gbɛ̃nɔ zɛ̀ dasi kũ ò ɛra
ò da zén ò tá. Ò ye ò ká Fenisi, wɛ̃tɛ kũ à kú Kɛrɛti ifãlɛtɛ kpa,
tó ani sí kɛ ò bunsirɛ ble gwe.

Zàga'ĩa futɛna ísirala

13 Kũ ĩa busɛ fùtɛ gènɔmidɔki kpa, òtɛn da ò fɔ̃ ò ń pɔyeina
kɛmɛ. Akũ ò ń gó pòro ò dà zén òtɛn pã Kɛrɛtinɛ kãnikãni. 14 Adi
gì kɛro zàga'ĩa gbãna kũ òdi pi ĩa pãsĩ bò Kɛrɛti kpi kpa. 15 À gó
lìtɛ, ódi fɔ̃ ò arɛ dɔa doro, akũ o gɔ̃ téi. 16 Kũ à ó kpá luan fítinna
kũ òdi pi Kodai, à kèwá sǎna fíti. Ɔsikanaa gũn o ó gó fítinna
surababɔɔ lè o kǔ gwe. 17 Kũ ò sɛ̀ ò gɛ̃o gó zɔ̃kɔ̃ɔ gũn, akũ ò kɛ̀kɛ
ò bàa dɔ̀ gó zɔ̃kɔ̃ɔ pìia. Kũ òtɛn vĩna kɛ Libia bùsu í sàrara gɛ̃nanɛ
yãi, akũ ò gó kúra gbàrɛ ín ò gɔ̃ tɛ́ ĩai. 18 Kũ gu dɔ̀, lákũ zàga'ĩa
kpɛ́ àtɛni ó gó yĩpayĩpa gbãngbãn nà, akũ ò nà asonɔ zuzunaaa í
gũn. 19 A gɔrɔ aakɔ̃de zĩ ò ń gó zĩkɛbɔnɔ bɔtɛ ò kɔtɛ ń zĩda. 20 À kà
gɔrɔ ũgbangba ifãntɛ̃ kũ susunɛnɔ dí boro, ĩa pãsĩ pìi kũ legũo
dí kpátɛro. Surabana tãmaa kũ ó vĩ yã làkawá píŋki.

21 O gɔrɔ pla kɛ̀ ódi le o pɔ́ blèro, akũ Pɔlu fùtɛ à pìńnɛ: Gbɛ̃nɔ,
tó a ma yã màmɛ yã, de ódi futɛ Kɛrɛti, kisira kũ ásaru díno
gbasa à ó léro. 22 Ari tera matɛn lɛ́ daáwa à laakari kpátɛ! Á
gbɛ̃ke ni garo, sé gó pìi yaka. 23 Gĩa gwãani Luda kũ má de a
pɔ́ ũ matɛn doi malaika bò à sùma 24 à pì: Ǹsun vĩna kɛro, Pɔlu.
Séde ǹ Siza arɛ le. Luda gbɛ̃ kũ ò kú kũńwo gó gũnno bònnɛ
aafia ń píŋki. 25 A yã mɛ́ à tò gbɛ̃nɔ, à laakari kpátɛ! Má Luda
náani vĩ kũ ani kɛ lákũ à òmɛnɛ nà. 26 Séde ò ká luan ke í sàraran.

27 A gɔrɔ gɛ̃ro donsaride zĩ gwãani ĩa pãsĩ pì tɛni ó gátɛ
Adariatiki íla ari tera. Akũ lizãndo gó gbɛ̃nɔ tɛn da o ka kãni kũ
í baraomɛ. 28 Akũ ò bà ílɔgwabɔɔ gbàrɛ ín, ò è gǎsãkuru basiikɔ̃.
Kũ à kɛ̀ saa fíti ò gbàrɛ dɔ, ò lè a lòkotoo kà gǎsãkuru baaakɔ̃.

29 Òtɛn kpana gbɛ̀la vĩna kɛ, akũ ò kúra mèn siikɔ̃ gbàrɛ gó pɔ̀rɔ kpɛ, akũ òtɛn adua kɛ de gu dɔḿma. 30 Gó gbɛ̃nɔ tɛn zé wɛtɛ ò bɔtɛ gó gũn ò bàa lé, akũ òtɛn gó surababɔɔ pìi kipa ò da íla, òtɛn kɛ lákũ ò ye ò kúranɔ gbarɛ gó arɛ bà. 31 Akũ Pɔlu pì soza bàdenɛ kũ a bàsaridenɔ: Tó gbɛ̃ birenɔ dí gɔ̃ gó gũnlo, áni fɔ̃ à boro. 32 Akũ sozanɔ gó surababɔɔ bànɔ zɔ̃zɔ̃ ò tò à lètɛ ín.

33 Kũ gu ye à dɔ, Pɔlu kútɛ kèńnɛ ń pínki ò pɔ́ ble à pì: A gɔrɔ gɛ̃ro donsarin gbãra a gɔ̃ lokona pɔ́ble sari. 34 Matɛn kútɛ kɛárɛ à pɔ́ ble de à gbãna le à bo aafia. Bee á mìkã mèn do ni létɛro. 35 Pɔlu yã̄ bire onaa gbɛra à burodii sɛ̀ à Luda sáabu kpà gbɛ̃ sĩnda pínki wára, akũ à ɛ̀ àtɛn só. 36 Ń gbɛ̃ sĩnda pínki laakarii kpàtɛ, akũ ò pɔ́ blè sà. 37 Ókɔ̃nɔ kũ ó kú gó gũnnɔ ó pínki o ka gbɛ̃nɔn wàa do kpé baaakɔ̃ akuri awɛɛsuddo. 38 Kũ ò pɔ́ blè ò kã̀, ò pɔ́blewɛ bɔ̀tɛ ò kà ín, de gó le à kɛ futa yãi.

Gó'itɛ yakanaa

39 Kũ gu dɔ̀, ò sl̀sĩaa lè odi dɔ̃ro. Kũ ò luankore è kũ bùsu'atɛ̃ sàraao, akũ ò zɛ̀o ò gé kũ góo í sàraran gwe, tó oni fɔ̃. 40 Ò kúranɔ pòro ò dà í gũn, akũ ò báli gódɔdɔbɔnɔ bàa pòro gɔ̃̀nɔ. Ò gó arɛ biza pòro ĩanɛ, akũ ò mìi pɛ̀ gu sàraa pìia. 41 Akũ ò sì bùsu'atɛ̃n dɔ̃naa sari, akũ gó zɛ̀ gwe. Bùsu'atɛ̃ pì gó arɛ kṳ̀ gíngin adi fɔ̃ à yĩgãro, akũ ísɔ̃kɛna kũ àtɛn káka kũ gbãnao tɛn gó pɔ̀rɔ kpɛ yaka. 42 Sozanɔ zɛ̀o ò purusunanɔ dɛdɛ, de ń gbɛ̃ke sún í kpá ò pitiḿmaro yãi. 43 Ama soza bàde ye à Pɔlu mì sí, akũ à gìńnɛ ò ń pɔyeina kɛ. À pì íkparinɔ dońnɛ arɛ ò kusi ía ò bikũ, 44 gbɛ̃ kparanɔ gɔ̃ té ń kpɛ lí lɛ̀kɛtɛnɔ ke gó kasonɔ musu. Lɛn gbɛ̃ sĩnda pínki í bara lè aafia lɛ.

28

Pɔlu kunna Malata luan

1 Kũ o í bara lè aafia, o mà luan pì tɔ́n Malata. 2 Bedenɔ ó sí kũ yenyĩo manamana. Ò gbãnakɛ kpàwái, ò té sàa lèwɛrɛ, zaakũ legũ nà manaaa, akũ ĩa bɔ̀tɛ. 3 Pɔlu yàka kete kàkara à sù àtɛn ká tén, pitiko kú a gũn. Kũ té puusu a pà, à bò à Pɔlu sò a ɔa. 4 Kũ bedenɔ mlɛ̃̀ɛ pìi è dɔ a ɔa, ò pìkɔ̃nɛ: Gbɛ̃ bire bi gbɛ̃dɛriimɛ yãpura. Bee kũ à bikṳ̀ í bara aafia, yãpura dí wenɛ àgɔ̃ kunlo. 5 Ama Pɔlu mlɛ̃̀ɛ pìi gbã̀kɛ à dà tén, adi pɔ́ke kɛnɛro. 6 Gbɛ̃nɔ wé dɔi kũ a ɔ ni ká à létɛ à ga gwe gɔ̃̀nɔmɛ. Kũ à gìi kɛ̀, ò è pɔ́ke dí a lero, akũ ò lé lìtɛ ò pì, gbɛ̃ pì bi tãna zɔ̃kɔ̃ kemɛ.

7 Gu pìi sarɛn luan gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ òdi pinɛ Publiu bɛ kunwa. À ó dítɛ gɔrɔ aakɔ̃ à nibɔkɛnaa kèwɛrɛ kũ yenyĩo. 8 Publiu de wútɛna kũ mèwãnao àtɛn bãdubãdu kɛ. Akũ Pɔlu gɛ̃̀ a kĩnaa à adua kènɛ, à ɔ nàa à a wèrekɔ̃a. 9 Kũ à kɛ̀ lɛ, luan pì gyãre

kparanɔ sù a kĩnaa, akũ ò wèrekɔ̃a se. 10 Ò ó kpe tà manamana.
Kũ ótɛn tá, ò zànaa kɛ̀wɛrɛ dɔ.

Pɔlu kana Romu

11 Ó kunna luan pìi gũn mɔ aakɔ̃ gbɛra o gɛ̃ gó'itɛ kũ à bunsirɛ
blè gwen o da zén. Gó pìi bò Alɛsandaria ò sìka tãnanɔ sèedaa
kɛ̀a. 12 Kũ o ka Sirakusi, o gɔrɔ aakɔ̃ kɛ̀ gwe. 13 Bona gwe o do í
léi ari o gɛ káo Rɛgiumu. Kũ gu dɔ̀ ĩa bò gɛ̀nɔmidɔki kpa, a gɔrɔ
pladen o ka Putɛɔli. 14 Wɛ̃tɛ pìi gũnn o Yesudenɔ lèn. Ò pì ò sùru
kɛ ò azuma do kɛ kũńwo. O kɛ̀ lɛ, akũ o da Romu zén. 15 Romu
Yesudenɔ ó baaruu mà, akũ ò sù daólɛ. Gbɛ̃kenɔ ó lé Apiu Ɛtɛn,
gbɛ̃kenɔ sɔ̃ gu kũ òdi pi Kipakimɛn'aakɔ̃n. Kũ Pɔlu ń é, à Luda
sáabu kpà a laakarii kpàtɛ.

Pɔlu waazikɛna Romu

16 Kũ o ka Romu, ò Pɔlu gbà zé àgɔ̃ kun adona kũ soza kũ
anigɔ̃ a dãkpão. 17 Gɔrɔ aakɔ̃ gbɛra Pɔlu Yuda gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sìsi. Kũ
ò kàkara, à pìńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, mádi zã Yudanɔnɛ yãkearo. Mádi
bo ó dizinɔ futɛokarayãke kpɛro, akũ ò ma kũ Yurusalɛmu ò
ma kpa Romudenɔa. 18 Ò ma lala yãi odi yãke le ma musu kũ
à kà ò ma dɛro, akũ ò ye ò ma gbarɛ. 19 Akũ Yudanɔ bò ma kpɛ.
Tilasi ma zɛ kũ gɛna Siza kĩnaao, adi kɛ má yã vĩ kũ ma bùsu
gbɛ̃nɔnlo. 20 A yã mé à tò ma á gbéka, de ò kɔ̃ e mà yã o kãáo,
zaakũ gbɛ̃ kũ Isarailanɔ wé dɔi yãin ò mɔ̀ dí kàmai.

21 Akũ ò pìnɛ: Ódi takada ke le à bò Yudea bùsun n yã
musuro. Ó gbɛ̃ke sɔ̃ adi bo gwe à sùwɛrɛ kũ n baaru vãnioro.
22 O è à mana ò yã kũ ń vĩ ma n lén, zaakũ o mà òdi donyĩzɛ pì
vãni bo gu sĩnda pínkiamɛ.

23 Ò gɔrɔ dìtɛkɔ̃nɛ kũ Pɔluo, akũ ò sù a kĩnaa ɔn kũ à kìpan
dasidasi. À ye ò a yãzɛ dɔ̃ Yesu yã musu, akũ à nà Musa
dokaa kũ annabinɔ yãnɔ, à kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã òńnɛ à
bɔ̀kɔtɛńnɛ zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi. 24 Gbɛ̃kenɔ yã kũ àtɛn onɔ zé lè,
ama gbɛ̃kenɔ gìi. 25 Kũ òtɛn kɛ̃kɔ̃a kũ lékpakɔ̃ao, Pɔlu yã mèn do
kàrańnɛ à pì: Yã kũ Luda Nini dà annabi Isayanɛ à ò á dizinɔnɛ
bi yãpuramɛ, kũ à pì:

26 Ǹ gé ǹ o gbɛ̃ kǔnɔnɛ,
onigɔ̃ sã kpá yãkemanaa sari,
onigɔ̃ gu gwa yãke'enaa sari.
27 Ò nèsɛ vĩro de òsun ɔ̃ndɔ̃ kũro yãi,
ń sã gbãna de òsun yã maro yãi,
ń wé kukurɛna de òsun gu ero yãi,
zaakũ ò ye ò arɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
28-29 A yã mé à tò, àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ zǏ kũ surabana yão buri
pãndenɔa. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ oni sí.

30 Pɔlu kɛ̀ kpɛ́ kũ àtɛn fĩna bo gũn wɛ̀ pla mámmam. Àdigɔ̃ gbɛ̃ kũ òdi su fàai bo kãaonɔ kũ ɔplapla ń pínki. 31 À kpata kũ à bò Luda kĩnaa yã waazi kɛ̀ńnɛ à Dikiri Yesu Kirisi yã dàńnɛ kũ laakariio kpatɛna, gbɛ̃ke dí kpánɛro.

ROMUDENƆ

Gbɛ̃ sĩnda pínki bi durunnakɛriimɛ 1:1-3:20
Lákũ Luda dì tó yã̀ bo kũńwo nna nà 3:21-4:25
Kunna gbɛ̃ dufunɔ ũ Kirisi gũn 5:1-8:39
Yã̀ kũ Luda tɛn wɛtɛ Isarailanɔ musu 9:1-11:36
Yesudenɔ yãkɛnaa 12:1-15:13
Pɔlu fɔkpammanaa 15:14-16:27

Pɔlu fɔkpana Romudenɔa

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zɔ̀bleri, Luda ma sisi à ma dítɛ a zĩri
ũ, baaru nna 2 kũ à gĩnakɛ à a lé sɛ̀ a annabinɔnɛ ò kɛ̀ a yãn
kpàri ũ. 3-4 A Né Yesu Kirisi ó Dikiri yãmɛ baaru nna pì ũ. A
bisãsirikɛ gũn à bò Dauda buri gũmmɛ. A ludaninikɛ gũn a
bona gan mé à mɔ̀wɛrɛ kũ gbãnao kũ Luda Némɛ a ũ. 5 Kirisi
ma gba zé màgɔ̃ de a zĩri ũ buri sĩnda pínkinɛ, de ò le ò a náani
kɛ ò gɔ̃ a yãmarinɔ ũ, de à tɔ́ bo. 6 Á kú gbɛ̃ kũ Yesu Kirisi ń
sísi à ń sénɔ té se. 7 Ma takada díkĩna kɛ̀árɛ, ákɔ̃nɔ Romude kũ
Luda yeái à á sísi a gɔ̃ a gbɛ̃nɔ ũ pínki. Luda ó De kũ Dikiri Yesu
Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafia.

8 Káaku gĩa ma Luda sáabu kè Yesu Kirisi gãi á pínki yã̀ musu,
kũ á ludanaanikɛnaa dà anduniala pínki yãi. 9 Tó matɛn adua
kɛ gɔrɔ sĩnda pínki, á yã̀ dì sãmaguro. Ludamɛ ma sèedade ũ.
Àpiin matɛn doi kũ nèsɛ mèn doo matɛni a Né yã̀ baaru kpá.
10 Madìgɔ̃ wé kɛa à zé kɛkɛmɛnɛ lákũ à yei nà de mà le mà su
á gwa sà. 11 Wésinaálɛ ni tɛni ma dɛ manamana, de mà le mà
Luda Nini gba ke daágu á zĩnipɛtɛna yãi, 12 de á ludanaanikɛna
kũ ma pɔ́o le à ó baadi gba swɛ̀ɛ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃
dɔ̃ kũ madìgɔ̃ gɔrɔ ditɛ gɛ̀n baaakɔ̃ mà su á gwa,* de mà a zĩ
gbè e á té lákũ ma è buri pãndenɔ té nà, akũ ari tera mádi zé
ero. 14 Girikiyãmarinɔ kũ Girikiyãmarisarinɔ ń pínki, dɔ̃rinɔ
kũ dɔ̃risaridenɔ ń pínki, ń yã̀ gɔ̃ ma yã̀ ũ. 15 Abire yãi ma mèɛ wà
mà baaru nna pì kpá ákɔ̃nɔ Romudenɔnɛ se. 16 Madì wé'i kũ kũ
baaru nna pì yãoro,† àkũmɛ gbãna kũ Luda dì gbɛ̃ kũ òtɛni a
náani kɛnɔ sura bao ũ, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra buri pãndenɔ.
17 Baaru nna pìi dì owɛrɛ lákũ Luda dì tó yã̀ bo kũńwo nna nà.
À de ludanaanikɛna yã̀ ũ adomɛ, lákũ ò kɛ̀ Luda yãn nà ò pì:
Gbɛ̃ kũ Luda tò yã̀ bò kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi nigɔ̃ kun.

Bisãsirinɔ bi taaridenɔmɛ Luda kĩnaa

18 Zaa musu Luda dì a pɔfɛ̃na kipa bisãsiri kũ ń vãnikɛna
dì zé zɔ̃ yãpuranɛnɔa ń pãkpaina kũ ń vãnikɛnaao yãi. 19 Yã̀

* **1:13** Zĩr 19:21 † **1:16** Maa 8:38

kũ oni fɔ̃ ò dɔ̃ Luda yã musu utɛnaɲ́nɛro, Luda mé à yã pìi bòɲ́nɛ gupuraa. 20 Zaa gɔrɔ kũ à andunia kàtɛ, a gbãna kũ àdi lákaro kũ a ludakɛna kũ òdi e kũ wɛ́oro bò gupuraa a zĩnɔ gũn swáswa. A yã mé à tò bisãsirinɔ kutɛkɛna vĩro. 21 Ò Luda dɔ̃, ama òdi bɛ̀ɛrɛ línɛ a zéa ò a sáabu kpáro. Ń laasunnɔ kɛ̀ pã, akũ ò gɔ̀ gusiran ɲ́ mìsari yãi.‡ 22 Ò ɲ́ zĩda dìtɛ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũ, akũ ò gɔ̀ yɔ̃nkɔnɔ ũ. 23 Òdi kútɛ bisãsiri kũ òdi ganɔ kũ bãnɔ kũ nɔ̀bɔnɔ kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ takanɛ Luda kũ àdi garo gɛ̃nɛ ũ.

24 A yã má à tò Luda ɲ́ kpá gbãsĩkɛnaai, de ò wé'isariyã kɛ kɔ̃o, lákũ òdi a ni dɛ ɲ́ nèsɛɛ gũn nà.§ 25 Ò Luda yãpurade lilin kɛ̀ kũ ékɛo. Òdi donyĩ kɛ Luda pókɛnanɔnɛ ò doɲ́yĩ Luda kũ à pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ gɛ̃nɛ ũ. Arubarikaden a ũ gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

26 Abire yãi Luda ɲ́ kpá wé'isariyã nidɛnaaa. Bee ɲ́ nɔgbɛ̃nɔ yã kũ òdi kɛ lilin kɛ̀ kũ yã kũ òdi kɛroo. 27 Lɛmɛ se gɔ̃gbɛ̃nɔ, ò yã kũ òdi kɛ kũ nɔgbɛ̃nɔo tò, òdi lukakɔ̃i. Gɔ̃gbɛ̃ kũ gɔ̃gbɛ̃o dì wé'isariyã kɛ kũ kɔ̃o, òdi a gbɛ̀ le ɲ́ zĩdaa ɲ́ sãtɛna lén. 28 Lákũ odi we ò zɛ̀ kũ Luda dɔ̃naaoro nà, akũ à ɲ́ laasun kɛ̀ lékpɛrɛ, de ò yã kũ à de ò kɛronɔ kɛ. 29 Yã vãni sĩnda pínki pèkɛrɛḿma: Nèsɛ pãsĩ, wãkũ, ĩnikɛna kɔ̃o, nèsɛgɔ̃ba vĩna kɔ̃o, gbɛ̃dɛnaa, fìtii, gbɛ̃blena kũ manafikikɛnaao. Kɔrɔmɔtɔdenɔmɛ ɲ́ ũ, 30 gbɛ̃yakarinɔ, Luda ibɛrɛnɔ, gbɛ̃ takikɛrinɔ, yɔ̀gɔ̃denɔ, ĩadãrinɔ, vãni laasunlɛrinɔ, de kũ dao yãdarisarinɔ, 31 mìsaridenɔ, náanisaridenɔ, gbɛ̃yãkɛrisaridenɔ, wɛ̃ndasaridenɔ. 32 Ò dɔ̃ kũ Luda dìtɛ kũ yã bire taka kèrinɔ kà ò ɲ́ dɛdɛ, ama òdi zɛ kũ a kɛnanɔ adoro, òdi té ká a kèrinɔgumɛ dɔ.

2

Luda ni yãkpatɛ kɛ a zéa

1 Abire yãi mɔkɔ̃n kũ ndì gbɛ̃ pãnde taari e, ɲ́ kutɛkɛna vĩro. Tó n gbɛ̃ pãnde taari è, n n zĩda dà yãmmɛ,* zaakũ mɔkɔ̃n gbɛ̃taari'eri ndì kɛ lɛ se dɔ. 2 Ó dɔ̃ kũ Luda yãkpatɛkɛna kũ yã bire taka kèrinɔ kun a zéamɛ. 3 Mɔkɔ̃n kũ ndì yã bire taka kèrinɔ taari e, akũ ndì kɛ se, ntɛn da ĩni bo Luda yãkpatɛkɛnan yá? 4 Ke ntɛn dɔkɛ kũ Luda nnakɛnnɛna zɔ̃kɔ̃ɔ kũ a mɛnao kũ a sùruuomɛ? Ń dɔ̃ kũ Luda tɛni a nna kɛnnɛ de ǹ n nèsɛ litɛ yãinloo? 5 N sãgbãna kè, ńdi nèsɛ litɛro, ntɛn pɔfɛ̃ kakaranyĩ ari Luda pɔfɛ̃kipammana gɔrɔ zĩ, tó Luda yãkpatɛkɛnaa kũ gbɛ̃nɔ a zéa bò gupuraa. 6 Ani fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa.† 7 Gbɛ̃ kũ òtɛn gakuri kũ bɛ̀ɛrɛɛo kũ mèvãnasario wɛtɛ, akũsɔ̃ òtɛn yã mana kɛ kũ mɛnaonɔ ni wɛ̃ndi kũ àdi lákaro le. 8 Gbɛ̃ kũ ɲ́ zĩda pɔyeina tɛn doɲ́nɛ arɛ ò gì yãpurai ò té yã vãninɔ sɔ̃, Luda ni pɔfɛ̃ kũ pɛ̃tɛ̃o kipaḿma. 9 Wétãmma kũ wãwão ni yãvãnikɛri

‡ **1:21** Efe 4:17-18 § **1:24** Zab 81:12 * **2:1** Mat 7:1-2 † **2:6** Zab 62:12

sĩnda pínki le, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra buri pãndenɔ. 10 Luda ni yãmanakɛri sĩnda pínki gba gakuri kũ bɛ̀ɛrɛɛo kũ aafiaao, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra buri pãndenɔ. 11 Zaakũ Luda dì gbɛ̃ke wé gwaro.

12 Gbɛ̃ kũ à durunna kɛ̀ Musa doka dɔ̃naa sari ni kakatɛ lɛ doka pìi sari. Gbɛ̃ kũ à durunna kɛ̀ nana doka pì ɔĩ sɔ̃, Luda ni yãkpatɛ kɛ kãao doka pìi musumɛ. 13 Adi kɛ gbɛ̃ kũ àtɛn doka ma kũ são mé à mana Ludanɛro. Gbɛ̃ kũ àtɛn zĩ kɛa mé ani bo mana. 14 Tó buri kũ ò Musa doka dɔ̃ronɔ yã kũ à kɔ̃ sìoo kɛ̀ kũ ń zĩdao, ò doka vĩ ń zĩdaaamɛ. 15 Òtɛn mɔwɛrɛ kũ yã kũ à kú doka pìi gũn kú ń nèsɛmmɛ. Ń laasun tɛni a yãpura o dɔ, zaakũ ń laasun mèn doro, a kenɔ dì ń da yãn, a kenɔ dì ń bon. 16 Lɛmɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ bisãsirinɔ yã kũ à utɛna ń nèsɛn musu Kirisi Yesu gãi, lákũ baaru nna kũ matɛn kpá ò nà.

Yudanɔ bi dokadarisarinɔmɛ

17 Mɔkɔ̃n Yuda inaa, n zɛ kũ n Yudakɛo, ń Musa doka náani vĩ, ntɛni ĩa dã kũ Ludao. 18 Ń Luda pɔyenyĩna dɔ̃ kũ yã kɛ̃ à zé vĩo, kũ ò doka pìi dàdannɛ yãi. 19 Ntɛni da ń de vìnanɔ wéde ũ, gbɛ̃ kũ ò kú gusira gũnnɔ fitila ũ, 20 wésiradenɔ yãdannɛri ũ, gbɛ̃ dufunɔ kyódari ũ. Ntɛni da Luda dokamɛ dɔ̃na kũ yãpurao mì ũ. 21 Mɔkɔ̃n kũ ndì yã da gbɛ̃ pãndenɔnɛ, bóyãi ndì da n zĩdanɛroo? N pì òsun kpãni oro, mɔkɔ̃n ndì o se yá? 22 Ndì pi òsun zina kɛro, akũ ndì kɛ se yá? Ndì tãnanɔ gya bo, akũ ndì ń kpé pónɔ kpãni o se yá? 23 Ndì ĩa dã Luda doka musu, akũ n doka pì danasari dì Luda tó yaka. 24 Zaakũ á yãin buri pãndenɔ dìgɔ̃ Luda tó vãni sí lákũ ò kɛ̀ Luda yãn nà.

25 Tó ń Luda doka kũna, akũ tɔ̃zɔ̃ àre vĩnnɛ. Tó ńdi a yã da sɔ̃ro, ń lɛɛlɛ kũ gyɔfɔrɔdenɔmɛ. 26 Tó gyɔfɔrɔde Luda dokanɔ kũna, Luda ni gyɔfɔrɔde pì gwa lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ à tɔ̃ɔ zɔ̃ɔoroo? 27 Bee tó ń doka takada pì kũna, akũsɔ̃ ń tɔ̃zɔ̃na, tó ńdi doka pì daro, gyɔfɔrɔde kũ à yã pì kũna ni tó yã danla. 28 Kunna Yuda ũ yãpura bi mèbarayãnlo, lɛmɛ tɔ̃zɔ̃na yãpura bi mèbarayãn sero. 29 Kunna Yuda ũ yãpura bi nèsɛgũnyãmɛ, lɛmɛ dɔ tɔ̃zɔ̃na yãpura bi nèsɛgũnyãmɛ se. Luda Nini zĩmɛ, adi kɛ doka takada yãnlo. Luda mé àdi gbɛ̃ bire taka sáabu kpá, adi kɛ bisãsirinlo.

3

1 Karana kpaten dena Yuda ũ vĩi? Àre kpaten tɔ̃zɔ̃na vĩi? 2 À karana vĩ zɔ̃kɔ̃ yã sĩnda pínki gũn. Káaku gĩa Luda a yã nàńnɛ ń ɔĩmɛ. 3 Kũ ń gbɛ̃kenɔ náani vĩro, bón abirekũ vĩi? Ń kunna náani sari ni Luda náani gboro yá? 4 Oi! Lɛnlo! À tó Luda gɔ̃ yãpura vĩ, bee kũ gbɛ̃ sĩnda pínki bi ékɛdemɛ, lákũ ò kɛ̀ Luda yãn nà ò pì:

Tó n yã ò, n yã nigɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpatɛ kɛ̀ kũńwo, n yã ni ble.*
5 Tó ó vãnikɛ dì Luda manakɛ bo gupuraa, bɔ́ yãn óni oo? Óni
pi Luda vãni kũ àdi pɔfɛ̃ kipawá yãin yá? Matɛn o lán bisãsiri
onaa bàmɛ. 6 Oi! Lɛnlo! Tó Luda yãzɛ vĩro, à kɛ̀ dera ani
fɔ̃ à yãkpatɛ kɛ kũ anduniaoo? 7 Gbɛ̃ke ni pi, tó a ékɛkɛ tɛn
Luda náani kara, akũsɔ̃ àtɛni a tɔ́ bo, bóyãi ani yã daala lán
durunnakɛrii bàa? 8 Tó n ò lɛ ntɛni pi ò yã vãni kɛ, yã mana ni
bon. Gbɛ̃kenɔ ma tɔ́ vãni sì ò pì lɛn madì o lɛ. Luda yãdanlana
kɔ̃ sì kũńwo.

Gbɛ̃ke manaro

9 Tɔ̀! Ókɔ̃nɔ Yudanɔ ó sànan yá? Lɛnlo fá! Zaakũ ma Yudanɔ
kũ buri pãndenɔ bòbo ń dàn ń pínki kɔ̀, ń pínki bi durunna
zɔ̀nɔmɛ. 10 Ò kɛ̀ Luda yãn ò pì:
Gbɛ̃ke manaro, bee mɛ̀n do.
11 Laakaride ke kunlo, Luda ki wɛtɛri ke kunlo.
12 Ò sɛ̀sã ń pínki ò gɔ̀ dɔ̀rɔɔ sari,
yãmanakɛri ke kunlo, bee mɛ̀n do.†
13 Ń kòto de lán mira wɛ̃naa bàmɛ.
Òdi lénna kɛńnɛ,
ń légbɛ bi pitiko sɛwɛmɛ,‡
14 yã ĩni kũ gbɛ̃kanaao ń lé pà.§
15 Ò wãna kũ gbɛ̃dɛnaao,
16 òdi suńyĩ kũ kisirao kũ wétãmmao,
17 ò aafia zɛ́ dɔ̃ro,
18 ń wɛ́ dìgɔ̃ Luda wé'i vĩro.**

19 Ó dɔ̃ kũ Luda doka pínki de gbɛ̃ kũ ò na doka pì ɔĩnɔ pɔ́
ũmɛ, de gbɛ̃ sĩnda pínki lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana, andunia gbɛ̃ sĩnda pínki
gɔ̃ taaride ũ Luda kĩnaa. 20 Zaakũ gbɛ̃ke ni bo mana Luda kĩnaa
doka pì kũna yãiro.†† Luda doka mé àdi tó ò durunna dɔ̃.

Deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà

21 Deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà bò gupuraa sà, lákũ
a yã kɛ̃na Musa doka kũ annabinɔ takadanɔ gũn nà. Adi kɛ a
doka kũna yãnlo. 22 Luda dì tó yã bo kũńwo nna Yesu Kirisi
náanikɛna yãimɛ. Gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ sĩnda pínki pómɛ.
Gbɛ̃ke bona adoro, 23 zaakũ baadi durunna kɛ̀, ò kɛ̀a Luda
gakurii. 24 Luda dì tó yã bo kũńwo nna gba ũ a gbɛ̃kɛ yãi kũ
Kirisi Yesu kũ à ń bó gbãnao. 25 Àkũmɛ Luda kpà durunna
kútɛkɛbɔ ũ gbɛ̃ kũ òtɛni a aru náani kɛnɔnɛ, de à mɔ́ baadi
pínkinɛ kũ adì yã kɛ a zɛ́aamɛ. À mɛna yã, adi durunna zĩnɔ

---

* **3:4** Zab 51:4 † **3:12** Zab 53:1-3 ‡ **3:13** Zab 5:9, 140:3 § **3:14** Zab 10:7
** **3:18** Zab 36:1 †† **3:20** Zab 143:2, Gal 2:16

yã daro, 26 akũ à mɔ̀ńnɛ tera kũ adì yã kɛ a zɛ́a. Deran Luda dì yã kɛ a zɛ́a nàn gwe, akũsɔ̃ àdi tó yã bo kũ Yesu náanikɛrinↄo nna.
27 Bisãsirinↄ ni fɔ̃ ò ĩa dã dↄ yá? Abirekũ ni sí kɛro. Bɔ́yãii? Zaakũ à de zĩkɛna dokaa yã ũro, Yesu naanikɛna yãmɛ. 28 Zaakũ ma è yã dì bo kũ gbɛ̃o nna Yesu náanikɛna yãimɛ, zĩkɛna dokaa baasi. 29 Luda bi Yudanↄ Ludamɛ ńtɛ̃nɛ yá? Buri pãndenↄ Ludan seroo? Ee, buri pãndenↄ Ludamɛ dↄ. 30 Zaakũ Luda mèn domɛ. Ani tó yã bo kũ gbɛ̃ kũ à tɔ̃ↄ zɔ̃ↄo nna a náani kũ àtɛn kɛ yãimɛ, akũsɔ̃ ani tó yã bo kũ gyↄfↄrↄdeo nna a náani dokɔ̃nↄ pìi musu. 31 Ótɛn doka da póke ũro ludanaanikɛna yãin yá? Lɛnlo, ótɛn gbãna kpáaamɛ.

4

Yã bò kũ Ibrahĩo nna ludanaanikɛna yãi

1 Ókɔ̃nↄ Yudanↄ, óni o deramɛ ó dizi káaku Ibrahĩ yã musuu? 2 Tó Luda tò yã bò kãao nna yã kũ à kɛ̀ yãi, de à à ĩadãyã lè, ama adi fɔ̃ à dã Luda arɛro. 3 Deran ò ò nà Luda yãnn? Ò pì Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãi.*
4 Fĩnabona zĩkɛriinɛ bi gbɛ̃kɛkɛnnɛnaanlo, a ísimmamɛ. 5 Bee tó gbɛ̃ tɛn yãke kɛro, tó àtɛn Luda kũ àdi tó yã bo kũ taaridenↄ nna náani kɛ, Luda ni tó yã bo kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi. 6 Dauda gbɛ̃ kũ Luda tò yã bò kãao nna yãkekɛnaa sari arubarikalena yã ò à pì:

7 Arubarikadenↄn gbɛ̃ kũ Luda pɔ́ kù ń taarinↄla à ń durunnanↄ kɛ̀ḿmanↄ ũ.
8 Arubarikaden gbɛ̃ kũ Dikiri ni a durunna yã daro ũ.†

9 Arubarika bire bi gbɛ̃ kũ à tɔ̃ↄ zɔ̃ pómɛ ado yá, ke gyↄfↄrↄde pómɛ dↄ? Ò pì Luda tò yã bò kũ Ibrahĩo nna, kũ à a náani kɛ̀ yãi. 10 Deran Ibrahĩ de gↄrↄ kũ Luda tò yã bò kãao nnaa? À tɔ̃zɔ̃na yá ke gyↄfↄrↄdemɛ? Adi tɔ̃ zɔ̃ro, gyↄfↄrↄdemɛ. 11 Akũ à tɔ̃ↄ zɔ̃ sèeda ũ, kũ Luda tò yã bò kãao nna a gyↄfↄrↄdekɛgↄrↄ yãi.‡ Lɛn à de gyↄfↄrↄde kũ Luda tò yã bò kũńwo nnanↄ dizi ũ lɛ ń pínki ń ludanaanikɛna yãi. 12 À de gbɛ̃ kũ ò tɔ̃ↄ zɔ̃nↄ dizi ũmɛ dↄ. Adi kɛ ń tɔ̃zɔ̃na yãinlo, kũ ò té ó dizi Ibrahĩ gèsɛgbɛɛi yãimɛ kũ à Luda náani kɛ̀ a gyↄfↄrↄdekɛgↄrↄa.

Deran Ibrahĩ Luda náani kɛ̀ nà

13 Luda lé sè Ibrahĩnɛ kũ a burinↄ à pì, andunia ni gɔ̃ ń pɔ́ ũ.§ Adi kɛ a doka kũna yãinlo, kũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãimɛ. 14 Tó gbɛ̃ kũ ò doka kũnanↄ mé oni kí ble, akũ ludanaanikɛnaa àre vĩro, akũsɔ̃ Luda lésɛnaa kɛ̀ pãpã,**

* **4:3** Naa 15:6, Gal 3:6 † **4:8** Zab 32:1-2 ‡ **4:11** Naa 17:10 § **4:13** Naa 17:4-6, 22:17-18, Gal 3:29 ** **4:14** Gal 3:18

15 zaakũ doka dì su kũ Luda pɔfɛ̃omɛ. Gu kũ doka kunlo, taari
dìgɔ̃ kú gwero. 16 A yãi pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ lena bi a náanikɛna
yãmɛ, de àgɔ̃ de a gbɛ̃kɛ yã ũ. Lɛ́sɛnaa pì sɔ̃ bi Ibrahĩ buri pìnɔ
pɔ́mɛ ń pínki, adi kɛ gbɛ̃ kũ ò Musa doka kũna ńtɛ̃nɛnɔnlo, kũ
gbɛ̃ kũ òtɛn Luda náani kɛ lán Ibrahĩ bànɔmɛ dɔ. Ibrahĩ bi ó
pínki dizimɛ.†† 17 À de ó dizi ũ Luda kĩnaa, lákũ ò kɛ̀ Luda
yãn nà. Luda pì a a dìtɛ buri dasinɔ dizi ũ. Ibrahĩ Luda kũ
àdi wɛ̃ndi kpá gènɔa à tó pɔ́ kũ ò kun yãronɔ gɔ̃ kun‡‡ náani
kɛ̀. 18 À Luda náani kɛ̀ à wɛ́ dɔ̀ pɔ́ kũ gbɛ̃ke wɛ́ dɔiroi, akũ à gɔ̃̀
buri dasinɔ dizi ũ lákũ Luda ònɛ nà à pì, lɛmɛ a burinɔ nigɔ̃ de
lɛ.§§ 19 Ibrahĩ kà lán wɛ̀ basɔɔro taka bà. Bee tó à laasun lɛ̀
a gɔ̃gbɛ̃kɛbɔsaria kũ Sara nɛ́'isɔ tatanaao, a ludanaanikɛna dí
busaro.*** 20 Adi sika kɛ lɛ́ kũ Luda sènɛɛaro, adi gí Luda náani
kɛiro, akũ à gbãna lè a ludanaanikɛnaaa à Luda tó bò, 21 zaakũ
à dɔ̃ kũ à yã futɛna vĩro, Luda ni fɔ̃ à lɛ́ kũ à sɛ̀ɛ pì kɛ. 22 Abire
yãin Luda tò yã bò kãao nna. 23 Òdi yã bona kãao nna pì kɛ̃ a
yãi adoro, 24 ò kɛ̀ ókɔ̃nɔ kũ Luda ni tó yã bo kũoo nnanɔ yãimɛ
dɔ, ókɔ̃nɔ kũ ótɛn Luda kũ à ó Dikiri Yesu fùtɛ bona gan náani
kɛnɔ. 25 Luda a kpàḿma de à le à ó taarinɔ kɛ̃wɛrɛ yãimɛ, akũ
à a fùtɛ kũ wɛ̀ndiio, de yã le à bo kũoo nna yãi.

5

Kɛna nna kũ Ludao

1 Lákũ Luda tò yã bò kũoo nna nà a náani kũ ótɛn kɛ yãi, ó
nna kãao sà ó Dikiri Yesu Kirisi gãi. 2 A náanikɛnaa gũn o zɛ́ lè
a gãi o gɛ̃ Luda gbɛ̃kɛ kũ ó kúoo pìi gũn, akũ ótɛn pɔnna kɛ kũ
Luda gakuri kũ ó wɛ́ dɔiio. 3 Adi kɛ abiren adoro, ótɛn pɔnna
kɛ kũ ó warikɛnaao dɔ, zaakũ ó dɔ̃ kũ wari dì su kũ mɛnao,
4 mɛna dì su kũ dà manao, dà mana dì su kũ tãmaaao, 5 tãmaa
sɔ̃ àdi ó nɛ́ro, zaakũ Luda a yenyĩ dà ó nèsɛn a Nini kũ à ó gbá
gãi. 6 Ó gbãnasarikɛ gũn Kirisi gà ókɔ̃nɔ yãvãnikɛrinɔ gɛ̃nɛ ũ
gɔrɔ kũ Luda dìtɛa. 7 Gana gbɛ̃ mana gɛ̃nɛ ũ aragaro. Ke gbɛ̃ke
ni we à ga gbɛ̃ mana gɛ̃nɛ ũ gwɛɛ, 8 akũ Luda mɔ̀wɛrɛ deran á
yewái nà, zaakũ ó durunnadekɛ gũnn Kirisi gà ó gɛ̃nɛ ũ. 9 Lákũ
yã bò kũoo nna nà sà a aru yãi, a ó sina Luda pɔfɛ̃a a gãi sika
vĩ dɔ yá? 10 Yã ó ĩni kũ Ludaomɛ, akũ o kɛ kãao nna a Né gana
yãi. Lákũ o kɛ kãao nna nà sà, ó surabana a kunna wɛ̀ndiio
yãi sika vĩ dɔ yá? 11 Adi kɛ adikĩnamɛ adoro, ótɛn pɔnna kɛ kũ
Ludao dɔ ó Dikiri Yesu Kirisi kũ à tò o kɛ kãao nna gãi.

Kirisi yã lɛkɔ̃ana kũ Adamuo

†† **4:16** Gal 3:7 ‡‡ **4:17** Naa 17:5 §§ **4:18** Naa 15:5 *** **4:19** Naa 17:17

12 Gbɛ̃ mèn do yãin durunna gɛ̀ andunia gũn,* akũ durunna
ga ì.† Lɛmɛ dɔ ga kú gbɛ̃ sĩnda pínkia, kũ gbɛ̃ sĩnda pínki durunna
kɛ̀ yãi. 13 Durunna kú andunia gũn de Musa doka gɔ̃ gé su.
Gɔrɔ kũ doka kunlo, Luda dí durunna yã daro, 14 ama sɛna zaa
Adamua ari à gèɛ pé Musaa ga kí blè gbɛ̃ sĩnda pínkia, bee gbɛ̃
kũ odi durunna kɛ lán Adamu sãtɛna bàronɔ. Adamu bi gbɛ̃ kũ
ani su takamɛ.
15 Ama Luda gba ni sí lɛkɔ̃a kũ Adamu taarioro, zaakũ lákũ
gbɛ̃nɔ gà dasi nà Adamu ado sãtɛna yãi, Luda gbɛ̃kɛ kũ a gbao
kũ à kà gbɛ̃nɔa dasi Yesu Kirisi ado gbɛ̃kɛ yãi de abirekũla.
16 Luda gba ni sí lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ mèn do durunna pìioro. Taari
mèn do pì mé à sù kũ yãkpatɛkɛnaao, akũ yã vùtɛ bisãsirinɔa.
Taarinɔ sù kũ Luda gbao, akũ yã bò kũ gbɛ̃nɔ nna. 17 Lákũ
Adamu ado taari mé à tò ga sù à kí blè nà, Yesu Kirisi ado
yã kũ à sùo zɔ̃kɔ̃ de abirekũla. Abire yãi gbɛ̃ kũ Luda gbɛ̃kɛ
kèńnɛ, kũ à tò yã bò kũńwo nna gba ũnɔ ni kí ble wɛ̃ndii gũn.
18 Abire yãi lákũ taari mèn do pìi tò yã vùtɛ buri sĩnda pínkia
nà, lɛmɛ dɔ yãmanakɛna mèn do pìi dì tó buri sĩnda pínki bo
mana lɛ ò wɛ̃ndi le. 19 Lákũ gbɛ̃ mèn do sãgbãna mé à tò gbɛ̃nɔ
gɔ̃ durunnadenɔ ũ dasi nà, lɛmɛ dɔ gbɛ̃ mèn do yãmana ni tó
gbɛ̃nɔ bo mana dasi. 20 Doka sù de taari le àgɔ̃ kara yãimɛ.
Ama kũ durunna kàra, Luda gbɛ̃kɛ kàra de abirekũla. 21 Lákũ
durunna kíblenaa sù kũ gao nà, lɛn dɔ Luda gbɛ̃kɛ kíblenaa dì tó
ò bo mana lɛ, ò wɛ̃ndi kũ àdi lákaro le ó Dikiri Yesu Kirisi gãi.

6

Kunna Kirisi gũn

1 Óni o deramɛɛ? Óni gí ògɔ̃ durunna kɛ de Luda gbɛ̃kɛ le
àgɔ̃ karan yá? 2 Oi! Lɛnlo! Ókɔ̃nɔ kũ ó de gènɔ ũ durunna yã
musu, à kɛ̀ dera ónigɔ̃ kpé ògɔ̃ durunna kɛ dɔɔ? 3 Ókɔ̃nɔ kũ o
da'itɛ kɛ̀ Kirisi Yesu pó ũnɔ, á dɔ̃ kũ ó lɛɛlɛ kãao a ga gũnloo?
4 O ga kãao da'itɛkɛnaa gũn, ò ó vĩ kãao de ògɔ̃ kú kũ wɛ̃ndi
dufuo, lákũ Kirisi bò gan kũ a De gbãna gakurio à kun nà.*
5 Lákũ o gɔ̃ kãao mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ a ga gũn nà, lɛn óni gɔ̃ kãao lɛ a
vunaa gũn se. 6 Ó dɔ̃ kũ ó dà zĩ gà kãao lía, de ó mɛ̀ durunnade
kakatɛ òsun zɔ̀ ble durunnanɛ doro, 7 zaakũ gbɛ̃ kũ à gàa bò
durunna yãmmɛ. 8 Lákũ o ga kũ Kirisio nà, ó a náani vĩ kũ ónigɔ̃
kú kãao dɔ. 9 Ó dɔ̃ lákũ Kirisi bò gan nà, ani ga doro, ga gbãna
vĩa doro. 10 Zaakũ gana kũ à gà, à gà durunna yã musu gɛ̃n
domɛ, kunna kũ à kun tera sɔ̃, à kun Luda pó ũmɛ. 11 Lɛn ákɔ̃nɔ
se, à á zĩda ditɛ gènɔ ũ durunna yã musu lɛ, ánigɔ̃ kun Luda pó ũ
Kirisi Yesu gũn. 12 Abire yãi àsun tó durunna kí ble á mɛ̀ kũ ani

* **5:12** Naa 3:6 † **5:12** Naa 2:17 * **6:4** Kɔl 2:12

gaa á dà vãni doárɛ arɛ doro. 13 Àsun á mèguke kpá durunnaa vãnikɛbɔ ũro. À á zĩda kpá Ludaa gbɛ̃ kũ ò bò gan ò kunnɔ ũ, à á mègunɔ kpáa yãmanakɛbɔnɔ ũ. 14 Àsun tó durunna gɔ̃ gbãna vĩáwa doro, zaakũ á na doka ɔĩro, séde Luda gbɛ̃kɛ.

Yãmanakɛna zɔ̀nɔ

15 Deran gwee? Lákũ ó kú doka ɔĩ doro nà, séde Luda gbɛ̃kɛ ɔĩ, ónigɔ̃ gí durunna kɛn yá? Oi! Lɛnlo! 16 Á dɔ̃ kũ tó a á zĩda kpà gbɛ̃a átɛn mì natɛnɛ, á de ade zɔ̀ ũroo? Tó durunnan a á zĩda kpàa, áni gamɛ. Tó a mì nàtɛ Ludanɛ sɔ̃, áni bo mana. 17 O sáabu kɛ̀ kũ Ludao, zaakũ durunna zɔ̀nɔn á ũ yã, akũ a mì nàtɛ yã kũ ò dàárɛ zéazɛanɛ kũ nèsɛ mèn doo. 18 A bo durunna yãn, a gɔ̃ yãmanakɛna zɔ̀nɔ ũ. 19 Matɛn yã pì o lákũ bisãsiri yã'onaa bà á gbãnasarikɛ yãimɛ. Lákũ a á mègunɔ kpà yã pãpãkɛna kũ yã vãnio zɔ̀nɔ ũ a yã vãni kɛ̀ nà, lɛn tera dɔ à á mègunɔ kpá manakɛna zɔ̀nɔ ũ de á kunna gɔ̃ adona. 20 Kũ á de durunna zɔ̀nɔ ũ yã, á bàka kú kũ yãmanakɛnaaoro. 21 Àre kpaten a lè yã kũ a kɛ̀ yã kũ à kɛ̀árɛ wé'iyã ũ teranɔ musuu? Yã pìnɔ lakana bi gamɛ. 22 Tera sà lákũ a bo durunna yãn nà átɛn do Ludai, á àreen kunna adona ũ, a lakana sɔ̃ bi wɛ̃ndi kũ àdi lákaromɛ. 23 Durunna làada bi gamɛ, ama gba kũ Luda dàwɛrɛ kunna ó Dikiri Kirisi Yesu gũnn wɛ̃ndi kũ àdi lákaro ũ.

7

Ó kú Musa doka ɔĩ doro

1 Ma gbɛ̃nɔ, matɛn yã oárɛ lán gbɛ̃ kũ ò Musa doka dɔ̃nɔ bà. Á dɔ̃ kũ doka iko vĩ gbɛ̃a gɔrɔ kũ à kun kũ wɛ̃ndiionloo? 2 Lɛn doka pì nɔzãre yì a zãnɛ lɛ gɔrɔ kũ à kun kũ wɛ̃ndiio. Tó a zã gà, akũ doka pìi dì poroa. 3 Gɔrɔ kũ a zã kun, tó à gɔ̀ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ, oni pinɛ zinakɛriimɛ. Tó a zã gàmɛ sɔ̃, doka pìi pòroaan gwe. Tó à gɔ̀ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ sà, abirekũ bi zina yãmɛ doro. 4 Lɛn ákɔ̃nɔ se ma gbɛ̃nɔ, a ga doka musu Kirisi mèɛ gãi, akũ a gɔ̃ gbɛ̃ kũ à vù gan pì pɔ́ ũ, de ò le ò karana le Luda pɔ́ ũ. 5 Kũ ó dàa dòwɛrɛ arɛ yã, doka mé à tò durunna ni ó kũ ó mèɛ gũn, akũ o karana lè ga pɔ́ ũ. 6 Tera sà o ga pɔ́ kũ à ó kũ zɔ̀ ũ pì yã musu, o bo dokan, akũ ótɛn do Ludai a Nini zé dufu gũn, adi kɛ doka takada zé zĩ gũnlo.

Doka kũ durunnao

7 Óni pi deramɛɛ? Luda doka bi durunnan yá? Lɛnlo fá! Doka pì mé à tò ma durunna dɔ̀. Tó doka dí pì òsun pɔ́ ni dɛroro,* de má dɔ̃ deran pɔ́nidɛna dìgɔ̃ de nàro. 8 Durunna zɛki lè Luda yãditɛnaa pìia, akũ à tò pɔ́ sĩnda pínki ni ma kũ. Zaakũ má doka dɔ̃ro, durunna demɛnɛ yãke ũro. 9 Má kun yã doka

* **7:7** Bon 20:17

sari, ama kũ ma yãditɛnaa pìi mà, durunna vù in, 10 akũ ma ga. Yãditɛna kũ à de à wɛ̀ndi kpáma pìi sùmɛnɛ kũ gao. 11 Durunna zɛki lè yãditɛnaa pìia, akũ à kɛ̀kɛ à ma dɛ yã pìi gãi. 12 Lɛmɛ doka pì kunna adona, akũsɔ̃ Luda yãditɛnaa pì kunna adona, à zé vĩ akũsɔ̃ à mana. 13 Yã mana mé à tò ma ga yá? Lɛnlo fá! De durunna le à bo gupuraa, à ga ìmɛnɛ yã mana gãi, de ò durunna dɔ̃ durunna ũ yãditɛnaa pìi gãi.

Zì̀kana kũ durunnao

14 Ó dɔ̃ kũ doka pì bò Luda kĩ̃naamɛ. Makũ sɔ̃, dàden ma ũ, má na durunna ɔĩ. 15 Madìgɔ̃ yã kũ matɛn kɛ gbá dɔ̃ro, zaakũ madì yã kũ má ye mà kɛ kɛro, yã kũ má ye mà kɛron madì kɛ.† 16 Tó yã kũ ma kɛ̀ dí kɔ̃ sí kũ ma pɔyeinaaoro, ma we kũ doka pì mana. 17 Adi kɛ makũ mé matɛn kɛro, durunna kũ à kú ma gũmmɛ. 18 Má dɔ̃ kũ yã mana kú ma gũnlo, ma dà manaro. Madìgɔ̃ ye mà yã mana kɛ, ama madì fɔ̃ mà kɛro. 19 Yã mana kũ má ye mà kɛ, madì kɛro. Yã vãni kũ má yeiron madì kɛ. 20 Tó yã kũ má yeiron matɛn kɛ, adi kɛ makũ mé matɛn kɛro, durunna kũ à kú ma gũmmɛ. 21 Ma è tó má ye mà a mana kɛ, a vãni mé àdi domɛnɛ arɛ. 22 Luda doka mé àdi kɛmɛnɛ nna ma swɛ̃ɛ gũn, 23 ama ma è iko pãnden kú ma mèɛ gũn, àdigɔ̃ zì̀ ká kũ iko kũ à kú ma laasun gũnwo, akũ má na durunna iko kũ à kú ma mèɛ gũn pì ɔĩ. 24 Makũ wɛ̃ndade ina, dí mé ani ma sí ma mè kũ à ma kpa gai dí ɔĩĩ? 25 Ma sáabu kè kũ Ludao! Kũ ó Dikiri Yesu Kirisi gbãnao. Lɛn má de zɔ̀ ũ Luda dokanɛ ma laasun gũn lɛ, akũsɔ̃ má de zɔ̀ ũ durunna ikoonɛ ma dàa gũn.

8

Zì̀blena kũ Luda Nini gbãnao

1 Yãkpatɛ ni gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi Yesu gũnnɔ ble doro, 2 zaakũ kunna Kirisi Yesu gũn Luda Nini kũ àdi wɛ̀ndi kpámma gbãna ma bo durunna kũ gao ikon. 3 Yã kũ Musa doka dí fɔ̃ à kɛ̀ro bisãsiri gbãnasarikɛ yãi, Luda kɛ̀. À a zĩda Né zì̀ bisãsiri ũ lán ókɔ̃nɔ durunnadenɔ bà durunna kɛ̃mmana yãi, akũ à wé'i dà durunnaa a Né mèɛ pìi gãi, 4 de yã kũ doka tɛn wɛtɛ yãpura kɛwá, ókɔ̃nɔ kũ ó dàa dì dowɛrɛ arɛ doro, sé Luda Nini. 5 Gbɛ̃ kũ ń dàa dì dońnɛ arɛnɔ dì laakari dɔ ń dà yãa, gbɛ̃ kũ Luda Nini dì dońnɛ arɛnɔ dì laakari dɔ Luda Nini yãa. 6 Dà donnɛna arɛ bi gamɛ. Luda Nini donnɛna arɛ bi wɛ̀ndi kũ aafiaaomɛ. 7 Dà donnɛna arɛ bi ibɛrɛsɛna kũ Ludaoomɛ. Ade dì mì natɛ Luda dokanɛro, ani fɔ̃ sero. 8 Gbɛ̃ kũ ń dàa dì dońnɛ arɛnɔ yã dì ká Ludaguro.

9 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, á dàa dì doárɛ arɛro, sé Luda Nini, tó à kú á gũn yãpura. Tó gbɛ̃ Kirisi Nini vĩ sɔ̃ro, à kun Kirisi pó ũro.

† **7:15** Gal 5:17

10 Tó Kirisi kú á gũn, bee tó á mɛ̀ de gɛ̀ ũ durunna yãi, á nini kummɛ,* kũ Luda tò yã̀ bò kãáo nna yãi. 11 Tó Luda kũ à Yesu bò gan Nini kú á gũn,† Luda kũ à Kirisi pìi vù gan ni wɛ̃ndi kpá á mɛ̀ kũ à gàa pìia a Nini kũ à kú á gũn gãi.

12 A yã̀ mɛ́ à tò ma gbɛ̃nɔ, tɛna ó dàai bi tilasinlo, pɔyeinaamɛ. 13 Tó á tɛ́ á dàai, áni gamɛ. Tó a á yã̀ vãni kɛnanɔ mìi dɛ̀ kũ Luda Nini gbãnao sɔ̃, ánigɔ̃ kun. 14 Gbɛ̃ kũ Luda Nini dì dońnɛ arɛnɔ mɛ́ ò Luda nénɔ ũ. 15 Zaakũ nini kũ àdi tó ò zɔ̀ ble kũ vǐnaaoon a lèro, Luda Nini kũ à tò a gɔ̃ Luda nénɔ ũn á vĩ, akũ odì ɔ́ɔ dɔ Ludanɛ kũ a gbãnao ò pi: Baa, ó De.‡ 16 Nini pìi dì o ó ninininɛ kũ Luda nénɔn ó ũ. 17 Lákũ a nénɔn ó ũ nà, a túbiblerinɔn ó ũ. Luda túbiblerinɔn ó ũ, óni ble lɛɛlɛ kũ Kirisiomɛ. Tó o wari kɛ̀ kãao, ónigɔ̃ kú kãao a gakuri gũn.§

Wɛ́dɔna Luda gakurii

18 Ma è óni fɔ̃ ò gɔrɔ díkĩna wari lɛkɔ̃a kũ gakuri kũ Luda ni boowɛrɛ gupuraaro. 19 Luda pɔ́kɛnanɔ sĩnda pínki wɛ́ dɔ a nénɔ bona gupuraai lakanaa sari. 20 Zaakũ Luda tò a pɔ́kɛnanɔ gɛ̃ pãpãkɛnaa gũn pínki** Adi kɛ ń pɔyeinaanlo, Luda mɛ́ à kɛ̀ lɛ, de ń wɛ́dɔinaa gũn 21 andunia bo yakana kũ àtɛn zɔ̀ blenɛɛ gũn, gbasa àgɔ̃ a zĩda vĩ Luda nénɔ gakuri gũn. 22 Ó dɔ̃ kũ Luda pɔ́kɛnanɔ sĩnda pínki tɛn nda kũ wãwão lán né'ipɔ bà ari tera. 23 Adi kɛ abiremɛ adoro, ókɔ̃nɔ kũ ó Luda Nini vĩ zɛnkpɛkɛ ũnɔ, ótɛn nda kpãni se ari Luda gɔ̃ gɛ́ ó mɛ̀ litɛ à ó sí a nénɔ ũ.†† 24 Luda ó sura bà de ò wɛ́ dɔ abirekũi. Pɔ́ kũ ò è kũ wɛ́o bi wɛ́dɔina yãn doro. Dí mɛ́ àdi wɛ́ dɔ pɔ́ kũ à gĩnakɛ à lèe? 25 Tó ó wɛ́ dɔ pɔ́ kũ ódi leroi sɔ̃, odìgɔ̃ a dã kũ mɛnaomɛ.

26 Lɛmɛ sɔ̃ Luda Nini dì kpáwái ó gbãnasarikɛ gũn, zaakũ ó aduakɛna dɔ̃ a zɛ́aro, akũ Luda Nini dì kútɛ kɛwɛrɛ Ludanɛ kũ ndana kũ a yã̀ gɛ̃ onalao. 27 Luda dì nèsɛ gũn e, akũsɔ̃ à a Nini laasun dɔ̃, zaakũ Luda Nini dì kútɛ kɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ lákũ Luda yei nàmɛ. 28 Ó dɔ̃ kũ yã̀ sĩnda pínki dì bo mana gbɛ̃ kũ ò ye Ludainɔnɛ, gbɛ̃ kũ à ń sísi à ń sɛ́ lákũ àtɛn wɛtɛ nànɔ. 29 Zaakũ Luda dìtɛ zaa káaku kũ gbɛ̃ kũ à gĩnakɛ à ń dɔ̃nɔ bokɔ̃a kũ a Néo, de àgɔ̃ de daudu ũ dakũna dasinɔ té. 30 Gbɛ̃ kũ à ń dítɛ zaa káaku pìnɔn à ń sísi, akũ à tò yã̀ bò kũ gbɛ̃ kũ à ń sísi pìnɔo nna, akũ à tò gbɛ̃ kũ yã̀ bò kũńwo nna pìnɔ gɔ̃ gakuri vĩ.

Yenyĩ kũ Luda vĩ kũoo Kirisi Yesu gũn

31 Óni o deramɛ yã̀ birenɔ musuu? Lákũ Luda zɛ̀ kũoo nà, dí mɛ́ ani fɔ̃ à kpáwɛrɛɛ? 32 Lákũ adi gí kũ a zĩda Néoro nà à a kpà ó pínki yãi, ani gí pɔ́ sĩnda pínki naawɛrɛ gba ũ sɔ̃i yá? 33 Dí mɛ́ ani gbɛ̃ kũ Luda ń sénɔ káara kɛɛ? Luda mɛ́ àdi tò yã̀ bò kũńwo

* **8:10** Yuh 6:63 † **8:11** 1Kɔ 3:16 ‡ **8:15** Maa 14:36 § **8:17** Gal 4:5-7 ** **8:20** Naa 3:17-19 †† **8:23** 2Kɔ 5:2-5

nna. 34 Dí mɛ́ ani yã daólaa? Kirisi Yesu gà, kũ à de abirekũla
à ɛ̀ra à fùtɛ, à kú Luda ɔplai, àtɛn kútɛ kɛnɛwɛrɛ. 35 Bɔ́ mɛ́ ani ó
kɛ̃kɔ̃a kũ Kirisi yenyĩoo? Wari ke mɛ̀'ũmmana ke wɛ́tãmmana
ke nà ke takasi ke kari ke fɛ̃nɛda, ń ke ni fɔ̃ yá? 36 À kɛ̃na Luda
yãn ò pì:
N yãi ó kú ga lɛ́i zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi,
òdi ó ditɛ lán sã kũ oni ń kùtu kpánɔ bà.‡‡
37 Yã birenɔ gũn pínki ó de zì̀blerila kũ gbɛ̃ kũ à yewái gbãnao.
38 Zaakũ má dɔ̃ sãnsãn kũ ga ke wɛ̃̀ndi ke malaikanɔ ke tãnanɔ
ke tera yã ke zia yã ke gbãnadenɔ 39 ke musu pónɔ ke zĩtɛ pónɔ
ke Luda pɔ́kɛna pãndenɔ, ń ke ni fɔ̃ à ó kɛ̃kɔ̃a kũ yenyĩ kũ Luda
vĩ kũoooro kunna ó Dikiri Kirisi Yesu gũn.

9

Luda Isarailanɔ sɛna a gbɛ̃nɔ ũ

1 Matɛn yãpura o Kirisi gũmmɛ, mádi ékɛ toro. Ma laasun dì
we kũ Luda Ninio se. 2 Ma pɔsira kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, ma nèsɛɛ dìgɔ̃ yakana
gɔrɔ sĩnda pínki. 3 Mani fɔ̃ mà wɛ́ kɛ Ludaa à ma bo Kirisi gũn,
à láari kɛma ma Isaraila dakenɔ gɛ̃nɛ ũ. 4 Mɔ́kɔ̃nɔn Luda ń sɛ́ a
nɛ́nɔ ũ,* à a gakuri mɔ̀ńnɛ, a bàka kú kũńwo, à a doka kpàḿma,
à donyĩkɛnaa dàńnɛ, à lɛ́ sɛ̀ńnɛ. 5 Ò de Luda gbɛ̃ káakunɔ burinɔ
ũ, akũsɔ̃ ń buri gũnn Kirisi kũ à de gbɛ̃ sĩnda pínkila bòn bisãsiri
ũ. Àkũmɛ Luda kũ à kù̀ ògɔ̃ a sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki ũ. Aami.
6 Adi kɛ yã kũ Luda ò lètɛ pãnlo, zaakũ Isaraila gbɛ̃ sĩnda
pínkimɛ Isaraila yãpura ũro. 7 Adi kɛ Ibrahĩ buri sĩnda pínkimɛ
Ibrahĩ pì nénɔ ũ Luda kĩnaaro, zaakũ Luda ò Ibrahĩ̀nɛ à pì,
Isaaku burinɔn onigɔ̃ pińnɛ a burinɔ ũ.† 8 Lɛmɛ adi kɛ nɛ́
kũ à ń í kũ pɔyeinaaonɔmɛ Luda nénɔ ũro, nɛ́ kũ à ń í Luda
lésɛnaa musunɔmɛ buri pìnɔ ũ. 9 Zaakũ Luda lɛ́ sɛ̀ à pì: Mani
ɛra mà su ziki mandara'i, Sara ni nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ.‡ 10-12 Adi kɛ
abire adoro. Luda dì gbɛ̃nɔ sɛ́ lákũ a pɔyenyĩnaa bàmɛ, adi kɛ
ń yãkɛna yãinlo, kũ à ń sísi yãimɛ. Lɛmɛ kũ Rɛbɛka sìkanɔ nɔ̀ɔ
sì kũ ó dizi káaku Isaakuo, ari àgɔ̃ gɛ́ ń i, ari ògɔ̃ gɛ́ yã mana
ke a vãni kɛ, Luda pì Rɛbɛkanɛ, a kũ à bò káaku nigɔ̃ nɛ́ ũ gbɛ̃
kpɛdenɛ.§ 13 Lákũ ò kɛ̃̀ Luda yãn nà ò pì:
Má ye Yakubui,
Isau sɔ̃, ma gii.**
14 Óni pi deramɛɛ? Yã vãni kú Luda kĩnaan yá? Lɛnlo fá!
15 Zaakũ à pì Musanɛ,
gbɛ̃ kũ á ye à sùru kɛ kãaon áni kɛo,
akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ á ye à wɛ̃nda dɔ̃nɛn áni dɔ̃nɛ.††

‡‡ **8:36** Zab 44:22 * **9:4** Bon 4:22 † **9:7** Naa 21:12 ‡ **9:9** Naa 18:10
§ **9:10-12** Naa 25:23 ** **9:13** Mal 1:2-3 †† **9:15** Bon 33:19

16 A yã mɛ́ à tò Luda gbɛ̃nↄ sɛna dí bo bisãsirinↄ pↄyeinaa gãiro
ke ń kokarikɛnan, à bò Luda sùru gũmmɛ. 17 Zaakũ Luda ò
Firi'aunanɛ a yãn à pì: Ma n ka kpatan de mà a gbãna mↄ
gbɛ̃nↄnɛ n musumɛ, ò ma tɔ́ kpá andunia gũn pínki.‡‡ 18 Lɛmɛ
gbɛ̃ kũ à ye à sùru kɛ kãaon àdi kɛ kãao lɛ, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ à ye à
a sã gbãgbãn àdi gbãgbã.

Luda pↄfɛ̃ kũ a sùruuo

19 Á gbɛ̃ke ni ma la, bɔ́yãi Luda tɛn gbɛ̃nↄ taari le dↄↄ? Dí
mɛ́ ani fɔ̃ à gí Luda pↄyenyĩnaaii? 20 Mↄkɔ̃n bisãsiri ina, dímɛ
n ũ gbasa ǹ yã sí Ludalaa? Oro ni a bòri la à pi: Bɔ́yãi n ma
bo lán dí bà yá? 21 Orobori zɛ́ vĩ à oro sãde kũ a sãsario bo
kũ ɛ̃ dokɔ̃nↄ kũ à tòtooroo? 22 Tó Luda ye à a pↄfɛ̃ mↄńnɛ de ò a
gbãna dɔ̃, akũ à mɛna zɔ̃kɔ̃ↄ kè kũ gbɛ̃ kũ ò de à pↄfɛ̃ kipaḿma
à ń kakatɛnↄ sɔ̃ bi! 23 Tó à abire pìi kɛ̀, de ókɔ̃nↄ kũ à sùru kɛ̀
kũoonↄ a gakuri zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ sɔ̃ bi, ókɔ̃nↄ kũ à gĩnakɛ à ó kɛ́kɛ de ò gɛ̃
a gakuri pìi gũnnↄ! 24 Gbɛ̃ kũ Luda ń sísi à ń sɛ́ pìnↄn ó ũ. Adi
kɛ Yudanↄmɛ ńtɛ̃nɛro, kũ buri pãndenↄomɛ se. 25 Lákũ Luda ò
annabi Osea takadan nà à pì:
Buri kũ ò de ma gbɛ̃nↄ ũronↄn mani pińnɛ ma gbɛ̃nↄ.
Buri kũ má yeńyĩronↄn manigɔ̃ yeńyĩ.
26 Gu kũ Luda pìńnɛ ò de a gbɛ̃nↄ ũro,
gwen oni ń sísi Luda Wɛ̀ndide pì nɛ́nↄ.
27 Isaya wiki lɛ̀ Isarailanↄ yã musu à pì:
Bee tó Isarailanↄn dasi
lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà,
ń kpara kũ à gɔ̃ mɛ́ ani bo.
28 Zaakũ Dikiri ni yã kũ à ò kɛ andunia gũn,
akũsɔ̃ ani a mì dɛ zɛnaa sarimɛ.
29 Lákũ Isaya gĩnakɛ à ò nà à pì:
Tó Dikiri Zɪ̀karide dí ó buri kenↄ tó yãro,
de o gɔ̃ lán Sↄdↄmudenↄ bà,
de o kɛ lán Gↄmↄradenↄ bà.

Isarailanↄ gina Kirisi baaruui

30 Óni pi deramɛ sàa? Buri pãndenↄ tɛn wɛtɛ Luda tó yã bo
kũńwo nnaro, akũ à tò à bò kũńwo nna. À tò yã bò kũńwo nna a
náani kũ ò kɛ̀ yãi. 31 Isarailanↄ sɔ̃ òtɛn wɛtɛ Luda tó yã bo kũńwo
nna doka musu, akũ adi bo kũńwo nnaro. 32 Bɔ́yãii? kũ ò ye
Luda tó yã bo kũńwo nna ń yãkɛnaaa yãimɛ, adi kɛ a náanikɛna
yãinlo. Ò gɛ̃ɛ sì gbè kũ àdi ń pãtɛa 33 lákũ ò kɛ̃ Luda yãn nà:
Ǹ gwa, matɛn gbè kũ àdi tó ò gɛ̃ sí ditɛ Zaiɔ̃,
gbèsi kũ àdi tó ò fu.
Wé'i ni gbɛ̃ kũ à a náani kè kũro.

‡‡ **9:17** Bon 9:16

10

1 Ma gbɛ̃nↄ, yã kũ má yei ma swɛ̀ɛ gũn matɛni a wɛ́ kɛ
Ludaamɛ Isarailanↄ surabana ũ. 2 Mani fɔ̃ mà ń sèeda kɛ kũ
ò kokari vĩ kũ Luda yão, ama ń wɛ́ kɛ̃naro. 3 Zaakũ ò dɔ̃ deran
Luda dì tó yã bo kũńwo nna nàro, akũ òdigɔ̃ wɛtɛ yã bo kũńwo
nna kũ ń zĩda gbãnao. Deran Luda dì tó yã bo kũńwo nna nà,
odi wero. 4 Zaakũ Kirisi Musa doka lɛ́ pàpa, de yã bo kũ gbɛ̃
sĩnda pínki kũ à a náani kɛ̀o nnamɛ.

Surabana bi gbɛ̃ sĩnda pínki pɔ́mɛ

5 Deran doka dì tó yã bo kũńwo nna nàn Musa ò a takadan
à pì, gbɛ̃ kũ à yã pìi kɛ̀ mɛ́ ani wɛ̃ndi le a gũn. 6 Lákũ
ludanaanikɛnaa dì tó yã bo kũńwo nna nà kɛ̃na a yãn à pì:
Ǹsun o n nèsɛn ǹ pi,
dí mɛ́ ani gɛ́ ludambɛ à Kirisi kiparo,
7 ke dí mɛ́ ani gɛ́ gyãwãn à Kirisi bo ganlo.
8 Yã kũ à òon dí:
Yã pì kú kũnwo kãni,
à kú n lɛ́n kũ n nèsɛɛo.*
Ludanaanikɛna yã kũ odì a waazi kɛn yã pì ũ. 9 Tó n ò kũ lɛ́o
gupuraa kũ Yesumɛ Dikiri ũ, akũsɔ̃ ń sì n swɛ̃n kũ Luda a bò
gan, ani n sura ba. 10 Zaakũ yã pì sina n swɛ̃n mɛ́ àdi tó yã bo
kũnwo nna, akũsɔ̃ yã pì ona kũ n lɛ́o mɛ́ àdi n sura ba. 11 À kɛ̃na
Luda yãn ò pì, wɛ́'i ni gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ kũ zikiro.
12 Yudanↄ kũ buri pãndenↄ donadona kɔ̃nɛro, zaakũ ń pínki
Dikiri dokɔ̃nↄmɛ, àdi karana kɛ gbɛ̃ kũ òdi a sísinↄnɛ ń pínki.
13 Zaakũ Dikiri sìsirinↄ ni bo ń pínki. 14 Deran gbɛ̃nↄ ni a sísi
a náanikɛnaa sarii? Deran oni a náani kɛ a yãmanaa sarii?
Deran oni a yã ma waazikɛrii sarii? 15 Tó òdi waazikɛrinↄ
zĩḿmaro, deran oni waazi kɛńnɛ nàa? À kɛ̃na Luda yãn ò pì:
Baarunnakparinↄ suna dì kɛńnɛ nna fá! 16 Ama adi kɛ gbɛ̃ sĩnda
pínki mɛ́ à baaru nna pì sìro. Akũ Isaya pì: Dikiri, dí mɛ́ à ó yã
sìi? 17 Lɛmɛ ludanaanikɛnaa dì bo a yãmana kĩnaamɛ, yã pì sɔ̃
bi Kirisi yãmɛ. 18 Ma pì yɔ́ↄ! Odi manloo? Ò mà.
Ń kòtoo dà anduniala pínki,
ń yã'onaa gèɛ ari zĩtɛ léa.†
19 Ma pì yɔ́ↄ! Isarailanↄ dí dɔ̃ro yá? Káaku gĩa Musa pì:
Mani tó ò gɔ̃ba kpá kũ buri kũ ò de ma gbɛ̃ ũronↄo,
mani tó ń pↄ fɛ̃ bisãsiri wɛ́siradenↄ yã musu.
20 Akũ Isaya Luda yã ò kũ kùgbãnao à pì:
Gbɛ̃ kũ odi ma ki wɛtɛronↄ mɛ́ ò ma le,
ma a zĩda mò gbɛ̃ kũ odi ma gbɛkaronↄnɛ.
21 Isarailanↄ yã musu à pì:

---

* **10:8** Dok 30:12-14 † **10:18** Zab 19:4

Zaa kɔnkɔ ari ɔkɔsi ma ɔ dɔ̀ buri sãgbãnade kũ ò fɛ̃na kũmaonɔnɛ.

11

Luda dí Isarailanɔ zukũnaro

1 Ma pì yɔ́ɔ? Luda a zĩda gbɛ̃nɔ zùkũnan yá? Lɛnlo fá! Makũ
bi Isaraila burin ma ũ. Ibrahĩ burin ma ũ Biliaminu buri gũn.*
2 Luda dí a gbɛ̃ kũ à gĩnakɛ à ń dɔ̃nɔ zukũnaro. Á Iliasu yã
kũ à kɛ̃na Luda yãn díkĩna dɔ̃roo? Kũ à gɛ̀ɛ kũ Isarailanɔ yão
Luda kĩnaa à pì: 3 Dikiri, ò n annabinɔ dɛ̀dɛ, ò n gbagbakinɔ
gbòro. Makũ mɛ́ ma gɔ̃ mado, akũ òtɛni ma wɛɛ.† 4 Luda pì
Iliasunɛ deramɛɛ? À pì, á gbɛ̃ kũ odi kútɛ Baalinɛronɔ kũna a
pɔ́ ũ gbɛ̃nɔn dúbu suppla.‡ 5 Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃ kpara kũ Luda ń sɛ́
a gbɛ̃kɛ gũnnɔ kpɛ́ kun ari gbãra. 6 Lákũ à ń sɛ́ a gbɛ̃kɛ gũn nà,
adi kɛ ń yãkɛna yãinlo. Tó lɛnlo, de Luda gbɛ̃kɛ nigɔ̃ gbɛ̃kɛ ũro.
7 Deran gwee? Isarailanɔ dí yã kũ òtɛn wɛtɛ lero, ama ń gbɛ̃ kũ
Luda ń sɛ́nɔ lè. Ń gbɛ̃ kũ ò gɔ̃̀nɔ sã tàta, 8 lákũ à kɛ̃na Luda yãn
nà ò pì:
Luda iwɛza dàńnɛ,
akũ ń wɛ́ dí gu ero,
ń sã dí yã maro ari kũ a gbãrao.
9 Dauda pì dɔ:
Ń dikpɛkɛna gɔ̃ńnɛ tankutɛ ũ à ń kũ,
à gɔ̃ńnɛ gɛ̃siki ũ de à yã lúńnɛ.
10 Ń wɛ́ sisi de òsun gu ero,
ń wó gɔ̃ kokona gɔrɔ sĩnda pínki.§

11 Ma pì yɔ́ɔ? Kũ Isarailanɔ gɛ̃̀ɛ sì, ò lètɛ sãnsãnn yá? Lɛnlo
fá! Ń taarinɔ yãin Luda buri pãndenɔ sura bà, de Isarailanɔ
gɔ̃ba kpá kũńwo yãi. 12 Lákũ ń taarinɔ mɛ́ à tò andunia karanaa
lè nà, akũsɔ̃ ń funa mɛ́ à tò buri pãndenɔ karanaa lè, oni ń lɛ́
papana yã o dɔ yá?

Buri pãndenɔ surabanaa

13 Matɛn yã o ákɔ̃nɔ buri pãndenɔnɛ sà. Lákũ má de zĩri ũ
buri pãndenɔ kĩnaa nà, madì ĩa dã ma zĩrikɛna yã musu, 14 de
mà a zĩda burinɔ nèsɛ vutɛ ò gɔ̃ba kpá, mà ń gbɛ̃kenɔ sura ba.
15 Zaakũ Luda gina Isarailanɔi mɛ́ à tò andunia kè kãao nna,
tó à èra à ń sí dɔ, abire nigɔ̃ de deramɛɛ? Abire nigɔ̃ bi wɛ̃̀ndi ũ
gènɔnɛ.

16 Tó ò burapɔ káaku kpà Ludaa, a kpara gɔ̃̀ arubarika pɔ́
ũmɛ. Tó lí zĩni de Luda pɔ́ ũ, a gɛ̃̀nɔn de a pɔ́ ũmɛ se. 17 Luda
kù lí yãpura gɛ̃̀ kenɔ zɔ̃̀zɔ̃, akũ à mɔkɔ̃n kũ ń de kùnnɛ lí ũ pɛ̀

---

* **11:1** Flp 3:5 † **11:3** 1Ki 19:10 ‡ **11:4** 1Ki 19:18 § **11:10** Zab 69:22-23

a gbɛ̀n, de ǹgɔ̃ kun kũ kù lí mana zĩni gbãnao. 18 Ǹsun kù lí
yãpura gã̀ kũ à zɔ̃zɔ̃nɔ gya boro. N kɛ dera ntɛn ĩa dãa? Ń kun
lí zĩni yãimɛ, adi kɛ lí zĩni mɛ́ à kun n yãiro. 19 Ĩni pi, à lígãa
pìnɔ zɔ̀zɔ̃ de à n pɛ́ ń gbɛ̀n yãimɛ. 20 Lɛmɛ, ama à ń zɔ̃zɔ̃ kũ odi
a náani kɛro yãi. Mɔkɔ̃n sɔ̃, n zɛki lè kũ ntɛn Luda náani kɛ yãi.
Ǹsun n zĩda biro. Ǹ laakari kɛ! 21 Lákũ Luda dí gí kù lí yãpura
gɛ̀nɔ zɔ̃zɔ̃iro nà, ani gí n zɔ̃i sero. 22 Ǹ gwa lákũ Luda mana nà,
akũsɔ̃ à pãsĩ. À pãsĩ kũ gbɛ̃ kũ ò fùanɔ, akũ à mananɛ, tó n
zɛ kũ a manakɛnaao. Tó lɛnlo, ani n zɔ̃mɛ se. 23 Tó Isarailanɔ ń
ludanaanikɛnasari tò, ani ɛra à ń pɛ́ ń gbɛ̀mmɛ, zaakũ à ń pɛna
ń gbɛ̀n gbãna vĩ. 24 Tó Luda n zɔ̃ kùnnɛ lía à n pɛ kù lí yãpuraa
lákũ òdi kɛro nà, kù lí gã̀ yãpuranɔ ɛra à pɛna ń zĩda lía zɛ́ vĩ de
abirelaroo?

Isarailanɔ surabana kpɛde

25 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ asiriyã díkĩna dɔ̃, de á wɛ́ súngɔ̃ sira
à á zĩda ditɛ ĩadãrinɔ ũro yãi. Isaraila kparanɔ sãgbãna kṵ̀ gĩa
ari buri pãndenɔ gɛ̃na kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn lɛ́ gɔ̃ ká.
26 Abire gbɛra Luda ni Isarailanɔ sura ba ń píŋki lákũ à kɛ̃na
Luda yãn nà kũ ò pì:
Surabari ni bo Zaiɔ̃,
ani Yakubu burinɔ kɛ̃kɔ̃a kũ ludadɔ̃nasario.
27 Ma bàka kunna kũńwo yãn gwe
gɔrɔ kũ mani ń durunna kɛ̃ḿma.
28 Baaru nna pì yã musu ò de Luda ibɛrɛnɔ ũ á yãi. Luda
gbɛ̃nɔ sɛna yã musu ò de Luda yenyĩdenɔ ũ ń dizi káakunɔ yãi.
29 Zaakũ Luda gbanɔ kũ gbɛ̃ kũ à ń sísi à ń sɛ́nɔ dì sí litɛro.
30 Ákɔ̃nɔ buri pãndenɔ ádi Luda yã ma yãro. Tera sà Luda sùru
kɛ̀ kãáo kũ Isarailanɔ dí a yã maro yãi. 31 Lɛn Isarailanɔ gì
Luda yã mai lɛ tera, de Luda le à sùru kɛ kãáo gbasa à sùru kɛ
kũńwo. 32 Luda yãdasarikɛ kpà gbɛ̃ sĩnda pínkia de à le à sùru
kɛ kũńwo ń píŋki yãimɛ.

Luda sáabukpanaa

33 Luda ɔ̃ndɔ̃ kũ a dɔ̃naao zɔ̃kɔ̃kɛ kà zã̀ fá!
Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à bo yã kũ à zɛ̀o asiriaro.
Oni fɔ̃ ò a dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
34 Dí mɛ́ à Dikiri laasun dɔ̃ɔ?
Dí mɛ́ à yã dànɛ a lɛ́dammari ũu?
35 Dí fĩna mɛ́ à dɔ Ludaa kũ ani bonɛɛ?**
36 Pɔ́ sĩnda píŋki bò a kĩnaamɛ,
ò kun kũ a gbãnao,
akũsɔ̃ ò kun a pɔ́ ũ.††
Ògɔ̃ a tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda píŋki. Aami.

** **11:35** Ayu 41:11 †† **11:36** 1Kɔ 8:6

12

Zĩkɛna Ludanɛ

1 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, lákũ Luda ó wɛ̃nda dɔ̃ lɛ nà, ma wɛ́ kɛ̀áwa à á zĩda kpáa sa'opɔ bɛ̃nɛ mamberusari kũ àdi káagu ũ. Àkũmɛ á donyĩkɛna a zéa ũ. 2 Àsun té andunia tera dí ágbairo. À tó Luda á dà litɛ, á laakari le à gɔ̃ dufu de à le à a pɔyenyĩna dɔ̃, yã kũ à mana, akũ à nna, akũ à papana.

3 Gba kũ Luda dàmɛnɛ yãin matɛn o á pínkinɛ, àsun á zĩda mana bo de a mana lélaro. Á baadi a zĩda ditɛ a yãpura lén, lákũ Luda a gbà zé à a náani kɛ nà. 4 Bisãsiri mɛ̀ mɛ̀n do gunɔ vĩ dasi, ń baadi kũ a zĩomɛ. 5 Lɛmɛ, bee kũ ó dasikɛo, ó mɛ̀ dokɔ̃nɔ Kirisi gũmmɛ, mègu dakenɔn ó ũ.* 6 Ó gba bò donadona kɔ̃nɛ lákũ Luda dàwɛrɛ nà a gbɛ̃kɛ gũn.† Tó annabikɛyã'ona gban ń vĩ, ǹ kɛ n ludanaanikɛna lén. 7 Tó zl̀rikɛnaamɛ, ǹ kɛ. Tó yãdannɛnaamɛ, ǹ dańnɛ. 8 Tó lédammanaamɛ, ǹ dańma. Tó gbadanaamɛ, ǹ da araga. Tó don'arɛdekɛmɛ, ǹ kɛ kũ kokario. Tó wɛ̃ndadɔ̃nnɛnaamɛ, ǹ dɔ̃ńnɛ kũ pɔnnao.

9 À kù yenyĩ gɔ̃ manafiki sari. À kpɛ li yã vãninɛ, à zɛ kũ yã manao. 10 Àgɔ̃ nna kũ kɔ̃o kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ. Àgɔ̃ wãna kũ bèɛrɛlikɔ̃nɛnaao. 11 Àgɔ̃ kokari vĩ ma'ã sari, á mè gɔ̃ wãna Dikiri zĩ gũn. 12 À pɔnna kɛ yã kũ á wé dɔi yã musu. À mɛna fɔ̃ warikɛnaa gũn. À mè kpá wékɛnaaa. 13 À kpányĩ kɛ Luda gbɛ̃ kũ pɔ́ tɛn kĩaḿmanɔnɛ. Àgɔ̃ nibɔ kɛ. 14 À sa mana o á wétãmmarinɔnɛ. À sa mana ońnɛ, àsun ń káro.‡ 15 À pɔnna kɛ kũ pɔnnakɛrinɔo. À ɔ́ɔ dɔ kũ ɔ́ɔdɔrinɔo. 16 Àgɔ̃ kú kũ kɔ̃o nna. Àsun á zĩda biro. À gbɛ̃nna kpá kũ takasidenɔo. Ásun á zĩda ditɛ yãdɔ̃rinɔ ũro.§ 17 Ásun yã vãni fĩna bo kũ a vãnioro. Àgɔ̃ yã kũ à mana gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ kɛ. 18 Tó ani sí kɛ, tó á a zé vĩ, àgɔ̃ nna kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 19 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun mɔra ká gbɛ̃aro, à a tó kũ Ludao. À kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Dikiri pì, akãa mé áni fĩna boḿma,
akãa mé áni fĩna boḿma.

20 Tó nà tɛni n ibɛrɛ dɛ, ǹ pɔ́ble kpáa. Tó ímimɛ sɔ̃, ǹ a gba í. Tó n kɛ̀ lɛ, ntɛni a ɔ káné a lémmɛ.** 21 Ǹsun tó yã vãni zl̀ blemmaro. Ǹ zl̀ blea kũ yã manao.

13

Mìnatɛna bùsu gbãnadenɔnɛ

1 Gbɛ̃ sĩnda pínki mì natɛ bùsu gbãnadenɔnɛ, zaakũ iko ke kun Luda lé sariro. Luda mé à gbãnade kũ ò kunnɔ dìtɛ ń

* **12:5** 1Kɔ 12:12 † **12:6** 1Kɔ 12:4-11 ‡ **12:14** Luk 6:28 § **12:16** Yaa 3:7
** **12:20** Yaa 25:21-22

pínki. 2 Abire yãi gbɛ̃ kũ à bò gbãnade yã kpɛ, ade bò Luda yãditɛna kpɛmɛ. Gbɛ̃ kũ à bò ń kpɛnↄ ń zĩda dà yãmmɛ. 3 Adi kɛ yãmanakɛrinↄ mé òdi vĩna kɛ kpatablerinↄnɛro, sé yãvãnikɛrinↄ. Tó ń ye gbãnadenↄ vĩna danyĩro, ǹ yã mana kɛ, ani n sáabu kpá. 4 Gbãnade bi Luda zĩkɛriimɛ n aafia yãi. Tó n yã vãni kè sɔ̃, ǹ vĩna kɛnɛ, zaakũ à fɛ̃nɛda lokona pãnlo. Luda zĩkɛriimɛ, àdi fĩna bonɛ yãvãnikɛriia. 5 Abire yãi à mana à mì natɛńnɛ. Adi kɛ wétãmmana yãi adonlo, á laasun yãimɛ dↄ. 6 Abire yãin adì bɛ'ↄgↄ kpá dↄ, zaakũ gbãnadenↄ bi Luda zĩkɛrinↄmɛ, òtɛn zĩ pì kɛnɛmɛ. 7 À baadi fĩna bońnɛ pínki. À bɛ'ↄgↄ kpá a sìriia, à á laganↄ takada sí dↄ. À mì natɛ gbɛ̃ kũ à de à mì natɛnɛɛnɛ. À gbɛ̃ kũ à de à a yã da yã da.*

Gↄrↄ kà kãni, ògɔ̃ yekɔ̃i

8 Àsun gbɛ̃ke fĩna séro, sé yekɔ̃ina fĩna baasiro. Gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakei, Luda doka pèkɛrɛamɛ. 9 Ò pì, ǹsun zina kɛro, ǹsun gbɛ̃ dɛro, ǹsun kpãni oro, ǹsun gbɛ̃ pó ni dɛro.† Yã pìnↄ kũ yãditɛna pãnde kũ ò kunnↄ pínki kú yã dí gũmmɛ, ò pì: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̀ndii bà. 10 Yenyĩ dì tó gbɛ̃ yã vãni kè a gbɛ̃dakenɛro. Yenyĩmɛ Luda doka papana ũ.

11 À kɛ lɛ, zaakũ á gↄrↄ kũ ó kúa díkĩna dɔ̃. Á vuna in gↄrↄ kà, zaakũ ó surabanaa kà kãni tera de gↄrↄ kũ o Yesu náani kèla. 12 Gu sì à kà zɑ̀, gudↄnaa kà kãni. Ò mì kɛ̃ gusira yãnↄa ò gupura gɔ̃kɛbↄnↄ sétɛ. 13 Ògɔ̃ kú ó dↄrↄↄa fãnantɛ̃ gbɛ̃nↄ ũ fayasari kɔ̃kɔ̃ kũ wɛ̃dɛnaaoo sari pãpãkɛna kũ wé'isariyãoo sari, lékpakɔ̃a kũ zãnguoo sari. 14 À Dikiri Yesu Kirisi yãzɛ sé. Àsun tó á dà zĩ doárɛ arɛ à a nidɛna kɛro.

14

Kɔ̃ taari'enaa

1 À gbɛ̃ kũ à busɛ ludanaanikɛnaa gũn sí yãkete sari. 2 Gbɛ̃kenↄ ludanaanikɛnaa dì póke tɛ̃ boro, akũ gbɛ̃ kũ ń ludanaanikɛna busananↄ dì nↄbↄ sóro.* 3 Gbɛ̃ kũ àdi pó sĩnda pínki ble sún gbɛ̃ kũ àdi pó sĩnda pínki blero gya boro, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ àdi pó sĩnda pínki blero sún gbɛ̃ kũ àdi pó sĩnda pínki ble taari ero, zaakũ Luda a sìmɛ. 4 Dímɛ n ũ kũ ntɛni dakenↄ zĩkɛri taari ee? Tó à fɔ̃ ke à fùan yá, a Dikiri yãn gwe. Ani fɔ̃, zaakũ Dikiri gbãna ni tó à fɔ̃. 5 Gbɛ̃kenↄ sì kũ gↄrↄ kenↄ nna de a kenↄla, gbɛ̃ pãndenↄ sì kũ gↄrↄ sĩnda pínki lɛɛlɛmɛ. Baadi laasun gɔ̃ dokɔ̃nↄ kũ yã kũ à zɛ̀ooo. 6 Gbɛ̃ kũ àdi gↄrↄ bo dì bo Dikiri yãimɛ. Gbɛ̃ kũ àdi pó sĩnda pínki ble dì ble kũ Dikiri gbãnaomɛ, à Luda sáabu kpá. Gbɛ̃ kũ àdi pó tɛ̃ dì tɛ̃ Dikiri yãimɛ, à Luda sáabu kpá.

* **13:7** Mat 22:21 † **13:9** Bon 20:13-17 * **14:2** Kↄl 2:16

7 Gbɛ̃ke dìgɔ̃ kun a zĩda yãiro, gbɛ̃ke dì ga a zĩda yãiro. 8 Tó ó
kun, ó kun Dikiri pɔ́ ũmɛ, tó o ga, o ga Dikiri pɔ́ ũmɛ. Ó kunn
yá, o gan yá, ó de Dikiri pɔ́ ũmɛ. 9 Zaakũ Kirisi gà à vù de àgɔ̃ de
gyãwãndenↄ kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnↄ Dikiri ũmɛ. 10 Kũ ntɛni n gbɛ̃ndo
taari e sɔ̃ bi? Mↄkɔ̃n sɔ̃, à kɛ̀ dera ntɛni n gbɛ̃ndo gya bo sɔ̃ↄ?
Luda nigɔ̃ vutɛna a tìntinnwa, ó pínki óni bo ò zɛ a arɛ,† 11 lákũ à
kɛ̃na Luda yãn nà Dikiri pì:
Kũ ma kunnaao, gbɛ̃ sĩnda pínki ni kútɛmɛnɛ,
gbɛ̃ sĩnda pínki ni ma ludakɛna dɔ̃.
12 Lɛn baadi ni a zĩda yã baba Ludanɛ lɛ.

Àsun yã kũ ani tó a gbɛ̃ndo fu kɛro

13 Abire yãi òsun kɔ̃ taari e doro. Kũ ani kɔ̃ taari e, à zɛo kũ
áni yã kũ ani tó à á gbɛ̃ndo fu kɛro. 14 Kunna Dikiri Yesu gũn
má dɔ̃ sãnsãn kũ pɔ́ble ke dìgɔ̃ gbãsĩ a zĩdaro. Ama tó gbɛ̃ dìtɛ kũ
pɔ́ gbãsĩ, akũ àdigɔ̃ gbãsĩnɛ. 15 Tó n n gbɛ̃ndo nèsɛɛ yàkanɛ pɔ́ kũ
n blè yãi, ń yenyĩ vĩnɛro. Pɔ́ble kũ n blè yãi ǹsun gbɛ̃ kũ Kirisi
gà a yãi kakatɛro. 16 Àsun tó ò pɔ́ kũ a è à mana gya boárɛro,
17 zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa bi pɔ́blena kũ pɔ́minaao
yãnlo. Yãkɛna a zɛ́a kũ aafiaao kũ pↄnna kũ Luda Nini dì iǹnɛo
yãmɛ. 18 Gbɛ̃ kũ àtɛn do Kirisii lán abirekũ bà yã dì ká Ludagu,
akũsɔ̃ bisãsiri dì a sáabu kpá. 19 Abire yãi ògɔ̃ kɔ̃ aafia wɛtɛ ògɔ̃
gbãna karakɔ̃nɛ. 20 Ǹsun Luda zĩ yaka pɔ́ble yãiro. Pɔ́ble sĩnda
pínki manamɛ, ama pɔ́ kũ ani tó n gbɛ̃ndo fu blena manaro.
21 Nↄ̀bↄsonaan yá, wɛ̃minaan yá, yã kũ ani tó n gbɛ̃ndo fu pínki,
à mana ǹ tɛ̃mɛ. 22 Pɔ́ kũ ń náani kɛ̀ɛ, ǹ tó à gɔ̃nnɛ kũ Ludao.
Arubarikaden gbɛ̃ kũ adi a zĩda taari e kũ pɔ́ kũ à zɛ̀oro ũ. 23 Tó
gbɛ̃ tɛn sika kɛ pɔ́ble kũ àtɛn blea sɔ̃, à a zĩda dà yãmmɛ, kũ
adi kɔ̃ sé kũ a ludanaanikɛnaaoro yãi. Yã kũ adi kɔ̃ sé kũ gbɛ̃
ludanaanikɛnaaoro bi durunnamɛ.

15

Ògɔ̃ yekɔ̃i wédↄna Ludai gũn

1 Ókɔ̃nↄ kũ ó gbãna ludanaanikɛnaa gũnnↄ, séde ò gbɛ̃ kũ ò
gbãnaronↄ sé lei ń gbãnasarikɛ gũn. Òsungɔ̃ ó pↄyeina kɛro. 2 Ó
baadi gɔ̃ yã kũ ani kɛ a gbɛ̃dakenɛ nna kɛ a bona mana yãI kũ a
zĩnipɛtɛnaao. 3 Zaakũ Kirisi dì a zĩda pↄyeina kɛro. À kɛ̃na Luda
yãn ò pì, gbɛ̃nↄ dↄkɛna kũ Ludao gɔ̃̀nɛ.* 4 Yã kũ ò kɛ̀ yã pínki, ò
kɛ̀ lédanawá yãimɛ. Luda yã pìi dì ó gba mɛna, àdi ó gba swɛ̃̀ɛ
de ògɔ̃ tãmaa vĩ. 5 Luda kũ àdi ń gba mɛna à ń gba swɛ̃̀ɛ tó àgɔ̃
nèsɛdokɔ̃nↄ vĩ kũ kɔ̃o lákũ Kirisi Yesu pɔ́ bà, 6 de à Luda ó Dikiri
Yesu Kirisi De tó bo kũ nèsɛdokɔ̃nↄo kũ lédokɔ̃nↄo.

† **14:10** 2Kↄ 5:10 * **15:3** Zab 69:9

7 À kɔ̃ sí lákũ Kirisi á sí nà Luda tɔ́bona yãi. 8 Matɛn oárɛ,
Kirisi gɔ̀ zǐri ũ Yudanɔnɛ de à lɛ́ kũ Luda sè ń dizi káakunɔnɛ
papa, ògɔ̃ dɔ̃ kũ Luda náani vĩ, 9 buri pãndenɔ sɔ̃ Luda tɔ́ bo a
sùru yãi lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
A yã́ mɛ́ à tò mani n sáabu kpá burinɔ tɛ́,
mani n tɔ́ kpá.†
10 Ò pì dɔ:
Burinɔ, à pɔnna kɛ kũ Luda gbɛ̃nɔ.
11 Ò pì dɔ:
Ákɔ̃nɔ buri sĩnda pínki, à Dikiri tɔ́ kpá,
ákɔ̃nɔ bùsu gbɛ̃nɔ sĩnda pínki à a táaki lɛ́.‡
12 Isaya pì dɔ:
Yɛsɛ zĩni ni bɔ̀tɔ pá,
ani futɛ à kí ble buri pãndenɔa,
onigɔ̃ wɛ́ dɔi.
13 Luda kũ gbɛ̃ sĩnda pínki wɛ́ dɔi tó pɔnna pɛkɛrɛáwa kũ
aafiaao a náani kũ átɛn kɛ yãi, de á wɛ́dɔina kara kũ a Nini
gbãnao.

Pɔlu zĩkɛna Ludanɛ

14 Ma gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sãnsãn kũ manakɛ pèkɛrɛáwa, á yã sĩnda
pínki dɔ̃ swáswa, áni fɔ̃ à lɛ́ dakɔ̃a. 15 Ma takada dí kɛ̃naa gũn ma
yãkenɔ kɛ̀ kũ swɛ̃gbãnao ditɛna de àgɔ̃ dɔágu yãi, zaakũ Luda
ma gba zɛ́ 16 ma gɔ̃ Kirisi Yesu zĩkɛri ũ buri pãndenɔnɛ. Matɛn
baaru kũ à bò Luda kĩnaa kpáńnɛ, de ń kunna gɔ̃ adona Luda
Nini gãi, ò gɔ̃ Ludanɛ sa'obɔ kũ àdi káagu ũ. 17 Kunna Kirisi
Yesu gũn matɛn ĩa dã zĩ kũ matɛn kɛ Ludanɛ yã musu. 18 Zaakũ
má yãke ona vĩro, tó adi kɛ yã kũ Kirisi kè ma kĩnaa baasiro.
À tò buri pãndenɔ Luda yã mà ma yã'ona kũ ma yãkɛnaao
gãi 19 kũ sèedanɔ kũ daboyãnɔ gbãnao kũ Luda Nini gbãnao.
Bona Yurusalɛmu ma lika wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo ari Ilirikumu bùsun,
ma Kirisi baaruu kpàkpaa kè papana. 20 Madìgɔ̃ ye mà baaru
nna pì kpá gu kũ òdi Kirisi yã ma zikiro, de másun bú ba gbɛ̃
pãnde gànlo yãi. 21 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
Gbɛ̃ kũ odi a yã ońnɛ yãronɔ wɛ́ ni kɛ̃,
gbɛ̃ kũ odi a baaru ma yãronɔ ni dɔ̀rɔ dɔ̃.

22 Yã kũ àdigɔ̃ kpá ma suna á kĩnaanɛ gɛ̀n baaakɔ̃n gwe.§ 23 À
kà wɛ̀ ũgbangba kũ madìgɔ̃ ye mà su á gwa. Tera sà lákũ yãke
dí gɔ̃mɛnɛ bùsu díkĩnanɔ gũn doro nà, 24 má tãmaa vĩ ò wɛ́ sikɔ̃lɛ
sà ma gɛna Sapaini bùsun gũn. Tó ma gɔrɔ pla kè kãáo kũ
pɔnnao, áni zɛ́ kɛmɛnɛ gɛna gwe. 25 Tera la matɛn gɛ́ kũ kpányĩo
Luda gbɛ̃nɔnɛ Yurusalɛmu,** 26 zaakũ gbɛ̃ kũ ò kú Masedonia

† **15:9** Zab 18:49 ‡ **15:11** Zab 117:1 § **15:22** Rom 1:13 ** **15:25** 1Kɔ 16:1

kũ Girisinɔ zɛ̀o ò Luda gbɛ̃ takaside kũ ò kú Yurusalɛmunɔ
kámaza kɛ. 27 Ò zɛ̀o, ama tilasimɛ. Lákũ Yudanɔ Luda aruzɛkɛ
kpàatɛtɛ buri pãndenɔnɛ nà, à mana buri pãndenɔ ń andunia
aruzɛkɛ kpaatɛtɛ Yudanɔnɛ se.†† 28 Tó ma gba pìi nàńnɛ ń ɔĩ ma
làka, ma gɛna Sapaini gũn mani bo á kĩnaa. 29 Má dɔ̃ kũ tó mani
su á kĩnaa, mani suárɛ kũ Kirisi arubarikaao papanamɛ.
30 Ma gbɛ̃nɔ, ma naárɛ ó Dikiri Yesu Kirisii kũ yenyĩ kũ Luda
Nini dì kpáḿmao, à futɛ à zɛ à Luda wé kɛ kũmao, 31 de à ma
bo Yudea Yesusaridenɔ ɔĩ, de zĩ kũ mani kɛ Yurusalɛmu Luda
gbɛ̃nɔ té kɛńnɛ nna, 32 gbasa mà á le kũ pɔnnao, tó Luda wè,
mani su kámma bo á kĩnaa. 33 Luda Aafiade gɔ̃ kú kãáo á pínki.
Aami!

16

Fɔkpammanaa

1 Matɛni ó dãre Febe, Kɛnkɛrɛa sɔsi gbɛ̃nɔ zì̀ri naárɛ á ɔĩ. 2 À a
sí Dikiri gũn, lákũ à mana Luda gbɛ̃nɔ kɛ kũ kɔ̃o nà. À kpái kũ
pɔ́ kũ à yei á kĩnaao pínki, zaakũ à kpà gbɛ̃nɔi dasi kũ makũo
se.
3 À fɔ kpá Pirisila kũ Akilaooa. Ma zĩkɛri dakenɔmɛ Kirisi
Yesu zĩ gũn.* 4 Ò sì ò ń zĩda da kari gũn ma yãi. Adi kɛ makũmɛ
madoro, buri pãnde sɔsinɔ gbɛ̃nɔ tɛni ń sáabu kpá pínki dɔ.
5 À fɔ kpá sɔsi gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ kɔ̃ kakara ń ɔnnnɔa.
À fɔ kpá ma gbɛ̃ yenyĩde Ɛpɛnɛtua, àkũ kũ à Kirisi náani kɛ̀
Asia bùsun káaku.
6 À fɔ kpá Mariamaa, àkũ kũ à zĩ kɛ̀árɛ manamana.
7 À fɔ kpá Andarɔniku kũ Yuniaooa. Ma buri dake kũ ò ó dá
kpésiran lɛɛlɛnɔmɛ. Ò tɔ́ bò Luda zì̀rinɔ té, akũsɔ̃ ò kú Kirisi gũn
ma ã.
8 À fɔ kpá Ampliatu kũ à de ma gbɛ̃ yenyĩde ũ Dikiri gũnwa.
9 À fɔ kpá Ubanu kũ à de ó zĩkɛri dake ũ Kirisi zĩ gũnwa kũ
ma gbɛ̃ yenyĩde Satakio.
10 À fɔ kpá Apɛlɛ kũ à zɛna gbãna Kirisi gũnwa.
À fɔ kpá Arisitɔbulu bedenɔa.
11 À fɔ kpá ma Yuda dake Hɛrɔdiɔ̃a.
À fɔ kpá Nasisu bede kũ ò kú Dikiri gũnnɔa.
12 À fɔ kpá Tirifɛna kũ Tirifosaooa. Nɔgbɛ̃ pìnɔ dì zĩ kɛ
Dikirinɛ manamana.
À fɔ kpá Pɛsia. Nɔgbɛ̃ yenyĩde pì zĩ kɛ̀ Dikirinɛ manamana.
13 À fɔ kpá Rufu kũ à bò ado Dikiri zĩ gũnwa kũ a da kũ matɛn
gwa ma da ũo.

†† **15:27** 1Kɔ 9:11 * **16:3** Zĩr 18:2

14 À fɔ kpá Asinkiritua kũ Flɛgɔ̃o kũ Ɛmɛsio kũ Patarobao kũ
Ɛmao kũ ń Yesude dake kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ń pínki.
15 À fɔ kpá Filɔlɔgua kũ Yuliao kũ Nɛrɛuo kũ a dãreo kũ
Ɔlimpao kũ Luda gbɛ̃ kũ ò kú lɛɛlɛnɔ ń pínki.
16 À fɔ kpákɔ̃a kũ Luda gbɛ̃nɔ lépɛmmanaao. Kirisi sɔsinɔ
gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa ń pínki.

Lézammanaa

17 Ma gbɛ̃nɔ, matɛn oárɛ à laakari kɛ gbɛ̃ kũ ò bò yã kũ a
dàda kpɛnɔi. Òdi gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a ò gbɛ̃nɔ sãtɛ. À kɛ̃ḿma, 18 zaakũ
gbɛ̃ bire takanɔ dì do ó Dikiri Kirisiiro, sé ń gbɛrɛ yã. Òdi
taarisaridenɔ sãtɛ kũ lénnao kũ yãdɔ̃o. 19 Gbɛ̃ sĩnda pínki á
mìnatɛna Dikirinɛ baaruu mà. Matɛn pɔnna kɛ á yã musu. Má
ye àgɔ̃ yã mana ɔ̃ndɔ̃ vĩ àgɔ̃ wésiradenɔ ũ yã vãni musu. 20 Luda
Aafiade ni Setan dúgu zɔ̃ á gbá zĩtɛ tera. Ó Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ
kɛárɛ.
21 Ma zĩkɛri dake Ṭimɔti† kũ ma buri dakenɔ Lusiu kũ Yasɔ̃o
kũ Sosipatao fɔ kpàáwa.
22 Makũ Tɛtiu kũ ma takada dí kɛ̀ fɔ kpàáwa Dikiri gũn.
23-24 Ma bede Gayusi‡ kũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì kɔ̃ kakara a ɔnn fɔ
kpàáwa. Wɛ̃tɛ ɔgɔ'utɛri Erasatu fɔ kpàáwa kũ ó gbɛ̃ndo Kaatuo.

Luda tɔ́bɔnaa

25 Tera sà Luda ni fɔ̃ à á gba gbãna kũ Yesu Kirisi baaru kũ
matɛn kpáo, lákũ asiriyã kũ à utɛna zaa káaku kũ ò bìriamɛnɛo
de nà. 26 Luda kũ àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki dìtɛ ò yã kũ à kɛ̃na
annabinɔ takadanɔ gũn pì bo gupuraa sà, de buri sĩnda pínki
le à dɔ̃ ò Luda náani kɛ ò gɔ̃ a yãmarinɔ ũ. 27 Ò Luda mèn do
ɔ̃ndɔ̃de tɔ́ bo Yesu Kirisi gãi ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

† **16:21** Zĩr 16:1 ‡ **16:23-24** Zĩr 19:29

KƆRINTIDENƆ TAKADA KAAKU

Kɔrinti Yesudenɔ kɔ̃kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa 1:1-4:21
Kɔrinti Yesudenɔ durunnakɛnaa 5:1-7:40
Ògɔ̃ kú kũ laakariio gɔ̃na ń zĩdanɛ yã musu 8:1-11:1
Donyĩkɛnaa 11:2-14:40
Gɛ̀nɔ vunaa 15:1-15:58
Pɔlu fɔkpammanaa 16:1-16:24

Pɔlu fɔkpana Kɔrintidenɔa

1 Makũ Pɔlu kũ Luda ma sisi à ma sɛ lákũ à yei nà, ma gɔ̃ Kirisi Yesu zǐri ũ. Makũ kũ ó gbɛ̃ndo Sɔsɔtɛnɛo, 2 ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Kɔrintinɔnɛ. Luda á sísi a gbɛ̃nɔ ũ, á kunna adona Kirisi Yesu gũn lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ ó Dikiri Yesu Kirisi pì sísi gu sĩnda pínki gũnnɔo, ókɔ̃nɔ kũ ó Dikiri dokɔ̃nɔnɔ. 3 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafia.

4 Madìgɔ̃ Luda sáabu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki á yã musu gbɛ̃kɛ kũ à kɛ̀árɛ á kunna Kirisi Yesu gũn yãi. 5 Kunna a gũn pó sĩnda pínki kàraárɛ, yã'ona sĩnda pínki kũ dɔ̃na sĩnda pínkio, 6 zaakũ ó Kirisi yã'onaárɛ zĩni pètɛ á gũn, 7 akũ Luda Nini gba ke dí kĩaáwaro, gɔrɔ kũ á wɛ́ dɔ ó Dikiri Yesu Kirisi a zĩda mɔnaai. 8 Ó Dikiri Yesu Kirisi ni tó à zɛ gbãna ari gɔrɔ lé ká, de àgɔ̃ kun taari sari a sugɔrɔ zĩ. 9 Luda náani vĩ. Àkũ mɛ́ à á sísi, a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kũ a Nɛ́ Yesu Kirisi ó Dikirio.

Kɔrinti Yesudenɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃anaa

10 Ma gbɛ̃nɔ, ma naárɛ ó Dikiri Yesu Kirisii, àgɔ̃ lédokɔ̃nɔ vĩ kũ kɔ̃o á pínki, de kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana le à láka á tɛ́, à kɔ̃ kũ kũ laasun dokɔ̃nɔo kũ nèsɛ mèn doo. 11 Ma gbɛ̃nɔ, ma mà Koloe bedenɔ lɛ́i kũ yãkete kú á tɛ́. 12 Lákũ ma mà nàn dí: Á gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Pɔluo. Gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Apoloo. Gbɛ̃kenɔ pì, ò zɛ̀ kũ Pitao. Gbɛ̃kenɔ pì dɔ, ò zɛ̀ kũ Kirisio. 13 Kirisi kɛ̃kɛ̃kɔ̃anan yá? Ò Pɔlu pà lía á yãin yá? A da'itɛ kɛ̀ kũ Pɔlu tɔ́on yá? 14 Ma Luda sáabu kɛ̀, kũ mádi á gbɛ̃ke da'itɛ kɛro, séde Kirisipu kũ Gayusio baasiro. 15 Lákũ à de lɛ nà gbɛ̃ke ni le à o a da'itɛ kɛ̀, a gɔ̃ ma ìba ũro. 16 Ee, ma Sɛtɛfana bedenɔ da'itɛ kɛ̀ dɔ. Abire baasiro, tó ma gbɛ̃ pãnde da'itɛ kɛ̀, adi dɔmagu doro. 17 Kirisi dí ma zĩ gbɛ̃ da'itɛkɛna yãiro, séde a baaru nna kpanaa. Adi kɛ kũ yãdɔ̃naonlo, de a gana lía súɲ kɛ pãro yãimɛ.

Kirisi bi Luda ɔ̃ndɔ̃ kũ a gbãnaomɛ

18 Kirisi gana lía bi mìsariyãmɛ gbɛ̃ kũ òtɛn sãtɛnɔnɛ. Ókɔ̃nɔ kũ Luda tɛni ó sura banɔ sɔ̃, à dewɛrɛ a gbãna ũ. 19 À kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Mani ɔ̃ndɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ mì dɛ,
mani wézɛ̃rinɔ wézɛ̃ kɛ pã.
20 Ɔndɔ̃ri kú mámɛɛ? Takadadɔ̃ri kú mámɛɛ? Andunia tera díkĩna yãpinkidɔ̃ri kú mámɛɛ? Luda dí andunia ɔ̃ndɔ̃ ditɛ mìsariyã ũroo? 21 Luda ɔ̃ndɔ̃ gũn, adi tó andunia gbɛ̃nɔ a dɔ̃ kũ ń zĩda ɔ̃ndɔ̃oro. À kènɛ à gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛnɔ sura ba waazi kũ ò dìtɛ mìsariyã ũ pìi gãi. 22 Yudanɔ ye dabodaboyãi, Girikinɔ dì ɔ̃ndɔ̃ wɛtɛ. 23 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, Kirisi gana lía kpàkpan ótɛn kɛ, akũ àdi tó Yudanɔ kpágula, buri pãndenɔ dì pi mìsariyãmɛ, 24 ama gbɛ̃ kũ Luda ń sísi à ń sénɔ, Yudanɔ kũ Girikinɔ ń pínki, Kirisi deńnɛ Luda gbãna kũ a ɔ̃ndɔ̃o ũ. 25 Luda mìsarikɛ pì de bisãsiri ɔ̃ndɔ̃la. Luda gbãnasarikɛ pì de bisãsiri gbãnala.

26 Ma gbɛ̃nɔ, à gwa lákũ á de nà gɔrɔ kũ Luda á sísi. Dakenɔ kĩnaa á daside ɔ̃ndɔ̃ro, á paride gbãnade ũro, á paride kínɛ ũro. 27 Luda gbɛ̃ kũ ò de andunia mìsaride ũnɔ sɛ̀ de à wé'i dao ɔ̃ndɔ̃rinɔa. À gbɛ̃ kũ ò de andunia gbãnasaride ũnɔ sɛ̀ de à wé'i da gbãnadenɔa. 28 À gbɛ̃ kũ andunia ń dítɛ kpɛdenɔ ũ, kũ òdi ń ń gya bo akũsɔ̃ ń yã dìgɔ̃ kunlonɔ sɛ̀ de à gbɛ̃ kũ ń yã dìgɔ̃ kunnɔ kɛ kpɛdenɔ ũ, 29 de gbɛ̃ke sún le à ĩa dã Luda arɛro. 30 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Luda tò á kú Kirisi Yesu gũn, akũ à gɛ̃ ó ɔ̃ndɔ̃ ũ. Kunna Kirisi pìi gũn Luda tò yã bò kũoo nna, ó kunna adona, akũsɔ̃ à ó sura bà. 31 À yã mé à tò lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà, tó gbɛ̃ ye à ĩa dã, à dã Dikiri yã musu.

2

Kirisi kũ a gana lía yão

1 Ma gbɛ̃nɔ, kũ ma su á kĩnaa, ma su Luda yã kpàkpa kɛárɛmɛ, adi kɛ ma su ɔ̃ndɔ̃ gbãna ke lénna kɛárɛnlo. 2 Ma zɛo kũ mani yãke oárɛro, séde Yesu Kirisi yã baasiro, atɛ̃nsa a gana lía yã. 3 Ma suna á kĩnaa gũn ma su kũ swɛ̀vĩnaao kũ vĩnao kũ lukalukanaao. 4 Ma waazikɛnaa gũn matɛn yã o kũ lénnao ke kũ ɔ̃ndɔ̃oro. Ma ò kũ Luda Nini gbãna mɔárɛnaaomɛ, 5 de á ludanaanikɛna sún bo bisãsiri ɔ̃ndɔ̃ gũnlo, sé Luda gbãna gũn.

Ɔndɔ̃ kũ Luda Nini dì dańnɛ

6 Bee kũ abireo odì ɔ̃ndɔ̃yã o gbɛ̃ kàsaranɔnɛ. Adi kɛ andunia tera díkĩna ɔ̃ndɔ̃ ke a gbãnade kũ ń gbãna tɛn lákanɔ pónlo. 7 Luda ɔ̃ndɔ̃n ótɛni o, a pɔyenyĩna kũ à utɛna yã pìi. À gĩnakɛ à dìtɛ ó gakuri lena yãi zaade adi andunia kátɛro. 8 Andunia tera díkĩna gbãnade ke ɔ̃ndɔ̃ pì dɔ̃ro. Tó ò dɔ̃mɛ yã, de odi Dikiri gakuride pá líaro. 9 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:
Pɔ́ kũ wé dí ero, akũsɔ̃ sã dí maro,
a laasun dí gɛ̃ gbɛ̃ke swɛ̀ɛ gũnlo,
àkũ Luda a soru kè gbɛ̃ kũ ò yeinɔnɛ.

10 Luda mɔ̀wɛrɛ kũ a Nini gbãnao, zaakũ a Nini pì yã sĩnda pínki
tàasikana, bee kũ Luda asiri zɔ̃kɔ̃nɔ.
11 Gbɛ̃ke a dake nèsɛgũnyã dɔ̃ro, tó adi kɛ a nini kũ à kú a
gũn baasiro. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ke Luda nèsɛgũnyã dɔ̃ro, tó adi kɛ
Luda pì Nini baasiro. 12 Andunia dí ninin o lèro, Nini kũ à bò
Luda kĩnaan o lè, de ò gba kũ Luda dàwɛrɛ dɔ̃. 13 Yã kũ ótɛni on
gwe, adi kɛ yã kũ bisãsiri ɔ̃ndɔ̃ dì dańnɛnlo, yã kũ Luda Nini
dì dańnɛmɛ. Lɛn odì Luda Nini yã bɔkɔtɛ gbɛ̃ kũ ò Luda Nini
vĩnɔnɛ lɛ. 14 Andunia gbɛ̃ dì Luda Nini yãnɔ síro, zaakũ à denɛ
mìsariyã ũmɛ. Ani fɔ̃ à a mì dɔ̃ sero, zaakũ Luda Nini pì gbãnan
òdi a yãzɛ dɔ̃o. 15 Gbɛ̃ kũ Luda Nini dì donɛ arɛ dì yã sĩnda pínki
zé dɔ̃, gbɛ̃ke sɔ̃ à zé vĩ à a vãni boro. 16 À kɛ̃na Luda yãn ò pì: Dí
mé à Dikiri nèsɛ dɔ̃ gbasa à lé daaa? Ama ókɔ̃nɔ ó Kirisi nèsɛ vĩ.

3

Zĩkɛna Ludanɛ

1 Ma gbɛ̃nɔ, mádi fɔ̃ mà yã òárɛ lákũ madì o gbɛ̃ kũ Luda
Nini dońnɛ arɛnɔnɛ bàro, akũ ma òárɛ lán andunia gbɛ̃nɔ bà,
zaakũ nékpãntɛ̃nɔn á ũ Kirisi gũn. 2 Vĩn ma kpàáwa, adi kɛ pó
lomadenlo, zaakũ ádi ká kɔ̀ro. Bee kũ terao ádi káro, 3 zaakũ
dàdenɔn á ũ ari tera. Lákũ á zãkɔ̃gu nà, akũsɔ̃ á yãkete vĩ,
dàdenɔn á ũroo? Á dà mé à doárɛ arɛ. 4 Kũ á gbɛ̃ke pì a zɛ
kũ Pɔluo, akũ gbɛ̃ pãnde pì a zɛ kũ Apoloo, á kú kũ á dàaon
gweroo? 5 Dín Apolo ũu? Dín Pɔlu ũu? Zĩkɛrinɔn ó ũ, akũ a
Kirisi náani kè ó gãi. Ó baadi tɛn zĩ kũ Dikiri dànɛ kɛmɛ. 6 Ma
pó tɔ̃, Apolo í kànɛ, akũ Luda tò à gbå. 7 Lɛmɛ pótɔ̃ri kũ íkariio
de póke ũro, sé Luda kũ àdi tó à gbã. 8 Pótɔ̃ri kũ íkariio lɛɛlɛmɛ.
Ń baadi ni a àre le a zĩ lémmɛ. 9 Luda zĩkɛri dakenɔn ó ũ. Luda
búgbɛɛn á ũ, Luda kpén á ũ.

10 Gba kũ Luda kèmɛnɛ mé à tò ma ɛ̃ pètɛ lán ɛ̃bori gonide bà,
akũ gbɛ̃ pãnde sù àtɛn kpé pì bo. Baadi laakari kɛ a kpébonaaa,
11 zaakũ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à ɛ̃ ke pétɛ doro, sé ɛ̃ kũ à pɛtɛna Yesu Kirisi
ũ baasiro. 12 Tó gbɛ̃ kpé pìi dɔ kũ wuraao ke andurufu ke gbè
bèɛrɛde ke tó à dɔ kũ lío ke lá ke sɛ̃ɛ, 13 baadi zĩ yãpura ni bo
gupuraa. Oni e yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ, zaakũ gu ni dɔ kũ téomɛ, oni
baadi zĩ taka gwa té pìi gũn. 14 Tó gbɛ̃ zĩ kũ à kèɛ bò tén aafia,
ade ni àre le. 15 Tó gbɛ̃ zĩ té kù, ani kisira le, ade ni bo ɔkori lákũ
òdi bo tén nà.

16 Á dɔ̃ kũ Luda kpén á ũ, Luda Nini kú á gũnloo? 17 Tó gbɛ̃
Luda kpé pìi yàka, Luda ni ade kakatɛ, zaakũ kpé pì kunna
adonamɛ, akũsɔ̃ ákɔ̃nɔmɛ kpé pì ũ.

18 Gbɛ̃ke sún a zĩda sãtɛro. Tó á gbɛ̃ke tɛni a zĩda ditɛ andunia
díkĩna ɔ̃ndɔ̃ri ũ, à gɔ̃ńnɛ mìsaride ũ de à le à ɔ̃ndɔ̃ kũ. 19 Zaakũ
andunia díkĩna ɔ̃ndɔ̃ de Ludanɛ mìsariyã ũmɛ. À kɛ̃na Luda yãn

ò pì: Àdi ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń wézɛ̃ gũn. 20 À kɛ̃na dɔ: Dikiri dɔ̃ kũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ laasun pã. 21 Abire yãi gbɛ̃ke sún ĩa dã bisãsiri yã musuro. Pɔ́ sĩnda pínki bi á pɔ́mɛ: 22 Pɔlu, Apolo, Pita, andunia, wɛ̃ndii, ga, tera pɔ́nɔ, zia pɔ́nɔn yá, ń pínki bi á pɔ́mɛ. 23 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Kirisi pɔ́n á ũ, Kirisi sɔ̃ bi Luda pɔ́mɛ.

4

Kirisi zɛ̀rinɔ

1 Abire yãi à ó gwa Kirisi zĩkɛrinɔ ũ, Luda asiriyã gwàrinɔ ũ. 2 À kṳ̀ gwàrinɔ gɔ̃ náani vĩ. 3 Tó ákɔ̃nɔ ke bisãsiri yãkpatɛkɛrinɔ ma taari è, yã pãmɛ ma kĩnaa. Madì ma zĩda manakɛna ke vãnikɛna boro. 4 Yãke tɛni ma swɛ̃ vĩro, ama abirekũ ni ma boro, Dikirin ma yãkpatɛkɛri ũ. 5 Abire yãi àsun gĩnakɛ à gbɛ̃ke taari le Dikiri sugɔrɔ ãro. Àkũmɛ ani gu pu pɔ́ kũ à utɛna gusiraaa à nèsɛ yã bo gupuraa. Zĩ kṳ̀a baadi ni ma lákũ Luda ni a sáabu kpá nà.

6 Yã kũ ma òárɛ dínɔ, ma ò makũ kũ Apoloo yã musumɛ de àgɔ̃ yã díkĩna dɔ̃: Òsun vĩ Luda yãlaro. Á gbɛ̃ke sún ĩa dã à zɛ kũ gbɛ̃ doo, à bo gbɛ̃ do kpɛro. 7 Bɔ́ ń deońlaa? Ń pɔ́ke vĩ n zĩdanɛ, kũ odi n gbaro yá? Ò n gba, akũ ntɛn ĩa dã lákũ odi n gbaro bà yá? 8 A kãn gwe kɔ̀ yá? A kɛ ɔgɔdenɔ ũn gwe kɔ̀ yá? Átɛn kí ble ó sarin gwe yá? Má ye àgɔ̃ kí ble, ògɔ̃ lɛɛlɛ. 9 Zaakũ ma è ókɔ̃nɔ Luda zɛ̀rinɔ, Luda ó dítɛ zã lán gbɛ̃ kũ òdi ń dɛ pari wára bàmɛ. Gu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ wé ƀwá, malaikanɔ kũ bisãsirinɔ ń pínki. 10 O gɔ̃ mìsaridenɔ ũ Kirisi yãi, akũ kunna Kirisi pìi gũn á de ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũroo? Ó busana akũ á gbãna vĩroo? Ó kpebona akũ á kpetanaroo? 11 Ari tera nà kũ ímio tɛni ó dɛ, ó té punsi, o gɔ̃ pógbɛ̃nanɔ ũ, bɛsaridenɔ ũ. 12 Odì zĩ gbãna kɛ ari ò kpasa. Tó ò ó ká, odì sa mana ońnɛmɛ. Tó ò wari dɔ̀wá, odì mɛna fɔ̃. 13 Tó ò ó sɔ̃sɔ̃, odì kútɛ kɛńnɛmɛ. Ari tera òtɛni ó ditɛ andunia bɔtɔ pɔ́nɔ ũ, gbɛ̃ sĩnda pínki bìsa ũ.

14 Matɛn yã dí oárɛ wé'idanaáwa yãinlo. Matɛni á gba laakari ma né yenyĩdenɔ ũmɛ. 15 Bee tó Kirisi gũn á gwàrinɔ kà gbɛ̃nɔn ũgbangba, á de'ina dasiro. Makũ mé ma á í kũ Kirisi Yesu baarunnakpanaárɛo, akũ á kú a gũn. 16 Abire yãi matɛn kútɛ kɛárɛ, àgɔ̃ ma kɛna kɛ. 17 Abire yãi ma a né yenyĩde Timɔti zɛ̀áwa. Àpi bi náanidemɛ Dikiri gũn, àkũ mé ani ma kunna Kirisi gũn yãkɛna dɔágu. Yã kũ madì da sɔsi gbɛ̃nɔnɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛon gwe. 18 Á gbɛ̃kenɔ tɛn ĩa dã, lákũ mani su á gwaro bà. 19 Tó Dikiri wè, mani su á gwa tera, mani ĩadãrii pìnɔ gbãna lé e, adi kɛ ń yã'onaa adonlo. 20 Zaakũ kpata kũ à bò Luda kĩnaa bi yã'ona yãnlo, gbãnamɛ. 21 Á yei deramɛɛ? Mà suái kũ gòon yá, ke mà su kũ yenyĩo kũ nèsɛyĩdaomɛ?

5

Pãpãkɛna Yesudenɔ tɛ́

1 Ma mà pãpãkɛnaa gɛ̃ á tɛ́, yã kũ a taka kú bee kifirinɔ tɛ́
sero. Ò pì, á gbɛ̃nɔ doke a de nɔ wètɛ. 2 Akũ átɛn ĩa dã yá? À kù
á nèsɛɛ yaka, à gbɛ̃ kũ à yã pìi kè bo á tɛ́. 3 Bee tó má kú kãáoro,
ma nini kú kãáo, akũ ma yãkpatɛ kè kũ gbɛ̃ kũ à yã pìi kèɛo
gɔ̃nɔ lákũ ò pi má kú gwe bà. 4-5 Tó a kɔ̃ kàkara, tó ó Dikiri Yesu
gbãna kú kãáo, tó ma nini kú kãáo, à gbɛ̃ pì kpá Setanwa kũ ó
Dikiri Yesu tɔ́o, de a dà kakatɛ, a nini le à bo aafia Dikiri sugɔrɔ
zĩ.

6 Á ĩadãna manaro. Á dɔ̃ kũ lùbɛnɛ fíti dì flawadɛna zɔ̃kɔ̃
séroo? 7 À lùbɛnɛ zĩ kɔ́tɛ, á gɔ̃ flawa dufu ũ a lùbɛnɛɛ sari, lákũ
à kɔ̃ sìo àgɔ̃ de nà, zaakũ Kirisi gà ó Vĩnla sãnɛ bɔ̀rɔ ũmɛ. 8 A yã
mɛ́ à tò ògɔ̃ kun Burodi Futɛnasari dikpɛkɛrinɔ ũ yãpura gũn
kũ nèsɛpurao. Òsungɔ̃ kun lùbɛnɛ zĩ dikpɛkɛrinɔ ũ manafiki kũ
yãvãnikɛnaao gũnlo.

9 Takada kũ ma kɛ̀árɛ gũn ma pì, àsun kakara kũ
pãpãkɛrinɔoro. 10 Adi kɛ andunia dí pãpãkɛrinɔ ke wãkũdenɔ
kũ gbɛ̃blerinɔ ke tãnagbagbarinɔnlo, zaakũ tó gbɛ̃ díkɔ̃nɔmɛ,
séde áni bo andunia gũn. 11 Oi, ma òárɛ gbɛ̃ kũ ò pì ó gbɛ̃mɛ,
akũsɔ̃ à de pãpãkɛri ke wãkũde ke tãnagbagbari ke gbɛ̃yakari
ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃bleri ũ, àsun kakara kãaoro, àsun ɔ kakara
kãao sero. 12 Ma bàka ũgba kũ yãgɔ̃gɔ̃na kũ Yesusaridenɔoo?
Á zĩda gbɛ̃nɔ mɛ́ à kɔ̃ sìo à yã gɔ̃gɔ̃ kũńworoo? 13 Luda mɛ́ ani
yãkpatɛ kɛ kũ Yesusaridenɔo. À gbɛ̃ vãni pì bo á tɛ́.

6

Yãkpatɛkɛna kũ kɔ̃o

1 Tó á gbɛ̃ke yã vĩ kũ a Yesude dakeo, bɔ́yãi àdi gɛ́ yãkpatɛ
kɛ kũ adeo Luda gbɛ̃nɔ kĩnaaroo, sé ludadɔ̃risarinɔ kĩnaa? 2 Á
dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ mɛ́ oni yãkpatɛ kɛ kũ anduniaoroo? Lákũ
ákɔ̃nɔ mɛ́ áni yãkpatɛ kɛ kũ anduniao nà, ádi ká à yãketenɔ
gɔ̃gɔ̃roo? 3 Á dɔ̃ kũ ókɔ̃nɔ mɛ́ óni yãkpatɛ kɛ kũ malaikanɔoroo?
Oni andunia díkĩna pó o dɔ yá? 4 Tó á yã bire taka gɔ̃gɔ̃na
vĩ, áni gbɛ̃ kũ ò de sɔsi gbɛ̃nɔnɛ póke ũronɔ sɛ́ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ũ
yá? 5 Ma abirekũ ò de mà wé'i daáwa yãimɛ. Á gbɛ̃ke vĩ
á tɛ́ kũ a ɔ̃ndɔ̃ kà à a gbɛ̃nɔ yã gɔ̃gɔ̃ńnɛroo? 6 Séto á gbɛ̃ do
a gbɛ̃dake sísi yãkpatɛa Yesusaridenɔ kĩnaa yá? 7 Lákũ á yã
vĩ kũ kɔ̃o nà, a zã yãa kɔ̀ mámmam. Bɔ́yãin áni we ò á taki
kɛroo? Bɔ́yãin áni tó ò á bleroo? 8 Ákɔ̃nɔ adì gbɛ̃ taki kɛ,
adì gbɛ̃ ble, bee á kɔ̃ tɛ̃nɛ. 9 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ vãninɔ ni gɛ̃ kpata
kũ à bò Luda kĩnaa gũnloo? Àsun á zĩda sãtɛro, pãpãkɛrinɔ
ke tãnagbagbarinɔ ke zinakɛrinɔ ke gɔ̃gbɛ̃ karuanɔ ke gbɛ̃ kũ

òdi wútɛ kũ ń gɔ̃gbɛ̃ dakeonɔ 10 ke kpãninɔ ke wãkũdenɔ ke wɛ̃dɛrinɔ ke gbɛ̃yakarinɔ ke gbɛ̃blerinɔ, ń gbɛ̃ke ni gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũnlo. 11 Á gbɛ̃kenɔ de lɛmɛ yã, akũ a zú ò, a gɔ̃ Luda pɔ́ ũ, Luda tò yã bò kãáo nna kũ Dikiri Yesu Kirisi tɔ́o kũ ó Luda Nini gbãnao.

Ò pãpãkɛna tó

12 Adì pi, á yã sĩnda pínki kɛna zé vĩmɛ. Ama yãkenɔ àre vĩro. Adì pi, á yã sĩnda pínki kɛna zé vĩmɛ. Ama àsun tó yãke bà káárɛ á yĩnlo. 13 Adì pi dɔ, pɔ́ble bi nèsɛ pɔ́mɛ, akũsɔ̃ nèsɛ bi pɔ́ble pɔ́mɛ. Bee kũ abireo Luda ni ń pínki kakatɛ. Mè bi pãpãkɛbɔnlo, Dikiri pɔ́mɛ, akũsɔ̃ Dikiri mé à mèɛ pìi gwàri ũ. 14 Luda ó Dikiri bò gan, akũsɔ̃ ani ó bo gan kũ a gbãnao. 15 Á dɔ̃ kũ á mè mé à Kirisi mègunɔ ũroo? Oni Kirisi mègu sé ò kɛ karua mègu ũn yá? Oi! 16 Á dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à kàkara kũ karuao kè kãao mèɛ dokɔ̃nɔ ũnloo? À kɛ̃na Luda yãn ò pì, ń gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mè do ũ. 17 Gbɛ̃ kũ à kàkara kũ Dikirio kè kãao mèn do Nini gũn. 18 À kɛ̃kɔ̃a kũ pãpãkɛnaao. Durunna pãnde kũ gbɛ̃ dì kɛ pínki bàka kú kũ a mèɛoro. Pãpãkɛri sɔ̃, àdi durunna kɛ a mèɛnɛmɛ. 19 Á dɔ̃ kũ á mè mé à Nini kũ Luda á gbá, kũ à kú á gũn kpé ũroo? Ákɔ̃nɔ á á zĩda vĩro, 20 Luda á lú, à fĩnaa bò. Abire yãi à Luda tó bo kũ á mèɛo.

7

Nɔsɛnaa

1 Takada kũ a kɛ̀ yã musu, à manamɛ gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ kun nɔ sari. 2 Ama kũ pãpãkɛna dàgula yãi, gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ a nɔ vĩ, nɔgbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ a gɔ̃ vĩ. 3 Gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ pɔ́ kũ à kɔ̃ sìo kɛ a nanɔnɛ. Nɔgbɛ̃ gɔ̃ kɛ a zãnɛ lɛ se dɔ. 4 Nɔgbɛ̃ mè kun a zĩda pɔ́ ũro, sé a zã pɔ́ ũ. Lɛmɛ dɔ gɔ̃gbɛ̃ mè kun a zĩda pɔ́ ũro, sé a nanɔ pɔ́ ũ. 5 Àsun gíkɔ̃nɛro, séde a màkɔ̃nɛ de à laakari dɔ aduakɛnaaa gĩa, gbasa à á kɛna kɛ, de Setan sún ɔ̃ndɔ̃ kɛárɛ à fu mɛnaaro yãi. 6 Lén ma dàáwa, adi kɛ tilasinlo. 7 Má ye gbɛ̃ sĩnda pínki gɔ̃ de lán ma bà, ama baadi kũ a gba kũ Luda dànɛɛomɛ, gbɛ̃ dí kũ a pɔ́o, gbɛ̃ dire kũ a pɔ́o.

8 Matɛn yã díkĩna o posenɔnɛ kũ gyaanɔnɔ. À mana ògɔ̃ kun ńdo lán ma bà, 9 ama tó oni fɔ̃ ò ń zĩda kũro, ò nɔ sé, ò zã kɛ, zaakũ kɔ̃sɛna mana de lukana kɔ̃ila.

10 Matɛn yã ditɛ nɔdenɔnɛ kũ gɔ̃denɔ, adi kɛ makũnlo, Dikirimɛ. Nɔgbɛ̃ sún gí a zãiro, 11 gɔ̃gbɛ̃ sún pé a nanɔaro. Tó nɔgbɛ̃ sù à gì a zãi, à gɔ̃ pose kesɔ̃ à ɛra a zãi.

12 Matɛn o gbɛ̃ kparanɔnɛ, adi kɛ Dikiri mé à òro. Tó á gbɛ̃ke nɔ Yesusaride vĩ, akũ nɔ pì ye àgɔ̃ kú kãao lɛɛlɛ, àsun péaro. 13 Lɛmɛ dɔ tó nɔgbɛ̃ gɔ̃ Yesusaride vĩ, akũ gɔ̃ pì ye àgɔ̃ kú kãao

lɛɛlɛ, àsun gíiro. 14 Zaakũ Luda dì gɔ̃ Yesusaride sí a nanɔ yãi, akũsɔ̃ àdi nɔ Yesusaride sí a zã yãi. Tó lɛnlo, ń nénɔ nigɔ̃ gbãsĩmɛ. Ama tera ń kunna adona. 15 Tó Yesusaride pìi gìi, à gíi. Yã bire taka gũn ń kunna kũ kɔ̃o bi tilasinlo. Luda á sísi, à á sé àgɔ̃ kun aafiamɛ. 16 Nɔgbɛ̃, ke ĩni n zã sura ba, ń dɔ̃ yá? Gɔ̃gbɛ̃, ke ĩni n nanɔ sura ba, ń dɔ̃ yá?

À zɛ kũ á gwenaao

17 Baadi zɛ kũ a gwena kũ Luda a dìtɛnwo gɔrɔ kũ Dikiri a sìsi. Lɛn madì da sɔsi gbɛ̃nɔnɛ lɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo pínki. 18 Luda gbɛ̃ sìsi tɔ̀zɔ̃naden yá, àsun wɛtɛ à kɛ gyɔfɔrɔde ũro. Luda gbɛ̃ sìsi gyɔfɔrɔden yá, àsun tɔ̀ zɔ̃ro. 19 Tɔ̀zɔ̃na yãke vĩro, akũsɔ̃ gyɔfɔrɔ yãke vĩro, sé àgɔ̃ yã kũ Luda dìtɛnɔ kũna. 20 Lákũ baadi kun nà gɔrɔ kũ Luda a sìsi, à zɛo lɛ. 21 Luda n sisi zɔ̀ ũn yá? Ǹsun a damu kɛro. Ama tó n su n gɔ̃ zĩdade ũ zé è, ǹ bo zɔ̀blenan. 22 Zɔ̀ kũ Dikiri a sìsi gɔ̀ zĩdade ũ Dikiri pìi gũmmɛ. Lɛmɛ dɔ zĩdade kũ Dikiri a sìsii gɔ̀ Kirisi zɔ̀ ũ. 23 Luda á lú, à fĩnaa bò. Àsun gɔ̃ bisãsiri zɔ̀ ũro. 24 Ma gbɛ̃nɔ, lákũ baadi kun nà gɔrɔ kũ Luda a sìsi, à zɛ kũ Ludao lɛ.

Kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ

25 Kɛfɛnnanɔ kũ nɔkparenɔ yã musu mádi yãke ma Dikiri kĩnaaro, ama lákũ má náani vĩ Dikiri sùruu gũn nà, lán ma laasun de nàn mani oárɛ. 26 Wétãmmana kũ à kun tera mé à tò, matɛn da à mana kũ gbɛ̃ zɛ kũ a kunnaao. 27 Tó ń nɔ vĩ, ǹsun pi ĩni a gbarɛro. Tó ń vĩ sɔ̃ro, ǹsun wɛtɛ ǹ séro. 28 Tó n sɛ̀ sɔ̃, ńdi durunna kɛro. Tó nɔkpare zã kɛ̀ sɔ̃, adi durunna kɛro. Gbɛ̃ birenɔ ni yã le andunian, akũ má ye abire taka á lero. 29 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ matɛn on dí: Gɔrɔ dí gɔ̃ zɑ̃̀ro. Zaa tera nɔdenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò vĩronɔ bà. 30 Ɔɔdɔrinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ òtɛn ɔ́ɔ dɔronɔ bà. Pɔnnadenɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ń pɔ nnaronɔ bà. Pólurinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ ò póke vĩronɔ bà. 31 Anduniablerinɔ gɔ̃ lán gbɛ̃ kũ òtɛn bleronɔ bà, zaakũ lákũ andunia dí kun nà tera tɛn gɛ̃tɛmɛ.

32 Má ye àgɔ̃ kun damu sarimɛ. Pose dì laakari dɔ Dikiri yãnɔa, yã kũ à kɛ̀ Dikirigun àdi kɛ. 33 Nɔde dì laakari dɔ andunia yãnɔa, yã kũ à kɛ̀ a nanɔgun àdi kɛ, 34 akũ àdigɔ̃ kú kũ laasun plao. Nɔ pose ke nɔkpare dì laakari dɔ Dikiri yãnɔa, àdi a mɛ̀ kũ a ninio kpáa. Nɔzãre sɔ̃, àdi laakari dɔ andunia yãnɔa, yã kũ à kɛ̀ a zãgun àdi kɛ. 35 Adi kɛ matɛn mɔ̀kakɔ̃ana kpáárɛnlo. Ma abirekũ ò á aafia yãimɛ, de à yã kɛ a zéa, à á zĩda kpá Dikiria gu pãnde gwanaa sari.

36 Tó gbɛ̃ nɔkpamma vĩ, tó a ségɔrɔ tɛn gɛ̃, akũ à kɛ̀nɛ wé'iyã ũ, tó à a kàka lán dí bà, à a sé lákũ à kɛ̀nɛ nà, adi kɛ durunna ũro. Ò kɔ̃ sé. 37 Ama tó à yã pìi bò a nɛ̀sɛmmɛ, akũ tilasi dí a kákaro, akũ à a zĩda kũna dɔ̃, tó à dà a swɛ̃̀n kũ áni a nɔkpare pì séro, à

kɛ̀ manamɛ. 38 Lɛmɛ gbɛ̃ kũ à a pɔ́ sɛ̀ kɛ̀ mana, ama gbɛ̃ kũ adi
a pɔ́ séro kɛ̀ mana de abirekũla.
39 Nɔgbɛ̃ bi a zã̃ pɔ́mɛ gɔrɔ kũ a zã̃ kú kũ wɛ̀ndiio. Tó a zã̃ sù
à andunia tò, à zɛ́ vĩ à zã̃ kɛ kũ gɔ̃ kũ à yeiio, ama gɔ̃ pì gɔ̃ kun
Dikiri pɔ́ ũ. 40 Bee kũ abireo tó à gɔ̀ pose, matɛn da a pɔ nigɔ̃
nna de tó à zã̃ kɛ̀la. Matɛn da makũ, má Luda Nini vĩ se.

8

Sa'opɔble

1 Sa'opɔble yã̃ musu, ó dɔ̃ kũ ó pínki ó dɔ̃na vĩ. Dɔ̃na sɔ̃, à sɛna
lei vĩ, yenyĩ mɛ́ à karana vĩ. 2 Tó gbɛ̃ tɛn da á yã̃ dɔ̃, adi dɔ̃ lákũ à
kὺ à dɔ̃ nà gĩaro. 3 Tó gbɛ̃ ye Ludai, Luda a dɔ̃. 4 Tɔ̀, sa'opɔblena
yã̃ musu ó dɔ̃ kũ tãna bi pɔ́kemɛ andunia gũnlo, zaakũ Luda
mɛ̀n do kunnan ó dɔ̃. 5 Bee tó pɔ́ kũ òdi piŋ́nɛ tãnanɔn kú musu
kũ zĩtɛo, akũ dakenɔ kĩnaa tãnanɔn dimmɛ, dikirinɔn dimmɛ,
6 ó kĩnaa Luda mɛ̀n domɛ, àkũmɛ ó De ũ, kũ pɔ́ sĩnda pínki bò a
kĩnaa, akũsɔ̃ ó kun a yãi. Dikiri mɛ̀n domɛ dɔ, àkũmɛ Yesu Kirisi
ũ, kũ pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀, akũsɔ̃ ó kun a gãi.
7 Ama gbɛ̃ sĩnda pínki dɔ̃ lɛro. Gbɛ̃kenɔ kɔ̃ dɔ̀ kũ tãna yão ari
tera, akũ òdi pɔ́ kũ òtɛni ble dítɛ sa'opɔble ũ, ò yãke dɔ̃kɔ̃nɛro,
akũ ń laasun kú zɛ́a doro. 8 Pɔ́ble mɛ́ ani ó na Ludairo. Tó
ódi blero, kĩananlo. Tó o blè, karanaanlo. 9 À laakari kɛ á
kunna zĩdadenɔ ũi, de ásun kɛ gɛ̀siki ũ gbɛ̃ kũ ludanaanikɛnaa
kὺaḿmanɔnɛro. 10 Mɔkɔ̃n kũ ń dɔ̃na vĩ, tó gbɛ̃ kũ à yãke
dɔ̃kɔ̃nɛro n e, ntɛn pɔ́ ble tãna kuru, ani a gba swɛ̀ɛ à sa'opɔ ble
seroo? 11 Tó n kɛ̀ lɛ, n dɔ̃na n gbɛ̃dake kũ ludanaanikɛna kĩana
kũ Kirisi gà a yãi kàkatɛn gwe. 12 Tó a durunna kɛ̀ á Yesude
dakenɔnɛ a gbɛ̃ kũ à yãke dɔ̃kɔ̃nɛro karii kɛ̀n gwe, akũsɔ̃ Kirisin
a durunna kɛ̀nɛ. 13 Abire yãi tó ma nɔ̀bɔsona mɛ́ ani tó ma
Yesude dake fu, mani só ziki doro, de ma Yesude dake sún furo
yãi.

9

Zɛ̀rinɔ ń zĩda busana Kirisi baaru nna yãi

1 Má a zĩda vĩnloo? Zɛ̀riin ma ũroo? Mádi wɛ́ si ó Dikiri Yesu
lɛ́roo? Ákɔ̃nɔmɛ á de ma zĩ gbɛ̀ ũ Dikiri gũn fá? 2 Bee tó má de
zɛ̀ri ũ gbɛ̃ pãndenɔnɛro, má deárɛ a ũ fá. Kunna Dikiri gũn ma
kunna zɛ̀ri ũ sèedaan á ũ.
3 Yã̃ kũ madì o ma vãniborinɔnɛn dí: 4 Má pɔ́blena kũ
pɔ́minaao zɛ́ vĩ ma zĩ gũnloo? 5 Má a zɛ́ vĩ màgɔ̃ té kũ nɔ
Yesudeo gu kũ matɛn gɛ́n lán zɛ̀ri kparanɔ kũ Dikiri dakũnanɔ
kũ Pitao bàroo? 6 Makũ kũ Baanabao ó gbɛ̃nɔn pla, ókɔ̃nɔ ó zɛ́
vĩ ò ó ɔzĩ tónloo? 7 Dí mɛ́ àdi soza ble kũ a zĩda bɔ̀kɔ ɔgɔoo? Dí

mɛ́ àdi lí ba, akũ àdi a nɛ́ bleroo? Dí mɛ́ àdigɔ̃ zù dã, akũ àdi a vĩ miroo?

8 Bee kũ bisãsiri yãkɛnanɔn ma lèkɔ̃aárɛ, à kú Musa doka gũn lɛroo? 9 À kɛ̃na Musa doka takadan ò pì, àsun lésɔ da zùunɛ gɔrɔ kũ àtɛn pówɛ gbɛ̃ro. Zùun Luda dì laakari dɔa yá? 10 Ó yãi à yã pìi òroo? Ee, ó yãin ò yã pìi kɛ̀, de búbari gɔ̃ sɛ̀ wa kũ tãmaaao, pówɛgbɛ̃ri gɔ̃ pó gbɛ̃ kũ tãmaaao, de à a baka le a gũn. 11 Tó o Luda yã tɔ̃ á té, akũ o ó bakaa lèáwa, yãken yá? 12 Tó dakenɔ zé bire vĩáwa, óni ó pɔ́ o dɔ yá? Ódi séte zé bire gũnlo, o yã sĩnda pínki fɔ̃, de òsun zé zɔ̃ Kirisi baaru nnanɛro yãi. 13 Á dɔ̃ kũ Luda ɔn zĩkɛrinɔ dì Luda ɔn pɔ́ bleroo? Luda gbagbaki sa'orinɔ dì ń baka le gbagbaki pìi gũnloo? 14 Lɛn Dikiri dìtɛ a baarunnakparinɔ gɔ̃ pɔ́ ble baaruu pì kpana yã musu lɛ. 15 Bee kũ abireo mádi zé pìnɔ ke séro, akũsɔ̃ mádi abirekũ o de ò kɛmɛnɛ yãinlo. Ga manamɛnɛ de abirekũla. Gbɛ̃ke ni le à kpá ma ĩadãna dínɛro. 16 Kirisi baarunnakpana demɛnɛ ĩadãna yã ũro, tilasi mé à gbá dìma. Waiyoo makũ, tó matɛn baaru nna pì kpáro. 17 Tó matɛn zĩ pì kɛ kũ ma zĩda pɔyeinaaomɛ, mani wé dɔ ma bakaaimɛ. Lákũ Luda mé à nàmɛnɛ ma ɔĩ nà, à kɔ̃ sì kũmao mà kɛ. 18 Bómɛ ma àre ũu? Tó ma baaru nna pìi kpà ɔsãsãnaa sari, tó mádi doka kũ má vĩ baaru nna pì kpanaa gũn kɛḿmaro, ma àreen gwe.

19 Bee kũ gbɛ̃ke ma vĩro, ma a zĩda dìtɛ zɔ̀ ũ gbɛ̃ pínkinɛ, de mà gbɛ̃nɔ le dasi yãi. 20 Kũ má kú kũ Yudanɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, de ò ma yãzɛ e yãi. Kũ má kú kũ Musa dokadarinɔ, ma gɔ̃ a dàri ũ, bee kũ à iko vĩmaro, de a yã dàrinɔ ma yãzɛ e yãimɛ. 21 Kũ má kú kũ dokadarisarinɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, de ò ma yãzɛ e yãi. Adi kɛ ma bo Luda doka zénnlo, Kirisi mé à iko vĩma. 22 Kũ má kú kũ gbɛ̃ busananɔ, ma busa, de ò ma yãzɛ e yãi. Madì gɔ̃ pó sĩnda pínki ũ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ, bee dera, de mà le mà ń gbɛ̃kenɔ sura ba. 23 Yã kũ madì kɛ pínki, madì kɛ Kirisi baaru nna yãimɛ, de mà a baka le a arubarikaa gũn.

24 Bàkpakũsũnaa gũn, gbɛ̃ sĩnda pínki mé àdi bàa lé, ama á dɔ̃ kũ gbɛ̃ mèn do mé àdi bleroo? À bàa lé lɛ se, à le à ble. 25 Kɔ̃kɔ̃'ori sĩnda pínki dì a zĩda tùtu kɛ, àdi a zĩda foru kɛ yã sĩnda pínki musu. Àdi kɛ lɛ fùra kũ àdi yaka lena yãi. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, a pó kũ àdi yakaro yãimɛ. 26 Abire yãi bà kũ matɛn lé, má dɔ̃ pó kũ matɛn péa, adi kɛ matɛn ɔsi ká gukorianlo. 27 Oi, madì wari dɔ ma mèɛa, madì ma mèɛ taki kɛ, de ma waazikɛna dakenɔnɛ gbɛra, másun bo pãro yãi.

10

Laakarikɛna tãnagbagbanaai

1 Ma gbɛ̃nɔ, má ye ó dizinɔ yã díkĩna dɔágu. Ò tɛ̀ tɛ́lukui ń
pínki, ò táa ò ò bɔ̀tɛ Isira Tɛ̃ran ń pínki. 2 Luda ń da'itɛ kɛ̀ tɛ́luku
pìi gũn kũ ísira pìio ń pínki Musa ìbanɔ ũ. 3 Ò Luda pɔ́ble dokɔ̃nɔ
blè ń pínki, 4 ò Luda í dokɔ̃nɔ mì ń pínki, zaakũ ò Luda kpi kũ
à kú kũńwo í mì. Kpi pì sɔ̃ mɛ́ à Kirisi ũ. 5 Bee kũ abireo ń
daside yã dí ká Ludaguro, akũ ń gɛ̀ɛ gɔ̀ kpátɛ gbárannan. 6 Yã
pì dewɛrɛ sèeda ũ, de òsun yã vãni ni dɛ, lákũ ò a ni dɛ̀ nàro.
7 Àsungɔ̃ de tãnagbagbarinɔ ũ lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. À kɛ̃na Luda
yãn ò pì: Gbɛ̃nɔ vùtɛ òtɛn pɔ́ ble, òtɛn í mi, akũ ò fùtɛ òtɛn pãpã
kɛ. 8 Òsungɔ̃ de pãpãkɛrinɔ ũ lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò pãpã kɛ̀,
akũ ò gàga gɔrɔ dokɔ̃nɔ zĩ gbɛ̃nɔn dúbu baro awɛɛ'aakɔ̃. 9 Òsun
Dikiri lɛ́ ò gwa lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò a lɛ̀ ò gwà, akũ mlɛ̃nɔ ń
sóso ò gàga. 10 Àsun yãkete ká lán ń gbɛ̃kenɔ bàro. Ò yãkete kà,
akũ ga malaika ń dɛdɛ.

11 Yã pì ń lé sèeda ũ ókɔ̃nɔ kũ ó kú gɔrɔ kpɛdenɔaanɛ, akũ ò
kɛ̀ takadan de ò ó gbao laakari yãi. 12 Gbɛ̃ kũ àtɛn da á zɛna
gbãna, à laakari kɛ lɛtɛnaai. 13 Yɔ̃ogwana ke dí á léro, séde kũ
àdi gbɛ̃ sĩnda pínki le baasiro. Luda náani vĩ, ani tó ò á yɔ̃ ò gwa
de á gbãna lélaro. Yɔ̃ogwanaa gũn ani á gba zɛ́ à mɛna fɔ̃ à bon.

14 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à mì kɛ̃ tãnagbagbanaaa.
15 Matɛn yã oárɛ laakaridenɔ ũ. À yã kũ matɛn oárɛ laasun lɛ́
á zĩda à gwa. 16 Toko arubarikade kũ odì sáabu kpáoo, tó o mì,
ó bàka kú kũ Kirisi aruoroo? Burodi kũ odì lílikɔ̃rɛ, tó o sò, ó
bàka kú kũ Kirisi mèɛoroo? 17 Zaakũ burodi mèn domɛ, bee kũ
ó dasikɛo ó mè dokɔ̃nɔmɛ, ó baadi a baka vĩ burodi dokɔ̃nɔ pìi
gũmmɛ. 18 À gwa Isarailanɔa. Gbɛ̃ kũ à sa'opɔ blè bàka kú kũ
Luda gbagbakioroo? 19 Ma ò deramɛɛ? Matɛn o tãna sa'opɔble
bi pɔ́ken yá? Ke ń tãnanɔ bi pɔ́ken yá? 20 Lɛnlo, ma pì pɔ́ kũ
ò sa òo, ò ò tãnaamɛ, adi kɛ Ludaanlo. Má ye á bàka gɔ̃ kú kũ
tãnaoro. 21 Áni fɔ̃ à Dikiri toko í mi kũ tãna pɔ́oro. Áni fɔ̃ à Dikiri
pɔ́ ble kũ tãna pɔ́oro. 22 Ke ó ye ò Dikiri nèsɛgɔ̃ba futɛmɛɛ? Ó
gbãna kà a ũn yá?

23 Òdi pi, yã sĩnda pínki zɛ́ vĩ. Lɛmɛ, ama yã sĩnda pínki àre vĩro.
Òdi pi, yã sĩnda pínki zɛ́ vĩ. Lɛmɛ, ama yã sĩnda pínki karana vĩro.
24 Gbɛ̃ke zĩda yã sún donɛ arɛro, sé a gbɛ̃dake yã. 25 À nɔ̀bɔ kũ
òtɛn yía ɛtɛn só yãke gbɛkanaa sari á laasun yãi, 26 zaakũ zĩtɛ
kũ pɔ́ kũ ò kúanɔ pínki bi Dikiri pómɛ. 27 Tó Yesusaride á sísi
pɔ́blea, tó à kɛ̀árɛ, tó a gɛ, à pɔ́ kũ ò kpàáwa ble yãke gbɛkanaa
sari á laasun yãi. 28 Tó ò sù ò òárɛ sa'opɔblemɛ, àsun blero
laasun yãi kũ gbɛ̃ kũ à òárɛ yãio. 29 Matɛn abirekũ o ade laasun
yãimɛ, adi kɛ á pɔ́nlo.

Gbɛ̃ pãnde laasun yãin manigɔ̃ ma zĩda vĩro yá? 30 Tó ma
pɔ́ blè kũ sáabukɛnaao, bɔ́yãin òdi ma vãni bo pɔ́ kũ ma sáabu

kèɛii pì yã musuu? 31 Yã kũ átɛn kɛ pínki, átɛn pɔ́ blen yá, átɛn
í min yá, àgɔ̃ a pínki kɛ Luda tɔ́bona yãi. 32 Àsun tó Yudanɔ ke
Girikinɔ ke Luda sɔsi gbɛ̃nɔ fu á yãkɛna yãiro. 33 Lɛn madì kɛ
lɛ. Yã sĩnda pínki gũn madì kokari kɛ, de ma yã ká gbɛ̃ sĩnda
pínkigumɛ. Madì ma zĩda pɔnna wɛtɛro, sé pari pɔ́, de ò le ò bo
yãi.

11

1 Àgɔ̃ ma yãkɛnaa dada, lákũ madì Kirisi pɔ́ dada nà.

Nɔgbɛ̃nɔ pɔ́kuna ń mìia yã

2 Ma á sáabu kpà kũ ma yã dìgɔ̃ dɔ́águ yã sĩnda pínki gũn,
akũsɔ̃ á kèotokɔ̃nɛ kũ ma dàárɛnɔ kũna. 3 Má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ Kirisi
mé à gɔ̃gbɛ̃ sĩnda pínki mì ũ, gɔ̃gbɛ̃ mé à nɔgbɛ̃ mì ũ, akũsɔ̃ Luda
mé à Kirisi mì ũ. 4 Gɔ̃gbɛ̃ kũ àtɛn adua kɛ ke àtɛn annabikɛyã
o kũ pɔ́o kuna a mìia tɛni a mì kpe bomɛ. 5 Nɔgbɛ̃ kũ àtɛn adua
kɛ ke àtɛn annabikɛyã o mìgbã tɛni a mì kpe bomɛ, à de lákũ
à mì kpárankparan bàmɛ. 6 Tó nɔgbɛ̃ dí pɔ́ kú a mìiaro, à a mìkã
kɛ̃rɛ. Lákũ mìkãkɛ̃rɛna ke mìbona de nɔgbɛ̃nɛ wé'iyã ũ nà, à pɔ́
kú a mìia. 7 Adi kũ gɔ̃gbɛ̃ pɔ́ kú a mìiaro, kũ à de Luda taka kũ
a gakurio ũ yãi. Nɔgbɛ̃ sɔ̃, àkũmɛ gɔ̃gbɛ̃ gakuri ũ. 8 Zaakũ Luda
dí gɔ̃gbɛ̃ bo nɔgbɛ̃ gũnlo, nɔgbɛ̃n à bò gɔ̃gbɛ̃ gũn. 9 Adi gɔ̃gbɛ̃ kɛ
nɔgbɛ̃ yãiro, nɔgbɛ̃n à kè gɔ̃gbɛ̃ yãi. 10 Abire yãi kũ malaikanɔ
yão dɔ, séde nɔgbɛ̃ gɔ̃ pɔ́ kú a mìia a zã doka sèeda ũ. 11 Dikiri
gũn nɔgbɛ̃ kun a zĩdanɛ gɔ̃gbɛ̃ sariro, gɔ̃gbɛ̃ sɔ̃, à kun a zĩdanɛ
nɔgbɛ̃ sariro. 12 Lákũ nɔgbɛ̃ bò gɔ̃gbɛ̃ gũn nà, lɛn dɔ gɔ̃gbɛ̃ dì bo
nɔgbɛ̃ gũn lɛ, akũsɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki dì bo Luda kĩnaamɛ.

13 À yã pìi laasun lé à gwa. Nɔgbɛ̃ aduakɛna mìgbã mana yá?
14 Á dɔ̃ á zĩdanɛ kũ mìkã gbãna de gɔ̃gbɛ̃nɛ wé'iyã ũroo? 15 Ama
tó nɔgbɛ̃ vĩ, à denɛ gakuri ũmɛ, zaakũ Luda nɔgbɛ̃ gbà mìkã à
daalamɛ. 16 Tó gbɛ̃ke ye à lékpakɔ̃a kɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ ókɔ̃nɔ kũ Luda
sɔsi gbɛ̃nɔ, ó yã pãnde kũnaro, sé abirekũ.

Dikiri pɔ́ble
(Mat 26:26-29, Maa 14:22-25, Luk 22:14-20)

17 Yã kũ má ye mà daárɛ tera gũn, mani á sáabu kpáro, zaakũ
á kɔ̃kakaranaa dì vãni iárɛ de a manala. 18 Káaku gĩa ma mà,
tó a kɔ̃ kàkara, adì bo kɔ̃ kpɛ gằ kũ gằaomɛ. Ma yã pìi sì kpado.
19 Séde kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gɔ̃ kú á té, de ò yãpuradenɔ dɔ̃ á té. 20 Tó a
kɔ̃ kàkara, adi kɛ Dikiri pɔ́blen adì blero, 21 zaakũ á baadi dì
wã a pɔ́bleimɛ. Nàa dì gbɛ̃kenɔ dɛ, wɛ̃ dì gbɛ̃kenɔ dɛ. 22 Á bɛ vĩ
à pɔ́ ble, à í minloo? Ke adì Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gya bo à wé'i da
pósaridenɔamɛ? Mani oárɛ deramɛɛ? Mani á sáabu kpán yá?
Kài! Mani á sáabu kpá yã bire musuro.

23 Yã kũ ma sì Dikiri kĩnaa, ma dàárɛn dí: Zĩ kũ ò Dikiri Yesu
kpàḿma, a gwãani pìia à burodii sè, 24 akũ à aubarika dàn, à

lìlikɔ̃rɛ, akũ à pì, a mɛ̀ kũ áni kpá á yãin dí, àgɔ̃ abirekũ kɛ a yã dɔnaágu yãi. 25 Lɛmɛ dɔ kũ ò pɔ́ blè ò làka, à toko sɛ̀ à pì, Luda bàka kunna kũ gbɛ̃nɔ dufu a aru gãin dí. Tó átɛn mi, àgɔ̃ mi a yã dɔnaágu yãi. 26 Zaakũ tó a burodii pìi sò, tó a í pìi mì, átɛn Dikiri ga baaru kpá ari àgɔ̃ gé sumɛ.

27 Abire yãi tó gbɛ̃ burodii pìi sò, tó à Dikiri í pìi mì, burodi kũ í pìio yãdanaa sari, à taari kɛ̀ Dikirinɛ a mɛ̀ kũ a aruo yã musumɛ. 28 Baadi a zĩda yã gwa, gbasa à burodii pì só, à í pì mi, 29 zaakũ tó gbɛ̃ sò, tó à mì Dikiri mɛ̀ dɔ̃naa sari, à yã dà a zĩdalamɛ. 30 Abire yãi gyãrenɔ kũ aafiasaridenɔ kɛ̀ dasi á té, akũsɔ̃ gbɛ̃ kũ ò kɛ̀ sarinɔn kĩanaro. 31 Tó óni ó zĩda yã gwa, Dikiri ni ó taari lero. 32 Tó à ó taari è, àtɛni ó totomɛ, de yã sún daóla kũ anduniaoro yãi. 33 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, tó a kɔ̃ kàkara, átɛn Dikiri pɔ́ ble, àgɔ̃ kɔ̃ dã. 34 Tó nà tɛn gbɛ̃ dɛ, à pɔ́ ble a bɛa, de á kɔ̃kakarana sún yã iárɛro yãi. Mani yã kũ gɔ̃̀nɔ bɔkɔtɛárɛ, tó ma su.

12

Luda Nini gbanɔ

1 Ma gbɛ̃nɔ, Luda Nini gbanɔ yã musu, má ye àgɔ̃ dɔ̃nasariro. 2 Á dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ á de kifirinɔ ũ, tãna kũ òdi yã oronɔ mɛ́ òdigɔ̃ á gátɛ, ògɔ̃ doárɛ arɛ. 3 Abire yãi ma ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ Luda Nini dì didi gbɛ̃a à Yesu láari kɛro, akũsɔ̃ gbɛ̃ke ni fɔ̃ à o Yesumɛ Dikiri ũro, séto Luda Nini donɛ arɛ.

4 Gba buri dasi, ama Luda Nini mèn do pìimɛ. 5 Zĩ buri dasi, ama Dikiri mèn do pìimɛ. 6 Gbãna sèedanɔ buri dasi, ama Luda mèn do pìimɛ, àkũ mé àdi a pínki kɛ baadinɛ. 7 Luda Nini dì didi baadia gbɛ̃ sĩnda pínki karana yãimɛ. 8 Luda Nini dì gbɛ̃ke gba zé à ɔ̃ndɔ̃ yã o, akũ Nini mèn do pìi dì gbɛ̃ pãnde gba zé à dɔ̃na yã o. 9 Nini mèn do pìi dì gbɛ̃ pãnde gba ludanaanikɛna zé, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ gbɛ̃ werekɔ̃ana zé. 10 Àdi gbɛ̃ gba daboyãkɛna zé, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ annabikɛyã'ona zé. Àdi gbɛ̃ gba zé à nininɔ dɔ̃kɔ̃nɛ. Àdi gbɛ̃ gba zé à yãke buri o, àdi gbɛ̃ gba yãke buri pì bɔkɔtɛna zé. 11 Nini dokɔ̃nɔ mèn do pì mé àdi a pínki kɛ, àdi gba pì da baadinɛ lákũ à yei nà.

Mɛ̀ kũ a gunɔ

12 Mɛ̀ mèn do gunɔn dasi. Bee kũ a dasikɛo, mɛ̀ mèn domɛ pínki. Lɛn ó kunna Kirisi gũn de lɛ se. 13 Ókɔ̃nɔ pínki, Yudanɔ ke buri pãndenɔ, zɔ̀nɔ ke zĩdadenɔ, Luda ó ké mè dokɔ̃nɔ ũ kũ a Nini mèn do pì gbãnaomɛ, à ó gbá a Nini mèn do pìi, akũ o mì ó pínki. 14 Mègunɔn dasi, adi kɛ mèn donlo. 15 Tó gbá pì, lákũ ɔn a ũro nà, á de mè pɔ́ ũro, abire yãi anigɔ̃ de mè pɔ́ ũro yá? 16 Tó sã pì, lákũ wén a ũro nà, á de mè pɔ́ ũro, abire yãi anigɔ̃ de mè pɔ́ ũro yá? 17 Tó mè bũnu de wé ũ, bɔ́n oni yã maoo? Tó

mɛ̀ bũnu de sã ũ, bɔ́n oni pɔ́ gbĩ maoo? 18 Lákũ à de nà, Luda
mègunɔ pɛ̀pɛkɛrɛ ń pínki, lákũ à yei nà. 19 Tó ń pínki de mègu
buri dokɔ̃nɔ ũ, mɛ̀ nigɔ̃ kú mámɛɛ? 20 Tera sà mègunɔn dasi, mɛ̀
mèn domɛ. 21 Wɛ́ ni fɔ̃ à pi ɔnɛ a bàka kú kãaororo. Lɛmɛ dɔ mì
ni fɔ̃ à pi gbánɛ a bàka kú kãaororo. 22 Mègu kũ òtɛn da à kĩana,
mɛ̀ ni fɔ̃ à kɛ a sariro. 23 Mègu kũ òtɛn da à gakuri vĩro, òdi a
kpe ta de mègu kparanɔla. A gu kũ òtɛni a ena ditɛ wé'iyã ũ, òdi
pɔ́ nai de mègu kparanɔla, 24 ama a pɔ́ kũ à mana bàka kú kũ
adioro. Kũ Luda mɛɛ kàkara, à gakuri kàra mègu kũ gakuri tɛn
kĩaḿmanɔnɛ de mègu kparanɔla, 25 lɛ mɛ̀ súngɔ̃ kpaatɛtɛnaro, a
gunɔn kɔ̃ yã dɔ̃. 26 Tó mègunɔ doke tɛn wari kɛ, a mègu kparanɔ
pínki dì kɛ kãaomɛ. Tó ò mègunɔ doke kpe tà, a mègu kparanɔ
pínki dì pɔnna kɛ kãaomɛ.

27 Ákɔ̃nɔmɛ Kirisi mɛ̀ ũ, akũsɔ̃ á baadi de mɛɛ pì gu ũ. 28 Káaku
gĩa Luda zǐrinɔ dìtɛ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ, a plade annabinɔ, a aakɔ̃de
yãdannɛrinɔ, abire gbɛra dabokɛrinɔ, abire gbɛra gbɛ̃ kũ à ń
gbá gbɛ̃ werekɔ̃ana zénɔ kũ kpanyĩrinɔ kũ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kũ gbɛ̃
kũ òdi yãke buri onɔ. 29 Zǐrinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? Annabinɔmɛ
ń ũ ń pínki yá? Yãdannɛrinɔmɛ ń ũ ń pínki yá? Dabokɛrinɔmɛ
ń ũ ń pínki yá? 30 Luda gbɛ̃ werekɔ̃ana gba dàńnɛ ń pínkin yá?
Òdi yãke buri o ń pínkin yá? Òdi yãke buri bɔkɔtɛ ń pínkin yá?
31 À wɛ́ pɛ́ gba kũ ò deńlanɔa.

Tera sà mani zɛ́ kũ à mana deńla mɔárɛ.

13

Yenyĩ

1 Tó ma yãke buri ò, bisãsiri ke malaika pɔ́, tó má yenyĩ
vĩro, ma kĩni kɛ̀ lán mɔ̀lɛna ke sɛ̃gɛ̃panaa bàmɛ. 2 Tó ma
annabikɛyã'ona gba lè, tó ma yã sĩnda pínki asiri mà, akũsɔ̃
má dɔ̃na pínki vĩ, tó ma ludanaanikɛnaa kà mà kpi go a tía, tó
má yenyĩ vĩro, pɔ́ken ma ũro. 3 Tó ma pɔ́ kũ má vĩnɔ kpàatɛ
takasidenɔnɛ pínki, tó ma tò ò té sɔ̀ma, tó má yenyĩ vĩro, à àre
vĩmɛnɛro.

4 Yenyĩ mɛna vĩ, à gbɛ̃kɛ vĩ. Yenyĩ dì gɔ̃ba kpá kũńworo, àdi a
zĩda biro, àdi ĩa dãro. 5 Àdi wé'i daḿmaro, àdi a zĩda yã wɛtɛro,
àdi fɛ̃ńyĩ likalikaro, àdigɔ̃ ń yã kũna a nèsɛɛ gũnlo. 6 Àdi yáa
dɔ yã vãniaro, àdi pɔnna kɛ kũ yãpuraomɛ. 7 Yenyĩ dì yã sĩnda
pínki fɔ̃, àdi yã sĩnda pínki náani kɛ, àdigɔ̃ yã sĩnda pínki tãmaa
vĩ, àdi mɛna kũ yã pínkio.

8 Yenyĩ lakana vĩro. Ama tó annabikɛyã'onaamɛ, ani láka, tó
sɔ̃ yãkeburi'onaamɛ, a lɛ́ ni zɛ, tó dɔ̃naamɛ, ani gɛ̃ zéla. 9 Zaakũ
ó dɔ̃na kũ ó annabikɛyã'onaao dí paparo. 10 Tó yãpapana gɔrɔ
sù, a kũ adi paparo ni gɛ̃ zéla. 11 Kũ má de né fíti ũ, madì né
fíti yã o, madì né fíti laasun lɛ́, madì yã gwa lán né fíti bà. Kũ

ma kɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃na ũ, ma ɔ gbàrɛ nɛ́fitikɛyãi. 12 Tera la ótɛn gu e dígi gũn bùruburu, zĩ birea sɔ̃ óni wɛ́ sikɔ̃lɛ. Tera la ma dɔ̃na dí paparo, zĩ birea sɔ̃ mani yã dɔ̃ swáswa lákũ Luda ma dɔ̃ nà. 13 Tera sà yã mèn aakɔ̃ dínɔ mɛ́ ò gɔ̀: Ludanaanikɛna kũ tãmaaao kũ yenyĩo, ama yenyĩ mɛ́ à deńla.

14

Yãkeburi'ona kũ annabikɛyã'onaao

1 À tó yenyĩ doárɛ arɛ, à wɛ́ pɛ́ Luda Nini gbanɔa, atɛ̃nsa annabikɛyã'onaa. 2 Gbɛ̃ kũ àtɛn yãke buri o tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔonlo, sé Luda, zaakũ gbɛ̃ke tɛn maro, àtɛn asiriyã o kũ Luda Nini gbãnaomɛ. 3 Gbɛ̃ kũ àtɛn annabikɛyã o tɛn yã o kũ gbɛ̃nɔomɛ, àtɛni ń gba gbãna, àtɛn lé daḿmamɛ, àtɛni ń nèsɛ kpátɛńnɛmɛ. 4 Gbɛ̃ kũ àtɛn yãke buri o tɛni a zĩda karamɛ, gbɛ̃ kũ àtɛn annabikɛyã o tɛn sɔsi gbɛ̃nɔ karamɛ. 5 Má ye à yãke buri o á pínki, ama má ye à annabikɛyã o de abirekũla. Annabikɛyã'ori de yãkeburi'orila, séto òtɛn bɔkɔtɛ de sɔsi gbɛ̃nɔ le ò kara.

6 Ma gbɛ̃nɔ, tó ma suái, akũ ma yãke buri ò kãáo, bɔ́ àreen à vĩárɛɛ? Séde ma yã'ona gɔ̃ de yãwɛwɛ̃na ũ ke dɔ̃na ke annabikɛyã'ona ke yãdannɛnaa. 7 Lɛn à de lɛ kũ pɔ́'ɔborinɔ dɔ. Úra ke mɔrɔɔ, tó àtɛn ũ bo súsuro, oni le ò dɔ̃ deran àtɛn o nà yá? 8 Tó kãkãki ũ dí bo súsuro, sozanɔ ni zǐ soru kɛro. 9 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ se, tó átɛn yãke buri o, akũ òtɛn maro, deran oni yã kũ átɛn o gbá dɔ̃ nàa? Á yã ni gɛ̃ ĩamɛ. 10 Yãnɔ buri dasi andunia gũn, ń ke bɔkɔtɛnaa sariro. 11 Tó òtɛn buri kũ madì a yã maro o, manigɔ̃ de a òriinɛ gbɛ̃ zǐtɔ ũmɛ, akũsɔ̃ anigɔ̃ demɛnɛ gbɛ̃ zǐtɔ ũ se. 12 Lɛmɛ ákɔ̃nɔ sɔ̃, lákũ á kokari vĩ kũ Luda Nini gbanɔ nà, à kokari kɛ àgɔ̃ géo arɛ, de sɔsidenɔ le ò kara.

13 Abire yãi yãkeburi'ori wɛ́ kɛ de à le à yã kũ àtɛn o bɔkɔtɛ. 14 Tó ma adua kɛ̀ kũ yãke burio, ma nini mɛ́ à kɛ̀, ma laasun dí domɛnɛ arɛro. 15 Tɔ̀, yã pì de deramɛɛ? Mani adua kɛ kũ ninio, mani kɛ kũ laakariio dɔ. Mani lɛ̀ sí kũ ninio, mani sí kũ laakariio dɔ. 16 Tó n Luda tó nna sì kũ ninio, deran gbɛ̃ dufu kũ à kú gwe ni pi, aami, sáabu kũ n kpà yã musuu? Zaakũ adi yã kũ n òo dɔ̀rɔ dɔ̃ro. 17 Bee tó n sáabu kpà a zéa, adi n Yesude dake gbãna kararo. 18 Ma Luda sáabu kɛ̀, kũ madì yãke buri o deála á pínki, 19 ama kɔ̃kakaranaa gũn tó ma yã mèn sɔɔro ò kũ laakariio, ma yã dàońnɛ, à manamɛnɛ de mà yã mèn ũgbangba o kũ yãke buriola.

20 Ma gbɛ̃nɔ, á laasun súngɔ̃ de lán nénɔ pɔ́ bàro. Àgɔ̃ de lán nɛ́ fítinɔ bà yãvãnikɛnaa musu, ama á laasun gɔ̃ de gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃nanɔ pɔ́ ũ. 21 À kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Mani buriyã pãnde o gbɛ̃ díkĩnanɔnɛ gbɛ̃ zǐtɔnɔ lén,

bee kũ abireo oni sã kpá ma yãiro.
22 Abire yãi yãkeburi'ona de sèeda ũ Yesu náanikɛrinɔnɛro, sé Yesu náanikɛrisarinɔ. Lɛn dɔ annabikɛyã'ona dí kɛ Yesu náanikɛrisarinɔ póke ũro, sé Yesu náanikɛrinɔ. 23 Tó sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃ kàkara ń pínki, akũ òtɛn yãke buri o ń pínki, tó gbɛ̃ dufunɔ ke Yesusaridenɔ sù gwe, oni pi ĩa kàḿmanloo? 24 Tó gbɛ̃ sĩnda pínki tɛn annabikɛyã o sɔ̃, akũ Yesusaride ke gbɛ̃ dufu sù gwe, ani ń pínki yãzɛ dɔ̃ à a taari e, 25 asiriyã kũ à kú a nèsɛn ni bo gupuraa, ani wútɛ a gbɛrɛa à mì natɛ Ludanɛ, gbasa à pi Luda kú á té yãpura.

Donyĩkɛna zé

26 Óni pi deramɛɛ ma gbɛ̃nɔ? Tó a kɔ̃ kàkara, á baadi gɔ̃ lè vĩ ke yãdannɛna ke yãwɛwɛ̃na ke yãkeburi'ona ke yãke buri pì bɔkɔtɛnaa. À a pínki kɛ, de gbɛ̃nɔ le ò kara. 27 Tó òtɛn yãke buri o, gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃, àsun de abirekũlaro. Ò kɔ̃ gba zé, gbɛ̃ mèn do bɔkɔtɛ. 28 Tó a bɔkɔtɛri kunlo, à lé nakɔ̃a kɔ̃kakaranaa gũn, à a pɔ́ o ado kũ Ludao. 29 Annabikɛyã'orinɔ gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃nɔ yã o, gbɛ̃ kparanɔ laasun lé ń yãa. 30 Tó Luda yã sù gbɛ̃ kũ à vutɛnaa, gbɛ̃ kũ àtɛn yã o yĩtɛ. 31 Á pínki áni fɔ̃ à annabikɛyã o dodo, à yã dadakɔ̃nɛ á pínki, à kɔ̃ kara. 32 Sé annabikɛyã'orinɔ gɔ̃ ń lé kũna dɔ̃, 33 zaakũ Luda ye yã yàaairo, sé a zéde.

Lákũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì kɛ wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo nà pínki, 34 nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ yĩtɛna kɔ̃kakaranaa gũn, zaakũ ò yã'ona zé vĩro. Ò mì natɛ, lákũ ò ò Musa doka gũn nà. 35 Tó ò ye ò yãke dɔ̃, ò ń zã gbɛkai bɛ, zaakũ nɔgbɛ̃ yã'ona kɔ̃kakaranaa gũn bi wé'iyãmɛ. 36 Á kĩnaan Luda yã bòn yá? Ke á mèn do yãin à sùu?

37 Tó gbɛ̃ tɛn da annabikɛyã'oriin a ũ ke gbɛ̃ kũ Luda Nini donɛ arɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ ma kɛ̀árɛ pì bi Dikiri yãditɛnaamɛ. 38 Tó gbɛ̃ pã kpà adii, oni pã kpái se. 39 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, à wé pé annabikɛyã'onaaa, ama àsun gí yãkeburi'onaairo. 40 À yã sĩnda pínki kɛ a zéa súsu.

15

Kirisi vuna gan

1 Ma gbɛ̃nɔ, baaru nna kũ ma kpàárɛ, kũ a sì a zɛon, má ye mà ɛra mà dɔágu. 2 Baaru nna pì mé ani á sura ba, tó á waazi kũ ma kɛ̀árɛ pì kũna. Tó lɛnlo, á Yesunaanikɛnaa kè pãmɛ. 3 Yã kũ à deńla kũ ma sì, ma dàárɛn dí: Kirisi gà ó durunna yãi, lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà. 4 Ò a vì, akũ à fùtɛ a gɔrɔ aakɔ̃de zĩ, lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà. 5 À a zĩda mɔ̀ Pitanɛ, akũ à a zĩda mɔ̀ a ìba gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔnɛ dɔ. 6 Abire gbɛra à a zĩda mɔ̀ ó gbɛ̃nɔnɛ kũ ò kɔ̃ kàkara gu dokɔ̃nɔn, ò de gbɛ̃nɔn wàa pla kpé

basɔɔrola. Ń daside kun ari tera, ama ń gbɛ̃kenɔ andunia tò.
7 Abire gbɛra à a zĩda mɔ̀ Yamisinɛ, akũ à a zĩda mɔ̀ zɛ̀rinɔnɛ ń
pínki. 8 Ń pínki gbɛra à bò à sùmai, ma gɔ̃ lán né kɔ̃nɔsɛnaa bà.
9 Zaakũ Luda zɛ̀rinɔ té makũmɛ kpé, mádi ká ò ma sísi zɛ̀riro,
zaakũ ma wari dɔ̀ sɔsi gbɛ̃nɔa. 10 Gba kũ Luda dàmɛnɛ yãi má
de gbɛ̃ kũ má de a ũ ũ, akũsɔ̃ gba kũ à dàmɛnɛ pì ginaro, zaakũ
ma kokari kɛ̀ deńla ń pínki. Makũ mé ma kɛ̀ro, gba kũ Luda
dàmɛnɛ mé à tò ma kɛ̀. 11 Tɔ̀, à bò ma kĩnaan yá ke ń kĩnaa, yã
kũ ótɛni a waazi kɛ a sìn gwe.

Gɛ̀nɔ vuna gan

12 Lákũ ótɛn Kirisi futɛna gan waazi kɛ nà, à kɛ̀ dera á
gbɛ̃kenɔ dì o gɛ̀nɔ ni vuroo? 13 Tó gɛ̀nɔ ni futɛ ganlo, de Kirisi
dí vuro. 14 Tó Kirisi dí vuro sɔ̃, de ó waazikɛnaa kɛ̀ pã, akũsɔ̃
á Kirisi náanikɛnaa kɛ̀ pã, 15 o gɔ̃ Luda sɛ̀edade ékɛdenɔ ũ, kũ
o ò à Kirisi vù yãi. Zaakũ tó gɛ̀nɔ dì vuro, de Luda dí a vuro.
16 Tó Luda dì gɛ̀nɔ vuro, de Kirisi dí vuro. 17 Tó Kirisi dí vuro,
á Kirisi náanikɛna àre vĩro, akũ á kú á durunna gũn ari tera,
18 gbɛ̃ kũ ò andunia tò Kirisi gũnnɔ sɔ̃, ò sàtɛ. 19 Tó ó kunna kũ
wɛ̃ndiio dí yãin ó wé dɔ Kirisii ado, de wɛ̃ndadenɔn ó ũ de gbɛ̃
sĩnda pínkila.

20 Yãpura gũn Kirisi fùtɛ bona gan, àkũ mé à gàavu káaku ũ
gbɛ̃ kũ ò wùtɛ ò i ònɔ té. 21 Lákũ ga bò bisãsiri gãi nà, lɛn gɛ̀nɔ
vunaa bò bisãsiri gãi lɛ. 22 Kunna Adamu buri ũ tò ga dà gbɛ̃
sĩnda pínkila. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi gũnnɔ ni wɛ̃ndi le ń
pínki. 23 Baadi kũ a gɔrɔomɛ. Kirisi mé à gàavu káaku ũ, a gbɛra
a gbɛ̃nɔ ni vu a sugɔrɔa. 24 Gbasa gɔrɔ lé ká, Kirisi ni kíkɛ mì dɛ
pínki kũ dokanɔ kũ gbãnanɔ, ani a kpata tó De Ludanɛ. 25 Séde
Kirisi gɔ̃ kí ble ari Luda gɔ̃ a ibɛrɛnɔ kɛ a tìntin ũ. 26 Ibɛrɛ kũ
ani a kakatɛ kpɛkpɛmɛ ga ũ, 27 zaakũ Luda pó sĩnda pínki nà
Kirisinɛ a ɔĩ. Kũ à pì, pó sĩnda pínki kú a ɔĩ, ó dɔ̃ kũ Luda kũ à
pó sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ pìi baasimɛ. 28 Tó à pó sĩnda pínki nànɛ a
ɔĩ, àpii Né kũ à pó sĩnda pínki nànɛ a ɔĩ pì ni mì natɛnɛ, Luda pì
nigɔ̃ de a pínki ũ pó sĩnda pínkinɛ.

29 Gbɛ̃ kũ òdi da'itɛ kɛ gɛ̀nɔ gɛ̃nɛ ũ sɔ̃ bi? Tó gɛ̀nɔ dì vu
yãpuraro, bóyãi òdi da'itɛ kɛ ń gɛ̃nɛ ũu? 30 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, bóyãi odìgɔ̃
ó zĩda da kari gũn gɔrɔ sĩnda pínkii? 31 Kũ ĩa kũ madì dã á yã
musu kunna Kirisi Yesu ó Dikiri gũnwo, madìgɔ̃ kú ga lɛ́imɛ
lákũ gu dí dɔ nà. 32 Tó ma zĩda yãin ma ɔsi kài kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔ
zaa Ɛfesu, bɔ́ àreen à vĩmɛnɛɛ? Tó gɛ̀nɔ ni vuro,

ò pó ble, ò í mi,
zaakũ óni ga ziamɛ.

33 Àsun tó ò á sãtɛro, gbɛ̃nna vãni dì dà mana yakamɛ. 34 À su
á laakariia súsu, àsun durunna kɛ doro, zaakũ á gbɛ̃kenɔ Luda
dɔ̃ro. Ma abirekũ ò de à á wé'iyã dɔ̃ yãimɛ.

Gàavunɔ mèɛ

35 Gbɛ̃kenɔ ni pi, gènɔ ni vu deramɛɛ? Mè kpate takan onigɔ̃
vĩi? 36 Yɔ̃nkɔ yãmɛ! Odì pɔ́ tɔ̃ à bòtɛ fɔ̃mbabonaa sariro. 37 Tó ò
pɔ́ tɔ̃, gbadon yoo ke pɔ́wɛ pãnde, àdi butɛ pɔ́wɛ pì ũro. 38 Luda
dì tó à butɛ lákũ à dìtɛ nàmɛ, baadi kũ a burio. 39 Pɔ́ wɛ̃ndidenɔ
pínki mè dokɔ̃nɔro. Bisãsiri pɔ́ ado, nɔ̀bɔnɔ pɔ́ ado, bãnɔ pɔ́
ado, kpɔ̀nɔ pɔ́ ado. 40 Ludambɛ pɔ́nɔn kun, andunia pɔ́nɔn kun.
Ludambɛ pɔ́nɔ gakuri ado, andunia pɔ́nɔ gakuri ado. 41 Ifãntɛ̃
gakuri ado, mɔvura pɔ́ ado, susunɛnɔ pɔ́ ado. Bee susunɛ pìnɔ
ń gakuri adonadona kɔ̃omɛ.

42 Lɛn anigɔ̃ de lɛ gènɔ vuna gɔrɔ zĩ. Òdi gè vĩ à vã, ani vu
vãnaa sari. 43 Òdi gè vĩ bèɛrɛɛ sari, ani vu kũ gakurio. Òdi
gè vĩ gbãna sari, ani vu kũ gbãnao. 44 Òdi gè vĩ kũ andunia
mèɛo, ani vu kũ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro mèɛo. Lákũ andunia mè
kun nà, lɛmɛ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro mè kun lɛ dɔ. 45 À kɛ̃na Luda
yãn ò pì, gbɛ̃ káaku Adamu gɔ̃ gbɛ̃ bɛ̃nɛ ũ, ama Adamu kpɛde
gɔ̃ Nini wɛ̃ndikpammari ũ. 46 Adi kɛ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro mè
mé àdi do arɛro, andunia mè mé àdi do arɛ, a gbɛra sà wɛ̃ndi
kũ àdi lákaro mèɛ. 47 Bisãsiri káaku bò bùsutiti gũmmɛ, a plade
bò ludambɛmɛ. 48 Gbɛ̃ kũ ò de zĩtɛ pɔ́ ũnɔ bòkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ à
bò zĩtɛnwo. Gbɛ̃ kũ ò de ludambɛ pɔ́ ũnɔ bòkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ à bò
ludambɛo. 49 Lákũ ó de gbɛ̃ kũ à bò zĩtɛn taka ũ nà, lɛn ónigɔ̃ de
gbɛ̃ kũ à bò ludambɛ taka ũ lɛ se.

50 Yã kũ ma òon dí ma gbɛ̃nɔ. Tó kpata kũ à bò Luda kĩnaa bò
gupuraa, óni le ò ble kũ ó mèɛoro. Óni le ògɔ̃ kú gu kũ àdi vãro
gũn kũ ó mè kũ àdi vãoro. 51 À ma, mani asiriyã oárɛ. Óni ga
ó pínkiro, ama óni li ó pínki 52 kãnto lán wé'ipakɛnaa bà kãkãki
kpɛde pɛna zĩ. Zaakũ kãkãki ni ũ bo, gènɔ ni vu vãnaa sari,
ókɔ̃nɔ sɔ̃ óni li. 53 Séde ó mè kũ àdi vã dí gɛ̃ a kũ àdi vãro gũn.
Séde ó mè kũ àdi ga dí gɛ̃ a kũ àdi garo gũn. 54 Tó ó mè kũ àdi vã
gɛ̀ a kũ àdi vãro gũn, akũsɔ̃ ó mè kũ àdi ga gɛ̀ a kũ àdi garo gũn,
akũ yã kũ à kɛ̃na Luda yãn dí ni papa ò pì:

Ò zǐi blè gaa, à mìi dè.

55 Ga, n zǐblena tɔ́n deraa?
Ga, n sɛwɛ kú mámɛɛ?

56 Durunna mé à ga sɛwɛ ũ, durunna gbãna sɔ̃ àdi bo doka
gũmmɛ. 57 Ò Luda sáabu kɛ, kũ àdi tó ò zǐ ble ó Dikiri Yesu Kirisi
gãi. 58 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à zɛ gbãna gíngin bona kũ
kpɛo sari. À wé tã Dikiri zĩa gɔrɔ sĩnda pínki, zaakũ á dɔ̃ kũ zĩ kũ
átɛn kɛ Dikirinɛ pãro.

16

Pɔlu wɛ̃tɛgɛna sorukɛnaa

1 Luda gbɛ̃nɔ kámazakɛnaa yã musu, lákũ ma ò Galatia bùsu
sɔsinɔ gbɛ̃nɔnɛ nà, à kɛ lɛ se. 2 Azumanɛnna kũ azumanɛnnao
á baadi gɔ̃ ɔgɔ kũ à lè a gbãna lén bo adona, àgɔ̃ kakara de àsun
kámaza pì wɛtɛ gɔrɔ kũ ma suro yãi. 3 Tó ma su, mani gbɛ̃ kũ a
ń dítɛ ò génɔ zĩ Yurusalɛmu kũ takadao kũ kámaza kũ a kàkara
pìio. 4 Tó à kὺ mà gémɛ sɔ̃, oni gé zɛmɛ.

Yã kũ Pɔlu kpàkpa à kɛnɔ

5 Tó ma bɔtɛ kũ Masedonia bùsuuo, mani su á kĩnaa, zaakũ
mani pã Masedonialamɛ. 6 Matɛn kpákpa mà gɔrɔpla kɛ kãáo.
Bee bunsirɛ se manigɔ̃ ye mà ble kãáo, áni gé zɛmɛnɛ gu kũ
mani gén. 7 Tera la má ye mà gɛ̃tɛáwala fàaro, matɛn kpákpa
mà gɔrɔpla kɛ kãáo, tó Dikiri wè. 8 Mani gɔ̃ Ɛfesu ari Pɛntikɔsi
dikpɛ zĩmɛ, 9 zaakũ Luda zé bòmɛnɛ manamana mà zĩ mana
kɛ, akũsɔ̃ ma ibɛrɛnɔn dasi.

10 Tó Timɔti sù à sù, àsun kɛnɛ búgubugu à vĩna kɛárɛro, zaakũ
àtɛn zĩ kɛ Dikirinɛ lán ma bàmɛ. 11 Á gbɛ̃ke sún a gya boro. À
zàna kɛnɛ de à le à ká ma kĩnaa aafia, zaakũ makũ kũ ma gbɛ̃nɔ
ó wé dɔi.

12 Ó gbɛ̃ndo Apolo sɔ̃, madìgɔ̃ nakaraa gɛ̀n baaakɔ̃ à su à á
gwa kũ ó gbɛ̃ kparanɔ. À ye sunaai gĩaro. Tó à zé lè, ani su.

Lédammana kpɛkpɛ

13 Àgɔ̃ kú á laakariia, àgɔ̃ zɛna Yesunaanikɛnaa gũn. Àgɔ̃
wɔ́rɔgɔ vĩ, àgɔ̃ gbãna. 14 À yã sĩnda pínki kɛ kũ yenyĩo.

15 Á Sɛtɛfana bedenɔ dɔ̃, kũ mɔ́kɔ̃nɔ mé ò Yesude káakunɔ ũ
Girisi bùsun, akũ ò ń zĩda kpà ògɔ̃ kpá Luda gbɛ̃nɔi. Ma gbɛ̃nɔ,
ma wé kèáwa, 16 à mì natɛ gbɛ̃ bire takanɔnɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn
kokari kɛ lɛɛlɛ zĩ dokɔ̃nɔ pìi gũnnɔ ń pínki. 17 Ma pɔ kè nna
Sɛtɛfana kũ Fɔtunatuo kũ Akaikuo sunaaa, zaakũ ò gɔ̀mɛnɛ á
gɛ̃nɛ ũmɛ. 18 Ò tò ma laakarii kpàtɛ kũ á pɔ́o. À bɛ̀ɛrɛ lí gbɛ̃ bire
takanɔnɛ.

19 Asia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa. Akila kũ Pirisilao kũ
sɔsi gbɛ̃ kũ òdi kɔ̃ kakara ń bɛanɔ fɔ kpàáwa manamana Dikiri
gũn. 20 Ó gbɛ̃ kũ ó lɛɛlɛnɔ fɔ kpàáwa á pínki. À fɔ kpákɔ̃a kũ
Luda gbɛ̃nɔ lépɛmmanaao. 21 Makũ Pɔlu, ma ɔgbɛn dí. Ma fɔ
kpàáwa. 22 Tó gbɛ̃ke ye Dikiriiro, Luda láari boa. Ó Dikiri tɛn
su. 23 Dikiri Yesu gbɛ̃kɛ kɛárɛ. 24 Má yeái á pínki kunna Kirisi
Yesu gũn.

KƆRINTIDENƆ TAKADA PLADE

Pɔlu kũ Kɔrinti Yesudenɔ 1:1-7:16
Yudea Yesudenɔ kámazakɛnaa 8:1-9:15
Pɔlu gina kũ a zĩdao 10:1-13:14

Laakarikpatɛnaa

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zȉrii Luda pɔyenyĩnaa gũn kũ ó gbɛ̃
Timɔtio, ókɔ̃nɔ mé o takada dí kɛ̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Kɔrintinɔnɛ kũ
Luda gbɛ̃ kũ ò kú Girisi bùsunnɔ ń pínki. 2 Luda ó De kũ Dikiri
Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.

3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá, De Luda
wɛ̃ndadɔ̃nnɛri nèsɛkpatɛrii pìi. 4 Àdi ó laakari kpátɛwɛrɛ
ó wɛ́tãmmana sĩnda pínki gũn, de ò le ò gbɛ̃ kũ ò kú bee
wɛ́tãmmana kpate taka buri gũnnɔ laakari kpátɛńnɛ se kũ
laaakarikpatɛbɔ kũ Luda ó laakarii kpàtɛowɛrɛo. 5 Lákũ wari
kũ Kirisi kɛ̀ɛ dì liwái nà, lɛmɛ dɔ ó laakarii dì kpátɛ manamana
Kirisi yãi. 6 Tó ótɛn wari dɔ, á laakarikpatɛna kũ á surabanaao
yãimɛ. Tó Luda ó laakarii kpàtɛ, á laakarikpatɛna yãimɛ, de à
le à wari dokɔ̃nɔ kũ ótɛn kɛ fɔ̃. 7 Ó tãmaa vĩ á yã musu sikaa
sari, zaakũ ó dɔ̃ lákũ á bàka kú kũoo warikɛnaa gũn nà, lɛn á
bàka kú kũ ó laakarikpatɛnaao lɛ dɔ.

8 Ó gbɛ̃nɔ, ó ye àgɔ̃ dɔ̃ lákũ ò ó wɛ́ tầ Asia bùsun nà. Ò mèɛ
ǔwá manamana de ó gbãna léla, bee ó wɛ̀ndi ó wɛ́ dɔi sero. 9 Yã
dàóla, ótɛn da o gamɛ. Abire ó lé, de òsun zɛ kũ ó zĩda gbãnaoro,
séde Luda kũ àdi gènɔ vu gbãna. 10 À ó bó kari zɔ̃kɔ̃ɔ gũn, akũsɔ̃
ani ó bon. Àpiin ó wɛ́ dɔi à ó bon dɔ 11 adua kũ átɛn kɛwɛrɛ gãi.
Lɛmɛ gbɛ̃nɔ ni sáabu kɛnɛ dasi ó yã musu gbɛ̃kɛ kũ à kèwɛrɛ yãi
gbɛ̃ dasinɔ aduakɛna sabai.

Pɔlu tá gboronaa

12 Yã kũ odì a ĩa dãn dí: Ó laasun tɛn owɛrɛ, kũ Luda gbãnao
ó kú kũ nèsɛpurao manafiki sari andunia gũn, atɛ̃nsa á kĩnaa.
Andunia ɔ̃ndɔ̃n ó kúoro, séde Luda gbɛ̃kɛ. 13 Odì takada ke
kɛ̃árɛro, séde a kũ áni a kyó kɛ à dɔ̃ baasiro. 14 Lákũ á ó dɔ̃ nà
fíti tera, má ye à ó dɔ̃ sãnsãn, de à ĩa dã ó yã musu Dikiri Yesu
sugɔrɔ zĩ, lákũ óni dã á yã musu nà.

15-16 Yã pì náanikɛnaa gũn ma dìtɛ yã, tó matɛn gé Masedonia,
mà bɔtɛ á kĩnaa mà á gwa káaku, mà ɛra mà su kũ á kĩnaao de
à arubarika le gɛ̃n pla, gbasa à kpámai ma Yudea gɛnaa gũn.
17 Kũ ma tá bire dìtɛ, ma yã futɛ kèn yá? Tó ma dìtɛ mà yã kɛ,
andunia yã dì domɛnɛ arɛ mà pi, ee, ee ke oi, oin yá? 18 Lákũ
Luda náani vĩ nà, yã kũ o òárɛ bi eemɛ, adi kɛ oinlo. 19 Luda Né
Yesu Kirisi kũ makũ kũ Silasio kũ Timɔtio o a yã waazi kɛ̀árɛ

bi gbɛ̃ kũ àdi pi eemɛ, adi kɛ oinlo, àkũmɛ Luda ee ũ. 20 Zaakũ
lɛ́ kũ Luda gbɛ̀ sĩnda pínki yãpura dì kɛ a gũmmɛ. Abire yãi kũ
Yesu Kirisi tɔ́o òdi pi, aami, Luda tɔ́bona yãi. 21 Luda mɛ́ à ó
zĩni pètɛ Kirisi gũn kũ ákɔ̃nɔ, à ó dítɛ a pɔ́ ũ, 22 à a sèedaa kèwá,
à a Nini dà ó swɛ̃n pɔ́ kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ.

23 Luda ma nèsɛ dɔ̃, àkũmɛ ma sèedade ũ. Kũ má ye mà á bobo
á dànlo yãin mádi gɛ́ Kɔrinti doro. 24 Adi kɛ ótɛn gbãna mɔárɛ á
ludanaanikɛnaa musunlo, zaakũ a zĩni pètɛ kɔ̀, ótɛn zĩ kɛ kãáo
á pɔnna yãimɛ.

2

1 Akũ ma zɛo kũ mani su á kĩnaa kũ nèsɛyakanaao doro. 2 Tó
ma tò á nèsɛɛ yàka, dí mɛ́ ani ma pɔ kɛ nnaa, tó adi kɛ ákɔ̃nɔ kũ
ma á nèsɛɛ yàkaárɛnɔ baasiroo? 3 Ma takada kɛ̃árɛ lɛ, de tó ma
su á gwa, ákɔ̃nɔ kũ á de à ma pɔ kɛ nnanɔ sún ma nèsɛ yakaro
yãimɛ. Má dɔ̃ sãnsãn kũ ma pɔnna bi á pínki pɔnnamɛ. 4 Ma
takada pìi kɛ̃árɛ wari gũn kũ pɔsira zɔ̃kɔ̃ɔo kũ wɛ́'i dasio, adi kɛ
de á pɔ yaka yãinlo, de àgɔ̃ dɔ̃ lákũ má yeái nà yãimɛ.

Sùrukɛna kũ taarideo

5 Tɔ̀, tó gbɛ̃ke nèsɛyakana yã kè, adi kɛ ma nèsɛɛn à yàkaro,
á gbɛ̃ sĩnda pínki pómɛ à yàka, ke á gbɛ̃kenɔ, de màsun o à gɛ̃
onalaro. 6 Wari kũ á daside dɔ̀ gbɛ̃ pìia mɔ̀a. 7 Abire yãi à sùru
kɛ kãao tera sà, à a laakari kpátɛnɛ, de a pɔsira kori sún a dɛro
yãi. 8 Abire yãi ma kútɛ kɛ̀árɛ, à mɔnɛ súsu kũ á yei. 9 Àkũ mɛ́
à tò ma takada birekũ kɛ̀árɛ, ma lí pètɛoáwa, de mà le mà dɔ̃
tó á yã kũ ma òárɛ kũna pínki. 10 Tó a gbɛ̃ kɛ̀ kũ a taario, madì
ade kɛ̃ se. Zaakũ tó ma gbɛ̃ yã kɛ̀nɛ, tó yãke sù à kun, madì kɛ
á yãi Kirisi arɛ, 11 de Setan sún ɔ̃ndɔ̃ kɛwɛrɛro yãi, zaakũ ó a
manafikinɔ dɔ̃.

Luda zĩkɛrinɔ

12 Kũ ma ka Toroasi de mà Kirisi baaru nna kpá, Dikiri zɛ́
bòmɛnɛ, 13 ama ma laakari kpatɛnaro, kũ mádi ma gbɛ̃ndo Titu
lero yãi. Akũ ma lɛ́ zàḿma gwe, ma da Masedonia zɛ́n.

14 Ma sáabu kè kũ Ludao, zaakũ àdigɔ̃ dowɛrɛ arɛ gɔrɔ sĩnda
pínki, odìgɔ̃ zl̀blerinɔ ũ Kirisi gũn, odì a dɔ̃na gbĩ dagula gu
sĩnda pínkia. 15 Zaakũ ó de turaretiti gbĩnnade kũ Kirisi kpàta
Ludanɛ ũ gbɛ̃ kũ àtɛni ń sura banɔ té kũ gbɛ̃ kũ ò sãtɛnanɔ. 16 Ó
de gè gbĩ ũ gbɛ̃kenɔnɛ, akũ àdi ga iḿnɛ. Ó de wɛ̃ndi gbĩ ũ gbɛ̃
kparanɔnɛ, akũ àdi wɛ̃ndi iḿnɛ. Ó dí mɛ́ à kà à zĩ bire kɛɛ? 17 Ó
de lán gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ laga tá kũ Luda yãonɔ bàro. Kirisi gũn odì
yã o kũ nèsɛpurao kũ Luda dɔ̃naao a zl̀rinɔ ũ.

3

1 O ɛra ótɛni ó zĩda sáabu kpán yá? Ó bàka kú kũ sèeda takada
kũ ò kɛ̀árɛ ke kũ a kɛ̀ńnɛo lán gbɛ̃kenɔ bàn yá? 2 Ákɔ̃nɔmɛ ó
takada pì ũ kũ à kɛ̃na ó swɛ̀ɛa. Gbɛ̃ sĩnda pínki ni fɔ̃ à dɔ̃ à a
kyó kɛ. 3 Átɛn mɔńnɛ gupuraa kũ ákɔ̃nɔmɛ takada kũ Kirisi kɛ̀
à nàwɛrɛ ó ɔĩ ũ. Adi takada pì kɛ̃ kũ tawadaaoro, à kɛ̀ kũ Luda
Wɛ̃ndide Niniomɛ. Adi kɛ̃ gbè anloaro, à kɛ̀ á swɛ̀ɛamɛ.

4 Yã kũ ó a náani vĩn gwe Luda arɛ Kirisi gãi. 5 Adi kɛ o ka ó
zĩdanɛ ò pi, yã pìi bò ó kĩnaanlo, Ludamɛ ó gbãna ũ. 6 Àkũ mɛ́
à ó káa, akũ ó de a bàka kunna kũ gbɛ̃nɔo dufu zĩkɛrinɔ ũ. Adi
kɛ doka kũ à kɛ̃nanlo, Luda Nini yãmɛ. Zaakũ doka dì ga ińnɛ,
Nini pì sɔ̃, àdi wɛ̀ndi ińnɛ.

7 Kũ Luda doka kɛ̀ gbè anloa, a gakuri bò Musa ãnnwa. Bee
kũ a tɛ́kɛna dí gì kɛro, Isarailanɔ dí fɔ̃ ò gwàro. Tó zɛ́ kũ àdi ga
ińnɛ pìi bò kũ gakuri bire takao, 8 oni Nini pì zɛ́ gakuri yã o dɔ
yá? 9 Tó zɛ́ kũ àdi yã dańla gakuri vĩ, zɛ́ kũ àdi tó yã bo kũńwo
nna gakuri deala zà. 10 Pɔ́ kũ à gakuri vĩ yã gakuri vĩ doro,
gakuri kũ à deala pì yãi. 11 Tó pɔ́ kũ adi gì kɛro bò kũ gakurio,
pɔ́ kũ àdigɔ̃ kun gakuri deala zà.

12 Zaakũ ó tãmaa bire taka vĩ, odì yã o kũ swɛ̀gbãnao, 13 adi
kɛ lán Musa bàro, kũ à fáta kù a ãnnwa de Isarailanɔ sún a ãn
tɛ́kɛna kũ àdi gì kɛro lakana ero yãi. 14 Ama ń sã gbãna, zaakũ
ari gbãra tó òtɛn Luda bàka kunna kũńwo takada kyó kɛ, fáta
dokɔ̃nɔ pìi dìgɔ̃ kú ń laasunlamɛ. Àdi goro, séto gbɛ̃ kú Kirisi
gũn baasiro. 15 Ari kũ a terao tó òtɛn Musa takada kyó kɛ, fáta
pìi dìgɔ̃ kú ń laasunlamɛ. 16 Ama tó gbɛ̃ arɛ dɔ̀ Dikiria, fáta pìi
dì goa. 17 Dikiri pìimɛ Luda Nini ũ, akũsɔ̃ gu kũ Dikiri Nini pì
kún, àdi tó ò gɔ̃ ń zĩdanɛ. 18 Ókɔ̃nɔ kũ pɔ́ gò ó ãnnwanɔ, ótɛn
Dikiri gakuri mɔńnɛ lán dígi bà, odìgɔ̃ li lán a bà gakuri gɔ̃ kara
gakurila. Dikiri kũ à de Luda Nini ũ pì kɛnaan gwe.

4

Luda zìrinɔ zĩ

1 Abire yãi lákũ Luda zĩ bire dàwɛrɛ a sùruu gũn nà, odì
kpasaoro. 2 O ɔ gbàrɛ asiri wé'isariyãnɔi, odì yã kɛ kũ man-
afikioro, akũsɔ̃ odì Luda yã kotiro. Odì yãpura ońnɛ súsu, de
ò ó zĩda mɔ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ Luda arɛ. 3 Tó baaru nna kũ ótɛn
kpá utɛnamɛ, gbɛ̃ kũ ò sãtɛnanɔn à utɛnańnɛ. 4 Zaakũ andunia
díkĩna dikiri Yesusaridenɔ wɛ́ vì̀na kù̀ńnɛ, de òsun baaru nna
sí, Kirisi kũ à de Luda taka ũ gakuri gu puńnɛro yãimɛ. 5 Ó zĩda
kpàkpan ótɛn kɛro, Yesu Kirisi dikirikɛ kpàkpan ótɛn kɛ, akũsɔ̃
ótɛn zɔ̀ bleárɛ a yãi. 6 Luda pì, gu pu gusiran, akũ à gu pù ó

swɛ̃n lɛ dɔ. Gupura pì de a gakuri kũ àtɛn té kɛ Kirisi ãnnwa dɔ̃na ũ.

7 Ó aruzɛkɛ bire vĩ ó mɛ̀ kũ ò de lán ɛ̃ oro bànɔ gũn, de ò le ò dɔ̃ kũ gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ pìi bò Luda kĩnaamɛ, adi kɛ ó kĩnaanlo. 8 Òdigɔ̃ wari dɔwá kpa sĩnda pínkia, bee kũ abireo odì fuaro. Òdi bídi kɛ, ama ó tãmaa dì lákaro. 9 Òdi wé tãwá, ama Luda dì ó tónlo. Òdi ó pãtɛ, ama odì garo. 10 Gɔrɔ sĩnda pínki ó kú Yesu ga taka buri léi, de a kunna le à pisi ó mɛ̀ɛa yãi. 11 Zaakũ ókɔ̃nɔ kũ ó bɛ̃nɛnɔ odìgɔ̃ kú ga léi Yesu yãi, de a kunna le à pisi ó mɛ̀ kũ ani gaa yãi. 12 Lɛn ga pì tɛn zĩ kɛ ó gũn lɛ, akũsɔ̃ wɛ̃ndi tɛn zĩ kɛ á gũn. 13 À kɛ̃na Luda takadan ò pì: Má Luda náani vĩ, akũ ma yã ò. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, o Luda náani dokɔ̃nɔ pìi kɛ̀, akũ ótɛn yã o a yãi. 14 Zaakũ ó dɔ̃ kũ lákũ Luda Dikiri Yesu vù gan nà, ani ó vu kãao gan se, ani ó kátɛ a arɛ lɛɛlɛ kũ ákɔ̃nɔ. 15 Yã dínɔ pínki tɛni ó lé á yãi, de Luda gbɛ̃kɛ kũ àtɛn li gbɛ̃nɔi dasi le a sáabukpana kara a tóbona yãi.

Wédɔna mɛ̀ dufui

16 Abire yãi odì kpasaro. Bee tó ó mɛ̀ tɛn kakatɛ, ó nini dìgɔ̃ dufu kũ lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 17 Ó wétãmma gɔrɔ do lɛɛkɛɛnle díkĩna tɛn gakuri zɔ̃kɔ̃ kũ àdi lákaro iwɛrɛ, kũ adi sí lɛkɔ̃aro. 18 Ó wé pé pɔ́ kũ òdi wé sialɛaro, sé pɔ́ kũ òdi wé sialɛro. Zaakũ pɔ́ kũ òdi wé sialɛ bi gɔrɔ pla pɔ́mɛ. Pɔ́ kũ òdi wé sialɛro sɔ̃, àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.

5

1 Ó dɔ̃ kũ tó ó sɔ̀ kũ ó kun kpé ũ andunia dí gũn yàka, Luda ni kpé kũ odi bo kũ ɔoro kpáwá a bɛa ari gɔrɔ sĩnda pínki. 2 Tera sɔ̃ odì nda sɔ̀ɔ pìi gũn, ó ye ò ludambɛ pɔ́ pì da, 3 zaakũ tó o bo sɔ̀n, ónigɔ̃ kun mɛ̀ɛ sariro. 4 Gɔrɔ kũ ó kú sɔ̀ díkĩna gũn, odì nda lákũ ó aso sɛna bà. Adi kɛ ó ye ò bo a gũnnlo, ó ye ò ludambɛ pɔ́ damɛ, de wɛ̃ndi ó sɔ̀ kũ ani ga pì mɔ́. 5 Abire yãin Luda ó soru kɛi, akũ à a Nini kpàwá pɔ́ kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ.

6 Abire yãi ó swɛ̃ɛ dìgɔ̃ gbãna. Ó dɔ̃ gɔrɔ kũ ó kú mɛ̀ díkĩna gũn, ó kú Dikiri kĩnaaro. 7 Zaakũ ludanaanikɛnaan ó kúo, adi kɛ wésinaalɛ yãnlo. 8 Ó swɛ̃ɛ dìgɔ̃ gbãna. Bona sɔ̀ɔ pìn gɛna Dikiri kĩnaan ó yei. 9 Kunna mɛ̀ɛ gũnn yá, bona a gũnn yá, odìgɔ̃ wɛtɛ ó yã káagu. 10 Zaakũ Kirisi nigɔ̃ vutɛna a tìntinnwa, ó pínki óni bo ò zɛ a arɛ, ani fĩna bo ó baadinɛ a kunna mɛ̀ɛ gũn yãkɛnaa, a mana ke a vãni.

Bisãsirinɔ kɛna nna kũ Ludao zĩ

11 Lákũ ótɛn vĩna kɛ Dikirinɛ lɛ nà, odì wɛtɛ gbɛ̃nɔ yã pì zé e. Luda ó dɔ̃ sãnsãn, akũsɔ̃ ó ye à ó dɔ̃ á swɛ̃n lɛ dɔ. 12 Ótɛni ó zĩda sáabu kpáárɛ dɔnlo, ótɛni á gba zé à ĩa dã ó yã musumɛ, de à le

à yã̄ we gbɛ̃ kū̃ àdi ĩa dã̄ kū̃ mè yão, adi kɛ swɛ̀ yãnloa. 13 Tó átɛn da ó mìi lìtɛ, Luda yãimɛ. Tó ó kú ó dɔ̀rɔɔa, á yãimɛ. 14 Zaakū̃ Kirisi yenyĩ mé àtɛn té káógu. O è tó gbɛ̃ mèn do gà gbɛ̃ sĩnda pínki yãi, ò gà ń pínkin gwe. 15 À gà gbɛ̃ sĩnda pínki yãi, de gbɛ̃ kū̃ ò gɔ̃̀nɔ súngɔ̃ kun ń zĩda pɔ́ ū̃ doro, séde gbɛ̃ kū̃ à gà ń yãi à vù pɔ́.

16 Abire yãi odì gbɛ̃ke gwa lákū̃ andunia gbɛ̃nɔ dì gwa nà tera doro. Bee kū̃ ó Kirisi dɔ̃ lákū̃ andunia gbɛ̃nɔ a dɔ̃ nà yã̄, ó a dɔ̃ lɛ tera doro. 17 Zaakū̃ tó gbɛ̃ kú Kirisi gũn, à gɔ̃̀ gbɛ̃ dufu ū̃. A kunna zĩ gɛ̃̀tɛ, kunna dufu mé à gɔ̃̀nɛ. 18 Abire bò Luda kĩnaamɛ pínki. À ó ké kãao nna Kirisi gãi, akū̃ à gbɛ̃nɔ kɛna nna kãao zĩ dàwɛrɛ. 19 Kirisi gũn Luda andunia kè kãao nna gbɛ̃nɔ taarinɔ yã̄ danaa sari, akū̃ à gbɛ̃nɔ kɛna kãao nna pì yã̄ nàwɛrɛ ó ɔ̃ĩ. 20 Abire yãi Kirisi gɛ̃nɛnɔn ó ū̃. Luda tɛn gbɛ̃nɔ sísi ó gãi. O kútɛ kèárɛ Kirisi gbèn, à kɛ nna kū̃ Ludao. 21 Luda tò durunnasaride gɔ̃̀ durunna kútɛkɛbɔ ū̃ ó yãi, de kunna a gũn Luda tó yã̄ bo kũoo nna.

6

1 Zaakū̃ Luda zĩkɛri dakenɔn ó ū̃, o kútɛ kèárɛ, àsun Luda gbɛ̃kɛ sí à a kɛ pãro. 2 Luda pì:

Ma n yã̄ mà a gɔrɔa,
ma kpanyĩ surabana gɔrɔ.
Gɔrɔ kà sà, gbãramɛ surabana gɔrɔ pì ū̃.

3 Odì yã̄ kū̃ ani tó gbɛ̃ fu kɛro, de òsun ó zĩ taari lero yãi. 4 Odì ó zĩda mɔ gbɛ̃nɔnɛ zé sĩnda pínki gũn kū̃ Luda zĩkɛrinɔn ó ū̃. Odì mɛna fɔ̃ manamana kū̃ takasio kū̃ wario kū̃ wétãmmanaao. 5 Ò ó gbɛ̃, ò ó ká kpésiran, ò fùtɛwái. O zĩ gbãna kè, ódi le o i òro, nà ó dé. 6 O mɔ̀ńnɛ kū̃ nèsɛpurao kū̃ dɔ̃naao kū̃ sùruuo kū̃ manakɛnaao kū̃ Luda Ninio kū̃ yenyĩ manafiki sario 7 kū̃ yãpura'onaao kū̃ Luda gbãnao. Ó yãmanakɛbɔnɔ kũna ó ɔplan kū̃ ó ɔzɛo. 8 Òdi ó kpe ta, òdi ó kpe bo. Òdi ó tɔ́ vãni sí, òdi ó tɔ́ nna sí. Yãpuradenɔn ó ū̃, akū̃ òdi ó ditɛ manafikidenɔ ū̃. 9 Tɔ́denɔn ó ū̃, akū̃ òdi ó ditɛ lán gbɛ̃ kū̃ ò ń dɔ̃ronɔ bà. Ó bɛ̃nɛmɛ fá, akū̃ òdi ó ditɛ gènɔ ū̃. Òdi ó ditɛ pógbɛ̃nanɔ ū̃, ama òdi ó dɛro. 10 Ó pɔ dìgɔ̃ nnamɛ, akū̃ òdigɔ̃ ó ditɛ pɔsiradenɔ ū̃. Odì gbɛ̃nɔ kɛ aruzɛkɛdenɔ ū̃ dasi, akū̃ òdigɔ̃ ó ditɛ takasidenɔ ū̃. Ó pɔ́ sĩnda pínki vĩ, akū̃ òdigɔ̃ ó ditɛ pósaridenɔ ū̃.

11 Kɔrintidenɔ, o yã̄ òárɛ súsu, o ó nèsɛɛ wɛ̀árɛ. 12 Ódi ó nèsɛgũnyã̄ utéárɛro, ama a á pó ùtɛwɛrɛ. 13 Ma yã̄ òárɛ lán ma néno bà. Lákū̃ o ó nèsɛɛ wɛ̀árɛ nà, à á nèsɛ wɛ̃wɛrɛ lɛ se.

Àsun kɛ lɛɛlɛ kū̃ Yesusaridenɔoro

14 Àsun kɛ dokɔ̃nɔ kũ Yesusaridenɔoro. Yã mana bàka ũgba
kũ a vãnioo? Bɔ́n gupura kũ gusirao vĩ kũ kɔ̃oo? 15 Kirisi yã
ni kɔ̃ sí kũ Setan pɔ́o deramɛɛ? Deramɛ Yesude bàka nigɔ̃ kú kũ
Yesusarideoo? 16 Luda kpɛ́ dì kɔ̃ sí kũ tãnanɔo yá? Zaakũ Luda
Wɛ̃ndide kpɛ́n ó ũ, lákũ à ò nà:
Manigɔ̃ kú kũńwo, manigɔ̃ kure ń tɛ́,
manigɔ̃ de ń Luda ũ,
onigɔ̃ de ma gbɛ̃nɔ ũ.
17 Abire yãi Dikiri pì:
À kɛ̃ḿma, àgɔ̃ kú ádona,
àsun ɔ na pɔ́ gbãsĩaro,
mani á sí, 18 manigɔ̃ denɛ De ũ,
ánigɔ̃ de ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ kũ ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔ.
Dikiri Gbãnasĩndapinkide mé à ò.

7

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ Luda lɛ́ sɛ̀wɛrɛ lɛ nà, ò mì kɛ̃ yã kũ
àdi mɛ̀ kũ ninio gbà lɛ́a mámmam, ò ó kunna adona lɛ́ papa
vĩnakɛna Ludanɛ gũn.

Pɔlu pɔ kɛ̀ Kɔrintidenɔa nna

2 À tó ó yã gɔ̃ kú á swɛ̃̀n. Ódi taari kɛ gbɛ̃kenɛro, ódi gbɛ̃ke
sãtɛro, ódi gbɛ̃ke taki kɛro. 3 Mádi abire o mà yã daálanlo. Ma
ò yã kɔ̀ kũ á yã kú ó swɛ̃̀n ò ga lɛɛlɛ ke ògɔ̃ kun lɛɛlɛmɛ. 4 Má á
náanikɛna manamana, madì lɛ́ gbɛ̃ á yã musu manamana. Ó
warikɛnaa gũn pínki ma laakari kpatɛna métɛmɛtɛ, ma pɔ kɛ̀
nna à gɛ̃̀ ɔla. 5 Bee kũ o ka Masedonia bùsun, ó mɛ̀ dí kpátɛro.
Wari lìkawái kpa sĩnda pínkia, ò fùtɛwái kũ fìtio, vĩna ó kũ. 6 Akũ
Luda kũ àdi gbɛ̃ kũ ò bùsanɔ sé lei ó sé lei Titu sunaa gũn. 7 Adi
kɛ a sunan adoro, kũ a a sɛ̀ lei yãimɛ dɔ. À pìwɛrɛ átɛni ma bɛgɛ
kɛ, á kú díndɔ̃mɛnɛ gũn, ma yã á kũna gbãna sà, akũ ma pɔnna
kàra.

8 Bee kũ takada kũ ma kɛ̀árɛ á nèsɛɛ yàka, mádi nèsɛ litɛro.
Kũ ma è takada pì á nèsɛɛ yàkaárɛ gɔrɔ pla, de ma nèsɛ lìtɛ yã,
9 ama ma pɔ kɛ̀ nna sà. Adi kɛ kũ ma á pɔ yàkaárɛ yãinlo, kũ á
pɔsira tò a nèsɛɛ lìtɛ yãimɛ. Á nèsɛyakanaa pìi bò Luda kĩnaamɛ.
Abire yãi ódi ásaru kɛárɛro. 10 Pɔsira kũ à bò Luda kĩnaa, àdi tó
gbɛ̃ nèsɛ litɛ à surabana le, ani díndɔ̃mɛnɛ kɛro. Andunia pɔsira
mé àdi ga ińnɛ. 11 À gwa pɔ́ kũ pɔsira kũ à bò Luda kĩnaa pì ìárɛ.
Á mɛ̀ɛ wå̀ sà, a gi kũ á zĩdao, á laakarii fùtɛ, vĩna á kũ, a ma bɛgɛ
kɛ̀, a wɛ́ tå̀, a ń sã gà. Yã pìi gũn pínki a á zĩda mɔ̀ńnɛ kũ á taari
vĩ yã pìi gũnlo.

12 Bee kũ ma takada pìi kɛ̀árɛ, adi kɛ gbɛ̃ kũ à taari kɛ̀ ke gbɛ̃
kũ ò taari kɛ̀nɛ yãinlo, ma kɛ̃̀ Luda dɔ̃naa gũmmɛ, de á yenawái

le à boárɛ gupuraa. 13 Abire yãi ó laakari kpatɛna. Ó laakari kpatɛnaa pìi gbɛra, ó pɔnna kàra manamana Titu pɔnna yã musu, kũ á pínki a tò a nini sù yãi. 14 Ma lé gbɛ̃nɛ kũ á yão yã, ádi tó wé'i ma kũro. Lákũ o yãpura òárɛ yã sĩnda pínki gũn nà, lɛn ó légbɛ̃na Titunɛ kɛ̀ yãpura ũ lɛ. 15 Lákũ a bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ nà, a a kpe tà, akũsɔ̃ a a yã mà á pínki, tó à dɔ́ á yã pìin, a yenaái dì karamɛ. 16 Ma pɔ dìgɔ̃ nna, kũ má á náanikɛna yã sĩnda pínki gũn yãi.

8

Kɔ̃kamazakɛnaa

1 Ó gbɛ̃nɔ, ó ye àgɔ̃ gbɛ̃kɛ kũ Luda kɛ̀ Masedonia bùsu sɔsinɔ gbɛ̃nɔnɛ dɔ̃. 2 Ń yɔ̃ogwanaa kũ wétãmma pãsĩo gũn, ń pɔ kɛ̀ nna manamana, akũ bee kũ ń takaside búgubugukɛo ò gba dàńnɛ à gɛ̃ ɔla. 3 Ma òárɛ ò gba dà kũ nèsɛ mèn doo ń gbãna lén, à de ń gbãnala se. 4 Ò wé kɛ̀wá ń zĩda, ò kútɛ kɛ̀wɛrɛ manamana, ò ń gba zé ń ɔ le àgɔ̃ kú Luda gbɛ̃nɔ kámazakɛnaa gũn. 5 Ò kɛ̀ de pɔ́ kũ ó wé dɔila, ò ń zĩda kpà Dikiria gĩa kũ ókɔ̃nɔ dɔ Luda pɔyenyĩnaa gũn. 6 Abire yãi o wé kɛ̀ Titua à gé kámaza yã kũ à nàa á té lakiti kɛ. 7 Zaakũ á gbãna yã sĩnda pínki gũn, ludanaanikɛnaa kũ yã'onaao kũ dɔ̃naao kũ yã sĩnda pínki aniao kũ yenyĩ kũ á vĩ kũooo, àgɔ̃ gbãna kámaza pì kɛnaa gũn dɔ.

8 Adi kɛ matɛn yã ditɛárɛnlo, ania kũ gbɛ̃ pãndenɔ kɛ̀ɛn matɛn oárɛ, de mà á yenyĩ yãpura dɔ̃. 9 Á ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ dɔ̃. Pɔ́de inaa gɔ̃ pɔ́saride ũ á yãi, akũ a pɔ́sarideke gũn à á ké pɔ́denɔ ũ. 10 Lákũ ma è nà yã pìi musun dí: À kǔ ákɔ̃nɔ kũ a zɛ kũ yã pìio zaa muniyã akũsɔ̃ átɛn kɛnɔ, 11 à yã pì lakiti kɛ sà. Zaakũ á soru kɛ̀ kũ a kɛnaao, à kɛ á gbãna lén. 12 Tó gbɛ̃ gba dà kũ nèsɛ mèn doo pɔ́ kũ à vĩ lén, adi kɛ kũ pɔ́ kũ à vĩronlo, abire mé àdi ká. 13 Adi kɛ matɛn aso lago gbɛ̃ pãndenɔnɛ, matɛn diárɛnlo, de à kɛ lɛɛlɛmɛ. 14 Tera lán dí bà zaakũ pɔ́ dìái, à kpá gbɛ̃ kũ pɔ́ àdi kĩammanɔa, de zĩkea tó pɔ́ dìńyĩ, akũsɔ̃ pɔ́ kǐaáwa, ò kpááwa. Lán abire bà ánigɔ̃ lɛɛlɛ. 15 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:

Gbɛ̃ kũ à sètɛ zɔ̃kɔ̃ pɔ́ dí dialaro,
gbɛ̃ kũ à sètɛ fíti pɔ́ dí kĩaro.

Titunɔ yã

16 Ma sáabu kɛ̀ kũ Ludao, kũ à tò á yã kú Titu swɛ̃̀n lákũ à kú ma swɛ̃̀n nà se. 17 À ó yã mà, a mèɛ wǎ à su á gwa, lákũ a pɔ yei nà. 18 Ó gbɛ̃ do kũ a tɔ́ dàgula sɔsinɔ gbɛ̃nɔ té ń pínki baarunnakpanaa musun o dànɛ. 19 Abire gbɛra dɔ sɔsinɔ gbɛ̃nɔ a dà à gé kũoo kámaza zĩ kũ ótɛn kɛ kɛ. Ótɛn zĩ pì kɛ Dikiri tɔ́bona yãimɛ kũ ania kũ ó vĩo. 20 Ó ye gbɛ̃ke ó taari e lákũ

ótɛn kɛ nà kũ gba zɔ̃kɔ̃ kũ à na ó ɔĩ yãoro. 21 Adi kɛ yã kũ à
mana Dikirinɛɛn ótɛn pɛ́a adoro, yã kũ à mana bisãsirinɔnɛmɛ
se. 22 O ó gbɛ̃ndo pãnde dàńnɛ dɔ. O a laakarii gwà a lɛ́ vĩro,
o è à ania vĩ yã sĩnda pínki gũn, akũsɔ̃ a ania èra à kàra tera,
kũ à á náanikɛna yãi. 23 Titu dake sɔ̃, ma zĩkɛri dake kũ odì á
mana wɛtɛ lɛɛlɛn a ũ. Ó gbɛ̃ kparanɔ sɔ̃, sɔsinɔ gbɛ̃nɔ zl̀rinɔmɛ,
mɔ́kɔ̃nɔmɛ Kirisi tɔ́borinɔ ũ. 24 Abire yãi à mɔńnɛ kũ á yeńyĩ,
de sɔsi gbɛ̃ pìnɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ lɛ́ kũ ótɛn gbɛ̃ á yã musu bi yãpuramɛ.

9

1 Adi kũ mà takada kɛ̃árɛ Luda gbɛ̃nɔ kɔ̃ kámaza kɛnaa pì
yã musuro, 2 zaakũ má dɔ̃ kũ a nèsɛmana dà, akũ ma lɛ́ gbɛ̀
Masedonia gbɛ̃nɔnɛ ma pì, Girisi gbɛ̃nɔ soru mà zaa muniyã.
Á aniakɛnaa pì ń gbɛ̃nɔ mèɛ fùtɛ dasi. 3 Akũ ma ó gbɛ̃ pìnɔ zl̀áwa
de àgɔ̃ kú soru gũn lákũ ma ò nà, de lɛ́ kũ o gbɛ̀ yã pìi musu sún
kɛ pãro. 4 Tó Masedonia gbɛ̃kenɔ sù kũmao, tó ò è á soru dí
manaro, wé'i ni ó kũ, kũ o á náanikɛna yãi., Oni á pɔ́ o dɔ yá?
5 Abire yãi ma dìtɛ à mana mà o gbɛ̃ pìnɔnɛ ò domɛnɛ arɛ, ò
gba kũ a gĩnakɛ a a lɛ́ sè yã kɛkɛ káaku, de á soru gɔ̃ mana, àgɔ̃
de nèsɛdo gba ũ, adi kɛ gba tilasinlo.

Gbadana kũ nèsɛdoo

6 Àgɔ̃ yã díkĩna dɔ̃:

Tó n tɔ̀ fíti, ĩni kɛ̃ fíti,
tó n tɔ̀ zɔ̃kɔ̃, ĩni kɛ̃ zɔ̃kɔ̃.

7 Baadi kpá lákũ à dà a swɛ̀ɛ gũn nà ãnsisinaa sari tilasii sari.
Luda ye gbɛ̃ kũ àdi gba da kũ pɔnnaooi. 8 Luda ni fɔ̃ à tó
arubarika sĩnda pínki likaái, de gɔrɔ sĩnda pínki pɔ́ sĩnda pínki
mɔ́áwa yã sĩnda pínki gũn ari à fɛ̀ kãáo à yã mana sĩnda pínki
kɛo. 9 Lákũ à kɛ̃na Luda yãn nà ò pì:

Àdi pɔ́ fã takasidenɔnɛ,
a yãmanakɛna lakana vĩro.

10 Lákũ Luda dì pɔ́buri kpá pɔ́tɔ̃riia nà kũ pɔ́ kũ òdi bleo, ani
pɔ́buri kpááwa, à karaárɛ, de á manakɛna ɔgbɛ le à ɔ tá. 11 Ani á
kɛ pɔ́denɔ ũ yã sĩnda pínki gũn de àgɔ̃ gba da dasidasi gɔrɔ sĩnda
pínki, gbɛ̃nɔ Luda sáabu kpá gba kũ a dàńnɛ ó gãi yãi. 12 Zaakũ
Luda gbɛ̃nɔ pɔ́kĩammana bɔkɔtɛn kámaza zĩ pì tɛn kɛ adoro, ani
tó Luda sáabukpana dagula manamanamɛ dɔ. 13 Gbɛ̃nɔ ni Luda
tɔ́ bo, zaakũ kámaza kũ a kɛ̀ɛ pì ni mɔńnɛ, kũ a mìi nàtɛ Kirisi
baaru nna kũ a zɛoonɛ, akũsɔ̃ a gbɛ̃kɛ kèńnɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio
kũ nèsɛ doo. 14 Oni adua kɛárɛ kũ á yão dana ń swɛ̀n Luda
gbɛ̃kɛ kũ à pìsiáwa yãi. 15 À Luda sáabu kpá a gba kũ à gɛ̀ onala
yãi.

10

Pɔlu gina kũ a zĩdao a zĩ yã musu

1 Makũ Pɔlu, ma kútɛ kèárɛ kũ Kirisi nèsɛyĩdao kũ a busɛkɛo,
makũ kũ òdi pi, tó má kú kãáo má busɛ, tó má kú kãáoro sɔ̃,
madìgɔ̃ pãsĩárɛ. 2 Ma wɛ́ kèáwa, tó ma su, àsun tó màgɔ̃ pãsĩ
kãáoro, zaakũ mani fɔ̃ màgɔ̃ pãsĩ kũ gbɛ̃ kũ òdi pi andunia yã
mɛ́ àtɛn dowɛrɛ arɛnɔo. 3 Ó kú andunia gũmmɛ, ama odì zì
ká lán andunia gbɛ̃nɔ bàro. 4 Ó gɔ̃kɛbɔnɔ bi andunia pónlo,
Luda gɔ̃kɛbɔ gbãna kũ odì zɛki gbãnanɔ gboroonɔmɛ. Odì ékɛ
lékpakɔ̃ananɔ gboroo 5 kũ yɔ̀gɔ̃ yã kũ àdi gíńnɛ ò Luda dɔ̃o píŋki.
Odì laasun sĩnda píŋki milɛ ble, de ò mì natɛ Kirisinɛ. 6 Tó a mìi
nàtɛwɛrɛ mámmam, o laka kũ ò wɛ́ tã sãyãmarisaridenɔa.

7 Adì yã gwa musumɛ. Tó gbɛ̃ a zĩda náanikɛna kũ Kirisi pón
a ũ, ade gɔ̃ dɔn kũ Kirisi pón ó ũ lán a bà se. 8 Bee tó ma lɛ́
gbɛ̀ à kè zɔ̃kɔ̃ doka kũ Dikiri kpàwá yã musu, wé'i ni ma kũro,
zaakũ á zĩni pɛtɛna yãimɛ, adi kɛ á lɛtɛna yãinlo. 9 Àsun kɛ lándɔ̃
má ye mà vĩna dadaái kũ ma takadakɛ̃naao bàro. 10 Òdi pi ma
takadanɔn bèɛrɛ vĩ, akũsɔ̃ ò gbãna, ama tó ò wɛ́ sìmalɛ, àdi ń kũ
gbãnaro, ma yã dì ká póke léiro. 11 Gbɛ̃ kũ òtɛn o lɛnɔ gɔ̃ dɔ̃ kũ
lákũ ó yãnɔ de nà takadanɔ gũn tó ó kú kãáoro, lɛn óni kɛ lɛ, tó
o kɔ̃ è.

12 Dín ó ũ ò ó zĩda kɛ lɛɛlɛ kesɔ̃ ò ó zĩda lɛkɔ̃a kũ gbɛ̃ kũ òtɛni
ń zĩda sáabu kpánɔo. Tó ò ń zĩda kpàkũsũ kɔ̃o kesɔ̃ ò ń zĩda lèkɔ̃a
kɔ̃o, òdigɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ro. 13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, óni lé gbɛ̃ de a lélaro. Óni gbɛ̃
ikokɛki kũ Luda dìtɛwɛrɛ lémmɛ, kũ à à kà á kĩnaa se. 14 Lákũ
o ka á kĩnaa nà, ótɛn vĩ ó ikokɛki lélaro, zaakũ o su kũ Kirisi
baaru nnao ari á kĩnaa káaku. 15 Odì lé gbɛ̃ de a léla, ò gbɛ̃
pãndenɔ zĩ ká ó pólaro. Zaakũ á ludanaanikɛna tɛn kara, ó
ye zĩ kũ ótɛn kɛ á té ɔ tá manamana ari à ká ikokɛki kũ Luda
dìtɛwɛrɛ lén, 16 de ò gé ò baaru nna pì kpá bùsu kũ ò kú á arɛnɔ
gũn, légbɛ̃na kũ gbɛ̃ pãndenɔ tàragaabanaao sari. 17 Tó gbɛ̃ ye à
lé gbɛ̃, à gbɛ̃ Dikiri yã musu. 18 Adi kɛ gbɛ̃ kũ àdi a zĩda sáabu
kpá mɛ́ à manaro, sé gbɛ̃ kũ Dikiri dì a sáabu kpá.

11

Pɔlu kũ zì̀ri ékɛnɔ

1 À mɛna kũmao kũ ma yɔ̃nkɔkɛo fíti. Ama átɛn mɛna kɔ̀.
2 Lákũ Luda dì gɔ̃ba kpá nà, lɛn matɛn kpá lɛ se á yã musu. Ma
á kpá Kirisia á gɔ̃ mèn do ũ, de mà á kpãzãa lákũ nɔkpare lési
bà. 3 Lákũ mlɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ kè Awaunɛ nà, à a sàtɛ, vĩna tɛni ma kũ kũ
ani á laasun likaraárɛ lɛ se, de à á nana Kirisia gbãsĩ sari kũ
nèsɛdoo tó. 4 Tó gbɛ̃ke sù à Yesu yã kũ à bò ado kũ ó pɔ́o waazi
kèárɛ, adì sí araga. Adì nini kũ à bò ado kũ pɔ́ kũ a sìo sí, adì
baaru nna kũ à bò ado kũ pɔ́ kũ a mào ma. 5 Matɛn da má kĩana

zɔ̀ri kũ a ń dítɛ zɔ̃kɔ̃ kʊ̀nɔi yãke gʊ̃nlo. 6 Bee tó má lɛ́nnaro, má dɔ̃na vĩ. O mɔ̀árɛ á pínki súsu yã sĩnda pínki gʊ̃n.

7 Kũ ma baaru nna kũ à bò Luda kĩnaa waazi kɛ̀árɛ pɔ́sinaáwa sari, akũ ma a zĩda bùsa á karana yãi, ma taari kèn yá? 8 Ma sɔsi pãndenɔ gbɛ̃nɔ taki kɛ̀, ma a bakaa lèḿma, de mà le mà zĩ kɛo á té yãi. 9 Gɔrɔ kũ má kú kãáo, tó pɔ́ tɛn kĩama, madì wari dɔ gbɛ̃kearo. Ó gbɛ̃ kũ ò bò Masedonia bùsunnɔ sùmɛnɛ kũ pɔ́ kũ àtɛn kĩamao. Matɛn we mà kɛ á gbɛ̃kenɛ aso ũro, akũsɔ̃ mani we mà kɛ á gbɛ̃kenɛ aso ũro. 10 Kũ Kirisi yãpura kũ à kú ma gʊ̃nwo, gbɛ̃ke ni kpámɛnɛ mà lɛ́ pìi gbɛ̃ Girisi bùsunlo. 11 Bɔ́yãin ma ò lɛɛ? Luda dɔ̃ kũ má yeái.

12 Yã kũ matɛn kɛ, manigɔ̃ kɛmɛ, de mà gbɛ̃ kũ òtɛni ń zĩ lɛkɔ̃a kũ ó pɔ́onɔ zĩni zɔ̃zɔ̃ kũ ń lɛ́gbɛ̃nanɔ. 13 Gbɛ̃ bire takanɔ bi zɔ̀ri ɛ́kɛnɔmɛ! Zĩkɛri manafikidenɔmɛ! Òdi li Kirisi zɔ̀rinɔ ũ. 14 Yã bonsarɛnlo. Bee Setan pìi dì li gupura malaika ũ se. 15 Zaakũ lɛmɛ, tó a zĩkɛrinɔ lì yã mana zĩkɛrinɔ ũ, yãbonsarɛnlo. Kpɛkpɛ oni ń yãkɛnaa gbɛ̀ le.

Pɔlu warikɛna a zɔ̀rikɛ gʊ̃n

16 Ma ɛra matɛn o dɔ, gbɛ̃ke sún ma gwa yɔ̃nkɔ ũro. Tó lɛn sɔ̃ro, àgɔ̃ ma ditɛ lán yɔ̃nkɔ bà, de mà le mà lɛ́ gbɛ̃ fíti. 17 Yã kũ matɛn o, Dikiri mé à ma danlo. Lɛ́ kũ matɛn gbɛ̃ ma zĩda náanikɛnaa gʊ̃n, matɛn gbɛ̃ yɔ̃nkɔkɛ gʊ̃mmɛ. 18 Lákũ gbɛ̃nɔ tɛn lɛ́ gbɛ̃ ń zĩda yã musu dasi nà, makũ se mani gbɛ̃. 19 Zaakũ ákɔ̃nɔ ɔ̃ndɔ̃rinɔ adì mɛna fɔ̃ kũ mìsaridenɔ kũ pɔnnao. 20 Tó òtɛni á kɛ zɔ̀nɔ ũ, tó òtɛni á aru mi, tó òtɛni á taki kɛ, tó òtɛn deńla mɔárɛ, tó òtɛni á sãn kɛ, adì mɛna fɔ̃. 21 Yãpuramɛ, ó busɛ kũ yã pìnɔ kɛnaao! Abire kèmɛnɛ wé'iyã ũ! Ama pɔ́ kũ gbɛ̃ náanikɛna, àtɛni a lɛ́ gbɛ̃, má a náanikɛna se. Matɛn abire o yɔ̃nkɔkɛ gʊ̃mmɛ. 22 Eberunɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se. Isarailanɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se. Ibrahĩ burinɔmɛ ń ũ yá? Àkũ ma ũ se. 23 Kirisi zĩkɛrinɔmɛ ń ũ yá? Má a zĩkɛri ũ deńla. Matɛn o lán ĩade bàmɛ. Ma zĩ kè deńla, ma dana kpésiran deńla, má a gbɛ̃na lɛ́ dɔ̃ro, ma kunna ga léi lɛ́ vĩro. 24 Yudanɔ ma gbɛ̃ kũ flàao lɛ́ bupla mèn donsari ari gɛ̀n sɔɔro. 25 Ò ma lɛlɛ kũ gòoo gɛ̀n aakɔ̃. Ò ma papa kũ gbɛ̀ɛo gɛ̀n do. Gó'itɛ kpàtɛ kʊ̃mao gɛ̀n aakɔ̃, ma kɛ gɔrɔ do ísira gʊ̃n fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 26 Ma wɛ̃tɛgɛna dasinɔ gʊ̃n madìgɔ̃ kú karii gʊ̃n: Swa karii, kpãni wédewɛnɔ karii, Yudanɔ karii, buri pãndenɔ karii, wɛ̃tɛ gʊ̃n karii, sɛ̀ntɛ karii, ísira karii, Yesude ɛ́kɛnɔ karii. 27 Ma zĩ gbãna kè kũ wãwão, ma itɛ̃ kè a lɛ́ vĩro, nà ma dɛ, ími ma kũ, madìgɔ̃ kun póblenaa sari gɛ̀n baaakɔ̃, má té punsi ĩa gʊ̃n. 28 A kparanɔ onaa baasi sɔsinɔ gbɛ̃nɔ sĩnda pínki laasun dì tɔ̃ma lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà. 29 Dí mɛ́ ani busa, mà gí busaii? Dín oni kɛ̃ zɛ́a à gí ũmaa?

30 Tó à kǔ mà lɛ́ gbɛ̃, mani gbɛ̃ ma gbãnasarikɛ musumɛ.
31 Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De dɔ̃ kũ matɛn ékɛ toro. Ògɔ̃ a
sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki! 32 Gɔrɔ kũ má kú Damasuku, akũ
kína Areta asakpa pì ò wɛ̃tɛ pì bĩnilɛnɔ dãkpã, de ò le à ma kũ
yãi, 33 akũ ò ma bo wondoo gũn, ò ma kipa kũ bàao tãnko gũn
bĩni kpɛ, akũ ma bàa sì.

12

Pɔlu wɛ́gupu'enaa

1 À kǔ tilasi mà lɛ́ gbɛ̃. Bee kũ à àre vĩro, mani lɛ́ pá
wɛ́gupu'enanɔa kũ yã kũ Dikiri mɔ̀mɛnɛnɔo sà. 2 Má gbɛ̃ke dɔ̃
Kirisi gũn, ò a sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao ari ludambɛ aakɔ̃den, a wɛ̃ gɛ̃ro
donsarin dí. À gɛ̀ɛ kũ mɛ̀ɛon yá, mɛ̀ɛ sarin yá, má dɔ̃ro, sé
Luda. 3 Má dɔ̃ kũ ò ade pìi sɛ̀ ò gɛ̀ɛ kãao aruzennammɛ. À gɛ̀ɛ
kũ mɛ̀ɛon yá, mɛ̀ɛ sarin yá, Luda mɛ́ à dɔ̃. 4 À yã kũ àdi sí oro
mà, kũ bisãsiri ni fɔ̃ à babaro. 5 Mani lɛ́ gbɛ̃ ade yã musu, mani
gbɛ̃ ma zĩda yã musuro, sé ma gbãnasarikɛ yã. 6 Bee tó mani lɛ́
gbɛ̃, adi kɛ má yɔ̃nkɔnlo, zaakũ yãpuran mani o. Ama mani lɛ́
gbɛ̃ro, de gbɛ̃ke sún ma ditɛ de pɔ́ kũ à èma ke yã kũ à mà ma
lénlaro. 7 De màsun ĩa dã yã zɔ̃kɔ̃ kũ Luda mɔ̀mɛnɛnɔ musuro
yãi, à pɔ́ sɔ̀tɔ ma mɛ̀ɛ gũn Setan zǐri ũ, àgɔ̃ wɛ́ tãma, de màsun
ĩa dãro yãi. 8 Ma wɛ́ kɛ̀ Dikiria gɛ̃n aakɔ̃ yã pìi musu de à pɔ́
pì bo ma mèn, 9 akũ à pìmɛnɛ, a gbɛ̃kɛ kũ adì kɛmɛnɛ mɔ̀ma.
Gbãnasarikɛ gũnn a gbãna papana dì bon. Abire yãi mani lɛ́
gbɛ̃ kũ pɔnnao ma gbãnasarikɛ musu, de Kirisi gbãna gɔ̃ kú ma
gũn. 10 Abire yã mɛ́ à tò madì pɔnna kɛ kũ gbãnasarikɛo kũ
wé'idammanaao kũ wario kǔ takasio kũ wɛ́tãmmanaao Kirisi
yãi, zaakũ gɔrɔ kũ gbãna kl̀aman madìgɔ̃ gbãna.

Kɔrintidenɔ yã Pɔlu kũna gbãna

11 Ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀, ákɔ̃nɔ mɛ́ a ma dan. Ákɔ̃nɔmɛ à de yã à
ma sáabu kpá. Bee tó má kun pɔ́ke ũro, má kĩana zǐri kũ a ń
dítɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kǔnɔi yãke gũnlo. 12 Ma a kunna zǐri ũ mɔ̀árɛ kũ
mɛnao manamana sèedakɛnanɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ daboyãnɔ
gũn. 13 Bɔ́ mɛ́ à á kĩa sɔsinɔ gbɛ̃ kparanɔaa? Ke kũ mádi gɔ̃ á
gbɛ̃kenɛ aso ũro yãii? À sùru kɛ kũmao kũ taari dio! 14 Tera
sà ma soru kɛ̀ mà su á kĩnaa a gɛ̃n aakɔ̃deo, akũsɔ̃ mani gɔ̃ á
gbɛ̃kenɛ aso ũro. Ákɔ̃nɔ matɛni á wɛtɛ, adi kɛ á pónɔn matɛn
wɛtɛro. Zaakũ denɔ mɛ́ òdi aruzɛkɛ ditɛ ń nénɔnɛ, adi kɛ nénɔ
mɛ́ òdi ditɛńnɛro. 15 Mani fɔ̃ mà pɔ́ kũ má vĩ deárɛ pínki, mà
a zĩda kpááwa kũ pɔnnao. Tó ma yenaái tɛn kara, á yenamai
ni lagon yá? 16 Bee kũ a we kũ mádi gɔ̃árɛ aso ũro, gbɛ̃nɔ dì
pi, wɛ́zɛ̃rin ma ũ, ma pɔ́ sìáwa kũ ɔ̃ndɔ̃o. 17 Ma á blé gbɛ̃ kũ
ma ń zĩáwanɔ ke gãi yá? 18 Ma kútɛ kɛ̀ Titunɛ à gɛ́ á kĩnaa, akũ

ma ó gbɛ̃ndo dànɛ. Titu á blén yá? Ó nèsɛ dokɔ̃nɔnloo? Ó ágba dokɔ̃nɔnloo?

19 Átɛn da yã́ ótɛn boki wɛtɛn yá? Lɛnlo! Ótɛn yã́ o kũ Luda dɔ̃naao kunna Kirisi gũmmɛ. Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, ma abire òárɛ pínki á zĩni pɛtɛna yãimɛ. 20 Vĩna tɛni ma kũ kũ tó ma su á kĩ̃naa, mani á le lákũ má ye nàro, akũsɔ̃ áni ma e lákũ á ye nàro. Matɛn vĩna kɛ fìtiinɛ kũ nèsɛgɔ̃baao kũ pɔfɛ̃o kũ ania pãsĩo kũ kɔ̃yakanaao kũ kɔ̃pinaao kũ ĩadãnaao kũ zukakanaao. 21 Vĩna tɛni ma kũ kũ tó ma ɛra ma su á kĩ̃naa, ma Luda ni tó wé'i ma kũ á arɛ. Gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀ yã́, ò gbãsĩ kɛ̀, ò pãpã́ kɛ̀, ò wé'isariyã kɛ̀nɔ, tó odi nèsɛ litɛ ò mìi kɛ̃̀ yã́ pìnɔaro, mani pɔsira kɛ kũńwo.

13

Lédammana kpɛkpɛ

1 Ma suna á gwa gɛ̃̀n aakɔ̃den dí. Òdi yã́ pínki yãpura ma sèedade gbɛ̃nɔn pla ke gbɛ̃nɔn aakɔ̃ léi. 2 Ma gĩ̃nakɛ ma lé dà gbɛ̃ kũ ò durunna kènɔa yã́ kũ gbɛ̃ kparanɔ dɔ ma suna á kĩ̃naa gɛ̃̀n pladeo, tera ma ɛra matɛn lé daḿma dɔ bee kũ má kú kãáoro, tó ma ɛra ma su dɔ, mani ń gbɛ̃ ke tóro yoo! 3 Átɛn sèeda wɛtɛ kũ Kirisi tɛn yã́ o ma gãin yá? Tɔ̀! Adi kɛ Kirisi gbãna sarinlo, à gbãna á té. 4 Bee kũ à gà lía gbãnasarikɛ gũn, à kun tera kũ Luda gbãnaomɛ. Lɛmɛ kunna a gũn ó kú kũ gbãnasarikɛo lɛ se, ama ónigɔ̃ kú kãao á té kũ Luda gbãnao.

5 À á zĩda tàasi ká à gwa, tó á kú Yesu Kirisi náanikɛnaa gũn. À kɛkɛ à á zĩda gwa. Á dɔ̃ kũ Kirisi kú á gũnloo? Tó lɛnlo, a funamɛ. 6 Má dɔ̃ kũ áni e ódi fuaro. 7 Ótɛn wé kɛ Ludaa de àsun yã́ vãni ke kɛro. Adi kɛ de gbɛ̃nɔ ó zĩ sáabu kpá yãinlo, de à a mana kɛ yãimɛ, bee tó òtɛni ó gwa gbɛ̃ funanɔ ũ. 8 Óni fɔ̃ ò bo yãpura kpɛro, sé ò zéo. 9 Tó ó gbãna vĩro, akũsɔ̃ á gbãna, ó pɔ dìgɔ̃ nnamɛ. Odì adua kɛárɛ de à kɛkɛ à bo mana. 10 Ma yã́ birenɔ kɛ̃́árɛ kũ má kú kãáoro, de tó ma su, màsun kɛárɛ pãsĩ kũ doka kũ Dikiri kpàmaoro. À kpàma á zĩnipɛtɛna yãimɛ, adi kɛ á lɛtɛna yãinlo.

11 Tɔ̀, ma gbɛ̃nɔ, à pɔnna kɛ. À yã́ kɛkɛ à bo mana. À ma lédamma ma. À lédokɔ̃nɔ kɛ àgɔ̃ nna kũ kɔ̃o, Luda yenyĩde aafiade gɔ̃ kú kãáo. 12 À fɔ kpákɔ̃a kũ Luda gbɛ̃nɔ lépɛmmanaao. Luda gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa ń pínki. 13 Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ, Luda gɔ̃ yeái, kɔ̃gbɛ̃kɛna gɔ̃ kú á té kũ Luda Ninio á pínki.

GALATIANƆ

Baaru nna pãnde kunlo

1-2 Makũ Pɔlu Luda zǐri kũ ma Yesude dake kũ ó lɛɛlɛnɔ pínki, ókɔ̃nɔ mé o takada dí kɛ̃ sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Galatia bùsu gũnnɔnɛ.*fZĩr 16:6* Ma kunna zǐri ũ dí bo gbɛ̃nɔ kĩnaa ke bisãsiri gãiro, Yesu Kirisi kũ De Luda kũ à a fùtɛ bona ganwo mé à ma zĩ. 3 Ó De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafia. 4 Kirisi gì a wɛ̃ndiii ó De Luda pɔyenyĩnaaa, à ó durunna kɛ̃wá de à ó bo andunia tera vãni dín. 5 Luda mé à gakuri vĩ gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

6 Kũ átɛn kpɛ li Luda kũ à á sísi a gbɛ̃kɛ gũnnɛ likalika lán dí bà, à arɛ dɔ̀ zé pãndea, yã pìi bò ma sarɛ manamana. 7 Baaru nna pãnde ke kunlo. Gbɛ̃ kũ ò ye ò Kirisi baaruu pì litɛnɔ tɛni á likaramɛ. 8 Bee tó ókɔ̃nɔ ke malaika kũ à bò ludambɛ baaru nna kũ adi kɔ̃ sé kũ a kũ o òárɛoro waazi kɛ̀árɛ, Luda láari boa. 9 O òárɛ yã akũsɔ̃ matɛn oárɛ dɔ, tó gbɛ̃ke baaru nna kũ adi kɔ̃ sé kũ a kũ a màaoro waazi kɛ̀árɛ, Luda láari boa.

10 Matɛn sáabu wɛtɛ bisãsirian yá, ke Luda? Matɛn wɛtɛ ma yã ká bisãsirigun yá? Tó bisãsirin má ye à káńgu ari tera, de Kirisi zɔ̀bleriin ma ũro.

Yesu Pɔlu sɛna a zǐri ũ

11 Ma gbɛ̃nɔ, má ye à dɔ̃ kũ baaru nna kũ madì kpáárɛ dí bo bisãsiri kĩnaaro. 12 Mádi ma bisãsiri kĩnaaro, gbɛ̃ke mé à dàmɛnɛro, Yesu Kirisi mé à bò à sùomɛnɛ.

13 A mà lákũ má kun nà yã Yudanɔ donyĩzɛn. Ma Luda sɔsi gbɛ̃nɔ wé tǎ pãsĩpãsĩ, ma wètɛ mà ń̀ kakatɛ.*fZĩr 8:3* 14 Ma Yudanɔ donyĩzɛ pì yã kǔ ɔplapla de ma sáranɔla dasi, ma kokari deńla ó dizinɔ futɛokarayã pìi gũn. 15 Ama Luda ma ditɛ a pó ũ zaa ma da gbɛrɛn. Kũ ma sísina a gbɛ̃kɛ gũn gɔrɔ kàmɛ, 16 akũ à a Né gbàrɛma,*fZĩr 9:3-6* de mà a baaru nna kpá buri pãndenɔnɛ. Mádi gé dada gbɛ̃ke kiaro, 17 mádi gé Yurusalɛmu gbɛ̃ kũ ò kun zǐrinɔ ũ ma ãnɔ kĩnaaro, ma gɛ Larubunɔ bùsun gɔ̃̀nɔmɛ, akũ ma ɛra ma su Damasuku.

18 Wɛ̀ aakɔ̃ gbɛran ma gɛ Yurusalɛmu, de ò kɔ̃ dɔ̃ kũ Pitao, akũ ma kɛ kãao gɔrɔ gɛ̃ro.*fZĩr 9:26-30* 19 Mádi zǐri pãnde ero, séde Dikiri dakũna Yamisi. 20 Yã kũ ma kɛ̀árɛ pìi, ma sì kũ Ludao kũ adi kɛ ékɛn ma tòro. 21 Abire gbɛra ma gɛ Siria bùsun kũ Silisia bùsuuo. 22 Gɔrɔ birea Kirisi sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Yudeanɔ dí wé simalɛro, 23 ama ò mà ò pì, gbɛ̃ kũ àtɛni ń̀ wé tã yã mé àtɛn donyĩzɛ kũ à wètɛ à kakatɛ pì waazi kɛ tera sà, 24 akũ ò Luda tɔ́ bò ma yã musu.

2

Pɔlu kɔ̃yãmana kũ zɛ̀ri kparanɔ

1 Wɛ̃̀ kuri awɛɛsiikɔ̃ gbɛra ma ɛra ma gɛ Yurusalɛmu kũ
Baanabao.*fZĩr 15:2-4* Ma Titu sɛ̀, à gɛ̀ɛ kũoo se. 2 Ma gɛ gwe,
kũ Luda mɛ́ à bò à sùma à pì mà gɛ́ yãimɛ. Akũ ma baaru
nna kũ madì kpá buri pãndenɔnɛ bɔ̀kɔtɛ gbɛ̃ kũ ò de gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃
ũnɔnɛ ńtɛ̃nɛ, de zĩ kũ ma kɛ̀ kũ a kũ matɛn kɛo sún kɛ pãro.
3 Titu kũ ó lɛɛlɛ, bee kũ a Girikikɛnaao, odi gã naa à tɔ̃̀ zɔ̃ro.
4 Yã pìi fùtɛ Yesude ékɛ kũ ò gɛ̃wái kpãninɔ musumɛ. Ò gɛ̃wái
de ò ó zĩdadekɛna Kirisi Yesu gũn asiri gwa ò ó da zɔ̀blemmɛ,
5 akũ odì we ò mìi nàtɛńnɛro bee fíti, de à le àgɔ̃ baaru nna pì
yãpura kũna yãi. 6 Gbɛ̃ kũ òtɛni ń gwa gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũnɔ dí yãke
karamɛnɛro. Lákũ ò de nà dí kɛmɛnɛ yãke ũro, zaakũ Luda dì
gbɛ̃ke wɛ́ gwaro. 7 Ò è Luda baaru nna kpana buri pãndenɔnɛɛ
nàmɛnɛ ma ɔĩ, lákũ à a kpana Yudanɔnɛɛ nà Pitanɛ a ɔĩ nà.
8 Zaakũ lákũ Luda zĩ kɛ̀ Pita gãi nà a kunna zɛ̀ri ũ yã musu
Yudanɔ té, lɛn à zĩ kɛ̀ ma gãi buri pãndenɔ té lɛ. 9 Yamisi kũ
Pitao kũ Yuhana kũ òtɛni ń gwa sɔsi gbɛ̀gba ũnɔ gba kũ Luda
dàmɛnɛɛ dɔ̃̀, akũ ò ɔ kpàwá, ókɔ̃nɔ kũ Baanabao kɔ̃gbɛ̃kɛ sèeda
ũ. Ò sì ò gɛ́ buri pãndenɔ kĩnaa, mókɔ̃nɔ sɔ̃, Yudanɔ kĩnaa. 10 Yã
kũ ò yein dí, ń takasidenɔ yã gɔ̃ dɔógu. Gɔrɔ birea sɔ̃ ó mèɛ wɛ̀
kũ a kɛnaao kɔ̀.

Yesu náanikɛna mɛ́ àdi ó sura ba

11 Kũ Pita sù Antiɔku, ma ginɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, kũ à zɛ̀ yãa yãi.
12 Zaakũ ari Yamisi zɛ̀rinɔ gɔ̃ gɛ́ ká, àdi pó ble kũ buri
pãndenɔomɛ. Kũ ò kà, akũ à bòru kũ kpɛo à kɛ̃́mma, kũ àtɛn
vĩna kɛ Yuda kũ ò zɛ̀ kũ tɔ̃zɔ̃na yãonɔnɛ yãi. 13 Yuda kparanɔ
nàa manafikikɛnaa pìi gũn. Bee Baanaba se ò a gà ò nàmma.
14 Kũ ma è ò baaru nna yãpura kũna a zéaro, ma ò Pitanɛ ń
pínki wára: Mɔkɔ̃n Yuda ina ń kun lán buri pãnde bà, adi kɛ lán
Yuda bànlo. À kɛ̀ dera ndì gã na buri pãndenɔa, de ògɔ̃ Yudanɔ
yã kũnaa?

15 Yudanɔn ó ũ inaa gũn, buri pãnde durunnakɛrinɔn ó ũro.
16 Ama ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ke dì bo mana doka pì kɛna yãiro, séde Yesu
Kirisi náanikɛna ado.*fRom 3:20, 22* Bee ókɔ̃nɔ, o Kirisi Yesu
náani kɛ̀, de ò le ò bo mana ó Kirisi náanikɛnaa pì yãimɛ, adi
kɛ doka pì kɛna yãinlo, zaakũ gbɛ̃ke dì bo mana dokakũna
yãiro.*fZab 143:2* 17 Gɔrɔ kũ ótɛn wɛtɛ ò bo mana Kirisi gũn,
tó o è durunnakɛrinɔn ó ũ se, abire pì Kirisi tɛn durunna gba
zén yá? Oi! 18 Tó ma ɛra matɛn doka kũ ma gbòro kɛkɛ, doka
pì taariden ma ũ gwe. 19 Zaakũ ma gɔ̃ gɛ̀ ũ doka pìi musu, akũ
ma kpɛ lìnɛ, de màgɔ̃ kun Luda pɔ́ ũ yãi. Ma ga lía kũ Kirisio.
20 Makũ mɛ́ má kun doro, Kirisi mɛ́ à kú ma gũn. Tera sà ma

bisãsirikɛnaa gũn má kú Luda Né kũ à yemai à gì a wɛ̀ndiii ma yãi náanikɛnaa gũmmɛ. 21 Matɛn Luda gbɛ̃kɛ da pãro. Tó gbɛ̃ dì bo mana doka pì yãimɛ, de Kirisi gà pãmɛ.

3

Musa doka kũ ludanaanikɛnaao

1 Ákɔ̃nↃ Galatia yɔ̃nkↃnↃ! Ò pó dàáwan yá? O Yesu Kirisi gana lía mɔ̀árɛ a è sãnsãn. 2 Má ye mà yã mɛ̀n do gbɛkaáwa. A Luda Nini lè dokakũna yãin yá, ke yã kũ a màa pì náanikɛna yãimɛ? 3 À kɛ̀ dera a gɔ̃ yɔ̃nkↃnↃ ũ lán dí bàa? A naa kũ Luda Nini gbãnao, akũ átɛn láka kũ á zĩda gbãnao yá? 4 Á wari zɔ̃kɔ̃ↄ kɛ̀ pãn yá? Oi, adi kɛ pãro. 5 Luda a Nini kpàáwa, à daboyãnↃ kɛ̀ á té á dokakũna yãin yá, ke yã kũ a màa pì náanikɛna yãimɛ?

6 À gwa Ibrahĩa. À Luda náani kɛ̀, akũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kɛ̀ yãi.*fNaa 15:6, Rom 4:3* 7 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ òtɛn Luda náani kɛnↃ mé ò Ibrahĩ burinↄ ũ.*fRom 4:16* 8 Luda yã takada gĩnakɛ à a baaruu kpà Ibrahĩnɛ à pì, Luda ni arubarika da buri sĩnda pínkigu a gãi,*fNaa 12:3* zaakũ Luda yã takada pì gĩnakɛ à dɔ̃ kũ Luda ni tó yã bo nna kũ buri pãndenↄ a náani kũ oni kɛ yãi. 9 Lɛn Luda dì arubarika da gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛnↄgu lɛ, lákũ à kɛ̀ a náanikɛri Ibrahĩnɛ nà. 10 Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ dokakũnaao gɔ̃́ láari pó ũmɛ, zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃ kũ òdigɔ̃ yã kũ ò kú doka takada gũnnↄ kũna pínki a zɛ́aro bi láari pómɛ. 11 Ó dɔ̃ sãnsãn kũ Luda dì tó yã bò kũńwo nna dokakũna yãiro, zaakũ ò pì, gbɛ̃ kũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ àtɛn kɛ yãi mé anigɔ̃ kun. 12 Doka dí kɔ̃ le kũ ludanaanikɛnaaoro, zaakũ ò pì, gbɛ̃ kũ à yã pìi kɛ̀ɛ, ade ni wɛ̃́ndi le a gũn. 13 Kirisi gɔ̃́ láari pó ũ ó gɛ̃nɛ ũ, à ó bó doka láari gũn, zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì, gbɛ̃ kũ ò lòko lía bi láari pómɛ. 14 Abire kɛ̀ lɛ de arubarika kũ Luda dà Ibrahĩgu le à gɔ̃ buri pãndenↄnɛ Kirisi Yesu gãimɛ, de ò Nini kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ le a náanikɛna yãi.

Musa doka kũ Luda lɛ́sɛnaao

15 Ma gbɛ̃nↄ, bisãsiri yãkɛna takan matɛn oárɛ. Tó gbɛ̃ lɛ́gbɛɛ dìtɛ, akũsɔ̃ à sèedadenↄ vĩ, oni fɔ̃ ò gbororo, oni fɔ̃ ò yãke karanlo. 16 Lɛn Luda lɛ́ sɛ̀ Ibrahĩnɛ lɛ kũ a burio.*fNaa 12:7* Luda yã takada dí pi kũ a burinↄ lákũ parin à tɛ́ḿma bàro, à pì kũ a buriomɛ. Gbɛ̃ mɛ̀n don à tɛ́a, àkũmɛ Kirisi ũ. 17 Yã kũ má ye mà on dí: Luda gĩnakɛ à lɛ́ sɛ̀nɛ yã à pì a bàka nigɔ̃ kú kãao. Wɛ̀ wàa pla kũ mɛ̀n baraakurio gbɛran doka sù.*fBon 12:40* Doka pì ni fɔ̃ à lɛ́sɛnaa pìi gbororo, ani fɔ̃ à a kɛ pãro. 18 Tó òdi Luda arubarika le dokakũnaa gũn, de adi bo a lɛ́sɛnaa gũn doro. Ama Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀ Ibrahĩnɛ, kũ à a lɛ́ sɛ̀nɛ yãimɛ.*fRom 4:14* 19 Bɔ́yãi à doka dìtɛi dↄↄ? À doka kàra ari Ibrahĩ buri kũ Luda lɛ́

sɛ̀ a yã̄ musu gɔ̃ sumɛ, de gbɛ̃nɔ le ò dɔ̃ kū ò de taaridenɔ ū Luda kĩnaa yãi. Luda a doka pìi kpà malaikanɔa, ò nà yãkɛkɛriinɛ a ɔĩ, à ditɛ gbɛ̃nɔnɛ. 20 Luda lésɛna sɔ̃, a yãmɛ ado, a bàka kú kū yãkɛkɛriioro.

21 Tɔ̀, doka pìi bò Luda lésɛna kpɛn yá? Lɛnlo! Tó doka kū àdi wɛ̃ndi kpámma kun yã̄, de o bo mana doka pì yãi. 22 À kɛ̃na Luda yãn ò pì, durunna gbɛ̃ sĩnda pínki kà kpén, de arubarika kū Luda a lé sɛ̀ɛ pì le à gɔ̃ Yesu Kirisi náanikɛrinɔ pɔ́ ū a náani kū òtɛn kɛ pì yãi.

23 Zaade Yesunaanikɛna dí suro, doka ó ká kpén, à ó kūna purusunanɔ ū ari Yesunaanikɛna kū àtɛn su gɛ̀ɛ à bòo gupuraa. 24 Lɛn doka pì de ó gwàri ū lɛ yã̄ ari Kirisi gɔ̃ su, de ò bo mana a náanikɛna yãi. 25 Lákū Yesunaanikɛnaa sù nà sà, o bo ó gwàri yãn.

26 Kunna Kirisi Yesu gũn á de Luda nénɔ ū á pínki a náani kū átɛn kɛ yãi, 27 zaakū ákɔ̃nɔ kū a da'itɛ kɛ̀ Kirisi pɔ́ ũnɔ, a Kirisi dàa sɛ̀tɛ. 28 Yudanɔ kū buri pãndenɔ, zɔ̀nɔ kū zĩdadenɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kū nɔgbɛ̃nɔn donadona kɔ̃nɛro, zaakū á pínki pɔ́ dokɔ̃nɔn á ū kunna Kirisi Yesu gũn. 29 Tó á de Kirisi pɔ́ ū, á de Ibrahĩ burinɔ ũmɛ, akūsɔ̃ á de arubarika kū Luda a lé sènɛɛ blèrinɔ ū.*fRom 4:13*

4

1 Matɛn oárɛ, gɔrɔ kū túbibleri de né ū, bee tó a de aruzɛkɛnɔn de a pɔ́ ū pínki, à de zɔ̀laro. 2 Àdi mì natɛ gwàrinɔnɛ kū gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ari gɔrɔ kū a de dìtɛa. 3 Lɛn ókɔ̃nɔ se, gɔrɔ kū ódi kàsara kūro, odì zɔ̀ ble andunia pɔ́ kū òdi mì natɛńnɛnɔnɛ.*fGal 4:9, Kɔl 2:8, 20* 4 Kū gɔrɔ kū Luda dìtɛ kà, à a Né zǐ, ò a ì bisãsiri ina ū Musa doka gũn, 5 de à ókɔ̃nɔ kū ótɛn zɔ̀ ble Musa dokanɛnɔ bo, ò gɔ̃ a nénɔ ū. 6 Luda a Né Nini dà ó swɛ̃̀ɛ gũn, kū ó de a nénɔ ū yãi. Nini pìi dì wiki lé à pi: Baa, ma De! 7 Abire yãi zɔ̀ɔmɛ n ū doro, némɛ n ū. Lákū Luda némɛ n ū nà, à n kɛ a túbibleri ūmɛ.*fRom 8:15-17*

Pɔlu bídikɛna Galatianɔ yãa

8 Gɔrɔ kū á Luda dɔ̃ro, adì do pɔ́ kū ò de Luda ūronɔi.*f1Kɔ 8:4-6* 9 Lákū á Luda dɔ̃ nà tera sà, atɛ̃nsa kū Luda á dɔ̃, bóyãi a ɛra átɛn arɛ dɔ pɔ́ gina futa gbãnasari pìnɔa dɔɔ? Bóyãin a ɛra á ye à dońyĩ dɔɔ? 10 Adì gɔrɔ kenɔ kū mɔ kenɔ kū dikpɛ kenɔ kū wɛ̀ kenɔ tɛ̀ bo.*fRom 14:5, Kɔl 2:16* 11 Vĩna ma kū á yã̄ musu. Ase zĩ pãn ma kè á té yá?

12 Ma gbɛ̃nɔ, ma wé kèáwa, à gɔ̃ lán ma bà, zaakū ma gɔ̃ lán á bà. Ádi taari kɛmɛnɛ yãro. 13 Á dɔ̃ kū gyãkɛnaa gũnn ma baaru nna kpàárɛ káaku. 14 Bee kū ma gyãkɛna kèárɛ yɔ̃ogwana ū, ádi ma gya boro ádi lé'i kúmaro, a ma si lán Luda malaika kesɔ̃

Kirisi Yesu bàmɛ. 15 Arubarika kũ átɛn kɛmɛnɛ yã kɛ̀ deraa? Mani fɔ̃ mà o á yã musu mà pi, tó ani sí kɛ yã, de a á wɛ́ bòbo a kpàma. 16 Kũ ma yãpura òárɛ yãin ma gɔ̃ á zãnguri ũ sà yá? 17 Gbɛ̃ kǔnɔ mèɛ wà kũ á yão, ama a mana yãinlo. Ò ye à kɛ̃wámɛ, de à naḿma. 18 Mèwãna kũ gbɛ̃ yão a mana yãi mɛ́ à nna. Ma mèɛ wà kũ á yão gɔrɔ sĩnda pínkimɛ, adi kɛ gɔrɔ kũ má kú kãáo adonlo. 19 Ma né yenyĩdenɔ, matɛni á ina wãwã kɛ dɔ ari Kirisi gɔ̃ sà da á gũn. 20 Má ye màgɔ̃ kú kãáo tera, de mà a yã'ona litɛ, zaakũ ma bídi kɛ̀ á yãamɛ.

Hazara kū Sarao

21 À omɛnɛ, ákɔ̃nɔ kũ á ye doka iko vĩáwanɔ, ádi yã kũ à kɛ̃na Musa doka takada gũn maroo? 22 Ò pì Ibrahĩ négɔ̃gbɛ̃nɔ ì gbɛ̃nɔn pla. À a do ì kũ zɔ̀ɔmɛ,*fNaa 16:15* akũ à a do ì kũ zĩdadeo.*fNaa 21:1-2* 23 Zɔ̀ɔ pì né ì bisãsirikɛnaa gũmmɛ, akũ zĩdade a pó ì Luda lésɛna yãi.*fRom 9:7-8* 24 Nɔgbɛ̃ pìnɔ yã dewɛrɛ yáasi taka ũ, Luda bàka kunna kũńwo yã lɛu pla ũ. A do bò Sinai kpi kĩnaamɛ, àdi zɔ̀kɛna iḿnɛ. Àkũ mɛ́ à Hazara ũ. 25 À de Sinai kpi kũ à kú Larubunɔ bùsun yáasi taka ũ. Yurusalɛmu tera de a ũ dɔ, zaakũ àtɛn zɔ̀ ble kũ a gbɛ̃nɔ ń pínkimɛ. 26 Yurusalɛmu kũ à kú musumɛ zĩdade ũ. Àkũmɛ ó da ũ. 27 Zaakũ à kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Ǹ pɔnna kɛ, mɔkɔ̃n para kũ ńdi né iro!
Ǹ ayuwii kɛ, mɔkɔ̃n kũ ńdi nɔ̀wãwã kɛro!
Zaakũ mɔkɔ̃n kũ n zã pã kpànyĩ,
n né dasi de nɔgbɛ̃ kũ a zã arɛ dɔ̀a póla.

28 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda lésɛna nénɔn á ũ lán Isaaku bà. 29 Né kũ ò a ì bisãsirikɛnaa gũn wari dɔ̀ né kũ ò a ì kũ Luda Nini gbãnaooa. Lɛn à de lɛ kũ a terao. 30 À kɛ̃na Luda yãn deramɛɛ? Ò pì: Ǹ pé zɔ̀ɔ pìia kũ a néo, zaakũ zɔ̀ né ni túbi ble kũ zĩdade néoro.*fNaa 21:10* 31 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, zɔ̀ nénɔn ó ũro, zĩdade nénɔn ó ũ.

5

Gɔ̃na zĩdadenɔ ũ Kirisi gũn

1 Gɔ̃na zĩdadenɔ ũ yãin Kirisi ó bói. À zɛo gíngin, àsun tó ò ɛra ò bà káárɛ á yĩn zɔ̀nɔ ũ doro.

2 Makũ Pɔlu matɛn oárɛ, tó a tò ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃́árɛ, Kirisi ni karana kɛárɛro. 3 Ma ɛra ma ò, ma karaárɛ, gbɛ̃ kũ à tò ò tɔ̃̀ɔ zɔ̃́arɛ, séto à mì natɛ Musa dokanɛ pínki. 4 Ákɔ̃nɔ kũ átɛn wɛtɛ à bo mana doka gũnnɔ, a á zĩda kɛ̃̀ Kirisia, a kɛ̃ Luda gbɛ̃kɛa. 5 Yesu náanikɛnaa gũn ó bona mana tãmaa vĩ, ó wɛ́ dɔi kũ a Nini

gbãnao. 6 Kirisi Yesu gũn tɔ̃zɔ̃na ke tɔ̃zɔ̃nasari yãke vĩro, séde Yesu náanikɛna kũ àdi yenyĩ iɱnɛ.

7 Átɛn gɛ́ arɛ yã manamana. Dí mɛ́ à tɛna yãpurai zɛ́ zɔ̃áree? 8 Yã kũ a a zɛ́ lè dí bo Luda kũ à á sísi à á sɛ́ kĩnaaro. 9 Lùbɛnɛ fítinna dì flawadɛna futɛ pínki.*f1Kɔ 5:6* 10 Má á náani vĩ Dikiri gũn, kũ áni nèsɛ pãnde daro. Gbɛ̃ kũ àtɛni á likara sɔ̃, ani a zĩ gbè le, bee dímɛ. 11 Makũ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, tó tɔ̃zɔ̃na waazin matɛn kɛ ari gbãra, bóyãi òtɛni ma wɛ́ tãi dɔɔ? Tó lɛmɛ, de Kirisi gana lía yã ni ũ gbɛ̃kearo. 12 Gbɛ̃ kũ òtɛni á likara kũ tɔ̃zɔ̃na yãonɔ gɛ́ ò ɱ zĩda fɛ̀rɛ kɛ se.

13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda á sísi à gɔ̃ zĩdadenɔ ũmɛ, ama àsun tó á gɔ̃na zĩdadenɔ ũ pì gɔ̃árɛ pɔyeinakɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ mì natɛkɔ̃nɛ kũ yenyĩo, 14 zaakũ yã mèn do díkĩnamɛ Musa doka sĩnda pínki mì ũ: Ngɔ̃ ye n gbɛ̃dakei lán n zĩda wɛ̀ndii bà. 15 Tó átɛn saka tɔ̃tɔ̃kɔ̃a átɛn kɔ̃ sóso, à laakari kɛ kɔ̃kakatɛnaai.

Luda Nini donnɛna arɛ

16 Matɛn oárɛ, à tó Luda Nini doárɛ arɛ, á bisãsirikɛ pɔyeina ni láka. 17 Á bisãsirikɛ pɔyeinaa dì kɔ̃ sɛ́ kũ Luda Nini pɔ́oro, akũsɔ̃ Luda Nini pɔyeinaa dì kɔ̃ sɛ́ kũ á bisãsirikɛ pɔ́oro. Òdi gíkɔ̃imɛ, abire yãi adì fɔ̃ à yã kũ á yei kɛro.*fRom 7:15-23* 18 Tó Luda Nini tɛn doárɛ arɛ, doka iko vĩáwaro.

19 Ó ó bisãsirikɛ dànɔ dɔ̃ sãnsãn: Pãpãkɛnaa, gbãsĩkɛnaa, wé'isariyã, 20 tãnagbagbanaa, gãwãkɛnaa, zãngu, fìtii, nèsɛgɔ̃baa, nèsɛwãnaa, denlawɛtɛnaa, kɛ̃kɛ̃kɔanaa, kɔ̃kpaatɛtɛnaa, 21 kɛna kũ kɔ̃o ĩni, wɛ̃dɛnaa, fàai pãpã bona kũ yã bire takanɔ. Ma a lɛ́ dàáwa lákũ ma dàáwa nà yã, yã bire taka kɛ̀rinɔ ni kpata kũ à bò Luda kĩnaa lero.

22 Luda Nini sɔ̃, àdi yenyĩ iɱnɛ kũ pɔnnao kũ aafiaao kũ mɛnao kũ gbɛ̃kɛo kũ manakɛnaao kũ náanio 23 kũ busɛkɛnaao kũ zĩdakũnadɔ̃naao. Doka ke dì gí yã birenɔ takairo. 24 Gbɛ̃ kũ ò de Kirisi Yesu pɔ́ ũnɔ ɱ bisãsirikɛ dàa pà lía kũ a pɔ́nidɛnanɔ kũ a pɔyeinanɔ lɛɛlɛ. 25 Lákũ ó kú Luda Nini gãi nà, ò a dɔ̀rɔ sɛ́. 26 Òsungɔ̃ yɔ̃gɔ̃ vĩro, òsun kɔ̃ dɔkɔ̃aro, òsun gɔ̃baa kpá kũ kɔ̃oro.

6

Ɔdana kɔ̃a

1 Ma gbɛ̃nɔ, tó á gbɛ̃ke sù à sãtɛ à durunna kè, ákɔ̃nɔ kũ Luda Nini tɛn doárɛ arɛnɔ à gɔ̃gɔ̃ kãao busɛbusɛ, à laakari kɛ de òsun á yɔ̃ ò gwa sero. 2 Àgɔ̃ kɔ̃ aso sɛ́. Átɛn Kirisi doka papan gwe. 3 Tó gbɛ̃ke tɛni a zĩda gwa pɔ́ke ũ, akũsɔ̃ à kun pɔ́ke ũro, àtɛni a zĩda sãtɛmɛ. 4 Baadi a yãkɛna tàasi ká gbasa à ĩa dã. Àsun a yã lɛkɔa kũ gbɛ̃ pãnde pɔ́oro, 5 zaakũ baadi ni a zĩda aso sémɛ.

6 Gbɛ̃ kũ òtɛn Luda yã danɛ, à a aruzɛkɛ li a dannɛriinɛ.

7 Àsun á zĩda kɛkɛro, Luda dí sí foboro. Pɔ́ kũ gbɛ̃ tɔ̃ɔn àdi kɛ̃.
8 Tó gbɛ̃ tɔ̃ a bisãsirikɛ dàaa, ani kakatɛna inɛ. Tó gbɛ̃ tɔ̃ Luda
Nini donɛna arɛ gũn sɔ̃, ani wɛ̀ndi kũ àdi lákaro inɛ. 9 Òsun
kpasa kũ yãmanakɛnaaoro, zaakũ tó ódi kámma booro, óni àre
le a gɔrɔa. 10 Abire yãi tó o zé lè, ògɔ̃ a mana kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ,
atɛ̃nsa ó Yesu náanikɛri dakenɔ.

Lɛ́zammanaa

11 À wãnzãn gbàgidigbagidi kũ ma kɛ̀ kũ ma zĩda ɔo gwa sà.
12 Gbɛ̃ kũ òtɛn yã kɛ gbɛ̃nɔ wé yãinɔ mé òtɛn gã naáwa kũ
tɔ̀zɔ̃na yão, de òsun wé tãḿma zɛna kũ Kirisi gana lía yãoro
yãi. 13 Bee tɔ̀zɔ̃rii pìnɔ se, ò doka kũnaro. Ò ye à tɔ̃ zɔ̃, de ò
le ò ĩa dã á sèedaa pìi yã musu yãimɛ. 14 Mani ĩa dã póke yã
musuro, séde ó Dikiri Yesu Kirisi gana lía yã baasiro, zaakũ a
yãi andunia gɔ̃mɛnɛ gè ũ akũsɔ̃ ma gɔ̃ gè ũ andunianɛ. 15 Tɔ̀zɔ̃na
ke tɔ̀zɔ̃nasari yãke vĩro, séde gɔ̃na gbɛ̃ dufu ũ. 16 Luda gbɛ̃kɛ kɛ
gbɛ̃ kũ ò yã pì kũnanɔnɛ, à ń gba aafiaa. Mɔ́kɔ̃nɔmɛ Isaraila
yãpuranɔ ũ.
17 Zaa gbãragbɛ̃ke sún ma wé tã doro. Wari kũ ò dɔ̀ma Yesu
yãi bɔ̀gbɛ kpé kú ma mèɛa.
18 Ma gbɛ̃nɔ, ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ! Aami.

ƐFESUDENƆ

Gbɛ̃kɛ kũ Luda kɛ̀wɛrɛ Kirisi gũn

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zi̋rii Luda pɔyenyĩnaa gũn, makũ
mɛ́ ma takada dí kɛ̃ Luda gbɛ̃ kũ ɔ̀tɛn Kirisi Yesu náani kɛ zaa
Ɛfesunɔnɛ. 2 Ó De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á
gba aafiaa.

3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá! Ó kunna Kirisi
gũn Luda a Nini arubarika sĩnda pínki dàógu zaa musu. 4 À ó sɛ́
a gũn andunia katɛna ã, de ó kunna gɔ̃ denɛ adona mamberu
sari. Yenyĩ gũn 5 à gĩnakɛ à ó dítɛ a nénɔ ũ Yesu Kirisi gãi, lákũ
àtɛn wɛtɛ a pɔyenyĩnaa gũn nà, 6 de à tɔ́ bo a gbɛ̃kɛ gakuride kũ
à kɛ̀wɛrɛ a Nɛ́ yenyĩde gũn yãi. 7 A gũn à ó bó kũ a aruo. À ó
taarinɔ kɛ̀wá a gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ 8 kũ à kɛ̀wɛrɛ à gɛ̃ ɔla yãi. Ɔndɔ̃ sĩnda
pínki kũ wɛ́zɛ̃ sĩnda pínkioo gũn 9 à tò o a pɔyenyĩna asiri dɔ̀, lákũ
à zɛ̀o à kɛ Kirisi gãi nà. 10 Tó a pɔyenyĩnaa pì kɛgɔrɔ kà, ani pɔ́
sĩnda pínki kakara Kirisi ń Mìdenɛ, pɔ́ kũ à kú musu kũ zĩtɛo
pínki. 11 Luda kũ àdi yã sĩnda pínki kɛ lákũ à zɛ̀o a pɔyenyĩnaa
gũn nà gĩnakɛ à ó dítɛ lákũ àtɛn wɛtɛ nà, à ó sɛ́ a pɔ́ ũ Kirisi gũn,
12 de ókɔ̃nɔ kũ ó wɛ́ dɔ Kirisii zaa káakunɔ ògɔ̃ de a tɔ́ gakuride
kpàrinɔ ũ. 13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, a yãpura yã mà, a baaru nna kũ à á sura
bàa pìi sì. A gũn Luda a zĩda sèedaa kɛ̀áwa a Nini kũ à a lɛ́ sɛ̀ ũ.
14 Àkũmɛ túbi kũ óni le zɛnkpɛkɛ ũ ari Luda gɔ̃ gɛ́ a gbɛ̃nɔ bo, de
ò a tɔ́ gakuride kpá yãi.

Pɔlu aduakɛna Ɛfesudenɔnɛ

15 Abire yãi zaa gɔrɔ kũ ma á Dikiri Yesu náanikɛnaa mà kũ
yenyĩ kũ á vĩ kũ Luda gbɛ̃nɔ ń pínki, 16 mádi kámma bo kũ Luda
sáabukpanaao á yã musuro. Á yã dìgɔ̃ dɔmagu wɛ́kɛ kũ madì kɛ
Ludaaa gũn. 17 Madì wɛ́ kɛ De gakuride, ó Dikiri Yesu Kirisi
Ludaa, de à á gba ɔ̃ndɔ̃, à á wɛ́ kɛ̃árɛ kũ a Nini gbãnao de à le à
a dɔ̃ swáswa. 18 Madì wɛ́ kɛa à á nèsɛ wɛ̃árɛ de à le à tãmaa kũ
à á sísia dɔ̃. À a túbi gakuride aruzɛkɛ pìnɔ dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ 19 kũ
a gbãna zɔ̃kɔ̃ bonsarɛ kũ àtɛn zĩ kɛ ókɔ̃nɔ kũ odì a náani kɛnɔ
gũnwo. Gbãna zɔ̃kɔ̃ɔ pì zĩ kɛ̀ Kirisi gũn 20 gɔrɔ kũ Luda a vù
gan, à a vùtɛ a ɔplai zaa musu. 21 Gwen Kirisi de kpatablerinɔ
kũ ikodenɔ kũ gbãnadenɔ kũ dikirinɔla ń pínki kũ tɔ́ kũ òdi mì
natɛńnɛnɔ pínki. Adi kɛ andunia tera díkĩna adonlo, kũ a pɔ́ kũ
ani suomɛ dɔ. 22 Luda tò à iko vĩ pɔ́ sĩnda pínkia, akũ à a dìtɛ pɔ́
sĩnda pínki mìde ũ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. 23 Sɔsi gbɛ̃ pìnɔmɛ Kirisi mè ũ,
à de Kirisi kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki papa gu sĩnda pínkia papana ũ.

2

Vu à bona gan gɛ̃na wɛ̀ndin

1 Á de yã̃ gɛ̀nɔ ũ Ludanɛ á taarinɔ kũ á durunnanɔ yãi. 2 Á tɛ́ andunia díkĩ̃na ágbai, a mìi nàtɛ ĩ̃a gbãnadenɔ kínanɛ, Setan kũ à kpɛ́ dona ludayãdarisarinɔnɛ arɛ pìi. 3 Ó pínki ó de lán ń̀ bà yã̃ se. Odì pɔ́ kũ ó mɛ̀ yeii kũ yã̃ kũ à ó pɔ gbàɔ kɛ. Ó inaa gũn ó de gbɛ̃ kũ Luda ni pɔfɛ̃ kipaḿmanɔ ũ lán dakenɔ bà, 4 ama Luda sùru zɔ̃kɔ̃, à yenyĩ vĩ̃wɛrɛ manamana. 5 Gɔrɔ kũ ó de gɛ̀nɔ ũ ó taarinɔ yãi, à ó fútɛ kũ Kirisio lɛɛlɛ. À á sura bà a gbɛ̃kɛ gũn. 6 Kirisi Yesu gũn à ó sɛ́ à ó vútɛ kãao zaa musu, 7 de à le à a gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ bonsarɛ mɔńnɛ andunia kũ ani su gũn yãi yã̃ mana kũ à kɛ̀wɛrɛ Kirisi Yesu gũn musu. 8 Luda á sura bà a gbɛ̃kɛ gũn Yesu náani kũ a kɛ̀ yãi. Abire dí bo á kĩ̃naanlo, Luda mɛ́ à á gbá. 9 Á surabana dí bo á yãkɛna gãinlo, de gbɛ̃ke súnĩ̃a dãoro yãi. 10 Luda ɔgbɛn ó ũ. Kirisi Yesu gũn à ó kɛ́ de ògɔ̃ kú kũ yã̃ mana kũ à gĩ̃nakɛ à dìtɛwɛrɛ kɛnaao.

Gɔ̃na mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ Kirisi gũn

11 Ákɔ̃nɔ kũ á de buri pãndenɔ ũ inaa gũn, à laasun lɛ́ á kunna yãa. Tɔ̀zɔ̃nadenɔ dì á sísi gyɔfɔrɔdenɔ, ama ń̀ tɔ̀zɔ̃na de bisãsiri ɔgbɛ ũmɛ. 12 Gɔrɔ birea á kun Kirisi sari, á de gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ ũ Isarailanɔnɛ. Á baka kú Luda bàka kunna kũńwo kũ a lésɛnnɛnaaoo gũnlo. Á kú andunia gũn tãmaa sari ludadɔ̃naa sari. 13 Kirisi Yesu gũn tera, ákɔ̃nɔ kũ á zɑ̀ kũ Ludao yãnɔ a nai kãni kũ Kirisi aru gbãnao. 14 Àkũmɛ ó kunna kũ kɔ̃o nna ũ, à tò Yudanɔ kũ buri pãndenɔ gɔ̀ mɛ̀ dokɔ̃nɔ ũ. A mɛ̀ɛ gũn à ibɛrɛ kũ à da ń̀ dagura bĩ̃ni ũ gbòro, 15 à Musa doka nà gui kũ a yãditɛnanɔ de à tó ń̀ pla ń̀ pínki gɔ̃ kãao gbɛ̃ dufu mèn do ũ. Lɛn à tò ò kɛ̀ kũ kɔ̃o nna lɛ. 16 À ibɛrɛ làka, à ń̀ pla ń̀ pínki kɛ̀ nna kũ Ludao mɛ̀ dokɔ̃nɔ pìi gũn a gana lía yãi. 17 À sù à kɛna nna kũ Ludao baaruu kpà ákɔ̃nɔ kũ á zɑ̀ kũ Ludaonɔnɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kãni kãaonɔ dɔ. 18 Kirisi yãi ó pínki ó zɛ́ vĩ̃ ò na De Ludai kũ a Nini dokɔ̃nɔ gbãnao.

19 Abire yãi á de gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ ke bòasunɔ ũ doro, a gɔ̃ bedenɔ ũ kũ Luda gbɛ̃nɔ, a ɔndenɔ ũmɛ. 20 Ákɔ̃nɔmɛ kpɛ́ kũ Luda bò ɛ̃ kũ zĩ̀rinɔ kũ annabinɔ nàaa ũ, akũsɔ̃ Kirisi Yesumɛ à ɛ̃pɛtɛgbɛ ũ. 21 A gũnn kpɛ́ pɔ́ sĩ̃nda pínki dì kɔ̃ kũn, àdigɔ̃ gbã̃ Luda kpɛ́ ũ Dikiri gũn. 22 A gũn ákɔ̃nɔ se, á de kpɛ́ pì bobɔnɔ ũ, ákɔ̃nɔmɛ Luda Nini kúki ũ.

3

Pɔlu zĩ̃kɛna buri pãndenɔ tɛ́

1 Abire mɛ́ à tò makũ Pɔlu, má de purusuna ũ Kirisi Yesunɛ
ákɔ̃nɔ buri pãndenɔ yãi. 2 Ádi ma lákũ Luda a gbɛ̃kɛkɛnnɛna zĩ
dàmɛnɛ mà kɛ á tɛ́roo? 3 Luda a asiriyã mɔ̀mɛnɛ, ma kɛ̀árɛ fíti
kɔ̀. 4 Tó a a kyó kɛ̀, áni fɔ̃ à dɔ̃ lákũ ma wɛ́ kɛ̀ nà Kirisi asiriyã
musu. 5 Luda dí yã pì o gbɛ̃kenɛ yãro, akũ tera sà à mɔ̀ a zǐrinɔ
kũ a annabinɔnɛ kũ a Nini gbãnao. 6 Yã kũ à utɛna yã pìn dí:
Kirisi Yesu gũn baaru nna mana yãi buri pãndenɔ gɔ̀ Luda
túbiblerinɔ ũ lɛɛlɛ kũ Yudanɔ, ò gɔ̀ kũńwo mèdokɔ̃nɔdenɔ ũ. Ń
baka kú lɛ́ kũ Luda sɛ̀ɛ gũn. 7 Ma gɔ̃ baaru nna pìi kpàri ũ gba
kũ Luda dàmɛnɛ, a gbãna tén zĩ kɛ ma gũn yãi. 8 Makũ kũ má
kĩana Luda gbɛ̃nɔ té, Luda gba pìi dàmɛnɛ, akũ matɛn Kirisi
aruzɛkɛ lakanasari baaru kpá buri pãndenɔnɛ, 9 matɛn asiriyã
kũ Luda tɛn wɛtɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ bońnɛ gupuraa. Asiriyã pì
utɛna Luda kũ à pɔ́ sĩnda pínki kɛ̀ kĩnaa zaa káaku, 10 akũ tera sà
à tò kpatablerinɔ kũ ikode kũ ò kú musunɔ a ɔ̃ndɔ̃ buri dasinɔ
dɔ̀ sɔsi gbɛ̃nɔ gãi. 11 Luda pɔyenyĩna kũ à kun zaa káaku pì
lɛ́ pàpa Kirisi Yesu ó Dikiri gãi. 12 A gũn ó zɛ́ vĩ ò na Ludai
kũ swɛ̀ɛo kpatɛna a náanikɛna yãi. 13 Abire yãi ma wɛ́ kɛ̀áwa,
àsun tó á nɛ̀sɛ yaka wari kũ matɛn kɛ á musu yãiro. Á kpetana
yãimɛ.

Kirisi yenyĩ

14 Abire yãi madì kútɛ De Ludanɛ. 15 A kĩnaa a bede kũ ò kú
musu kũ zĩtɛonɔ ń tɔ́ lèn ń pínki. 16 Madì wɛ́ kɛa à á gba gbãna á
nèsɛɛ gũn kũ a Nini gbãnao a aruzɛkɛ gakuride lén, 17 de Kirisi
vutɛ á swɛ̀n a náani kũ átɛn kɛ yãi, á zĩnipɛtɛna gɔ̃ gbãna yenyĩ
gũn, 18 de à le à a yenyĩ yàasa kũ a gbànao kũ a leio kũ a lòkɔtooo
gbá dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki, 19 de à le à a yenyĩ kũ oni fɔ̃ ò a lɛ́
dɔ̃ pínkiro dɔ̃, Luda papana pínki pɛkɛrɛáwa.

20 Luda zɔ̃kɔ̃! Ani fɔ̃ à kɛwɛrɛ de lákũ odì a wɛ́ kɛ ke odì a
laasun lɛ́ nàla manamana kũ gbãna kũ àtɛn zĩ kɛ ó gũnwo.
21 Ògɔ̃ a tɔ́ kpá sɔsi gbɛ̃nɔ kũ Kirisi Yesuoo gũn wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo ari
gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

4

Mèdokɔ̃nɔkɛnaa

1 Makũ kũ má de purusuna ũ Dikirinɛ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, á
kunna gɔ̃ de lákũ Luda á sísi àgɔ̃ de nà. 2 À kɔ̃ fɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃i
zĩdabusanaa gũn kũ nèsɛyĩdao kũ mɛnao. 3 À wɛ́ tã àgɔ̃ lédokɔ̃nɔ
kũ à bò Luda Nini kĩnaa vĩ bà kũ àdi á dɔkɔ̃a ũ. 4 Mè mèn domɛ,
akũsɔ̃ Nini pìi mèn domɛ. Lɛn tãmaa kũ Luda á sísiaa mèn do
lɛ se. 5 Dikiri mèn do, akũsɔ̃ donyĩzɛ mèn do kũ da'itɛkɛna mèn
doo. 6 Luda mèn domɛ ó pínki De ũ. Àkũ mɛ́ à iko vĩ ó baadia,
àdigɔ̃ zĩ kɛ ó gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, à kú kũ ó gbɛ̃ sĩnda pínkio.

7 Kirisi gbɛ̃kɛ kɛ̀ ó baadinɛ, lákũ̀ à gba dàwɛrɛ nà lén. 8 Abire yãi à kɛ̃na Luda yãn ò pì:

Kũ̀ à fùtɛ à tà musu, à dò zǐzɔnɔnɛ arɛ,

à gba dà gbɛ̃nɔnɛ.

9 A futɛ à tana musu bire de deramɛɛ? Abire pì à kìpa ari zĩtɛ gɛ̃i gĩa. 10 Gbɛ̃ kũ̀ à kìpaa pìimɛ gbɛ̃ kũ̀ à fùtɛ à tà ludambɛ musumusu ũ, de à gu sĩnda pínki pa. 11 Àkũ̀ mé à gbɛ̃kenɔ gbà zé ògɔ̃ de zǐrinɔ ũ, gbɛ̃kenɔ annabinɔ, gbɛ̃kenɔ baarunnakparinɔ, gbɛ̃kenɔ pasutonɔ ke yãdannɛrinɔ, 12 de Luda gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú a zĩ soru gũn, de Kirisi mè gbãna kũ, 13 ari ó pínki ògɔ̃ gé ká Luda Né náani dokɔ̃nɔ kɛnaaa a dɔ̃na dokɔ̃nɔ gũn, de ò gɔ̃ gbɛ̃ papananɔ ũ Kirisi kũ pó sĩnda pínki pèkɛrɛa zɔ̃kɔ̃ lén. 14 Tó lɛmɛ ónigɔ̃ de né fíti kũ òdi ɔ̃ndɔ̃ kũ manafikio kɛńnɛ ò ń sãtɛnɔ ũ doro, kũ yã dufu dannɛna dì ń sé lán ĩa ke ísɔ̃ bà. 15 Oi, óni yãpura o kũ yenyĩo, ò gbã yã sĩnda pínki musu Kirisi kũ à de a mì ũ gũn. 16 A gũnn mègu sĩnda pínki dì kɔ̃ kũn ò nakɔ̃a kũ tĩnɔ gbãnao, akũ mègunɔ dì zĩ kɛ a zéa, mèɛ dìgɔ̃ gbã àgɔ̃ kara kũ yenyĩo.

Kunna zĩ kũ kunna dufuo

17 Abire yãi matɛn yã oárɛ kũ Dikiri tóo, matɛni á gbao laakarii. Àsungɔ̃ kun lán kifiri kũ ń nèsɛfutakɛ dońnɛ arɛnɔ bàro. 18 Ń laasun ń ké yɔ̃nkɔ, ò zã̀ kũ wɛ̃ndi kũ Luda dì kpáḿmao, kũ ń wé sira, akũsɔ̃ ń sã gbãna yãi. 19 Ò nèsɛ vĩro, ò ń zĩda kpà wé'isariyãa, ò dà vãni buri sĩnda pínki kɛna ni vĩ. 20 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, ádi Kirisi yã dada lɛro. 21 Yesu gũn a a yã mà, a yãpura kũ à vĩ dàda. 22 Ò òárɛ à ɔ gbarɛ á dà zĩ kũ à doárɛ arɛi, kũ à yàka á pónidɛna vãninɔ yãi. 23 Ò òárɛ à á nèsɛ litɛ á laasun gɔ̃ dufu, 24 áni dà dufu kũ Luda kɛ̀ lán a pó bà sé, á kunna nigɔ̃ adona kunna yãpurade ũ yãzɛdekɛ gũn.

25 Abire yãi à ɔ gbarɛ manafiki yãi, á baadi gɔ̃ yãpura o a gbɛ̃dakenɛ, zaakũ mèdokɔ̃nɔdenɔmɛ ó ũ. 26 Tó á pɔ fɛ̃̀, àsun durunna kɛro. Àsun tó ifãntɛ̃ gɛ̃ kpén àgɔ̃ kpé pɔfɛ̃naro, 27 de àsun Ibilisi gba zéro yãi. 28 Gbɛ̃ kũ̀ àdi kpãni o yã à kpãni tó. À wé tã à zĩ mana kɛ kũ̀ a ɔo, de à pó le à bo takasidenɔnɛ. 29 Àsun tó yã vãni ke bo á lénlo, séde a zéde kũ̀ ani gbɛ̃ kara, à kɛ àre ũ gbɛ̃ kũ̀ òtɛn manɔnɛ. 30 Àsun Luda Nini kũ̀ à kú adona da pɔsiranlo. À de sèeda kũ̀ Luda kɛ̀áwa ari á bona gɔrɔ zĩ ũ. 31 Àsun kɛ ĩni kũ̀ gbɛ̃keoro. À pɔfɛ̃ tó kũ̀ pɛ̃tɛ̃o kũ̀ patana gbãnao kũ̀ gbɛ̃sɔ̃sɔ̃naao kũ̀ pãsĩkɛna buri sĩnda pínkio. 32 Àgɔ̃ gbɛ̃kɛ kɛ kũ̀ kɔ̃o. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda gwa. À sùru kɛ kũ̀ kɔ̃o lákũ̀ Luda sùruu kɛ̀ kãáo nà Kirisi gũn.

5

Kunna gupuran

1 Lákũ á de Luda né yenyĩdenɔ ũ nà, à a ágba sɛ́. 2 Lákũ Kirisi
yewái nà à gì a wɛ̃ndiii ó yãi sa'obɔ kũ a gbĩ nna Ludanɛ ũ, à tó
yekɔ̃i doárɛ arɛ lɛ se.

3 Lákũ á de Luda gbɛ̃nɔ ũ nà, adi kũ ò pãpãkɛna ke dà vãni
buri sĩnda pínki ke wãkũ yã ma á té sero. 4 Wé'isariyã'ona kũ
yã dɔ̀rɔ sari onaao kũ fàai bɛ̃nɛ bonaao mana kãáoro dɔ, sé
sáabukɛna yã. 5 Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ pãpãkɛri ke kesɔ̃ dàvãnide
ke kesɔ̃ wãkũde ke ni kpata kũ à bò Luda kĩnaa ble lɛɛlɛ kũ
Kirisioro. Pɔ́ kũ gbɛ̃ dì a wãkũ kɛ gɔ̃ a dikiri ũmɛ. 6 Àsun tó
gbɛ̃ke á sãtɛ kũ yã pã korioro. Yã bire takanɔ mé ani tó Luda
pɔfɛ̃ kipa a yãdarisarinɔa. 7 Àsun tó á bàka gɔ̃ kú kũńworo.
8 Á kú gusiran yã, tera sà Dikiri gũn á kú gupuran. Àgɔ̃ kun
gupura gbɛ̃nɔ ũ, 9 zaakũ gupura dì mana buri sĩnda pínki ińnɛ
kũ yãzɛdeo kũ yãpurao. 10 À yã kũ àdi ká Dikirigu dada. 11 Á
bàka súngɔ̃ kú kũ gusira yãkɛna kũ à karana vĩrooro. À yã
birenɔ bobo gupurai. 12 Bee yã kũ gbɛ̃ pìnɔ dì kɛ asiri gũn ona
bi wé'iyãmɛ. 13 Tó ò bò kũ yão gupurai, òdi a súsu dɔ̃, 14 zaakũ
gupura dì tó ò pɔ́ sĩnda pínki e. Abire yãi òdi pi:
I'ori ǹ vu ǹ futɛ bona gan,
Kirisi ni gu punnɛ.

15 Àgɔ̃ á táa'ona dɔ̃ manamana. Àsungɔ̃ de yɔ̃nkɔnɔ ũro, sé
ɔ̃ndɔ̃rinɔ. 16 Àgɔ̃ yã kũ Luda a zé bòárɛ kɛ, zaakũ gɔrɔ díkĩnanɔn
vãni. 17 Abire yãi àsungɔ̃ de yɔ̃nkɔnɔ ũro, àgɔ̃ dɔ̃ lákũ Dikiri
pɔyenyĩna de nà. 18 Àsungɔ̃ kú kũ wɛ̃dɛkɛnaaoro, àdi pãpã
zĩḿmamɛ, ama à tó Luda Nini gɔ̃ zĩ kɛ á guu papana, 19 gbasa à
fàai bo kũ kɔ̃o kũ zaburao kũ Luda tɔ́kpanaao kũ lɛ̀ kũ Luda
Nini dì daárɛo. À lɛ̀ sí, à Dikiri tó kpá á swɛ̃ɛ gũn, 20 àgɔ̃ De
Luda sáabu kɛ gɔrɔ sĩnda pínki yã sĩnda pínki gũn kũ ó Dikiri
Yesu Kirisi tɔ́o. 21 À mì natɛkɔ̃nɛ Kirisi vĩna kũ á vĩ yãi.

Gɔ̃gbɛ̃ kunna kũ a nanɔo

22 Ákɔ̃nɔ nɔgbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ mì natɛ a zãnɛ lákũ Dikirin átɛn
kɛnɛ bà. 23 Zaakũ gɔ̃gbɛ̃mɛ nɔgbɛ̃ mì ũ, lákũ Kirisi de sɔsi gbɛ̃
kũ ò de a mè ũnɔ mì ũ nà kũ ń Surabariio. 24 Lákũ sɔsi gbɛ̃nɔ dì
mì natɛ Kirisinɛ nà, lɛmɛ se nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ mì natɛ ń zãnɔnɛ lɛ yã
sĩnda pínki gũn.

25 Ákɔ̃nɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, á baadi gɔ̃ ye a nanɔi lákũ Kirisi ye sɔsi
gbɛ̃nɔi nà, à gì a wɛ̃ndiii a yãi. 26 À gbã̀ bònɛ kũ ío a yã gãi de àgɔ̃
de a pɔ́ ũ, 27 de à ń kpan'arɛ kɛ kũ gakurio sãa sari yitorokũnaa
sari mamberu sari gbãsĩ sari taari sari. 28 Lɛn à kù gɔ̃gbɛ̃ sĩnda
pínki gɔ̃ ye a nanɔi lɛ lán a zĩda mèɛ bà. Gbɛ̃ kũ à ye a nanɔi ye a

zĩdaimɛ. 29 Gbɛ̃ke dì gí a zĩda mèɛiro. Àdi póble kpáa, àdi laakari dɔa lákũ Kirisi dì kɛ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ nà, 30 kũ ó de a mègunɔ ũ yãi. 31 Abire yãi gɔ̃gbɛ̃ ni bo a de kũ a dao bɛa, oni nakɔ̃a kũ a nanɔo, ń gbɛ̃nɔn pla ni gɔ̃ mè do ũ. 32 Asiri zɔ̃kɔ̃ kú yã pìi gũn, ma è à de lɛ Kirisi dagura kũ sɔsi gbɛ̃ɔo. 33 Bee kũ abireo à de á yã ũ se dɔ. Á baadi gɔ̃ ye a nanɔi lán a zĩda bà. Nɔgbɛ̃ sɔ̃, à a zã yã da.

6

Nénɔ yã

1 Ákɔ̃nɔ nénɔ, Dikiri gũn àgɔ̃ á de kũ á dao yã ma, zaakũ abire mé à mana. 2-3 À bèɛrɛ lí á de kũ á daonɛ, de àgɔ̃ aafia à gì kɛ andunia gũn. Yã kũ Luda dìtɛ káaku kũ lésɛnaaon gwe.

4 Ákɔ̃nɔ denɔ sɔ̃, àsun á nénɔ pɔ yakaro. À ń tùtu kɛ à lé daḿma Yesude négwana ũ.

Zɔ̀nɔ yã

5 Ákɔ̃nɔ zɔ̀nɔ, àgɔ̃ á andunia dí dikirinɔ yã ma kũ nèsɛdoo kũ vĩnao kũ lukanaao lákũ Kirisin átɛn kɛnɛɛ bà. 6 Àsun zĩ kɛńnɛ ń wé yãiro. Àgɔ̃ Luda pɔyenyĩna kɛ kũ yãpurao kũ ákɔ̃nɔmɛ Kirisi zɔ̀nɔ ũ yãi. 7 Àgɔ̃ zĩ kɛ kũ kokario lákũ Dikirin átɛn kɛnɛɛ bà, adi kɛ bisãsirinlo. 8 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ Dikiri ni baadi yãmanakɛna fĩna bonɛ, zɔ̀ kesɔ̃ zĩdade.

9 Ákɔ̃nɔ dikirinɔ sɔ̃, àgɔ̃ kɛńnɛ lɛ se. À yã pãsĩ ońnɛna tó. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ móḱɔ̃nɔ kũ ákɔ̃nɔo pínki, á Dikiri kú musu, àdi yã kɛ gbɛ̃ke wé yãiro.

Gɔ̃kɛbɔ kũ Luda kpàwánɔ

10 Yã kũ à gɔ̀n dí: Àgɔ̃ gbãna Dikiri gũn kũ a iko gbãna zɔ̃kɔ̃ɔo. 11 À gɔ̃kɛbɔ kũ Luda kpàáwanɔ da pínki, de à le à zɛ gíngin à Ibilisi ɔ̃ndɔ̃ fɔ̃. 12 Zaakũ adi kɛ bisãsirinɔn ótɛn ɔsi ká kũńworo, sé nini vãni kũ ò kú musunɔ. Ò de andunia díkĩna gusira kíblerinɔ ũ kũ ń mìdenɔ kũ ń ikodenɔ. 13 Abire yãi à gɔ̃kɛbɔɔ pìnɔ sétɛ à da pínki, de à fɔ̃ à zɛ à gí gɔrɔ vãnia, gbasa à gɔ̃ zɛna gíngin a pínki kɛnaa gbɛra. 14 Àgɔ̃ zɛna gbãna, à yãpura dɔ á pi asa ũ, à yãzɛdekɛ da mɔ̀ uta ũ. 15 À kɛna nna kũ Ludao baaru nna kpá kyate ũ, de àgɔ̃ kú kũ soruo. 16 Àgɔ̃ ludanaanikɛna kũna sɛ̃gbako ũ gɔrɔ sĩnda pínki, de à fɔ̃ à Setan kà tédenɔ dɛ pínki. 17 À surabana sé à kú mɔ̀ fùra ũ, àgɔ̃ Luda yã kũ à de a Nini fɛ̃nɛda ũ kũna. 18 Àgɔ̃ adua kɛ gɔrɔ sĩnda pínki, àgɔ̃ Luda kpányĩ gbɛka yã sĩnda pínki gũn kũ a Nini donnɛna arɛo. Àgɔ̃ itɛ̃ kɛ kũ mɛna zɔ̃kɔ̃ɔo, àgɔ̃ adua kɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ ń pínki. 19 À adua kɛmɛnɛ dɔ, de tó matɛn yã o, Luda ma gba lé mà a baaru nna asiri ońnɛ vĩna sari. 20 Baaru nna pì yãi má de Luda wéde

kũ ò dà kpésiran ũ. Àgɔ̃ adua kɛmɛnɛ, de mà baaru nna kpá vĩna sari lákũ à kṳ̀ mà kpá nà.

Lézammanaa

21 Ó gbɛ̃ndo yenyĩde Tikiku, Dikiri zĩkɛri náanide ni ma baaru
kpáárɛ pínki, de à le àgɔ̃ ma kunna dɔ̃ kũ pɔ́ kũ matɛn kɛo. 22 Ma
a zl̀áwa de à ó kunna oárɛmɛ, á nèsɛ le à yĩda kũ.

23 Ó gbɛ̃nɔ, De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio á gba aafia, à á
yena kɔ̃i karaárɛ kũ á ludanaanikɛnaao. 24 Luda gbɛ̃kɛ kɛ gbɛ̃
kũ ò ye ó Dikiri Yesu Kirisii lakanaa sarinɔnɛ ń pínki.

FILIPIDENƆ

Pɔlu aduakɛna Filipidenɔnɛ

1 Makũ Pɔlu kũ Timɔtio Kirisi Yesu zɔ̀blerinɔ ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada dí kɛ̃ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Filipinɔnɛ kunna Kirisi Yesu gũn kũ ń gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ ń kpanyĩrinɔ. 2 Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.

3 Gɔrɔ kũ á yã dɔ̀magu pínki, madìgɔ̃ ma Luda sáabu kpámɛ. 4 Ma aduakɛnaa gũn pínki madìgɔ̃ adua kɛárɛ á pínki kũ pɔnnao, 5 kũ á ɔ kakarana kũmao baaru nna kpanaa gũn zaa gɔrɔ kũ a mà ari kũ a gbãrao yãi. 6 Má dɔ̃ sãnsãn, lákũ Luda nà zĩ manaa á té nà, anigɔ̃ kɛ, ari à gɛ́ mì dɛo Kirisi Yesu sugɔrɔ zĩ. 7 À mana kũ má á yã kũna á pínki lɛ, zaakũ á yã kú ma swɛ̃n. Má da kpésirann yá, má zɛ kũ baaru nna pìio a yãpura ona yãin yá, á pínki á baka vĩ zé kũ Luda ma gba gũn. 8 Luda dɔ̃ kũ matɛni á bɛgɛ kɛ á pínki kũ Kirisi Yesu yenyĩ burio. 9 Madì adua kɛárɛ, de á yenyĩ gɔ̃ kara àgɔ̃ gé dɔ̃naa gũn kũ wékɛ̃naao swáswa, 10 de à yã kũ à kṵ̃ à kɛ dɔ̃, àgɔ̃ kun nèsɛpuradenɔ ũ taari sari Kirisi sugɔrɔ zĩ. 11 Àgɔ̃ pana kũ yã mana kũ òdi bo Yesu Kirisi kĩnaanɔo, de ò Luda tɔ́ bo, ò a sáabu kpá.

Kirisimɛ Pɔlu wɛ̃ndi ũ

12 Ma gbɛ̃nɔ, má ye àgɔ̃ dɔ̃ kũ yã kũ à ma le té kà baaru nna gɛna arɛimɛ, 13 akũ soza kínabɛ dogarinɔ ń pínki kũ gbɛ̃ kparanɔ dɔ̀ kũ Kirisi yãin ò ma dà kpésiran. 14 Ma dana kpésiran yãi ó gbɛ̃nɔ Dikiri náani kè dasi de yãla, akũ ń kùgbãna kàra, òtɛn Luda yã o gbɛ̃nɔnɛ vĩna sari.

15 Yãpuramɛ, ń gbɛ̃kenɔ dì Kirisi yã waazi kɛ denlana yãi kũ nèsɛgɔ̃baao, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kũ nèsɛmanao. 16 Gbɛ̃ díkĩnanɔ dì kɛ kũ yenyĩomɛ, zaakũ ò dɔ̃ kũ má zɛna kũ Yesu baarunnakpanaao yãin má yĩna la. 17 Nèsɛgɔ̃bade pìnɔ sɔ̃, òdi Kirisi yã waazi kɛ denlamɔnnɛna yãimɛ, adi kɛ kũ nèsɛpuraonlo. Òtɛn da òtɛni ń kunna kpésiran wari karamɛnɛ. 18 Yãken yá? Manafiki gũnn yá, yãpura gũnn yá, a pínki dé, òtɛn Kirisi yã waazi kɛmɛ. Ma pɔ nna kũ abireo, akũsɔ̃ ani ɛra à kɛ nna dɔ, 19 zaakũ má dɔ̃ kũ adua kũ átɛn kɛmɛnɛ kũ Yesu Kirisi Nini kpányĩo ni tó mà bo. 20 Ma wé dɔi, akũsɔ̃ má a náani vĩ manamana, kũ wé'i ni ma kũ yãke gũnlo. Tera sà lán yã bà kũ kùgbãnao mani Kirisi tɔ́ bo ma mèɛ gũn, má kunn yá kesɔ̃ ma gan yá. 21 Zaakũ Kirisi yãin má kún, ga demɛnɛ àre ũ. 22 Tó ma kunna kũ wɛ̃ndiio demɛnɛ zĩ àrede ũ, má dɔ̃ a kũ mani séro, 23 ma laasun kpaatɛnamɛ. Má ye mà tá, de màgɔ̃ kú kũ Kirisio. Gwe manamɛnɛ de gu dila zǎ. 24 Ama à mana màgɔ̃ kú kũ wɛ̃ndiio á yãi. 25 Abire yã futɛna

vĩro. Má dɔ̃ kũ mani gɔ̃ la màgɔ̃ kú kãáo á pínki, de à le à gɛ́ arɛ kũ pɔnnao ludanaanikɛnaa gũn.
26 Lɛn gɔrɔ kũ mani ɛra mà su á gwa lɛ, áni zɛ́ le à ĩa dã Kirisi Yesu gũn manamana ma yãi. 27 A pínki dé, tó ma su á gwa ke mádi suronlo, à tó á kunna kɔ̃ sɛ́ kũ Kirisi baaru nnao, de tó matɛni á baaru ma, mà ma kũ á zɛna gíngin kũ lédokɔ̃nɔo, átɛn ɔsi ká kũ nèsɛ mèn doo baaru nna pì zɛ́ yãi. 28 Àsun tó á ibɛrɛnɔ yãke vĩna á kũro. Abire nigɔ̃ deńnɛ sèeda ũ kũ ò mìi pè kakatɛnaaa, ákɔ̃nɔ sɔ̃ áni bo mana. Luda kɛnan gwe. 29 Zaakũ Luda á gbá zɛ́ à wari kɛ Kirisinɛ, adi kɛ a náanikɛna adonlo. 30 Ɔsi kũ a è matɛn ká yã, akũsɔ̃ a mà matɛn ká ari tera, ákɔ̃nɔ á kú ɔsi dokɔ̃nɔ pìi gũmmɛ.

2

Zĩdabusanaa

1 Tó á kunna Kirisi gũn lédamma vĩ, tó a yenyĩ tɛn tɛ́ kpáái, tó á lédokɔ̃nɔ vĩ kũ a Ninio, tó á kɔ̃ wɛ̃nda vĩ kũ sùruuo, 2 à laasun dokɔ̃nɔ kɛ, àgɔ̃ yenyĩ dokɔ̃nɔ vĩ lédokɔ̃nɔdenɔ ũ, pɔyeinayãdokɔ̃nɔdenɔ ũ, de ma pɔnna gɔ̃ papana. 3 Àsun yãke kɛ denlana ke yɔ̀gɔ̃kɛna yãiro. Zĩdabusanaa gũn à a gbɛ̃dake kũ kũ bèɛrɛɛo de á zĩdala. 4 Gbɛ̃ke sún laasun lé a zĩda mèn do yãaro, à gbɛ̃ pãndenɔ pó lé dɔ. 5 Àgɔ̃ nèsɛ kũ Kirisi Yesu vĩ vĩ se.
6 A ludakɛnaa gũn adi a zĩda kɛna lɛɛlɛ kũ Ludao yã daro,
7 akũ à a zĩda gwenaa tòn, à zĩrikɛ sè,
à gɔ̀ bisãsiri ũ, à bisãsirikɛ sè.
8 À a zĩda bùsa,
à mìi nàtɛ ari à gèɛ à gào,
ari lígbãndurukpana ganaa.
9 Abire yãi Luda a sè musu,
à tɔ́ kũ à de tɔ́ sĩnda pínkila kpànɛ,
10 de tó ò Yesu tɔ́ sì,
gbɛ̃ sĩnda pínki ni kútɛnɛ
ludambɛ kũ zĩtɛo kũ zĩtɛ gɛ̃io,
11 gbɛ̃ sĩnda pínki ni o kũ a léo
kũ Yesu Kirisimɛ Dikiri ũ
De Luda tɔ́bona yãi.

À gu puńnɛ andunia gũn

12 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ adì ma yã ma gɔrɔ kũ má kú kãáo nà, atɛ̃nsa kũ má kú kãáo tera doro, àgɔ̃ á bona mana lé papa kũ vĩnao kũ lukanaao. 13 Zaakũ Luda mé àtɛn zĩ kɛ á gũn de àgɔ̃ ye a pɔyenyĩnaai gbasa à kɛ. 14 À yã sĩnda pínki kɛ yãkete kũ lékpakɔ̃anaao sari, 15 de àgɔ̃ taari sari, gbãsĩ sari, Luda né mamberusaridenɔ ũ tera gbɛ̃ sãtɛna nèsɛpãsĩdenɔ té, kũ átɛn gu puńnɛ andunia gũn lán susunɛnɔ bà, 16 àgɔ̃ wɛ̃ndi yã kũna,

de mà le mà ĩa dã kãáo Kirisi sugɔrɔ zĩ yãi. Tó átɛn kɛ lɛ, de mádi bà pã léro akũsɔ̃ mádi zĩ pã kɛro. 17 Bee tó ma aru ni kɔ́tɛ á ludanaanikɛna sa'o'i ũ, ma pɔ nigɔ̃ nna, matɛn pɔnna kɛ kãáo á pínki. 18 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à pɔnna kɛ lɛ, ò kɛ lɛɛlɛ.

Timɔti kũ Ɛpafarɔdituo

19 Kũ Dikiri Yesu arubarikaao mani Timɔti zĩáwa tera, de mà le mà á baaru ma, ma laakari kpátɛ. 20 Má gbɛ̃ke vĩ kũ à ye á yãi yãpura lákũ a bàro. 21 Gbɛ̃ sĩnda pínki zĩda yã mɛ́ àdi donɛ arɛ, adi kɛ Yesu Kirisi yãnlo. 22 Á dɔ̃ lákũ Timɔti a zĩda bì nà, à baaru nna zĩ kɛ̀ kũmao lán nɛ́ kũ a deo bà. 23 Tó má a zɛna dɔ̃ súsu, má ye mà a zĩáwa gɔ̃nɔ. 24 Má Dikiri náani vĩ kũ mani su á gwa tera ma zĩda.

25 Ma gbɛ̃ Ɛpafarɔditu, ma zĩkɛri dake, ma zǐkari dake kũ a a zǐ à kpámai kũ pɔ́ kũ matɛni a ni dɛnɔ, ma è à mana mà a gbarɛáwamɛ. 26 Àtɛni á bɛgɛ kɛ á pínki, akũsɔ̃ a nèsɛɛ yàka, kũ a a gyãkɛna baaruu mà yãi. 27 À gyã kɛ̀ yãpura ari à kà gana, akũ Luda a wɛ̃nda gwà. Adi kɛ àkũmɛ adoro, kũ makũomɛ se, de ma pɔsira sún kararo yãi. 28 Abire yãi matɛn wã mà a gbarɛáwa, de á wɛ́ sikɔ̃lɛ, á pɔ kɛ nna, ma laakari kpátɛ. 29 À gbãnakɛ kpái Dikiri gũn kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ɔo. À bɛ̀ɛrɛ lí gbɛ̃ bire takanɛ. 30 À gɔ̃ fíti kũ ani ga Kirisi zĩ yãi. À a zĩda kpà gaa de à le à kpányĩ kũ áni fɔ̃ à kɛmɛnɛro kɛmɛnɛ yãi.

3

Kirisi dɔ̃naa

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ à gɔ̃n dí: À pɔnna kɛ Dikiri gũn. Mani gí yã kũ ma òárɛ gbè sísiiro. Àkũmɛ aafia ũárɛ. 2 À laakari kɛ lɛwanna kǔnɔi, yãvãnikɛri kũ òdi ń kɛ yákiyaki pìnɔ! 3 Ókɔ̃nɔ kũ odì donyĩ kɛ Ludanɛ kũ a Nini gbãnao, odì ĩa dã Kirisi Yesu gũn, odì náani kpá ó zĩda yãaro, ókɔ̃nɔ mé ó tɔ̀zɔ̃nade yãpuranɔ ũ. 4 Makũ, má zɛ́ vĩ mà náani kpá ma zĩdaa. Tó gbɛ̃ tɛn da a a zĩda náani kɛ̀, ma a pɔ́ kɛ̀ deala. 5 Ma tɔ̀ɔ zɔ̀ ma gɔrɔ sɔraakɔ̃de zĩ. Isarailan ma ũ inaa gũn, Biliaminu buri, Eberu buri yãpura. Musa doka musu má kú Farisinɔ gǎa gũn. 6 Ma ania kɛ̀, ma wɛ́ tǎ sɔsi gbɛ̃nɔa. Yãkɛna a zɛ́a Musa doka gũn, gbɛ̃ke dí fɔ̃ à ma taari èro. 7 Ama yã kũ má kũna àre ũ yã pìnɔ gɔ̃mɛnɛ àree sari tera Kirisi yãi. 8 A kũ à deńla ma yã sĩnda pínki dìtɛ àree sari ma Dikiri Kirisi Yesu dɔ̃na kũ à de a pínkila yãi. Kirisi pì yãi ma ɔ gbàrɛ yã sĩnda pínkii bìsa ũ, de màgɔ̃ a vĩ, 9 màgɔ̃ kú a gũn kũ yã kũ dì tó ò kɛ nna kũ Ludao a náanikɛna yãiio. Luda dì tó yã bo kũńwo nna dokakũna yãinlo, àdi tó yã bo kũńwo nna Kirisi náanikɛna yãimɛ. 10 Yã kũ má yei mɛ́ à de mà Kirisi dɔ̃ kũ

gbãna kũ à fùtɛo bona ganwo, de ma bàka gɔ̃ kú a warikɛnaa gũn, mà gɔ̃ lákũ a bà a ganaa gũn 11 gbasa mà gɔ̃ gàavu ũ.

Pɔ́ kũ ntɛn péa lenaa

12 Adi kɛ ma lè pínkinlo akũsɔ̃ má papana gĩaro. Matɛn pɛ́amɛ, de mà yã kũ Kirisi Yesu ma sɛ a pɔ́ ũ yãi sí ma pɔ́ ũ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, mádi sí ma lè kɔ̀ro. Yã mèn don matɛn kɛ, madì nɔnɔ pɔ́ kũ à kú ma arɛi, pɔ́ kũ à kú ma kpɛ laasunlɛnaa sari. 14 Matɛn pɛ́ pɔ́ kũ ma wɛ́ dɔiia, de mà àre kũ Luda ó sísia gɛna musu le Kirisi Yesu gãi. 15 Ókɔ̃nɔ gbɛ̃ papananɔ, ògɔ̃ laasun bire vĩ. Tó á laasun pãnde vĩ, Luda ni á wɛ́ kɛ̃árɛ yã bire musu. 16 A pínki dé, gu kũ o kan dí, ò gɛ́ arɛ zɛ́ dokɔ̃nɔ pìi gũn.

17 Ma gbɛ̃nɔ, à ma ágba sɛ́, lákũ o a taka kɛ̀árɛ nà, á wɛ́ gɔ̃ pɛ́ gbɛ̃ kũ ń kunna kɔ̃ sìonɔi. 18 Madìgɔ̃ oárɛ yã gɛ̃n baaakɔ̃, akũsɔ̃ ma ɛra matɛn oárɛ tera dɔ kũ wɛ́'io, gbɛ̃nɔn kun dasi kũ ń yãkɛna ń kɛ́ Kirisi gana lía ibɛrɛnɔ ũ. 19 Ò mìi pè kakatɛnaaa. Ń́ gbɛrɛmɛ ń dikiri ũ, wɛ́'iyãmɛ ń ĩadãbɔ ũ, andunia yãn ń laasun dìgɔ̃ kúa. 20 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, ludambɛ gbɛ̃nɔn ó ũ, ó wɛ́ dɔ Surabari kũ ani bo gwea, àkũmɛ Dikiri Yesu Kirisi ũ. 21 Ani ó mè gbãnasarinɔ li lán a mè gakuride bà kũ a gbãna kũ ani fɔ̃ à tó pɔ́ sĩnda pínki mì natɛarɛo.

4

Lédammanaa

1 Abire yãi ma gbɛ̃ yenyĩde kũ matɛni á bɛgɛ kɛnɔ, ákɔ̃nɔ kũ á de ma ĩadãbɔ kũ madì pɔnna kɛo ũnɔ, àgɔ̃ zɛna gíngin Dikiri gũn lɛ, ma gbɛ̃nɔ.

2 Ma kútɛ kè Yuodianɛ kũ Sintisio ògɔ̃ lédokɔ̃nɔ vĩ Dikiri gũn. 3 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma gbɛ̃ndo náanide, ma wɛ́ kèmma, ǹ kpá nɔgbɛ̃ pìnɔi, zaakũ ò ɔsi kà kũmao baaru nna kpanaa gũn kũ Kɛlɛmɛntio kũ ma zĩkɛri dakenɔ. Ń́ tó kú wɛ̃ndi takadan.

4 Àgɔ̃ pɔnna kɛ Dikiri gũn gɔrɔ sĩnda pínki. Ma òárɛ dɔ, à pɔnna kɛ. 5 À á zĩda busa gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. Dikiri sunaa kà kãni. 6 Àsun yãke damu kɛro. Yã sĩnda pínki gũn à adua kɛ, à yã gbɛka Ludaa kũ sáabukɛnaao, à á yã'ũmmananɔ onɛ, 7 ani á nèsɛ kũ á laakariio kpátɛárɛ Kirisi Yesu gũn. Nèsɛkpatɛnaa pìi zɔ̃kɔ̃, à de bisãsiri dɔ̃na la.

8 Ma gbɛ̃nɔ, yã kũ à gɔ̀árɛn dí: Yã kũ à yãpura vĩ akũsɔ̃ à bèɛrɛ vĩ, yã kũ à zɛ́ vĩ akũsɔ̃ à gbãsĩ vĩro, yã kũ à nna akũsɔ̃ à arubarika vĩ, yã kũ à mana akũsɔ̃ òdi a sáabu kpá, àgɔ̃ laasun lɛ́ yã birenɔ musu. 9 Yã kũ ma dàárɛ a sì, yã kũ a mà ma léi akũsɔ̃ a èma, à yã birenɔ kɛ, Luda aafiade nigɔ̃ kú kãáo.

Pɔlu Filipidenɔ sáabukpanaa

10 Ma pɔ nna à kè zɔ̃kɔ̃ Dikiri gũn, zaakũ á laasun èra à sùma sà. Á ma yã kũna yã fá, zén ádi lero. 11 Mádi o lɛ kũ matɛn takasi

kɛ yãinlo, zaakũ ma dà ma zĩdanɛ màgɔ̃ sáabu vĩ gwena sĩnda pínki gũn. 12 Má takasikɛna dɔ̃ akũsɔ̃ má nnamana dɔ̃. Gɔrɔ sĩnda pínki gu sĩnda pínkia kãna ke nàa, pɔ́dinyĩ ke pɔ́kĩammana yãke vĩmɛnɛ doro. 13 Mani pɔ́ sĩnda pínki fɔ̃ Kirisi kũ àdi ma gba gbãna yãi. 14 Bee kũ abireo kũ á bàka kú kũ ma takasikɛnaao, a yã mana kɛ̀.

15 Filipidenɔ, á dɔ̃ kũ á zĩdao, ma baaru nna kpanaárɛ káaku gũn, kũ ma bo Masedonia bùsun, sɔsi ke kun kũ à kpàmai kũ ɔgɔ yã bɔkɔtɛnaaoro, sé ákɔ̃nɔ. 16 Bee gɔrɔ kũ má kú Tɛsalonika, a pɔ́ kũ matɛni a ni dɛnɔ kpɛ̀zãmɛnɛ de gɛ̃̀n dola. 17 Adi kɛ gban matɛn wɛtɛro, á àre karana Luda kĩnaan matɛn wɛtɛ. 18 Ma pɔ́ kũ a kpɛ̀zãmɛnɛ lè, à pàpa ari à dìrɛ. Ɛpafarɔditu á gbanɔ kpàma, pɔ́ mɔ̀ma sà. À de sa'obɔ kũ a gbĩ nna Ludanɛ akũsɔ̃ àdi káagu à sí ũ. 19 Ma Luda ni pɔ́ kũ á a ni vĩnɔ kpááwa Kirisi Yesu gũn a aruzɛkɛ gakuride lén.

20 Ògɔ̃ ó Luda ó De tɔ́ bo gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Lézammanaa

21 À fɔ kpá Luda gbɛ̃nɔa ń pínki kunna Kirisi Yesu gũn. Ma gbɛ̃ kũ ó kú lɛɛlɛnɔ fɔ kpàáwa. 22 Luda gbɛ̃nɔ fɔ kpàáwa ń pínki, atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ ò kú Siza bɛanɔ. 23 Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ á ninin.

KƆLƆSEDENƆ

Sáabukpana kũ aduakɛnaao

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zĭrii Luda pɔyenyĩnaa gũn kũ ó gbɛ̃
Timɔtio, ókɔ̃nɔ mé o takada dí kɛ̀ 2 ó gbɛ̃ náanide kũ ò kú adona
Kirisi gũn zaa Kɔlɔsenɔnɛ. Luda ó De gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba
aafiaa.
3 Gɔrɔ sĩnda pínki tó ótɛn adua kɛárɛ, odìgɔ̃ Luda ó Dikiri
Yesu Kirisi De sáabu kpámɛ, 4 zaakũ o á Kirisi Yesu náanikɛna
baaruu mà kũ yenyĩ kũ á vĩ ó gbɛ̃nɔnɛɛo ń pínki, 5 kũ á wé dɔ
pɔ́ kũ à ditɛnaárɛ ludambɛi yãi. A yãpura yã mà zaa káaku
baaru nna kũ o kpàárɛ gũn. 6 Baaru nna pì tɛn né i àtɛn dagula
andunia gũn pínki, lákũ à kɛ̀ á té nà zaa gɔrɔ kũ a mà, akũ a
Luda gbɛ̃kɛ súsu dɔ̃. 7 Ó gbɛ̃ yenyĩde ó zĩkɛri dake Ɛpafara mé à
yã pìi dàárɛ ó gɛ̃nɛ ũ. Kirisi zĩkɛri náanidemɛ, 8 àkũ mé à yenyĩ
kũ Luda Nini á káa òwɛrɛ.
9 Abire yãi zaa gɔrɔ kũ o á baaruu mà, odìgɔ̃ wé kɛárɛ Ludaa
lakanaa sari, de à tó à a pɔyenyĩna dɔ̃ swáswa, a Nini á gba ɔ̃ndɔ̃
kũ wézɛ̃o pínki, 10 de àgɔ̃ kun lákũ Dikiri yei nà, á yã sĩnda pínki
káagu, de á yã mana sĩnda pínki kɛna gɔ̃ dagula, á Luda dɔ̃na gɔ̃
kara, 11 de àgɔ̃ gbãna yã sĩnda pínki gũn a gbãna gakuride lén,
de à pɔ́ sĩnda pínki fɔ̃ kũ mɛnao kũ pɔnnao, 12 de àgɔ̃ De Luda
sáabu kpá, zaakũ à ó ká baka kũ à dìtɛ a gbɛ̃nɔnɛ gupuranwa.
13 À ó bó gusira ikon, à ó ká a Né mèn do yenyĩde kpatan. 14 A
gãin o gɔ̃ zĩdadenɔ ũ, ó durunna kɛ̀wá.

Kirisi de pɔ́ sĩnda pínkila

15 Kirisi bi Luda kũ òdi e kũ wéoro takamɛ,
Àkũmɛ daudu ũ Luda pɔ́kɛnanɔ té pínki.
16 Luda pɔ́ kũ à kú musu kũ zĩtɛoo kɛ̀ pínki a gãi,
pɔ́ kũ òdi enɔ kũ pɔ́ kũ òdi eronɔ,
kpatablerinɔn yá ke dikirinɔ
ke gbãnadenɔ ke ikodenɔ.
Pɔ́ sĩnda pínki bò a kĩnaamɛ,
akũsɔ̃ ò kun a pɔ́ ũ.
17 À kun pɔ́ sĩnda pínki ã,
pɔ́ sĩnda pínki kun a gãimɛ.
18 Àkũmɛ sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mɛ̀ ũnɔ mì ũ.
Àkũmɛ naana ũ, gàavu káaku ũ,
de à gɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki mìde ũ.
19 Zaakũ à kà Ludagu a kíkɛ pínki pɛkɛrɛa. 20 À tò pɔ́ sĩnda pínki
kɛ̀ kãao nna a gãi, pɔ́ kũ ò kú zĩtɛ ke musunɔn yá. A aru kũ à
kòtɛ lía mé à sù kũ kɛna nna pìio.

21 A kɛ̃ Ludaa yã. A ibɛrɛnɔn á ũ á laasun kũ á vãnikɛnanɔ yãi, 22 akũ Luda tò a kɛ kãao nna Kirisi gana a bisãsirikɛmɛɛ gũn yãi sà, de à á kpan'arɛ kɛ gbãsĩ sari, mamberu sari, taari sari, 23 tó á zɛna gbãna á ludanaanikɛnaa gũn yĩgãnaa sari gíngin, tó ádi kɛ̃kɔ̃a kũ tãmaa kũ á vĩ baaru nna kũ a màa gũnworo. Ò baaru nna pìi kpà gbɛ̃ kũ Luda kɛ̀ zĩtɛ lanɔnɛ pínki kũ makũ Pɔlu, ma gɔ̃ a kpàri ũ.

Pɔlu zĩkɛna sɔsi gbɛ̃nɔnɛ

24 Tera sà matɛn pɔnna kɛ kũ wari kũ matɛn kɛ á yãiio. Wari kũ Kirisi kɛ̀ sɔsi gbɛ̃ kũ ò de a mɛ̀ ũnɔ yãin matɛn pɔ́ kũ à gɔ̃ papa ma mɛ̀ɛ gũn. 25 Luda zĩ dàmɛnɛ, akũ ma gɔ̃ sɔsi gbɛ̃ pìnɔ kpanyĩri ũ. À ma zĩ mà a yã oárɛ papana. 26 Asiriyã kũ à utɛna gbɛ̃nɔnɛ zaa káaku zaade Luda dí andunia kátɛro mɛ́ à bò Luda gbɛ̃nɔnɛ gupuraa sà, 27 Luda ye ò dɔ̃ lákũ asiriyã pì gakuri zɔ̃kɔ̃ nà buri pãndenɔ kĩnaa. Asiri pìn dí: Kirisi kú á gũn, akũ á wɛ́ dɔ gakuria. 28 A waazin odì kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ, odì lɛ́ daoḿma, odì yã dao gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ kũ ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínkio, de ò gɛ́ kũ baadio papana Luda arɛ Kirisi gũn. 29 Abire yãi matɛn zĩ kɛ, matɛn kokari kɛ kũ a gbãna kũ àtɛn zĩ kɛ ma gũnwo gbãnagbãna.

2

1 Má ye àgɔ̃ kokari zɔ̃kɔ̃ kũ matɛn kɛárɛ dɔ̃, ákɔ̃nɔ kũ Laodiseadenɔ kũ gbɛ̃ kũ ódi wɛ́ sikɔ̃lɛronɔ pínki, 2 de ń swɛ̀ le à kpátɛ, ò lédokɔ̃nɔ kɛ kũ yenyĩo, de ń wɛ́ kɛ̃ swáswa, òg̃ Luda asiriyã kũ à de Kirisi pì ũ dɔ̃. 3 A kĩnaan ɔ̃ndɔ̃ kũ dɔ̃naao aruzɛkɛ sĩnda pínki ùtɛn. 4 Matɛni abire oárɛ, de gbɛ̃ke sún á sãtɛ kũ lénna lékpakɔ̃anaaoro yãi. 5 Bee tó má kú kãáoro, ma nini kú kãáo, ma è átɛn yã kɛ a zɛ́a, akũsɔ̃ á Kirisi náanikɛna gbãna, akũ ma pɔ kɛ̀ nna.

Pɔ́ sĩnda pínki pɛkɛrɛmmana Kirisi gũn

6 Lákũ a Kirisi Yesu sì á Dikiri ũ nà, àgɔ̃ kú a gũn lɛ, 7 á zĩni gɔ̃ pɛtɛna a gũn. À kara a gũn, àgɔ̃ gbãna a náanikɛnaa gũn lákũ ò dàárɛ nà. Àgɔ̃ kú kũ sáabukpanaao manamana. 8 À laakari kɛ de gbɛ̃ke sún dɔ̃na gbãna kasaárɛ à á sãtɛ kũ bisãsiri ɔ̃ndɔ̃ pã korioro. Yã birenɔ dì bo futɛokarayãnɔ kũ andunia yãkɛnanɔ kĩnaamɛ, adi kɛ Kirisi kĩnaanlo. 9 Zaakũ Luda kíkɛ sĩnda pínki pèkɛrɛ Kirisia a bisãsirikɛmɛɛ gũn. 10 Kunna gbɛ̃ kũ à de gbãna sĩnda pínki kũ iko sĩnda pínkioo mìde ũ pìi gũn, a sĩnda pínki pèkɛrɛáwa. 11 A gũn a tɔ̃ɔ zɔ̃ à bò á dà zĩn. Adi kɛ tɔ̃ kũ bisãsiri dì zɔ̃ńnɛnlo, kũ Kirisi dì zɔ̃ńnɛmɛ. 12 Zaakũ da'itɛkɛnaa gũn ò á vĩ kãao, akũ a futɛ kãao, kũ a gbãna kũ Luda a fùtɛo bona gan náani kɛ̀ yãi. 13 Á de gènɔ ũ yã Luda kĩnaa á taarinɔ kũ á dà zĩnɔ

yãi, akũ Luda á gbá wɛ̃ndi dufu lɛɛlɛ kũ Kirisio, à sùruu kɛ̀ kũoo kũ ó taarinɔ pínki. 14 Luda ó taari takada kũ à ó dá yãn gògo, à sɛ̀ à pà lía. 15 Kirisi gana lía gbãna sì dikirinɔ kũ gbãnadenɔooa, à bò kũńwo sarapuraa à ń kpe bò, à ń kpan'arɛ kɛ̀ zĩzɔnɔ ũ.

16 Abire yãi àsun tó gbɛ̃ke á taari e póblena ke pómina ke dikpɛ ke mɔ dufu bona ke kámmabogɔrɔ yã musuro. 17 Yã birenɔ pínki bi yã kũ ò pì ani su takamɛ, yã pìnɔ bɔkɔtɛnan Kirisi ũ. 18 Àsun tó gbɛ̃ kũ àdi a zĩda busa ékɛ pɔ́ ũ kũ àdi donyĩ kɛ malaikanɔnɛ á sãtɛ à á bo pɔ́ kũ á wɛ́ pɛanlo. Wégupu'ena yã mé àdigɔ̃ gbãna gbɛ̃ bire takanɛ, akũ àdi a zĩda bi pã a bisãsirikɛda laasunnɔ yãi. 19 À pɛna Kirisi kũ à de mì ũaro. Kirisi gũn mègu sĩnda pínki dì kɔ̃ kũ, ò nàkɔ̃a kũ tĩnɔ gbãnao, mèɛ pìi dìgɔ̃ gbã lákũ Luda ye à gbã nà.

20 Zaakũ a ga kũ Kirisio andunia yãkɛnanɔ musu, bɔ́yãin adì ń yãditɛnnɛnanɔ ma lán andunia gbɛ̃nɔ bàa? 21 Òdi pi, ǹsun adikĩna na n ɔĩro, ǹsun adikĩna í kɛro, ǹsun ɔ na adiaro. 22 Pɔ́ birenɔ pínki dì láka kũ ń anfãnikɛnaaomɛ. Bisãsiri yãdannɛnan abirenɔ ũ. 23 Yã birenɔ de lán ɔ̃ndɔ̃ yã bàmɛ, zaakũ òdi donyĩ yã tilasi dańnɛ kũ zĩdabusanaao kũ waridɔna ń zĩda mèɛao. Bee kũ abireo àdi kpá ó dànɔnɛro.

3

Kunna wɛ̀ndi dufu gũn

1 Lákũ a futɛ kũ Kirisio nà, à tó ludambɛ yã doárɛ arɛ, zaakũ gwen Kirisi vutɛna Luda ɔplai. 2 À tó á laasun gɔ̃ kú ludambɛ yãnɔa, àsungɔ̃ kú andunia pɔ́aro. 3 Zaakũ a ga, á wɛ̃ndi utɛna kũ Kirisio Luda gũn.

4 Lákũ Kirisi de á wɛ̃ndi ũ nà, tó à bò gupuraa, ákɔ̃nɔ se áni bo kãao kũ gakurio sà. 5 Abire yãi à andunia yã kũ ò kú á nèsɛɛ gũnnɔ dɛ: Pãpãkɛnaa, wé'iyã, mèfutɛnaa, yã vãni nidɛna kũ wãkũuo. Pɔ́ kũ gbɛ̃ dì a wãkũ kɛ gɔ̃nɛ a dikiri ũmɛ. 6 Yã birenɔ yãin Luda ni pɔfɛ̃na kipa a yãmarisarinɔa. 7 Ákɔ̃nɔ se, á kú yã pìnɔ gũn yã, ò dòárɛ arɛ. 8 À ɔ gbarɛ yã dí takanɔi sà: Pɔfɛ̃naa, zukakanaa, nèsɛ pãsĩ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na kũ yãpãpã'onaao. 9 Àsungɔ̃ ékɛ tokɔ̃nɛro, zaakũ a á dà zĩ kũ a yãkɛnanɔ gòala, 10 a a dufu sɛ̀ kũ à kɛ̀kɛ àtɛn dufu kũ de à gɔ̃ lán a Kɛ̀ri pɔ́ bà. 11 Gwe Yudanɔ kũ buri pãndenɔ dokɔ̃nɔmɛ kũ tɔ̃zɔ̃nadenɔ kũ gyɔfɔrɔdenɔ kũ sɛ̃ntɛ gbɛ̃nɔ kũ wésiradenɔ kũ zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ. Kirisimɛ ń pínki ũ, à kú ń gũn ń pínki.

12 Abire yãi, lákũ Luda á sé a gbɛ̃ yenyĩdenɔ ũ nà, dà kũ ò de à daáwanɔn dí: Wɛ̃nda, gbɛ̃kɛ, zĩdabusanaa, busɛkɛ kũ mɛnao. 13 À kɔ̃ fɔ̃. Tó yãke sù à á ká kũ kɔ̃o, à sùru kɛ kũ kɔ̃o. Lákũ Dikiri sùru kɛ̀ kãáo nà, à kɛ kũ kɔ̃o lɛ se. 14 A pínki musu à yenyĩ kũ àdi yã

pìnɔ kakara swáswa daáwa. 15 À tó aafia kũ à bò Kirisi kĩnaa kí ble á swɛ̃̀ɛ gũn, zaakũ kunna kũ kɔ̃o aafiaan Luda á sísia mɛ̀dokɔ̃nɔdenɔ ũ. Àgɔ̃ Luda sáabu kpá. 16 À tó Kirisi yã vutɛki le á nɛ̀sɛn manamana. À yã dakɔ̃nɛ, à lé dakɔ̃a kũ ɔ̃ndɔ̃ sĩnda pínkio. Sáabukpanaa gũn à lɛ̀ sí Ludanɛ á swɛ̃̀ɛ gũn kũ zaburao kũ tɔ́kpanaao kũ donyĩ lɛ̀ nɔ. 17 Pɔ́ kũ átɛn kɛ ke kũ átɛn o pínki, à kɛ kũ Dikiri Yesu tɔ́o, à De Luda sáabu kpá a gãi.

Luda gbɛ̃nɔ kunna kũ kɔ̃o

18 Ákɔ̃nɔ nɔgbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ mì natɛ a zãnɛ. Lɛn à kṵ̀ à kɛ Dikiri gũn lɛ. 19 Gɔ̃gbɛ̃nɔ, á baadi gɔ̃ ye a nanɔi. Àsungɔ̃ pãsĩ kũńworo. 20 Nénɔ, à á de kũ á dao yã ma yã sĩnda pínki gũn, zaakũ abire mé àdi ká Dikirigu. 21 Denɔ, àsun á nénɔ nɛ̀sɛ futɛ à ń pɔ yakaro. 22 Zɔ̀nɔ sɔ̃ à á andunia dikirinɔ yã ma yã sĩnda pínki gũn. Àsun zĩ kɛńnɛ ń wé yãiro. À zĩ kɛńnɛ kũ nɛ̀sɛ mèn doo, zaakũ Dikiri vĩnakɛrinɔn á ũ. 23 Yã kũ átɛn kɛ pínki, àgɔ̃ kɛ kũ yãpurao, lándɔ̃ Dikirin átɛn kɛnɛ bà, adi kɛ bisãsirinlo. 24 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ áni Dikiri láada le á baka ũ. Dikiri Kirisin átɛn doi. 25 Yãvãnikɛri ni a vãni gbɛ̀ le. Luda dì gbɛ̃ke wɛ́ gwaro.

4

1 Ákɔ̃nɔ dikirinɔ, à á zɔ̀nɔ gwa a zéa súsu. Àgɔ̃ dɔ̃ kũ ákɔ̃nɔ se á Dikiri vĩ musu.

2 À á zĩda kpá aduakɛnaaa kũ itɛ̃kɛnaao kũ sáabukpanaao. 3 À wé kɛwɛrɛ Ludaa dɔ, à zé bowɛrɛ ò a yã waazi kɛ, ò Kirisi asiriyã ońnɛ. Abire yãin ò ma dai kpésiran. 4 À wé kɛmɛnɛ mà yã pì o swáswa, lákũ à kṵ̀ mà o nà. 5 Àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ Yesusaridenɔ té kũ ɔ̃ndɔ̃o. Àgɔ̃ yã kũ Luda a zé bòárɛ kɛ a gɔrɔa. 6 À tó á légbɛ gɔ̃ nna àgɔ̃ karana vĩ, de àgɔ̃ dɔ̃ lákũ áni yã lí baadia nà.

Lézammanaa

7 Ó gbɛ̃ yenyĩde Tikiku ni ma baaru kpáárɛ pínki. Àkũmɛ zĩkɛri náanide ũ, ó zɔ̀bleri dakemɛ Dikiri zĩ gũn. 8 Abire yãimɛ matɛni a zĩáwa de à ó kunna oárɛ, à laakari le à kpátɛ.

9 Á gbɛ̃ndo Ɔnɛsimu, ó gbɛ̃ yenyĩde náanide tɛn su kãao. Oni pɔ́ kũ ó kú a gũn gu dia oárɛ pínki. 10 Arisitaku kũ ó kú lɛɛlɛ kpésiran fɔ kpàáwa kũ Baanaba dakũna Maakuo. Ò Maaku yã òárɛ kɔ̀. Tó à sù á kĩnaa, à gbãnakɛ kpánɛ. 11 Yesu kũ òdi pinɛ Yusutu fɔ kpàáwa dɔ. Yuda kũ ótɛn kpata kũ à bò Luda kĩnaa zĩ kɛ lɛɛlɛnɔ lén gwe. Ma laakari kpatɛna kũńwo. 12 Á gbɛ̃ndo Ɛpafara, Kirisi Yesu zɔ̀bleri fɔ kpàáwa. Àdigɔ̃ ania kɛ kũ aduakɛnaárɛo gɔrɔ sĩnda pínki, de à le à kàsara kú àgɔ̃ papana Luda pɔyenyĩnaa gũn. 13 Mani fɔ̃ mà a sèeda kɛ kũ àtɛn zĩ kɛárɛ

manamana, ákɔ̃nɔ kũ Laodiseadenɔ kũ Iɛrapɔlidenɔ. 14 Ó likita yenyĩde Luku kũ Demasio fɔ kpàáwa. 15 À fɔ kpá ó gbɛ̃ kũ ò kú Laodiseanɔa kũ Nimfao kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi kɔ̃ kakara a bɛanɔ. 16 Tó a takada dí kyó kɛ̀, à kpá Laodisea sɔsi gbɛ̃nɔa ò a kyó kɛ, gbasa à ń pɔ́ kyó kɛ se. 17 À o Akipunɛ, à laakari dɔ Dikiri zĩ kũ ò dànɛɛa, à a mì dɛ. 18 Makũ Pɔlu makũ mɛ́ ma yã dí kɛ̀ kũ ma zĩda ɔo, ma fɔ kpàáwa. À tó ma kunna kpɛ́siran yã gɔ̃ dɔágu. Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TƐSALONIKADENƆ TAKADA KAAKU

Tɛsalonikadenɔ zémɔnnɛnaa

1 Makũ Pɔlu kũ Silasio kũ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mé o takada díkĩ̃na
kɛ̀ Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio
gũnnɔnɛ. Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa. 2 Ó aduakɛnaa gũn
á yã̃ dìgɔ̃ dɔ́ogu gɔrɔ sĩ̃nda pínki, odìgɔ̃ Luda sáabu kpá á pínki
yã̃ musu. 3 Lákũ átɛn zĩ̃ kɛ á ludanaanikɛnaaa nà, átɛn kokari
kɛ yenyĩ̃ gũn, akũsɔ̃ átɛn mɛna kɛ wédɔna ó Dikiri Yesu Kirisii
yãi, yã̃ pìnɔ dìgɔ̃ dɔ́ogu Luda ó De arɛ. 4 Ó gbɛ̃ Luda yenyĩ̃denɔ,
ó dɔ̃ kũ Luda á sé, 5 zaakũ kũ o baaru nna kpàárɛ, ódi su kũ
yã'onaao adoro, o su kũ Luda Nini gbãnaomɛ, yã̃ pì ó kũna
gbãna manamana. Á dɔ̃ lákũ ó kú á té nà á aafia yãi, 6 akũ
a gɔ̃ ókɔ̃nɔ kũ Dikirio dàdarinɔ ũ. Wari zɔ̃kɔ̃ɔ gũn a yã̃ pìi sì
kũ pɔnna kũ Luda Nini dàáguo, 7 akũ a zé mɔ̀ Yesude kũ ò kú
Masedonia bùsu gũnnɔnɛ kũ Girisi bùsuuo pínki. 8 Dikiri yã̃ bò
á kĩ̃naa, adi zɛ Masedonia kũ Girisio adoro, á Yesu náanikɛna
yã̃ dàgula pínki, à baarukpana vĩ doro. 9 Òtɛn o lákũ o zé lè á
kĩ̃naa nà, lákũ a kpɛ lì tãnanɔnɛ, a arɛ dɔ̀ Ludaa nà, akũ átɛn do
Luda Wɛ̀ndide Yãpuradei, 10 átɛni a Né Yesu kũ à a fùtɛ bona
gan dã ari à bo ludambɛ, à su ó sí pɔfɛ̃ kũ Luda ni kipaḿmaa.

2

Pɔlu zĩ̃kɛna Tɛsalonika

1 Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kũ á zĩ̃dao, kũ ó zé lena á kĩ̃naa dí kɛ pãro.
2 Á dɔ̃ lákũ ò wé tằwá nà, o wari kɛ̀ káaku zaa Filipi, akũ
Luda ó gbá swɛ̀ɛ, o a baaru nna kpàárɛ kokari kũ kokario.
3 Ó nakaranaáwa de ékɛ zé yã̃ ũro. Ódi kɛ laasun vãni ke á
takikɛna yãinlo. 4 Lákũ Luda ó ká a baaru nna kpanaaa nà,
lɛn odì kpáńnɛ lɛ, adi kɛ bisãsiri pɔyeinan ótɛn wɛtɛro, sé Luda
ó laasun tàasikɛri pɔ́. 5 Á dɔ̃ kũ ódi yã̃ nnanna o gbɛ̃kenɛro,
akũsɔ̃ ódi yãke kɛ kũ manafikio wãkũ yãiro. Ludan ó sèedade
ũ. 6 Ódi sáabu wɛtɛ bisãsiri kĩ̃naaro, ákɔ̃nɔ ke gbɛ̃ pãndenɔ.
7 Bee kũ ó a zé vĩ ò gɔ̃árɛ aso ũ ó Kirisi zȉrikɛna yãi, o kɛ̀ kãáo
busɛbusɛ, lákũ nɔgbɛ̃ nérande dì laakari dɔ a néa nà. 8 Kũ ó yeái
manamana yãi, ódi zɛo ò baaru nna kũ à bò Luda kĩ̃naa kpáárɛ
adoro, kũ ó zĩ̃da kpááwanaaomɛ dɔ, zaakũ a gɔ̃ ó gbɛ̃ yenyĩ̃denɔ
ũ. 9 Ma gbɛ̃nɔ, à tó ó zĩ̃kɛna kũ wario yã̃ dɔágu. Gɔrɔ kũ ótɛn
baaru nna kũ à bò Luda kĩ̃naa pì kpáárɛ, odìgɔ̃ zĩ̃ kɛ fãnantɛ̃
kũ gwãanio, de òsun gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro yãi. 10 Ákɔ̃nɔmɛ ó
sèedadenɔ ũ, kũ Ludao dɔ, kũ ó kú ákɔ̃nɔ kũ a Yesu náani kènɔ té
a zéa nèsɛpuradenɔ ũ taari sari. 11 Á dɔ̃ kũ o yã̃ kɛ̀ á baadinɛ

lákũ de dì kɛ a nénɔnɛ nà. 12 O lé dàáwa, o á nèsɛɛ kpàtɛárɛ, o nakaraáwa, de á kunna kɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ Luda ń ká kpata gakuride kũ à bò a kĩnaannɔo.

13 Kũ a Luda yã kũ o òárɛ pìi mà, ádi ditɛ bisãsiri pó ũro, a sì lákũ à de nà, Luda yã yãpura ũ. Àkũ mé àtɛn zĩ kɛ ákɔ̃nɔ kũ átɛni a náani kɛnɔ gũn. Abire yãi dɔ odìgɔ̃ Luda sáabu kpá lakanaa sari. 14 Ó gbɛ̃nɔ, á yã kè lɛɛlɛ kũ Luda gbɛ̃ kũ ò kú Kirisi Yesu gũn zaa Yudeanɔo, zaakũ á bùsudenɔ wé tàáwa se lákũ Yudanɔ tàḿma nà. 15 Yudanɔ Dikiri Yesu dɛ̀ kũ annabinɔ dɔ, akũsɔ̃ ò pèwá. Ń yã dì ká Luda guro, ò ibɛrɛɛ sè kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 16 Òdi kpáwɛrɛ ò yã kũ Luda dì gbɛ̃ sura bao o buri pãndenɔnɛ. Lɛn durunna kũ òdigɔ̃ kɛ gɔrɔ sĩnda pínki dìgɔ̃ didikɔ̃a lɛ. Luda pɔfɛ̃ kìpa ń musu sà.

Timɔti zĩna Tɛsalonika

17 Ó gbɛ̃nɔ, kũ o kɛ̃kɔ̃a gɔrɔ pla, wé mé adi kɔ̃ ero, ama ó laasun kúáwa. O á bɛgɛ kè manamana, o mèɛ wå̀ kũ ò wé sikɔ̃lɛ. 18 Ó ye ò su á gwa dɔ. Makũ Pɔlu ma suna zé wètɛ à de gɛ̃̀n do ke gɛ̃̀n plala, akũ Setan kpàwɛrɛ. 19 Tó ó Dikiri Yesu sù, dí mé anigɔ̃ de ó tãmaa kũ ó pɔnnao kũ ó gå̃zubɔɔo ũ a arɛ á baasii? 20 Zaakũ ákɔ̃nɔmɛ ó gakuri kũ ó pɔnnao ũ.

3

1 Kũ ódi fɔ̃ ò mɛna doro, o zɛo ò gɔ̃ Atɛni ó tɛ̃nɛ, 2 o ó gbɛ̃ndo Timɔti, Luda zĩkɛri dake Kirisi baarunnakpanaa gũn zl̀áwa, de à á gba gbãna à á nèsɛ kpátɛárɛ á ludanaanikɛnaa gũn, 3 de á gbɛ̃ke laakari súnfutɛ wétãmmanaa pì yãiro. Á dɔ̃ kũ á zĩdao kũ Luda abire taka dìtɛwɛrɛ. 4 Gɔrɔ kũ ó kú á kĩnaa, o gĩnakɛ o òárɛ kũ oni wé tãwá, akũ à kè lɛ lákũ á dɔ̃ nà. 5 Abire yãi kũ mani fɔ̃ mà mɛna doro, ma a zl̀ à á ludanaanikɛna gwa. Ke Ibilisi á yɔ̃ à á gwá, ó zĩ kè pãn yá, ó dɔ̃ro.

6 Kũ Timɔti sù sà, à á ludanaanikɛna kũ á yenyĩo baaruu kpàwɛrɛ. À pì ó yã dìgɔ̃ dɔágu kũ laasun manao, akũsɔ̃ átɛni ó bɛgɛ kɛ lákũ ótɛni á bɛgɛ kɛ nà. 7 Ma gbɛ̃nɔ, á ludanaanikɛna yã mé à tò ó laakari kpatɛna á yã musu ó wétãmmana kũ ó wario gũn pínki. 8 Zaakũ á zɛna gíngin Dikiri gũn, tera o ĩam pà sà. 9 Óni fɔ̃ ò Luda sáabu kpá á yã musu. O ó Luda sáabu kpà manamana kũ pɔnna zɔ̃kɔ̃ kũ odì kɛ a arɛ á yãiio. 10 Gwãani kũ fãnantɛ̃o odìgɔ̃ wé kɛ manamana, de ò le ò wé sikɔ̃lɛ, ò pó kũ à kl̀a á ludanaanikɛnaa gũn papaárɛ.

11 Luda ó De kũ ó Dikiri Yesuo zé porowɛrɛ ò su ò á gwa. 12 Dikiri yenyĩ kũ á vĩ kũ kɔ̃o kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio karaárɛ, à dadaála lán yenyĩ kũ ó vĩ kãáo bà, 13 à á swɛ̀ gba gbãna de àgɔ̃

kun gbãsĩ sari taarisaridenɔ ũ Luda ó De arɛ ó Dikiri Yesu kũ a gbɛ̃nɔ pínki sugɔrɔa.

4

Kunna lákũ Luda yei nà

1 Yã̀ kũ à gɔ̃n dí, ma gbɛ̃nɔ, a mà ó kĩnaa lákũ à mana á kunna ká Ludagu nà. Á kunna de lɛ kɔ̀, ama ótɛn wɛ́ kɛáwa, ótɛn kútɛ kɛárɛ ó Dikiri Yesu gũn, àgɔ̃ kun lɛ àgɔ̃ géo. 2 Á yã̀ kũ o dàárɛ kũ Dikiri Yesu tɔ́o dɔ̃. 3 Luda ye á kunna gɔ̃ adona, à mì kɛ̃ pãpãkɛnaaa. 4 Á baadi gɔ̃ a zĩda kũna dɔ̃ kũ bèɛrɛɛo gbãsĩ sari, 5 adi kɛ kũ dà vãni nidɛnaao lán kifiri kũ ò Luda dɔ̃ronɔ bànlo. 6 Yã̀ pìi musu gbɛ̃ke sún a gbɛ̃dake taki kɛ ke à taari kɛnɛro, zaakũ Dikiri ni wɛ́ tã̀ yã̀ bire taka kèrinɔ a lákũ o gĩ̃nakɛ o òárɛ nà, o á sã̀ gào. 7 Luda dí ó sísi ògɔ̃ kú kũ gbãsĩoro, séde ó kunna gɔ̃ adona. 8 Abire yãi gbɛ̃ kũ à gì yãdannɛna díi, adi kɛ bisãsirin à gìiro, Luda kũ àdi a Nini kũ à kú adona daógun à gìi.

9 Óni le ò yekɔ̃ina yã̀ oárɛro, zaakũ kũ á zĩdao Luda yekɔ̃inaa dàárɛ. 10 Á kunna de lɛ kɔ̀, á ye ó gbɛ̃ kũ ò kú Masedonia bùsu gũnnɔi ń pínki. Ma gbɛ̃nɔ, o lɛ́ dàáwa, àgɔ̃ kɛ lɛ àgɔ̃ géo, 11 à zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ kun yãkete sari, á baadi á zĩda yã̀ kɛ à á zĩda zĩ kɛ, lákũ o dìtɛárɛ nà, 12 de á kunna le à ká bàaidenɔgu, de àsun fu á zĩdaa à da gbɛ̃keiro.

Dikiri sunaa

13 Ma gbɛ̃nɔ, o ye àgɔ̃ yãpura dɔ̃ gbɛ̃ kũ ò andunia tònɔ yã̀ musu, de á pɔ súngɔ̃ sira lán gbɛ̃ kũ ò tãmaa vĩronɔ bàro yãi. 14 Zaakũ o sì kũ Yesu gà à fùtɛ, lɛn dɔ Luda ni tó gbɛ̃ kũ ò andunia tò Yesu gũnnɔ ɛra ò su kãao lɛɛlɛ.

15 Yã̀ kũ ótɛn oárɛ díkĩna bi Dikiri yãdannɛnaamɛ. Ókɔ̃nɔ gbɛ̃ kpara kũ ónigɔ̃ kun ari Dikiri sugɔrɔ zĩnɔ, óni do gbɛ̃ kũ ò andunia tòo pìnɔnɛ arɛro. 16 Dikiri mɛ́ ani bo ludambɛ, à kipa kũ yãditɛnnɛnaao kũ malaika gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ kòtooo kũ Luda kãkãki ɔ́o, gbɛ̃ kũ ò gà Kirisi gũnnɔ ni vu bona gan káaku, 17 abire gbɛra ókɔ̃nɔ gbɛ̃ kpara kũ ó kunnɔ, oni ó sétɛ kũńwo lɛɛlɛ ari ludambɛ lukun ò da Dikirilɛ ĩa gũn, gbasa ògɔ̃ kú kãao ari gɔrɔ sĩnda pínki. 18 Abire yãi à kɔ̃ laakari kpátɛ kũ yã̀ pìio.

5

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã̀ pì kɛna ke a kɛgɔrɔ oárɛna zɛ́ vĩro, 2 zaakũ á dɔ̃ sãnsãn lákũ kpãni dì su gwãani nà. Lɛn anigɔ̃ de Dikiri sugɔrɔ zĩ lɛ. 3 Tó gbɛ̃nɔ tɛn pi, ó aafia, ó kun ó laakariia, kakatɛna ni sum̀ma kãnto lákũ né'iwãwã̀ dì su nɔ̀sindarea nà, oni boro. 4 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ó gbɛ̃nɔ, á kú gusiranlo, gɔrɔ pì ni suáwa lán kpãni bàro, 5 zaakũ gupura gbɛ̃nɔn á ũ, fãnantɛ̃ gbɛ̃nɔn á ũ á pínki. Gwãani ke gusira gbɛ̃nɔn ó ũro. 6 Abire yãi òsun i o lán dakenɔ

bàro. Ò itɛ̃ kɛ ògɔ̃ kú ó laakariia. 7 I'orinɔ dì i o gwãani, wɛ̃dɛrinɔ sɔ̃ òdi wɛ̃dɛ kɛ gwãani. 8 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, zaakũ fãnantɛ̃ gbɛ̃nɔn ó ũ, ògɔ̃ kú kũ laakariio, ò ludanaanikɛna kũ yenyĩo da mɔ̀ uta ũ, ò surabana tãmaa kú mɔ̀ fùra ũ. 9 Zaakũ Luda dí ó ditɛ à pɔfɛ̃ kipawáro. À ó dítɛ à ó sura ba ó Dikiri Yesu Kirisi gãimɛ. 10 Àkũ mɛ́ à gà ó yãi de ògɔ̃ kú kãao, tó ó bɛ̃nɛ ke o andunia tòn yá. 11 Abire yãi à lɛ́ dakɔ̃a, à kɔ̃ gba gbãna, lákũ átɛn kɛ nà.

Pɔlu yãditɛna Tɛsalonikadenɔnɛ

12 Ma gbɛ̃nɔ, o wɛ́ kɛ̀áwa, à bɛ̀ɛrɛ lí gbɛ̃ kũ òdi zĩ kɛ á ténɔnɛ, kũ ò iko vĩáwa Dikiri gũn, òtɛni á da zɛ́anɔ. 13 À ń gakuri dɔ̃ńnɛ manamana yenyĩ gũn zĩ kũ òtɛn kɛ yãi. Àgɔ̃ nna kũ kɔ̃o. 14 Ma gbɛ̃nɔ, o lɛ́ dàáwa, à fayasaridenɔ da zɛ́n, à gbɛ̃ yĩdanɔ gba swɛ̀ɛ, à laakari dɔ gbãnasaridenɔa, à mɛna kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 15 À laakari kɛ, á gbɛ̃ke súna vãni fĩna bo kũ a vãnioro. À zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ a mana kɛkɔ̃nɛ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio gɔrɔ sĩnda pínki.

16 Àgɔ̃ kú kũ pɔnnao gɔrɔ sĩnda pínki. 17 Àgɔ̃ adua kɛ lakanaa sari. 18 Àgɔ̃ Luda sáabu kpá yã sĩnda pínki musu. Abire mɛ́ à deárɛ a pɔyenyĩna ũ Kirisi Yesu gũn. 19 Àsun Luda Nini tɛ́ kũ àdi káńgu dɛdɛro, 20 àsun annabikɛyã gya boro. 21 À yã sĩnda pínki tàasi ká, àgɔ̃ a mana kũna, 22 à mì kɛ̃ vãnikɛna buri sĩnda pínkia.

23 Luda Aafiade tó á kunna gɔ̃ kú adona yã sĩnda pínki gũn, à á nini kũ á wɛ̀ndiio kũ á mɛ̀ɛo dãkpãárɛ aafia taari sari ari ó Dikiri Yesu Kirisi sugɔrɔ. 24 Luda kũ à á sísi à á sɛ́ náani vĩ, ani yã pì kɛárɛ.

25 Ma gbɛ̃nɔ, à adua kɛwɛrɛ. 26 À fɔ kpá ó gbɛ̃nɔa ń pínki kũ Luda gbɛ̃nɔ lépɛmmanaao. 27 Ma naárɛ Dikirii, à takada dí kyó kɛ ó gbɛ̃nɔnɛ ń pínki. 28 Ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TƐSALONIKADENƆ TAKADA PLADE

Yãkpatɛkɛna Kirisi sugɔrɔa

1 Makũ Pɔlu kũ Silasio kũ Timɔtio, ókɔ̃nɔ mɛ́ o takada díkĩna kɛ̀ Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃ kũ ò kú Luda ó De kũ Dikiri Yesu Kirisioo gũnnɔnɛ. 2 De Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ, à á gba aafiaa.

3 Ó gbɛ̃nɔ, à kṳ̀ ògɔ̃ Luda sáabu kpá á yã musu gɔrɔ sĩnda pínki, lákũ à mana nà, zaakũ á ludanaanikɛna tɛn gɛ́ arɛ manamana, akũsɔ̃ yenyĩ kũ á baadi vĩ kũ kɔ̃o tɛn kara. 4 Abire yãi odì lɛ́ gbɛ̃ á yã musu Luda sɔsinɔ gũn, lákũ átɛn wɛ́tãmmana kũ wari pínkio fɔ̃ nà kũ mɛnao kũ ludanaanikɛnaao. 5 Abire mɔ̀wɛrɛ kũ Luda dì yã gɔ̃gɔ̃ kũ gbɛ̃nɔ a zɛ́amɛ. Abire yãi a ka à gɛ̃ kpata kũ à bò Luda kĩnaa gũn kũ átɛn wari kɛ a yãi. 6 Luda dì yã kɛ a zɛ́amɛ. Ani wɛ́ tã gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãáwanɔa, 7 ani ákɔ̃nɔ kũ òtɛni wɛ́ tãáwanɔ gba ĩampaki kũ ókɔ̃nɔ, tó Dikiri Yesu bò ludambɛ kũ a malaika gbãnanɔ 8 kũ tɛ́vuraao. Ani wɛ́ tã ludadɔ̃risari kũ odi ó Dikiri Yesu baaru nna síronɔa. 9 Kakatɛna lakanasarin Luda ni wɛ́ tãomma. Oni ń kpakɛ Dikiri arɛ kũ a gbãna gakurideo. 10 Tó à sù gɔrɔ pì zĩ, ani tɔ́ bo a gbɛ̃nɔ yã musu, gbasa a náanikɛrii pìnɔ a mana bo ń pínki. Anigɔ̃ kú ń té, zaakũ a yã kũ o òárɛ sì.

11 Abire yãin odìgɔ̃ adua kɛárɛ baala'i, de ó Luda tó á kunna ká gwena kũ à á sísia, à yã mana kũ a zɛ kũ a kɛnaaonɔ kũ zĩ kũ átɛn kɛ a náanikɛnaa gũnnɔ pínki papaárɛ kũ a gbãnao. 12 Dikiri Yesu tɔ́ ni bo á musu, ákɔ̃nɔ sɔ̃ á tɔ́ ni bo a musu ó Luda kũ Dikiri Yesu Kirisi pìio gbɛ̃kɛ yãi.

2

Ludayãdarisari

1 Ó gbɛ̃nɔ, Yesu Kirisi suna kũ ó kɔ̃kakaranaao de ò daalɛ yã musu, o wɛ́ kɛ̀áwa, 2 àsun tó á laakari futɛ aragaro. Tó annabi yãke waazi ke takada kũ ò pì à bò ó kĩnaa pì, Dikiri sugɔrɔ kà kɔ̀, àsun bídi kɛro. 3 Àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛ kũ yã bire takaoro, zaakũ gɔrɔ bire ni suro, séto gbɛ̃nɔ bona Luda kpɛ gɔrɔ kà gĩa kũ ludayãdarisari kũ à mìi pè kakatɛna zéa bona gupuraao. 4 Ani gí pɔ́ kũ òdi ń ditɛ dikiri ũnɔi kũ pɔ́ kũ òdi donyĩ kɛńnɛnɔ pínki, ani a zĩda bi deńla, ani gɛ́ à vutɛ Luda kpén, à a zĩda ditɛ Luda ũ se. 5 Gɔrɔ kũ má kú kãáo ma yã pìi òárɛ. Ádi dɔnloo? 6 Á dɔ̃ pɔ́ kũ àtɛni a dãdã de àsun bo a gɔrɔ ãro yá? 7 Zaakũ ludayãdanasari tɛn ɔ tá asiri gũn kɔ̀. Ani boro, séto gbɛ̃ kũ àtɛn kpánɛ gò zén baasiro, 8 ludayãdarisarii pì ni gbasa à bo sà. Dikiri Yesu ni a dɛ kũ a lé'ĩao, à a kakatɛ kũ a suna gakurio. 9 Ludayãdarisari pì

ni su kũ Setan gbãnao à daboyãnɔ kũ yãbonsarɛnɔ kɛ kũ sèeda ɛ́kɛ buri sĩnda pínkio. 10 Ani manafiki buri sĩnda pínki kɛ gbɛ̃ kũ ò mìi pɛ̀ kakatɛna zɛ́anɔnɛ, kũ ò gì yãpura kũ ani ń sura bai yãi. 11 Abire yãi Luda ni likarana pãsĩ zĩḿma de ò ɛ́kɛ náani kɛ. 12 Yã ni gbasa à vutɛ gbɛ̃ kũ odi yãpura síro kũ òdi pɔnna kɛ kũ a vãnionɔa ń pínki.

Luda á sɛ́ de à á sura ba

13 Ó gbɛ̃ Dikiri yenyĩdenɔ, à mana ògɔ̃ Luda sáabu kpá gɔrɔ sĩnda pínki á yã musu, zaakũ Luda á sɛ́ zaa káaku, de à bo kũ a Nini kũ à tò o gɔ̃ a pɔ́ ũ gbãnao á yãpura sina yãi. 14 Luda á sísi à á sɛ́ baaru nna kũ o kpàárɛ yãi, de á baka gɔ̃ kú ó Dikiri Yesu Kirisi gakuri gũn. 15 Abire yãi ó gbɛ̃nɔ, à zɛ gbãna, àgɔ̃ yã kũ o dàárɛ kũ lɛ́o ke takada gũn kũna. 16 Ó Dikiri Yesu Kirisi kũ Luda ó Deo yewái, a gbɛ̃kɛ gũn à ó laakarii kpàtɛwɛrɛ ari gɔrɔ sĩnda pínki, à tãmaa mana dàógu. 17 À á laakari kpátɛárɛ, à á gba gbãna yãmanakɛna kũ yãmana'onaao gũn pínki.

3

À adua kɛwɛrɛ

1 Yã kũ à gɔ̃n dí, ó gbɛ̃nɔ, à adua kɛwɛrɛ, de Dikiri yã le à dagula likalika, àgɔ̃ bèerɛ vĩńnɛ lákũ à vĩ á kĩnaa nà. 2 À adua kɛwɛrɛ de à ó bo gbɛ̃ vãni dɔ̀rɔsaridenɔ ɔĩ, zaakũ adi kɛ gbɛ̃ sĩnda pínki mɛ́ à Luda yã sìro. 3 Dikiri náani vĩ, ani á gba gbãna, ani á sí a vãnia. 4 O á náani kɛ̀ Dikiri gũn kũ átɛn yã kũ o òárɛnɔ kɛ, akũsɔ̃ ánigɔ̃ kɛ. 5 Dikiri tó à Luda yenyĩ kũ Kirisi mɛnao gbázɛ dɔ̃ á swɛ̃n.

Òsun ma'ã kɛro

6 Ó gbɛ̃nɔ, o naárɛ Dikiri Yesu Kirisii, à kɛ̃ ó gbɛ̃ kũ ò ma'ã vĩnɔa, kũ òdi zĩ kɛ kũ yã kũ o dàńńɛoronɔ. 7 Á dɔ̃ kũ á zĩdao, kũ à mana àgɔ̃ té ó ágbai, zaakũ ma'ãdenɔn ó ũ gɔrɔ kũ ó kú á téro. 8 Ódi gbɛ̃ke póble sí o blè fĩnabonaa sariro, o zĩ kɛ̀ gwãani kũ fãnantɛ̃o, o wari kɛ̀ ari í sìwá, de òsun gɔ̃ á gbɛ̃kenɛ aso ũro yãi. 9 Ó a zɛ́ vĩ à kpáwái, ama o kɛ̀ lɛ de à ó ágba sɛ́ yãimɛ. 10 Gɔrɔ kũ ó kú kãáo, o dìtɛ kũ gbɛ̃ kũ à ye zĩkɛnaairo ni pó blero. 11 O mà kũ á gbɛ̃kenɔ ma'ã vĩ, òdi póke kopiro, séde gudɛ. 12 O dìtɛ gbɛ̃ bire takanɔnɛ, o nańnɛ Dikiri Yesu Kirisii, ò vutɛki kũ ò zĩ kɛ ò ń zĩda gwa.

13 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ó gbɛ̃nɔ, àsun kpasa kũ yãmanakɛnaaoro. 14 Tó gbɛ̃ke dí yã kũ o òárɛ takada dí gũn daro, à a yã bo à dítɛ. Àsun kakara kãaoro, de wé'i le à a kũ yãi. 15 Ama àsun a sɛ́ á ibɛrɛ ũro, à lɛ́ daa á gbɛ̃ndo ũ.

16 Dikiri Aafiade á gba aafia gɔrɔ sĩnda pínki yã sĩnda pínki gũn. Dikiri gɔ̃ kú kãáo á pínki. 17 Makũ Pɔlu makũ mɛ́ ma

fɔkpammana díkĩna kɛ̀ kũ ma zĩda ɔo. Abirekũmɛ ma takada
pínki sèeda ũ, lɛn madì kɛ̃ lɛ. 18 Ó Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ
á pínki.

TIMƆTI TAKADA KAAKU

Yãdannɛrinɔ gbana laakarii

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zǐrii lákũ Luda ó Surabari kũ Kirisi
Yesu kũ ó wé dɔiio dìtɛmɛnɛ nà, 2 ma takada dí kɛ̀nnɛ Timɔti,
ma né'ina Yesu zé gũn. De Luda kũ ó Dikiri Kirisi Yesuo gbɛ̃kɛ
kɛnnɛ kũ sùruuo à n gba aafiaa.

3 Lákũ ma nakaramma nà gɔrɔ kũ matɛn gé Masedonia
bùsun, ǹ gɔ̃ Ɛfesu ǹ o gbɛ̃kenɔnɛ òsun yã kũ àdi kɔ̃ sé kũ Luda
yãoro daǹnɛ doro. 4 Òsun laakari dɔ gara kũ dizinɔ tɔ́ kɔ̃nɔwɛna
kũ à lé vĩrooa doro. Abire dì su kũ lékpakɔ̃anaaoomɛ. Àdi tó
Luda zĩ kũ àdi bo a náanikɛnaa gũn gé arɛro. 5 Ma yã pìi dìtɛ
de ògɔ̃ yenyĩ vĩ yãimɛ, yenyĩ kũ àdi bo nèsɛpura kũ laasunlɛna
dokɔ̃nɔo kũ ludanaanikɛna manafikisarioo gũn. 6 Gbɛ̃kenɔ
pà yã pìnɔnɛ ò gɛ̀ yã pãpã onan. 7 Ò ye ògɔ̃ de Musa doka
yãdannɛrinɔ ũ, ama ò yã kũ òtɛn o gbázɛ dɔ̃ro ke yã kũ ò zɛ̀anɔ.

8 Ó dɔ̃ kũ doka pì mana, tó gbɛ̃ tɛn zĩ kɛa a zéa. 9 Ó dɔ̃ dɔ kũ
Luda dí doka ditɛ gbɛ̃ mananɔ yãiro, séde dokadarisarinɔnɛ kũ
sãgbãnadenɔ kũ ludawɛkɛrisarinɔ kũ durunnakɛrinɔ kũ lu-
dadɔ̃risarinɔ kũ donyĩrisarinɔ kũ de kũ dao dèrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ
10 kũ zinakɛrinɔ kũ pãpãbɛ̃nɛkɛrinɔ kũ lágilaginɔ kũ ékɛdenɔ kũ
yãdimmarinɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi bo yãdannɛna zéde kpɛnɔo ń pínki.
11 Yãzɛde pì kɔ̃ sì kũ baaru nna gakuride kũ Luda arubarikade
a kpanaa nàmɛnɛ ma ɔĩo.

Lákũ Luda gbɛ̃kɛ kɛ̀ Pɔlunɛ nà

12 Ma Kirisi Yesu ó Dikiri kũ à ma gba gbãna sáabu kɛ̀,
zaakũ à ma náani kɛ̀ à ma sɛ mà zĩ kɛarɛ. 13 Ma a tó bɛ̃nɛɛ
sì yã, ma wé tầ a gbɛ̃nɔa, ma gbãna mɔ̀ńnɛ. Bee kũ abireo
à sùruu kɛ̀ kũmao, zaakũ ma kɛ̀ wésirakɛnaa gũmmɛ kũ a
náanikɛnasario. 14 Akũ ó Dikiri gbɛ̃kɛ zɔ̃kɔ̃ɔ kɛmɛnɛ, à tò ma
a náani kɛ̀, akũ má yenyĩ kũ à de ó pɔ́ ũ kunna Kirisi Yesu
gũn vĩ. 15 Yã díkĩna bi yãpuramɛ, à kǔ ò sí ɔplapla. Kirisi
Yesu sù andunia gũn durunnakɛrinɔ surabana yãi. Makũ, ma
durunna mé à de dakenɔ pɔ́la, 16 akũ Luda ma wɛ̃nda gwà, de
mɛna zɔ̃kɔ̃ kũ Kirisi Yesu kɛ̀ kũ makũ durunnakɛri kàsaraao bo
gupuraa, de àgɔ̃ de sèeda ũ gbɛ̃ kũ oni a náani kɛ ò wɛ̃ndi kũ àdi
lákaro lenɔnɛ. 17 Luda mèn do légelege, gɔrɔ sĩnda pínki Kína kũ
àdi garo akũsɔ̃ òdi a e kũ wéoro gɔ̃ bɛɛrɛ vĩ kũ gakurio gɔrɔ sĩnda
pínki, aami.

18 Ma né Timɔti, lákũ ò gĩnakɛ ò annabikɛyã ò n yã
musu nà, matɛn yã pì dannɛ, de ǹgɔ̃ kũna ǹ zǐ mana káo
19 ludanaanikɛnaa gũn kũ laakariio kpátɛna. Gbɛ̃kenɔ yã pìnɔ

kpà sãkoto, akũ ń ludanaanikɛnaa dì lé kútɛ. 20 Imɛnɛu kũ Alɛsandao kú ń té. Ma ń kpá Setanwa, de ògɔ̃ dɔ̃ kũ òdi dɔkɛ kũ Ludaoro.

2

Donyĩkɛnaa

1 Káaku gĩa ma lé dàmma, à adua kɛ gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ à zé gbɛkańnɛ, à kútɛ kɛ Ludanɛ ń yãi kũ sáabukpanaao. 2 À adua kɛ kínanɔnɛ kũ gbãnadenɔ ń pínki, de ò le ògɔ̃ kun aafia yãkete sari ludayãmarinɔ ũ, ó kunna gɔ̃ bèɛrɛ vĩ. 3 Abirekũ mé à mana, àdi ká Luda ó Surabarin. 4 À ye gbɛ̃ sĩnda pínki surabana le ògɔ̃ yãpura dɔ̃.

5 Zaakũ Luda mèn domɛ,
akũsɔ̃ yãkɛkɛri kun mèn do
Luda kũ bisãsirinɔ dagura,
àkũmɛ bisãsiri Kirisi Yesu ũ.
6 À a zĩda kpà à gbɛ̃ sĩnda pínki bò,
akũ ò a sèedaa kè a gɔrɔa.

7 Abire yãi Luda ma ditɛ a kpàkpakɛri kũ a zĩriio ũ, de mà a donyĩ zé yãpurade da buri pãndenɔnɛ. Yãpuran matɛn o, adi kɛ ékɛnlo.

8 Má ye gɔ̃gbɛ̃nɔ adua kɛ gu sĩnda pínkia, ò ɔ sé musu gbãsĩ sari, pɔfɛ̃ kũ lékpakɔ̃anaao sari. 9 Má ye dɔ nɔgbɛ̃nɔ ń zĩda kɛkɛ a zéa yɔ̀gɔ̃kɛnaa sari, zĩdamɔnnɛnaa baasi. Adi kɛ kũ mì yɔ̀gɔde tãnaao ke wura kũ òso nɔmanablebɔnɔ ke biza ɔgɔdenɔonlo. 10 Ò ń zĩda kɛkɛ kũ yãmanakɛnaao lákũ à kù nɔgbɛ̃ donyĩrinɔ kɛ nà. 11 Nɔgbɛ̃nɔ yã dada yĩtɛna, ò mì natɛ yã sĩnda pínki gũn. 12 Madì we nɔgbɛ̃nɔ yã dada gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ke ògɔ̃ iko vĩḿmaro, séde ògɔ̃ yĩtɛna kítikiti. 13 Zaakũ Adamun Luda kè káaku, a gbɛra Awau. 14 Adi kɛ Adamun ò sàtɛro, nɔgbɛ̃n ò sàtɛ à gɔ̀ taaride ũ. 15 Ama tó nɔgbɛ̃nɔ mɛna fɔ̃ kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ kúadonaao zĩdamɔnnɛnaa baasi, oni né i aafia.

3

Sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ

1 Yã díkĩna bi yãpuramɛ: Tó gbɛ̃ ye à kɛ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ũ, àtɛn zĩ mana ni dɛ. 2 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gɔ̃ kun taari sari, nɔmɛndode ũ, laakaride ũ. Àgɔ̃ a zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃ fayade ũ, nibɔkũri ũ, gbɛ̃ kũ ani fɔ̃ à yã dańnɛ ũ. 3 Àsungɔ̃ de wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ ũro. Àgɔ̃ de nèsɛdode yãketesaride ũ. Ɔgɔ sún donɛ arɛro. 4 Àgɔ̃ a ɔn kũna dɔ̃, a nénɔ gɔ̃ mì natɛnɛ ògɔ̃ a ɔdɔki gwa. 5 Zaakũ tó gbɛ̃ a ɔn kũna dɔ̃ro, ani kɛ dera à fɔ̃ à Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gwaa? 6 Àsungɔ̃ de Yesude dufu ũro, de àsun ĩa dã à a zĩda da yãn lán Ibilisi bàro

yãi. 7 Àgɔ̃ tɔ́ nna vĩ Yesusaridenɔ kĩnaa dɔ, de òsun a tɔ́ ĩni sí, à zu Ibilisi tankutɛnlo yãi.

Sɔsi kpanyĩrinɔ

8 Lɛmɛ dɔ kpanyĩrinɔ gɔ̃ de gbɛ̃ bèɛrɛdenɔ ũ. Òsungɔ̃ de lépladenɔ ũro. Wɛ̃ yã sún doŋ́nɛ arɛro. Òsungɔ̃ de ɔgɔ vãni wɛtɛrinɔ ũro. 9 Ògɔ̃ Yesu yã asirinɔ kũna kũ nèsɛpurao. 10 Ò ŋ́ yã gwa gĩa, tó ódi yãke leŋ́maro, gbasa ò ŋ́ ditɛ kpanyĩrinɔ ũ. 11 Lɛmɛ dɔ ŋ́ nɔnɔ gɔ̃ de nɔgbɛ̃ bèɛrɛdenɔ ũ, laakaridenɔ ũ, ògɔ̃ náani vĩ yã sĩnda pínki gũn. Òsungɔ̃ de kɔrɔmɔtɔdenɔ ũro. 12 Kpanyĩri gɔ̃ de nɔmɛndode ũ, àgɔ̃ a ɔn kũ a nénɔ kũna dɔ̃. 13 Gbɛ̃ kũ ò ŋ́ zĩ kɛ̀ a zéanɔ gwena nigɔ̃ mana, ŋ́ laakari nigɔ̃ kpatɛna ŋ́ Kirisi Yesu náanikɛnaa gũn manamana.

Ó donyĩzɛ asiri zɔ̃kɔ̃

14 Bee kũ matɛn yã dínɔ onnɛ, ma dìtɛ mani su n gwa saa. 15 Tó ma suna sù à gìi kɛ̀, má ye ǹgɔ̃ dɔ̃ lákũ à kǔ ògɔ̃ kun Luda ɔndenɔ ũ nà. Ɔnde pìnɔmɛ Luda Wɛ̃ndide sɔsi ũ, yãpura pétɛki ũ kũ a gbãnalekio. 16 Ó donyĩzɛ asiri kũ à bò gupuraa zɔ̃kɔ̃ yãpuramɛ:

À bò à sù bisãsiri ũ,
Luda Nini yãpura kpàa,
malaikanɔ a è.
Ò a yã waazi kɛ̀ burinɔ té,
ò a náani kɛ̀ andunia gũn,
Luda a sɛ̀ à tà kãao gakuri gũn.

4

Tɛ̃ yɑ̃nɔ

1 Luda Nini ò swáswa kũ gɔrɔ kpɛde gbɛ̃kenɔ ni pã kpá Yesu zéi, ò té yã kũ tãnanɔ dì ékɛdenɔ da a onanyĩ ò ŋ́ sãtɛ. 2 Manafikide pìnɔ a mana dɔ̃kɔ̃nɛ kũ a vãnioro, ŋ́ nèsɛ gana lákũ ò pi gɛ̃ wãnan ò kɛ̃o bà. 3 Òdi gbɛ̃nɔ dãdã nɔsɛnaai kũ zãkɛnaao, akũsɔ̃ òdi póble tɛ̃bona ditɛ gbɛ̃nɔnɛ, póble kũ Luda kɛ̀ a náanikɛri kũ ò yãpura dɔ̃nɔ yãi, kũ à de ò ble kũ sáabukpanaao. 4 Pó kũ Luda kɛ̀ sĩnda pínki manamɛ. Òsun a ke tɛ̃ boro, ò ble kũ sáabukpanaao, 5 zaakũ Luda yã kũ ó aduakɛnaao gbãsĩ bòn.

Kirisi Yesu zĩkɛri mana

6 Tó n yã pìnɔ dà n gbɛ̃nɔnɛ, ĩnigɔ̃ de Kirisi Yesu zĩkɛri mana ũ kũ ò gwà kũ ó donyĩzɛ yãnɔ kũ yãdannɛ mana kũ ŋ́ téiio. 7 Ǹ mì kɛ̃ futɛokaragara kũ àdi kɔ̃ sí kũ Luda yãoroa. Ǹ n zĩda tùtu kɛ de ǹgɔ̃ de ludayãmari ũ. 8 Mètutukɛnaa àre vĩ fíti, ama dena ludayãmari ũ àre vĩ yã sĩnda pínki gũn, zaakũ abire

dì su kũ wɛ̃ndiio gbãra kũ ziao. 9 Yã díkĩna bi yãpuramɛ, à kà ò sí ɔplapla. 10 Òdi zĩ kɛ òdi ɔsi ká a musu, zaakũ ó wɛ́ dɔ Luda Wɛ̃ndidei. Àkũmɛ gbɛ̃ sĩnda pínki Surabari ũ, atɛ̃nsa a náanikɛrinɔ.

11 Ǹ yã pìnɔ ditɛńnɛ ǹ dadańnɛ. 12 Ǹsun tó ò n kɛfɛnnakɛna gya boro. Ǹ tó n kunna zé mɔ Yesu náanikɛrinɔnɛ yã'onaa gũn kũ yãkɛnaao kũ yenyĩo kũ ludanaanikɛnaao kũ kunna gbãsĩ sario. 13 Ari màgɔ̃ su ǹ wé tã ǹ Luda yã kyó kɛ gbɛ̃nɔnɛ, ǹ dańnɛ ǹ lé daoḿma. 14 Gba kũ Luda dànnɛ gɔrɔ kũ ò annabikɛyã ò n yã musu, akũsɔ̃ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ɔ nànamma, ǹsun pã kpáiro. 15 Ǹ laakari dɔ yã pìnɔa ǹ mè kpáa, de gbɛ̃ sĩnda pínki n gɛna arɛ e. 16 Ǹ n zĩda yã kũ n yãdannɛnaaoo tàasi ká. Ǹgɔ̃ gé arɛ kũ yã pìnɔ. Tó n kè lɛ, ĩni n zĩda sura ba kũ gbɛ̃ kũ òtɛn sã kpá n yãinɔomɛ.

5

Gyaanɔnɔ kũ don'arɛdenɔ yã

1 Ǹsun kpãkɛ̃ mare zɔ̃kɔ̃iro. Ǹ lé daa lán n de bà. Ǹ lé da kɛfɛnnanɔa lán n vĩni kũ n dakũnanɔ bà. 2 Ǹ lé da nɔgbɛ̃ zɔ̃kɔ̃a lán n da bà, ǹ lé da nɔ gbãnaa lán n dãre bà kũ nèsɛpurao.

3 Ǹ kpá gyaanɔ kũ ò gbɛ̃ke vĩronɔi. 4 Tó gyaanɔ néno vĩ ke daikorenɔ, ò ń danɛnɔ gwanaa dada gĩa ń donyĩkɛnaa gũn, ò fĩna bo ń denɔnɛ kũ ń danɔ, zaakũ abirekũ dì ká Ludagu. 5 Gyaanɔ kũ à gbɛ̃ke vĩro wé dɔ Ludai, àgɔ̃ adua kɛ àgɔ̃ kpányĩ gbɛkaa gwãani kũ fãnantɛ̃o. 6 Gyaanɔ kũ a zĩda pɔyeinaa dì donɛ arɛ bi gèɛmɛ, bee tó à bɛ̃nɛ. 7 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ de gbɛ̃ke súń ń taari ero. 8 Tó gbɛ̃ tɛni a danɛnɔ gwaro, atɛ̃nsa a ɔndenɔ, à bò Luda yã kpɛmɛ, Yesusaride deala. 9 Nɔgbɛ̃ kũ à de ò da gyaanɔnɔ tén di: Nɔgbɛ̃ kũ à kà wɛ̃ baaakɔ̃, akũsɔ̃ à zã kè gɛ̃n do, 10 ò a dɔ̃ yãmanakɛri ũ, négwari mana ũ, nibɔkũri Luda gbɛ̃no gbá pìpiri ũ, takaside kpanyĩri ũ, nɔgbɛ̃ kũ à mèɛ kpà yãmanakɛna pínkia ũ. 11 Ǹsun gyaanɔ nɔ gbãnanɔ danlo, zaakũ tó ń gɔ̃ nidɛnaa fùtɛ, ń nana Kirisia ni busamɛ, onigɔ̃ ye ò zã kɛ, 12 ò ń zĩda da yãn, kũ ò lé kũ ò sènɛ yã gbòro yãi. 13 Abire gbɛra òdi ma'ã dada, òdigɔ̃ gɛ̃gɛ̃ ɔn kũ ɔnnwo. Adi kɛ ma'ãdenɔmɛ ń ũ adoro, òdi gɔ̃ gbɛ̃piri gudɛrinɔ ũmɛ dɔ, òdi yã kũ à de ò oro o. 14 Abire yãi má ye gyaanɔ nɔ gbãnanɔ zã kɛ, ò né i ò laakari dɔ bɛa, de òsun ó ibɛrɛno gba zé ò ó tó vãni síro yãi. 15 Ń gbɛ̃kenɔ bò ò tè Setanyĩ kɔ̀. 16 Tó Yesude nɔgbɛ̃ ke gyaanɔnɔ vĩ a bɛa, àgɔ̃ kpáńyĩ. Àsun tó ò gɔ̃ sɔsinɛ aso ũro, de ò le ò kpá gyaanɔ kũ ò gbɛ̃ke vĩronɔi yãi.

17 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ kũ àdi dońnɛ arɛ a zéaa kà ò fĩna bonɛ lɛu pla, atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ à waazikɛna kũ yãdannɛnaao kokari vĩ. 18 Luda yã pì: Àsun lésɔ da zù kũ àtɛn pó gbɛ̃nɛro. À pì dɔ: Zĩkɛrii kà à

a làada le. 19 Ǹsun gbɛ̃ kũ à sù kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ káarao yã síro, séto sèedadenɔ kà gbɛ̃nɔn pla ke aakɔ̃ baasiro. 20 Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kũ ò durunna kènɔi gbɛ̃ sĩnda pínki wára, de vĩna le à gbɛ̃ kparanɔ kũ. 21 Ma nannɛ Luda kũ Kirisi Yesuooi kũ malaika kũ à ń sénɔ, ǹgɔ̃ yã pìnɔ kũna, ǹsun gbɛ̃ke tɛ̃ boro. Ǹsun yãke kɛ gbɛ̃kenɛ úblembɛ yãiro. 22 Ǹsun wã ǹ ɔ na gbɛ̃a ǹ a da Luda zĩnlo. Ǹsun tó n ɔ gɔ̃ kú gbɛ̃ke durunna gũnlo. Ǹgɔ̃ n zĩda kũna gbãsĩ sari. 23 Ǹsun í pã mi atɛ̃nɛro. Ǹgɔ̃ sèwɛ̃ gá fíti n nèsɛ yãi kũ n gyãkɛna gɛ̃n baaakɔ̃o.

24 Gbɛ̃kenɔ durunna dì bo gupuraa ari ògɔ̃ gɛ́ a yã gɔ̃gɔ̃ kũńwo, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ ń pó dì bo likalikaro. 25 Lɛmɛ dɔ yãmanakɛnaa dì bo gupuraa, bee a kũ odi ero ni le à gɔ̃ utɛnaro.

6

1 Gbɛ̃ kũ ò de zɔ̀ ũnɔ ń dikirinɔ ditɛ gbɛ̃ bèɛrɛdenɔ ũ ò mì natɛńnɛ a sĩnda pínki gũn, de òsun Luda tɔ́ kũ yã kũ odì dańnɛo vãni boro yãi. 2 Gbɛ̃ kũ ń dikirinɔ de Yesu náanikɛri ũnɔ sún dɔkɛ kũńwo kũ ò de kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ yãiro. Ò zɔ̀ bleńnɛ manamana, zaakũ gbɛ̃ kũ òtɛni ń zĩ àre blenɔ bi Yesu náanikɛrinɔmɛ, ń gbɛ̃ yenyĩdenɔmɛ. Ǹ yã pìnɔ dańnɛ, ǹ lɛ́ daoḿma.

Yena ɔgɔi

3 Tó gbɛ̃ke tɛn yã pãnde dańnɛ, akũsɔ̃ adi zɛ kũ ó Dikiri Yesu Kirisi yãzɛdeo kũ ó zɛ́ yãdannɛnaaoro, 4 ĩadãriimɛ, à yãke dɔ̃ro, lɛ́kpakɔ̃ana kori kũ yãgwana lakanasario a kṵ̀ gyã ũ. Yã birenɔ dì tó gbɛ̃nɔ nèsɛgɔ̃ba kpá, ò fìti kɛ, ò kɔ̃ sɔ̃sɔ̃, ò laasun vãni lɛ́ kũ kɔ̃o, 5 ògɔ̃ ĩni kũ kɔ̃o. Gbɛ̃ pìnɔ laasun kotina, yãpura ń kɛ̃, òdigɔ̃ da donyĩkɛna bi ɔgɔwɛtɛzɛmɛ. 6 Donyĩkɛnaa àre zɔ̃kɔ̃ yãpura, tó gbɛ̃ zɛ̀ kũ pó kũ à vĩo. 7 Zaakũ ódi su kũ pókeo andunia gũn laro, óni tá kũ pókeo sɔ̃ro. 8 Tó ó póble kũ pókasanɔo vĩ, abirekũ mɔ̀ lɛ. 9 Gbɛ̃ kũ ò ye ò gɔ̃ aruzɛkɛde ũnɔ dì ń zĩda da yɔ̃ogwana tankutɛn. Pónidɛna mìsari karii dì gɛ̃ńgu à ń kpá kisira kũ kakatɛnaaooi. 10 Yena ɔgɔi mé à de yã vãni sĩnda pínki zĩni ũ. Gbɛ̃kenɔ a kɔ̃dɛ kɛ̀ ari ò kɛ̃ ó donyĩzɛa ò wãwã zɔ̃kɔ̃ɔ kpà ń zĩdai.

Ǹ ɔsi mana ká

11 Zaakũ Luda gbɛ̃mɛ n ũ, ǹ bàa sí yã pìnɔnɛ, ǹ tó yã mana gɔ̃ donnɛ arɛ kũ yãkɛna a zéaao kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ mɛnao kũ busɛkɛnaao. 12 Ǹ ó donyĩzɛ ɔsi mana ká, ǹ wɛ̃ndi kũ àdi lákaro sí, zaakũ abirekũn Luda n sisia gɔrɔ kũ n lɛ́ mana sènɛ pari wára. 13 Ma nannɛ Luda kũ àdi wɛ̃ndi kpá pó sĩnda pínkiaai kũ Kirisi Yesu kũ à yã mana ò Pɔntiu Pilatinɛɛo, 14 ǹgɔ̃ yã kũ ò dìtɛnnɛ kũna gbãsĩ sari taari sari ari ó Dikiri Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩ. 15 Gbãnade mèn do Arubarikade, kínanɔ Kína,

dikirinɔ Dikiri mɛ́ ani Kirisi pì bo gupuraa a gɔrɔa. 16 Àkũ mɛ́ àdi garo ado, àdigɔ̃ kú gupura kũ òdi fɔ̃ ò nairo gũn. Gbɛ̃ke dí wɛ́ sialɛro, oni fɔ̃ sero. Àkũ mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, aami.

17 Ǹ o andunia tera díkĩna aruzɛkɛdenɔnɛ, òsun ĩa dãro. Òsun gbãna le ɔgɔda náanisariaro, ò gbãna le Luda kũ àdi pɔ́ sĩnda pínki kpáwá zɔ̃kɔ̃ ò pɔnna kɛooa. 18 Ǹ ońnɛ ò a mana kɛ, ò nna kɛńnɛ, ò ɔ porońnɛ, ògɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ. 19 Lán abirekũ bà oni zàna mana di ń zĩdanɛ aruzenna pɔ́ ũ, oni wɛ̀ndi kũ à de wɛ̀ndi ũ yãpura le.

20 Timɔti, ǹ yã kũ Luda nànnɛ n ɔĩ kũ gbãna. Ǹ mì kɛ̃ ludayãdanasari yã pãpã onaaa kũ yãlɛkpɛrɛ'ona kũ òdi pi dɔ̃naao. 21 Gbɛ̃kenɔ zèo, akũ ò pà́ ó donyĩzɛnɛ.

Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TIMƆTI TAKADA PLADE

Pɔlu tɛ́kpana Timɔtigu

1 Makũ Pɔlu, Kirisi Yesu zǐrii Luda pɔyenyĩnaa gũn wɛ̀ndi kũ
à a lɛ́ sɛ̀ Kirisi Yesu gũn yã musu, 2 makũ mɛ́ ma takada dí
kɛ̀nnɛ, ma nɛ́ yenyĩde Timɔti. De Luda kũ ó Dikiri Kirisi Yesuo
gbɛ̃kɛ kɛnnɛ kũ sùruuo, à n gba aafiaa.

3 Ma sáabu kɛ̀ ma dizinɔ Ludanɛ kũ madì doi kũ nèsɛpurao,
zaakũ n yã dìgɔ̃ dɔmagu lakanaa sari ma aduakɛna gwãani
kũ fãnantɛ̃oo gũn. 4 Tó wɛ́tɛ̃ kũ à bòmma yã dɔ̀magu, madì n
bɛgɛ kɛmɛ, madìgɔ̃ ye ò wɛ́ sikɔ̃lɛ, de ma pɔnna kɛ zɔ̃kɔ̃. 5 N
ludanaanikɛna kũ nèsɛ mèn doo yã dɔmagu. N dai Loisi kũ
n da Yunisio Luda náani kɛ̀ lɛ se, akũsɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kũ ntɛn
kɛ lɛ se.

6 Abire yãi matɛn dɔngu, ǹ futɛ ǹ zɛ kũ gba kũ Luda dànnɛo
gɔrɔ kũ ma ɔ nàmma, 7 zaakũ Nini kũ àdi ó gba gbãna kũ yenyĩo
kũ zĩdakũnadɔ̃naaon Luda kpàwá, adi kɛ nini vĩnadenlo. 8 Abire
yãi ǹsun wé'i kũ kũ ó Dikiri yã onnɛnaaoro. Ǹsun wé'i kũ kũ
ma yãoro, makũ kũ ò ma da kpɛ́siran Kirisi yãi. Ǹ wari kũ òdi
kɛ a baaru nna kpana yãi kɛ kũmao kũ Luda gbãnao. 9 Àkũ mɛ́
à ó sura bà, à ó sísi o gɔ̃ a pɔ́ ũ. Adi kɛ yã kũ o kɛ̀ yãinlo, a zĩda
pɔyenyĩna yãimɛ kũ gbɛ̃kɛ kũ à kèwɛrɛo zaade gɔrɔ dí naaro.
10 Gbɛ̃kɛ pìi bò gupuraa ó Surabari Kirisi Yesu pì sunaa gũn sà.
À ga gbãna kàkatɛ, à wɛ̀ndi kũ mèvãnasarioo bòwɛrɛ gupuraa
a baaru nna kũ òdi kpá gũn. 11 Luda ma ditɛ a zǐri ũ, de mà
baaruu pìi kpàkpa kɛ mà a yã daǹnɛ. 12 Abire yãin matɛn wari
dí kɛi, ama wé'i dì ma kũro, zaakũ má gbɛ̃ kũ ma a náani kɛ̀ dɔ̃,
akũsɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kũ ani fɔ̃ à yã kũ à nàmɛnɛ ma ɔĩ dãkpã
ari a sugɔrɔ zĩ. 13 Ǹgɔ̃ yã kũ n mà ma lɛ́n ari a zĩniaa pì kũna
yãzɛdedannɛna ágba ũ kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩ kũ ó vĩ
Kirisi Yesu gũnwo. 14 Ǹ yã mana kũ Luda nànnɛ n ɔĩ kũ gbãna
kũ a Nini kũ à kú ó gũn gbãnao.

15 Ń dɔ̃ kũ Asia bùsudenɔ ma zukũna ń pínki. Figɛlu kũ
Ɛmɔgɛnɛo kú ń té. 16 Dikiri wɛ̃nda dɔ̃ Ɔnɛsifɔru bedenɔnɛ!
Zaakũ à sù à ma nèsɛ kpatɛnamɛnɛ lɛ́ vĩro, adi wé'i kũ kũ ma
dana kpɛ́siran yãoro. 17 Kũ à sù Romu gɔ̃nɔ, à ma wɛtɛ ari à gɛ̀ɛ
à bòma. 18 Dikiri wɛ̃nda dɔ̃nɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. Ń kpányĩ zɔ̃kɔ̃
kũ à kèmɛnɛ zaa Ɛfesu yã dɔ̃ sãnsãn.

2

Kirisi Yesu zǐkari mana

1 Mɔkɔ̃n sɔ̃ ma né, ǹgɔ̃ gbãna kũ gbɛ̃kɛ kũ Luda vĩ kũoo Kirisi
Yesu gũnwo. 2 Yã kũ n mà ma ò pari wára, ǹ na gbɛ̃ náanidenɔnɛ
ń ɔĩ, kũ oni fɔ̃ ò dada gbɛ̃ pãndenɔnɛ. 3 Ǹ warikɛna fɔ̃ kũoo
Kirisi Yesu zǐkari mana ũ. 4 Andunia yã bɔkɔtɛnaa dì do zǐkari
kũ à kú zǐlannɛ arɛro, de a yã ká a dikirigu yãi. 5 Bàkpakũsũri
sɔ̃, tó adi bàa lé a zéaro, ani zǐblena fùra lero. 6 À kǔ búbari kũ
à zĩ gbãna kɛ̀ a baka sé káaku. 7 Ǹ laasun lé yã kũ ma òo pìnɔa,
zaakũ Dikiri ni n gba ɔ̃ndɔ̃ a pínki gũn.

8 Ǹ dɔn kũ Yesu Kirisi bi Dauda burimɛ, akũsɔ̃ à vù bona gan.
Baaru nna kũ madì kpán gwe. 9 Abire yãin matɛn wari kɛ. Ò
mɔ̀ɔ kàma lán dàkɛrii bà, ama Luda yã dí sí mɔ̀ káaro. 10 Abire
yãi madì yã sĩnda pínki fɔ̃ gbɛ̃ kũ Luda ń sénɔ yãi, de mɔ́kɔ̃nɔ
se Luda ń sura ba, ò gakuri kũ àdi lákaro le kunna Kirisi Yesu
gũn. 11 Yã díkĩna bi yãpuramɛ:

Tó o ga kãao, ónigɔ̃ kú kãao.
12 Tó o mɛna fɔ̃̀, óni kí ble kãao.
Tó o ledi kpài, ani ledi kpáwái se.
13 Tó ó náani vĩro, à kpé náani vĩ,
zaakũ ani we à ledi kpá a zĩdairo.

Dikiri zĩkɛri mana kũ lékpakɔ̃anaaoro

14 Ǹ yã pìnɔ dɔ n gbɛ̃nɔgu, ǹ naǹnɛ Ludai òsun lékpakɔ̃ana
kɛ yãnɔ musuro. À àre vĩro, àdi gbɛ̃ kũ òtɛn manɔ yakamɛ.
15 Ǹ kokari kɛ de Luda n sáabu kpá, zĩkɛri kũ àdi yã yãpura
wɛ̃kɔ̃aǹnɛ súsu ũ, kũ wé'i dì a kũ a zĩ yã musuro. 16 Ǹ
pã yãbɔtɛna pã kũ àdi kɔ̃ sé kũ Luda yãoronɛ. Àdi gbɛ̃nɔ
ludayãdanasari karaǹnɛmɛ, 17 akũ yã kũ òdi daǹnɛ dì daǹla lán
fɔ̃nna bà. Imɛnɛu kũ Filɛtuo kú ń té. 18 Ò kɛ̀ yãpuraa, òdi pi ò
fùtɛ bona gan kɔ̀, òdi gbɛ̃kenɔ ludanaanikɛnaa yakaǹnɛ. 19 Bee
kũ abireo ɛ̃ kũ Luda kpàtɛ zɛna gbãna, ò yã díkĩna kɛ̀a: Dikiri
gbɛ̃ kũ ò de a pɔ́ ũnɔ dɔ̃. Gbɛ̃ kũ àdi Dikiri sísi mì kɛ̃ yã vãnia.

20 Ɔn da dìgɔ̃ pɔ́nɔ vĩ dasi. Ò a kenɔ kɛ̀ kũ wuraao kũ anduru-
fuuo yãtikisikɛbɔ ũ, akũsɔ̃ ò a kenɔ kɛ̀ kũ líɔ kũ gbɔ̀lio yãfitikɛbɔ
ũ. 21 Tó gbɛ̃ ɔ bɔ̀tɛ yã bɛ̀ɛrɛsari gũn, ani gɔ̃ yãtikisikɛbɔ ũ,
anigɔ̃ anfãni vĩ Dikirinɛ, anigɔ̃ kú adona yãmanakɛna pínki
soru gũn. 22 Ǹ bàa sí kɛfɛnna pɔ́nidɛnanɔnɛ, ǹ tó manakɛna
kũ ludanaanikɛnaao kũ yenyĩo kũ kunna kũ kɔ̃o nnao donnɛ
arɛ lɛɛlɛ kũ gbɛ̃ kũ òdi Dikiri sísi kũ nèsɛpuraonɔ. 23 Ǹ ɔ bɔtɛ
mìsari lékpakɔ̃ana kũ à dɔ̃na ke vĩron. Ń dɔ̃ kũ àdi fìti da. 24 À
mana Dikiri zɔ̀bleri gɔ̃ fìti vĩro. A nèsɛ gɔ̃ do kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio,
yãdannɛri mana kũ àdi gbɛ̃ fɔ̃ ũ, 25 à gbɛ̃ kũ òdi a yã síronɔ gba
laakari busɛbusɛ. Òdigɔ̃ dɔ̃ro ke Luda ni fɔ̃ à ń gba zé ò nèsɛ litɛ

ò yãpura sí, 26 ò bo Ibilisi kũ à ń kũ à ń dá a pɔyenyĩnaa gũn bàn, ń laakari suḿma.

3

Bisãsirinɔ yãkɛna gɔrɔ kpɛdenɔa

1 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gɔrɔ kpɛdenɔ nigɔ̃ pãsĩ. 2 Gbɛ̃nɔ zĩda yã ni dońnɛ arɛ, ɔgɔ ni ń swɛ̀ ble. Onigɔ̃ de karambaanidenɔ ũ, zĩdabirinɔ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃rinɔ, de kũ dao yãdarisarinɔ, guturunɔ, ludayãdarisarinɔ, 3 gbɛ̃yãkɛrisaridenɔ, sùrusaridenɔ, gbɛ̃yakarinɔ, fayasaridenɔ, aniapãsĩdenɔ, yã mana ibɛrɛnɔ, 4 bonkpɛdenɔ, laasunsaridenɔ, yɔ̀gɔ̃denɔ. Onigɔ̃ ye pɔnnakɛnaai de Luda yãla. 5 Òdi donyĩ kɛ, ama ò ye a gbãnairo. Ǹ kɛ zà kũ gbɛ̃ bire takanɔ. 6 Ń gbɛ̃kenɔ dì gɛ̃ nɔgbɛ̃ kũ òdi mì gbãkɛnnɛronɔi, ò ń fu kũ léo. Durunna sàa dà nɔgbɛ̃ pìnɔn, dà vãni mé à gɔ̀ńnɛ, 7 òdigɔ̃ yã dada gɔrɔ sĩnda pínki, ama òdi fu yãpura kũnaa. 8 Lákũ Yanɛ kũ Yambɛrɛsio bò Musa kpɛ nà, lɛn gbɛ̃ pìnɔ dì bo yãpura kpɛ lɛ. Ń laasun lékpɛrɛmɛ, ó donyĩzɛ gũn pó ginyĩnanɔmɛ. 9 Ò gɛna arɛ vĩ doro, zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki ń yɔ̃nkɔkɛ dɔ̃, lákũ ò Yanɛ kũ Yambɛrɛsio pó dɔ̀ nà.

Luda yã àree

10 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ń témai. Ń ma kunna dɔ̃ kũ ma yãdannɛnaao kũ yã kũ matɛn péaao kũ ma ludanaanikɛnaao kũ ma mɛnakɛo kũ ma yenyĩo kũ ma zɛna gbãnao 11 kũ wé kũ ò tàmao kũ wari kũ ma kèɛo. Ń yã kũ à ma le Antiɔku kũ Ikɔniuo kũ Lisitirao dɔ̃ kũ wétãmmana zɔ̃kɔ̃ kũ ma fɔ̃ɔ̀o. Ama Dikiri ma bo a sĩnda pínki gũn. 12 Gbɛ̃ kũ ò ye ògɔ̃ kun ludayãmarinɔ ũ Kirisi Yesu gũnnɔ ni wétãmmana le. 13 Gbɛ̃ vãninɔ kũ manafikidenɔ vãnikɛna nigɔ̃ karamɛ. Oni gbɛ̃nɔ sãtɛ, mɔ́kɔ̃nɔ se onigɔ̃ sãtɛna. 14 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ zɛ kũ yã kũ n dàda n sì yãpura ũo. Ń gbɛ̃ kũ ò dàdannɛnɔ dɔ̃, 15 zaakũ ń Luda yã dɔ̃ zaa n néfitikɛgɔrɔa. Ani fɔ̃ à n gba ɔ̃ndɔ̃ à n ká Kirisi Yesu náanikɛna kũ àdi ń sura baa. 16 Yã kũ à kú Luda yãn bò Luda kĩnaa pínkimɛ. À àre vĩ, zaakũ àdi yãpura dańnɛ, àdi ń ékɛ káńnɛ ń ɔĩ, àdi ń gba laakarii, àdi lé daḿma yãkɛna a zéaa gũn, 17 de Luda gbɛ̃ sorukɛna ma yãmanakɛna sĩnda pínki zé gũn.

4

1 Ma nannɛ Ludai kũ Kirisi Yesu kũ ani ɛra à su à kpata ble à yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔo, 2 ǹ Luda yã waazi kɛ. À zé kè kesɔ̃ adi kɛro, ǹgɔ̃ kúo. Ǹ yã ditɛńnɛ, ǹ kpãkɛ̃ńyĩ, ǹ lé daḿma, ǹ yã dańnɛ kũ mɛna zɔ̃kɔ̃o. 3 Zaakũ gɔrɔke ni su kũ gbɛ̃nɔ ni we ò sã kpá Luda yãzɛdedannɛnaairo. Oni

yãdannɛrinɔ kakarańyĩ ń zĩda pɔyeinaaamɛ, de ò yã kũ à kàńgu dańnɛ. 4 Oni ń kɔ̀kɔtɔ zu yãpuranɛ ò arɛ dɔ garanɔa. 5 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹgɔ̃ laakari vĩ yã sĩnda pínki musu. Ǹ wari fɔ̃, ǹ baarunnakpari kɛna kɛ, ǹ n zĩ lé papa.

Pɔlu kunna ga léi zaa Romu

6 Ma gɔrɔ pàpa kɔ̀, oni ma aru kótɛ sa'o'i ũ tera. 7 Ma ɔsi mana kà, ma bàa lɛ̀ ma bɔtɛ. Má Yesu yã kũna ma a lé pàpa. 8 Kunna mana fùra ditɛna, àtɛni ma dã sà. Dikiri yãkpatɛkɛri mana mé ani kúmɛnɛ yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. Adi kɛ makũmɛ ma adoro, kũ gbɛ̃ kũ ò ye a sunaainɔ ń pínkimɛ.

9 Ǹ zé wɛtɛ ǹ su ma kĩnaa likalika. 10 Demasi ma ton à tà Tɛsalonika, kũ à ye anduniai yãi. Kɛrɛsɛnsi tà Galatia bùsun, akũsɔ̃ Titu tà Dalamatia bùsun. 11 Luku mé à gɔ̀ kũmao ado. Ǹ Maaku sé à mó lɛɛlɛ, zaakũ àdi kpámai zĩ gũn manamana. 12 Ma Tikiku gbàrɛ Ɛfesu. 13 Tó ntɛn su, ǹ ma utagyaba kũ ma tò Kaapu bɛa zaa Toroasi sé ǹ suomɛnɛ kũ ma takadanɔ, atɛ̃nsa a kũ ò kè kũ bára onɔ.

14 Alɛsanda sia yã vãni kèmɛnɛ manamana. Dikiri ni yã kũ à kɛ̀ɛ pì fĩna bonɛ. 15 Ǹ laakari kɛi, zaakũ à bò ó yã kpɛ pãsĩpãsĩ. 16 Yãkpatɛkɛna kũmao káaku gũn gbɛ̃ke dí zɛ kũmaoro, ò ma ton ń pínki. Luda sún ń yã pì daro. 17 Dikiri zɛ̀ kũmao à ma gba gbãna, akũ ma zé lè ma waazi kè ma a lé pàpa, buri pãndenɔ mà ń pínki. À ma bo músu léi. 18 Dikiri ni ma bo yã vãni gũn pínki, ani ma sura ba ari mà gé káo a kpatan musu. Àkũ mé à gakuri vĩ gɔrɔ sĩnda pínki, aami.

Lézammanaa

19 Ǹ fɔ kpá Pirisila kũ Akilaooa kũ Ɔnɛsifɔru bedenɔ. 20 Erasatu gɔ̃ Kɔrinti. Ma Torofimu tò kũ gyão Milɛtu. 21 Ǹ zé wɛtɛ ǹ su ari bunsirɛ gɔ̃ ká. Yubulu kũ Pudɛnio kũ Linuo kũ Kalaudiao kũ ó gbɛ̃nɔ pínki fɔ kpàmma. 22 Dikiri gɔ̃ kú kũnwo. À gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

TITU

Titu zĩkɛna Kɛrɛti bùsun

1 Makũ Pɔlu, Luda zɔ̀blerii, Yesu Kirisi zĩriin ma ũ. À ma zĩ
mà gbɛ̃ kũ Luda ń sénɔ kara a náanikɛnan mà tó ò a donyĩzɛ
yãpura dɔ̃, 2 de ń wé gɔ̃ dɔ wɛ̀ndi kũ àdi lákaroi kũ Luda a lé
sè zaade andunia dí kátɛro. Àdi ékɛ to sɔ̃ro. 3 Akũ yã pìi bò
gupuraa a gɔrɔa waazi kũ Luda ó Surabarii dàmɛnɛ ma kɛ gũn
lákũ à dìtɛ nà. 4 Makũ mé ma takada dí kɛ̀nnɛ Titu, ma né
yãpura Yesu zé kũ ó kú lɛɛlɛ gũn. De Luda kũ Kirisi Yesu ó
Surabariio gbɛ̃kɛ kɛnnɛ, à n gba aafiaa.

5 Ma n to Kɛrɛti, de ǹ yã kũ ò gɔ̀ gwenɔ gɔ̃gɔ̃, ǹ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ ditɛ
wɛ̃tɛ kũ wɛ̃tɛo lákũ ma ònnɛ nà. 6 À mana gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gɔ̃ kun taari
sari nɔmɛndode ũ. A nénɔ gɔ̃ ludanaanikɛrinɔ ũ, òsungɔ̃ ń dɔ̃ né
zãzãde sãgbãnadenɔ ũro. 7 Zaakũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ bi Luda zĩgwariimɛ,
àsungɔ̃ de taaride ke ĩadãri ke pɔfɛ̃ri ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ ke
ɔgɔvãniwɛtɛri ũro. 8 Séde àgɔ̃ de nibɔkũri ũ, laakaride kũ à zè
kũ yãmanakɛnaao ũ, gbɛ̃ súsu kũ à kú adona akũsɔ̃ à a zĩda
kũna dɔ̃ ũ, 9 gbɛ̃ kũ à zè súsu kũ yã náanide kũ òdi daǹnɛo ũ,
de à le à lé da gbɛ̃ pãndenɔa kũ yãzɛdedannɛnaa pìio, à gbɛ̃ kũ
à bò a yã kpɛnɔ ékɛ káǹnɛ ń ɔĩ.

10 Zaakũ sãyãmarisaride kũ òdi gbɛ̃nɔ likara kũ ń
yã'onaaonɔn dasi, atɛ̃nsa gbɛ̃ kũ ò zè kũ tɔ̀zɔ̃yãonɔ. 11 Òdi
ɔn bũnu yaka. À mana ò lésɔ daǹnɛ. Òdi yã kũ à de ò daǹnɛro
daǹnɛ ɔgɔ bɛ̃nɛ lena yãi. 12 Kɛrɛti bùsu annabi ke pì, Kɛrɛtinɔ
bi ékɛdenɔmɛ, nɔ̀bɔ pãsĩnɔmɛ, ye'uide póke kopirisarinɔmɛ.
13 Yã pì bi yãpuramɛ. Abire yãi ǹ kpãkɛ̃ńyĩ manamana, de
ò zé sé súsu. 14 Òsun laakari dɔ Yudanɔ garaaro ke gbɛ̃ kũ ò
kɛ̀ yãpuraa yãditɛnanɔ. 15 Póke dìgɔ̃ gbãsĩ gbãsĩsaridenɔnɛro,
akũsɔ̃ póke dìgɔ̃ gbãsĩsari ludayãdarisari gbãsĩdenɔnɛro, kũ ń
laasun kũ ń nèsɛɛo vãni yãi. 16 Òdi pi ò Luda dɔ̃, akũ ń yãkɛnaa
dì ń ékɛ bo. Bɛgirinɔmɛ, òdi yã maro, òdi fɔ̃ ò yã mana ke kɛro.

2

Yãdannɛna zéde

1 Mɔkɔ̃n sɔ̃, ǹ yã kũ àdi kɔ̃ sé kũ yãzɛdedannɛnaao daǹnɛ.
2 Ǹ da mare zɔ̃kɔ̃nɔnɛ ògɔ̃ ń zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃ bèɛrɛdenɔ ũ,
laakaridenɔ ũ. Ò zé sé súsu kũ yenyĩo kũ mɛnao. 3 Ǹ da nɔgbɛ̃
zɔ̃kɔ̃nɔnɛ dɔ ń kunna gɔ̃ de donyĩri mananɔ kunna ũ. Òsungɔ̃ de
gudɛri ke wɛ̃ zɔ̀nɔ ũro. Ò yã mana daǹnɛ, 4 de ò lé da nɔzãrenɔa
ń baadi gɔ̃ ye a zãi kũ a nénɔo, 5 ògɔ̃ de laakaridenɔ ũ gbãsĩ sari,

ò laakari dɔ ń ɔn zĩa, ń baadi mì natɛ a zãnɛ de òsun Luda yã vãni boro yãi.

6 Ǹ lɛ́ da kɛfɛnnanɔa dɔ ògɔ̃ laakari vĩ. 7 Ǹ yãmanakɛna zɛ́ mɔńnɛ a pínki gũn. N yãdannɛna gɔ̃ bèɛrɛ vĩ à kɔ̃ sí kũ n yãkɛnaao 8 kũ yãzɛde kũ oni fɔ̃ ò a ɛ́kɛ boroo, de wé'i gbɛ̃ kũ ò bò n kpɛnɔ kũ, òsun yã vãni le ò o ó yã musuro yãi.

9 Ǹ lɛ́ da zɔ̀nɔa ò mì natɛ ń dikirinɔnɛ yã sĩnda pínki gũn, ò yã kũ ani káńgu kɛ. Òsun yã liḿmaro. 10 Òsun kpãni oḿmaro. Ò tó ògɔ̃ ń dɔ̃ gbɛ̃ náanidenɔ ũ manamana, de Luda ó Surabari yã kũ odì dańnɛ wé bo yã sĩnda pínki gũn.

11 Zaakũ Luda gbɛ̃kɛ kũ à sù kũ surabanaao gbɛ̃ sĩnda pínkinɛɛ bò gupuraa. 12 Gbɛ̃kɛ pì tɛn dawɛrɛ ò kpɛ li yã kũ adi kɔ̃ sí kũ Luda yãoronɛ kũ andunia pónidɛnanɔ, de ògɔ̃ ó zĩda kũna dɔ̃ gbɛ̃ mananɔ ũ, ludayãmarinɔ ũ andunia tera díkĩna gũn, 13 ó wé gɔ̃ dɔ gɔrɔ arubarikade kũ ótɛn dãa. Àkũmɛ ó Luda zɔ̃kɔ̃ ó Surabari Yesu Kirisi sugɔrɔ gakuride ũ. 14 À a zĩda kpà ó yãi, à ó bó vãni sĩnda pínki gũn, à ó gbãsĩ gògo, de ò gɔ̃ a zĩda gbɛ̃ kũ ò yãmanakɛna ania vĩnɔ ũ. 15 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ ǹ lɛ́ daoḿma. Ǹ kpãkɛ̃ńyĩ kũ iko kũ ń vĩo pínki. Ǹsun tó gbɛ̃ke n gya boro.

3

Ò laakari dɔ yãmanakɛnaaa

1 Ǹ dɔ n gbɛ̃nɔgu ò mì natɛ gbãnadenɔnɛ kũ ikodenɔo, ò ń yã ma, ògɔ̃ kú kũ yãmanakɛna sĩnda pínki soruo. 2 Òsun gbɛ̃ke tó vãni síro. Ògɔ̃ de nèsɛdode yãketesaridenɔ ũ kũ ò busana gbɛ̃ sĩnda pínkinɛ. 3 Zaakũ ókɔ̃nɔ se, ó faya vĩ yãro, ludayãdarisarinɔn ó ũ. O sãtɛ, ó de pɔnnakɛna kũ dà vãni sĩnda pínkio zɔ̀nɔ ũ. Odìgɔ̃ kú nèsɛ vãnio kũ nèsɛgɔ̃bao. Ó de bɛgirinɔ ũ, o zãkɔ̃gu. 4 Bee kũ abireo kũ Luda ó Surabari gbɛ̃kɛ kũ a yenyĩo bò gupuraa, 5 akũ à ó sura bà. Adi kɛ ó yãmanakɛna yãinlo, kũ à ó wɛ̃nda dɔ̃ yãimɛ. À ó zú ò à ó í dufu, à tò o gɔ̃ gbɛ̃ dufunɔ ũ kũ a Nini 6 kũ à pìsiwá gbãnao Yesu Kirisi ó Surabarii gãi, 7 Abire yãi yã bò kũoo nna a gbɛ̃kɛ yãi, o gɔ̃ túbiblerinɔ ũ, ó wé dɔ wɛ̃ndi kũ àdi lákaroi. 8 Yã pì bi yãpuramɛ.

Má ye ǹ gã na yã pìnɔ onaaa manamana, de ludanaanikɛrinɔ le ò mɛ̀ kpá yãmanakɛnaaa. Abirekũ mana, à karana vĩ gbɛ̃nɔnɛ. 9 Ǹ pã mìsariyã yãgaganaanɛ kũ dizinɔ tó kɔ̃nɔwɛnaao kũ fìtiio kũ lékpakɔ̃ana Musa doka yã musuo, zaakũ yã pãnɔmɛ, ò karana vĩro. 10 Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kũ àdi tó ò kɛ̃kɔ̃aai bee gɛ̀n pla, gbasa ǹ pɛ́a. 11 Ǹgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ bire taka sàtɛ. Durunnakɛriimɛ, à a zĩda bɔ̀bɔ.

Lɛ́zammanaa

12 Tó ma Atema ke Tikiku zɩ̀mma, ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ su ǹ ma le
Nikɔpɔli, zaakũ ma zɛo mà bunsirɛ láka gwe. 13 Ǹ ania kɛ ǹ zàna
kɛ bùsu dokadɔ̃ri Zenasinɛ kũ Apoloo de pɔ́ke sún kĩaḿmaro ń
tá gũn. 14 À mana ó gbɛ̃nɔ yãmanakɛnaa dada ò ń zĩda kpáa, ò
yã kũ à kɔ̃ sìonɔ bɔkɔtɛ de òsungɔ̃ kun pãro. 15 Gbɛ̃ kũ ó kú lɛɛlɛnɔ
fɔ kpàmma ń pínki. Ǹ fɔ kpá gbɛ̃ kũ ò yewái Yesu zɛ́ gũnnɔa.
Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

FILIMƆ

Pɔlu Filimɔ sáabukpanaa

1 Makũ Pɔlu kũ ò ma da kpésiran Kirisi Yesu yãi kũ ó Yesude
dake Timɔtio, ókɔ̃nɔ mé o takada díkĩna kɛ̀nnɛ, ó zĩkɛri dake
yenyĩde Filimɔ 2 kũ sɔsi gbɛ̃ kũ òdi kɔ̃ kakara n bɛanɔ kũ ó nɔgbɛ̃
yenyĩde Afiao kũ ó zì̀kari dake Akipuo. 3 Luda ó De kũ Dikiri
Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛnnɛ, à n gba aafiaa.

4 N yã̃ dìgɔ̃ dɔmagu gɔrɔ sĩnda pínki ma aduakɛnaa gũn,
madìgɔ̃ ma Luda sáabu kpá, 5 zaakũ ma Dikiri Yesu náani kũ
ntɛn kɛ baaruu mà kũ yenyĩ kũ ń vĩ kũ Luda gbɛ̃nɔo ń pínki.
6 Madìgɔ̃ wé kɛ, de ó kunna kɔ̃o Yesu zén tó n wé kɛ̃ yã̃ mana kũ
ó vĩ kunna Kirisi gũn pínki musu. 7 Ma gbɛ̃, n yena Luda gbɛ̃nɔi
ma pɔ kɛ̀ nna manamana, à ma laakarii kpàtɛmɛnɛ, zaakũ n ń
laakarii kpàtɛńnɛ.

Pɔlu kutɛkɛna Filimɔnɛ Ɔnɛsimu yã̃ musu

8 Abire yãi, bee kũ ma zé kà Kirisi gũn mà yã̃ kũ à mana ǹ kɛ
ditɛnnɛ, 9 bee kũ abireo ma kútɛ kènnɛ kũ yenyĩo. Makũ Pɔlu,
ma mare zɔ̃kɔ̃ ina kũ ma kunna kpésiran tera Kirisi Yesu yãiio,
10 ma kútɛ kènnɛ Ɔnɛsimu yã̃ musu kũ à gɔ̀ ma né ũ Yesu zé
gũn kpésiran la yãi. 11 À anfãni vĩnnɛ yãro, ama tera à anfãni
vĩ makũ kũ mɔkɔ̃nwoonɛ. 12 Ma a gbàrɛmma, àkũmɛ ma swɛ̀
ũ. 13 Ma kunna kpésiran baaru nna kpana yãi, má ye àgɔ̃ kú
ma sarɛ, de àgɔ̃ kpámai n gɛ̃nɛ ũ, 14 ama má ye mà yãke kɛ n lé
sariro, de ǹsun yã̃ mana kɛmɛnɛ tilasiro, séde kũ n pɔyeinaao.
15 Ke anigɔ̃ Ɔnɛsimu kɛ̃mma yã̃ gɔrɔ pla de à ɛra à summa àgɔ̃
kú kũnwo gɔrɔ sĩnda pínki yãimɛ. 16 À kun lán zɔ̀ɔ bà doro,
zaakũ à de zɔ̀ la, à de n gbɛ̃ yenyĩde ũ kunna Kirisi gũn. Ma
gbɛ̃ yenyĩdemɛ. Oni mɔkɔ̃n kũ à de n zɔ̀ ũ, akũsɔ̃ à gɔ̀ n gbɛ̃ ũ
Dikiri gũn pó o dɔ yá?

17 Abire yãi tó n ma ditɛ n gbɛ̃ndo ũ, ǹ gbãnakɛ kpái, lákũ ĩni
kpámai nà. 18 Tó à zànnɛ yãkea ke tó à n fĩna kũna, abire gɔ̀ ma
yã̃ ũmɛ. 19 Makũ Pɔlu makũ mé ma yã̃ díkĩna kɛ̀ kũ ma zĩda ɔo,
mani n fĩna bonnɛ. Kũ ń ma fĩna kũna n zĩda wɛ̀ndi ũ, mani lé
páaro. 20 Tɔ̀, ma gbɛ̃, kunna Dikiri gũn ǹ yã̃ mana kɛmɛnɛ, ǹ
ma laakari kpátɛmɛnɛ ó kunna Kirisi gũn yãi.

21 Ma takada dí kɛ̀nnɛ, kũ má dɔ̃ kũ ĩni ma yã̃ ma, akũsɔ̃ ĩni
kɛ de yã̃ kũ ma òɔnnɛla. 22 Abire gbɛra ǹ kipaki kɛkɛmɛnɛ dɔ,
zaakũ má wé dɔi Luda ni ma boárɛ wékɛ kũ átɛn kɛa yãi.

Lézammanaa

23 Ɛpafara kũ ó kú lɛɛlɛ kpɛ́siran Kirisi Yesu yãi fɔ kpàmma
24 kũ ma zĩkɛri dakenɔ Maaku kũ Arisitakuo kũ Demasio kũ
Lukuo. 25 Dikiri Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ kɛárɛ.

EBERUNƆ

Kirisi de malaikanɔla 1:1-2:18
Kirisi de Musala 3:1-4:13
Kirisi de Haruna buri sa'orinɔla 4:14-7:28
Kirisi sa'orikɛna deńla 8:1-10:39
Ò Luda náani kɛ 11:1-12:25
Lédammanaa 13:1-13:25

Luda Né de malaikanɔla

1 Luda yã ò ó dizinɔnɛ yã káaku annabinɔ gãi gɛ̀n baaakɔ̃ zénɔ gũn dasi, 2 ama à yã òwɛrɛ a Né gãi gɔrɔ kpɛde díkĩnanɔn sà. Né pì gãin Luda andunia kɛ̀o, à dìtɛ kũ àkũ mé anigɔ̃ pó sĩnda pínki vĩ. 3 Àkũ mé à Luda gakuri tékɛna ũ, à de a kunna ũ sãnsãn. Àkũ mé à pó sĩnda pínki kũna kũ a yã'ona gbãnao. Durunnanɔ kɛ̃mmana gbɛra à vùtɛ musu Luda zɔ̃kɔ̃de ɔplai. 4 Lákũ tɔ́ kũ à blèe pì de malaikanɔ póla nà, lɛn a zɔ̃kɔ̃ deńla lɛ. 5 Luda yã dí ò malaika kenɛ yã yá?

Ma Néme n ũ, ma n i gbãra,
Kesɔ̃:
Manigɔ̃ de a De ũ,
anigɔ̃ de ma Né ũ.

6 Kũ Luda tò a dauduu sù andunia gũn à pì:

A malaikanɔ donyĩ kɛnɛ ń pínki.

7 Malaikanɔ yã musu à pì:

Adì a zĩ̀rinɔ li ĩa ũ,
a zĩ́kɛrinɔ sɔ̃ tévura ũ.

8 A Né yã musu sɔ̃ à pì:

Luda, ĩnigɔ̃ vutɛna kíblegbaaa gɔrɔ sĩnda pínkimɛ,
ndìgɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛde ũ.

9 Ń ye yãmanakɛnaai, n zã vãnikɛna gu.
Abire yãi Luda, n Luda, n ka kín,
à pɔnna pìsimma de n gbɛ̃nɔla.

10 Ò pì dɔ:

Dikiri, n andunia zĩni pètɛ zaa káaku,
musu bi n ɔzĩmɛ.

11 Ń pínki ni gɛ̃tɛ, ama ĩnigɔ̃ kun.
Oni zĩ kũ lán pókasa bà,
12 ĩni ń koko lán uta bà,
ĩni ń litɛ lán pókasa bà.
Mɔkɔ̃n sɔ̃, n kuuna dìgɔ̃ dokɔ̃nɔ,
n gɔrɔ lakana vĩro.

13 À yã dí ò malaika kenɛ yã yá?

Ǹ vutɛ ma ɔplai
ari màgɔ̃ n ibɛrɛnɔ kɛnnɛ n tìntin ũ.

14 Malaikanɔ bi nini zĩkɛrinɔmɛ ń pínki. Luda dì ń zĩ de ò kpá
gbɛ̃ kũ oni surabana lenɔimɛ.

2

Surabana zɔ̃kɔ̃ɔ

1 Abire yãi ò yãpura kũ o mà kũ ɔplapla gíngin, de òsun kɛ̃
zéaro yãi. 2 Zaakũ yã kũ Luda dìtɛ malaikanɔ gãi bi tilasimɛ,
akũ ò fĩnaa bò gbɛ̃ kũ ò gì mai ò pɛ̀nɛnɔnɛ a zéa, 3 tó ódi
surabana zɔ̃kɔ̃ɔ pì yã da sɔ̃ro, óni bo yá? Surabana yã pìi bò
Dikiri kĩnaamɛ, akũ gbɛ̃ kũ ò mànɔ yãpura kpàawɛrɛ. 4 Luda
èra à yãpura kpà yã pìia kũ sèedanɔ kũ yãbonsarɛnɔ kũ daboyã
dasi kɛnanɔ kũ a Nini gba kũ à kpàatɛtɛńnɛnɔ a pɔyenyĩnaaa.

Yesu gɔ̃na bisãsiri ũ lán ó bà

5 Adi kɛ malaikanɔn Luda andunia zia kũ ótɛni a yã o nàńnɛ
ń ɔĩro. 6 À kú Luda yãn gukea ò pì:
Bɔ́n bisãsiri ũ kũ a yã dìgɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n a ũ kũ ndì laakari dɔaa?
7 N a kɛ̀ kĩana malaikanɔi féte,
n a kà kpatan kũ gakurio kũ bɛ̀ɛrɛɛo,
8 n tò pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ.
Kũ Luda tò pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ, adi a ke tó mìnatɛnanɛɛ
sariro. Tera lán dí bà, ódi e kũ pɔ́ sĩnda pínki mìi nàtɛnɛ gĩaro,
9 ama o è kũ Yesun ò téa. Luda a kl̀a malaikanɔi ari gɔrɔ pla, de
Luda gbɛ̃kɛ gũn à ga gbɛ̃ sĩnda pínki gɛ̃nɛ ũ, akũ à a kà kpatan
kũ gakurio kũ bɛ̀ɛrɛɛo ga wari kũ à kɛ̀ yãi.

10 Lákũ pɔ́ sĩnda pínki bò Luda kĩnaa nà, akũsɔ̃ pɔ́ sĩnda pínki
de a pɔ́ ũ, kũ à ye à gɛ̃ kũ gbɛ̃nɔ dasi a gakuri gũn a nénɔ ũ, à
kɔ̃ sì kãao à gbɛ̃ kũ à surabana zé bóńnɛ papa warikɛnaa gũn.
11 Gbɛ̃ kũ ò gɔ̃ Luda gbɛ̃nɔ ũ kũ gbɛ̃ kũ àdi ń kɛ Luda gbɛ̃nɔ ũo, ń
pínki de dokɔ̃nɔmɛ. Abire yãi ń sísina a gbɛ̃nɔ ũ dì a wé'i kũro.
12 À pì:
Mani n tɔ́ bo ma gbɛ̃nɔ té,
mani n sáabu kpá kɔ̃kakaranaa gũn.
13 À pì dɔ:
Mani a náani kɛ.
À pì dɔ:
Makũmɛ la kũ né kũ Luda kpàmanɔ.

14 Zaakũ né pìnɔ bi bisãsirinɔmɛ, akãa se à gɔ̃ bisãsiri ũ lán
ń bà, de à ga à Ibilisi kũ àdi su kũ gao kakatɛ, 15 à gbɛ̃ kũ òtɛn
vĩna kɛ ganɛ òtɛn zɔ̀ ble ari ń wɛ̃ndi lénnɔ bo. 16 Yãpura gũn
malaikanɔn àtɛn ɔ daḿmaro, Ibrahĩ burinɔmɛ. 17 À kɔ̃ sìo à gɔ̃
lán a dakũnanɔ bà yã sĩnda pínki gũn, de à gɔ̃ Sa'oriki sùrude
náanide ũ Luda zĩ gũn, gbɛ̃nɔ durunna kútɛkɛbɔ ũ dɔ. 18 Lákũ à

wari kɛ̀ à yɔ̃ogwanaa fɔ̃̀ nà, ani fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òtɛni ń yɔ̃ ò ń gwanɔ faaba kɛ.

3

Yesu de Musala

1 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ kũ Luda á sísi a su a kĩnaanɔ, à laasun lé Yesu kũ Luda a zì Sa'oriki kũ o zɛo ũa. 2 Náanidemɛ Luda kũ à a dìtɛnɛ lákũ Musa de nà Luda ɔnn. 3 Lákũ ɔnkatɛrii bèɛrɛɛ dìgɔ̃ de ɔnla nà, lɛn Yesu gakuri zɔ̃kɔ̃ de Musa póla lɛ. 4 Ɔn sĩnda pínki a kàtɛri vĩ, akũsɔ̃ pó sĩnda pínki Kàtɛrin Luda ũ. 5 Luda ɔn zĩkɛri náaniden Musa ũ, yã kũ Luda ni o sèedademɛ. 6 Kirisi sɔ̃ bede pì némɛ. Luda a ɔn nànɛ a ɔĩ. Ókɔ̃nɔmɛ ɔn pì ũ, tó ó kpé ótɛn tãmaa kũ ó vĩ lé gbɛ̃ kũ kù gbãnao.

Luda gbɛ̃nɔ kámmaboki

7 Abire yãi lákũ Luda Nini ò nà:
Tó a Luda kòtoo mà gbãra,
8 àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinɔ kɛ̀ nàro,
kũ ò ma lɛ ò ma gwa gɔrɔ kũ ò bò ma kpɛ gbárannan.
9 Bee kũ ò ma yãkɛnanɔ è wɛ̀ bupla,
ò ma lɛ ò ma gwa gwe, ò ma gbãna lé gwà.
10 Akũ ma pɔ fɛ̀ gbɛ̃ pìnɔi,
ma pì gbɛ̃ sãsãnanɔmɛ ń ũ,
odi ma zénɔ dɔ̃ro.
11 Akũ ma la dà ma pɔfɛ̃ gũn ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo fá.

12 Ma gbɛ̃nɔ, à laakari kɛ á gbɛ̃ke súngɔ̃ swɛ̀ vãni ludanaanikɛnasari vĩ ari à gé kɛ̃o Luda Wɛ̃ndidearo. 13 Gu kũ àdi dɔ kũ adì pi Gbãra pínki, àgɔ̃ lé dakɔ̃a, de durunna sún á gbɛ̃ke sãtɛ à sãgbãna kũro yãi. 14 Zaakũ Kirisi gbɛ̃nɔn ó ũ, tó ó náani kũ ó vĩ zaa káaku kũna gbãnagbãna ari a léa. 15 Lákũ ò ò nà:
Tó a a kòtoo mà gbãra,
àsun sãgbãna kɛ lákũ á dizinɔ kɛ̀ nà
gɔrɔ kũ ò bò ma kpɛro.

16 Dínɔn gbɛ̃ kũ ò Luda kòtoo màa ò bò a kpɛnɔ ũ, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ Musa ń bótɛ Misilanɔ baasiroo? 17 Dínɔn Luda pɔ fɛ̃́ńyĩ ari wɛ̀ bupla, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò durunna kɛ̀, ń gèɛ gɔ̃̀ katɛna gbáranna gũnnɔ baasiroo? 18 Dínɔn à la dàńnɛ kũ oni gɛ̃ a kámmabokinlo, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò gì a yã mainɔ baasiroo? 19 O è kũ odi le ò gɛ̃̀nlo ń ludanaanikɛnasari yãi.

4

1 Zaakũ gɛ̃na kámmabokin kũ Luda a lé sè kpé kun, ò laakari kɛ, de ó gbɛ̃ke sún kurairo. 2 Zaakũ o baaru nna mà lán ń bàmɛ, ama yã kũ ò màa pìi àre vĩńnɛro, kũ odi ma kũ

ludanaanikɛnaaoro yãi. 3 Ókɔ̃nↄ kũ o yã̀ pìi sìnↄ, odì gɛ̃
kámmaboki pìn. Mↄ́kɔ̃nↄ sɔ̃ Luda pì:
Ma la dà kũ pↄfɛ̃o ma pì,
oni gɛ̃ ma kámmabokinlo,
À yã̀ bire ò bee kũ à a zĩ mìi dɛ̀ zaa anduniakatɛna gↄrↄ, 4 zaakũ
ò gↄrↄ supplade yã̀ ò Luda yãn gukea ò pì, gↄrↄ supplade zĩ
Luda kámma bò kũ zĩ kũ à kɛ̀ɛo pínki. 5 O mà tera à pì, oni gɛ̃ a
kámmabokinlo. 6 Zaakũ gbɛ̃ kũ ò baaru nna pìi mà zaa káakunↄ
dí gɛ̃nlo, kũ odi síro yãi, akũ a gɛ̃naa gɔ̃ gbɛ̃ pãndenↄnɛ. 7 Akũ
Luda èra à gↄrↄ ke dìtɛ dↄ òdi pi Gbãra, abire gbɛra a gìi kɛ̀ akũ
à Dauda gbà lɛ́, à ò lákũ ò ò nà tera:
Tó a a kòtoo mà gbãra,
àsun sãgbãna kɛro.
8 Tó Yↄsua gɛ̃̀ kũńwo kámmaboki pìn yã̀, de Luda dí gↄrↄ pãnde
yã̀ o kpɛkpɛro. 9 Àkũ mɛ́ à tò kámmaboki gɔ̃ Luda gbɛ̃nↄ pɔ́ ũ.
10 Zaakũ gbɛ̃ kũ à gɛ̃̀ Luda kámmabokin kámma bò kũ a zĩomɛ,
lákũ Luda kámma bò kũ a zĩo nà. 11 Tó lɛmɛ, ò wɛ́ tã̀ ò gɛ̃
kámmaboki pìn, de ó gbɛ̃ke sún gí Luda yã̀ mai, à fu lán ń bàro
yãi. 12 Luda yã̀ bɛ̃nɛ, akũsɔ̃ à gbãna, a lé nna de fɛ̃nɛda kpa
plaplala. Àdi ń zɔ̃ à gɛ̃ nèsɛɛ gũn ari ninin, àdi gɛ̃ mèpɛpɛkɛrɛkin
ari wá bɔ́rↄgↄn, àdi laasun kũ nèsɛ yão gwagwa. 13 Luda pókɛna
ke utɛnanɛro, a ke kpánɛ guiro. Luda kũ óni ó yãnↄ séte ò onɛ
dì pɔ́ sĩnda pínki e ari a bia.

Yesu de sa'orikinↄla

14 Zaakũ ó sa'oriki zɔ̃kɔ̃ kũ ludambɛ wɛ̃̀kɔ̃a ari Luda kĩnaa vĩ
Luda Né Yesu ũ, ògɔ̃ zé kũ o sè yã̀ kũna gíngin. 15 Zaakũ ó sa'oriki
vĩ kũ ani fɔ̃ à ó wɛ̃nda dɔ̃ ó gbãnasarikɛ gũn. Ò a yɔ̃ ò gwà lán
ó bà yã̀ sĩnda pínki gũn, adi durunna kɛro. 16 Abire yãi ò na
Luda Gbɛ̃kɛkɛnnɛri kíblegbaai kũ swɛ̃̀ɛo kpatɛna, de à ó wɛ́ gwa
à gbɛ̃kɛ kɛwɛrɛ a gↄrↄa.

5

1 Òdi sa'oriki sĩnda pínki sɛ́ gbɛ̃nↄ témɛ, òdi a ditɛ ń wɛ́de ũ
Luda kĩnaa, àgɔ̃ gba kpáa, àgɔ̃ a gbagbańnɛ ń durunnanↄ yãi.
2 Ani fɔ̃ à kɛ kũ gbɛ̃ kũ ò sàtɛ ń dɔ̃nasarikɛ gũnnↄo busɛbusɛ,
zaakũ àpii kú kũ gbãnasarikɛomɛ se. 3 Abire yãi séde à sa o a
zĩda durunna yã̀ musu, lákũ àdi o gbɛ̃ kparanↄ pɔ́ musu nà dↄ.
4 Gbɛ̃ke dì a zĩda ká kpataa pìi gũnlo. Luda mɛ́ àdi a ká, lákũ à
Haruna kàn nà.
5 Lɛn se Kirisi dí a zĩda ká sa'oriki kpataa gũnlo, Luda mɛ́ à a
kàn à pì:
Ma Némɛ n ũ,
gbãran ma n i.
6 À pì Luda yãn gukea dↄ:

Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki lán Mɛlɛkizɛdɛki bà.
7 Gɔrɔ kũ Yesu kú andunia gũn à adua kɛ̀ kũ wiki gbãnao kũ
wé'io, à kútɛ kɛ̀ Luda kũ ani fɔ̃ à a sí gaaanɛ, akũ Luda a yã mà,
kũ àdi a yã da yãi. 8 Bee kũ a Ludanɛkɛo, à mìnatɛna Ludanɛ
dàda a warikɛnaa gũn. 9-10 Kũ mana pɛ̀kɛrɛa à làka, Luda a kà
sa'oriki ũ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà, akũ à gɔ̃ surabana kũ àdi lákaro
boki ũ gbɛ̃ kũ òdi a yã manↄnɛ ń pínki.

Laakarikɛna funaai

11 Yã bire musu ó yã vĩ dasi ò oárɛ, ama a bↄkↄtɛna zĩ'ũmɛ,
zaakũ adì yã dↄrↄ dɔ̃ likaro. 12 Ákɔ̃nↄ kũ a gìi kɛ̀n lán dí bà, à
mana àgɔ̃ de yãdannɛrinↄ ũmɛ, ama ari tera á kpé kú ò ɛra ò
Luda yã kũ òdi dada gbɛ̃ dufunↄnɛ daárɛ dↄ. Yɔ̃'i mé à kɔ̃ sì kãáo,
adi ká à yũku pó blero. 13 Zaakũ yɔ̃miri sĩnda pínki bi néмɛ, adi
ká à ↄzɛ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ ↄplaoro. 14 Yũku sɔ̃, gbɛ̃ kàsara kũ ò dɔ́nɛ
kɛ̀onↄ pɔ́mɛ. Ò a mana dɔ̃na kɔ̃nɛ kũ a vãnioo dàda.

6

1 Abire yãi ò Kirisi yãdannɛna káakupↄnↄ kpá kpɛ, ò gɛ́ arɛ
ari ò gɔ̃ gbɛ̃ pɛkɛrɛnanↄ ũ. Adi kɛ óni ɛra ògɔ̃ yãtãkpatɛna dínↄ
gbè sísi dↄnlo: Kpɛlina yã gènↄnɛɛ, ludanaanikɛnaa, 2 da'itɛ
yãdadanaa, ↄnammanaa, gènↄ vuna ke zia yãkpatɛkɛnaa. 3 Tó
Luda wè, óni yã birenↄ kpá kpado ò gɛ́ arɛ. 4 Zaakũ tó gbɛ̃ wé
kɛ̀, à Luda gba lè, a baka kú Luda Nini gũmmɛ, 5 tó à Luda yã
kũ andunia kũ àtɛn su gbãnao í kè, à a nna dɔ̀ 6 tó à fùa, zé
kun kũ à ɛra à nèsɛ litɛ doro, zaakũ àtɛn Luda Né pá lía dↄmɛ,
àtɛn wé'i daa gupuraamɛ. 7 Tó legũ tɛn ma zĩtɛ gɛ̀n baaakɔ̃
àtɛn mↄtↄ le, akũ à pó kũ à àre vĩ búbarinↄnɛ bùtɛ, Luda dì
arubarika dan. 8 Tó à lɛ̀ kũ lɛ̀karaaoo bùtɛ sɔ̃, à ginaamɛ, à zà̃
kũ lɛ́kɛnnɛnaaoro. Ani mì dɛ kũ téomɛ.
9 Ákɔ̃nↄ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenyĩdenↄ, bee kũ o ò lɛ, ó laakari kpatɛna
á yã musu kũ á kú kũ yã mana kũ ò bò surabana zé gũnnↄ.
10 Luda dì yã kɛ a zéa, á yãkɛnanↄ kũ yenyĩ kũ á vĩ kãaoo ni
sãaguro, zaakũ a kpányĩ kɛ̀ a gbɛ̃nↄnɛ, akũsɔ̃ á kpé átɛn kɛ. 11 Ó
ye á baadi gɔ̃ ania vĩ lɛ ari a léa, de ásun sika kɛ pó kũ á wé dↄi
yã musuro. 12 Ásun ma'ã kɛro. À gbɛ̃ kũ òtɛn Luda náani kɛ kũ
mɛnao òtɛn pó kũ Luda a lé sɛ̀ lenↄ ágba sé.

Lé kũ Luda sɛ̀ sika vĩro

13 Gɔrɔ kũ Luda tɛn lé sé Ibrahĩnɛ, kũ gbɛ̃ke kun deala à sí
kãaoro, a yãin à sì kũ a kunnaao 14 à pìnɛ, áni arubarika daagu
yãpura à tó a buri karanɛ. 15 Ibrahĩ mɛna fɔ̃, akũ à pó kũ Luda
a lé sènɛɛ lè. 16 Òdi la da kũ gbɛ̃ kũ à deńla tↄomɛ. Ladana mé
àdi tó ò yã yãpura dɔ̃, akũsɔ̃ àdi lékpakɔ̃ana kɛ̃kɔ̃ańnɛ. 17 Luda
ye à mↄ́ gbɛ̃ kũ a lésɛna ni gɔ̃ ń pó ũnↄnɛ swáswa kũ a lé litɛna

vĩro, akũ à sì kũ a kunnaao. 18 Lɛmɛ yã mèn pla kun kũ à litɛna vĩro, Luda ni fɔ̃ à ékɛ to a musuro. Yã pìnɔ tɛni ókɔ̃nɔ kũ o nainɔ gba swɛ̃ manamana, de ò tãmaa kũ ó wé dɔi kɛ sikaa sari. 19 Ó tãmaa bire vĩ ó wɛ̃ndibadɔbɔ ũ. À náani vĩ, akũsɔ̃ à gbãna, àdi gɛ̃ kũoo Luda kúkia lábure kpɛ, 20 gu kũ Yesu gĩnakɛ à gɛ̃n ó yãi, à gɔ̃ sa'oriki ũ ari gɔrɔ sĩnda pínki lán Mɛlɛkizɛdɛki bà.

7

Sa'oriki Mɛlɛkizɛdɛki

1 Mɛlɛkizɛdɛkimɛ Salɛmu kína ũ yã, Luda Musude sa'oriimɛ. Gɔrɔ kũ Ibrahĩ zɔ̀li blè kínanɔa àtɛn su, akũ Mɛlɛkizɛdɛki gèɛ à dàalɛ, à sa mana ònɛ, 2 akũ Ibrahĩ aruzɛkɛ kũ àtɛn suo pínki kuride kpàa. Mɛlɛkizɛdɛki tɔ́ pìi pì, yãzɛde kína. Abire gbɛra Salɛmu kína bire pì, aafia kína. 3 À de kũ dao kũ dizinɔ vĩro, a wɛ̃ndi naana ke mìdɛna vĩro. À bò lán Luda Né bàmɛ, sa'oriin a ũ gɔrɔ sĩnda pínki.

4 À gwa lákũ à zɔ̃kɔ̃ nà. Ó dizi káaku Ibrahĩ aruzɛkɛ kũ à sètɛ zɔ̀lan kuride kpàa. 5 Musa doka dìtɛ Levi buri kũ ò de sa'ori ũnɔnɛ, ò pɔ́ kuride sí ń Isaraila dakenɔa, bee kũ ń Ibrahĩ burikɛo. 6 Mɛlɛkizɛdɛki bi Levi burinlo. Bee kũ abireo à Ibrahĩ pónɔ kuride sì, à sa mana ò Ibrahĩ kũ Luda lé sènɛɛnɛ. 7 Sikaa sari gbɛ̃ kũ à sa mana ò gbɛ̃nɛ zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ à sa mana ònɛla. 8 Sa'ori kũ òdi pɔ́ kuride sí pìnɔ bi gbɛ̃ kũ òdi ganɔmɛ. Mɛlɛkizɛdɛki sɔ̃, gbɛ̃ kũ ò pì àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkin a ũ. 9-10 Gɔrɔ kũ Mɛlɛkizɛdɛki gèɛ à dà Ibrahĩlɛ, odi Levi i kòro, à kú a dizi de Ibrahĩ wógbammɛ. Abire yãi oni fɔ̃ ò pi sé, gɔrɔ kũ Ibrahĩ pɔ́ kuride pìi kpà, Levi buri kũ òdi pɔ́ kuride kpáḿmanɔ mé ò kpà.

Yesu de lán Mɛlɛkizɛdɛki bà

11 Levi buri sa'orii pìnɔmɛ doka kũ Musa kpà Isarailanɔa zĩni ũ. Tó oni fɔ̃ ò tó gbɛ̃nɔ gɔ̃ papana, onigɔ̃ sa'ori pãnde ni vĩ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà doro, sé Haruna buri sa'ori gǎa. 12 Tó sa'orinɔ lìtɛ, séde doka litɛ. 13 Gbɛ̃ kũ ò yã birenɔ ò a musu bi Isaraila buri kũ a gbɛ̃ke dí sa'ona zĩ kɛ zikiromɛ. 14 Zaakũ ó dɔ̃ sãnsãn kũ ó Dikiri bò Yuda buri gũmmɛ. Ódi ma kũ Musa sa'ona yã ò buri pìi musuro. 15 Yã kũ yã pì wé bòn dí: Sa'ori pãnde bò lán Mɛlɛkizɛdɛki bà. 16 A gɔ̃na sa'ori ũ bi doka ke burikɛ yãnlo. A wɛ̃ndi kũ àdi lákaro gbãna yãimɛ. 17 Zaakũ ò pì:

Ĩnigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki Mɛlɛkizɛdɛki gǎn.

18 Ò doka kũ à kun yã pìi kpà kpado, kũ à gbãnaro, akũsɔ̃ à kun pɔ́ke ũro. 19 Zaakũ doka pì dí tó gbɛ̃ke gɔ̃ papanaro. Akũ tãmaa kũ à sǎna zé bòwɛrɛ, kũ o nao Ludai.

20 Abire gbɛra Luda dí abirekũ kɛ ladanaa sariro. Gbɛ̃
kparanɔ gɔ̃ sa'orinɔ ũ ladanaa sarimɛ, 21 ama Yesu gɔ̃ sa'ori ũ
kũ ladanaao, kũ Luda pìnɛ:
Dikiri la dà ani lɛ́ sukparo,
à pì anigɔ̃ de sa'ori ũ gɔrɔ sĩnda pínki.
22 Ladanaa pì yãi Yesumɛ zɛnkpɛkɛ ũ kũ Luda bàka kunna
kũńwo dufu de a zĩla. 23 Abire gbɛra sa'orinɔn dasi yã, zaakũ
ga dì tó ògɔ̃ kú ń zĩ gũn gɔrɔ sĩnda pínkiro. 24 Ama kũ Yesu kun
gɔrɔ sĩnda pínki yãi, a sa'orikɛnaa gɛ̃nɛblena vĩro. 25 Abire yãi
ani fɔ̃ à gbɛ̃ kũ òdi na Ludai kũ a gbãnaonɔ sura ba mámmam,
zaakũ à kun gɔrɔ sĩnda pínki de àgɔ̃ kútɛ kɛńnɛ Ludanɛ.

26 Sa'oriki bire taka mɛ́ à kɔ̃ sì kũoo. A kunna adona. À yã
vãni ke gbãsĩ vĩro. Luda a kɛ̀kɔ̃a kũ durunnakɛrinɔ, à a sɛ̀ à tàɔ
musu ari a kĩnaa. 27 A bàka kú kũ sa'ona lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nào lán
sa'oriki kparanɔ bàro. Gbɛ̃ pìnɔ dì sa o ń zĩda durunnanɔ yãi kũ
ń gbɛ̃nɔ pónɔ dɔ. Àkãa sɔ̃, à ò gɛ̀n domɛ, kũ à a zĩda kpà. 28 Musa
doka dì gbɛ̃nɔ ká sa'orikinɔ ũ ń gbãnasarikɛ gũmmɛ, ama kũ
Luda sì kũ a kunnaao doka pì ditɛnaa gbɛra, akũ à a Nɛ́ kũ à
gɔ̃ papana ari gɔrɔ sĩnda pínki kàn.

8

Yesumɛ ó Sa'oriki ũ

1 Yã kũ ótɛn o mìin dí: Ó sa'oriki bire taka vĩ vutɛna kíblegbaaa
musu Luda zɔ̃kɔ̃de ɔplai. 2 Àdi zĩ kɛ Ludakukia, bizakuta
yãpura kũ Dikiri dɔ̀n, adi kɛ pɔ́ kũ bisãsirinɔ dɔ̀nlo. 3 Zaakũ
suna kũ gbanɔ kũ sa'onaao yãin òdi sa'oriki sĩnda pínki kái, à
mana àpii gɔ̃ pɔ́ vĩ à kpá se. 4 Tó à kú andunia gũn, anigɔ̃ de
sa'ori ũro, zaakũ sa'ori kũ òdi su kũ gbanɔ lákũ doka dìtɛ nànɔ
kun kɔ̀. 5 Zĩ kũ òtɛn kɛ bi pɔ́ kũ à kú musu takamɛ, a ninimɛ.
Abire yãi kũ Musa ye à bizakuta dɔ, Luda pìnɛ à laakari kɛ à
pɔ́ kũ a a taka mɔ̀nɛ kpi musu kɛ lákũ à de nà pínki. 6 Yesu mɛ́
à Luda bàka kunna kũoo yãkɛkɛri ũ. Zaakũ Luda bàka kunna
kũooo pì de a bàka kunna kũńwo zĩla, zĩ kũ ò dànɛ de sa'oriki
pìnɔ póla. Luda bàka kunna kũooo pìi lésɛna de a zĩla dɔ. 7 Tó
Luda bàka kunna kũńwo zĩ pì papanamɛ yã, de a plade zɛ́ vĩro.
8 Kũ Dikiri Isarailanɔ taari lè à pì:
A gɔrɔ tɛn su kũ mani ma bàka
kunna kũ Isarailanɔ kũ Yudanɔ dufu kɛ.
9 Anigɔ̃ de lán ma bàka kunna kũ ń dizinɔo
gɔrɔ kũ ma ń kũ ń ɔa ma ń bótɛ Misila bàro.
Zaakũ odi zɛ kũ ma bàka kunna kũńwoooro,
akũ ma ń tón.
10 Ma bàka kunna kũ Isarailanɔ gɔrɔ birenɔ gbɛra yãn dí:
Mani ma dokayãnɔ dańnɛ ń nèsɛn,

mani kɛ̃ ń swɛ̀ɛa.
Manigɔ̃ de ń Luda ũ,
onigɔ̃ de ma gbɛ̃nↄ ũ.
11 Ń gbɛ̃ke ni yã dada a dakenɛro,
ń gbɛ̃ke ni ma dɔ̃na da a gbɛ̃nɛro,
zaakũ ń pínki nigɔ̃ ma dɔ̃mɛ,
né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ ń pínki.
12 Mani sùru kɛ kũńwo kũ ń taarinↄ,
mani ń durunnanↄ yã da doro.
13 Kũ Luda bàka kunna kũńwo dufu pì yã ò, à a káakupↄ zĩ bò.
Pɔ́ kũ à zĩ kù à bùsa, a kpana gui zɑ̀ro.

9

Luda bàka kunna kũńwo zĩ sa'onaa

1 Luda bàka kunna kũńwo káaku donyĩ zé vĩ kũ Ludakuki kũ à kú zĩtɛo. 2 Fitila kũ teburu kũ òdi burodi kátɛa Ludanɛɛo kú kpéda kũ òdi pi gu kũ à kú adonan. 3 Kpénɛ kũ òdi pi Ludakuki pì kú lábure plade kpɛ. 4 A gũnn turaretitikpataki kũ ò pì kũ wuraao kun kũ Luda bàka kunna kũńwo àkpati kũ wura kútɛa mámmamwo. Wura lo kũ mana kú a gũn kú àkpatii pìi gũn kũ Haruna gò kũ à lá bɔ̀tↄↄ pàao kũ Luda yãditɛna gbɛ̀ anlonↄo. 5 Àkpatii pìi musu kɛrubu gakuridenↄn kú durunnakɛ̃mmakila. Pɔ́ pìnↄ bↄkↄtɛna dodo gↄrↄn díro.

6 Ń katɛna lɛ gũn, sa'orinↄ dìgɔ̃ gɛ̃ kpéda gũn gɛ̀n baaakɔ̃ ò ń sa'ona zĩ kɛ. 7 Sa'oriki mé àdi gɛ̃ kpénɛ wɛ̀ do gɛ̀n do, akũsɔ̃ àdi gɛ̃ aru sariro. Àdi aru pì fãfã a zĩda durunna yãi kũ a gbɛ̃nↄ pɔ́ kũ ò kɛ̀ dɔ̃nasarikɛ gũnwo. 8 Luda Nini tɛn mↄwɛrɛ, gↄrↄ kũ kpé káaku pì kun, Ludakuki zé wɛ̃naro. 9 Abirekũ tɛn yã lɛkɔ̃awɛrɛ kũ tera yão à pì, pɔ́ kũ donyĩrii dì Luda gbanↄ kũ sa'opↄ kũ àdi kpáanↄ dì fɔ̃ à a nɛ̀sɛ danɛ dokɔ̃nↄ swásworo. 10 Yã ditɛnaa pìnↄ bi mɛ̀barayãmɛ. Póble kũ póminaao kũ gbàbona buri sĩnda pínkio yãmɛ. Ò dìtɛ ari zé dufu gↄrↄ gɔ̃ kámɛ.

Luda bàka kunna kũńwo dufu sa'onaa

11 Akũ Kirisi sù yã mana kũ à kà tera sa'oriki ũ. À gɛ̀ bizakuta kũ à zɔ̃kɔ̃ akũsɔ̃ à papana de a káakupↄla gũn, kũ bisãsiri mé à dↄro, andunia díkĩna pɔ́n sɔ̃ro. 12 Adi gɛ̃ Ludakukin kũ blè ke zù aruoro, à gɛ̀ kũ a zĩda aruo gɛ̀n domɛ, à gbɛ̃nↄ bòo ari gↄrↄ sĩnda pínki. 13 Zaakũ òdi blè aru kũ zùsa aruo kũ zùnunu kũ ò kpàta túbuo fãfã gbɛ̃ kũ ò gbãsĩnↄa ò gbà boońnɛ, 14 oni Kirisi pɔ́ o dↄ yá? À a zĩda kpà Ludaa mamberu sari kũ Nini kũ àdigɔ̃ kun gↄrↄ sĩnda pínki gbãnao. A aru dì ó swɛ̀ pípiwɛrɛ bona yã pã kɛkɛna pìnↄ gũn, de ò zĩ kɛ Luda Wɛ̀ndidenɛ.

15 Abire yãi Kirisi mɛ́ à Luda bàka kunna kũńwo dufu
yãkɛkɛri ũ, de gbɛ̃ kũ Luda ń sísinↄ wɛ̀ndi kũ àdi lákaro kũ à a lɛ́
sɛ̀ le yãi. À gà de à ń bo, à taari kũ ò kɛ̀ Luda bàka kunna kũńwo
káakupↄ yã musunↄ kɛ̃mma. 16 Tó ò ye ò zĩ kɛ gbɛ̃ lɛ́gbɛditɛnaaa,
sé ògɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kũ ade gà, 17 zaakũ ga gbɛran lɛ́gbɛɛ dìgɔ̃
gbãna vĩ. Tó lɛ́gbɛditɛri kpɛ́ bɛ̃nɛ, lɛ́gbɛ dìgɔ̃ gbãnaro. 18 Abire
yãin odi Luda bàka kunna kũńwo káakupↄ pì sa kɛ aru sariro.
19 Kũ Musa doka yãditɛnanↄ ò gbɛ̃ sĩnda pínki wára, à sãkã tɛ̃ra
zónzon kũ sɛ̀sɔ̃vlãoo sɛ̀ à zɔ̀ zùsanɛ bɔ̀rↄ kũ blèkofĩni aru kũ ò
yàkatɛ kũ íooa, à fàfã Musa dokaa kũ gbɛ̃nↄo dↄ ń pínki 20 à
pì, Luda bàka kunna kũńwo arun gwe, kũ à dìtɛárɛ à kũna.
21 Lɛn Musa aru fàfã bizakutaa kũ sa'ona zĩkɛbↄnↄo dↄ pínki.
22 Doka gũn aru mɛ́ àdi gbà̀ bo pɔ́ daside pínkinɛ. Arukↄtɛnaa
sari durunnanↄ kɛ̃mmana kunlo.

Kirisi a zĩda kpà sa'opↄ ũ durunna mìdɛna yãi

23 Zaakũ à kɔ̃ sìo ò gbà̀ bo pɔ́ kũ ò kú ludambɛ taka pìnↄnɛ
lán abire bà, sa'opↄ kũ à de abirekũla kɔ̃ sì kũ ludambɛ pɔ́ pìnↄ.
24 Zaakũ Kirisi dí gɛ̃ Ludakuki taka kũ bisãsiri bònlo, à gɛ̀ a
yãpuran ludambɛmɛ, gu kũ à kun tera ó Zɛkũnwode ũ Luda
arɛ. 25 Sa'oriki dì gɛ̃ Ludakukin kũ pókãde aruo wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo,
ama Kirisi dí gɛ̃ de à a zĩda kpá gɛ̀n baaakɔ̃ yãiro. 26 Tó adi
kɛ lɛro, de àtɛn wari kɛ gɛ̀n baaakɔ̃ zaa anduniakatɛna gↄrↄa.
Yãpura gũn à sù gɛ̀n domɛ gↄrↄ kũ andunia kà a kákia sà, à a
zĩda kpà sa'opↄ ũ, de à durunna mì dɛo. 27 Luda dìtɛ bisãsirinɛ
à ga gɛ̀n do, gbasa à yãkpatɛ kɛ kãao, 28 lɛn Kirisi a zĩda kpà
gɛ̀n do lɛ, à gbɛ̃nↄ durunna dì a mìia dasi. Ani ɛra à su a gɛ̀n
pladeo, adi kɛ durunna yãin doro, de à gbɛ̃ kũ ń wɛ́ dↄinↄ sura
ba yãimɛ.

10

1 Musa doka bi yã mana kũ àtɛn su takamɛ, adi kɛ yã pìinlo.
Abire yãi sa dokɔ̃nↄ pì ona gɛ̀n baaakɔ̃ wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo dì fɔ̃ à gbɛ̃
kũ òtɛn na Ludainↄ kɛ papana zikiro. 2 Tó sa pì onaa gbà̀ bò
donyĩrinↄnɛ gɛ̀n do ari gↄrↄ sĩnda pínkimɛ yã, de ń kù gbãna, ò
a onaa tò. 3 Yãpura gũn sa'onaa pì mɛ́ àdigɔ̃ gbɛ̃nↄ durunna
yã dↄńgu wɛ̀ kũ wɛ̀ɛo. 4 Zaakũ zùsa kũ blèkofĩnioo aru dì fɔ̃ à
durunna kɛ̃mma zikiro. 5 Abire yãi kũ Kirisi tɛn su andunia
gũn, à pì Ludanɛ:

Ń ye sa'opↄ ke gbairo,
akũ n bisãsiri mèɛ kèmɛnɛ.
6 Sa'opↄ kũ òdi ká tén à té kũ
kũ sa'opↄ kũ òdi o durunna yã musuo
dì kánguro.

7 Akũ ma pì: Makũmɛ la!
Lákũ ò kɛ̃̀ takadan ma yã musu nà
ma su n pↄyenyĩna kɛmɛ, Luda.
8 Káaku gĩa à pì, sa'ona kũ gbao kũ sa kũ òdi ká tén à té kũo kũ
sa kũ òdi o durunna yã musuo dì ká Ludaguro, à yeiro, bee kũ
doka mé à dìtɛ. 9 Akũ à pì, akãamɛ dí, a su a pↄyenyĩna kɛmɛ.
À a káakupↄ kpà kpado a plade ditɛna yãi. 10 Luda pↄyenyĩnaa
pì kɛnaa gũn Yesu Kirisi a zĩda kpà sa'opↄ ũ gɛ̀n do, à tò ó kú
adona Luda gbɛ̃nↄ ũ.

11 Gↄrↄ sĩnda pínki sa'orinↄ dìgɔ̃ kú ń zĩ gũmmɛ, ògɔ̃ sa dokɔ̃nↄ
kũ àdi fɔ̃ à durunna kɛ̃ḿma zikiro o gɛ̀n baaakɔ̃. 12 Kirisi sɔ̃, à
sa ò durunna yã musu gɛ̀n domɛ ari gↄrↄ sĩnda pínki, akũ à gèɛ
à vùtɛ Luda ↄplai. 13 Zaa gↄrↄ kὺa à kú gwe, àtɛn dã Luda a
ibɛrɛnↄ kɛarɛ a tìntin ũ. 14 Zaakũ sa'ona gɛ̀n do pìi gũn, à tò gbɛ̃
kũ à gbǎ̀ bòńnɛnↄ gɔ̀ papana ari gↄrↄ sĩnda pínki. 15 Luda Nini
èra àtɛn yã pì owɛrɛ dↄ à pì:
16 Ma bàka kunna kũńwo gↄrↄ birenↄ gbɛra yãn dí:
Mani ma dokayãnↄ dańnɛ ń nèsɛɛ gũn,
mani kɛ̃ ń swɛ̀̃ɛa.
17 Akũ gbasa à pì:
Mani ń durunna kũ ń taarinↄ yã da doro.
18 Lákũ à ń durunna kɛ̀̃ḿma nà, sa'ona ń yãi zé vĩ doro.

Ò na Ludai

19 Abire yãi ma gbɛ̃nↄ, kũ Yesu aru gbãnao ó gɛ̃na Lu-
dakukin zé vĩ kũ swɛ̀̃ɛo kpatɛna. 20 À wɛ̀̃ndi zé dufu bòwɛrɛ a
mèɛ gãi à gɛ̀ kũoo lábure kpɛ ari Ludakukia. 21 Lákũ ó sa'ori zɔ̃kɔ̃
vĩ nà Luda ↄnkũri ũ, 22 ò na Ludai kũ nèsɛ doo kũ a náanikɛna
sikaa sario kũ swɛ̀ kũ ò pìpi ò taari laasun bò a gũnwo kũ mè
kũ ò a zú ò kũ í swáswao. 23 Ògɔ̃ tãmaa kũ o zɛo kũna gíngin,
zaakũ Luda a lé sè, akũsɔ̃ à náani vĩ. 24 Ò laakari dↄkɔ̃a, ò té
kákɔ̃gu yenyĩ kũ yãmanakɛnaao yã musu. 25 Òsun pã kpá ó
kɔ̃kakaranaai lákũ gbɛ̃kenↄ dì kɛ nàro. Ò lé dakɔ̃a, atɛ̃nsa lákũ
a è Dikiri sugↄrↄ tɛn ká kãni nà.

26 Tó o yãpura mà o dɔ̀̃, tó o gi ótɛn durunna kɛ, sa'ona kũ
ani durunna kɛ̃wá kun doro. 27 Pↄ́ kũ à gɔ̀̃wɛrɛ mé à de ògɔ̃ wé
dↄ yãkpatɛi ũ kũ swɛ̀̃kɛ̃nguo kũ té gbãna kũ ani Luda ibɛrɛnↄ
kakatɛo. 28 Òdi gbɛ̃ kũ à gì Musa doka dai dɛ a wé gwanaa sari
gbɛ̃nↄn pla ke aakɔ̃ sèedakpanaa musu. 29 Tó gbɛ̃ gèsɛɛ pètɛ Luda
Néa, akũ à Luda bàka kunna kũńwo aru kũ à gbǎ̀ bòarɛ gya
bò, akũ à Nini Gbɛ̃kɛkɛnnɛri sɔ̀̃sɔ̃, àgɔ̃ dɔ̃ kũ a wétãmma nigɔ̃
zɔ̃kɔ̃ de abirekũla manamana. 30 Zaakũ ó yã díkĩna òri dɔ̃ à
pì, akãa mé áni fĩna boḿma, akãa mé áni fĩna bońnɛ. Ò pì dↄ,

Dikiri ni yãkpatɛ kɛ kũ a gbɛ̃nɔ. 31 Yã pãsĩmɛ, tó n lɛtɛ n da Luda
Wɛ̃ndide ɔĩ.
32 À laasun lɛ́ á kunna yãa. Á wɛ́kɛ̃naa gbɛra a wari fɔ̃ á
ɔsi zɔ̃kɔ̃ kanaa gũn. 33 Zĩkenɔa òdi á sɔ̃sɔ̃, òdi á wɛ́ tã pari gũn.
Zĩkenɔa adì zɛ kũ gbɛ̃ kũ òtɛni wɛ́ tã lɛnɔ. 34 A purusunanɔ
wɛ̃nda dɔ̀. Kũ ò á pɔ́nɔ sìáwa, a we kũ pɔnnao, zaakũ á dɔ̃ kũ
á aruzɛkɛ mana kũ anigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki vĩ. 35 Abire yãi
àsun tó á wɔ́rɔgɔ kũ à àre vĩárɛ zɔ̃kɔ̃ gɛ̃tɛáwaro. 36 Séde àgɔ̃ mɛna
vĩ de à pɔ́ kũ Luda a lɛ́ sɛ̀ le a pɔyenyĩnakɛnaa gbɛra.
37 Zaakũ à gɔ̀ fítimɛ, ani gì kɛro,
kũ gbɛ̃ kũ àtɛn su ni kipa.
38 Gbɛ̃ mana nigɔ̃ kun ma náani kũ àtɛn kɛ yãi,
ama tó à èra kpɛ, ma pɔ nigɔ̃ nnaro.
39 Gbɛ̃ kũ òdi boru kũ kpɛo ò ń zĩda kakatɛnɔn ó ũro. Gbɛ̃ kũ ò
Luda náani kɛ̀ ò surabanaa lènɔn ó ũ.

11

Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanikɛnaa

1 Ludanaanikɛnaamɛ tãmaa kunna Luda kĩnaa sikaa sari
ũ, yã kũ òdi wɛ́ sialɛro sina yãpura ũ. 2 Gbɛ̃ káakunɔ lu-
danaanikɛna mɛ́ à tò Luda ń sáabu kpà.
3 Ó ludanaanikɛna mɛ́ à tò ó dɔ̃ kũ a yã'ona mɛ́ à andunia
kàtɛ. Pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛron à pɔ́ kũ òdi wɛ́ sialɛ kɛ̀o.
4 Habila ludanaanikɛna mɛ́ à tò a sa'ona Ludaa mana de
Kainu pɔ́la. A ludanaanikɛna yãin Luda a sáabu kpà, à a dìtɛ
gbɛ̃ mana ũ, akũ à a gba sì. Bee kũ à gà, ó kpɛ́ ótɛni a yã ma
Luda náani kũ à kɛ̀ɛ pì yãi.
5 Ɛnɔku ludanaanikɛna mɛ́ à tò Luda a sɛ̀, de àsun garo yãi.
Odi a e doro, kũ Luda a sɛ̀ bona andunia gũn yãi. Ari Luda gɔ̃
a sɛ́, à a sáabu kpà, à pì a yã kàagu. 6 Gbɛ̃ke yã dì ká Ludagu a
náanikɛnaa sariro. Séde gbɛ̃ kũ àtɛn nai sí kũ à kun akũsɔ̃ àdi
fĩna bo a ki wɛtɛrinɔnɛ.
7 Kũ Luda lɛ́ dà Nuhua yã kũ odi e yãro musu, akũ à Luda
náani kɛ̀, à a yã mà, à gó'itɛ kɛ̀, à a ɔndenɔ sura bào. A
ludanaanikɛna mɛ́ à tò yã vùtɛ andunia, akũsɔ̃ Luda tò yã bò
kãao nna a náani kũ à kɛ̀ɛ pì yãi.
8 Kũ Luda Ibrahĩ sìsi de à gɛ́ bùsu kũ áni kpáa àgɔ̃ vĩ gũn, akũ
Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, à Luda yã pìi mà. À bò bɛ, bee kũ à gu
kũ àtɛn gén pì dɔ̃ro. 9 À Luda náani kɛ̀, akũ à bɛ pètɛ bizakuta ũ
bùsu kũ Luda a lɛ́ sènɛɛ pìi gũn nibɔ ũ. Lɛn Isaaku kũ Yakubuo
dɔ, zaakũ Luda lésɛnaa pìi gɔ̃ ń pɔ́ ũmɛ. 10 Zaakũ wɛ̃tɛ kũ Luda
kàtɛ à bò a zĩni pɛtɛnaan Ibrahĩ wɛ́ dɔi.
11 Sara ludanaanikɛna mɛ́ à tò à zɛ́ lè à nɔ̀ɔ sì, bee kũ paramɛ,
akũsɔ̃ à zĩ kù, zaakũ à dɔ̃ kũ Luda kũ à lɛ́ sèarɛ náani vĩ. 12 Bee

kũ à zĩ kὺ, gɔ̃gbɛ̃ mèn do pì buri kɛ̀ dasi lán susunɛnↄ ke ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà, oni fɔ̃ ò a lé dɔ̃ro.

13 Gbɛ̃ pìnↄ gàga ń pínki ń ludanaanikɛnaa gũn, pó kũ à a lé sèńnɛnↄ lenaa sari. Ò è zǎ dire ò gbãnakɛ kpài. Ò pì, nibↄ bòasunↄmɛ ń ũ zĩtɛa la. 14 Gbɛ̃ kũ òdi o lɛnↄ tɛn mↄwɛrɛ kũ òtɛni ń zĩda bùsu ni dɛmɛ. 15 Tó bùsu kũ ò bòn bɛgɛn òtɛn kɛ yã, de ò zé lè ò èra ò tà gwe. 16 Ama bùsu kũ a mana de abirekũlan òtɛni a ni dɛ, àkũ ludambɛ pó ũ. Abire yãi tó ò Luda sìsi ń Luda ũ, àdi kɛnɛ wé'iyã ũro, zaakũ à wéra kàtɛ ń pó ũ.

17-18 Kũ Luda Ibrahĩ yɔ̃ à gwà, akũ Ibrahĩ Luda náani kɛ̀, à Isaaku kpà sa'opↄ ũ. Luda lé sènɛ yã à pì, Isaaku burinↄn onigɔ̃ pińnɛ a burinↄ ũ. Bee kũ abireo à zè kũ a né mèn do pì kpanaao. 19 À sì kũ Luda gbãna ni fɔ̃ à gènↄ vu bona gan, akũ à de lákũ ò pì à èra à Isaaku lè bona gan bà. 20 Isaaku Luda náani kɛ̀, akũ à sa'olɛ kɛ̀ Yakubu kũ Isauonɛ. 21 Kũ Yakubu kú ga léi, akũ à Luda náani kɛ̀, à sa'olɛ kɛ̀ Yusufu nénↄnɛ, akũ à gbãna lè a gòoa à donyĩ kɛ̀. 22 Kũ Yusufu kà gana, akũ à Luda náani kɛ̀, à Isarailanↄ bona Misila yã ò kũ lákũ oni kɛ kũ a gèwao nà.

23 Musa de kũ a dao Luda náani kɛ̀, akũ ò a ùtɛ ari mↄ aakɔ̃ a inaa gbɛra, kũ ò è a àlesi mana yãi. Odi vĩna kɛ doka kũ Firi'auna dìtɛnɛro. 24 Kũ Musa kɛ̀ zɔ̃kɔ̃, akũ à Luda náani kɛ̀, à gì ò a sísi Firi'auna nénↄgbɛ̃ né ũ. 25 À sì ò a wé tã kũ Luda gbɛ̃nↄ de kunna kũ pↄnnao durunna gũn gↄrↄ plala. 26 À dìtɛ kũ wé'i kũ òdi daḿma Kirisi yãi de Misila aruzɛkɛla, zaakũ ziakpɛzĩ láadan a wé kúa. 27 A ludanaanikɛna mé à tò à bò Misila, adi vĩna kɛ Firi'auna pↄfɛ̃nɛro, à zè gíngin lákũ à Luda kũ òdi e kũ wéoro èe bà. 28 A ludanaanikɛna mé à tò à Vĩnla dikpɛ dìtɛ kũ aru mamana kpé lé gbὶiao, de gbɛ̃dɛri súnↄ na ń daudunↄaro yãi. 29 Isarailanↄ Luda náani kɛ̀, ò bikὺ Isira Tɛ̃raa lán zĩtɛ kori bà. Kũ Misilanↄ yɔ̃a lɛ, akũ í dàńla. 30 Isarailanↄ Luda náani kɛ̀, ò táa ò ò lìka Yɛrikoi ari gↄrↄ suppla, akũ a bĩni kɔ̀tɛ. 31 Karua Rahabu Luda náani kɛ̀, à gu'asirigwarinↄ dìtɛ à ń gwá manamana, akũ adi kakatɛ kũ ludayãdarisarinↄoro.

32 Mani pi dera dↄↄ? Mani zé le mà Gidiↄn yã oro ke Baraki ke Samusi ke Yɛfɛta ke Dauda ke Samuɛli ke annabinↄ. 33 Ò Luda náani kɛ̀, akũ ò zὶi blè kínanↄa, ò yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nↄnɛ a zéa, ò lé kũ Luda sèńnɛ gbɛ̀ɛ lè, ò músunↄ lé nàkɔ̃a, 34 ò té pãsĩ dè, ò bò fɛ̃nɛda léi, ò gbãna lè ń gbãnasarikɛ gũn, ò pãsĩ kὺ zὶi gũn, ò pè buri pãnde zὶkarinↄa, 35 ò nↄgbɛ̃nↄ né gènↄ fùtɛ bona gan ò kpàḿma. Ò mèɛ ὺ ń gbɛ̃kenↄa, akũ ò gì ò ń gbarɛ, de ò vu bona gan ò bo mana yãi. 36 Ò ń gbɛ̃kenↄ fobò, ò ń gbɛ̃ kũ flὰao. Ò mɔ̀ↄ kà ń gbɛ̃kenↄa, ò ń ká kpésiran. 37 Ò ń pápa kũ gbɛ̀ɛo ò ń dɛdɛ, ò ń zɔ̃kɔ̃rɛ pla kũ sàkasakaao, ò ń dɛdɛ kũ fɛ̃nɛdao. Ò kurè sã bára kũ

blè bárao dana. Ò gɔ̃ kori, ò ń wɛ́ tà, ò wari dɔ́ḿma. 38 Andunia kunna dí kɔ̃ sí kũńworo. Ò lìkaralikara sɛ̃n kũ kpi musunↄo, ò kú gbɛ̀wɛɛnↄn kũ tɔ̃nↄwɛɛnↄ. 39 Bee kũ Luda gbɛ̃ pìnↄ sáabu kpà ń pínki a náani kũ ò kɛ̀ yãi, odi pɔ́ kũ à a lɛ́ sɛ̀ńnɛ lero, 40 Luda gĩnakɛ à dìtɛ, ò gwena mana le de ń pɔ́la, de òsungɔ̃ papana ó sariro.

12

Luda a gbɛ̃nↄ totonaa

1 Abire yãi ókɔ̃nↄ se, lákũ sèedadenↄ diwái nà lɛ, ò ↄ kpá pɔ́ kũ òdi kpáwɛrɛnↄi kũ durunna kũ àdi ó kakũn aragao pínki, ò bàkpakũsũna kũ Luda dìtɛwɛrɛ lɛ́ kũ mɛnao. 2 Ò wɛ́ pɛ́ Yesua kũ à bò kũ ó ludanaanikɛna zɛ́o akũsɔ̃ à zɛ́ pìi kɛ̀ papana. À gana líaa fɔ̃̀, adi a wé'iyã daro pↄnna kũ à ditɛnanɛ lena yãi, akũ à gɛ̀ɛ à vùtɛ Luda kíblegba ↄplai. 3 À laasun lɛ́ a yãa, lákũ à mɛna fɔ̃̀ kũ durunnakɛri kũ ò ibɛrɛ bire taka sɛ̀ kãaonↄo, de àsun kpasa á nèsɛɛ yakaro yãi. 4 Zaakũ á ↄsikana kũ durunnaoo gũn, ádi zɛ a gi ari a gɛ a gaoro. 5 Nèsɛyĩdakũna yã kũ ò òárɛ lán nénↄ bà sàágun yá? Ò pì:

Ma né, tó Dikiri tɛni n toto, ǹsun ditɛ pãro.
Tó à kpa̍̀kɛ̃nyĩ, ǹsun tó n kã garo.
6 Zaakũ gbɛ̃ kũ Dikiri yeiin àdi toto,
àdi wɛ́ tã gbɛ̃ kũ à sì a né ũa.
7 À wétãmma ditɛ totona ũ. Luda mɛ́ àtɛn abirekũ kɛárɛ, kũ a nénↄn á ũ yãi. Né ke kun kũ a de ni gí à a totoi yá? 8 Tó adi á toto lán a né kparanↄ bàro, á de a nénↄ ũro, yìgisarinɛnↄn á ũ. 9 Ó denↄ vĩ andunia la kũ ò ó toto, akũ o ń yã mà. Lákũ à de lɛ nà, ò mì natɛ ó De kũ à kú musu de abirekũla ògɔ̃ kun. 10 Ó denↄ ó toto gↄrↄ pla pɔ́ ũ ń ɔ̃ndɔ̃ lén. Luda dì ó toto ó karana yãimɛ, de ó kunna le àgɔ̃ adona lán a bà. 11 Totona ke pↄnna vĩ a gↄrↄaro, sé pↄsira, ama gbɛ̃ kũ totonaa pì ń kékɛnↄ dì a gbɛ̀ le zã bona mana kũ aafiao ũ.

12 Abire yãi à á ↄ kũ ò gɔ̃ dↄáinↄ kũ á gbá kũ ò gɔ̃ terereno gba gbãna, 13 à zɛ́ sɛ́ súsu, de ákɔ̃nↄ kũ átɛn tɔ̃ↄtɛnↄ sún kakũnlo, ò gɔ̃ kũ aafiaao.

14 À wɛtɛ àgɔ̃ nna kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio, á kunna gɔ̃ adona, zaakũ tó gbɛ̃ kunna adonaro, ani Dikiri ero. 15 À laakari kɛ, á gbɛ̃ke sún kura Luda gbɛ̃kɛkɛnnɛnaai à gɔ̃ gɔ̃nna ũ á té, à wari dↄ gbɛ̃nↄa dasi à ń yakaro. 16 Á gbɛ̃ke súngɔ̃ de pãpãkɛri ke ludayãdarisari ũ lán Isau bàro. À a daudukɛzɛ yìa pɔ́ gɛ̃̀n do blena yãi. 17 Á dɔ̃ kũ à sa'olɛ wètɛ a dea zã, akũ Luda gìnɛ. Bee kũ à wètɛ kũ wé'io, adi zɛ́ le à yã kũ à kɛ̀ litɛro.

Luda bàka kunna kũńwo zĩ kũ a dufuo

18 Adi kɛ Sinai kpi kũ oni fɔ̃ ò ↄ naaan a nairo, kũ àtɛn
tɛ́ kũ, à gusira vĩ kũ gu bùgubuguuo kũ zàga'ĩao 19 kũ kãkãki
yĩsãmpanaao kũ Luda kòto gbãnao. Kũ Isarailanↄ kòtoo pìi
mà, ò kútɛ kɛ̀nɛ ò pì, àsun yãke oŋ́nɛ doro, 20 zaakũ oni yã kũ
à dìtɛŋ́nɛ díkĩna fɔ̃ro à pì: Bee pɔ́kãde mɛ́ à nà kpi pìia, ò pápa
kũ gbɛ̀ɛo ò dɛ. 21 Luda kipanaa pì bi vĩna yãmɛ manamana ari
Musa pì, vĩna a kũ, átɛn lukaluka.

22 Ama a na Zaiɔ̃ kpii kũ Luda Wɛ̃ndide wɛ́tɛ Yurusalɛmu
kũ à kú musuo kũ a malaika dasidasi kũ ò kakarana gwenↄ
23 kũ daudu kũ ń tɔ́ kɛ̃na gwenↄ kɔ̃kakaranaao kũ Luda kũ à
de gbɛ̃ sĩnda pínki yãkpatɛkɛri ũo kũ gyãwãn gbɛ̃ mana kũ ò
gɔ̃ papananↄ 24 kũ Yesu kũ à de Luda bàka kunna kũńwo dufu
yãkɛkɛri ũo kũ a aru fãfãna kũ àtɛn yã mana o de Habila pɔ́lao.

25 À laakari kɛ, àsun gí yã'orii pì yã mairo. Lákũ gbɛ̃ kũ ò gì
Luda lɛ́damma mai zĩtɛ lanↄ dí boro nà, ókɔ̃nↄ se, lákũ Luda
tɛn lɛ́ dawá zaa musu, tó o kpɛ lìnɛ, oni ó pɔ́ o dↄ yá? 26 A kòto
zĩtɛ lùkaluka yã, akũ à lɛ́ sɛ̀ à pì, áni gu lukaluka gɛ̃̀n do dↄ, adi
kɛ zĩtɛ adonlo, kũ musuomɛ sà. 27 Kũ à pì, gɛ̃̀n do dↄ, abirekũ
tɛn piwɛrɛ Luda pɔ́kɛna kũ ani lukaluka pìnↄ ni gɛ̃ zélamɛ, de
pɔ́ kũ àdi lukaronↄ le àgɔ̃ kun. 28 Abire yãi lákũ ótɛn kpata kũ
àdi yĩgãro ble nà, ò Luda sáabu kpá, ògɔ̃ donyĩ kɛnɛ lákũ à yei
nà, ògɔ̃ mì natɛnɛ vĩnakɛnanɛɛ gũn. 29 Zaakũ ó Luda bi tɛ́ kũ àdi
kũńmamɛ.

13

Lɛ́dammanaa

1 À wɛ́ tã àgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ kɔ̃o. 2 À laakari dↄ nibↄkũnaaa,
zaakũ lɛn gbɛ̃kenↄ malaikanↄ yàrii kɛ̀ dɔ̃naa sari lɛ. 3 À tó gbɛ̃
kũ ò ń ká kpésira gũnnↄ yã dↄágu, lákũ á kú kũńwo kpésiran
bà, kũ gbɛ̃ kũ òtɛn wɛ́ tãńmanↄ, lákũ ákɔ̃nↄmɛ òtɛn wɛ́ tãáwa bà.
4 Baadi gɔ̃ nↄsɛna da yã bɛ̀ɛrɛde ũ. Òsun ń wútɛki gbãsĩ kpáro,
zaakũ Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ zinakɛrinↄ kũ pãpãkɛrinↄo.
5 Yena ↄgↄi sún doárɛ arɛro. À zɛ kũ pɔ́ kũ á vĩo, zaakũ Luda
pì:
Mani n tónlo,
mani pã kpányĩ zikiro.
6 Abire yãi odì kùgbãna kɛ ò pi:
Dikirimɛ ma kpanyĩri ũ,
vĩna ni ma kũro.
Bɔ́n bisãsiri ni fɔ̃ à kɛmɛnɛɛ?

Sa yãpura onaa

7 À tó á don'arɛde kũ ò Luda yã òárɛnↄ yã dↄágu. À ń kunna
tàasi ká ari a lɛ́a, á Luda náani kɛ lán ń bà. 8 Yesu Kirisi dokɔ̃nↄ
gĩa kũ gbãrao ari gↄrↄ sĩnda pínki. 9 Àsun tó ò á sãtɛ kũ yã

nibↄ dasi dannɛnanↄoro. À mana ó swɛ̀ gbãna le Luda gbɛ̃kɛ gũn, adi kɛ sa'opóble kũ àdi àre ke kɛ gbɛ̃ kũ ò zɛ̀onↄnɛronlo. 10 Bizakuta sa'orinↄ zɛ́ vĩ ò sa'oki kũ ó vĩ póble blero. 11 Sa'oriki dì gɛ̃ Ludakukin kũ pókãde aruo durunnanↄ kɛ̃mmana yãi, akũ òdi a gɛ̀ kpata bùra kpɛ. 12 Abire yãi Yesu gà wɛ̃tɛ kpɛ se, à gbà̀ bò gbɛ̃nↄnɛ kũ a zĩda aruo. 13 Ò bo ò gɛ́ a kĩ̃naa bùra kpɛ, wé'i ó kũ kãao se. 14 Zaakũ ó wɛ̃tɛ kũ anigɔ̃ kun vĩ laro, wɛ̃tɛ kũ àtɛn sun ó wɛ́ dↄi. 15 Abire yãi ògɔ̃ Luda sáabu kpá lakanaa sari kũ Yesu gbãnao ó sa'ona ũ. Gba kũ a sìsirinↄ dì suon gwe. 16 À laakari dↄ yãmanakɛna kũ kɔ̃gbɛ̃kɛnaaoa. Sa bire taka ona mɛ́ àdi ká Ludagu. 17 À á don'arɛdenↄ yã ma, à mì natɛńnɛ, de ò le ò zĩ kɛ kũ pↄnnao, zaakũ ò de gbɛ̃ kũ oni ń zĩ yã baba Ludanɛnↄ ũ. Tó òtɛn zĩ kɛ kũ lésuruo, ani àre kɛárɛro.

Lɛ́zammanaa

18 À adua kɛwɛrɛ. Yãke tɛni ó swɛ̀ vĩro, odìgɔ̃ ye ògɔ̃ kú ó dↄrↄↄa yã sĩnda pínki gũn. 19 Ma wɛ́ kɛáwa à adua kɛmɛnɛ, atɛ̃nsa mà le mà su á kia likalika.

20 Luda aafiade kũ ó Dikiri Yesu fùtɛ bona gan sãdãriki ũ a bàka kunna kũoo gↄrↄ sĩnda pínki aru gãi, 21 à á kɛkɛ kũ mana pínkio, de à a pↄyenyĩna kɛ, à yã kũ à kàagu kɛ ó gũn Yesu Kirisi gãi. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ gↄrↄ sĩnda pínki, aami.

22 Ma gbɛ̃nↄ, ma wɛ́ kɛ̀áwa, àgɔ̃ lédamma yã pì kũna kũ mɛnao, zaakũ takada kũ ma kɛ̀árɛ zɔ̃kɔ̃ro. 23 Àgɔ̃ dɔ̃ kũ ò ó gbɛ̃ do Timↄti gbàrɛ. Tó à kà la tera, óni su á gwa lɛɛlɛ. 24 À fↄ kpá á don'arɛdenↄa ń pínki kũ Luda gbɛ̃nↄ pínki. Itali bùsudenↄ fↄ kpàáwa. 25 Luda gbɛ̃kɛ kɛárɛ á pínki.

YAMISI

Yɔ̃ogwanaa

1 Yamisi, Luda kũ Dikiri Yesu Kirisio zɔ̀bleri mɛ́ à fɔ kpà
Isaraila buri mɛ̀n kuri awɛɛpla kũ ò fãkɔ̃ananɔa.

2 Ma gbɛ̃nɔ, wari burinɔ dasi. À pɔ́ kũ ani á le ditɛ pɔnna yã ũ,
3 zaakũ á dɔ̃ kũ á ludanaanikɛna yɔ̃ogwana ni mɛna iárɛ. 4 À tó
mɛna papaáwa, de àgɔ̃ de gbɛ̃ kàsaranɔ ũ swáswa yãke kĩanaáwa
sari. 5 Tó ɔ̃ndɔ̃ tɛn kĩa á gbɛ̃kea, à wɛ́ kɛ Ludaa, ani a gba, zaakũ
àdi gbɛ̃ sĩnda pínki gba pɔ́ kũ nèsɛɛo do taari'enaa sari. 6 Tó à wɛ́
kèa sɔ̃, à a náani kɛ sikaa sari, zaakũ sikade de lán ko vlã bàmɛ.
Gu kũ ĩa kàkan, gwen àdi litɛn. 7 Gbɛ̃ bire taka súngɔ̃ da áni pɔ́
le Dikiriaro, 8 zaakũ a nèsɛ kun plaplamɛ, akũ àdigɔ̃ sika kɛ yã
kũ àtɛn kɛ gũn pínki.

9 Takaside kũ à kú ó té pɔnna kɛ, kũ Luda a kàra yãi.
10 Aruzɛkɛde pɔnna kɛ, kũ Luda a làgo yãi, zaakũ aruzɛkɛdenɔ
ni gɛ̃tɛ lán lávu kɔtɛnaa bàmɛ. 11 Ifántɛ̃ dì futɛ kũ a puusu
gbãnao, à lánɔ dì kori kɛ, a vu dì kótɛ, a manakɛ dì láka. Lɛn
aruzɛkɛde ni kpágui a bɔkɔtɛnanɔ gũn lɛ.

12 Arubarikaden gbɛ̃ kũ àdi yɔ̃ogwana fɔ̃ ũ, zaakũ a bona
mana gbɛra Luda ni wɛ̃̀ndi kũ à a lé sè gbɛ̃ kũ ò yeainɔnɛ kɛnɛ
yàri ũ. 13 Tó yɔ̃ogwana gbɛ̃ lè, àsun pi Ludamɛro, zaakũ oni fɔ̃
ò Luda lé ò gwà kũ a vãnioro, akũsɔ̃ àpii dì gbɛ̃ke yɔ̃ à gwa kũ
a vãnioro. 14 Baadi yɔ̃ogwanaa dì bo a pónidɛna kĩnaamɛ, akũ
àdi a wɛ́ ble à a gátɛ. 15 Akũ pónidɛnaa pìi dì nɔ̀ sí à né i durunna
ũ. Tó durunna zɔ̃kɔ̃ kù̀ sɔ̃, àdi ga imɛ.

16 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun á zĩda sãtɛro. 17 Gba mana swáswa
sĩnda pínki dì bo musu, De Luda pógupurinɔ Kɛ̀ri kĩnaamɛ. Àdi
litɛro, a gupura i dì lagoro. 18 A pɔyenyĩnaa gũn à ó í kũ a yã
yãpuradeo, de ò le ògɔ̃ arɛ a pɔ́ kũ à kɛ̀nɔ té.

Yãmana kũ a kɛnaao

19 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, à yã dí ma. Àgɔ̃ yã ma likalika á pínki,
ama àsun yã o likalikaro, àsungɔ̃ pɔ fɛ̃ likalikaro. 20 Zaakũ
bisãsiri pɔfɛ̃ dì su kũ yã mana kũ Luda yeiioro. 21 Abire yãi
à ɔ gbarɛ dà vãni kũ yã pãsĩ kũ à dàgulanɔi pínki. À yã kũ ò tɔ̃̀ á
swɛ̃̀n, kũ ani fɔ̃ à á sura ba sí kũ zĩdabusanaao.

22 Àsun á zĩda sãtɛro, àsun yã pì ma kũ são pãro, à zĩ kɛa.
23 Zaakũ gbɛ̃ kũ àdi yã ma, akũ àdi zĩ kɛoro de lán gbɛ̃ kũ àtɛni
a zĩda gwa dígi gũn bàmɛ. 24 A zĩda gwanaa gbɛra, tó à gɛ̃̀ zéla,
lákũ à de nà dì sãagu gɔ̃̀nɔmɛ. 25 Gbɛ̃ kũ a wɛ́ pé Luda doka
papanaaa kũ àdi tó ò gɔ̃ zĩdadenɔ ũ, akũ àdigɔ̃ géo arɛ, àdi ma à

sãaguro, àdi zĩ kɛamɛ, Luda ni arubarika da adegu a yãkɛnaa gũn.
26 Tó gbɛ̃ a zĩda dìtɛ donyĩri ũ, akũ àdi a lɛ́ fɔ̃ro, àtɛni a zĩda kɛkɛmɛ, àtɛn donyĩ kɛ pãmɛ. 27 Donyĩkɛna swáswa kũ à taari vĩ De Ludanɛron dí: Ò tonɛnɔ kũ gyaanɔnɔ gwa ń wɛ̃ndakɛ gũn, ògɔ̃ ó zĩda kũna dɔ̃ gbãsĩ sari andunia yã musu.

2

Gbɛ̃ wɛ́ gwanaa

1 Ma gbɛ̃nɔ, ákɔ̃nɔ kũ átɛni ó Dikiri gakuride Yesu Kirisi náani kɛnɔ, àsun gbɛ̃ wɛ́ gwaro. 2 Tó gbɛ̃ gɛ̃̀ á kɔ̃kakaranaa gũn wura tãnka kũ pɔ́kasa tɛ́kɛnaao dana, tó takaside kũ à bizakasa gbãsĩ danaa gɛ̃̀ se, 3 tó á wɛ́ té gbɛ̃ kũ à pɔ́kasa tɛ́kɛna danaai, tó a pìnɛ à mɔ́ à vutɛ gu manan, tó a pì takasidenɛ à gɛ́ à zɛ dire, kesɔ̃ à mɔ́ à vutɛ á gbá sarɛ, 4 átɛn kɔ̃ tɛ̃̀ bomɛ, átɛn yã gwa kũ manafikion gweroo?

5 À ma, ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ. Luda gbɛ̃ kũ ò de gbãnasaridenɔ ũ andunia gbɛ̃nɔnɛ sɛ̀ ògɔ̃ gbãna a náanikɛnaa gũn, de ò kpata kũ à a lɛ́ sɛ̀ gbɛ̃ kũ ò yeinɔnɛ ble. 6 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, átɛn gbãnasaride pìnɔ kpe bo. Aruzɛkɛdenɔ mɛ́ òdi gbãna bleáwaroo? Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdi á gátɛ ò gɛ́ kãáo yãkpatɛkɛkiaroo? 7 Mɔ́kɔ̃nɔ mɛ́ òdi tɔ́ nna kũ à kúáwa yakaroo? 8 Luda dokayã mìde pì, àgɔ̃ ye á gbɛ̃dakei lán á zĩda wɛ̃̀ndii bà. Tó á yã pì kũna yãpura, átɛn yã kɛ a zɛ́amɛ. 9 Tó átɛn kɔ̃ wɛ́ gwa sɔ̃, átɛn durunna kɛmɛ. Doka pìi vùtɛáwa, a gɔ̃ taaridenɔ ũn gwe. 10 Zaakũ tó gbɛ̃ doka kũna pínki, tó à fù mèn doa, à gɔ̃̀ taaride ũ a pínki gũmmɛ. 11 Luda pì, àsun zina kɛro. À pì dɔ, àsun gbɛ̃ dɛro. Bee tó ńdi zina kɛro, tó n gbɛ̃ dè, n gɔ̃ dokadarisari ũmɛ. 12 Ákɔ̃nɔ kũ Luda ni yã gɔ̃gɔ̃ kãáo doka kũ àdi tó ò gɔ̃ zĩdadenɔ ũ musu, àgɔ̃ yã o, àgɔ̃ yã kɛ lákũ à kɔ̃ sì kãáo nà. 13 Luda ni yãkpatɛ kɛ kũ sùrusaridenɔ sùruu sari, ama yã ni bo kũ sùrudeo nna.

Ludanaanikɛna kũ yãmanakɛnaao

14 Ma gbɛ̃nɔ, tó gbɛ̃ pì, átɛn Luda náani kɛ, tó àdi pɔ́ke kɛro, bɔ́ yãn gwee? Ludanaanikɛna bire taka ni fɔ̃ à a bo yá? 15 Tó á gbɛ̃ mèn do, gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ tɛn pɔ́kasa kũ pɔ́bleo takasi kɛ, 16 tó á gbɛ̃ke pìnɛ: Luda n gba aafiaa! Ǹsun tó ĩa n dɛro, ǹ pɔ́ ble ǹ kã, tó adi wɛ̃̀ndibadɔbɔ kpáaro, bɔ́n abire ũu? 17 Lɛmɛ se ludanaanikɛna ado pɔ́kekɛnaa sari bi yã gɛ̀ɛmɛ.

18 Tó gbɛ̃ n pì, ntɛn Luda náani kɛ, akũsɔ̃ matɛn yã kɛ, mani pinnɛ, ǹ n ludanaanikɛna pɔ́kekɛnasari mɔmɛnɛ, mani ma ludanaanikɛna mɔnnɛ ma yãkɛnaa gũn. 19 N sì kũ Luda mèn domɛ. À mana. Bee tãnanɔ se, ò dɔ̃ lɛ, akũ òdigɔ̃ lukaluka. 20 Yɔ̃nkɔ! Pɔ́ kũ à tò ludanaanikɛna pɔ́kekɛnasari pã, ń ye mà

onnɛ yá? 21 Kũ ó dizi káaku Ibrahĩ a né Isaaku kpà sa'opɔ ũ, yã
dí bo kãao nna a yãkɛna yãiroo? 22 N è yá? A ludanaanikɛna
kũ a yãkɛnaao kpákɔ̃imɛ. A yãkɛna mé à a ludanaanikɛna
pàpai. 23 Akũ Luda yã díkĩna pàpa kũ à pì, Ibrahĩ Luda náani kè,
akũ Luda tò yã bò kãao nna a náani kũ à kè yãi. Akũ ò tó kpànɛ
Luda gbɛ̃nna. 24 A è yá? Yãkɛna mé àdi tó yã bo kũ gbɛ̃o nna,
adi kɛ ludanaanikɛna adonlo. 25 Lɛmɛ dɔ karua Rahabu kè nna
kũ Ludao a yãkɛna yãi, gɔrɔ kũ à gu'asirigwarinɔ dìtɛ à ń̀ gbarɛ
zé kpãni gũn. 26 Lákũ mè ninisari de gè ũ nà, lɛn ludanaanikɛna
pɔ́kekɛnasari de gè ũ lɛ se.

3

Léfɔ̃naa

1 Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɛ yãdannɛrinɔ ũ dasiro, zaakũ á dɔ̃ kũ
Luda ni wɛ́ piti ókɔ̃nɔ yãdannɛrinɔa yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ de gbɛ̃
kparanɔla. 2 Ó pínki odìgɔ̃ zã yãa baala'imɛ. Tó gbɛ̃ lé dì a ásaru
kɛro, taarisaridemɛ, ani fɔ̃ à a mè pínki gbãna fɔ̃. 3 Odì sɔ̃mɔ ká
sɔ̃nɛ de à ó yã ma yãimɛ, akũ odì a milɛ ble. 4 Kesɔ̃ à gó'itɛ gwa
ísirala. Bee kũ a zɔ̃kɔ̃kɛo kũ zàga'ĩa gbãna kũ àdi a yĩpao, a fĩbɔ
de fítinlemɛ. Àkũ mé àdi a milɛ ble, akũ a fìrii dì a pɔyeina danɛ.
5 Lɛmɛ sɔ̃, nénɛ bi mègu fítinlemɛ, akũ àdi ĩa dã kũ yã zɔ̃kɔ̃ɔo.

À gwa lákũ té fíti dì sɛ̀ dasi kpáta nà. 6 Nénɛ de lán té bàmɛ,
àkũmɛ andunia vãni ũ ó mèɛ gũn. Àdi tó gbãsĩ gɔ̃ kpá ó mèɛa
pínki. Gyãwãn té mé àdi nakara nénɛa, akũ nénɛ dì té kpá ó
andunia kunan. 7 Bisãsiri nɔ̀bɔsɛ̃ntɛnɔ tùtuu kè pínki kũ bãnɔ
kũ pɔ́ kũ òdi táa o kũ kùaonɔ kũ kpɔ̀nɔ, à kpé àtɛn kɛ ari tera,
8 ama gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a nénɛ tùtu kɛro. Àkũmɛ pɔ́ vãni kũ àdi zɛ
tɛniro ũ. À pana kũ sɛwɛtɛ̃o, 9 nénɛn odì Dikiri ó De sáabu kpáo,
akũ odì ɛra ò bisãsiri kũ à a kè lán a bà káo dɔ. 10 Lédokɔ̃nɔ
pìin sáabukpana kũ gbɛ̃kanaao dì bon. Ma gbɛ̃nɔ, àsungɔ̃ de lɛro.
11 Íboki dì í nna kũ í kyàkyãao bo wèɛ dokɔ̃nɔ gũn yá? 12 Ma
gbɛ̃nɔ, kaka lí ni né i kù ũ yá? Geepi lí ni né i kaka ũ yá? Lɛmɛ
dɔ bia í sùkusukude ni í nna boro.

Ɔndɔ̃ kũ àdi bo musu

13 Á té, dí mé à yãdɔ̃ri ɔ̃ndɔ̃de ũu? À mɔ́ńnɛ a kunna mana
gũn kũ a yãkɛnanɔ kũ zĩdabusana kũ àdi bo ɔ̃ndɔ̃ gũnwo. 14 Tó á
nèsɛgɔ̃ba pãsĩ kũ denlawɛtɛnaao vĩ á swɛ̀ɛ gũn sɔ̃, àsun ĩa dãro,
àsun gí yãpurairo. 15 Ɔndɔ̃ bire taka dì bo musuro, andunia
pómɛ, á dà pómɛ, Ibilisi pómɛ. 16 Zaakũ gu kũ nèsɛgɔ̃ba kũ
denlawɛtɛnaao kún, gwen kɔ̃yãmasari kũ yã bɛ̃nɛ pínkio dìgɔ̃
kún. 17 Tó gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃ kũ àdi bo musu vĩ, káaku àdigɔ̃ gbãsĩ vĩro,
a gbɛra àdigɔ̃ yãkete vĩro, àdi a zĩda busańnɛ, àdi gbɛ̃ yã ma, à
sùru papana kũ yãmanakɛnaao. Àdi gbɛ̃ tɛ̀ boro, akũsɔ̃ àdigɔ̃

manafiki vĩro. 18 Ibɛrɛmidɛrii dì kɛna kũ kɔ̃o nna tɔ̃, akũ àdi yã mana kɛ̃.

4

Gbɛ̃nnakpana kũ anduniao

1 Bɔ́ mɛ́ àdi fìti kũ lɛ́kpakɔ̃anaao da á tɛ́ɛ? Òdi bo á pɔyeina kũ òtɛn ɔsi ká á mèɛ gũnnɔ kĩnaanloo? 2 Adìgɔ̃ ye pɔ́i, ama adì ero, akũ adì gbɛ̃ dɛ. Adì pɔ́ ni dɛ, akũ adì pɔ́ kũ átɛn pɛ́a lero. Akũ adì lɛ́kpakɔ̃a kɛ, adì fìti kɛ. Á a vĩro, kũ adì wɛ́ kɛ Ludaaro yãimɛ. 3 Tó à wɛ́ kɛ̀, adì ero, kũ adì wɛ́ kɛ kũ nɛ̀sɛmanaoro yãimɛ, zaakũ adìgɔ̃ ye à a bɔkɔtɛ kɛ á pɔ́nidɛnanɔ gũmmɛ. 4 Náanisaridenɔ, á dɔ̃ kũ gbɛ̃nnakpana kũ anduniao bi ibɛrɛsɛna kũ Ludaonloo? Gbɛ̃ kũ à ye à kɛ andunia gbɛ̃ ũ gɔ̃ Luda ibɛrɛ ũmɛ. 5 Kũ ò kɛ̀ Luda yãn ò pì, Nini kũ Luda dà ó gũn nɛ̀sɛgɔ̃ba vĩ, átɛn da yã pãn yá? 6 Ama gbɛ̃kɛ kũ Luda vĩ kũoo de abirekũla, zaakũ ò kɛ̀ Luda yãn ò pì:

Luda dì ibɛrɛ sɛ́ kũ zĩdabirinɔ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.

7 Abire yãi à mì natɛ Ludanɛ. À gí Ibilisinɛ, ani bàa síárɛ. 8 À na Ludai, ani naái. Durunnakɛrinɔ, à ɔ bo durunnan. Nɛ̀sɛpladenɔ, à á swɛ̀ pípi. 9 À ɔ́ɔ dɔ kũ pɔsirao kũ wɛ̃ndayão. À á yáadɔna litɛ ɔ́ɔdɔna ũ, à á pɔnna litɛ nɛ̀sɛyakana ũ. 10 À á zĩda busa Dikiri arɛ, ani á kara.

11 Ma gbɛ̃nɔ, àsun kɔ̃ tó bɛ̀nɛ síro. Gbɛ̃ kũ à a Yesude dake tó bɛ̀nɛɛ sì ke à a bɛ̀nɛɛ bò, à Luda doka sèeda vãni kɛ̀, à a vãni bò. Tó n Luda doka vãni bò sɔ̃, a màriimɛ n ũro, a vãniboriimɛ n ũ. 12 Ludan dokaditɛri ũ kũ yãkpatɛkɛriio. Àkũ mɛ́ à gbɛ̃ surabana kũ a kakatɛnaao gbãna vĩ. Mɔkɔ̃n sɔ̃, dímɛ n ũ, kũ ndì n gbɛ̃dake vãni boo?

Luda bàka bonaa

13 À yã ma sà, ákɔ̃nɔ kũ adì pi, gbãra ke zia áni gɛ́ wɛ́ran, áni vutɛ gwe wɛ̀ do, áni laga tá à àre le. 14 Á yã kũ ani á le zia dɔ̃ yá? Á dɔ̃ lákũ á wɛ̀ndi de nà yá? Á de lán suka bàmɛ. Tó à kpà fíti, akũ àdi gɛ̃tɛ gɔ̃nɔ. 15 Yã kũ à de à on dí: Tó Dikiri wè, akũ ó aafia, óni kɛ lán dire bà ke lán dí bà. 16 Tera sɔ̃ átɛn ĩa dã, a Luda bàkaa bò. Ĩadãna bire taka buri manaro. 17 Gbɛ̃ kũ à yãmanakɛna dɔ̃, akũ adi kɛro durunna kɛ̀.

5

Kpãkɛ̃na aruzɛkɛdenɔi

1 Ákɔ̃nɔ aruzɛkɛdenɔ, à yã ma sà. À ɔ́ɔ dɔ, à wiki lɛ́ kisira kũ ani á le yãi. 2 Á aruzɛkɛnɔ yàka, kɔ̀kɔnɔ á pɔ́kasanɔ sòso. 3 Á ɔgɔ dàa kpà, akũ a dàakpanaa pì ni á da yãn, ani á mɛ̀ piti lán tɛ́ bà.

A aruzɛkɛ dì gɔrɔ kpɛde zĩ. 4 À ma! A ɔgɔzĩkɛri kũ ò á burapɔnɔ kɛ̀árɛnɔ blè, akũ ɔgɔ pì yã̀ Luda ki lè. Pɔ́kɛ̃rii pìnɔ wikilɛnaa gɛ̀ Dikiri Zì̀karide sãn. 5 A á mèna mà zĩtɛ la á pɔyeinakɛnaa gũn. A mèɛ kpà kùtukpana gɔrɔ pɔ́ ũ. 6 A yã̀ dà gbɛ̃ mananɔla, a ń̀ dɛdɛ, odi gíárɛro.

Mɛna

7 Abire yãi ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ mɛna fɔ̃ ari Dikiri sugɔrɔ. À gwa lán búbarii dì a burapɔ bèɛrɛde kɛ̃gɔrɔ dã nà. Àdi mɛna fɔ̃ zaa kaburagɔrɔ ari sakare. 8 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, à mɛna fɔ̃ à zɛ gbãna, zaakũ Dikiri sugɔrɔ kà kãni. 9 Ma gbɛ̃nɔ, àsun yãkete kákɔ̃iro, de Luda sún yãkpatɛ kɛ kãáoro yãi. Yãkpatɛkɛrii pì zɛna kpélɛlɛa fá! 10 Ma gbɛ̃nɔ, annabi kũ ò yã̀ ò yã̀ kũ Dikiri tɔ́onɔ, à mɛna kũ ò kɛ̀ warikɛnaa gũn zɛ́ dí taka sɛ́. 11 Odì pi ò arubarika vĩ, kũ ò mɛna fɔ̃ yãimɛ. A Ayuba mɛnakɛna baaruu mà, a mà lákũ Dikiri kɛ̀nɛ nà kpɛkpɛ, zaakũ wɛ̃nda kũ sùruuo papana Dikiria.

12 Atɛ̃nsa ma gbɛ̃nɔ, àsun la daro. Àsun pi a sì kũ ludambɛo ke kũ zĩtɛo kesɔ̃ kũ pɔ́ pãndeoro. À tó á ee gɔ̃ ee. À tó á oi gɔ̃ oi, de yã̀ sún vutɛáwaro yãi.

Aduakɛna ludanaanikɛnaa gũn

13 Á gbɛ̃ke tɛn wari kɛ yá? À adua kɛ. Á gbɛ̃ke pɔ nna yá? À Luda sáabu kpá. 14 Á gbɛ̃ke tɛn gyã̀ kɛ yá? Ade sɔsi gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ sísi ò adua kɛnɛ, ò nísi máa kũ Dikiri tɔ́o. 15 Adua kũ ò kɛ̀ ludanaanikɛnaa gũn ni gyãre pì werekɔ̃a. Dikiri ni a futɛ. Tó à durunna kɛ̀ yã̀ sɔ̃, ani kɛ̃a. 16 Abire yãi à á durunnanɔ okɔ̃nɛ, à adua kɛkɔ̃nɛ de à le àgɔ̃ aafia. Gbɛ̃ mana aduakɛna gbãna, àdi zĩ kɛ manamana. 17 Iliasu bi bisãsirimɛ lán ó bà. À adua kɛ̀ manamana, de legũ sún maro, akũ legũ dí tɔ́ zĩtɛaro ari wɛ̃̀ aakɔ̃ kũ mɔ suddoo. 18 À èra à adua kɛ̀ dɔ, akũ legũ'i bò manamana, zĩtɛ pɔ́ble kɛ̀.

19 Ma gbɛ̃nɔ, tó á gbɛ̃ mèn do zà̀ yãpura zɛ́a, akũ á gbɛ̃ke èra à a dà zɛ́n, 20 àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ à tò durunnakɛrii pìi bò sãtɛna zɛ́n à èra à sù, à a sì gaamɛ, akũsɔ̃ à lá kù durunna dasinɔla.

PITA TAKADA KAAKU

Tãmaa kũ àdi ń nɛro

1 Makũ Pita, Yesu Kirisi zǐri mé à takada dí kɛ̃ Luda gbɛ̃ kũ ò de nibɔnɔ ũ andunia dí gũn, kũ ò fãkɔ̃ana bùsu díkĩnanɔ gũnnɔnɛ: Pɔntu, Galatia, Kapadosia, Asia kũ Bitiniao. 2 De Luda gĩnakɛ à á dɔ̃, akũ à á sé, a gɔ̃ a pó ũ kũ a Nini gbãnao, de à mì natɛ Yesu Kirisinɛ, a aru gbã̀ boárɛ. Luda gbɛ̃kɛ kũ aafiaao karaárɛ.

3 Ò Luda ó Dikiri Yesu Kirisi De sáabu kpá! A sùru zɔ̃kɔ̃ɔ gũn à ó í dufu kũ Yesu Kirisi vuna gan gbãnao, akũ ó tãmaa kũ àdi ń nɛro vĩ, 4 zaakũ túbi kũ à ditɛnaárɛ ludambɛ pìi dì lákaro, àdi gbãsĩ kpáro, a mana dì lákaro. 5 Luda soru kɛ̀ à làka de à á sura ba a náani kũ átɛn kɛ yãi, akũ àtɛni á dãkpã kũ a gbãnao ari à gɛ́ bo kũ surabanaa pìio gupuraa gɔrɔ kpɛde zĩ. 6 Átɛn pɔnna kɛ kũ yã̀ pìio, bee kũ áni wari kɛ gĩa fíti yɔ̃ogwana buri sĩnda pínki yãi. 7 Lákũ òdi wura mana dɔ̃ té gũn nà, lɛn òtɛni á ludanaanikɛna yɔ̃ à gwa lɛ, zaakũ á ludanaanikɛnaa pìi bɛ̀ɛrɛ vĩ de wura kũ a gakuri dì lákala manamana. Tó a bo mana, Luda ni á sáabu kpá Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩ, ani á kpe ta kũ gakurio. 8 Bee kũ ádi a ero, á yei. Bee kũ ádi wé kɛ pla kãao zikiro, átɛni a náani kɛ, akũ átɛn pɔnna zɔ̃kɔ̃ kũ à gɛ̃̀ onala kɛ, 9 kũ átɛni á ludanaanikɛna gbè le á surabana ũ yãi.

10 Annabinɔ gĩnakɛ ò gbɛ̃kɛ kũ Luda ni kɛ kãáo yã̀ ò, ò surabanaa pì yã̀ gwà, ò a tàasii kà. 11 Kirisi Nini kũ à kú ń gũn gĩnakɛ à wari kũ Kirisi pì ni kɛ òńnɛ kũ gakuri kũ ani le a gbɛrao, akũ ò wɛ̀tɛ ò yã̀ pì zé dɔ̃ kũ a gɔrɔo. 12 Akũ Luda tò ò dɔ̃̀ kũ yã̀ kũ òtɛn o pì de ń gɔrɔ pó ũro, á póme. Tera sà baarunnakparinɔ yã̀ pìi òárɛ kũ Luda Nini kũ Luda pìi zǐ bona ludambɛ gbãnao. Bee malaikanɔ se òtɛn ɔsi ká yã̀ pì dɔ̃naai.

Kunna adona

13 Abire yãi àgɔ̃ kú á laakariia, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃, á wé gɔ̃ dɔ gbɛ̃kɛ kũ Luda ni kɛárɛ Yesu Kirisi sugɔrɔ zĩi sikaa sari. 14 Lákũ á de Luda né kũ òtɛni a yã̀ manɔ ũ nà, àsun tó dà vãni kũ á vĩ yã̀ á wésiragɔrɔ doárɛ arɛro. 15 Luda kú adonamɛ. Lákũ à á sisi à á sé nà, àgɔ̃ kú adona á yãkɛna sĩnda pínki gũn lɛ se. 16 Zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:

Àgɔ̃ kú adona,
zaakũ má kú adonamɛ.

17 Zaakũ Luda dì yãkpatɛ kɛ kũ baadio a yãkɛnaaa ń wé gwanaa sari, tó átɛni a sísi De, à vĩna kɛnɛ á nibɔkɛnaa gũn la. 18 Á dɔ̃ lákũ Luda á bó kunna kori kũ à de á futɛokarayã

ũ gũn nà. Luda dí á bo kũ pɔ́ kũ a gakuri dì lákaoro, lán wura
ke andurufu bà, 19 à á bó kũ Kirisi aru gakurideomɛ, kũ à de
lán sãnɛ bɔ̀rɔ kũ à mamberu vĩro à gbãsĩ vĩro bà. 20 Luda gĩnakɛ
à a dìtɛ zaade adi andunia kátɛro, akũ à bòárɛ kãao gupuraa
gɔrɔ kpɛde díkĩnanɔ zĩ. 21 A yã̀ musun átɛn Luda náani kɛ. Luda
a bò gan à gakuri kpàa, de à le à a náani kɛ, á wé gɔ̃ dɔi.

22 Lákũ mìnatɛna yãpuranɛɛ gbà̀ bòárɛ nà, akũ a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃nɔ
ũ manafiki sari, àgɔ̃ yekɔ̃i kũ nèsɛ mèn doo. 23 Luda á í dufu kũ
a yã wɛ̃̀ndide kũ àdigɔ̃ kun gbãnao. Yã̀ pì de pɔ́buri kũ àdi ga
ũro, pɔ́buri kũ àdi garomɛ.

24 Gbɛ̃ sĩnda pínki de lán sɛ̃̀ɛ bàmɛ,
ń gakuri de lán sɛ̃̀vu bàmɛ pínki.
Sɛ̃̀ɛ dì kori kɛ, a vú dì kɔ́tɛ,
25 ama Dikiri yã̀ dìgɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki.
Yã̀ pì mé à de baaru nna kũ ò kpàárɛ ũ.

2

Gbɛ̀ wɛ̃̀ndide

1 Abire yãi à yã̀ vãni sĩnda pínki tó kũ ékɛtona sĩnda pínkio
kũ manafikio kũ nèsɛgɔ̃bao kũ kɔ̃yakanaao. 2 Lákũ nékpãntɛ̃nɔ
dìgɔ̃ yɔ̃'i ni dɛ nà, àgɔ̃ Luda yã̀ kũ à de lán vĩ'ipu swáswa bà ni
dɛ lɛ se, de à le à gbã á surabana zé gũn, 3 tera sà kũ a dɔ̃ kũ
Dikiri mana. 4 À nai, àkũmɛ gbè wɛ̃̀ndide kũ ò gìi ũ, ama Luda
a sè bèɛrɛde ũ. 5 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ á gbè wɛ̃̀ndide kũ Luda tɛni a kpé ɛ̃
boonɔ ũ. Ákɔ̃nɔmɛ a gbàgbarinɔ ũ, adì sa kũ àdi káagu o kũ a
Nini gbãnao Yesu Kirisi gãi. 6 Zaakũ ò kɛ̃̀ Luda yãn ò pì:

Ǹ gwa, matɛn gbè ditɛ Zaiɔ̃,
ɛ̃pɛtɛna gbè bèɛrɛde kũ ma sè ũ.
Wé'i ni gbɛ̃ kũ àtɛni a náani kɛ kũro.

7 À de gbè bèɛrɛde ũ ákɔ̃nɔ kũ átɛni a náani kɛnɔnɛ, ama à de lɛ
gbɛ̃ kũ òtɛni a náani kɛronɔnɛro.

Gbè kũ kpéborinɔ pã̀ kpàì
mé à gɔ̃ kpé kusuru gbè mìde ũ.

8 Lɛn dɔ à de:

Gbè kũ òdi gɛ̃̀ sía ũ,
gbèsi kũ òdi kpáala ò létɛ ũ.
Ò gɛ̃̀ɛ sìa, kũ odi Luda yã̀ daro yãi. Lɛn Luda dìtɛńnɛ lɛ.

9 Ákɔ̃nɔmɛ buri kũ Luda ń sénɔ ũ, kínanɔ kũ sa'orinɔ ũ, a gbɛ̃
kũ ò kú adonanɔ ũ, de à Luda kũ à á sisi a bo gusiran, à gɛ̃̀ kãáo
a gupura bonsarɛde gũn sáabu kpá.

10 Á de Luda gbɛ̃nɔ ũ yãro,
ama tera sà a gɔ̃ ń ũ.
Luda dí sùru kɛ kãáo yãro,

ama tera à kɛ̀ kãáo.

Kunna ludanaanikɛrisarinɔ tɛ́

11 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ á de nibɔ kũ bòasunɔ ũ nà andunia
dí gũn, matɛn lɛ́ daáwa, à mì kɛ̃ á dà vãni kũ òdi zì ká kãáonɔa.
12 Àgɔ̃ kun gbɛ̃ bɛ̀ɛrɛdenɔ ũ kifirinɔ tɛ́. Lɛmɛ dɔ bee tó ò á dítɛ
yãvãnikɛrinɔ ũ, tó ò yã mana kũ átɛn kɛnɔ è, oni Luda sáabu
kpá gɔrɔ kũ ani suńyĩ.

13 À mì natɛ ikode kũ bisãsiri dìtɛnɔnɛ ń pínki Dikiri yãi,
kína kũ à gbãna vĩ deńlan yá, 14 ke gbãnade kũ à dìtɛ à
wɛ́ tã yãvãnikɛrinɔa à yãmanakɛrinɔ sáabu kpá. 15 Luda
pɔyenyĩnaan dí: Á yãmanakɛnaa gũn, áni yɔ̃nkɔ wésiradenɔ lɛ́
yĩtɛńnɛ. 16 Àgɔ̃ zĩdadenɔ ũ, ama àsun tó á gɔ̃na zĩdadenɔ ũ gɔ̃árɛ
vãnikɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ kun Luda zɔ̀blerinɔ ũ. 17 À bɛ̀ɛrɛ li gbɛ̃
sĩnda pínkinɛ. Àgɔ̃ ye á Yesude dakenɔi. À vĩna kɛ Ludanɛ. À
bɛ̀ɛrɛ lí kínanɛ.

18 Zĩkɛrinɔ, à mì natɛ á dikirinɔnɛ, à zɔ̃kɔ̃kɛ dɔ̃ńnɛ yã sĩnda
pínki gũn. Adi kɛ dikiri mana nèsɛdodenɔnɛ ńtɛ̃nɛnlo, ama kũ
ń gbɛ̃ pãsĩnɔomɛ se. 19 Tó ò wɛ́ tɑ̀áwa pã, tó a mɛna fɔ̃o Luda
yãi, abirekũ sáabu vĩárɛ. 20 Tó ò á gbɛ̃ á taari yãi, tó a mɛna fɔ̃o,
abirekũ tɔ́ nna vĩ máa? Ama tó a wari kɛ̀ yã mana kũ a kɛ̀ yãi,
tó a mɛna fɔ̃o, Luda ni á sáabu kpá. 21 Abire yãin Luda á sisi à
á sɛ́. Kirisi wari kɛ̀árɛ, à zɛ́ mɔ̀árɛ de àgɔ̃ tɛ́ a gèsɛgbɛɛi yãi.

22 Adi durunna kɛro,
odi ma à ékɛ tòro.

23 Kũ ò a sɔ̃sɔ̃, adi yã síńlaro. Kũ à wari kɛ̀, adi yã pãsĩ ke ońnɛro,
à zɛ̀ kũ Luda yãkpatɛkɛri manaomɛ. 24 Àkũ mɛ́ à ó durunnanɔ
dì a mìia, à gào lía, de ó bàka súngɔ̃ kú kũ durunnanɔ doro, ògɔ̃
kú yãmanakɛnaa gũn. A flàgbɛnɔ mɛ́ ò ó gbá aafia. 25 Zaakũ a
sãtɛ lán sãnɔ bà yã, akũ a arɛ dɔ̀ á Dàri kũ á Dãkpãriiooa tera
sà.

3

Kunna kɔ̃o

1 Nɔgbɛ̃nɔ sɔ̃, à á zĩda kpá á zãnɔa. Tó ń gbɛ̃kenɔ tɛn Luda yã
daro, á kunna ni ń litɛ. Bee tó ádi yãke ońnɛro, 2 oni e kũ á kun
gbãsĩ sari, akũsɔ̃ a á zĩda kpàḿma. 3 Àsun tó á nɔmanakɛ gɔ̃ mè
yã ũro, mìtãna ke nɔmanablebɔnɔ ke pɔ́kasadanaan yá. 4 Ama
àgɔ̃ de á nèsɛgũnyã kũ àdi lákaro ũ, nèsɛyĩda kũ zĩdabusanaao.
Abirekũ mɛ́ à bɛ̀ɛrɛ vĩ Ludanɛ. 5 Zaakũ lɛn nɔgbɛ̃ donyĩri kũ ń
wɛ́ dɔ Ludai yãnɔ ń zĩda kɛ̀kɛ lɛ, ò ń zĩda kpà ń zãnɔa. 6 Lɛn Sara
de lɛ, àdi Ibrahĩ yã ma, àdi a sísi Baa. Tó átɛn yã mana kɛ, tó átɛn
pɔ́ kũ òdi vĩna kɛnɛ yã daro, a Sara dàa sèn gwe. 7 Gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃,
àgɔ̃ kú kũńwo nɔgbɛ̃kɛ dɔ̃nnɛnaa gũn, àgɔ̃ yã maḿma, de pɔ́ke

súnkpáárɛ á aduakɛnaa gũnlo, zaakũ á de wɛ̀ndi gbablerinɔ ũ lɛɛlɛmɛ.
8 Abire gbɛra àgɔ̃ lédokɔ̃nɔ vĩ kɔ̃o á pínki. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda dɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃i, àgɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kɔ̃o, à busakɔ̃nɛ. 9 Àsungɔ̃ a vãni fĩna bo kũ a vãnioro. Àsungɔ̃ gbɛ̃ kũ à á sɔ̃sɔ̃ sɔ̃sɔ̃ro. À sa mana onɛ, zaakũ Luda á sisi de à arubarika daágu yãimɛ.
10 Gbɛ̃ kũ à ye àgɔ̃ kú nnamanan,
akũsɔ̃ à ye a kunna gɔ̃ mana,
à a lé kũ kũ yãvãni'onaao,
àsun tó ékɛ bo a lénlo.
11 Ade kpɛ li a vãninɛ, à a mana kɛ,
à aafia zé wɛtɛ àgɔ̃ téi.
12 Zaakũ Dikiri dìgɔ̃ gbɛ̃ mananɔ tàasi ká,
a sã kpá ń aduakɛnaai,
ama àdi mìkpɛrɛ zu yãvãnikɛrinɔnɛ.

Wétãmmana yãmanakɛna yãi

13 Tó á kokari vĩ kũ yãmanakɛnaao, dí mé ani wé tãáwaa?
14 Bee tó a wari kɛ̀ yãmanakɛna yãi, á arubarika vĩ. Àsungɔ̃ vĩna kɛ ń wétãmmanaanɛro, àsun tó á swɛ̀ kɛ̃águro. 15 À Kirisi dɔ̃ Dikiri ũ á swɛ̀ɛ gũn. Àgɔ̃ kú soru gũn gɔrɔ sĩnda pínki, de à le à yã we gbɛ̃ kũ àtɛni á la yã kũ á wé dɔii mìiia. 16 Àgɔ̃ ońnɛ busɛbusɛ kũ bɛ̀ɛrɛlinnɛnaao. À ońnɛ kũ nɛ̀sɛpurao dɔ, de wé'i gbɛ̃ kũ òtɛni á sɔ̃sɔ̃ á yãmanakɛna Kirisi gũnnɔ kũ.
17 Warikɛna Luda pɔyenyĩnaa gũn yãmanakɛna yãi mana de warikɛna yãvãnikɛna yãila.

18 Kirisi gà gɛ̀n do durunnakɛ̃mmana yãi. Taarisaride gà ókɔ̃nɔ taaridenɔ yãi, de à le à gé kũoo Luda kĩnaa. Ò a dɛ̀ mɛ̀ɛ gũn, akũ Luda a vù ninikɛ gũn. 19 A ninikɛ pìi gũn à gɛ̀ɛ à waazi kɛ̀ gyãwãnde kũ ò ń ká kpésirannɔnɛ. 20 Ò bò Luda yã kpɛmɛ yã, gɔrɔ kũ à mɛna ari Nuhu gɛ̀ɛ à gó'itɛ kɛ̀ à làkao. Gbɛ̃ kũ ò bò ín aafia gó pì gãinɔn dasiro, gbɛ̃nɔn sɔraakɔ̃. 21 Í pì mé à de á da'itɛkɛna kũ àdi á sura ba tera taka ũ. Da'itɛkɛnaa pì bi mɛ̀ gbãsĩworona yãnlo, lésɛna Ludanɛ kũ nɛ̀sɛpuraomɛ. Àdi ń sura ba, kũ Yesu Kirisi bò gan yãi. 22 À gbãna blè malaikanɔa kũ tãnanɔ kũ ń gbãnadenɔ kũ ń ikodenɔ, akũ à tà ludambɛ, à kú Luda ɔplai.

4

Bona kunna zĩn

1 Lákũ Kirisi wari kɛ̀ a mèn nà, ákɔ̃nɔ se à nɛ̀sɛ bire buri sé, zaakũ gbɛ̃ kũ à wari kɛ̀ a mèn, ade mìi kɛ̃ durunnaamɛ. 2 Gɔrɔ kũ à gɔ̃árɛ á kunnaa gũn, á dà vãni súngɔ̃ doárɛ arɛ doro, séde Luda pɔyenyĩnaa. 3 Á kunna kifirinɔ yãkɛnaa gũn yã mɔ̀ lɛ. Yã

á kú wé'isariyãkɛnaa gũn kũ dàvãninidɛnaao kũ wɛ̃dɛkɛnaao kũ pãpã kɔ̃kɔ̃o kũ wɛ̃mikɔ̃kɔ̃ bɛ̃nɛɛo kũ tãnagbagbana kũ Luda zǎaguo. 4 Kũ adì kakara kũńwo ń pãpã zɔ̃kɔ̃ɔ pì kɛnaa gũn doro, àdi kɛńnɛ yãbonsarɛ ũ, akũ òdi á tó vãni sí. 5 Oni ń yãkɛnanɔ baba Ludanɛ, kũ à yãkpatɛkɛna kũ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ kũ gyãwãndenɔ soru kè. 6 Ò baaru nna kpà bee gyãwãnde pìnɔnɛ se, de ò le ògɔ̃ kú ninikɛ gũn lán Luda bà, bee kũ yã vùtɛḿma mèɛ gũn lán gbɛ̃ sĩnda pínki bà.

Ludayãmarinɔ

7 Pɔ́ sĩnda pínki lakanaa kà kãni. Abire yãi àgɔ̃ de laakaridenɔ ũ, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ de àgɔ̃ adua kɛ yãi. 8 Yã kũ à de a pínkilan dí: Àgɔ̃ yekɔ̃i kũ nèsɛ mèn doo, zaakũ yenyĩ dì pɔ́ kútɛ durunnanɔa dasi. 9 À yàri kɛkɔ̃nɛ yãketekanaa sari. 10 Lákũ Luda gba dà á baadinɛ nà, à kpákɔ̃i kũ gba pìnɔ Luda gba buri donadona zĩkɛri mananɔ ũ. 11 Gbɛ̃ kũ à de waazikɛri ũ, à Luda yã ońnɛ. Gbɛ̃ kũ à de kpanyĩri ũ, à kpáńyĩ kũ gbãna kũ Luda a gbào, de à Luda tó kpá yã sĩnda pínki gũn Yesu Kirisi gãi. Àkũ mé à gakuri vĩ kũ gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Warikɛna Yesudekɛ yãi

12 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun tó yɔ̃ogwana pãsĩ kũ àtɛni á le bo á sarɛ lákũ yã dufu mé à á lé bàro. 13 Lákũ á bàka kú Kirisi warikɛnaa gũn nà, à pɔnna kɛo de à le àgɔ̃ pɔnna zɔ̃kɔ̃ vĩ gɔrɔ kũ Kirisi pì ni bo gupuraa kũ gakurio. 14 Tó ò á sɔ̃sɔ̃ Kirisi tó kũ à kúáwa yãi, á arubarika vĩ, zaakũ Luda Nini gakuride kúáwa. 15 Á gbɛ̃ke sún wari kɛ gbɛ̃dɛna ke kpãni'ona ke yãbɛ̃nɛkɛna ke gudɛ yãiro. 16 Tó a wari kè á Yesudekɛ yãi, àsun kɛárɛ wé'iyã ũro. À Luda sáabu kpá kũ Yesu tó kúáwa yãi. 17 Zaakũ wétãmmagɔrɔ kà, Luda gbɛ̃nɔn à nàa kũńwo. Lákũ ókɔ̃nɔmɛ à nàa kũoo káaku nà, ani láka kũ gbɛ̃ kũ ò gì Luda baaru nna mainɔo deramɛɛ?

18 Zaakũ gbɛ̃ mananɔ surabana zĩ'ũ,
yã ni bo kũ ludayãdarisarinɔ kũ durunnakɛrinɔo deramɛɛ?
19 Abire yãi gbɛ̃ kũ òtɛn wari kɛ Luda pɔyenyĩnaa gũnnɔ ń zĩda na ń Kèri náanidenɛ a ɔĩ, ò kpé ògɔ̃ yã mana kɛ.

5

Luda sã kpàsa gwanaa

1 Matɛn lé da ákɔ̃nɔ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa sà. Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔn ma ũ se. Má de wari kũ Kirisi kèɛ sèedade ũ, akũsɔ̃ ma bàka nigɔ̃ kú kũ gakuri kũ ani bo gupuraaao se. 2 Àgɔ̃ de kpàsa kũ Luda kàtɛárɛ dàrinɔ ũ. À ɔ likai kũ pɔyeinaao, adi kɛ tilasinlo, lákũ Luda yei nàmɛ. Adi kɛ ɔgɔwɛtɛna yãinlo. À kɛ kũ nèsɛ mèn doo dé. 3 Àsungɔ̃ gbãna mɔ gbɛ̃ kũ ò ń náárɛ á ɔĩ pìnɔaro. À tó á kunna gɔ̃ á sã pìnɔ

da a zɛ́a, 4 áni kífura kũ a gakuri dì lákaro le gɔrɔ kũ Sãdãriki ni su.

5 Ákɔ̃nɔ kɛfɛnnanɔ sɔ̃, à á zĩda kpá gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔa. Á pínki à á zĩda busakɔ̃nɛ à kpákɔ̃i, zaakũ
Luda dì ibɛrɛ sé kũ zĩdabirinɔ,
ama à gbɛ̃kɛ vĩ kũ zĩdabusarinɔ.
6 Abire yãi à á zĩda busa Luda gbãnadenɛ, ani á kara gɔrɔ kũ à dìtɛa. 7 À á yã'ũmmananɔ tónɛ pínki, zaakũ àdi laakari dɔáwa.

8 Á wé gɔ̃ dɔ, àgɔ̃ kú á laakariia. Á ibɛrɛ Ibilisi de lán músu ɔ́ɔdɔrii bàmɛ. Àtɛn kpátɛ kɛái, àtɛn gbɛ̃ wɛtɛ à kũ. 9 À gínɛ, à zɛ gbãna ludanaanikɛnaa gũn, zaakũ á dɔ̃ kũ á Yesude dake kũ ò kú andunia gũnnɔ ń pínki tɛn wari dokɔ̃nɔ pì kɛmɛ se. 10 Luda Arubarikasĩndapinkide á sisi a gakuri kũ àdi lákaroa Kirisi gũn. Tó a wari kɛ̀ fíti, ani á bo mana, ani á zɛ gíngin, ani á gba gbãna, ani á zĩni pétɛ. 11 Àkũ mé à gbãna vĩ ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

Lézammanaa

12 Ma takada fíti dí kɛ̀árɛ kũ ó gbɛ̃ndo Silasi ɔomɛ. À demɛnɛ gbɛ̃ náanide ũ. Ma lé dàáwa, má de a sèedade ũ kũ yã kũ ma ò de Luda gbɛ̃kɛ yãpura ũ. À zɛo gíngin. 13 Babilɔnu gbɛ̃ kũ Luda ń sé lán á bànɔ fɔ kpàáwa. Ma né Maaku fɔ kpàáwa dɔ. 14 À fɔ kpákɔ̃a kũ lépɛmmanaao yenyĩ gũn. Luda ákɔ̃nɔ kũ á kú Kirisi gũnnɔ gba aafia á pínki.

PITA TAKADA PLADE

Yãpurakpana sísina kũ Luda ó sísia

1 Makũ Simɔ Pita, Yesu Kirisi zɔ̀blerii, a zl̃rii, makũmɛ ma
takada dí kɛ̃ gbɛ̃ kũ ó Luda ó Surabari Yesu Kirisi ń gbá zé ò
a náani kɛ̀ lán ó bà à manakɛ gãinɔnɛ. 2 Gbɛ̃kɛ kũ aafiaao gɔ̃
papanaáwa Luda kũ ó Dikiri Yesuo dɔ̃naa gũn.
3 Luda ó sé ògɔ̃ kú a gakuri kũ a manakɛo gũmmɛ, à tò ó a
dɔ̃, akũ a Ludakɛgbãna ó gbá pɔ́ kũ à kũ̀ ògɔ̃ vĩ, de ó kunna le
à kɛ lɛɛlɛ kũ a yão. 4 Lɛn à yã̃ zɔ̃kɔ̃ bɛ̀ɛrɛde kũ à a lé sɛ̀wɛrɛnɔ
kɛ̀ lɛ, de a yãi ò bo andunia dà vãni kũ àdi ń yaka gũn ò Luda
kunna taka sé. 5 Yã̃ bire yãi à kokari kɛ manamana, à Luda
náani kɛ manakɛnaa gũn, à yã̃ mana kɛ dɔ̃naa gũn, 6 àgɔ̃ dɔ̃na
vĩ á zĩda kũnaa gũn, àgɔ̃ á zĩda kũna dɔ̃ mɛna gũn, àgɔ̃ mɛna
vĩ nana Ludaii gũn, 7 àgɔ̃ nana Ludai kɔ̃gbɛ̃kɛ gũn, àgɔ̃ gbɛ̃kɛ
vĩ kɔ̃o yenyĩ gũn. 8 Zaakũ tó á yã̃ birenɔ kũna, akũ òtɛn kara,
ánigɔ̃ kun pã karanaa sariro ó Dikiri Yesu Kirisi dɔ̃naa gũn.
9 Gbɛ̃ kũ à yã̃ birenɔ kũna sɔ̃ro, à a wé nàkɔ̃a, à gɔ̃̀ vl̀na ũmɛ.
À sãn kũ Luda durunna kũ à kɛ̀ yãnɔ kɛ̃̀arɛ. 10 Abire yãi ma
gbɛ̃nɔ, à kokari kɛ à yãpura kpá sísina kũ Luda á sísi à á séa.
Tó átɛn yã̃ birenɔ kɛ, áni fu zikiro. 11 Lɛmɛ oni gbãnakɛ kpáái
manamana lɛ, ánigɔ̃ kú kũ ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisio a
kpata kũ àdi lákaro gũn.
12 Abire yãimɛ, bee kũ á yã̃ birenɔ dɔ̃, akũsɔ̃ á zĩni pɛtɛna
yãpura kũ á kũnaa gũn, manigɔ̃ yã̃ pìnɔ dɔ́agumɛ. 13 Gɔrɔ kũ
má kpɛ́ kú ma sɔ̀ɔ gũn, matɛn da à mana màgɔ̃ té káágu yã̃ pìnɔ
dɔnaágu yãi. 14 Má dɔ̃ kũ ma bona ma sɔ̀n gɔrɔ ni ká tera, lákũ
ó Dikiri Yesu Kirisi gĩnakɛ à òmɛnɛ nà. 15 Mani kokari kɛ, de yã̃
pìnɔ le àgɔ̃ dɔ́agu gɔrɔ sĩnda pínki ma ga gbɛra.

Kirisi gakuri sèedadenɔ

16 Kũ o ó Dikiri Yesu Kirisi suna kũ gbãnao òárɛ, ódi té gara
kũ ò dà kũ ɔ̃ndɔ̃ooiro. O wé kɛ̀ pla kũ a zɔ̃kɔ̃kɛomɛ, 17 gɔrɔ kũ
De Luda bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ à a tó bò. À Luda zɔ̃kɔ̃ gakuride kòtoo mà
à pì a Né mèn do légelege yenyĩden a ũ, a yã̃ dì káagu. 18 O kòto
kũ à bò ludambɛ pìi mà gɔrɔ kũ ó kú kãao kpi kũ à kú adona
musu. 19 Abirekũ mɔ̀wɛrɛ kũ yã̃ kũ annabinɔ ò bi yãpuramɛ. À
mana à laakari dɔ yã̃ pìia fitila kũ àtɛn gu bùruburu pu ũmɛ ari
gudɔo susunɛ gɔ̃ gé futɛ á swɛ̃̀n, de gu le à dɔáwa. 20 À kũ à deńla
sà àgɔ̃ dɔ̃ kũ gbɛ̃ke dì fɔ̃ à yã̃ kũ annabii kɛ̃̀ Luda yãn bɔkɔtɛ a
zĩdaro. 21 Annabinɔ yãke dì bo bisãsiri pɔyeinaa gũnlo, ò Luda
yã̃ ò lákũ a Nini dòńnɛ arɛ nàmɛ.

2

Ɛkɛyãdannɛrinɔ

1 Annabi ékɛnɔ bò yã Isarailanɔ té. Lɛmɛ ékɛyãdannɛrinɔ ni bo á té lɛ se. Oni ékɛ kũ àdi tó ò kakatɛ ká Luda yãdannɛnan, ò ledi kpá Dikiri kũ à ń bói, oni ń zĩda kakatɛ kãnto. 2 Onigɔ̃ téńyĩ dasi ń wé'isariyãkɛnaa gũn, oni yãpura zé vãni bo ń yãi. 3 Ń wãkũkɛnaa gũn oni á ble kũ ékɛ kũ òdi bleao. Yãkpatɛ vùtɛḿma à gìi kɛ̀, i dì na ń Kakatɛri wénlo.

4 Zaakũ Luda dí malaika kũ ò durunna kɛ̀nɔ tóro, à ń ká tɔ̃nɔwɛɛ sira kũ à kú zĩtɛzĩtɛ gũn, àgɔ̃ ń kũna ari yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. 5 Adi andunia zĩ kũ a yãdarisari kũ ò kú a gũnnɔ tóro, à tò í dàńla. Ama à Nuhu kũ àdi manakɛna waazi kɛ bò kũ gbɛ̃nɔn suppla pãndenɔ. 6 À yã dà Sɔdɔmu kũ Gɔmɔraola à ń kákatɛ ò gɔ̃ túbu ũ, à ń ké lɛ yã kũ ani ludayãdarisarinɔ le sèeda ũ. 7 Ama à Lutu bò, gbɛ̃ mana kũ a nèsɛɛ yàka dokadarisari pìnɔ wé'isariyãkɛna yãi. 8 Gbɛ̃ mana pì kú ń té, yã vãni kũ àtɛn e akũsɔ̃ àtɛn ma lákũ gu dìgɔ̃ dɔ nà ỳa kũ a nèsɛmana yãi. 9 Lɛmɛ dɔ Dikiri gbɛ̃ kũ ò naainɔ bona yɔ̃ogwanaa gũn zé dɔ̃, akũsɔ̃ à gbɛ̃ vãni kũna dɔ̃ de à wé tãa yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩ. 10 A pãsĩn sà gbɛ̃ kũ òdi iko gya bonɔ ũ, ń mè dà vãninɔ mé àdi dońnɛ arɛ gbãsĩkɛnaa gũn.

Ɛkɛyãdannɛrii pìnɔ bi kùgbãnade karambaanidenɔmɛ. Dɔkɛna kũ malaika gakuridenɔ dì ń gba vĩnaro. 11 Malaika kũ ń gbãna kũ ń ikoo de gbɛ̃ pìnɔlanɔ dì we ò ń tó bɛ̃̀nɛ sí ò yã dimḿma Dikiri arɛro. 12 Gbɛ̃ pìnɔ dì yã kũ ò a gbá dɔ̃ro bɛ̃̀nɛ bomɛ. Bisãsiri bára mé à kúḿma, ò laasun vĩro. Ò ń í, de ò ń kũkũ ò ń dɛdɛ yãimɛ. Oni kakatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bà, 13 oni a vãni kũ ò kɛ̀ fĩna bońnɛ. Dàvãnikɛna fãnantɛ̃ dì kɛńnɛ nna. Gɔrɔ kũ òtɛn pɔ́ ble kãáo, òdi pɔnna kɛ kũ ń pónidɛnanɔ. Ń kunna á té bi mamberumɛ kũ gbãsĩo. 14 Zinakɛna kú ń wéa, durunnakɛna dì mɔḿmaro. Òdi manafiki kɛ gbɛ̃ kũ Luda yã dí zĩni pétɛ ń gũnlonɔnɛ. Wãkũ ń swɛ̃̀ɛ blè. Luda lé kɛ̀ńnɛmɛ. 15 Ò sa̋̀tɛ, ò kɛ̀ zé súsua, ò zé dokɔ̃nɔ sè kũ Bɛɔ né Balamu kũ à ye ɔgɔ vãni lenaai. 16 Zaaki pólɛbũnu'ina yã ònɛ lán bisãsiri bà, à kpàkɛ̃i a vãnikɛna yã musu, à gìnɛ kũ a yɔ̃nkɔkɛnaao. 17 Gbɛ̃ abirenɔn de lán ísɛ̃boki kũ ń í bàbanɔ bàmɛ, lán luku kũ à gɛ̃̀tɛ kũ ĩao bà. Gusira níkinikin Luda dìtɛńnɛ yàri ũ. 18 Òdi ĩa kori zɔ̃kɔ̃ dã, òdi ɔ̃ndɔ̃ kɛ gbɛ̃ kũ ò bò sãtɛna zén dufunɔnɛ kũ dàvãniyão kũ wé'isariyão. 19 Yã kũ àdi ń yaka zɔ̀nɔmɛ ń ũ, akũ òdi gɔ̃na zĩdadenɔ ũ lé séńnɛ. Zaakũ gbɛ̃ sĩnda pínki bi yã kũ à a swɛ̃̀ɛ blèe zɔ̀ɔmɛ.

20 Tó ò bò andunia yãgbãsĩkɛnan ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisi dɔ̃naa gãi, akũ ò tò yã pìi èra à ń daguraa kɛ̀, à ń swɛ̃̀ɛ blè,

ń kunna kpɛde vãni de a káakupɔla. 21 Tó odi yãpura zɛ́ dɔ̃ yãro, de abirekũ manańnɛ de kũ ò dɔ̀, gbasa ò kpɛ lì Luda yã kũ ò dàńnɛnɛla. 22 Yáasi kũ ò kɛ̀ díkĩnanɔ pàpa ń musu yãpura: Gbɛ̃da dì ɛra a pisii. Lɛmɛ dɔ: Alɛdɛ kũ ò a zú ò dì ɛra à mátɛmatɛ bɔkɔtɔmmɛ.

3

Dikiri sugɔrɔ zĩ

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, takada plade kũ ma kɛ̀árɛn dí. Takada mèn pla pínki pìnɔ gũn ma yã dɔ́águ de à vu in kũ laasun manaomɛ. 2 Má ye yã kũ Luda annabinɔ ò yãnɔ dɔ́águ kũ yã kũ ó Dikiri ó Surabarii dìtɛ a zĩrinɔnɛ ò òárɛo. 3 Àgɔ̃ dɔ̃ zaa káaku kũ gɔrɔ kpɛde zĩ zĩdapɔyeinakɛrinɔ ni su ò á fobo 4 ò pi: Adi a suna lé séroo? À kú máa? Ó denɔ gà, ama pó sĩnda pínki kú a gbèn zaa lákũ Luda andunia kàtɛ nàmɛ. 5 Kũ Luda yã ò yã à musu kũ anduniao kɛ̀, ò yã pìi kpà sãkoto. À zĩtɛ bò ín, à a kɛ̀ í pìi gãimɛ, 6 akũ í pìi dà andunia káakupɔla, à a kàkatɛ. 7 Luda yã'ona dokɔ̃nɔ pì mé à tò musu kũ andunia tera dío ditɛna té pɔ́ ũ ari gɔrɔ kũ ani yãkpatɛ kɛ kũ a yãdarisarinɔ, à ń kakatɛ.

8 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun tó yã díkĩna sãáguro: Gɔrɔ do de Dikirinɛ lán wɛ̀ wàa sɔɔro bàmɛ, wɛ̀ wàa sɔɔro sɔ̃ denɛ lán gɔrɔ do bàmɛ. 9 Dikiri mɛ̀fɛ̃ vĩ kũ yã kũ à a lé sɛ̀ kɛnaao lákũ gbɛ̃kenɔ tɛn da nàro, àtɛn mɛna kɛ kãáomɛ. À ye gbɛ̃ke kakatɛro, à ye gbɛ̃ sĩnda pínki nèsɛ litɛmɛ. 10 Dikiri sugɔrɔ nigɔ̃ de lán kpãni suna bàmɛ. Zĩ birea musu ni gɛ̃tɛ fìoo, a pónɔ ni té kũ ò pia, zĩtɛ kũ pó kũ ò kú a gũnnɔ nigɔ̃ kun doro. 11 Zaakũ pó sĩnda pínki ni kakatɛ lɛ, gbɛ̃ kpate burin ánigɔ̃ de a ũu? À tó á kunna gɔ̃ adona ludayãmarinɔ ũ 12 wédɔna a sugɔrɔi, à wé tã gɔrɔ pì ká likalika. Zĩ pìia musu ni té kũ, a puusu wãna ni a pónɔ yɔ́. 13 Ókɔ̃nɔ sɔ̃, ó wé dɔ ludambɛ dufu kũ zĩtɛ dufuooi kũ Luda a lé sèwɛrɛ. Gwen manakɛna nigɔ̃ kún.

14 Abire yãimɛ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, á wédɔna gɔrɔ pìii gũn à kokari kɛ àgɔ̃ kun mamberu sari taari sari, àgɔ̃ nna kũ Ludao. 15 À ó Dikiri mɛnakɛ ditɛ surabana ũ, lákũ ó gbɛ̃ yenyĩde Pɔlu takada kɛ̀árɛ nà kũ ɔ̃ndɔ̃ kũ Luda a gbào. 16 Yã pìnɔn Pɔlu ò takada kũ à kɛ̀nɔ gũn pínki. A takada pì gukenɔ dòrɔ dɔ̃na zĩ'ũ. Wésiradenɔ kũ gbɛ̃ kũ ń zɛna gbãnaronɔ dì yã pìnɔ litɛ kpɛdangara, lákũ òdi kɛ nà kũ Luda yã takada kparanɔ. Lɛn òdi ń zĩda da kakatɛnan lɛ.

17 Ákɔ̃nɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ á yã pì dɔ̃ nà kɔ̀, à laakari kɛ, de dokadarisarinɔ súń á sãtɛ kũ ń ékɛoro. Àsun bo á zɛna gbãnan à létɛro. 18 Àgɔ̃ gbã ó Dikiri ó Surabari Yesu Kirisi gbɛ̃kɛ

kũ a dɔ̃naaoo gũn. Àkũ mɛ́ à gakuri vĩ tera ari gɔrɔ sĩnda pínki! Aami.

YUHANA TAKADA KAAKU

Yã wɛ̃ndide

1 Yã kũ à kun zaa káaku kũ o a yã mà, akũ o a è kũ wɛ́o, o a
gwà, o ɔ nàa, yã wɛ̃ndide pì baaruun ótɛn kpáárɛ. 2 Wɛ̃ndide
pìi bò gupuraa, o a è, ókɔ̃nɔmɛ a sèedadenɔ ũ. Wɛ̃ndide pì kú De
Luda kĩnaamɛ yã, akũ à bò à sùwá. A baaruun ótɛn kpáárɛ. 3 Yã
kũ o mà, akũ o èen ótɛn oárɛ, de ákɔ̃nɔ se à le àgɔ̃ kú kũoo kɔ̃
gbɛ̃nɔ ũ, zaakũ ó kun kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ kũ De Ludaomɛ kũ a Né Yesu
Kirisi pìio. 4 Ótɛn yã dínɔ oárɛ de ó pɔnna le àgɔ̃ papana.

Luda bi gupuramɛ

5 Baaru kũ o mà a kĩnaa, ótɛn kpáárɛn dí: Luda bi gupuramɛ,
gusira kú a kĩnaaro, bee fíti. 6 Tó o pì ó kú kãao kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ,
akũ ó kú gusiran, ékɛn ótɛn to, ótɛn zĩ kɛ yãpuraaro. 7 Tó ó kú
gupuran, lákũ Luda kú gupuran nà, gbasa ó kun kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, a
Né Yesu aru dì ó durunna sĩnda pínki kɛ̃wá.

8 Tó o pì ó durunna vĩro, ótɛni ó zĩda kɛkɛmɛ, yãpura kúwáro.
9 Tó o ó durunnanɔ ò Ludanɛ, à náani vĩ, àdi yã kɛ a zéa, ani
ó durunna pìnɔ kɛ̃wá, ani yã bɛ̃nɛ pínki gowá. 10 Tó o pì ódi
durunna kɛro, o Luda dìtɛ ékɛde ũmɛ, a yã kú ó swɛ̃ɛ gũnlo.

2

1 Ma né yenyĩdenɔ, matɛn yã bire oárɛ de àsun durunna kɛro
yãimɛ. Ama tó á gbɛ̃ke durunna kè, ó Zɛkũnwode vĩ De Luda
kĩnaa, àkũmɛ taarisaride Yesu Kirisi ũ. 2 Àkũmɛ ó durunnanɔ
kútɛkɛbɔ ũ. Adi kɛ ó durunnanɔn adoro, kũ andunia pínki
gbɛ̃nɔ pɔ́oomɛ.

3 Tó ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, abirekũ mɔ̀wɛrɛ yãpura kũ ó a
dɔ̃. 4 Tó gbɛ̃ pì á a dɔ̃, akũ à a yã kũ à dìtɛnɔ kũnaro, ékɛdemɛ,
yãpura kú a swɛ̃ɛ gũnlo. 5 Gbɛ̃ kũ à a yã kũna sɔ̃, Luda yenyĩ
papana a gũn yãpura. Pɔ́ kũ ani tó ò dɔ̃ kũ ó kú a gũnn dí: 6 Gbɛ̃
kũ à pì á kú a gũn, séde àgɔ̃ kun lákũ Kirisi kun nà yã.

Yã dufu ditɛnaa

7 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, adi kɛ yã dufun matɛn oárɛro, yã zĩ kũ ò
dìtɛárɛ zaa káakumɛ. Yã zĩ pìimɛ yã kũ a mà ũ. 8 Bee kũ abireo
yã kũ matɛn oárɛ dufumɛ dɔ, òdi a yãpura e a kĩnaa kũ á kĩnaao,
zaakũ gusira tɛn gɛ̃tɛ, akũ gupura yãpura tɛn pu sà.

9 Gbɛ̃ kũ à pì a kú gupuran, akũ à zã a gbɛ̃dakegu, ade kú
gusira gũmmɛ ari tera. 10 Gbɛ̃ kũ à ye a gbɛ̃dakei kú gupuran,
a yãke dì tó gbɛ̃ke furo. 11 Gbɛ̃ kũ à zã a gbɛ̃dakegu kú gusiran,
à té gusiran, à dɔ̃ gu kũ àtɛn génlo, kũ gusira a vìna kù yãi.

12 Ma né yenyĩdenɔ, matɛni abirekũ oárɛ

kũ á durunnanɔ kɛ̀áwa a tɔ́ gãi yãimɛ.
13 Marenɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ á gbɛ̃ kũ à kun zaa káaku dɔ̃ yãimɛ.
Kɛfɛnnanɔ, matɛni abirekũ oárɛ
kũ a zǐi blè Setanwa yãimɛ.
Ma né yenyĩdenɔ, ma òárɛ
kũ á De Luda dɔ̃ yãimɛ.
14 Marenɔ, ma òárɛ
kũ á gbɛ̃ kũ à kun zaa káaku dɔ̃ yãimɛ.
Kɛfɛnnanɔ, ma òárɛ
kũ á gbãna vĩ, Luda yã kú á swɛ̀ɛ gũn dɔ,
akũsɔ̃ a zǐi blè Setanwa yãimɛ.

15 Àsungɔ̃ ye anduniairo, kesɔ̃ pɔ́ kũ ò kú a gũnnɔ. Tó gbɛ̃ ye anduniai, à ye De Ludairo. 16 Zaakũ yã kũ à kú andunia gũn pínki, mè pɔ́nidɛna kũ wépio kũ aruzɛkɛ ĩadãnaao, adi bo De Luda kĩnaaro, à bò andunia kĩnaamɛ. 17 Andunia tɛn gɛ̃tɛ kũ a pɔ́nidɛnaao, ama ludapɔyenyĩnakɛri nigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.

Kirisi ibɛrɛɛ
18 Ma né yenyĩdenɔ, gɔrɔ kpɛden ó kun dí. Lákũ a mà kũ Kirisi ibɛrɛ tɛn su nà, a ibɛrɛnɔ gĩnakɛ ò kɛ̀ dasi. Abirekũ mɔ̀wɛrɛ kũ ó kú gɔrɔ kpɛde gũn. 19 Gbɛ̃ pìnɔ bò ó kĩnaamɛ, ama ó gbɛ̃nɔnlo. Tó ó gbɛ̃nɔmɛ yã de ò kú kũoo. Ò bò de ò dɔ̃ kũ ń gbɛ̃ke de ó gbɛ̃ ũro yãimɛ.

20 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Luda a Nini dìárɛ, akũ á yãpura dɔ̃ á pínki. 21 Ma abire òárɛ, kũ á yãpura dɔ̃ yãimɛ, adi kɛ kũ á dɔ̃ro yãinlo. Á dɔ̃ kũ ékɛ ke dì bo yãpura gũnlo. 22 Dín ékɛde ũu? Gbɛ̃ kũ à gì Yesu Arumasihukɛnaaimɛ. Gbɛ̃ bire takan Kirisi ibɛrɛ ũ, à gì De Ludai kũ a Néomɛ. 23 Gbɛ̃ kũ à gì Luda Néi De Luda vĩro. Gbɛ̃ kũ à zɛ̀ kũ Luda Néo mé à De Luda vĩ dɔ.

24 À tó yã kũ a mà zaa káaku gɔ̃ kú á swɛ̀ɛ gũn. Tó yã kũ a mà zaa káaku pì kú á swɛ̀ɛ gũn, ákɔ̃nɔ sɔ̃, anigɔ̃ kú Luda Né gũn kũ a Deo. 25 Pɔ́ kũ Kirisi a lé sɛ̀wɛrɛn wɛ̀ndi kũ àdi lákaro ũ.

26 Ma yã bire òárɛ gbɛ̃ kũ òtɛni á sãtɛnɔ yã musu. 27 Ákɔ̃nɔ sɔ̃, Nini kũ a lè Kirisia kú á gũn. Á bàka kú kũ gbɛ̃ke yã dadanaárɛoro, zaakũ a Nini tɛn yã sĩnda pínki dadaárɛ, à yãpura vĩ, ékɛ kú a gũnlo. Lákũ àtɛn dadaárɛ nà, àgɔ̃ kú Kirisi gũn lɛ.

28 Tera sà ma né yenyĩdenɔ, àgɔ̃ kú a gũn, de gɔrɔ kũ à bò gupuraa, ó swɛ̀ gɔ̃ ditɛna, wé'i sún ó kũ a sugɔrɔ zĩro.

29 Zaakũ á dɔ̃ kũ Luda mana, àgɔ̃ dɔ̃ kũ yãmanakɛri sĩnda pínki bi a néɛmɛ.

3

Luda nɛ́nɔ

1 À gwa lákũ̄ De Luda yewái à kɛ̀ zɔ̃kɔ̃ nà ari àdi ó sísi a nɛ́nɔ. Ó a ũ̄ sɔ̃! Andunia ó dɔ̃ro, kũ̄ adi a dɔ̃ro yãi. 2 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, Luda nɛ́nɔn ó ũ̄ tera, lákũ̄ ónigɔ̃ de nà dí bo gupuraa kɔ̀ro. Ó dɔ̃ kũ̄ gɔrɔ kũ̄ ani bo gupuraa, ónigɔ̃ de lán a bà, zaakũ̄ óni a e lákũ̄ à de nà. 3 Gbɛ̃ kũ̄ à wɛ́ dɔi lɛ dì a swɛ̀ pu, lákũ̄ Kirisi swɛ̀ punaa nà.

4 Gbɛ̃ kũ̄ à durunna kɛ̀ɛ bò doka kpɛmɛ, zaakũ̄ durunnakɛna bi bona doka kpɛmɛ. 5 Á dɔ̃ kũ̄ Kirisi sù durunnakɛ̃mmana yãimɛ, durunna sɔ̃ à kú a swɛ̀ɛ gũ̄nlo. 6 Gbɛ̃ kũ̄ à kú a gũ̄n dìgɔ̃ kpɛ́ àgɔ̃ durunna kɛro. Durunnakɛri ke dí a ero, adi a dɔ̃ro.

7 Ma nɛ́nɔ, àsun tó gbɛ̃ke á sãtɛro, yãmanakɛri mɛ́ à mana, lákũ̄ Kirisi mana nà. 8 Gbɛ̃ kũ̄ àdi durunna kɛ bi Ibilisi pómɛ, zaakũ̄ Ibilisi durunna kɛ̀ zaa káakumɛ. Ibilisi yãnɔ kakatɛna yãimɛ Luda Né sù. 9 Gbɛ̃ kũ̄ Luda a ì dìgɔ̃ kpɛ́ àgɔ̃ durunna kɛro, zaakũ̄ Luda buri mɛ́ à kú a gũ̄n. Ani fɔ̃ àgɔ̃ kpɛ́ gɔ̃ durunna kɛro, kũ̄ Luda a ì yãi. 10 Lákũ̄ ó Luda nɛ́nɔ dɔ̃kɔ̃nɛ kũ̄ Ibilisi nɛ́nɔon dí: Gbɛ̃ kũ̄ àdi yã mana kɛro kesɔ̃ gbɛ̃ kũ̄ à ye a gbɛ̃dakeiro bi Luda nɛ́nlo.

Yekɔ̃inaa

11 Yã kũ̄ a mà zaa káakun dí: Ògɔ̃ yekɔ̃i. 12 Àsungɔ̃ de lán Kainu bàro. À de Setan pɔ́ ũ̄mɛ, akũ̄ à a dakũ̄na dɛ̀. Bɔ́ yã mɛ́ à tò à a dɛ̀ɛ? Kũ̄ a yãkɛna bɛ̀nɛ, akũ̄sɔ̃ a dakũ̄na pɔ́ mana yãimɛ. 13 Ma gbɛ̃nɔ, tó andunia zǎ́agu, àsun tó à bo á sarɛro. 14 Ó dɔ̃ kũ̄ o bo gan o gɛ̃ wɛ̀ndii gũ̄n, kũ̄ ó ye ó Yesude dakenɔi yãi. Gbɛ̃ kũ̄ à ye gbɛ̃iro bi gɛ̀ɛmɛ ari tera. 15 Gbɛ̃ kũ̄ à zǎ a gbɛ̃dakegu bi gbɛ̃dɛriimɛ. Á dɔ̃ kũ̄ gbɛ̃dɛri ke dìgɔ̃ wɛ̀ndi kũ̄ àdi lákaro vĩ a gũ̄nlo.

16 Yã kũ̄ ó yenyĩ pì dɔ̀aan dí: Kirisi a zĩda kpà ó yãi. Ókɔ̃nɔ sɔ̃, séde ò ó zĩda kpá ó Yesude dakenɔa. 17 Tó gbɛ̃ andunia pɔ́ vĩ, akũ̄ à è a Yesude dake kú pónidɛnaa gũ̄n, tó adi a wɛ̃nda gwaro, Luda yenyĩ kú a swɛ̀ɛ gũ̄n yá? 18 Ma né yenyĩdenɔ, òsungɔ̃ yekɔ̃i kũ̄ léoro. Ògɔ̃ yekɔ̃i yãpura gũ̄n kũ̄ ó yãkɛnaao. 19 Abire mɔ̀wɛrɛ kũ̄ yãpura gbɛ̃nɔn ó ũ̄, gbasa ó swɛ̀ le àgɔ̃ ditɛna Luda arɛ. 20 Tó ó laasun tɛni ó kù vĩ sɔ̃, ó dɔ̃ kũ̄ Luda zɔ̃kɔ̃ de ó laasunla, à yã sĩnda pínki dɔ̃.

21 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, tó ó laasun tɛni ó kù vĩ̃ro, ó swɛ̀ nigɔ̃ ditɛna Luda arɛ, 22 kũ̄ ó yã kũ̄ à dìtɛnɔ kũ̄na, akũ̄ ótɛn yã kũ̄ àdi kɛnɛ nna kɛ yãi, óni pɔ́ kũ̄ o gbèkaa e. 23 Yã kũ̄ à dìtɛwɛrɛn dí: Ò a Né Yesu Kirisi náani kɛ, ógɔ̃ yekɔ̃i lákũ̄ à dìtɛwɛrɛ nà. 24 Gbɛ̃

kũ à yã kũ à dìtɛnɔ kũna kú a gũn, Luda pì kú ade gũn se. Ó dɔ̃ kũ à kú ó gũn a Nini kũ à kpàwá yãi.

4

*Ninin*ɔ *dɔ̃kɔ̃nɛnaa*

1 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, àsun nini sĩnda pínki náani kɛro. À nininɔ tàasi ká à gwa, tó ò bò Luda kĩnaamɛ, zaakũ annabi ékɛnɔ dasi kὺ andunia gũn. 2 Yã kũ ani tó à Luda Nini dɔ̃n dí: Nini kũ à pì Yesu Kirisi sù bisãsiri ũ bò Luda kĩnaamɛ. 3 Nini kũ àdi zɛ kũ Yeṣuo lɛro dí bo Luda kĩnaaro. Kirisi ibɛrɛ kũ a mà àtɛn sun gwe. À kú andunia gũn kɔ̀.

4 Ma né yenyĩdenɔ, Luda gbɛ̃nɔn á ũ, a zì blè annabi ékɛ pìnɔa, zaakũ gbɛ̃ kũ à kú á gũn zɔ̃kɔ̃ de gbɛ̃ kũ à kú andunia gũnla. 5 Andunia gbɛ̃nɔmɛ ń ũ. Abire yãin òdi yã o andunia ágban, akũ andunia gbɛ̃nɔ dì ń yã ma. 6 Luda gbɛ̃nɔn ó ũ. Gbɛ̃ kũ à Luda dɔ̃ dì ó yã ma, gbɛ̃ kũ à de Luda pɔ́ ũro dì ó yã maro. Àkũ mɛ́ à tò ó Nini yãpurade dɔ̃kɔ̃nɛ kũ nini ékɛo.

*Ludam*ɛ *yenyĩde ũ*

7 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, ògɔ̃ yekɔ̃i, zaakũ yenyĩ dì bo Luda kĩnaamɛ. Gbɛ̃ kũ à yenyĩ pì vĩ bi Luda néme, à Luda dɔ̃. 8 Gbɛ̃ kũ à yenyĩ vĩro Luda dɔ̃ro, zaakũ Ludamɛ yenyĩde ũ. 9 Lákũ Luda a yenyĩ mɔ̀wɛrɛ gupuraa nàn dí: À a Né mèn do légelege zì andunia gũn, de ò wɛ̃ndi le kũ a gbãnao. 10 Yenyĩ pìin dí: Adi kɛ ókɔ̃nɔ mé ó ye Ludairo, Luda mé à yewái, akũ à a Né zì ó durunnanɔ kútɛkɛbɔ ũ. 11 Ma gbɛ̃ yenyĩdenɔ, lákũ Luda yewái lɛ nà, séde ògɔ̃ yekɔ̃i. 12 Gbɛ̃ke dí wé kɛ pla kũ Ludao zikiro, ama tó ó yekɔ̃i, Luda kú ó gũn, akũ a yenyĩ pì papana ó gũn.

13 Ó dɔ̃ kũ ó kú a gũn akũsɔ̃ à kú ó gũn, kũ à a Nini kpàwá yãi. 14 O è, a sèedadenɔn ó ũ, kũ De Luda a Né zì andunia Surabari ũ. 15 Gbɛ̃ kũ à ò gupuran kũ Yesu bi Luda Néme, Luda kú a gũn, akũsɔ̃ à kú Luda gũn. 16 Ó Luda yenawái dɔ̃, akũ ó a náani vĩ.

Ludamɛ yenyĩde ũ. Gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ yenyĩ vĩ kú Luda gũn, akũ Luda kú a gũn. 17 Pɔ́ kũ à tò yenyĩ pì papana ó gũnn dí: Ó swɛ̀ nigɔ̃ ditɛna yãkpatɛkɛgɔrɔ zĩmɛ. Zaakũ lákũ Kirisi de nà, ókɔ̃nɔ se, lɛn ó de lɛ andunia dí gũn. 18 Yenyĩ pìi dìgɔ̃ vĩna vĩro. Yenyĩ swáswa dì pé vĩnaa, zaakũ vĩna bi wétãmma yãmɛ. Vĩnade yenyĩ dìgɔ̃ swáswaro.

19 Ókɔ̃nɔ, ó yenyĩ vĩ, kũ Luda gĩnakɛ à yewái yãimɛ. 20 Tó gbɛ̃ pì á ye Ludai, akũ à zã̀ a Yesude dakei, ékɛdemɛ. Zaakũ gbɛ̃ kũ à ye a Yesude dake kũ à a èeiro, ani fɔ̃ àgɔ̃ ye Luda kũ adi a eroi yá? 21 Yã kũ à dìtɛwɛrɛn dí: Gbɛ̃ kũ à ye Ludai, séde àgɔ̃ ye a Yesude dakei.

5

Luda Né náanikɛnaa

1 Gbɛ̃ kũ àdi Yesu náani kɛ Arumasihu ũ, Luda mé à ade ì. Gbɛ̃ kũ à ye dei ye a néimɛ se. 2 Tó ó ye Ludai, akũ ó yã kũ à dìtɛnɔ kũna, abire mé à mɔ̀wɛrɛ kũ ó ye Luda néɲɔi. 3 Zaakũ yena Ludai mé à de yã kũ à dìtɛnɔ kũna ũ. Yã kũ à dìtɛ pìnɔ de aso ũ sɔ̃ro. 4 Zaakũ gbɛ̃ kũ Luda a ì dì zɛ̀ ble anduniaamɛ. Ó ludanaanikɛna mé àdi tó ò zɛ̀ ble anduniaa. 5 Dí mé àdi zɛ̀ ble anduniaaa? Séde gbɛ̃ kũ à sì kũ Yesu bi Luda Némɛ.

Yesu Kirisi sèedadenɔ

6 Yesu Kirisi pìin gbɛ̃ kũ à sù à da'itɛ kè à a aru kɔ̀tɛ ũ. Adi kɛ da'itɛmɛ adoro, à da'itɛ kè à a aru kɔ̀tɛ se. Luda Ninin a sèedade ũ, zaakũ àkũmɛ yãpurade ũ. 7 Sèedadenɔ kun mèn aakɔ̃mɛ. 8 Luda Nini kũ í pìio kũ aru pìio. Pɔ́ mèn aakɔ̃ pìnɔ pínki dokɔ̃nɔmɛ. 9 Lákũ odì bisãsiri sèedakɛna sí nà, Luda sèedakɛna de abirekũla, zaakũ Luda yã pìi ò a Né yã musumɛ. 10 Gbɛ̃ kũ àdi Luda Né náani kɛ sèedaa pì vĩ a swɛ̃̀ɛ gũn. Gbɛ̃ kũ adi Luda yã síro Luda pìi dìtɛ ékɛde ũmɛ, zaakũ adi yã kũ Luda ò a Né musu síro. 11 Yã kũ à òon dí: Luda ó gba wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro, wɛ̃̀ndii pì sɔ̃ à kú a Né kĩnaamɛ. 12 Gbɛ̃ kũ à Luda Né vĩ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. Gbɛ̃ kũ à Né pì vĩro wɛ̃̀ndii pì vĩro.

Wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro

13 Matɛn yã birenɔ oárɛ, ákɔ̃nɔ kũ átɛn Luda Né náani kɛnɔ, de àgɔ̃ dɔ̃ kũ á wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro vĩ. 14 Pɔ́ kũ à tò ó swɛ̃̀ɛ dìgɔ̃ ditɛna Luda arɛn dí: Tó o pɔ́ wé kèa lákũ à pɔ yei nà, àdi sí kũoo. 15 Lákũ ó dɔ̃ kũ àdi ó wékɛ ma nà, ó dɔ̃ kũ pɔ́ kũ o wé kèaa pì o gĩnakɛ o lè kɔ̀.

16 Tó gbɛ̃ a Yesude dake è, àtɛn durunna kũ àdi ń kakatɛro kɛ, à wé kɛ de Luda a gba wɛ̃̀ndii. Durunna kũ àdi ń kakatɛron má téa. Durunna kũ àdi ń kakatɛ kun, adi kɛ abirekũn ma pì à wé kɛ a musuro. 17 Yãvãnikɛna sĩnda pínki bi durunnamɛ, ama durunna kũ àdi ń kakatɛro kun.

18 Ó dɔ̃ kũ gbɛ̃ kũ Luda a ì dìgɔ̃ kpé àgɔ̃ durunna kɛro, zaakũ Luda Né dì a dãkpã, Setan dì fɔ̃ à ɔ naaro. 19 Ó dɔ̃ kũ Luda gbɛ̃nɔn ó ũ, bee kũ andunia pínki kú Setan ɔĩmɛ. 20 Ó dɔ̃ kũ Luda Né sù, akũ à ó wé kɛ̃̀, de ò le ò Yãpurade dɔ̃. Ó kú Yãpurade pìi gũn kũ a Né Yesu Kirisio. Àkũmɛ Luda yãpurade pì ũ. Àkũmɛ wɛ̃̀ndi kũ àdi lákaro ũ.

21 Ma né yenyĩdenɔ, à laakari kɛ tãnanɔi.

YUHANA TAKADA PLADE

Yãpura kũ yenyĩo

1-2 Makũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, makũmɛ ma takada díkĩna kɛ̀ nɔgbɛ̃ kũ Luda sɛ̀ɛnɛ kũ a nénɔ. Má yeái yãpura gũn, yãpura kũ à kú wá gũn, akũsɔ̃ anigɔ̃ kú kũoo gɔrɔ sĩnda pínki yãi. Makũmɛ madoro, kũ gbɛ̃ kũ ò yãpura pì dɔ̃nɔmɛ ń pínki. 3 De Luda kũ a Né Yesu Kirisio gbɛ̃kɛ kɛárɛ kũ sùruuo, ò á tó kũ aafiaao yãpura kũ yenyĩoo gũn.

4 Kũ ma è á né kenɔ kú yãpura gũn lákũ De Luda dìtɛwɛrɛ nà, ma pɔ kè nna manamana. 5 Tera sà nɔgbɛ̃, matɛni wé kɛmma. Adi kɛ dokayã dufun matɛn onnɛro, yã kũ ó vĩ zaa káakumɛ. Ògɔ̃ yekɔ̃i. 6 Yenyĩn dí: Ògɔ̃ yã kũ Luda dìtɛnɔ kũna. Yã kũ Luda dìtɛ pìin dí: Ògɔ̃ kú yenyĩ gũn lákũ a mà zaa káaku nà.

7 Gbɛ̃kɛkɛrinɔ dàgula andunia gũn dasi, òdi pi Yesu Kirisi dí su bisãsiri ũro. Gbɛ̃ bire takanɔ bi gbɛ̃kɛkɛrinɔmɛ, Kirisi ibɛrɛnɔmɛ. 8 À laakari kɛ, àsun tó zĩ kũ a kè kɛ pãro. À tó à á láada le papana. 9 Gbɛ̃ kũ à vì Kirisi yãdannɛnala Luda dɔ̃ro. Gbɛ̃ kũ à zè kũ yã pìio De Luda vĩ kũ a Néo ń pínki. 10 Tó gbɛ̃ sù yã dadaárɛ, tó à yã bire kũnaro, àsun a síro. Àsun gbãnakɛ kpái sero. 11 Zaakũ gbɛ̃ kũ à gbãnakɛ kpài bàka kú kũ a vãnikɛnanɔomɛ.

Lézammanaa

12 Má yã vĩ dasi mà oárɛ, ama má ye mà kɛ̃árɛ takada gũnlo. Má tãmaa vĩ mà su wé kpátɛái, ò yã o kɔ̃o wédewɛ, de ò pɔnna le àgɔ̃ papana. 13 N vìni kũ Luda sɛ̀ nénɔ fɔ kpàáwa.

YUHANA TAKADA AAKƆDE

Luda zĩkɛrinɔ sinaa

1 Makũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, makũmɛ ma takada díkĩna kɛ̀ ma gbɛ̃ yenyĩde Gayusinɛ. Má yenyĩ yãpura gũn. 2 Ma gbɛ̃ yenyĩde, madìgɔ̃ adua kɛnnɛ, de ǹgɔ̃ aafia, yã sĩnda pínki le à bo kũnwo nna, lákũ n kunna mana nà. 3 Kũ ó gbɛ̃nɔ sù, ò òmɛnɛ lákũ ń yãpura kũna nà, ń kú a gũn, akũ ma pɔ kè nna manamana. 4 Gɔrɔ kũ ma mà kũ ma nénɔn kú yãpura gũn pínki, pɔnna ke demɛnɛ abirelaro.

5 Ma gbɛ̃ yenyĩde, ń náani vĩ zĩ kũ ndì kɛ ó gbɛ̃nɔnɛ gũn, atɛ̃nsa nibɔnɔ. 6 Ò n yenyĩ yã ò sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ zàna kɛńnɛ, lákũ à mana ò kɛ Luda zĩ gũn nà. 7 Zaakũ ò dà zén kũ Kirisi tɔ́o, odi kpányĩ le Yesusaridenɔ kĩnaaro. 8 À kɔ̃ sìo ògɔ̃ gbɛ̃ dí takanɔ yàri kɛ, de ògɔ̃ de ń zĩkɛri dakenɔ ũ yãpura baarukpanaa gũn.

9 Ma takada ke kɛ̀ n sɔsi gbɛ̃nɔnɛ, ama Diotɛrɛfɛ denlawɛtɛri ye ó yãiro. 10 Abire yãi tó ma su, mani bo kũ yã kũ àdi kɛnɔ kũ yã vãni kũ àdi diwánɔ. Yã pìi dì kánɛ póke ũro, àdi ó gbɛ̃nɔ síro, bee se àdi gí gbɛ̃ kũ ò ye ò ń sínɔnɛ, àdi sɔsi zé zɔ̃ńnɛ.

11 Ma gbɛ̃ yenyĩde, ǹsun yã bɛ̀nɛ dadaro, sé yã mana. Gbɛ̃ kũ àdi yã mana kɛmɛ Luda pó ũ, gbɛ̃ kũ àdi yã vãni kɛ Luda dɔ̃ro. 12 Gbɛ̃ sĩnda pínki dì Dɛmɛtɛriu tó nna sí. Bee yãpura a zĩdanda dì a sáabu kpá se. Ókɔ̃nɔ odì a sáabu kpá dɔ, akũ ń dɔ̃ kũ ó sèedakɛna náani vĩ.

Lézammanaa

13 Má yã vĩ dasi mà onnɛ, ama má ye mà kɛ̃nnɛ takada gũnlo. 14 Má tãmaa vĩ ò wɛ́ kɛ pla tera, ò yã o kɔ̃o wɛ́dewɛ.

15 Luda n tó kũ aafiaao. N gbɛ̃nnanɔ fɔ kpàmma. Ǹ fɔ kpá ó gbɛ̃nnanɔa dodo.

TIRE
TE YUDU U YORUA

Yudu u sãaWa Yesu Kirisin wɔnɔ turo. Yesugibu kpurowa u tire te yorua. Saa ye, gaba seewa ben suunu sɔɔ ba sõɔsi weesuginu sõɔsimɔ ni nu koo de ben Yesun yigbɛnu nu karana. Tɔn be ba sõɔsi ni mɔ̀ mi, ba wãawa kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ. Adama Gusunɔ u koo bu kam koosia nge mɛ u yeruku tɔmbu gabu kua be ba ǹ nùn mɛm nɔɔwɛ. N weenɛwa Yesugibu bu ka tii yina. Domi ba Gusunɔn gari mɔ yi yi sãa gem sere ka baadommaɔ. Yiya n weenɛ ba n da dendi.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, naasu 3-16.
3. Yiirebu ka kirɔ, naasu 17-23.
4. Siara dãakibu, naasu 24-25.

Tɔbiribu

1 Nɛ Yudu, Yesu Kirisin yoo, nɛ wi na sãa Yakɔbun wɔnɔ, na bɛɛ tire teni yoruammɛ, bɛɛ be Gusunɔ Baaba u soka. U bɛɛ kĩ, ma u bɛɛ kõsu Yesu Kirisin sõ.

2 Gusunɔ u n bɛɛ wɔnwɔndu ka alafia ka kĩru sosiammɛ.

Keu koosio weesugibu
(I maa mɛɛrio Piɛɛ II, 2:1-17)

3 Nɛn kĩnasibu, na raa kĩ n bɛɛ tireru yorua, nɛ ka bɛɛn faaban garin sõ, adama wee tɛ̃ n kua tilasi n ka bɛɛ tire teni yorua n ka bɛɛ hania koosia kpa i ka gari yi i naanɛ doke suna yi Gusunɔ u wigibu wɛ̃ nɔn teeru sere ka baadommaɔ. 4 Domi tɔn kõsobu gaba dua gbɛnum bɛɛn suunu sɔɔ be ba Gusunɔn durom gɔsikia, bu ka ben kom kõsum gafara wa, ma ba Yesu Kirisi yina, wi u sãa bɛsɛn Yinni boko. Saa gasɔ gasɔn diya ba yorua ye n koo bu deema siribun biru.

5 Baa mɛ i ye kpuro yɛ̃ sãa sãa, ka mɛ, na kĩ n bɛɛ yaayasia ma ye Yinni Gusunɔ u Isirelin tɔmbu wɔra saa Egibitin tem di u kpa, yen biru u be ba ǹ naanɛ doke kam koosia. 6 I maa wɔllun gɔradoba yaayo bèn ayera kun bu turie, ma ba ben tiin wãa yeru gɛma ba deri. Gusunɔ u ka bu yɔni bɔkua, u kpɛ̃ɛ yam wɔ̃kuru sɔɔ ba ka siribun tõɔ bentembereru mara. 7 Mɛya maa Sodomu ka Gomɔra, ka wuu si su su sikerenɛ, si kpuron tɔmbu ba maa daa bɛrɛtɛkɛ kua, tɔn durɔbu ka tɔn durɔbu ba tii sankunamɔ. Ba wuu si kpeerasia ka dõɔ wi u ku ra gbi, ma n kua yĩreru tɔmbun sõ.

8 Ka mɛ, tɔn kõso be maa, ben bwisikunu sɔɔ ba ka toranu tii disi dokemɔ, ba ǹ wirugibu wiru kpĩiyammɛ ma ba wɔllun yi-ikogibu wɔmmɔ. 9 Adama Misɛli, wi u sãa Gusunɔn gɔradoban

wirugii, u ɲ kãka u Setam taarɛ wɛ̃ ka wɔmburu dɔma te ba sanna ba Mɔwisin goru sikirinɛ, adama u Setam sɔ̃ɔwawa u nɛɛ, “Yinni Gusunɔwa u koo nun gerusi.” 10 Adama tɔn kɔ̃so be, ye ya kun bu yeeri yeya ba wɔmmɔ, ye ba maa mɔ̀ ka marumaruru nge yɛɛ yeya ya bu kam koosiamɔ. 11 Nɔni swãarugiba ba sãa. Domi ba Kaɛnin yira swĩi, ba tii sure toraru sɔɔ bu ka are wan sɔ̃ nge mɛ Balamu u kua, ma ba Gusunɔ seesi nge mɛ Kore u kua, ma ba tii kam koosia. 12 Tɔn be, ba sãawa sankara kowobu bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra ko kĩrun sɔ̃ sɔɔ, ba ka bɛɛ dimɔ, ka sekuru sariru, ba ben tii nɔɔrimɔ tɔna. Ba sãawa nge guru winu ni woo ga bɔrikiamɔ, ni nu ku ra ka gura nɛ. Ba sãa nge dãa ni nu dɛrura nu ɲ binu mɔ, ni ba wuka ka gbiniɔ, ni nu gu mam mam. 13 Ba sãawa nge nim wɔ̃kun nim kure ni nu kukumɔ. Nge mɛ nu nin yakeru kɔ̃ɔmɔ mɛya ba maa ben sekuru sari kom sɔ̃ɔsimɔ. Ba sãawa nge wɔllun kperi yi yi yin swaa bie, Gusunɔ u bu yam wɔ̃ku te ta kpã yiiye tè sɔɔ ba koo du ka baadomma.

14 Enɔku maa, wi u sãa Adamun sikadobun tɔ̃ka nɔɔba yiruse u Gusunɔn gari gerua ben sɔ̃ u nɛɛ, wee, Yinni u sisi ka win gɔrado dɛɛro dabi dabiru 15 u ka baawure kpuro siri kpa u ka Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sarirugibu kpuro taarɛ wɛ̃ ben kom kɔ̃sum kpuron sɔ̃ mɛ ba kua Gusunɔn gɛndun sɔ̃, ka maa gari kɔ̃sin sɔ̃ yi torobu be ba ɲ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ ba nùn gerusi. 16 Tɔn be, ba ra n wure, gãanu sari ni nu ra bu wɛ̃re, ben binɛ bu kpare. Ba ra woo kana gari gere, ba maa tɔmbu gari dori sɔ̃ɔmɔ bu ka yɛ̃robun gãanu wa.

Yiirebu ka kirɔ

17 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu, n weenɛ i gari yi yaaya yi bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin gɔroba raa gerua. 18 Domi ba bɛɛ sɔ̃ɔwa ma sanam dãakim sɔɔ tɔn yaako kowoba koo na be Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ɛ sarira koo de ben binɛ ya n bu kpare. 19 Beya ba ka karanaa naamɔ, ba ben tiin bwisikunu mɔ̀, ba ɲ Hunde Dɛɛro mɔ. 20 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu, i tii tãsisio bɛɛn naanɛ doke dɛɛrabu sɔɔ i n kanaru mɔ̀ ka Hunde Dɛɛron dam. 21 I tii nɛnuɔ Gusunɔn kĩru sɔɔ, i n ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin wɔnwɔndu mara te ta koo ka bɛɛ wãaru te ta ku ra kpe naawa.

22 I ben wɔnwɔndu waawo be ba gɔ̃rusu yiru yiru mɔ̀. 23 I n gabu gawamɔ dɔ̃ɔ sɔɔn di i n bu faaba mɔ̀. I maa gabun wɔnwɔndu waawo ta n ka bɛrum mɛnnɛ, adama i n ben toranu tusa sere ka ben yabenɔ ni ben daa ya disinu tɛɛni.

Siara dãakibu

24-25 Gusunɔ turo sãa bɛsɛn Faaba kowo wi u koo kpĩ u bɛɛ kɔ̃su i ku ka wɔruma, kpa u bɛɛ terasia win yiiko sɔɔ taarɛ sariru sɔɔ ka nuku dobu. Wiya u yiiko ka kpãaru ka dam ka girima mɔ saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin min di, yee yellun di, ka tɛ̃, sere ka baadommaɔ. Ami.

ZIA YÃ BIRINA YUHANANƐ

Kirisi ena wégupu gũn 1:1-1:20
Takadakɛ̃na sɔsi mèn supplanɔ gbɛ̃nɔnɛ 2:1-3:22
Takada kokona kũ a kãni'ɔ mèn supplanɔ gogonaao 4:1-8:1
Kãkãki mèn supplanɔ pɛnaa 8:2-11:19
Kwã kũ nɔ̀bɔ pãsĩ mèn planɔ 12:1-14:20
Luda pɔfɛ̃ kɛrɛ mèn supplanɔ atɛ̃na anduniaa 15:1-19:5
Kirisi suna à kí ble zĩtɛ 19:6-20:15
Musu dufu kũ zĩtɛ dufuo 21:1-22:21

Takada díkĩna boki

1 Luda yã̀ kũ àtɛn su kɛ mɔ̀ Yesu Kirisinɛ de à biri a
zɔ̀blerinɔnɛ, akũ à a malaikaa zì̀ makũ Yuhana a zɔ̀bleriia, à
tò ma yã̀ pìi dɔ̀. 2 Luda yã̀ kũ Yesu Kirisi de a sèedade ũn ma è,
akũ matɛn o. 3 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ à zia yã̀ díkĩna kyó kɛ̀ ũ
kũ gbɛ̃ kũ ò a yã̀ mà ò kũnanɔ, zaakũ a gɔrɔ kà kãni.

4 Makũ Yuhana makũ mé ma takada díkĩna kɛ̃ sɔsi mèn
suppla kũ ò kú Asia bùsuu gũnnɔnɛ. Luda kũ à kun yã̀, à kun
tera, akũsɔ̃ àtɛn su kũ a Nini mèn suppla kũ ò kú a gbà arɛnɔ
5 kũ Yesu Kirisi kũ à de sèedade yãpura ũo ò gbɛ̃kɛ kɛárɛ, ò á
gba aafia. Yesu pìimɛ gàavu káaku ũ, àkũmɛ andunia kínanɔ
gbãnade ũ. À yewái, à ó bo ó durunnanɔn kũ a aru gbãnao,
6 à ó ká kpatan Luda a de gbàgbarinɔ ũ. Àkũ mé à gakuri kũ
gbãnao vĩ gɔrɔ sĩnda pínki! Aami. 7 Ǹ gwa, àtɛn su ludambɛ
lukun. Gbɛ̃ sĩnda pínki ni a e, bee gbɛ̃ kũ ò a zɔ̃̀nɔ, andunia buri
sĩnda pínki ni wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ a yã̀ musu. Lɛmɛ! Aami.

8 Dikiri Luda pì: Makũmɛ Alafa kũ Omɛgao ũ,
Gbãnasĩndapinkide kũ má kun yã̀, ma kun tera, akũsɔ̃ matɛn
su.

Yesu Kirisi bo à suna Yuhanaa

9 Makũ Yuhana á gbɛ̃ do kunna Yesu gũn kɔ̃ gbɛ̃nɔn ó ũ wari
gũn, kíblenaa gũn, mɛnakɛ gũn. Ma kú ísira luan kũ òdi pi
Patamɔ Luda yã̀ kũ Yesu de a sèedade ũ yãi. 10 Dikiri gɔrɔ zĩ
Luda Nini sùma, akũ ma kòto gbãna mà ma kpɛ lán kãkãki'ũ bà
11 à pì: Ǹ pɔ́ kũ n è kɛ̃ takada gũn, ń kpãzã sɔsi mèn suppla kũ
ò kú wɛ̃tɛ díno gũnnɔnɛ: Ɛfesu, Simiina, Pɛɛgamumu, Tiatira,
Saadi, Filadɛlɛfia kũ Laodiseao.

12 Akũ ma litɛ, de mà gbɛ̃ kũ àtɛn yã̀ o kũmaoo pì e. Kũ ma litɛ
lɛ, ma wura fitiladibɔɔ è mèn suppla. 13 Ma gbɛ̃ke è fitiladibɔɔ
pìnɔ té lán bisãsiri né bà. À utagyaba dana, àtɛn gátɛ a gbá léa, à
wura asa dɔ a gbãn. 14 A mìkã de púu táitai lán sãkã ke buu bà, a
wé de lán ténɛnɛ bà. 15 A gbá tɛn té kɛ lán mɔ̀gotɛ̃ kũ òtɛn baasa
tévura gũn bà. A kòto de lán ísɔ̃kɛna kĩni bà. 16 À susunɛnɔ kũna

a ɔplan mèn suppla, fɛ̃nɛda lénna kpa plapla tɛn bo a lén. A ãn tɛn té kɛ lán ifãntɛ̃ gbãna bà.

17 Kũ ma a è, ma lɛtɛ a gbá sarɛ, ma gɔ̃ sàii. Akũ à a ɔpla nàma à pì: Ǹsun tó vĩna n kũro. Makũmɛ Arɛde kũ Kpɛdeo ũ, 18 gbɛ̃ kũ àdigɔ̃ kun ũ. Ma ga, akũ má kun, akũsɔ̃ manigɔ̃ kun ari gɔrɔ sĩnda pínki. Má ga kũ gyãwãnwo mɔ̀nɛnɔ kũna. 19 Ǹ pɔ́ kũ n è kɛ̃, pɔ́ kũ ò kunnɔ kũ pɔ́ kũ oni su a kpɛnɔ pínki. 20 Susunɛ mèn suppla kũ n è ma ɔplan pìnɔ kũ wura fitiladibɔ mèn suppla pìnɔ asirin dí: Susunɛ mèn suppla pìnɔ bi sɔsi mèn suppla pìnɔ zǐrinɔmɛ, fitiladibɔ mèn suppla pìnɔ bi sɔsi mèn suppla pìnɔmɛ.

2

Ɛfesudenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Ɛfesu sɔsi zǐriinɛ: Makũ kũ má susunɛ mèn supplanɔ kũna ma ɔplan, matɛn kure wura fitiladibɔ mèn supplanɔ té, makũ mé ma yã díkĩna ò. 2 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃ kũ zĩ kũ ntɛn kɛo kũ n mɛnakɛnaao. Ndì we ǹ gbɛ̃ bɛ̃nɛnɔ ditɛro. Gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ Luda zǐrinɔ ũ, akũsɔ̃ ò de a ũro, n ń lé n gwà n è ékɛdenɔmɛ ń ũ. 3 N mɛna fɔ̃, n wari kɛ̀ ma tó yãi, ńdi kpasaro. 4 Ama má yã vĩ kũnwo. Yenyĩ kũ ń vĩmɛnɛ káaku bùsa. 5 Ǹ tó n kunna zĩ zaa gɔrɔ kũ ńdi busaro yã dɔngu. Ǹ nèsɛ litɛ, ǹgɔ̃ yã kũ ndì kɛ yãnɔ kɛ. Tó ńdi kɛ lɛro, mani sunyĩ, mà n fitiladibɔ go. 6 Bee kũ abireo ń yã díkĩna vĩ, ń zã Nikolaitãnɔ yãkɛnanɔn lákũ ma zǎńgu nà. 7 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma: Mani gbɛ̃ kũ à zǐi blè gba zé à lí wɛ̃ndide kũ à kú Luda aruzennaa gũn né ble.

Simiinadenɔ yã

8 Ǹ kɛ̃ Simiina sɔsi zǐriinɛ: Makũ kũ má de Arɛde kũ Kpɛdeo ũ, ma ga ma ɛra ma vu, makũ mé ma yã díkĩna ò. 9 Má wétãmma kũ òtɛn mɔnnɛ dɔ̃ kũ n takasikɛnaao. Bee kũ abireo aruzɛkɛdemɛ n ũ. Gbɛ̃ kũ òdi pi Yudanɔmɛ ń ũ akũsɔ̃ ò de a ũronɔ, kũ ń aduakɛkpɛ de Setan pɔ́ ũ, má dɔ̃ lákũ òdi yã dimma nà. 10 Ǹsun vĩna kɛ wari kũ ĩni kɛnɛro. Ǹ ma, Ibilisi ni á gbɛ̃kenɔ ká kpésiran de à á yɔ̃ à gwa, ani wé tãáwa ari gɔrɔ kuri. Ǹgɔ̃ náani vĩ ari ǹgɔ̃ gé gao, mani aruzenna kɛnnɛ yàri ũ. 11 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma: Ga plade ni wari dɔ gbɛ̃ kũ à zǐi blèearo.

Pɛɛgamumudenɔ yã

12 Ǹ kɛ̃ Pɛɛgamumu sɔsi zǐriinɛ: Makũ kũ má fɛ̃nɛda lénna kpa plapla kũna, makũ mé ma yã díkĩna ò. 13 Má n kúki dɔ̃, gu kũ Setan gbà kummɛ. Ń ma yã kũna, ńdi ledi kpámairo, bee gɔrɔ kũ ò ma sèeda yãpurade Antipa dɛ̀ n wɛ̃tɛn, gu kũ Setan

kunn pìi. 14 Ama má yã vĩ kũnwo fíti. Ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe kũ ò Balamu yã kũna. Balaamu pì mé à dà Balakinɛ à Isarailanɔ gàtɛ à ń dá tãna pɔ́blen kũ pãpãkɛnaao. 15 Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe, ò Nikolaitãnɔ yã kũna. 16 Abire yãi ǹ nèsɛ litɛ. Tó ńdi kɛ lɛro, mani sunyĩ tera mà zì ká kũńwo kũ fɛ̃nɛda kũ à kú ma lénwo. 17 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma. Mani gbɛ̃ kũ à zìi blè gba mana kũ à utɛnaa, mani a gba gbè pura kũ ò tɔ́ dufu kɛ̀a dɔ. Gbɛ̃ke tɔ́ pì dɔ̃ro, séde gbɛ̃ kũ ma kpàaa pìi.

Tiatiradenɔ yã

18 Ǹ kɛ̃ Tiatira sɔsi zǐriinɛ: Makũ Luda Né kũ ma wé de lán ténɛnɛ bà akũsɔ̃ ma gbá de lán mɔ̀gotɛ̃ bà, makũ mé ma yã díkĩna ò. 19 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃, n yenyĩ, n ludanaanikɛnaa, n zĩkɛna kũ n mɛnakɛnaao. Má dɔ̃ dɔ kũ yã kũ ntɛn kɛ kpɛkpɛ mana de a káakupɔla. 20 Ama má yã vĩ kũnwo. N nɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli kũ à a zĩda dìtɛ annabi ũ gbà zé. Àtɛni ma zɔ̀blerinɔ sãtɛ, àtɛn dańnɛ ò pãpã kɛ ò tãna pɔ́ ble. 21 Ma a gbà zé à nèsɛ litɛ, ama à ye à a nèsɛ litɛ à pãpãkɛna tóro. 22 Ǹ ma, mani a wútɛ gyãn, mani tó gbɛ̃ kũ ò pãpã kè kãaonɔ wari zɔ̃kɔ̃ kɛ, tó odi nèsɛ litɛ ò a yã tòro. 23 Mani a ìbanɔ dɛdɛ kũ gagagyão, sɔsi gbɛ̃ sĩnda pínki ni dɔ̃ kũ makũ mé madì gbɛ̃nɔ laasun kũ ń swɛ̀ɛo gwa, mani fĩna bo á baadinɛ a yãkɛnaaa. 24 Á Tiatira gbɛ̃ kpara kũ á yã pì kũnaro, akũsɔ̃ á yã kũ òdi pi Setan asiri zɔ̃kɔ̃ dɔ̃ronɔ, mani aso pãnde diárɛro. 25 À ɔ didi yã kũ á kũnaa ari màgɔ̃ gé su. 26 Gbɛ̃ kũ à zǐi blè, akũsɔ̃ à yã kũ má yeinɔ kũna ari a léa, mani a gba zé à gbãna ble burinɔa. 27 Ani kí bleḿma kũ mɔ̀ gòoo à ń wíwi lákũ òdi ɛ̃ oro wíwi nà, lán ma De ma gba zé nà. 28 Mani a gba gudɔna susunɛ dɔ. 29 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

3

Saadidenɔ yã

1 Ǹ kɛ̃ Saadi sɔsi zǐriinɛ: Makũ kũ má Luda Nini mèn supplanɔ kũna kũ susunɛ mèn supplanɔ, makũ mé ma yã díkĩna ò. Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Kunna bɛ̃nɛ tó mé à dɔmma, ama gèɛmɛ n ũ. 2 Ǹ vu, ǹ gbɛ̃ kũ ò gɔ̀nnɛnɔ lé kũ flɑ̀ao ari ògɔ̃ gé ga, zaakũ ma è n yãke papana ma Ludanɛro. 3 Abire yã mé à tò yã kũ n mà akũ n sì, ǹ tó àgɔ̃ dɔngu, ǹgɔ̃ kũna, ǹ nèsɛ litɛ. Tó ńdi vuro, mani sunyĩ lán kpãni bà, ĩnigɔ̃ gɔrɔ zaka kũ mani su dɔ̃ro. 4 Bee kũ abireo ń gbɛ̃nɔ vĩ Saadi gwe fíti kũ odi ń pókasanɔ gbãsĩ kpáro. Óni kure lɛɛlɛ kũ pɔ́ purao dana, zaakũ ò kà a léi. 5 Lɛn gbɛ̃ kũ à zǐi blè nigɔ̃ pókasa pura dana lɛ. Mani a tɔ́ dɛdɛ

wɛ̃ndi takadan zikiro. Mani zɛ kãao ma De kũ a malaikanɔ arɛ. 6 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

Filadɛlɛfiadenɔ yã

7 Ǹ kɛ̃ Filadɛlɛfia sɔsi zɛ̀riinɛ: Makũ kũ má kú madona yãpurade ũ, má Dauda mɔ̀nɛ kũna, madì zé wɛ̃ gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a tataro, madì zé tata gbɛ̃ke dì fɔ̃ à a wɛ̃ro, makũ mé ma yã díkĩna ò. 8 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ǹ ma, ma zé wɛ̀nnɛ n arɛ, gbɛ̃ke ni fɔ̃ à a tataro. Bee kũ n gbãna fíti, ń ma yã kũna, ńdi ledi kpámairo. 9 Setan aduakɛkpɛ gbɛ̃ kũ òdi ń zĩda ditɛ Yudanɔ ũ, akũsɔ̃ ò de a ũronɔ, mani tó ékɛde pìnɔ su ò kútɛnnɛ, oni dɔ̃ kũ má yenyĩ. 10 Zaakũ ń yã kũ ma dìtɛnnɛ kũna n fɔ̃ n mɛna, mani n sí wari kũ àtɛni su andunia pínki gũnwa, de à gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ yɔ̃ à ń gwa. 11 Mani su tera. Ǹgɔ̃ pó kũ ń vĩ kũna gbãna, de gbɛ̃ke sún n láada símmaro yãi. 12 Mani gbɛ̃ kũ à zɛ̀i blè kɛ ma Luda kpé gbɛ̀gba ũ. Ani bo zikiro. Mani ma Luda tó kɛ̃a kũ ma Luda wɛ̃tɛ Yurusalɛmu dufu kũ ani kipa bona a kĩnaa zaa musu tóo kũ ma tó dufuo. 13 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

Laodiseadenɔ yã

14 Ǹ kɛ̃ Laodisea sɔsi zɛ̀riinɛ: Makũ Aami, sèeda náanide yãpura kũ má de pó kũ Luda kɛ̀nɔ mìde ũ, makũ mé ma yã díkĩna ò. 15 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ń yĩdaro, akũsɔ̃ ń wãnaro. Má ye ǹgɔ̃ yĩda kesɔ̃ wãna. 16 Lákũ ń lógɔlɔgɔ nà, ń wãnaro akũsɔ̃ ń yĩdaro, mani n pisimɛ. 17 Ndì pi ɔgɔde aruzɛkɛde kũ ń póke ni vĩromɛ n ũ. Ń dɔ̃ kũ gbɛ̃ pã pótompo barakɛri wɛ̃ndade takaside vɛ̀naamɛ n ũro. 18 Matɛn lé damma, ǹ wura baasana lú ma kĩnaa, de ǹ kɛ ɔgɔde ũ. Ǹ pókasa pura lú ǹ da, de ǹ n pótompokɛ utɛ ǹ bo wé'in. Ǹ wɛ́ ɛzɛ lú ǹ ká n wɛ́n, de ǹ gu e. 19 Madì kpãkɛ̃ gbɛ̃ kũ má yeńyĩnɔi mà ń toto. Abire yã mé à tò, ǹ wɛ́ tã ǹ nɛ̀sɛ litɛ. 20 Ǹ gwa, má zɛna kpélɛlɛa, matɛn gbà lé. Tó gbɛ̃ ma kòtoo mà, akũ à zé wɛ̀mɛnɛ, mani gɛ̃ mà pó ble kãao, ani ble kũmao. 21 Mani gbɛ̃ kũ à zɛ̀i blè gba zé à vutɛ kũmao ma gbàaa, lákũ makũ ma zɛ̀i blè ma vutɛ kũ ma Deo a gbàaa nà. 22 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ, à yã kũ Luda Nini tɛn o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ ma.

4

Donyĩkɛna Ludanɛ zaa musu

1 Abire gbɛra ma zé è wɛ̃na ludambɛ. Akũ ma kòto kũ ma mà káaku lán kãkãki'ũ bàa mà dɔ à pì: Ǹ mɔ́ la, mani yã kũ ani su abire gbɛra mɔnnɛ. 2 Gwe gɔ̃nɔ Luda Nini dìma, akũ ma gbàa è ludambɛ gwe, gbɛ̃ke vutɛa. 3 Gbɛ̃ kũ à vutɛnaa pì tɛn té kɛ lán gbè bɛ̀ɛrɛde kũ òdi pi diamɔɔ bà kesɔ̃ kaanɛlia. Ludambɛfɛ̃nɛda

lika bára pìii, a í de lán lá'i taka bà lán ɛmɛradi bà. 4 Gbà mèn baro awɛɛsiikɔ̃nɔn likai, gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃nɔn vutɛvutɛna bára pìnɔa. Ò pó pura dadana, ò wura fùra kúkuna. 5 Legũ tɛn pí, àtɛni bo bára pì kĩnaa, àtɛni pũtã, àtɛni pata. fitila nana gbàa pì arɛ mèn suppla, móḱɔ̃nɔmɛ Luda Nini mèn supplanɔ ũ. 6 Dígi kú gbàa pì arɛ lán ísira bà. A í kɛ̀ gárangaran lán gbɛ̀digi bà.

Gbàa pìnɔ daguran pó bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃nɔn lika gbàa pìii. Wé dɔdɔḿma kpɛ kũ arɛo. 7 Pó bɛ̃nɛ pìnɔ káakupɔ de lán músu bà, a plade de lán zùsaa bà, a aakɔ̃de ãn de lán bisãsiri ãnn bà, a siikɔ̃de de lán vãu kũ àtɛn vura bà. 8 Pó bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ baadi dèmbɛrɛ vĩ mèn suddodo. Wé dɔdɔ ń dèmbɛrɛ pìnɔa, a gũn kũ kpɛo. Fãnantɛ̃ kũ gwãanio òdigɔ̃ o lakanaa sari:

Kúadona, kúadona, kúadona,
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide.

Ń kun yã, ń kun kũ a terao, akũsɔ̃ ntɛn su.

9 Gɔrɔ kũ pó bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa, akũsɔ̃ àdigɔ̃ kun gɔrɔ sĩnda pínki pì tó kpà, ò bɛ̀ɛrɛɛ lìnɛ, ò a sáabu kpà, 10 gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ dì wútɛwutɛ a arɛ ò donyĩ kɛnɛ, òdi ń fùra gogo ò kátɛ gbàa pì arɛ ò pi:

11 Dikiri ó Luda, n ka ò n tó kpá,
ò bɛ̀ɛrɛ kũ gbãnao linnɛ,
zaakũ n pó sĩnda pínki kɛ̀,
ń kɛna kũ ń kunnaao bi n pɔyenyĩnaamɛ.

5

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ takada kokonaao

1 Akũ ma takada kokonaa è na gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pì ɔplan, ò yã kɛ̀a arɛ kũ kpɛo píṅki, ò a lé kùkũ kũ kãni'ɔ lɛu supplao. 2 Akũ ma malaika gbãnade è, àtɛn kpàkpa kɛ kũ kòto gbãnao à pì: Dí mé à kà à kãni'ɔ dínɔ gogo à takada dí poroo? 3 Ama gbɛ̃ke kú ludambɛ ke zĩtɛ ke zĩtɛ gbáru kũ ani fɔ̃ à takada pìi poro à gwaro. 4 Ma ɔ́ɔ dɔ̀ manamana, zaakũ odi gbɛ̃ke e kũ à kà à takada pìi poro à gwaro. 5 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ doke pìmɛnɛ: Ǹsun ɔ́ɔ dɔro. Ǹ gwa, Yuda buri Músu kũ à de Dauda kpata kũ à bɔ̀tɔɔ pà Kína ũ zǐi blè. Àkũ mé ani fɔ̃ à kãni'ɔ mèn suppla pìnɔ gogo à takada pìi poro. 6 Akũ ma Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ è zɛna gbàa pìia pó bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ té. À de lákũ ò a kùtu kpàa bà. A bɛ̃nɛ vĩ mèn suppla kũ wéo mèn suppla. Luda Nini mèn suppla kũ à ń zĩ andunia gu sĩnda pínkianɔon gwe. 7 À gɛ̀ɛ à takada pìi sì gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàa pì ɔĩ. 8 Kũ à takada pìi sì, akũ pó bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ kùtɛkutɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì arɛ. Ń baadi mɔrɔ

kũna kũ wura kɛrɛ kũ turaretiti kán à pào. Turaretiti pì bi Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnanɔmɛ. 9 Ò lè dufu sì òtɛn pi:
N ka ǹ takada pì sí ǹ kãni'ɔ pìnɔ gogo,
zaakũ ò n dɛ,
n gbɛ̃nɔ bò Ludanɛ kũ n aruo
buri sĩnda pínki gũn, buriyã sĩnda pínki gũn,
gbɛ̃ sĩnda pínki gũn, bùsu sĩnda pínki gũn.
10 N ń ká kpatan,
ò gɔ̃ ó Luda gbàgbarinɔ ũ,
onigɔ̃ kí ble zĩtɛ.
11 Akũ ma malaikanɔ è likana gbàa pìii kũ pɔ́ bɛ̃nɛ pìnɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ dasidasi, ń dasi kà dúbu ũgbangba, oni fɔ̃ ò ń lɛ́ dɔ̃ro. Ma ń kĩni mà, 12 ò pì kũ kòto gbãnao:
Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ ò dèɛ kà ò iko dɔ̃nɛ
kũ aruzɛkɛo kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ gbãnao kũ bèɛrɛɛo
ò a sáabu kpá, ò a tɔ́ kpá.
13 Akũ pɔ́ kũ Luda kè musu kũ zĩtɛo kũ zĩtɛ gbáruo kũ ísira gũnwo pínki, bee pɔ́ kũ ò kú gu sĩnda pínkinɔ, ma mà ò pì:
Ògɔ̃ bèɛrɛ kũ gbãnao dɔ̃
gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaanɛ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo,
ónigɔ̃ ń sáabu kpá, ògɔ̃ ń tɔ́ kpá gɔrɔ sĩnda pínki.
14 Pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ pì, aami. Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ wùtɛwutɛ ò donyĩ kènɛ.

6

Kãni'ɔgogonaa

1 Ma è Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ mèn suppla pìnɔ káakude gò. Akũ ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ doke yã ò lán legũpũtãnaa bà à pì: Ǹ mɔ́! 2 Akũ ma sɔ̃ pura è, gbɛ̃ kũ à dia sá kũna. Ò kífuraa kùnɛ, akũ à bò zĩbleri ũ, de à gɛ́ zĩ ble.

3 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ plade gò, ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ plade pì: Ǹ mɔ́! 4 Sɔ̃ pãnde bò dɔ, à de tɛ̃ɛ zónzon. Ò gbɛ̃ kũ à dia gbà zɛ́ à aafia sí anduniaa, de gbɛ̃nɔ kɔ̃ dɛdɛ. Ò fɛ̃nɛda zɔ̃kɔ̃ɔ kpàa.

5 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ aakɔ̃de gò, ma mà pɔ́ bɛ̃nɛ aakɔ̃de pì: Ǹ mɔ́! Akũ ma sɔ̃ sira è, gbɛ̃ kũ à dia zaka kũna. 6 Ma kĩni mà lán gbɛ̃ kòtoo bà, à bò pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃ pìnɔ té à pì: Ése zaka lɛ́ domɛ gɔrɔ do zĩ ɔgɔ ũ. Gbado zaka lɛ́ aakɔ̃mɛ gɔrɔ do zĩ ɔgɔ ũ. Ǹsun tó kù línɔ kũ geepi línɔ yakaro.

7 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ siikɔ̃de gò, ma pɔ́ bɛ̃nɛ siikɔ̃de kòtoo mà à pì: Ǹ mɔ́! 8 Akũ ma sɔ̃ pufau è, gbɛ̃ kũ à dia tɔ́n Ga, Gyãwãn téi. Ò ń gbá zɛ́ ògɔ̃ iko vĩ andunia gbɛ̃nɔ lɛu siikɔ̃dea, ò ń dɛdɛ kũ zĩio kũ nàao kũ gagagyão kũ nɔ̀bɔ pãsĩnɔo.

9 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ sɔɔrode gò, gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Luda yã
ona kũ Yesu sèedakpanaao yãi, ma ń gyãwãndenɔ è turareti-
tikpataki gbáru. 10 Ò wiki gbãna lɛ̀ ò pì: Dikiri kũ à kú adona
yãpurade, bɔrɛn ĩni yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ǹ ó dɛna
fĩna boḿmaa? 11 Akũ ò utagyaba pura dàda ń baadinɛ, ò pìńnɛ
ò mɛna fɔ̃ fíti ari ń Yesu zɔ̀bleri dake kũ oni ń dɛdɛ lán ń bànɔ
lé gé káo.
12 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ suddode gò, ma è zĩtɛ yỳgãyĩgã
pãsĩpãsĩ, ifãntɛ̃ sira kỳ níkiniki lán biza kũ ò dà òsin bà, mɔvura
tɛ̃ra kỳ lán aru bà mámmam. 13 Susunɛnɔ bò ludambɛ, ò
kòtɛ zĩtɛ lán zàga'ĩa dì línɛ ísi woro nà. 14 Ludambɛ kɛ̃kɔ̃a,
à kòkokoko lán pèɛ bà. Kpinɔ kũ ísira luannɔ sɔ̃ ń kúkia
pínki. 15 Andunia kínanɔ kũ kpatablerinɔ kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ
kũ aruzɛkɛdenɔ kũ gbãnadenɔ kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio zɔ̀nɔ kesɔ̃
zĩdadenɔ ùtɛ gbèwɛɛnɔn kũ gbèsɔkɔnɔo. 16 Ń wiki gɔ̃ dɔ:
Kpinɔ kũ gbɛ̀nɔ à daóla,
à ó utɛ gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaanɛ,
à ó sí Sãnɛ Bɔ̀rɔ pɔfɛ̃a.
17 Zaakũ ń pɔfɛ̃kipammana gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ɔ kà. Dí mé ani fɔ̃ à bonn?

7

Sèedakɛna Luda zɔ̀blerinɔa

1 Abire gbɛra ma malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃nɔ è zɛzɛna andunia
kusuru siikɔ̃nɔa, ń baadi a kusuru ĩa kũna, de ĩa sún pá zĩtɛ
ke ísira ke lí kearo yãi. 2 Akũ ma malaika pãnde è, à bò à fùtɛ
ifãboki kpa, à Luda Wɛ̃ndide sèedakɛbɔ kũna. À lé gbãna zù
malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò ń gbá zé ò zĩtɛ kũ ísirao yaka pìnɔi
3 à pì: Àsun zĩtɛ ke ísira ke línɔ yakaro ari ò sèeda kɛ ó Luda
zɔ̀blerinɔ mì'arɛnɔa. 4 Akũ ò gbɛ̃ kũ ò sèedaa pìi kèḿmanɔ lé
òmɛnɛ, ń gbɛ̃nɔn dúbu basuppla awɛɛsiikɔ̃mɛ. Ò bò Isaraila
buri sĩnda pínki gũn.
5 Yuda burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Rubɛni burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Gada burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
6 Asa burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Nafatali burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Manase burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
7 Simɛɔ burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Levi burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Isaka burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
8 Zɛbuluni burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Yusufu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla
Biliaminu burinɔ gbɛ̃nɔn dúbu kuri awɛɛpla.

Buri sĩnda pínki kakarana ludambɛ

9 Abire gbɛra ma gbɛ̃nɔ è dasidasi, oni fɔ̃ ò ń lé dɔ̃ro. Ò bò
bùsu sĩnda pínki gũn, buri sĩnda pínki gũn, gbɛ̃ sĩnda pínki gũn,
buriyã sĩnda pínki gũn. Ò zɛzɛna gbà kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo arɛ. Ò
utagyaba pura dadana, ò zaa lánɔ kũkũna ń ɔĩ. 10 Òtɛn wiki
gbãna lé òtɛn pi:
Surabanaa dì bo ó Luda kũ à vutɛna gbàaa
kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo kiamɛ.

11 Malaikanɔn zɛzɛna ò lìka gbà kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ pó bɛ̃nɛ mèn
siikɔ̃nɔi ń pínki, akũ ò kùtɛkutɛ gbàa pì arɛ ò donyĩ kè Ludanɛ
12 ò pì:
Aami! Ó Luda mé à tɔ́ vĩ kũ gakurio
kũ ɔ̃ndɔ̃o kũ sáabuo kũ bèɛrɛɛo
kũ ikooo kũ gbãnao gɔrɔ sĩnda pínki. Aami!

13 Akũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔ pìnɔ doke ma la à pì: Dínɔn gyabapuradari
díkĩnanɔ ũu? Ò bò máa? 14 Ma pìnɛ: Baa, mɔkɔ̃n mé ń dɔ̃. Akũ à
òmɛnɛ: Gbɛ̃ kũ ò bò wétãmma zɔ̃kɔ̃ɔ gũnnɔmɛ. Ò ń utagyabaa
pìnɔ pìpi Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru gũn à pura kǔ.
15 Abire yãin ò kú Luda gbà arɛ,
òtɛn doi a kpén fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
Gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pìi dì a kuta kúńla.
16 Nà ke ími ni ń dɛ doro,
ifãntɛ̃ ni ń léro, gu ni wãḿmaro,
17 zaakũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ à kú gbà guragura ni kɛ ń Dằri ũ,
ani dońnɛ arɛ ari ísɛ̃ wɛ̃ndide bokia,
gbasa Luda ni ń wétɛ̃ warawarańnɛ pínki.

8

Kãni'ɔ supplade gonaa

1 Kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãni'ɔ supplade gò, ludambɛ kè kítikiti lákũ
minti baraakuri taka bà. 2 Akũ ma malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ
òdigɔ̃ zɛzɛna Luda arɛnɔ è, ò kãkãki kpàḿma mèn suppla.
3 Akũ malaika pãnde sù à zè turaretitikpataki kũ ò pì kũ
wuraao sarɛ, à tésibɔ kũ ò pì kũ wuraao kũna. Ò turaretiti
kpàa dasidasi de à kakara kũ Luda gbɛ̃nɔ pínki aduakɛnaao
à kpata, akũ à kpàta gbà arɛ turaretitikpataki pìia. 4 Akũ
turaretiti túsukpɛ kũ Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnaao fùtɛ malaika ɔĩ
Luda arɛ. 5 Akũ malaikaa pì tésibɔɔ sè, à té sìo turaretitik-
patakia à pà, akũ à zù zĩtɛ. Legũ tɛn pata, àtɛn pũtã, àtɛn pí,
akũ zĩtɛ yỳgãyĩgã.

Kãkãki mèn supplanɔ pɛnaa

6 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kãkãki mèn suppla kũnaa pìnɔ
a pɛna soru kè. 7 A káakude a kãkãki pè, akũ ò legũgbɛ kũ téo

kakarana kũ aruo kɔ̀tɛ zĩtɛ. Zĩtɛ lɛu aakɔ̃de té kὺ, línɔ lɛu aakɔ̃de té kὺ, sɛ̃ ísi té kὺ míɔmiɔ.

8 Malaika plade a kãkãki pὲ, akũ pɔ́ téde bò à sì ísiran lán kpi zɔ̃kɔ̃ɔ bà. Ísira lɛu aakɔ̃de lì aru ũ, 9 akũ ísira pɔ́ bɛ̃nɛnɔ lɛu aakɔ̃de gàga, gó'itɛnɔ lɛu aakɔ̃de yàka.

10 Malaika aakɔ̃de a kãkãki pὲ, akũ susunɛ zɔ̃kɔ̃ kũ àtɛn té kũ lán sɛ̃ntɛ bàa bò ludambɛ, à lètɛ à dà swanɔ kũ ísɛ̃bokinɔ lɛu aakɔ̃dela. 11 Susunɛ pì tɔ́n Sɛwɛ. Í lɛu aakɔ̃de lì sɛwɛ ũ, akũ gbɛ̃ kũ ò í pìi mìnɔ gàga dasi a kyὰkyã yãi.

12 Malaika siikɔ̃de a kãkãki pὲ, akũ ò ifãntɛ̃ lɛu aakɔ̃de lɛ̀ kũ mɔvuraao lɛu aakɔ̃de kũ susunɛnɔ lɛu aakɔ̃de, de ń lɛu aakɔ̃de sira kũ yãi. Akũ fãnantɛ̃ lɛu aakɔ̃de gɔ̃̀ gupurakũnaa sari, lɛn à kun lɛ gwãani dɔ. 13 Akũ ma vãu è, àtɛn vura musumusu. Ma mà, à wiki gbãna lɛ̀ à pì: Waiyoo, waiyoo, waiyoo gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ malaika gbɛ̃nɔn aakɔ̃ kũ ò gɔ̃̀ pìnɔ kãkãki'ũ kũ àtɛn gɛ́ bo yãi.

9

1 Malaika sɔɔrode a kãkãki pὲ, akũ ma susunɛ è, à bò ludambɛ à lètɛ zĩtɛ. Akũ ò Zĩngowɛɛ lòkoto mɔ̀nɛ kpàa, 2 akũ susunɛ pì Zĩngo wὲɛ lòkoto pì zɛ́ wɛ̃̀. Túsukpɛ bòn lán tãmatɛ zɔ̃kɔ̃ túsukpɛ bà, akũ Zĩngo wɛɛ pì túsukpɛ ifãntɛ̃ sira kὺ, gu kὲ síi níkiniki. 3 Kwanɔ bɔ̀tɛ túsukpɛ pìi gũn, ò dà zĩtɛla. Ò ń gbá gbãna lán andunia fínɔ gbãna bà. 4 Ò pìńnɛ òsun wari dɔ sɛ̃̀ɛaro ke lá ke lí ke, séde gbɛ̃ kũ ò Luda sèeda vĩ ń mì'arɛaronɔ. 5 Odi ń gba zɛ́ ò gbɛ̃nɔ dɛdɛro, ama oni ń da mὲ'ũmmanan ari mɔ sɔɔro. Ń̀ wãwã de lán fí gbɛ̃pana wãwã bàmɛ. 6 Gɔrɔ birenɔa gbɛ̃nɔ ni ga wɛtɛ, oni ero. Ga ni ni ń dɛ, ama ga ni bàa léńnɛ.

7 Kwa pìnɔ de lán sɔ̃ kũ ò soru mà kũ zὶionɔ bà. Ò póke kúkuna lán wura fùraa bà, ń ãn de lán bisãsiri ãnn bà. 8 Ò mìkã vĩ gbὰ̃nagbãna lán nɔgbɛ̃ mìkã bà, ò sakanɔ vĩ lán músu saka bà. 9 Ń̀ kùsɛ de lán mɔ̀ uta bà, ń dɛ̀mbɛrɛ kĩni dɔ lán gó dasi kũ sɔ̃nɔ tɛn gátɛ zὶi gũn kĩni bà. 10 Ò vlã vĩ kũ kàao lán fí pɔ́ bà. Ń̀ gbãna kú ń vlã pìnɔa, de ò wari dɔo gbɛ̃nɔa ari mɔ sɔɔro. 11 Zĩngowɛɛ lòkoto malaikaa pìmɛ ń kína ũ. Kũ Eberu yão a tɔ́n Abadɔ̃. Kũ Giriki yão sɔ̃ Apɔliɔ̃. 12 Yã pãsĩ káakupɔ gɛ̀tɛ, a mèn planɔ tɛn su a kpɛ dɔ.

13 Malaika suddode a kãkãki pὲ. Ma kòtoo mà à bò Luda arɛ turaretitikpataki kũ ò pì kũ wuraao bɛ̃nɛ siikɔ̃nɔ kpa. 14 À pì malaika suddode kũ à kãkãki kũnaanɛ: Ǹ malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò yĩyĩna swada kũ òdi pi Yuflati sarɛnɔ poro. 15 Akũ à malaika gbɛ̃nɔn siikɔ̃ kũ ò ń soru kὲ wɛ̃̀ birea mɔ birea gɔrɔ birea gɔrɔ zaka bire yãinɔ pòro, de ò bisãsirinɔ lɛu aakɔ̃de dɛdɛ

yãi. 16 Ò soza sɔ̃denɔ dasi lé òmɛnɛ, ò gbɛ̃nɔn miliɔ̃ wàa domɛ. 17 Wégupu'enaa pìi gũn lán ma sɔ̃ pìnɔ kũ ń dìrinɔ è nàn dí: Ò mɔ̀ utanɔ dadana tɛ̃ɛ lán té bà, búgu lán buluu bà, kpà'ikpa'i lán ifãntɛ̃gbɔ̃ɔ bà. Sɔ̃ pìnɔ mì de lán músu mìi bà. Té kũ túsukpɛo kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo tɛn bo ń lén. 18 Kisira mèn aakɔ̃ díkĩnanɔ, té kũ túsukpɛo kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ kũ àtɛn bo ń lé gũnwo mé à bisãsirinɔ lɛu aakɔ̃de dèdɛ. 19 Zaakũ sɔ̃ pìnɔ gbãna kú ń lé gũn kũ ń vlão dɔ. Ń vlã de lán mlɛ̃ɛ bà, ò mì vĩ kũ òdi wari dɔo gbɛ̃nɔa.

20 Gbɛ̃ kpara kũ odi gaga kisira pìi musuronɔ, odi nèsɛ litɛ ò pɔ́ kũ ò kɛ̀ yã tòro. Ò kpé òtɛn kútɛ tãnanɔnɛ kũ pɔ́ kũ ò kɛ̀ kũ wuraao kũ andurufuuo kũ mɔ̀gotɛ̃o kũ gbɛ̀ɛo kũ lío. Pɔ́ pìnɔ dì gu ero, òdi yã maro, òdi táa o sɔ̃ro. 21 Odi nèsɛ litɛ ò ń gbɛ̃dɛna tòro ke ń pɔ́dammana ke ń gbãsĩkɛna ke ń kpãni'ona.

10

Malaika kũ takada porona fítinnao

1 Akũ ma malaika gbãnade pãnde è, à bò ludambɛ, àtɛn kipa. Ludambɛ luku likai, ludambɛfɛ̃nɛda kú a mìla. A ãn de lán ifãntɛ̃ bà, a gbánɔn de lán ténɛnɛ bà. 2 À takada fítinna kũna porona. À a ɔpla gbá zè ísiraa, à a ɔzɛ gbá zè zĩtɛa. 3 À wiki gbãna lè lán músu pũtãnaa bà. Kũ à wiki lè, legũpũtãna mèn supplanɔ yã ò. 4 Kũ legũpũtãna mèn suppla pìnɔ yã ò lɛ, má ye mà kɛ̃ takada gũn, akũ ma kòtoo mà, à bò ludambɛ à pì: Ǹgɔ̃ yã kũ legũpũtãna mèn suppla pìnɔ ò kũna asiri gũn, ǹsun kɛ̃ro. 5 Malaika kũ ma è zɛna ísira kũ zĩtɛooaa pì a ɔpla sè à dɔ̀ musu, 6 akũ à sì kũ Luda kũ à kun gɔrɔ sĩnda pínkio kũ à musu kũ zĩtɛo kũ ísiraoo kè kũ pɔ́ kũ ò kú ń gũnnɔ pínki à pì: Ani gì kɛ doro. 7 Malaika supplade kãkãki pégɔrɔ zĩ, tó àtɛn su pé, Luda pɔyenyĩna kũ à utɛna ni kɛ, lán à a baaruu kpà a zɔ̀bleri annabinɔnɛ nà.

8 Akũ ma kòto kũ ma mà à bò ludambɛ pìi mà dɔ à pì: Ǹ gé ǹ takada porona kũ à na malaika kũ à zɛna ísira kũ zĩtɛoo musu ɔĩ sí. 9 Akũ ma gɛ malaikaa pì kĩnaa, ma pìnɛ à takada fítinna pì kpáma, akũ à pìmɛnɛ: Ǹ sí ǹ só. Anigɔ̃ nna n lén lán zɔ́ bà, ama ani kɛ n nèsɛɛnɛro. 10 Akũ ma takada fítinna pìi sì malaikaa pì ɔĩ, ma sò. À kɛ̀ nna ma lén lán zɔ́ bà. Kũ ma mɔ̀, adi kɛ ma nèsɛɛnɛro. 11 Akũ ò pìmɛnɛ mà annabikɛyã o dɔ manamana burinɔ kũ bùsunɔ kũ buriyãnɔ kũ kínanɔ yã musu.

11

Sèedade gbɛ̃nɔn planɔ

1 Akũ ò leba kpàma pɔ́yɔ̃bɔ ũ, ò pìmɛnɛ: Ǹ futɛ ǹ Luda kpé yɔ̃ kũ a gbagbakio, ǹ donyĩri kũ ò kú gwenɔ naro. 2 Ǹ a ɔn tó,

ǹsun yɔ̃ro, zaakũ ò kpà kifirinɔaamɛ. Oni gèsɛ pétɛpɛtɛ Luda
wɛraa ari mɔ bupla awɛɛpla. 3 Mani ma sèedade gbɛ̃nɔn planɔ
gba zé ò annabikɛyã o gɔrɔ wàa suddo kũ baaakɔ̃oo pìi gũn kũ
uta kasanɔo dadana. 4 Gbɛ̃ pìnɔn kù lí mèn pla kũ fitiladibɔ
mèn pla kũ ò zɛna andunia Dikiri arɛnɔ ũ. 5 Tó gbɛ̃ tɛn wɛtɛ à
wari dɔḿma, té ni bo ń lén à ń ibɛrɛɛ pìnɔ kpáta. Lɛn gbɛ̃ kũ àtɛn
wɛtɛ à wari dɔḿma ni ga lɛ. 6 Ò ludambɛ zé tatana gbãna vĩ, de
legũ sún ma gɔrɔ kũ òtɛn annabikɛyã oro yãi. Ò í litɛna aru ũ
gbãna vĩ dɔ. Oni kisira buri sĩnda pínki kpá anduniai gɔrɔ kũ ò
yeiia.

7 Tó ò ń sèedaakɛnaa làka, nɔ̀bɔ pãsĩ kũ àdi bo Zĩngo wèɛ lòkoto
gũn ni zǐ ká kũńwo à zǐ bleḿma à ń dɛdɛ. 8 Ń̀ gènɔ nigɔ̃ katɛna
wɛra zɔ̃kɔ̃ kũ ò ń Dikiri pà lía zéda gũn. Yáasi gũn òdi wɛra
pì sísi Sɔdɔmu ke Misila. 9 Gbɛ̃ sĩnda pínki kũ buri sĩnda pínkio
kũ buriyã sĩnda pínki òrinɔ kũ bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ ni ń gènɔ
gwagwa ari gɔrɔ aakɔ̃ kũ a kusuo, oni we ò ń vĩro. 10 Gbɛ̃ kũ ò
kú zĩtɛnɔ ni pɔnna kɛ, oni dikpɛ kɛ, oni gba dakɔ̃nɛ, kũ annabi
gbɛ̃nɔn pla kũ ò wari dɔ̀ḿma pìnɔ gàga yãi.

11 Gɔrɔ aakɔ̃ kũ a kusuo pìi gbɛra Luda tò wisa wɛ̀ndide
gɛ̀ńgu, akũ ò fùtɛ ò zè. Vĩna gbɛ̃ kũ ò ń énɔ kǔ manamana. 12 Akũ
annabii pìnɔ kòto gbãna mà à bò ludambɛ, à pìńnɛ: À futɛ à mɔ́
la. Gɔrɔ kũ ń ibɛrɛnɔ wé fĩḿma, akũ ò fùtɛ ò tà musu ludambɛ
luku gũn. 13 Zĩ kǔa zĩtɛ yỳgãyĩgã pãsĩpãsĩ, wɛra pì lɛu kuride
gbòro, akũ gbɛ̃nɔn dúbu supplanɔ gàga zĩtɛyĩgãyĩgãnaa pìi gũn.
Vĩna gbɛ̃ kparanɔ kǔ, akũ ò bɛ̀ɛrɛɛ lì Luda Musudenɛ. 14 Yã pãsĩ
plade gɛ̀tɛ, a aakɔ̃de tɛn ká sà.

Kãkãki supplade pɛnaa

15 Malaika supplade a kãkãki pè. Kòto gbãnanɔ bò ludambɛ
ò pì:

Andunia kpataa gɔ̃ ó Dikiri pɔ́ ũ
kũ kína kũ à kàao,
anigɔ̃ kí ble gɔrɔ sĩnda pínki.

16 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃ kũ ò vutɛvutɛna ń gbàaa
Luda arɛ pìnɔ kùtɛkutɛ ò donyĩ kɛ̀nɛ 17 ò pì:

Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide
kũ ń kun yã akũsɔ̃ ń kun ari tera,
o n sáabu kɛ̀,
zaakũ n bo kũ n gbãna zɔ̃kɔ̃ɔomɛ,
gbasa n na kíblenaaa.

18 Bùsu sĩnda pínki gbɛ̃nɔ pɔ fɛ̃̀,
akũ n pɔfɛ̃ kìpaḿma.
N yãkpatɛkɛna kũ gyãwãndenɔ gɔrɔ kà.
Ĩni fĩna bo n zɔ̀bleri annabinɔnɛ

kũ n gbɛ̃ kũ òtɛn vĩna kɛnnɛnɔ,
né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃,
ĩni anduniadɛrinɔ dɛdɛ.
19 Akũ ò Luda kpé kũ à kú musu wɛ̀, akũ ò Luda bàka kunna
kũńwo àkpatii è a gũn. Legũ tɛn pí, àtɛn pata, àtɛn pũtã. Zĩtɛ
yỳgãyĩgã, legũgbɛ pãsĩ kɔ̀tɛ.

12

Nɔgbɛ̃ kũ kwã zɔ̃kɔ̃ɔo

1 Akũ ma wé sì sèeda zɔ̃kɔ̃ bonsarɛlɛ ludambɛ. Nɔgbɛ̃ ke
ifãntɛ̃ yĩna biza ũ, mɔvura kú a gbá gbáru, à susunɛ mèn kuri
awɛɛplanɔ kuna kífura ũ. 2 À nɔ̀sina, akũ nɔ̀wãwã fùtɛa, àtɛn
né'iwãwã wiki lé. 3 Akũ ma wé sì pɔ́ pãndelɛ ludambɛ sèeda ũ.
Kwã zɔ̃kɔ̃ tɛ̃ra zónzon kú gwe, a mìi mèn suppla, a bɛ̃nɛ mèn
kuri. À kífura mèn supplanɔ kúkuna. 4 À susunɛnɔ lɛu aakɔ̃de
wòwo ludambɛ kũ a vlão, à kòtɛ zĩtɛ, akũ à sù à zɛ̀ nɔgbɛ̃ kũ à ye
à né i pì arɛ, de à le à né kũ ani i pì só yãi. 5 Akũ nɔgbɛ̃ pì négɔ̃gbɛ̃
kũ ani kí ble buri sĩnda pínkia kũ mɔ̀ gòoo ì. Akũ ò né pìi sɛ̀ ò tà
kãao Luda kũ a gbàao kĩnaa. 6 Nɔgbɛ̃ pìi bàa lɛ̀ à tà sɛ̃n, gu kũ
Luda kɛ̀kɛnɛ, de ò a gwa gɔrɔ wàa suddo kũ baaakɔ̃oo gũn.

7 Akũ zǐ fùtɛ ludambɛ, Mukaila kũ a ìbanɔ zǐi kà kũ kwã pìio,
kwã kũ a ìbanɔ zǐi kà kũńwo. 8 Akũ ń gbãna kɛ̀a, odi vutɛki e
ludambɛ doro. 9 Ò pɛ̀ kwã zɔ̃kɔ̃ɔ pìia ò a bò. Àkũ mé à mlɛ̃ zĩ kũ
òdi pi Ibilisi kesɔ̃ Setan, andunia pínki sãtɛri ũ. Ò a bò ò zù zĩtɛ
kũ a ìbanɔ lɛɛlɛ. 10 Akũ ma kòto gbãna mà ludambɛ à pì:

Ó Luda zǐi blè sà,
a gbãna kũ a kpataao bò gupuraa,
à ikoo kpà kína kũ à kàa.
Zaakũ ò pè yãdimmariia ò a bò.
Akũ mé àdigɔ̃ ó gbɛ̃nɔ yaka ó Ludanɛ fãnantɛ̃ kũ gwãanio.
11 Ó gbɛ̃nɔ zǐi blèa kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru gbãnao
kũ ń sèedadekɛyão.
Ò gì ń wɛ̃ndiii ari ò gɛ̀ɛ gào.
12 Abire yãi ákɔ̃nɔ kũ á kú ludambɛnɔ,
à pɔnna kɛ.
Waiyoo zĩtɛ kũ ísirao,
zaakũ Ibilisi kìpaáwa kũ pɔfɛ̃ zɔ̃kɔ̃ɔomɛ,
kũ à dɔ̃ kũ gɔrɔ kũ à gɔ̃arɛ kpáraro yãi.

13 Kũ kwã è ò a zu zĩtɛ, akũ à pètɛ nɔgbɛ̃ kũ à négɔ̃gbɛ̃ ì pìii.
14 Akũ ò vãu zɔ̃kɔ̃ dèmbɛrɛ mèn pla kpà nɔgbɛ̃ pìia à vurao à kɛ
zà kũ mlɛ̃̀ɛ pìio, à tá gu kũ ò kèkɛɛnɛ sɛ̃n, de ò a gwa gwe wɛ̀
aakɔ̃ kũ a kusuo. 15 Mlɛ̃̀ɛ pì í pìsi nɔgbɛ̃ pì kpɛ lán swa bà, de ísɔ̃
le à a sé, 16 akũ zĩtɛ nɔgbɛ̃ pìi mìi sì, à a lé wɛ̀, à í kũ à bò kwã

lén pìi mì. 17 Akũ kwã pì pɔ fɛ̃ nɔgbɛ̃ pìii, à gèɛ zǐ ká kũ a buri kũ ò gɔ̃nɔ, gbɛ̃ kũ ò Luda yã kũna, kũ ò kun Yesu sèedade ũnɔ. 18 Kwã pì zɛna ísira léa.

13

Nɔ̀bɔ pãsĩ mèn planɔ

1 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ è, àtɛn bo ísira pìi gũn, a mìi mèn suppla, a bɛ̃nɛ mèn kuri. Bɛ̃nɛ mèn kuri pìnɔn kífura kúkuna. Dɔkɛna kũ Ludao tɔ́ kɛ̃na a mìi pìnɔa. 2 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ ma èe pìi bò lán sàboo bà, a ɔ pãsĩ manamana. A lé de lán músu lé bà. Kwã a gbãna kpàa kũ a gbàao kũ a iko zɔ̃kɔ̃ɔo. 3 A mìi pìnɔ doke de lán ò a kari kè ari à kà ganaa bà, akũ a bɔ̀ɔ pìi làka. A yã bò andunia gbɛ̃ sĩnda pínki sarɛ, akũ ò tèi. 4 Akũ ò donyĩ kè kwã pìinɛ, kũ à a ikoo kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìia yãi. Ò kùtɛ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ dɔ ò pì: Dí mé à kà nɔ̀bɔ pãsĩ pì ũu? Dí mé ani fɔ̃ à zǐ ká kãaoo?

5 Ò karambaani yã'ona lé kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìia, à Luda tɔ́ bɛ̃̀nɛ sío, akũ ò a gbà zé à iko kɛ ari mɔ bupla awɛɛpla. 6 Akũ à nà dɔkɛna kũ Ludaooa, à a tɔ́ bɛ̃̀nɛɛ sì kũ a kúkio kũ gbɛ̃ kũ ò kú gwenɔ. 7 Ò a gbà zé à zǐ ká kũ Luda gbɛ̃nɔ à zǐ bleḿma. Ò a gbà zé dɔ àgɔ̃ iko vĩ buri sĩnda pínkia kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio kũ buriyã sĩnda pínki òrinɔ kũ bùsu sĩnda pínkio. 8 Tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ń tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takada gũnnɔ baasiro, gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ ni donyĩ kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ ń pínki. Takada pì bi Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ ò dɛ̀ zaade Luda dí andunia kátɛro póme. 9 Gbɛ̃ kũ à sã vĩ yã pì ma.

10 Gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ ò a kũ zǐzɔ ũ oni a kũmɛ.
Gbɛ̃ kũ Luda dìtɛ ò a dɛ fɛ̃nɛdao fɛ̃nɛdan oni a dɛo.
Abire tɛn o Luda gbɛ̃nɔnɛ ògɔ̃ mɛna vĩ, ògɔ̃ náani vĩ.

11 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ pãnde è, àtɛn bo zĩtɛn. A bɛ̃nɛ vĩ mèn pla lán sãnɛ bɔ̀rɔ pó bà, ama à yã ò lán kwã bàmɛ. 12 À nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì iko pínki kè a wára. À tò zĩtɛ kũ gbɛ̃ kũ ò kúanɔ donyĩ kè nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ kũ ò a kari kè ari à kà gana a bɔ̀ɔ làka pìinɛ. 13 À daboyã zɔ̃kɔ̃nɔ kè, ari se à tò té bò ludambɛ, à lètɛ zĩtɛ bisãsirinɔ wára. 14 À gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛnɔ sǎtɛ kũ daboyã kũ ò a gbà zé à kè nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì wáranɔ. À pìńnɛ ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ ò à kari kè kũ fɛ̃nɛdao, akũ à kpé bɛ̃nɛ taka kɛ. 15 Ò a gbà zé à wɛ̃̀ndii kpà nɔ̀bɔ pãsĩ taka pìia, akũ nɔ̀bɔ pãsĩ taka pì yã ò, à tò ò gbɛ̃ kũ ò gì donyĩ kɛnɛɛinɔ dèdɛ. 16 À tò ò sèeda kè ń gbɛ̃ sĩnda pínki ɔplaa kesɔ̃ ń mì'arɛ, né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, aruzɛkɛdenɔ kũ takasidenɔ, zɔ̀nɔ kũ zĩdadenɔ. 17 Gbɛ̃ kũ à nɔ̀bɔ pãsĩ pì tɔ́ sèeda vĩro kesɔ̃ à tɔ́ lambaa, ade ni fɔ̃ à pó yía kesɔ̃ à lúro. 18 Ɔndɔ̃yãn dí. Gbɛ̃ kũ à wézɛ̃ vĩ, à nɔ̀bɔ pãsĩ pì lambaa dɔdɔ, zaakũ bisãsiri tó lambaamɛ. À lamba bi wàa aakɔ̃ kũ baaakɔ̃ awɛɛsuddomɛ. (666)

14

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kũ gbɛ̃ kũ à ń bónɔ

1 Akũ ma Sãnɛ Bɔ̀rɔ pìi è zɛna Zaiɔ̃ kpia. Gbɛ̃nɔn dúbu wàa
suppla awɛɛsiikɔ̃ kú kãao. A tɔ́ kũ a De tɔ́o kɛ̃na ń mì'arɛnɔa.
2 Ma kĩni mà à bò ludambɛ lán ísɔ̃kɛna kĩni bà, lán legũpũtãna
gbãna bà. Kĩni kũ ma màa pì de lán mɔrɔlɛrinɔ mɔrɔ'ũ bà.
3 Gbɛ̃nɔn dúbu wàa suppla awɛɛsiikɔ̃ pìnɔ tɛn lɛ̀ dufu sí gbà
kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃nɔ kũ gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ arɛ. Gbɛ̃ke dí fɔ̃ à lɛ̀ɛ
pìi dàdaro, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ ò ń bó andunia gũn pìnɔ baasiro.
4 Mɔ́kɔ̃nɔmɛ gbɛ̃ kũ odi gbãsĩ kɛ kũ nɔgbɛ̃nɔronɔ ũ, kũ ò kun
lési. Òdigɔ̃ té Sãnɛ Bɔ̀rɔɔi gu kũ àdi gén pínki. Ò ń bó gbɛ̃ káakunɔ
ũ Ludanɛ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ pìio. 5 Odi ma ziki kũ ò ékɛ tòro, akũsɔ̃
ò taari vĩro.

Yãkpatɛkɛgɔrɔ baarukpanaa

6 Akũ ma malaika pãnde è, àtɛn vura musumusu. À baaru
nna kũ à kun gɔrɔ sĩnda pínki kũna, de à kpá gbɛ̃ kũ ò kú
zĩtɛnɔnɛ, bùsu sĩnda pínki, buri sĩnda pínki, buriyã sĩnda pínki
kũ gbɛ̃ sĩnda pínkio. 7 À kòtoo sè gbãnagbãna à pì: À vĩna kɛ
Ludanɛ, à bɛ̀ɛrɛ línɛ, zaakũ a yãkpatɛkɛna kũ gbɛ̃nɔo gɔrɔ kà. À
donyĩ kɛ Luda kũ à musu kũ zĩtɛo kũ ísirao kũ ísɛ̃bokinɔ kɛ̀ɛnɛ.
8 Malaika plade té a kpɛ à pì: Babilɔnu gbòro! Wɛra zɔ̃kɔ̃ɔ pìi
gbòro! À tò buri sĩnda pínki a pãpãkɛna wɛ̃ gbãna kũ àdi su kũ
Luda pɔfɛ̃oo mì.
9 Malaika aakɔ̃de té ń kpɛ, à kòtoo sè gbãnagbãna à pì: Tó gbɛ̃
donyĩ kè nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ kũ a takao, à a sèedaa sì a mì'arɛa kesɔ̃
a ɔa, 10 àkũ mé ani Luda pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ kũ ò kà atɛ̃nɛ a pɔfɛ̃ tokon mi,
ani wãwã ma té kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn Luda malaikanɔ kũ Sãnɛ
Bɔ̀rɔɔo arɛ. 11 Ń wétãmma túsukpɛ nigɔ̃ bo gɔrɔ sĩnda pínki. Gbɛ̃
kũ ò donyĩ kè nɔ̀bɔ pãsĩ pìinɛ kũ a takao, ò a tɔ́ sèedaa kènɔn
ĩampana vĩro fãnantɛ̃ kũ gwãanio. 12 Abire tɛn o Luda gbɛ̃nɔnɛ
ògɔ̃ mɛna vĩ, gbɛ̃ kũ ò yã kũ à dìtɛnɔ kũna, òtɛn Yesu náani kɛnɔ.
13 Akũ ma kòtoo mà, à bò ludambɛ à pì: Ǹ adikĩna kɛ̃.
Arubarikadenɔmɛ gbɛ̃ kũ oni ga kunna Dikiri gũn zaa teranɔ
ũ. Luda Nini pì: Lɛmɛ! Oni kámma bo kũ ń zĩo, zaakũ ń
yãmanakɛna gbè téńyĩ.

Zĩtɛ pɔ́nɔ kɛ̃kɛ̃naa

14 Akũ ma ludambɛ luku è, pɔ́ke vutɛnaa lán bisãsiri bà. À
wura fùra kuna, à kòma lénna kũna. 15 Akũ malaika pãnde bò
Luda kpén, à lé gbãna zù gbɛ̃ kũ à vutɛna ludambɛ lukuaai à
pì: Ǹ kòma ká pói ǹ kɛ̃, zaakũ zĩtɛ pónɔ mà, à kà kɛ̃na. 16 Akũ
gbɛ̃ kũ à vutɛna ludambɛ lukua a kòmaa màtɛ zĩtɛ, à zĩtɛ pónɔ
kɛ̀kɛ̃.

17 Malaika pãnde bò musu Luda kpén, à kòma lénna kũna dɔ.
18 Akũ malaika pãnde kũ à té iko vĩ bò sa'okia. À lé gbãna zù
gbɛ̃ kũ à kòma lénna kũnaa pìii à pì: Ǹ n kòma lénna ká geepi yɔ̃
kũ ò kú zĩtɛnɔi ǹ zɔ̃zɔ̃, zaakũ ń nénɔ mà. 19 Akũ malaikaa pì a
kòmaa màtɛ zĩtɛ, à geepi yɔ̃nɔ zɔ̃zɔ̃, à kà geepi'ifɛ̃ki zɔ̃kɔ̃ kũ à de
Luda pɔfɛ̃kipabɔ ũ gũn. 20 Ò gèsɛɛ pètɛpɛtɛ geepi yɔ̃ pìnɔa wɛ̃tɛ
kpɛ, akũ aru bɔ̀tɛ geepi'ifɛ̃ki gũn, à dàgula ari kiloo wàa do kpé
basɔɔro, à lei kà sɔ̃ sɔ̃mɔ léi.

15

Kisira kpɛkpɛ mèn supplanɔ kpányĩnaa

1 Akũ ma sèeda pãnde è ludambɛ, à zɔ̃kɔ̃, à bò ma sarɛ.
Malaika gbɛ̃nɔn supplanɔn kisira kpɛkpɛ mèn supplanɔ kũna.
Abirekũn Luda ni a pɔfɛ̃kipammana lákao.
2 Akũ ma pɔ́ke è lán sèbɛɛ bà, à de lán dígi bà kakarana
kũ téo. Ma gbɛ̃ kũ ò zĩi blè nɔ̀bɔ pãsĩ pìia kũ a takao kũ a tɔ́
lambaaonɔ è zɛna sèbɛ kũ à de lán dígi bàa pìi sarɛ, ò mɔrɔ kũ
Luda kpàḿmanɔ kũkũna. 3 Òtɛn Luda zɔ̀bleri Musa lè sí kũ
Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ lèɛo ò pì:
Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide,
n yãkɛnanɔn zɔ̃kɔ̃, ò bò ó sarɛ.
Buri sĩnda pínki Kína,
ndì yã kɛ a zéa kũ yãpurao.
4 Dikiri, dí mé à n vĩna vĩroo?
Dí mé ani gí n tɔ́ kpáii?
Zaakũ ń mèn do ń kú adona.
Buri sĩnda pínki ni su à donyĩ kɛnnɛ,
zaakũ n yãmanakɛnanɔ bò gupuraa.
5 Abire gbɛra ma Luda kpé è wɛ̃na musu, bizakuta kũ à doka
kun ũ. 6 Akũ malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kisira mèn suppla
kũnanɔ bɔ̀tɛ kpé pìi gũn. Ò táaru biza pura táitai kũ àtɛn té kɛ
dadana, wura asa dɔdɔna ń kùsɛɛa. 7 Akũ pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃nɔ
doke wura kɛrɛ kpà malaika gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ baadia. Luda
kũ àdigɔ̃ bɛ̃nɛ gɔrɔ sĩnda pínki pɔfɛ̃ kán à pà. 8 Luda gakuri kũ
a gbãnao túsukpɛ kpé pìi pà. Gbɛ̃ke ni fɔ̃ à gɛ̃nlo ari malaika
gbɛ̃nɔn suppla kisira mèn suppla pìnɔ gèɛ à làkao.

16

Luda pɔfɛ̃kipana anduniaa

1 Akũ ma kòto gbãna mà bona Luda kpén, à pì malaika
gbɛ̃nɔn suppla pìnɔnɛ: À gé à Luda pɔfɛ̃ kũ à kú kɛrɛ mèn suppla
pìnɔ gũn atɛ̃ anduniaa.

2 A káakude gèɛ à a kɛrɛ àtɛ̃ anduniaa. Akũ bɔ̀bũnu vãni
pãsĩnɔ bò gbɛ̃ kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, kũ òdi donyĩ kɛ a
takanɛnɔa.
3 A plade a kɛrɛ àtɛ̃ ísiraa. Akũ ísira'i gɔ̃ lán gè aru bà, pó bɛ̃nɛ
kũ ò kú a gũnnɔ gàga pínki.
4 A aakɔ̃de a kɛrɛ àtɛ̃ swanɔa kũ ísɛ̃bokinɔ, akũ í pìnɔ lì aru ũ.
5 Akũ ma mà malaika kũ à í iko vĩ pì:
Kúadonade mɔkɔ̃n kũ ń kun yã,
akũsɔ̃ ń kun kũ a terao,
n yãkpatɛ kè kũńwo a zɛ́amɛ.
6 Ò n gbɛ̃nɔ kũ n annabinɔ aru kɔ̀tɛ,
akũ n aru kpàḿma ò mì.
À kɔ̃ sì kũńwo lɛ.
7 Akũ ma kòtoo mà bona sa'okia à pì:
Lɛmɛ, Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide,
n yãkpatɛ kè kũńwo a zɛ́amɛ,
akũsɔ̃ ń yãpura vĩ.
8 A siikɔ̃de a kɛrɛ àtɛ̃ ifãntɛ̃a, à tò a tɛ́ bisãsirinɔ kpàta. 9 A
puusu gbãna ń pá, akũ ò Luda kũ à kisira birenɔ iko vĩ tɔ́ bɛ̃nɛɛ
sì. Odi nèsɛ litɛ ò bèɛrɛ línɛro.
10 A sɔɔrode a kɛrɛ àtɛ̃ nɔ̀bɔ pãsĩ gbàaa, akũ gusira dà a
kpatala. Gbɛ̃nɔ tɛni ń lé yãkatɛ wãwã gũn, 11 akũ ò Luda
Musude tɔ́ bɛ̃nɛɛ sì ń wãwã kũ ń bɔ̀bũnuo yãi. Odi nèsɛ litɛ ò
kpɛ lì ń yãkɛnanɔnɛro.
12 A suddode a kɛrɛ àtɛ̃ swada kũ òdi pi Yuflatia, akũ swa pì í
bàba, akũ zé bò ifãboki kpa kínanɔnɛ. 13 Akũ ma tãnanɔ è mèn
aakɔ̃ lán blɔ̀nɔ bà, òtɛn bo kwã kũ nɔ̀bɔ pãsĩo kũ annabi ékɛo
lén. 14 Tãna dabokɛrinɔmɛ. Òtɛn gé andunia pínki kínanɔ kĩnaa,
de ò ń kakara ò zì́ ká Luda Gbãnasĩndapinkide gɔrɔ zɔ̃kɔ̃ zĩ yãi.
15 Ǹ ma! Mani su lán kpãni bàmɛ. Arubarikaden gbɛ̃ kũ á wé
gɔ̃ dɔ ũ, kũ à a pókasanɔ dana de àsun bo pótompo ò a pótompokɛ
ero yãi. 16 Akũ tãna pìnɔ kína pìnɔ kàkara gu kũ òdi pi kũ Eberu
yão Amagɛdɔ̃.
17 À supplade a kɛrɛ àtɛ̃ ĩaa. Akũ kòto gbãna bò gbà kĩnaa
Luda kpén à pì: À kèn gwe. 18 Legũ tɛn pí, àtɛn pata, àtɛn
pũtã. Zĩtɛ yì̀gãyĩgã pãsĩpãsĩ. Zaa lákũ bisãsirinɔn kú zĩtɛn nà,
a taka buri dí kɛ zikiro, à kè pãsĩ manamana. 19 Wéra zɔ̃kɔ̃ɔ
kpàatɛkɔ̃rɛ lɛu aakɔ̃, akũ buri sĩnda pínki wéranɔ gbòro. Wéra
zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu yã dɔ̀ Ludagu, akũ à a pɔfɛ̃ pãsĩ wɛ̃ toko kpàa,
à mì. 20 Ísira luannɔ gɛ̃̀tɛ pínki, odi kpinɔ e doro. 21 Legũgbɛ
zɔ̃kɔ̃nɔ bò ludambɛ, ò kà kiloo bupla. Ò sìsi bisãsirinɔa, akũ
ò Luda tɔ́ bɛ̃nɛɛ sì legũgbɛ kisira pì yãi, zaakũ kisira pì pãsĩ
manamana.

17

Karua kũ à di nɔ̀bɔ pãsĩa

1 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kɛrɛ mèn suppla kũnaa pìnɔ
doke pìmɛnɛ: Ǹ mɔ́ mà yã̀ kũ ani wí karua zɔ̃kɔ̃ kũ à vutɛna
swanɔa dasi mɔnnɛ. 2 Andunia kínanɔ pãpã̀ kè kãao, andunia
gbɛ̃nɔ a pãpãkɛna wɛ̃ mì ò kå̀. 3 Luda Nini dinama pì gũn
malaikaa pìi gèɛ kũmao sɛ̀n. Akũ ma nɔgbɛ̃ ke è dina nɔ̀bɔ
pãsĩ tɛ̃raa. Dɔkɛna kũ Ludao tɔ́nɔ fĩfĩa, a mìnɔ mèn suppla, a
bɛ̃nɛnɔ mèn kuri. 4 Nɔgbɛ̃ pì biza tɛ̃ra kũ a gaaruradeo yĩna, à
zãblebɔ kũ ò pì kũ wuraaonɔ dana kũ gbɛ̀ bèɛrɛdenɔ kũ òsonɔ.
À wura toko kũna, tɛ̀ pónɔ kũ a pãpãkɛna gbãsĩnɔ kán à pà. 5 Ò
tɔ́ asiride kɛ̀ a mì'arɛa ò pì:

Wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu,
pãpãkɛrinɔ kũ andunia tɛ̀ pónɔ da.

6 Ma è nɔgbɛ̃ pìi Luda gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ Yesu sèedakpana yãinɔ aru
mì à kå̀, àtɛni a dɛ lán wɛ̃ bà.

Kũ ma a è, yã̀ pìi bò ma sarɛ manamana. 7 Akũ malaikaa
pì ma la à pì: Bɔ́ yã̀ mɛ́ à tò yã̀ pìi bò n sareɛ? Mani nɔgbɛ̃
pì asiri onnɛ kũ nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à a sɛna asirio, kũ a mìnɔ mèn
suppla a bɛ̃nɛnɔ mèn kurii pìi. 8 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ n èe pì kun yã̀,
à kun tera doro, akũsɔ̃ ani bo Zĩngo wèɛ lòkotoo gũn à mì pɛ́
kakatɛnaaa. Gbɛ̃ kũ ò kú zĩtɛ, akũsɔ̃ ń tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takadan zaa
andunia naanagɔrɔaronɔ, tó ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à kun yã̀, akũ à kun
tera doro, ama ani ɛra à su pìi è, a yã̀ ni bo ń sarɛ. 9 Laasunde
kũ à ɔ̃ndɔ̃ vĩ yãn dí. Mì mèn suppla pìnɔ bi sɅ̃sĩ mèn suppla
kũ nɔgbɛ̃ pì vutɛnaanɔmɛ. Kína gbɛ̃nɔn supplanɔmɛ dɔ. 10 Ń
gbɛ̃nɔn sɔɔro lètɛ, gbɛ̃ mèn do kun, gbɛ̃ mèn do kpɛ́. Tó à sù,
ani gì kɛro. 11 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ à kun yã̀, akũ à kun tera doro pì
bi kína sɔraakɔ̃demɛ. Gbɛ̃nɔn suppla pìnɔ dokemɛ dɔ. Àtɛn mì
pɛ́ kakatɛnaaa. 12 Bɛ̃nɛ mèn kuri kũ n èe pìnɔ bi kína gbɛ̃nɔn
kuri kũ odi kpata ble kɔ̀ronɔmɛ. Ama oni kí ble gɔrɔ fítinle gũn
kũ nɔ̀bɔ pãsĩo lɛɛlɛ. 13 Ń gbɛ̃nɔn kurii pìnɔ lédokɔ̃nɔmɛ. Oni ń
gbãna kũ ń ikooo kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìia. 14 Oni zĨ̀ ká kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo,
ama ani zĨ̀ bleḿma, zaakũ dikirinɔ Dikirimɛ, kínanɔ Kínamɛ.
A gbɛ̃ náanide kũ à ń sísi à ń sénɔn kú kãao. 15 Akũ malaikaa
pìi òmɛnɛ: Swa kũ n è karua vutɛnaanɔ bi gbɛ̃nɔ kũ parinɔ kũ
burinɔ kũ buriyãnɔmɛ. 16 Nɔ̀bɔ pãsĩ kũ bɛ̃nɛ mèn kuri kũ n èe
pìnɔ ni zã karuaa pìgu. Oni a kakatɛ, ò à tó pótompo. Oni a só,
oni té sɔ̃a. 17 Zaakũ Luda a pɔyenyĩnaa dàńnɛ ń swɛ̃̀n ò lédokɔ̃nɔ
kɛmɛ. Oni ń kpata kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìia ari Luda yã̀ gé papao.
18 Nɔgbɛ̃ kũ n èe pì bi wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ kũ à iko vĩ andunia kínanɔaamɛ.

18

Babilɔnu gboronaa

1 Abire gbɛra ma malaika pãnde è bona ludambɛ. À iko zɔ̃kɔ̃
vĩ, à gakuri andunia pura kὺ. 2 À wiki gbãna lɛ̀ à pì:
Babilɔnu gbòro, wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ɔ pìi lètɛ.
À gɔ̃ tãnanɔ kúki ũ, tãna buri sĩnda pínki tò ũ,
bã kũ òdi ń tɛ̃ bo ò zãńgunɔ bɛ ũ.
3 Zaakũ buri sĩnda pínki a pãpãkɛna wɛ̃
kũ àdi su kũ Luda pɔfɛ̃oo mì.
Andunia kínanɔ gbãsĩ kɛ̀ kãao,
akũ andunia lagatarinɔ kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ
a nnamana zɔ̃kɔ̃ɔ gũn.
4 Akũ ma kòto pãnde mà bona ludambɛ à pì:
À bɔtɛ wɛ̃tɛ pìi gũn ma gbɛ̃nɔ,
de á ɔ súngɔ̃ kú a durunnanɔ gũn
yã kũ oni mɔnɛnɔ sún á lero yãi.
5 Zaakũ a durunnanɔ gbà ò zɔ̃ ludambɛa,
akũ a dàkɛnanɔ dɔ̀ Ludagu.
6 À fĩna bonɛ yã kũ à kɛ̀ńnɛa,
à kɛnɛ a yãkɛnaaa lɛu pla.
À pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ kánɛ a tokon
de pɔ́ kũ à kàńnɛla lɛu pla.
7 À wãwã kũ wɛ̃ndayão kpái,
lákũ à tɔ́ bò nnamanaa gũn lén nà.
Zaakũ àdi o a swɛ̀ɛ gũn,
saraunian a ũ vutɛna a gbàaa,
gyaanɔ takasiden a ũro,
áni wɛ̃nda kɛ zikiro.
8 A yã mé à tò kisira díkĩnanɔ ni a le gɔrɔ do,
ga kũ wɛ̃ndao kũ nàao.
Té mé ani kũa,
zaakũ Dikiri Luda a yãkpatɛkɛri gbãna.
9 Andunia kína kũ ò gbãsĩ kɛ̀ kãao, ò nna mà kãaonɔ, tó ò a
tékũna luku è, oni ɔ́ɔ dɔ, oni ń zĩda kɛ̃kɛ̃. 10 Oni zɛ zà vĩna gũn
wãwã kũ ò kpài yãi ò pi:
Waiyoo, waiyoo, wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
Wɛ́ra ikode Babilɔnu!
Yã vùtɛmma gɔrɔ do gɔ̃nɔgɔ̃nɔ yá!
11 Andunia lagatarinɔ ni ɔ́ɔ dɔ sɔ̃, oni wɛ̃nda kɛnɛ, kũ gbɛ̃ke
ni ń laga díkĩnanɔ lúḿma doro yãi: 12 Wura, andurufuu, gbè
bɛ̀ɛrɛdenɔ, òsonɔ, biza ɔgɔdenɔ, biza tɛ̃ra kũ a gaaruradenɔ,
siliki, lí mana buri pínkinɔ, pó kũ òdi kɛ kũ wisa sakaaonɔ
kũ lí bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ mɔ̀gotɛ̃nɔ kũ mɔ̀sinɔ kũ gbè puranɔ pínki,
13 lítɛkɛ gbĩnnadenɔ, dò pónɔ, turaretitinɔ, lí'ɔnɔ, wɛ̃, nísi,

flawa, pɔ́blewɛnɔ, zùnɔ, sãnɔ, sɔ̃nɔ kũ ń gónɔ, zɔ̀nɔ kũ bisãsiri wɛ̃ndinɔo. 14 Oni pinɛ: Pɔ́ mana kũ ndì a ni dɛnɔ làkamma pínki.
N nnamana kũ n gakurio pìtimma pínki, ĩni kara ǹ ń e ziki doro.

15 Lagatari kũ ò kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ wɛ́ra pìi gãinɔ ni zɛ zà vĩna
gũn wãwã kũ ò kpài yãi. Oni ɔ́ɔ dɔ ò wɛ̃nda kɛ 16 ò pi:
Waiyoo, waiyoo wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
À táaru biza yỳ yã
kũ biza gaaruradeo kũ a wɛ́ tɛ̃radeo.
À zãblebɔ kũ ò pì kũ wuraaonɔ dà yã
kũ gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛdenɔ kũ òsonɔ.
17 À aruzɛkɛ sĩnda pínki làka gɔrɔ do gɔ̃nɔ.

Gó'itɛ dikirinɔ kũ táa'orinɔ kũ gó gbɛ̃nɔ kũ gbɛ̃ kũ òdi zĩ kɛ
ísira musunɔ ni zɛ zàzã ń pínki. 18 Tó ò wɛ́ra pì tɛ́kũna luku è,
oni wiki lɛ́ ò pi: Wɛ́ra ke kun yã kũ a zɔ̃kɔ̃ɔ kà wɛ́ra díkĩna ũro.
19 Oni ɔ́ɔ dɔ, oni ń zĩda kɛ̃kɛ̃, oni wɛ̃nda kɛ, oni wiki lɛ́ ò pi:
Waiyoo, waiyoo wɛ́ra zɔ̃kɔ̃!
Gbɛ̃ kũ ò gó'itɛ vĩ ísira musunɔ pínki
kɛ̀ aruzɛkɛdenɔ ũ kũ aruzɛkɛ kũ à pìsiaao,
akũ à gɔ̃ bɛzĩ ũ gɔrɔ do gɔ̃nɔ.

20 À pɔnna kɛ a yã musu ludambɛdenɔ kũ Luda gbɛ̃nɔ kũ a
zỳrinɔ kũ a annabinɔ, zaakũ Luda mɛ́ à fĩna bòaárɛ.

21 Akũ malaika gbãnade gbɛ̀ kũ à kà wísilɔgbɛ gbɛ̀ntɛ̃ ũ sɛ̀ à
zù ísira gũn à pì:
Lɛn oni wɛ́ra zɔ̃kɔ̃ Babilɔnu zun lɛ kũ gbãnao,
oni wɛ́ra pì e ziki doro.
22 Oni mɔrɔ ke gɑ̃gã
ke kutɛ kesɔ̃ kãkãki'ũ ma n gũn ziki doro.
Oni ɔzĩkɛri ke le n gũn ziki doro.
Oni wísilɔgbɛ kĩni ma n gũn ziki doro.
23 Oni fitila gupura e n gũn ziki doro.
Oni nɔsɛkĩni ma n gũn ziki doro.
N lagatarinɔ bi andunia gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔmɛ yã,
n pɔ dà buri sĩnda pínkia, n ń mìi lìtɛ.
24 Ò annabinɔ kũ Luda gbɛ̃nɔ aru lè a gũn
kũ gbɛ̃ kũ ò ń dɛdɛ andunia gũnnɔ ń pínki.

19

Pɔnnakɛna ludambɛ

1 Abire gbɛra ma kòto gbãna mà ludambɛ lán pari yã'onaa
bà à pì:
Aleluya! Ó Luda mɛ́ à zỳi blè!
Àkũ mɛ́ à gakuri kũ gbãnao vĩ ado,
2 zaakũ àdi yãkpatɛ kɛ kũńwo

a zɛa kũ yãpuraomɛ.
À yãkpatɛ kɛ̀ kũ karua zɔ̃kɔ̃
kũ à andunia yàka kũ a pãpãkɛnaao.
À a zɔ̀blerinɔ dɛdɛna fĩna bòa.
3 Ò pì dɔ:
Aleluya!
A túsukpɛ nigɔ̃ dɔ gɔrɔ sĩnda pínkimɛ.
4 Gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ gbɛ̃nɔn baro awɛɛsiikɔ̃nɔ kũ pɔ́ bɛ̃nɛ mèn siikɔ̃nɔ wùtɛwutɛ ò donyĩ kɛ̀ Luda kũ à vutɛna a gbàaanɛ ò pì:
Aami! Aleluya!

Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛpɔble

5 Akũ ma kòtoo mà bona gbàa pì kĩnaa à pì:
À ó Luda tɔ́ kpá a zɔ̀blerinɔ á pínki,
ákɔ̃nɔ kũ á a vĩna vĩnɔ,
né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃.
6 Akũ ma kòtoo mà lán pari yã'onaa bà, lán ísɔ̃kɛna kĩni bà, lán legũpũtãna gbãna bà à pì:
Aleluya!
Dikiri ó Luda Gbãnasĩndapinkide nà kíblenaaa.
7 Ò pɔnna kɛ, ò yáa dɔ, ò a tɔ́ kpá,
zaakũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛgɔrɔ kà, a nɔ sorumii mà.
8 Ò táaru biza pura táitai kũ àtɛn té kɛ kpàa à yĩ.
Táaru biza pì bi Luda gbɛ̃nɔ yãmanakɛnanɔmɛ.
9 Malaikaa òmɛnɛ: Ǹ kɛ̃. Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò ń sísi Sãnɛ Bɔ̀rɔɔ pìi nɔsɛpɔbleanɔ ũ. À òmɛnɛ dɔ: Luda yã yãpuran gwe.
10 Ma wutɛ a arɛ de mà donyĩ kɛnɛ, akũ à òmɛnɛ: Ǹ abire tó. Ǹ donyĩ kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daken ma ũ kũ n gbɛ̃ kũ ò yã kũ Yesu de a sèedade ũ kũnanɔ. Zaakũ yã kũ Yesu de a sèedade ũmɛ annabikɛyã'ona mì ũ.

Kirisi suna dina sɔ̃ puraa

11 Akũ ma ludambɛ è wɛ̃kɔ̃ana, akũsɔ̃ pura bò, gbɛ̃ kũ à dia tɔ́n Náanide Yãpurade. Àdi yãkpatɛ kɛ kũńwo, àdi zĩ́ ká kũńwo a zéa. 12 A wé de lán tévuraa bà, à kífura kúkuna dasi. Tɔ́ ke kɛ̃na a mì'arɛa, gbɛ̃ke tɔ́ pì yáasi dɔ̃ro, akãa baasiro. 13 À uta kũ ò dà aru gũn dana. À tɔ́n Luda Yã. 14 Ludambɛ zĩ̀karinɔn tɛ́i, ò didi sɔ̃ puranɔa kũ táaru biza pú táitaio dadana. 15 Fɛ̃nɛda lénna tɛn bo a lén, de à burinɔ léo. Ani kí bleḿma kũ mɔ̀ gòoo, ani gèsɛ pétɛ geepi nénɔa geepi'ifɛ̃ki gũn, àkũmɛ Luda Gbãnasĩndapinkide pɔfɛ̃ pãsĩ ũ. 16 Ò tɔ́ díkĩna kɛ̀ a utaa kũ a gbádao:

Kínanɔ Kína, dikirinɔ Dikiri.

17 Akũ ma malaikaa è à zɛna ifãntɛ̃n. À lé gbãna zù bã kũ òtɛn vura musumusunɔi píŋki à pì: À mɔ́ à kakara à pɔ́ble zɔ̃kɔ̃ kũ Luda kɛ̀árɛ ble, 18 de à le à kínanɔ gɛ̀ só kũ soza gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃nɔ kũ gbãnadenɔ kũ sɔ̃nɔ kũ ń dìrinɔ kũ gbɛ̃ sĩnda píŋkinɔ, zĩdadenɔ kũ zɔ̀nɔ, né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃. 19 Akũ ma nɔ̀bɔ pãsĩ è kũ andunia kínanɔ kũ ń zĩ̀karinɔ, ò kɔ̃ kàkara ò zĩ̀ ká kũ gbɛ̃ kũ à di sɔ̃a pìio kũ a zĩ̀karinɔ. 20 Ò nɔ̀bɔ pãsĩ pìi kṳ̀ lɛɛlɛ kũ annabi ékɛ kũ à daboyãnɔ kɛ̀ a arɛo. Daboyã pìnɔn à gbɛ̃ kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, ò kùtɛ a takanɛnɔ sãtɛo. Ò ń zú té sèbɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn bɛ̃nɛ ń pla ń píŋki. 21 Gbɛ̃ kũ à di sɔ̃a gbɛ̃ kparanɔ dèdɛ kũ fɛ̃nɛda kũ à bò a lé gũnwo, akũ bãnɔ ń gènɔ blè ò kã̀ píŋki.

20

Kirisi kíblena andunia gũn wɛ̀ wàa sɔɔro

1 Akũ ma malaikaa è bona ludambɛ, à Zĩngo wèɛ lòkotoo mònɛ kũna kũ mɔ̀kakɔ̃ana gbìgiriio. 2 À kwã kũ à de mlɛ̀ zĩ ũ, kũ òdi pi Ibilisi ke Setan kṳ̃, akũ à mɔ̀ɔ kàa ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 3 Malaikaa pì a zù Zĩngo wèɛ lòkotoo pìi gũn, à zé tàrɛ à mɔ̀da kài à kã̀ de àsun burinɔ sãtɛro ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro pì gé papao. Abire gbɛra oni a gbarɛ fíti.

4 Akũ ma gbànɔ è kũ gbɛ̃ kũ ò vutɛnaanɔ. Ò ń gbá zé ò yãkpatɛ kɛ kũ gbɛ̃nɔo. Ma gbɛ̃ kũ ò ń mìi zɔ̃ Luda yã kũ Yesu de a sèedade ũ ona yãinɔ è. Odi kútɛ nɔ̀bɔ pãsĩ ke a takanɛro. Odi a sèeda kɛ ń mì'arɛ ke ń ɔaro. Ò vù gan, ò kí blè kũ Kirisio wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 5 Gènɔ vuna káakupɔn gwe. Gè kparanɔ dí vuro ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro pìi gèɛ à pàpao. 6 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ń baka kú gènɔ vuna káakupɔ gũnnɔ ũ, ò kú adona. Ga plade iko vĩḿmaro. Onigɔ̃ de Luda kũ Kirisio gbàgbarinɔ ũmɛ, onigɔ̃ kí ble kãao ari wɛ̃̀ wàa sɔɔro.

Setan zuna tén

7 Tó wɛ̃̀ wàa sɔɔro pìi pàpa, oni Setan bo ò a gbarɛ. 8 Ani gé buri kũ ò kú andunia kusuru siikɔ̃anɔ sãtɛ, Gɔgu kũ Magɔguo, ani ń kakara, de ò zĩ̀ ká. Ń dasi de lán ísiralɛ bùsu'atɛ̃ bà. 9 Ò dà anduniala, ò lìka Luda gbɛ̃nɔ bùraai kũ wéra kũ Luda yeiio, ama té bò ludambɛ à kṳ̀ḿma. 10 Ò Ibilisi kũ à ń sãtɛ sè ò zù té sèbɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo gũn, gu kũ ò nɔ̀bɔ pãsĩ kũ annabi ékɛo zùn. Onigɔ̃ wãwã ma fãnantɛ̃ kũ gwãanio gɔrɔ sĩnda píŋki.

Yãkpatɛ kpɛde kɛnaa

11 Akũ ma gbà pura zɔ̃kɔ̃ɔ è kũ gbɛ̃ kũ à vutɛnaaao. Zĩtɛ kũ musuo dibi lè a arɛ, gu kunńnɛ doro. 12 Akũ ma gyãwãndenɔ è, né fíti gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃, ò zɛna gbàa pì arɛ. Ò takadanɔ wɛ̃̀wɛ̃, akũ ò takada pãnde wɛ̃̀ dɔ wɛ̃̀ndi takada ũ. Ò yãkpatɛ kɛ̀

kũ gyãwãndenɔ ń yãkɛnaaa, lákũ a kẽna takada pìnɔ gũn nà.
13 Ísira gyãwãnde kũ ò kú a gũnnɔ kpà. Ga kũ Gyãwãnwo
gyãwãnde kũ ò kú ń gũnnɔ kpà se. Akũ ò yãkpatɛ kɛ̀ kũ baadio
a yãkɛnaaa. 14 Ò ga kũ gyãwãnwo zù té sɛ̀bɛɛ gũn. Té sɛ̀bɛɛ pì
bi ga plademɛ. 15 Gbɛ̃ kũ odi ń tɔ́ le wɛ̃ndi takada gũnlonɔn ò ń
zú té sɛ̀bɛɛ pìi gũn.

21

Zĩtɛ dufu kũ musu dufuo

1 Akũ ma zĩtɛ dufu kũ musu dufuo è, zaakũ zĩtɛ káakupɔ kũ
musu káakupɔo gɛ̃tɛ, akũsɔ̃ ísira kun doro. 2 Akũ ma Luda wéra
Yurusalɛmu dufu è bona musu Luda kĩnaa, àtɛn kipa. Ò a kɛ̀kɛ
lán nɔgbɛ̃ kũ a zãkɛ sorumii màa bà. 3 Akũ ma kòto gbãna
mà bona gbà kĩnaa à pì: Luda vùtɛ kũ bisãsirinɔ sà, anigɔ̃ kú
kũńwo, onigɔ̃ de a gbɛ̃nɔ ũ. Luda pì nigɔ̃ kú kũńwo a zĩda ń Luda
ũ. 4 Ani ń wétɛ̃ warawarańnɛ pínki. Ga nigɔ̃ kun doro ke wɛ̃nda
ke ɔ́ɔdɔna ke wãwã, zaakũ yã zĩnɔ gɛ̃tɛ.

5 Akũ Gbɛ̃ kũ à vutɛna gbàaa pì: Ǹ ma! Matɛn pó sĩnda pínki
kɛ dufu. Akũ à òmɛnɛ: Ǹ kɛ̃, zaakũ yã dínɔ náani vĩ, akũsɔ̃
yãpuramɛ. 6 Akũ à òmɛnɛ: À kèn gwe. Makũmɛ Alafa kũ
Omɛgao, Naana kũ Lakanaao ũ. Gbɛ̃ kũ ímì tɛn dɛ, mani a
gba ísɛ̃ wɛ̃ndide boki. 7 Gbɛ̃ kũ à zǐi blè mé anigɔ̃ pó dínɔ vĩ
pínki. Manigɔ̃ de a Luda ũ, anigɔ̃ de ma né ũ. 8 Ama vĩnadenɔ
kũ náanisaridenɔ kũ yãvãnikɛrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ kũ zinakɛrinɔ
kũ ɛzɛdenɔ kũ tãnagbagbarinɔ kũ manafikidenɔ pínki, ń baka
nigɔ̃ de té sɛ̀bɛ kũ àtɛn kũ kũ ifãntɛ̃gbɔ̃ɔo ũmɛ. Ga pladen gwe.

Yurusalɛmu dufu

9 Malaika gbɛ̃nɔn suppla kũ ò kɛrɛ mèn suppla kũna, kisira
kpɛde mèn suppla kán à pà pìnɔ doke sù à òmɛnɛ: Ǹ mɔ́ mà Sãnɛ
Bɔ̀rɔ nɔ dufu mɔnnɛ. 10 Luda Nini dinama pìi gũn malaikaa pì
ma sɛ à gɛ̀ɛ kũmao kpi lei zɔ̃kɔ̃ɔa. À Luda wéra Yurusalɛmu
mɔ̀mɛnɛ bona musu Luda kĩnaa, àtɛn kipa. 11 Àtɛn té kɛ kũ
Luda gakurio, àtɛn pí lán gbɛ̀ bɛ̀ɛrɛde bà, lán diamɔɔ bà. 12 À
bĩni lei zɔ̃kɔ̃ vĩ. À gãnu mèn kuri awɛɛplamɛ, malaika gbɛ̃nɔn
kuri awɛɛplanɔn zɛzɛnan. Isaraila buri mèn kuri awɛɛplanɔ tó
kẽna gãnu pìnɔa. 13 Gãnu mèn aakɔ̃ kú ifãboki kpa, mèn aakɔ̃
kú gugbãnduru kpa, mèn aakɔ̃ kú gènɔmidɔki kpa, mèn aakɔ̃
kú ifãlɛtɛ kpa. 14 Ò bĩni pì ɛ̃ pètɛ gbè mèn kuri awɛɛplanɔa. Sãnɛ
Bɔ̀rɔɔ zǐri gbɛ̃nɔn kuri awɛɛplanɔ tó kẽna gbɛ̀ɛ pìnɔa.

15 Malaika kũ àtɛn yã omɛnɛ póyɔ̃bɔ kũ ò pì kũ wuraao kũna,
de à wéra pì yɔ̃o kũ a gãnunɔ kũ a bĩnio. 16 Wéra pì kusuru
siikɔ̃mɛ, a gbàna kũ a yàasaao lɛɛlɛmɛ. Akũ à wéra pìi yɔ̃ kũ

pɔ́yɔ̃bɔɔ pìio. A gbàna bi kiloo wàa kuri awɛɛplamɛ. A gbàna kũ a yàasaao kũ a leio pínki lɛɛlɛmɛ. 17 À a bĩni yɔ̃ dɔ, a lei gầsãkuru basuppla awɛɛsiikɔ̃. Malaikaa pì a yɔ̃ bisãsiri gầsãkuru gbàna lémmɛ. 18 Ò bĩni pìi kɛ̀ kũ diamɔɔo. Wéra pì bi wuraamɛ atɛ̃nɛ swáswa lán dígi bà. 19 Ò gbɛ̀ kũ ò wéra pì bĩni pètɛaa kèkɛ kũ gbɛ̀ bèɛrɛde buri sĩnda pínkio.

Ò gbɛ̀ káakupɔ kèkɛ kũ diamɔɔo,
a plade kũ safiaao,
a aakɔ̃de kũ agataao,
a siikɔ̃de kũ ɛmɛradiio,
20 a sɔɔrode kũ onisiio,
a suddode kũ kaanɛliaao,
a supplade kũ kisolitiio,
a sɔraakɔ̃de kũ bɛriliio,
a kɛ̃ndode kũ topazaao,
a kuride kũ kisopazaao,
a kuri awɛɛdode kũ yasintiio,
a kuri awɛɛplade kũ amɛtisiio.

21 Gãnu mèn kuri awɛɛpla pìnɔ bi òso mèn kuri awɛɛplanɔmɛ. Ò ń pínki kɛ̀ kũ òsooo mèn dodo. Wéra pì zéda bi wuraamɛ atɛ̃nɛ, òdi gu en lán dígi bà.

22 Mádi Luda kpé e wéra pìi gũnlo, zaakũ Dikiri Luda Gbãnasĩndapinkide kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔomɛ kpé pì ũ. 23 Wéra pì bàka kú kũ ifãntɛ̃ ke mɔvura gupunaaoro. Luda gakuri mé àdi wéra pì pu, akũsɔ̃ Sãnɛ Bɔ̀rɔ de a fitila ũ. 24 Burinɔ ni táa o a gupurai, andunia kínanɔ ni gɛ̃n kũ ń aruzɛkɛnɔ. 25 A gãnunɔ nigɔ̃ tatana fãnantɛ̃ zikiro, gwãani nigɔ̃ kú gwe sɔ̃ro. 26 Oni gɛ̃n kũ burinɔ aruzɛkɛnɔ kũ ń pó ɔgɔdenɔ. 27 Ama pó gbãsĩ ke ni gɛ̃nlo ke wé'iyãkɛri ke manafikide, tó adi kɛ gbɛ̃ kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ ń tɔ́ kɛ̀ wɛ̀ndi takada gũnnɔ baasiro.

22

1 Akũ malaikaa pì swa'i wɛ̀ndide kũ àtɛn bo Luda kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo gbà kĩnaa mòmɛnɛ, àtɛn té kɛ lán gbèdigi bà. 2 Àtɛn bàa lé wéra zéda guragura. Lí wɛ̀ndide kú a bara dire kũ a bara lao, àdi né i wɛ̀ do gɛ̀n kuri awɛɛpla, mɔ kũ mɔo gɛ̀n dodo. Lí pì lánɔ bi burinɔ aafialekiamɛ. 3 Pɔ kũ Luda lé kènɛ ke nigɔ̃ kun doro. Luda kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔɔo gbà nigɔ̃ kú wéra pìi gũn, a zɔ̀blerinɔ sɔ̃ oni doi. 4 Oni a e wédewɛ, akũsɔ̃ a tɔ́ nigɔ̃ kú ń mì'arɛa. 5 Gwã nigɔ̃ kun doro, gbɛ̃ke bàka nigɔ̃ kú kũ fitila ke ifãntɛ̃ gupuraoro, kũ Dikiri Luda ni gu puńnɛ yãi. Onigɔ̃ kí ble ari gɔrɔ sĩnda pínki. 6 Akũ à òmɛnɛ: Yã birenɔ náani vĩ, akũsɔ̃ yãpuramɛ. Dikiri Luda kũ àdi do annabinɔnɛ arɛ mé à a malaikaa zì, de a zɔ̀blerinɔ yã kũ ani su tera dɔ̃.

Yesu ni su tera

7 Ǹ gwa, mani su tera. Arubarikaden gbɛ̃ kũ à zia yã takada díkĩna yã kũna ũ.

8 Makũ Yuhana makũmɛ ma yã birenɔ mà, ma è. Kũ ma mà, akũsɔ̃ ma è, ma kutɛ malaika kũ à yã pìnɔ mɔ̀mɛnɛ gbá sarɛ mà donyĩ kɛnɛ. 9 Akũ à ɔ̀mɛnɛ: Ǹ abire tó. Ǹ donyĩ kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daken ma ũ kũ n annabi gbɛ̃dakenɔ kũ gbɛ̃ kũ ò takada díkĩna yã kũnanɔ. 10 Akũ à ɔ̀mɛnɛ: Ǹsun pó kútɛ zia yã kũ à kú takada díkĩna gũnwaro, zaakũ a gɔrɔ kà kãni. 11 Gbɛ̃ vãni wɛ́ tã àgɔ̃ a vãni kɛ. Gbãsĩde wɛ́ tã àgɔ̃ gbãsĩ. Gbɛ̃ mana wɛ́ tã àgɔ̃ a mana kɛ. Gbɛ̃ kũ à kú adona wɛ́ tã àgɔ̃ kú adona.

12 Ǹ gwa, mani su tera, manigɔ̃ láada kũna, de mà fĩna bo baadinɛ a yãkɛnaaa. 13 Alafa kũ Omɛgaon ma ũ, Arɛde kũ Kpɛdeo, Naana kũ Lakanaao. 14 Arubarikadenɔn gbɛ̃ kũ ò ń utagyaba pìpinɔ ũ. Onigɔ̃ zé vĩ ò gɛ̃ wɛ́ra pì gãnunɔ gũn, ò lí wɛ̀ndide né ble. 15 Ama kifirinɔ nigɔ̃ kũ gwero, ɛzɛdenɔ kũ pãpãkɛrinɔ kũ gbɛ̃dɛrinɔ kũ tãnagbagbarinɔ kũ gbɛ̃ kũ ò ye manafiki yãkɛnaainɔ.

16 Makũ Yesu ma a malaikaa zì̀ àgɔ̃ deárɛ yã pìnɔ sèedade ũ sɔsinɛ. Makũmɛ Dauda buri kpata kũ à bɔ̀tɔɔ pà Kína ũ, gudɔna susunɛ i nna ũ. 17 Luda Nini kũ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufuo dì pi, ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kũ à yã pìi mà sɔ̃, à pi, ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kũ ími tɛn dɛ, à mɔ́. Gbɛ̃ kũ à ye í wɛ̀ndidei, à sí gba ũ.

18 Matɛn pi gbɛ̃ kũ ò annabikɛtakada díkĩna yã mànɔnɛ ń pínki, tó gbɛ̃ yãke kàra a gũn, Luda ni kisira kũ ń yã kú takada díkĩna gũnnɔ kara adenɛ. 19 Tó gbɛ̃ yãke bò takada díkĩna gũn sɔ̃, Luda ni ade baka bo a wɛ́ran kũ lí wɛ̀ndide kũ a yã kú takada díkĩna gũnwo.

20 Gbɛ̃ kũ à de yã pìnɔ sèedade ũ pì: Yãpuramɛ, mani su tera. Aami! Dikiri Yesu, ǹ mɔ́!

21 Dikiri Yesu gɔ̃ gbɛ̃kɛ vĩ kũ a gbɛ̃nɔ ń pínki. Aami!